

Indice

H. V. 7 (a-c)

Sacra Eremita Lituanensis

Aurea Sylva

Camaldulensis Ordinis

Montis Coronae

Catalogo Inscriptus

Anno Dni

1628.

Ex dono D. Caspari Iugowicz.

Lectori ora pro eo.

EXERCITIVM
PERFECTIONIS, ET
VIRTVTVM CHRI-
STIANARVM,

AVCTORE

R. P. ALPHONSO RODERICIO
VALLISOLETANO, SOCIETATIS IESV
Sacerdote.

PARS SECVNDA,
IN QVA DE EXERCITIO VIRTVTVM AD
OMNES PERTINENTIVM, QVI DEO SER-
uire intendunt, agitur.

Ex Hispanico Latine reddita ab A. M.

MOGVNTIAE,
Sumptibus Ioannis Kinckii & Ioan. Crithii viduæ.

ANNO M. DC. XXII.

EXERCITIVM
SERIES TRACTATVVM, QVI
SECVND A HAC PARTE
CONTINENTVR.

TRACTATUS PRIMVS DE MORTIFICATIONE.

TRACTATUS SECVNDVS DE MODESTIA & SILENTIO.

TRACTATUS TERTIVS DE HUMILITATE.

TRACTATUS QVARTVS DE TENTATIONIBVS.

TRACTATUS QVINTVS DE NIMIO AFFECTU IN PARENTES.

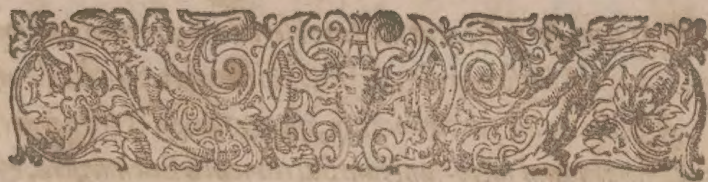
TRACTATUS SEXTVS DE TRISTITIA & LÆTITIA.

TRACTATUS SEPTIMVS DE THESAURO & MAGNIS BONIS, QUÆ POSSI-
DEMUS IN CHRISTO, & MODO OBSERVANDO IN MEDITATIONE
EIVS PASSIONIS, & FRUCTU INDE PERCIPIENDO.

TRACTATUS OCTAVVS DE SACRO-SANCTA COMMUNIONE & SANCTO
MISSÆ SACRIFICIO.

H. V. 7. (b)

LECTORI S.

Quamuis in hoc opere precipue intenderam commodare Religiosis; tamen inueni opus ita dispositum, vt omni hominum generi qui se virtuti dant, prodesse posset, vt in prima parte diximus. Et praesertim secunda haec pars maxime accommoda est secularibus, qui sincere volunt Deo seruire. Omnibus enim bene examinatis inuenitur huiusmodi vt industrios agricolas initio debere proscindere & arare terram cordis mortificatione passionum & appetituum inordinatorum, compescentes praesertim linguam & alios sensus, humiliantes se coram Deo, ad consequendum desideratum fructum boni seminis, quod inde seminabunt. Hinc est quod in primis tribus tractatibus agimus de mortificatione, modestia, silentio & humilitate, in quibus virtutibus Christianus principio conuersionis sese exercere debet. Et quandoquidem monet Spiritus sanctus, quando nos damus ad seruiendum Deo, vt stemus cum timore, & preparemus nos ad resistendum tentationibus; agimus tractatu quarto de bonis & utilitatibus, quae inde emanant, & damus media ad easdem superandas. In quinto & sexto tractatu traduntur quaedam impedimenta, quae famulis Dei accidere solent, & explicatur quanti momenti sit, esse vegetum, contentum & hilarem in via virtutum, effectus sane mirabiles, qui in animam redundant, unde animaduertitur thesaurus & magna diuitiae, quas in Christo redemptore nostro & in eius passione possidemus. De quibus in septimo tra-

LECTORI,

Et atque disputatur, & indicatur modus observandus in meditatione horum maximorum mysteriorum, & fructus inde percipiendi. Et pro conclusionem secundam huius partis docetur, quare ratione nos preparare conveniat ad sumendum sacro-sanctum Sacramentum Eucharistiae, & quare inde utilitas paranda. Quae omnia practice ibi demonstrantur, ut quilibet se ibidem pro conditione sua exercitet, & opere compleat: quod praecipue hoc libro proponimus. Boni ergo consulat Lector exiguum istud opus, quo & bono desiderio à Deo aspirato potietur victoria de passionibus, parabit prudentiam in verbis, modestiam in actionibus, solamen & remedium in tentationibus, magnas divitias in Iesu Christo, devotionem in solitudine, & magnum fructum in anima.

INDEX

INDEX CAPITVM EXERCITATIONVM RODRIQVEZII PARTIS SECVNDÆ.

TRACT. II.

- Cap. I. Mortificationem orationi iungendam & duo hac sibi mutuo auxilio esse debere. pag. 1
- Cap. II. In quo consistat mortificatio, & quam necessaria illa nobis sit. 5
- Cap. III. Nullum maius pena genus apud Deum reperiri, quam aliquem appetitus & desiderio suo trahi ut illa sectetur. 8
- Cap. IV. De sancto sui ipsius odio, & spiritu mortificationis & penitentia, qua inde procedunt. 9
- Cap. V. Utilitatem & perfectionem nostram in mortificatione sitam esse. 10
- Cap. VI. Religiosis & ijs precipue, qui cum proximo agunt, magis necessariam esse mortificationem. 12
- Cap. VII. Duo modi mortificationis & penitentia, & quare ratione uterque a societate vsurpatus. 13
- Cap. VIII. Mortificationem non esse odium, sed non solum anime, verum etiam corporis verum amorem. 19
- Cap. IX. Qui se non mortificat, non solum non spiritualem, sed ne rationalem quidem vitam viuit. 20
- Cap. X. Maioris esse laboris non studere mortificationi sui ipsius, quam eidem intendere. 21
- Cap. XI. Incipit Tractatus de exercitio mortificationis. 24
- Cap. XII. Quare ratione in praxin deducendum exercitium mortificationis. 25
- Cap. XIII. Quare ratione nos mortificare debemus in licitis, atq; etiam in necessarijs. 27
- Cap. XIV. Nobis id agendum, ut in eo vitio & passione que magis in nobis regnat, & turpius nos labi facit, nos presertim mortificemur. 30
- Cap. XV. Non omittendas mortificationes in parvis, & quam utiles & Deo grata sint huiusmodi mortificationes. 31
- Cap. XVI. De malo & damno proueniente ex contemptu mortificationum in parvis. 32

- Cap. XVII. In quo tria magni ponderis consilia huic materie seruientia ponuntur. 34
- Cap. XVIII. Quam bonus, & quantumcumq; in virtute profecerit homo, tamen ei semper necessarium in mortificatione exerceri. 36
- Cap. XIX. De duobus medijs, que facile & suauiter reddent mortificationis exercitium, quas sunt vbi gratia & sanctus amor. 38
- Cap. XX. De alio medio, quod facile & iucundum reddet mortificationis exercitium, quod est remunerationis spes. 40
- Cap. XXI. Varijs exemplis confirmantur dicta capite precedente. 42
- Cap. XXII. De medio, quo iuuabimur, & quod reddet facile mortificationis exercitium videlicet Christi Seruatoris exemplo. 43
- Cap. XXIII. De tribus mortificationis gradibus. 44

TRACT. II.

- Cap. I. Quam necessaria sit modestia ad proximum edificandam & ei commodandam. 47
- Cap. II. Quam necessaria modestia etiam proprio nostro profectui. 49
- Cap. III. De aliquorum deceptione, qui exteriora hac parui faciunt, dicentes in his perfectionem non esse sitam. 50
- Cap. IV. De silentio, deq; bono & utilitate in eo sita. 52
- Cap. V. Silentium magni momenti medium esse ad discendum orare. 53
- Cap. VI. Silentium singulare medium esse ut quis proficiat, & ad perfectionem perueniat. 55
- Cap. VII. Non tristem & melancholicam, sed valde hilarem vitam ei esse, qui in modestia, silentio & solitudine agit. 56
- Cap. VIII. De circumstantijs in loquendo obseruandis. 57
- Cap. IX. De murmurationis & detractionis vitio. 60
- Cap. X. Detractiones non audiendas esse. 63
- Cap. XI. Omne mendacij genus nobis fugiendum esse. 63

INDEX CAPITVM.

esse.	64	perfectione in eo consistere, si quis earum actus cum	
Cap. XII. Nobis cauendum ne iocosa, ridicula & facera loquamur.	66	delectatione & hilaritate exequatur, & quantum id faciat ut quis in virtute perseueret.	102
Cap. XIII. Conuersationes & colloquia nostra de Deo esse debere. Et de aliquibus medijs ad hoc vtilibus.	68	Cap. XVII. Planius declaratur perfectio, nobis procuranda, ut secundum hunc humilitatis gradum ascendamus.	103
Cap. XIV. De alia valde pregnante ratione ob quam colloquia & conuersationes nostras cum proximis de Deo esse conueniunt.	70	Cap. XVIII. De quibusdam medijs ad secundum hunc humilitatis gradum parandum, & precipue exemplo Christi.	105
TRACT. III.		Cap. XIX. De quibusdam humanis rationibus & considerationibus nobis seruientibus ad promouendam humilitatem.	107
Cap. I. De humilitatis excellentia & necessitate.	72	Cap. XX. De alijs humanis rationibus vtilibus ad parandam humilitatem.	108
Cap. II. Humilitatem ceterarum virtutum esse fundamentum.	73	Cap. XXI. Ut quis ab hominibus existimetur, & magnificetur, certissimam viam esse se virtuti & humilitati dare.	110
Cap. III. In quo specialius exponitur, omnium virtutum humilitatem esse fundamentum, enumeratis precipuis.	75	Cap. XXII. Humilitatem medium esse ad interiore pacem parandam & sine illa eandem nunquam haberi.	112
Cap. IV. De particulari necessitate huius virtutis, ijs qui profitentur se promouere & iuuare proximorum salutem.	77	Cap. XXIII. De alio efficaciorum medijs ad humilitatem parandam, quod est eiusdem exercitio.	115
Cap. V. De primo humilitatis gradu, qui est parui facere & humiliter de se sentire.	82	Cap. XXIV. Dicta quibusdam exemplis confirmantur.	118
Cap. VI. De sui cognitione, radice & unico medio necessario ad humilitatem parandam.	83	Cap. XXV. De humilitatis exercitio quod in Religione habemus.	121
Cap. VII. De quodam magni ponderis medio, ut homo se cognoscat, & humilitatem acquirat, quod est peccatorum consideratio.	84	Cap. XXVI. Cauendum ne verba proferamus, quae nostri laudi seruire possunt.	123
Cap. VIII. Quomodo nos in propria cognitione exerceri oporteat, ne anisio cadamus & desperemus.	86	Cap. XXVII. Quae ratione nos exercere debeamus in hoc secundo humilitatis gradu.	124
Cap. IX. De magno bono & vtilitate, quae in exercitio cognitionis sui reperiuntur.	88	Cap. XXVIII. Quae ratione particulare examen sumendum ex virtute humilitatis.	126
Cap. X. Sui cognitione non pusillanimitatis, sed potius fortitudinis & vigoris causam esse.		Cap. XXIX. Cum humilitate consistere posse, ab hominibus existimari & magni fieri.	130
Cap. XI. De alijs bonis & commodis, ex sui cognitionis exercitio oriundis.	91	Cap. XXX. De tertio humilitatis gradu.	134
Cap. XII. Quam expedit nos cognitione propria exerceri.	92	Cap. XXXI. Declaratur, in quo tertius humilitatis gradus consistat.	137
Cap. XIII. De secundo humilitatis gradu: Declaratur in quo consistat iste gradus.	95	Cap. XXXII. Adem fusius exponitur.	138
Cap. XIV. De quibusdam gradibus quibus ad perfectionem secundi huius humilitatis gradus nobis ascendendum.	97	Cap. XXXIII. Planius tertius humilitatis gradus declaratur, & inde oriri ut vere humilis se omnibus minore, non existimet.	140
Cap. XV. De quarto gradu, qui est, velle contemni & vilipendi, ideoque gaudere.	99	Cap. XXXIV. Bonos & sanctos vere se posse habere omnibus viliores, & dicere se omnium mundi peccatorum esse maximos.	142
Cap. XVI. Humilitatis & reliquarum virtutum			

INDEX CAPITVM.

- Cap. XXXV. Hunc tertium humilitatis gradum medium esse, ad omnes tentationes superandas, & omnium virtutum perfectionem parandam. 145
 Cap. XXXVI. Humilitatem magnanimitati non repugnare, sed potius eius esse causam & fundamentum. 147
 Cap. XXXVII. De alijs bonis & commodis, quae in hoc tertio humilitatis gradu reperiuntur. 150
 Cap. XXXVIII. De magnis beneficijs & gratiis, quae Deus humilibus praestat, & quid causa, quod tam eos extollat. 152
 Cap. XXXIX. Quantum conferat nos ad humilitatem dare, ut ea suppleamus, quod in virtute & perfectione deest, & cur Deus nos castiget & humiliet. 154

TRACT. IV.

- Cap. I. In hac vita non defecturas tentationes. 159
 Cap. II. Alios initio conuersionis teterari, alios post conuersionem. 161
 Cap. III. Quid causa sit, quod Deus velit nos tentationes habere, & de utilitatibus, & commodis inde emanantibus. 163
 Cap. IV. De alijs bonis & utilitatibus, quae ex tentationibus oriuntur. 164
 Cap. V. Multum tentationes prodesse, ut nos noscamus & humiliemus, & ad Deum recurramus. 166
 Cap. VI. Tentatione iustos magis probari & purificari, & virtute altiores radices agere. 167
 Cap. VII. Tentationes hominem reddere diligentem & feruidum. 170
 Cap. VIII. Sanctos & Dei seruos non solum tentationibus triabantur, sed potius ob commodum, quod inde sentiebant gaudebant. 172
 Cap. IX. In tentationibus hominem erudiri, non solum sibi, sed & alijs. 173
 Cap. X. Agitur de remedio contra tentationes, & primum de animi viribus & gaudio in illis concipiendo. 174
 Cap. XI. Quam parum in nos possit Diabolus. 175
 Cap. XII. Magnum nobis animum & robur accedere debere in tentationibus, eo quod nos Deus adspiciat. 177
 Cap. XIII. De duabus rationibus, ut magno animo & fiducia in tentationibus pugnemus. 178

- Cap. XIV. Deum non permittere quem plus tentari, quam ferre potest, & animo non cadendum, crescente vel durante tentatione. ibid.
 Cap. XV. Sibi diffidere, omnemque in Deo spem ponere, magnum esse medium ad tentationes superandas, & quid causa sit, quod Deus tam succurrat, qui in illo confidunt. 180
 Cap. XVI. De orationis remedio, ubi & aliquot iaculatoriae orationes ponuntur tempori tentationum accommodatae. 181
 Cap. XVII. De duobus alijs contra tentationes remedijs. 182
 Cap. XVIII. De duobus alijs remedijs magni momenti, quae sunt principijs obflare, & nunquam otiosum esse. 183
 Cap. XIX. De tentationibus quae boni specie & pretextu oriuntur & magnum esse remedium contra omnes tentationes, illas huiusmodi cognosci & haberi. 184
 Cap. XX. Quid nobis faciendum in turpium, & malorum cogitationum tentationibus, & de remedio contra eandem. 186
 Cap. XXI. Differenti modo differentibus tentationibus resistendum. 190
 Cap. XXII. De aliquot magni momenti monitijs tentationis tempore necessarijs. 191

TRACT. V.

- Cap. I. Quam Religioso conducatur visitationes parentum, & professiones in patria fugere. 194
 Cap. II. Religioso etiam cauendum, ne a consanguineis visitetur, quantum fieri poterit, & de communicatione per literas. 198
 Cap. III. Etiam praedicationis titulo Religioso fugiendum consanguineorum commercium, & professionem in patriam. 199
 Cap. IV. Nihil Religioso magis cauendum, quam nescientia negotijs implicet. 200
 Cap. V. Praedicta nonnullis exemplis roboratur. 202
 Cap. VI. De alijs malis & damnis, quorum affectus in cognatos causa est: & quae ratione Christus seruator noster illa fugere docuerit. 204
 Cap. VII. Quae ratione tentatio hac titulo non solum pietatis, sed & obligationis velari solet & de remedio contra eandem. 205

TRACT. VI.

- Cap. I. De magnis danis quae existit, fluunt. 207
 Cap. II.

INDEX CAPITVM.

- Cap. II. Aliquot adferuntur rationes, ob quas nobis Deo cum letitia seruendum. 209
- Cap. III. Culpas ordinarias quibus obnoxii sumus non sufficere, vt letitiam auferant. 211
- Cap. IV. De tristitia radicibus & causis, earumque remediis. 212
- Cap. V. Ad orationem recurrere, magnum & efficacius remedium esse ad tristitiam profligandam. 214
- Cap. VI. De consueta & ordinaria quadam tristitie radice, quae est, quod Deo quis, vt debet non inseruiat, & de magna letitia, quam bona conscientia secum adducit. 215
- Cap. VII. Aliquam bonam & sanctam esse tristitiam. 217

TRACT. VII.

- Cap. I. De thesauro & magnis bonis, quae in Christo habemus. 221
- Cap. II. Quam vtilis & Deo grata sit Passio Christi Seruatoris nostri meditatio. 227
- Cap. III. De modo in Christi Seruatoris nostri passionis meditatione observando & de compassionis affectu inde eruendo. 228
- Cap. IV. De doloris affectu, & peccatorum nostrorum contritione, quae ex Domini nostri Iesu Christi passionis meditatione eruenda. 230
- Cap. V. De diuini amoris affectu. 232
- Cap. VI. De gratitudinis & gratiarum actionis affectu. 234
- Cap. VII. De admirationis & spei affectibus. 236
- Cap. VIII. De Christi imitatione, quae nobis ex mysteriis eius meditatione colligenda est. 238
- Cap. IX. In quo quibusdam exemplis confirmatur quam vtile & Deo gratum sit se passionis Christi seruatoris nostri meditatione exercere. 240
- Cap. III. Incipit agere de preparatione, quam excellentia & huius sanctissimi sacramenti dignitas requirit. 229
- Cap. IV. De munditie & puritate non solum mortalium, sed & venialium criminum, quae ad sacrosanctam Communionem nobis accedendum est. 250
- Cap. V. De alia magis particulari dispositione & preparatione, quae ad sanctissimum hoc sacramentum nobis accedendum est. 252
- Cap. VI. In quo aliae considerationes & modi se ad sacramentum communionem preparando vtiliter ponuntur. 253
- Cap. VII. Quid nobis post diuini huius sacramenti sumptionem seruandum, & qualis esse gratiarum actio debeat. 255
- Cap. VIII. De alio modo gratiarum actionis. 256
- Cap. IX. De fructu ex sancta Communione colligendo. 257
- Cap. X. Sacrae communionis frequentationem magnum esse contra omnes tentationes remedium, praesertim ad conseruandam castitatem. 259
- Cap. XI. De alio principali fructu, ex sancta communionis nobis colligendo, qui est nos Deo vnire, & in Christum transformare. 260
- Cap. XII. De alio principali fructu ex sancta communionis colligendo, qui est nos integre Deo offerre, & in eius nos manus resignare. Et de preparatione & gratiarum actione, quae hic nobis facienda est. 261
- Cap. XIII. Quid causa sit, quod quamuis tam mirandus faciat effectus hoc diuinum sacramentum, aliqui tamen, qui hoc frequentant, non sentiant. 264
- Cap. XIV. De sancto Missae sacrificio. 269
- Cap. XV. Quae ratio Missae audienda sit. 273
- Cap. XVI. De aliquibus exemplis ad Missae deuotionem pertinentibus, quibus ad illam quotidie audiendam & dicendam excitemur, & de reuerentia in Missa necessaria. 278

TRACT. VIII.

- Cap. I. De inestimabili beneficio & ingenti amore, quod Dominus noster nobis hoc diuinum sacramentum instituendo exhibuit. 242
- Cap. II. De excellentiis & miraculis, quae fides dicat, nobis de hoc sanctissimo & diuino sacramento credenda esse. 245

FINIS.

EXERCITII
PERFECTIONIS ET
VIRTUTVM RELI-
GIOSARVM

PARS SECVNDA.

TRACTATVS PRIMVS

De Mortificatione.

CAPVT I.

*Mortificationem orationi iungendam, & duo hæc sibi
mutuo auxilio esse debere.*

Tom. II. 3.

ONA est oratio cum ieiunio, dicebat Angelus Raphael sese indicans Tobias. Per ieiunium Sancti plerumque intelligunt omne poenitentiae genus & carnis mortificationem. Duo hæc mortificatio & oratio sunt præcipua media, quæ utilitati nostræ deseruiunt, quæ coniungenda sunt & connectenda. S. Bernardus ait: ens de re bis his Cantorum: *Quæ est illa quæa... sicut ungula sunt, ex arboribus, quæ ha & thuris: dicit duo hæc auxilium & thus, per quæ indicatur mortificatio & oratio, nobis semper adesse, sicut culmen perfectionis nos euntem debere, & de nobis reddere bonum odorem Deo, & vnum sine altero parum aut nihil prodesse: si enim quis accipiat mortificationem & non studeat o-*

Rodriguez exercit. pars 2.

rationi, superbushabebitur. Et huic merito dicitur illud Prophetæ: *Numquid manducabo carnes saurorum, aut sanguinem hircorum potabo?* Non placent Deo ex se sacrificia & carniū & sanguinis, si non iungatur oratio. Et si quis omittat mortificationem, audiat necesse est illud Christi in Euangelio dicentis: *Quid autem vocatus me Domine, Domine, & non facitis quæ dico?* Item illud Sapientis: *Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilia.*

S. Augustinus dicit, *ut in templo Salomonic exstructo, fuerunt posita duo altaria, vnum foris, in quo mactabantur animalia offerenda, alterum intus in Sancto Sanctorum, ubi incensum confertum ex variis aromatibus incendebatur, sic in nobis duoponenda esse altaria, vnum intus in corde, in quo offeratur incensum orationis, &*

a. secun-

Bernard. ser. 59. de parva. cap. 3. 6.

Martin & thuris mortificationis & orationis.

Psalm. 49. 13.

Luc. 6. 46

Prover. 28. 9

Aug. ser. 25. de tem-

pore.

Duo altaria

quæ sunt in

cord mortificationis in-

Math. 6. secundum dictum S. Matthæi: Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum in abscondito: Alacrum fuis in corpore, videlicet mortificatio, sic ut duo ista semper sint connexa & conglutinata, & se mutuo adiuuent, mortificatio enim est dispositio necessaria ad orationem, & oratio est medium ad parandam mortificationem.

Simile.

Quod ad primum accinet, videlicet, mortificationem esse dispositionem & medium necessarium ad orationem: omnes Sancti & spiritualis vitæ Doctores sic docent, & dicunt, quod sicut in charta pergamena non potest scribi, nisi sit benecola & auulsa à carne; eodem modo nisi anima nostra sit separata, & distracta ab affectibus, quum carne nascuntur, non est idonea, ut Deus in illa scribat & ei imprimat suam sapientiam & diuina dona. Quæ docebit scirentiam, & quem intelligere faciet auditum: *Ablatus à lacte, auulso ab uberibus*: Dicebat Propheta Isaias. Indicans eos, qui eius amore sese absterunt à deliciis & voluptatibus mundanis & carnalibus appetitibus & desideriis, vult Deus quidem & solitudinem, ut intret in cor nostrum, & in anima nostra sit multa

Isa. 21. 9. quies & tranquillitas. Et factus est in pace locus eius.

Hoc & Philosophi gentiles intellexerunt, omnes enim fatentur animam nostram fieri sapienterem, dum est quies & tranquilla. Quod fit, quando passionibus & appetitibus sensuales sunt mortificati & sopiti, tunc enim non sunt vehementiores passionibus, quæ inordinatis motibus pacem animæ interturbant, & offuscant oculos rationis, ut fit, dum

Passiones exacerant & exasuant.

passiones dominantur. Proprium siquidem passionum est, rationem oculis priuare, & minuire libertatem arbitrii nostri: ut pparet in irato, ira enim videtur ei iudicium præcipere, & similis est furioso & phrenetico: Si quæras, cur hoc vel illud dixerit aut fecerit, respondebit se apud se non fuisse. Sed passionibus sopitis & sedatis, intellectus est clarus & aptus ad noscendum bonum, & voluntas libera ad

idem amplectendum, & sic homo fit sapiens & virtute præditus. Et hæc est pax & quies illa, quam Deus & Dominus noster vult, ut quiescat in anima nostra, & in eâ infundat sapientiam & diuina dona. Et medium ad acquirendum hanc pacem est mortificatio passionum & appetituum inordinatorum, & hinc Isaias eam nominat fructum & effectum iustitiæ: *Eterit opus iustitiæ pax.* **Isa. 32. 17.**

Idem bene exprimit S. Augustinus. super verbis his Prophetæ: *Iustitia & pax osculata sunt*, dicens: *fac iustitiam, & habebis pacem, ut osculetur se iustitia & pax.* Si non amaueris iustitiam, pacem non habebis, quia duæ amicæ sunt iustitia & pax, ipsæ se osculantur: si amicam iustitiam non amaueris, non te amabit ipsa pax, nec veniet ad te. Tu vis pacem, & non facis iustitiam, fac iustitiam, & inuenies pacem. Hæ enim duæ ita sunt unitæ & connexæ, ut una sine altera esse nequeat, & propterea si non amas iustitiam, non te amabit pax, nec ad te veniet. Bello paratur pax, & nisi tecum bellum gesseris te mortificando, & tibi contradicendo, non acquires hanc pacem, tam necessariam orationi.

Quis (dicit Sanctus quidam) te magis impedit & molestat, quam tua immortalitas offusio cordis? Istæ passionibus, isti appetitus & prauæ inclinationes, quas habes, quiete te spoliant, & non permittunt te ire ad orationem: hoc est quod te in illa inquietum reddit, & quod tantum excitat strepitum & tumultum in anima tua, quod te ex dale hoc somno excitat, aut, ut verius dicam, non sinit te eo frui & quiescere.

Quando quis in cœna nimio se cibo obruit, dormire non potest nec noctu quiescere, eo quod cruditas illa stomachi & crassi vapores, qui ascendunt, ita illum exagitant, ut tota nocte se in omnem partem versans, quietem non admittat. Idem in oratione accidit. Cor nobis nimis graue & onustum est, nimia enim philautia, desiderium obsequendi affectibus, cupiditas honoris & æstimationis, utque fiat

August. 24. 11. *Iustitia & pax osculata sunt.*

Bello pax paratur.

Thomas de Kempis lib. 1. de contemptu mundi, c. 3.

Simile.

Cura nimis vitæ cor grauat.

satis voluntati nostræ replent ita cor nostrum leuant tales vapores & generant tan-
tas & tales idæas & imaginationes, vt nos
apud nos esse non sinant, nec cor in Deo
fixum tenere. Vnde declaratur, quod dicit
Luc 21.34. *Seruator noster in Euangelio: Attendite
autem vobis, ne forte grauentur corda vestra
crapula & ebrietate & curis huius vite.*
Quod non tantum de ebrietate vini, sed
etiam rebus mundanis intelligitur. Sicut
consonat illud Isaie Prophetæ: *Audi hoc
paupercula & ebria non ad vino.*

Mortificatio
pellit caligini-
nem.

1. ad Corinth.
2.14.

Oratio cur tam
nobis molesta.

Sap. 9.16.

S. Bonauent.
lib. 1. de pro-
fectu Religio-
sorum ca. 16.

Quia disposi-
tione caremus
qua est mor-
tificatio.

Ex corde non mortificato oritur obscu-
ra caligo, quæ impedit & auferit ex anima
nostra præsentiam Dei. Illudque est, quod
dicit S. Apostolus Paulus: *Animalis au-
tem homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus
Dei.* Hæc enim sunt valde subtilia, ipse
vero valde implicitus materiæ & cras-
sus nimis, & ideo debet se expedire &
subtiliorem reddere mortificatione.

Hinc poterit solui certum dubium,
quid causa est, quamuis oratio sit partim
tam suavis & sapida, orare enim est cum
Deo communicare & tractare, cuius ta-
miliaritas & consuetudo nullam secum
adfert amaritudinem aut tædium, sed sum-
mum gaudium & lætitiā: Non enim ha-
bet amaritudinem conuersatio illius, nec ta-
edium conuiuius illius, sed lætitiā & gau-
dium: partim etiam nobis tam vtilis &
necessaria, cur ea nobis est tam grauis, &
quid causæ est cur ad eam accedamus, cum
tanta molestia, & tam pauci se dent ora-
tioni? S. Bonauentura ait: *Quasi ligati ca-
tulis ad stipitem, renitenti animo cogimur esse
in diuinis.*

Causa huius talis est. Oratio ex se non
est difficilis, dispositio necessaria ad il-
lam, quæ est mortificatio, & quia hanc
dispositionem non habemus, ideo tam
grauis & difficilis nobis est oratio. Vti-
dem videre est in naturalibus, vbi diffi-
cultas non est in inducenda forma in ma-
teriam, sed in disponenda materia ad
eandem.

Ad veritatem plenius indagandā con-
sidera idē in viridi ligno, quid non operæ
impendat ignis, vt ex ligno viriditate au-

ferat, quantus sumus exurgat, quanto tē-
pore opus sit ad inducendam dispositio-
nem, simulatque vero dispositum est, in
instanti agnus, vt in domum suam ingre-
ditur sine vlla difficultate. Idem accidit in
re proposita; omnis difficultas est in aufe-
renda viriditate passionum nostrarum, in
mortificatione inordinatorū appetituum,
& in diuisione rerum terrenarū: quo fa-
cto facile & sine vlla difficultate anima
Deo seiungit, & delectatur eo familiari-
ter vti & cum eo conferre.

Quemq; iuuat cum sui similibus rem
habere & communicare: idem accidit ho-
mini mortificato, qui iam se spirituale &
Deo similem mortificatione reddidit de-
lectatur Deo familiariter vti & cum eo lo-
qui similiter Deus nihil prius habet, quā
cum eodem agere: *Delicia mea esse cum fi-
lius hominum:* Quando vero quis ster pas-
sionib. & appetitibus inordinatis, & va-
nis honorib. affectibus, malis propensio-
nibus, deliciis & voluptatib. motus, diffi-
cultatem sentit te agendo & cōuertendo
cum Deo, id tunc euenit, quod Deo mul-
tū dissimilis est, & iuuat eum agere cum
sui similib. de rebus terrenis & caducis:
*Facti sunt abominabiles sicut ea a qua dilexe-
runt.*

Dicere solitus erat quidam sanctorum
Patrum: vt fieri nequit, vt quis in aqua
turbida videat faciem aut quid aliud; sic
etiam nemo, nisi corde purgato & sopito
à terrenis affectibus, qui illud turbant &
commouent vanis & inutilib. curis, po-
terit in oratione faciem Dei videre, nec
Deus se illi videndum exhibebit: *Beati
mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.*
Oratio spiritualis est visio diuinorū my-
steriorum & operum, & sicut ad bene vi-
dendū oculis corporeis, opus est easdem
limpidos & claros habere; ita ad bene aspi-
ciendum Dei opera, opus est cor esse pu-
rum. In hæc verba ita D. August. *Deum vi-
dere vis? prius ergo cogita de corde mundan-
do, & quicquid ibi vides, quod Deo displi-
cet, tolles.*

Abbas Isaac (vt refert Cassianus col-
lat. 9. cap. 4.) idem comparatione expri-
mebat,

Mortificatio
facilis est o-
rati.

Similitudo
gignit amorem.

Prov. 8.31.

Mortificatus
Deo similis.

Osc. 9.10.

Simile.

Matth. 5.8.

Aqua turbida
& oculi
obscuri visionem impe-
diunt.

Aug. ser. 2.
de ascensione
Domini quæ
est 175. de
tempore.

Simile.

*Plumina-
defecta aut
viscosa detri-
nata in ter-
ra.*

*Nihil Abba
& Martyr de
oratione c. 3.
in bibliotheca
sancti. Patr
1073.*

4. Reg. 3. 13.

mebat, & dicebat in eo animam leui plu-
mæ similem esse, quæ non madefacta
vel mista cum alia re, sed pura & munda
ab omni viscositate, omni aeris impul-
su & minimo vento & agitatione à terra

sursum tendit & volat & per aera fertur:
sed si madefat & misceatur cum aliqua
viscositate, retinetur deorsum, nec per-
mittitur alta petere, immo onus illud
eandem deprimat & hæc coniungit: sic si
anima nostra munda & pura sit statim in
Deum feretur & eise iungit vento lem &
suam considerationis & meditationis:
sin vero terrenis cupiditatibus adducta
& addita, & passionibus & inordinatis
affectibus onus sit, ita deprimatur &
aggravatur, ut ad cælestia feracitate non
permittatur, nec e ingreuet orationi vaca-
re. Abbas Nilas dicebat, si Moysi vecta-
batur ad rubum accedere, nisi calceus
exuisset; quomodo ad Deum videndum
accedere, & cum eo agere vis passionis ef-
fectuum & affectionum rerum mortua-
rum.

Inuenitur quarto libro Regum exem-
plum hanc pacem & tranquillitatem de-
clarans, quæ in affectibus & passionibus
tenenda est, ad commodius orationi vacan-
dum & agendam cum Deo. Narrat
sacra Scriptura, dum Rex Israel Ioram, &
Iosaphat Rex Iudæ, & Rex Idumæus ex-
peditionem pararet contra Regem Moa-
bitarum, & solitudinem peragrent, quod
ceperint laborare a quæ penuria, & totus
exercitus fuit escauerit; & omnes
simul consuluerint Prophetam Elieeam,
& dixerit ei Rex Israel, qui erat impius &
idololatra: Quid hoc est? quare congre-
gavit nos tres Reges hic Deus: ut nos
traderet Moabitis? ut responderet Elieas:
Quid moror & tu es? vade ad Prophetas
patris tui & matris tue, vixit Dominus
exercituum, in cuius conspectu esto, quod
si non vultum Iosaphat Regis Iudæ era-
bescerem, non attendissem quidem te;
nec respexissem, nunc autem adducit
mihi psalter. Arguo autem illum quidem ze-
lo & magno animo, repetens coram eius
peccata & idololatrias, tamen cautius fo-

saphat pij & sancti Regis fecit ipsis pro-
ponere gratias, quas Deus ipsis illa die e-
rat exhibiturus, dans statim aquarum
abundantiam, & post victoriam de ini-
micis.

Quia tamen se illo animo & zelo, quã-
vis sanctus, turbat & inquietum reddi-
derat: ut se componeret & inquietadi-
nem tolleretur, & se respiciendo à Deo im-
petraret nulli perire addiderat. Quod ad-
ducto, & quere tantum ad se respiciendo
per narrare addiderat, & se respiciendo
languis. Sin autem fuit, velle, qui
sanctus erat turbatum, quamvis bo-
nam & sanctam, ac ferret & tunc, ut
cum Deo ageret, & cum seipsum ex-
pectaret, quod se respiciendo de turbatione
sancti tamen non tamen nec bo-
na sed impure & penitus.

Quia tamen a seipsum oratorem
videtur medium est ad mortificationem
parandam; si enim de eo diximus tra-
ctatu de oratione, & sic fructus est, quem
inde percipere debemus. Oratio, quæ so-
rorem & comitem non habet mortifica-
tionem, habetur à Sanctis suspecta; & id
quidem merito: ut enim ad seipsum formam
quam volumus, inducendam, non suffi-
ciat illud igne emolli, si tunc malleorum
non adhibetur, ad eam formam dandam.
quam intendimus: sic etiam non satis est
cor nostrum calore orationis & deuotio-
nis emolli, nisi addatur malleus morti-
ficationis, exercendo animam & tollen-
do pravas propensiones, & inducere for-
mas & figuras necessarias virtutum.
Et ideo suauitas orationis, & dulcedo amoris
diuini necessaria est, ad tollendum
molestiam & difficultatem, quam morti-
ficatio secum fert, addendum nobis ani-
mum & vires aggerendas propriam vo-
luntatem abnegandi, & inclinationes per-
ueñas superandas. Nec est in oratione
subsistendum, sed progrediendum, ut Dei
favore perfectam passionum mortifica-
tionem impetremus, quæ tam nobis ne-
cessaria est, & nobis à Sanctis & sacris vo-
luminibus tam commendatur.

S. Augustinus in locum illum Geneseos:

CRENS

*Eliezer non
respiciat, si
peccat.*

P. I. TRA. 3.

*Quia ligatur
malleus oratio
ad mortifica-
tionem & mor-
tificationem.*

*Oratio mor-
tificationem
affertatem
lent.*

*Aug. 1. 50.
sup. Genes.*

Gen. 21. 8. *Crenitigitur puer & ablatus est: fecitque Abraham grande convivium in die ablationis eius: quærit quid causæ sit, quod narret Scriptura natiuitatem Isaac filij tamdiu ante promissi, & expecti, in quo omnes gentes terræ benedicerentur, & non fuit festus dies celebratus ipso natiuitatis tempore, & narret. quod octauo die fuerit circumcisus, qui erat quasi dies baptismi solennis, & nec tunc quidem fuerit dies ipsi festus. Sed. quando ablatatur & tollitur à matris vberibus, & vadit infans, eo quod ablectetur, dicitur patrem tunc diem festum egisse, & epulum magnum parasse. Quid hoc sibi vult? dicit Sanctus Doctor, sensum aliquem spiritalem piis eliciendum, ad tollendum dubium.*

*Curepulum
in ablatione!*

*Quia et erum
gustat post
mortificationem.*

1 ad Cor. 3. 1.

Spiritus enim sanctus hic indicare voluit, tunc denuo gaudium & festum spirituale agitandum, quando quis creseit in virum perfectum, & non est amplius ex illis, de quibus dicit Apostolus: *Tanquam paruulus in Christo lac vobis potum dedi, non escam.* Idemque nobis melius applicantes, ibi indicatur, gaudium & lætitiā Religionis, nec superioribus esse qui sunt partes spirituales, quando quis nascitur religioni in illam intrando, nec quando absoluto nouitiatu recipitur; sed quando vident illum ablatari, & destinare infantem esse, & non amplius cibis & crepundijs puerorum oblectari, & panem vna cum crusto edere, & se posse eundem, ut homines putant, & mortificato agere.

*Oratio est
mortificatio.*

Aham præterea habet oratio connexionem & consanguinitatem particularem cum mortificatione, nam cum sololummodo est medium ad eandem apprehendam; sed ea ipsa in se est magna carnis mortificatio. Id enim Spiritus sanctus per Sapientem testatur: *Vigilia & neſtatur tibi faciet carnis.* Et alibi: *Qui uens meditatio carnis afflicti.* Et idem sacra indicat pigina in luctu illa, quam Patriarcha iacob habuit tota nocte cum Angelo, ex qua (ut narratur) manſit claudicans. Experientia etiam nos docet, eos, qui se

multum his mentalibus exercitijs dant, fieri debiles, pallidos & infirmos; hæc enim ut linia delinant & mortificant carnem, & consumunt vires & sanitatem. Inde apparet orationem multum conducere ad mortificationem.

CAPVT II.

In quo consistat mortificatio, & quam necessaria illa nobis sit.

VT ab ipsis fundamentis rem ordiamur, præsupponendum duas in anima esse partes principales, à Theologis dictas partem superiorem & partem inferiorem, & notioribus verbis Rationem & Appetitum sensitiuum. Et ante peccatum infelici innocentia & iustitia originalis statu, in quo Deus hominem creauit pars hæc inferior perfecte superiori subiiciebatur, appetitus videlicet rationi, ut pars ignobilior nobiliori & ut seruus naturalis Domino. *Fecit Deus hominem rectum.* *Ecc. 7. 30.* Non creauit Deus hominem inordinatum, ut nunc est, sed tunc absque vlla difficultate vel contradictione, magna que cum facilitate & suauitate appetitus rationi morem gerebat, homoque Creatorem diligebat, & totum se eius seruitio mancipabat sine vllto obstaculo aut impedimento. Tunc temporis appetitus tamen erat subiectus rationi, ut nullus à carne motus nec tentatio oriri posset, nisi homo id libere expeteret. Non fuisset tunc tentatio ab ira, inuidia, gula, luxuria, nec aliqua praua concupiscentia, nisi de libera voluntate id expetissemus. Sed quæ ratio per peccatum rebellis facta fuit Deo, etiam appetitus rationi se opposuit. *Non enim quod volo bonum, hoc facio, sed quod nolo malum, hoc ago,* dicit Apostolus Paulus. In appetitu sensitiuo, etiam te inuito, exurget in anima tua motus & affectus contrarij.

*Appetitus in
statu innocen
tia rationi
obediebat.*

*Post peccatum
appetitus
rebellauit.*

*Ad Rom. 7.
19.*

Præterea, si homo non peccasset, prout & paratū fuisset corpus ad exercendum quoduis opus, quod anima voluisset, & non

Sap. 9. 15.

Anima inobediens carne negat obedientiam.

Aug. libr. 1. contra aduersarios legis & Prophetarum. c. 14.

Beda.

Homo post peccatum spoliatus gratia & laesus in natura.

Miser status hominis lapsi.

& non sensisset vllum impedimentum, quod nunc fit. *Corpus, quod corrumpitur, aggravat animam.* Corpus multis in rebus ad quas anima se sentit habilem & cupidam, est ei magno impedimento: quemadmodum dum insidemus equo duri passus & qui multa agitatione nos quassat, & sepe cessipat & nos fatigat, & quem saepe regere non possumus, expauescit umbra, & in via humi procumbit; eiusmodi nunc est corpus nostrum: quod proculdubio diuinae vindictae & iudicio adscribendum, dicit enim S. Augustinus: *Hec est enim poena inobedienti homini reddita in semetipso, ut ei vicissim non obediat necq; a semetipso.* Nam illa est poenitentia & iustitia, quam diuina Maiestas inobedientem hominem fieri iussit, ut sicut ipse Creatori & Domino suo obedire noluit; sic & ei non obediat a carne & appetitu, sed in se sentiat continuum bellum & rebellionem.

Dicunt Theologi cum Beda, quod homo ob peccatum fuit spoliatus gratuitis & vulneratus in naturalibus. Non solum fuit spoliatus originali iustitia & gratia, & aliis donis supernaturalibus, quibus donatus erat, sed etiam laesus in naturalibus, intellectus enim obscuratus fuit ad diuinam intelligendum, liberum arbitrium infirmatum, voluntas debilis ad bonum, appetitus factus robustus ad malum, memoria vaga, imaginatio tam inquieta, ut vix vnicam orationem stabili cogitatione recitare queamus, quin statim & vix id animaduertentes corpus nos impellat, & domo euolet, & per omnem mundum continue vagetur, sensus curiosi, caro immunda & ad malum prona. Deniq; natura nostra tam per peccatum fuit laesa & corrupta, ut non amplius incedat, ut solet, nec possit, quod antea poterat, nisi quod ipsa, quae ante peccatum Deum plus quam se diligebat, post peccatum se plus quam Deum diligit, & semper philanthia quadam sibi sit obnoxia & cupida satisfaciendi propriae voluntati, prona ad obsequendum appetitui, & obedientem passionibus & desideriis, quamuis cum ratione & Deo pugnantibus,

Illud praeterea notandum, quod quauis per Baptismum tollitur peccatum originale, causa huius vitii; non tamen tollitur hoc dissidium & rebellio appetitus contra rationem & Deum, quam Theologi & Sancti nominant *Fomes peccati*. Voluit Deus iusto tuo iudicio & dispositione, ut nobis haec rebellis remaneret, ad superbiam nostram reprimendam, & ut esset eius vindicta, & ut semper nos humiliaremus, animaduertentes miseriam & vilitatem nostram. *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus. & similis factus est illis.* Deus creauit hominem in magno honore & dignitate, exornans eum multis donis & gratis supernaturalibus. sed ipse nesciuit cognoscere nec gratus esse, & ideo meritis ut Deum cum iisdem omnibus exueret & redderetur similis bestiis, in se sentiens bestiale appetitus & concupiscentias, ut sic in se reuersus se noscat & humiliet, & superbiendi ansam non habeat. Quam nullam omnino habemus, si nos ipsos nosse possemus, sed bene multas ad nos humiliandum & erubescendum.

Secundo in hac materia praesupponendum alterum fundamentum principale, quod ex dicto sequitur, & est quod appetitus noster tam inordinatus & incopositus, caro nostra & sensualitas & *fomes peccati*, de quibus dictum est, maximum est impedimentum ad progrediendum in via virtutis. Hoc est, quod vult, o dicimus, carnem esse maximum hominem, quae habemus, hinc enim omnes tentationes & ruinae nostrae nascuntur: ut in sua Canonica dicit Apostolus S. Iacobus: *Vnde bella & lites in vobis: nonne ex concupiscentiis vestris, quae militant in membris vestris?* Haec nostra sensualitas & concupiscentia, hic amor proprius & inordinatus, quem in nos ipsos habemus, causa est omnium bellorum, omnium peccatorum, defectuum, & imperfectionum, quibus exagimur. Et ideo haec est omnium maxima difficultas, quae in via virtutis reperitur. Id & Philosophi luce & ratione naturali nouerant: nam Aristoteles dicebat

Bonaum. l. 2. de praesentibus religionum cap. 33.

Fomes peccati per baptismum non tollitur.

Psal. 43. 21.

Fomes peccati est hominis anima humilitatis.

In quibus moribus: Hieronimus ad Iulianum. 2. 4. Luc. 11. Ter. 1. nonne alius nam

Caro capitis nostri nonne haec habet. Iacob. 1. 1.

Arist. libr. 1. Ethicorum. 6.

cebat omnem difficultatem, ut quis sit bonus & virtute præditus, in eo sitam esse, ut norit cogere & moderari voluptates & tristitias. Epictetus referebat totam Philosophiæ summam ad hæc duo brevia verba: *Sustine, & abstine*. Omnis siquidem virtutis difficultas è duobus pendet, videlicet, ex inuadendo & resistendo laboribus, & abstinendo voluptate & deliciis. Idque omnes re ipsa experimur, nemo enim peccat, nisi ut difficultatem aliquam fugiat, aut ut voluptate aliqua potiatur, aut quia illa non abstinet, unus peccat amore & cupiditate bonorum temporalium: alter cupiditate & ambitione: alius ut fruatur carnali & sensuali voluptate: alius vero ut fugiat laborem & difficultatem satisfaciendi mandatis Dei & Ecclesiæ, quia sentit summam difficultatem in inimicos diligendo, & in ieiunando, vel in confitendo verecunda & occulta peccata.

Denique omnia peccata hinc nascuntur simul cum omnibus imperfectionibus & vitiis, quæ accurrunt in virtutum via, ut post dicitur.

Hinc facile intelligitur, in quo sita sit mortificatio, quæ versatur in ordinandis & moderandis passionibus, malis inclinationibus & amore proprio inordinato.

Sanctus Hieronymus in verba illa Redemptoris nostri: *Qui vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me*, dicit, quod ille abneget semetipsum, & tollat crucem suam, qui antea non erat honestus, & sit castus & honestus: qui antea non erat temperans, & sit valde abstinens: qui antea erat timidus & debilis, & sit fortis & constans. Hoc est, seipsum abnegare, alium fieri, quam antea erat. Et hinc est quod tam necessaria nobis sit mortificatio.

Addit Diuus Basilus: Aduerte quod ante dixerit: Abneget semetipsum, & statim addiderit, Et sequatur me. Nisi enim facias prius te alium abnegando &

propriæ voluntati renūciando, & mortificando malas inclinationes & appetitus; inuenies plurimas causas & impedimenta, quæ te impediunt CHRIS TV M sequi. Ante complananda mortificatione via; & hinc ponit pro fundamento cam, non tantum perfectionis, sed etiam vitæ Christianæ. Hæc illa Crux est, quæ nobis semper humeris gestanda, si velimus CHRIS TV M sequi. Semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes.

Id quoque est, quod dicebat Iob: *Militia est vita*, hominis super terram. Vt enim dicit Apostolus Paulus: *Caro concupiscit aduersus Spiritum, Spiritus autem aduersus carnem. Hæc enim sibi inuicem aduersantur, ut non quacumque vultis, illa faciatis*. Hi enim duo inimici sunt & hæc est continua pugna, quam in nobis habemus. Ille, quin vincet & promptius carnem & appetitus subiugabit, erit optimus & fortissimus Christi miles.

Et ideo dicunt sancti Patres & Ecclesiæ Doctores Gregorius & Ambrosius, hanc esse veram fortitudinem seruorum Dei, quæ non in robore & brachiis corporis, sed in animi virtute sita est, & in superanda carne & resistendo appetitui & concupiscentiæ, in contemnendis vitæ huius voluptatibus & deliciis, & in tolerandis laboribus & aduersitatibus occurrentibus. Et subiungunt plus esse se regere, & dominium sui passionum & sensuum habere, quam subiugare & regere alios. Cui concordat illud Sapientis: *Melior est patiens viro forti. Et qui dominatur animo suo, pugnatior urbium*. Cuius rationem reddit Diuus Ambrosius, nam *grauiores inimici sunt prauis moribus, quam hostes infesti*. Et agens de magna dignitate, ad quam Ioseph eleuatus est, dicit maius fuisse, magisque fecisse se regendo & sui dominium habendo, in animo non consentiendo adulterio, quam regendo toto Aegypti regno. Similiter affirmat Sanctus Chrysostomus, plus fecisse Dauid se superando, & mortificando, & non vindicando iniuriam,

Mortificatio est militia hominis super terram.

2. Cor. 4. 10.

Iob. 7. 1.

Ad Gal. 5.

17.

Hostes semper

sibi infesti

caro & spiritus.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

17.

1. Reg. 14. 7. sibi à Saul illatam, quando illum poterat
 1. Reg. 18. 6. occidere in spelunca, quam superando
 Gigantem Goliath, & opima spolia ex
 hoste reportando, & dicit hæc spolia ab
 eo non fuisse deposita in terrena Hieru-
 salem, sed in superna illa & cœlesti. Et
 hic ei non occurrunt filia Israel eius en-
 comia canentes, ut fiebat quâdo supera-
 rat Goliath, sed Angelorum exercitus illi
 applaudebat, & mirabatur eius fortitudi-
 nem & virtutem.

CAPVT III.

*Nullum maius pœna genus, apud
 Deum reperiri, quam aliquem ap-
 petitui & desiderio suo tra-
 di, ut illa sectetur.*

VT tanto planius intelligatur necessi-
 tas mortificationis carnis nostræ &
 appetitus, & ut tanto audentius in ho-
 stem illum feramur, expedit nosse, quan-
 tus hic sit inimicus & aduersarius. Tan-
 tus est, ut sancti dicant, nullum inueniri
 maius punitiois genus, quo Deus iram
 suam magis prodit, quam tradendo pec-
 catorem appetitui & desiderio suo, ut in
 manus fauorum carnificum. Ad quod
 probandum adferunt multa S. Scripturæ
 loca, ut illum Prophetæ: *Et non audiuit po-
 pulus vocem meam, & Israel non intendit
 mihi, & misit eos secundum desideria cordis
 eorum, ibunt in aduentionibus suis.* Et A-
 postolus Paulus ait, hanc esse punitio-
 nem; quam Deus immittebat superbis
 illis Philosophis propter arrogantiam
 eorum & fastum: *Qui cum cognouissent
 Deum non sicut Deum, præcauerunt, aut
 gratias agerunt, sed euauerunt in cogitatio-
 nibus suis, propter quod tradidit illis Deus in
 desideria cordis eorum, in immunditiam, ut
 consumeliis afficerent corpora sua in semetipsis.*
 Pœna, qua à Deo afficiebantur, fuit, quod
 traierant appetitui & desiderio suo,
 ut in manus crudelium tortorum. Bene
 hic notat S. Ambrosius, quod per pœ-

hanc traditionem, de qua hic & multis a-
 lijs Scripturæ locis legimus, non intelli-
 gendum est, Deum excitare ad malum,
 aut in peccatum trahere, sed solum per-
 mittere hos appetitus & praua desideria,
 quæ in corde conceperant, in lucem pro-
 dire, & Satanæ auxilio eadem opere
 complere. Clare videre est, quanta pœna
 hoc sit, ex eo, quod sequitur. Gloriosus
 Apostolus Paulus, superbos illos Phi-
 losophos dicit hac pœna affectos fuisse,
 & quomodo à sæuo hoc inimico excepti
 fuerunt, cui eos Deus tradiderat. Dicit
 nec verbis exprimi potest, quò miseria-
 rum deuenerint: præcipitati fuerunt in
 omne genus peccati, & non hic substitute-
 runt, donec in turpia, nefanda & abo-
 minanda scelera ruerent. *Tradidit illis Deus
 in passionem ignominie* Hei vobis! quo tan-
 dem perducet vos inimicus vester, fera
 hæc & indomita bestia, si vos permittatis
 labi in manus eius.

S. Ambrosius ait: *Qui dominari nescit
 cupiditatibus, is quasi equus raptatur indo-
 mitus, voluitur, obseriuit, laniatur, affli-
 gitur.* Vultis dicam vobis, quomodo vo-
 biscum ager, & quo vos ducet? Ut equus
 furiosus, qui frenum non audit, & lesio-
 rem ex vna palude in aliam abripit, & ex
 vna alebrola via in aliam, donec cum eo
 se præcipitem agat: eodem modo agit,
 tecum appetitus, nisi illū domes & mor-
 tifices, & ei imperes. Abripit te de peccato
 in peccatum, de vitio in vitium, & non
 subsistet, donec te præcipitem in grauissi-
 ma peccata, & te secum deiciat in pro-
 fundum inferni. Ideo bene monet Ecce-
 siasticus: *Post concupiscentias tuas non eas
 & à voluntate tua auertere.* Caue ne te
 transtulerum agant malæ inclinationes &
 appetitus, caue propriam voluntatem,
 quia *Si præses anima tua concupiscentias ei-
 us, faciet te in gaudium inimicis tuis; & e-
 ris ipsis in risum & improprium.* Num-
 quam maiori gaudio afficiuntur inimici
 nostri diaboli, nisi dum nos vident tra-
 ditos appetitui & passioni nostre, quia
 eo miseriarum non solum perirent, quo
 vel totus infernus non posset, etiam si

*Grauißima
 Dei punitio
 est hominem
 tradidisse
 appetitui
 & desiderio.*

Psalm. 80. 12.

*Ad Rom. 1.
 12. & 24.*

*Crudeles tor-
 tores & ear-
 tum & car-
 num & desideria
 sua.*
Ambrosius.

*Ad Rom. 1.
 20.*

*Ambrosius lib.
 3. de virgin-
 itate.*
*Concupiscentia
 est equi
 indomitus.*

Eccl. 10. 30.

*Concupiscentia
 trahit ho-
 minem, quo
 nec omnem
 feram & ini-
 perant.*

De sancto suiipsius odio.

vires eius omnes coalescerent. Hinc est, quod tam instanter Sapiens à Deo petebat, ne tale supplicium aut poenæ genus ei immitteret: *Domine Pater & Deus vi-
ra mea, aufer à me ventris concupiscentias, & concubitus concupiscentia ne apprehendant me, & animæ irruerenti & infructu-
ta ne tradas me.* Iure dicunt Sancti nullum esse euidentius iræ diuinæ signum, quam peccatorem permitti ire post concupiscentias suas & saporem palati sui, sequentē appetitus & desideria sua. Dum medicus permittit, vt aegrotus comedat & bibat, quodcunque desiderat, signum est mortis, & desperat de eius salute. Idem Deus cum peccatore agit, quando eidem valde irascitur: permittit illum agere, quodcunque accidit illi. Et aliud ex petere aut agere, quam quod ipsi noxium & mortem adfert. Hinc facile erit intelligere infelicem & periculosam conditionem eorum, quibus nihil prius aut felicius est quam voluntati ubique obsequi.

CAPVT IV.

De sancto suiipsius odio, & spiritu mortificationis & penitentia, quæ inde procedunt.

SI exacte examinentur, quæ ante à nobis dicta sunt, sufficienter sane. ad gignendum in nobis Sanctum illud odium & horrorem, quæ Christus Redemptor tam in Euangelio commendat, quod si ne eo, vt erit, non possimus esse discipuli.

Quid ergo aliud ad eo perueniendum nobis est necessarium, quam exploratum habere, corpus hoc nostrum insensissimum nobis esse hostem? Capitalis hostis est, maximus proditor, cui nihil tam est votis, quam ad mortem, imo mortem æternam compellere eum, à quo sustentatur, & prouidetur ei de necessariis. Qui ad fruendum minima volupate, nihil

penſi habet Deum offendere, & animam in infernum perpetuo deturbare. Si alicui diceretur. Esto certus vnū ex familia tua & qui tecum edit & bibit, prodicionem parare, vt te interficiat; quam timeret. Et si præterea eidem diceretur, esto certus adhæc, odium esse plus quam vatini- num & inimicitias tantas, quod contra te habet, vt mortem nihili faciat, si possit te occidere: iam scit ille statim se captum & occisum iri, & tamen exponit periculo vitam suam, vt alterū vita spoli- et. Quantum homo hic ad cubitum se componens, edens, aut aliud faciens, omni hora timeret & saluti inuigilaret, ne sicarius ille veniret, & pugione illum perfoderet, & vita priuaret. Et si posset deprehendere quisnam ille esset, quanto illum odio persequeretur, & quam seuerè in illum animaduertetur? Hostis hic corpus nostrum est, quod comedit, bibit & dormit nobiscum, & præclare nouit, si nocet animæ, sibi idem damno esse: & si animam in infernum detrudat, se etiam post sequi debere, & tamen, vt appetitui suo satisfaciatur, omnia pessumdat & flocci pendit. Animaduertit te, an non æquum sit illud abhorrere. Quoties vos in terno addixit hic vester inimicus? Quoties vos fecit offendere infinitam illam bonitatem? Quanta bona spiritualia vobis eripuit? Quoties salutem vestram singulis horis periculo exponit? Quis ergo non indignabitur, & iram sanctam concipiet in eum, qui tantum mali ipsi intulit, tantis bonis eum exuit, & in singula momenta tantis periculis illum exponit? Si horremus diabolum, & ducimus capitalem hostem ob damnam & bellum, quod nobis statet; maior hostis est caro, quia infestius & magis continuum nobis bellum infert, & parum aut nihil possent demones, nisi cum ipsis starent caro & sensualitas, & iisdem nos impugnarent.

Hinc erat, quod Sancti seipſos tanto odio & horrore persequerentur, & inde Spiritus ille magnus mortificationis & penitentia in iis oriebatur, vt hunc

Corpus nostrum est autem hostis, proditor, & insidiator

Strages animæ per corruptionem carnis edita.

SS. Pater sancto spiritu o teo flagrant

b. inimici.

Rodriguez exercit. pars 2.

Statim amabit anima vestra Deum, vt
ceruus fontes aquarum. Sic vt quantum
progredieris in mortificatione, tantum
crescat perfectio & amor Dei. Alibi idem
dicit: *Augmentum charitatis, diminutio
cupiditatis: Perfectio nulla cupiditas.* Vt e-
nim aurum purius & perfectius fit, quo
magis consumuntur & destruuntur fe-
ces, quas habet; sic & amor Dei fit perfe-
ctior & auctior, quo amor inordinatus
nostri ipsius & rerum temporalium ma-
gis minuitur, & amore hoc consumpto &
extincto, amor Dei omnis perfectus &
purus erit.

*August. lib.
33. 99. 36.
Mortificatus
homo est: an-
imum deseca-
uit.*

*Cassian. lib. 5.
de Renun-
tiant. c. 26.*

Refert Cassianus de Abbate Iohanne,
quem iam in extremo vitæ discipuli cir-
cumsteterunt, vt filij solent ea hora pa-
trem, & instanter ab eo petierunt, vt ali-
quid in medium ad eorum consolatio-
nem & spirituale commodum adferret: vt
memoriale aliquod mandatum, velut here-
ditarium legatum relinqueret, per quod pos-
sent ad perfectionis culmen præcepti com-
pendio facilius peruenire. Ingemiscens ille:
Nunquam (ait) meam feci voluntatem,
nec quemquam docui, quod prius ipse non
feci.

CAPVT VI.

*Religiosis & iis præcipue, qui cum
proximo agunt, magis neces-
sarium esse mortifica-
tionem.*

*Mortificatio
religiosi pe-
ccatis est.*

Exercitium hoc mortificationis seruis
Dei omnibus proprium & necessa-
rium est, vt quotidiè magis magisque vo-
luntati Dei sese accommodent: sed spe-
cialiter religiosi peculiare est. Ob hoc e-
nim relinquimus mundum, & intramus
religionem hocque est quod ait S. Benedi-
ctus id demum religiosum esse, corrigere &
mutare mores. Eiusque Religiosi in presen-
tione, quam edunt, sic dicunt: Promitto
conversionem morum meorum. Hoc in Re-
ligione profitemur, idque mortificatione
faciendum, exuentes veterem hominem,

*S. Benedi-
ctus.*

& induentes nouum, vt ait D. Paulus: *Ad Coloss. 3.
Spoliantes vos veterem hominem cum acti-
bus suis, & induentes nouum.* Sicque mo-
nebat D. Bernardus intrantes Religio-
nem: Attendite, solus spiritus hic mori
debet, corpus vero foris manere: In-
dicans in religione non agendum de cor-
pore delicate habendo, nec de appetui &
inclinationi obsequendo, sed omnem
curam animæ & spiritui impendendam,
secundum Apostoli dictum: *Spiritu am-
bulate, & desideria carnis non perficietis.*
Hoc est spiritu ambulare, tam a seruis
Dei expeditum & commendatum, viue-
re secundum meliorem nostri partem, qui
est spiritus & ratio, & non secundum in-
feriorem, quæ est caro & sensualitas. Di-
cit Cassianus fuisse commune decretum
& traditionem veterum Patrum, multif-
que experientiis confirmatum, neminem
multum posse proficere & durare in reli-
gione, nisi in hoc totus esset, vt propriam
voluntatem & appetitus mortificaret,
hæc enim religioni multum aduersan-
tur. Multis enim experientiis edocui tra-
dunt eum in cœnobio diutius perdurare
non posse, qui prius voluntates suas non
didicerit superare.

Bernardus.

*Ad Galat. 5.
16.*

Cassianus.

Quamuis id omnibus religiosis con-
ueniat, tamen maxime iis qui cum proxi-
mis agunt S. Chrysostomus docet, mor-
tificationem passionum maxime iis esse
necessariam, qui ad adiuuandum proxi-
mos in media plebe versantur: hic enim
fere istæ (sic enim passionum nominat) plus
nourimenti habent ob occasiones, quæ i-
bi se offerunt Miles non vadens in castra
debilitatem suam occultat, sed dum ibi
est, ostendit quis sit. Similiter dicit Chry-
sostomus, qui manet in angulo, dissimi-
lat defectus, sed cui cum mundo dimi-
candum, & eius spectaculum esse debet,
huic maxima virtus & mortificatio ne-
cessaria est.

*Cōuenit ma-
xime in qui
cum proximo
agunt.*

*S. Chrysos-
tomus.*

Præterea, vt vincamus, quibuscum a-
gimus necesse est iis nos accommodare,
& eorum conditioni seruire, quantum
fieri potest, secundum illud Diui Pauli:
Omnibus omnia factus sum, vt omnes
facere

*Vi & necessitas
necesse est, vt
nos accom-
modemus.*

facerem saluos. Hincque videre est. quam necessaria sit mortificatio. Dicunt Philosophi illam partem oculi, in quam species colorum recipiuntur & visio formatur, nullum habere colorem, idque sic necessarium fuisse, vt omnes in se species colorum recipere posset, & omnes videre vt sunt: Si enim aliquis ibi color esset, non posse recipere aliam quam quem habebat, *intus enim existens prohibet extraneum*. Si viridis esset, omnia visa viridia forent, vt experientia docet, dum per viride vitrum videmus: & si colorata esset, omnia huiusmodi viderentur. Sic etiam necessarium est, vt propriam conditionem exuas, & passiones tuas mortifices, & tibi ipsi imperes, & capax sis conditionis alienæ, & sic omnibus te accommodare queas, vt omnes lucrifacias, vt faciebat S. Paulus. Non est spiritus religionis & perfectionis, velle omnes alligare conditioni & humori tuo, & vt tibi cholericus, solum conueniat cum cholericis, & tibi flegmatico resistat cholericus, & multo minus, si solum tibi cum conciuibus bene sit. Nunquid magni infortunii instar tibi, si solum vnicuique colorem posset videre? maior est infelicitas voluntatem tam breuem & tam male dispositam habere, vt solum propendeat ad homines suæ nationis & conditionis. Charitas omnia complectitur, amat enim proximum propter & per Deum, & sic nullum facit discrimen inter Barbarum, Scytham, aut quemuis alium. *Vbi enim est gentilis & Iudæus, circumcisis & preputiatis. Barbarus & Scythæ, seruus & liber, sed omnia & in omnibus Christus*. Omnes in visceribus habere volebat, omnes siquidem considerat vt filios Dei & fratres Christi. Hinc videre est, quam necessaria sit mortificatio.

Ad conseruandam præterea vñionem & charitatem fraternam, quam tam commendat Christus, vt per hanc cognoscatur esse eius discipuli, mortificatio quoque necessaria est. Nihil enim magis hanc vñionem & charitatem fraternam dissoluit, quam sibi studere, & commodo, vt

litati, honori & æstimationi suæ consulere velle. Quisque se consulat, & videbit, quotiescunque charitatis limites excedit, id fieri, quod aliquid sibi cupiat. vel vt non amittat, vel vt alteri non cedat. Mortificatio hæc omnia aufert, & viam charitati sternit, quæ non querit quæ sua sunt. Et idcirco dicit S. Ambrosius. *Si quis vult placere omnibus per omnia, querat non quod sibi utile est, sed quod multis, sicut quæ rebus & Paulus, qui nos monet idem: Non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum.*

Ambr. lib. 7. officior. c. 3.
1. Ad Cor. 13.
5.
1. Ad Corin. 10. 33.
Ad Philip. 2. 4.

CAPVT VII.

Duo modi mortificationis & penitentia, & quæ ratione vterque à societate usurpatus.

D Augustinus in illa verba San. Mathæi: *Adiebus autem Ioannis Baptistæ regnum celorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*: sic dicit: Duo sunt abstinentiæ & crucis genera, vnum corporale, aliud spirituale. Nam duo sunt penitentia & mortificationis modi, vnus corporalis, quo castigatur & affligitur corpus, quem vocamus penitentiam exteriorem cuiusmodi sunt disciplina, ieiunia, cilicium, incommodi lecti, cibis frugalis, austerus vestitus & similia, quæ corpus domant & voluptates & delicias ei subtrahunt. Alter inuenitur modus mortificationis & penitentia spiritualis priori multo melior & excellentior. Alterum genus est pretiosius & sublimius scilicet regere motus animi, lingere quotidie cum vitiis suis, increpare se quadam cen'ura austeritatis & virtutis, & rixam quodammodo cum homine interiore conferere: ait D. Augustin. Nam motus suos regere, dimicare quotidie cum vitiis & prauis inclinationibus, abnegare propriam voluntatem, proprio iudicio renunciare, vincere iram, optinere impotentiam, retrainare gulam, oculos, lin-

August. ser. 20. de Sanctis & primo de S. I. B. Baptista.
Matth. 21. 12.

b 3 guam

2. vt propria conditionem exuas, &c.

Charitas omnia complectitur.

Ad Colos. 3. 11
Ioan. 13. 35.

Necessaria est mortificatio ad conseruandam vñionem & charitatem fraternam.

quam & omnes sensus, hoc tandem sublimius est mortificationis genus. *Hæc enim qui facit prarupto passionis muro violenter ad celorum regna conscendit.* Et hi sunt strenui & fortes, qui regnum celorum merentur. Ideoque interior hæc & spiritalis mortificatio priore excellentior est: Domare enim & calcare honores & estimationem plus est quam affigere corporem, & uti disciplinis & cilicio. Sicut hæc pœnitentia hæc excellentior est & preciosior, sic etiam est difficilior & maioris laboris, & quod preciosius, maioris est precij. Hæc etiam docent S. Gregorius multis locis, & S. Dorotheus & alij sancti.

Gregor. li. 12.
m. 1. c. 17.
Dorotheus. 15.
Regulæ. 2.
Dorotheus. 1.
Cap. 1. exa. 5.
6. & 6. part.
constit. c. 2. 5.
15. & 16.

Duobus his pœnitentiæ generibus vitatur Societas Iesu. Quod ad prius attinet, quamvis B. Pater noster regulis certis & fixas pœnitentias non statuerit, ad quas Socij obligarentur; sed voluerit viuendi modum exteriorem esse communem, ob iustas certas rationes, tamen bonam rationem reliquit, ut infra dicemus.

Multis & iustis de causis statuit & ordinavit Pater noster, ut viuendi modus exterior in Societate foret communis, media enim ad finem suum proportionata esse debent, & quia finis Societatis non tam est proprio profectui invigilare, quam saluti & profectui proximorum; valde necessarium nos habitu cum honestis Sacerdotibus communi uti, ut facilius ad omne genus hominum nobis aditus pateret, ideoque cum religiosissimis religiosi, cum sacerdotibus sacerdotibus, & cum laicis habitus non multum discrepat à clericis laicis. Præterea Societas instituta fuit tempore Lutheri, quando hæretici religiosos & eorum habitus abominabantur, & ut ad eos accessus esset, ad disputandum & eos convincendum, (quod proprie institutum nostrum est) necessario habitus ab aliis sacerdotibus non differens nobis assumendus erat, alioqui horrorem de nobis habuissent, antequam cum illis agi coeptum fuisset, eamque ob causam v-

Societas Iesu
tempore Lutheri
instituta.

Quia in
tunc pœnitentia
dus sit.

num medium principale impeditum fuisset ad finem necessarium, ob quem societas instituta erat. Insuper si habitu aspero vti essemus, fortasse quis alius peccata nos accedere ausus non esset, cogitans nos etiam asperere & austere cum illo acturos. Sit ergo habitus communis ab omnibus receptus, ut sit tacilior & domine genus homines nobis accessus pendatur, & nullus horreat nobiscum agere.

Et ideo voluit Pater noster, ut etiam in habitu nos redderemus omnia omnibus, ut ea ratione omnes lucrificareremus imitantes & hic exemplum Christi Redemptoris nostri, qui teste D. Augustino & S. Thoma, ut accommodaret se consorcio & conuersationi hominum, eorumque utilitati seruiret, exteriorem mediocritatem potius elegit, quam austeritatem & asperitatem Baptizæ.

Quantum ad alias exteriores pœnitentias; quamvis eas regula non determinauit, tamen regulam viuam statuit, qui est Superior, qui cuique decernit, quod conuenit. Pater noster dicit, quod hæc sumi possunt duobus modis vel eas quas quisque per se elegerit, ad plus in spiritu proficiendum, tamen Superioris approbatione, aut quando ad eundem finem ad eam obligat. Hoc magis iudicabat è Societatis reesse, quam id regula determinare: Partim quia regula mortua non poterat esse omnibus æqualis, & quia omnes non eadem vires ad has pœnitentias habent. Et si id omnibus fuisset commune, ille qui ferendo non fuisset solatii expers vixisset, eo quod alios assequi non potuisset. Ut enim omnibus ægrotis non eadem medicatio nec idem regimen conueniens est; sic etiam non eadem omnibus conueniunt pœnitentia.

Aliter enim cum iuue, aliter cum senes, aliter cum morbo, aliter cum sano agendum: aliter cum innoxio, aliter cum formato, ut de vulneribus dicitur.

Hinc est, quod Sanctus Augustinus & S. Angelus & S. Basil.

In habitu
reddemus
omnia omni-
bus.

Aut cor-
ruptum
S. Thoma
2. 2. q. 10
art. 2.

Cap. 1. exa. 5.
6. & 6. part.
summar.
constit.

Simile.

S. Basiliius aiunt, non esse mirandū, quod cū omnib. nō eodem modo in religione agatur, & quod vnus plus pœnitentiæ faciat, quam alius, æqualitas enim hic maxima esset inæqualitas. Hæc quæ aduersus differentiam non tantum accommodat ei diuersos peccatos; sed & eidem dicitur eo tempore & op. opportunitate, aliqua enim pœnitentia exigitur tempore tentationis & ardentis, alia tempore pacis & quiescentis, aliā ad conferuandam, alia ad recuperandam eandem animam. Ideo Pater noster noluit taxatice[m] certam, & determinatam pœnitentiam exteriorum omnibus statuere, sed id totum Superiori statuendum relinquit, qui medicus, s[ed] spiritualis, vt secundum vires & necessitatem cuiuslibet decerneret, & vni plus, alteri minus concederet. Quod cōuenit cum teo alima, quam Angelus Dei nomine declarauit S. Pachomio. In qua mandauit, vt Superior hoc modo pœnitentias daret, quas quisq[ue] religiosus impleret in æt[er]n[u]m.

[illegible]

Psal. 44. 10. Hincque videre est plus poenitentia
Dei bonitate & misericordia in Societa-
te fieri & laudari, quam in qua marne-
tes committuntur, ut non misceproce-
dat, & ipsa non bonis & sanctis, &
non frequentis in malicia loci, vi op-
pus potius ut frequent contritione quam

calcaribus vti, vt haftenus Deo auspice
reipsa repertum est.

Secundum poenitentia genus est mor- Secundum
tificatio passionum & proprii inordina- poenitentia
ti amoris, quod Societas præcipue am- genus.
plectitur.

Extrema altera iusta causa, ob quam Pater noster certas & statutas pœnitentis regulâ determinare noluït, vocabatur ut oculos in interiorem passionum & appetituum mortificationem dirigere-
mus, & hæc præcipua nostra esset pœnitentia, eo quod hæc, vt ante dictum, præ-
cipienti & excellentiori sit. Dom. Pater
noster in iustis & regulis multa magnæ
pœnitentis, atque necessaria magna
mortificatione & abiectione superius, &
vult præcipuum finem nostrum poni
in hæc abiectione, ut & continua mortifi-
catione, detestamento verarum & soli-
darum virtutum, & omni perfectione.
Poterat quidem iure timere, si certas &
determinatas statuisset pœnitentias, &
apud se dicere: Si ipsis relinquo certas &
ordinarias pœnitentias, non velle mihi
occasionem dare ibi subsistendi, & eisdem
contentus esse, dicentes: Iam ex regula
obligatoreturum & ceteris & dis-
ciplinis, hoc mihi sufficit: Et ne præ-
cipuum omittant & quod magis ad rem
facit, quæ est mortificatio passionum &
exercitium verarum & solidarum virtu-
rum.

Ideoque fundamenti loco nobilitate
dere nihil virtutem & mortificationem in-
teriore. Voluit vitam nostram exteri-
orem esse communem, vt interior magis
singularis & excellentior esset, ornato-
ridis virtutibus, & maiora mortificatio-
ne, hocque trahi ratione & tam excel-
lenter, vt in exterioriore redundet, & pro-
bet nos esse Religiosos. Hæc quæres no-
bis magis necessaria quam aliis Religio-
sis, ipse non habuit ab aliis indiguan-
ti, vt vitæ austeritas ipfis gratiam apud
populum conciliat, quæ infuitu nostro
non conueniet Et hinc interioris splendorem,
& tanta reperientia humilitas &
modestia, charitas, animarum zelus,

& tanta cum Deo familiaritas, vt quicunque, qui nobiscum agit & nos aspicit, dicat: Hic vero est Religiosus Societatis Iesu: *Isti sunt semen, cui benedixit Dominus.*

Esu. 61. 9.

Interior mortificatio maxime necessaria.

Maximum ideo, in quod oculorum acies nobis figenda est ei, cuius exercitium maxime vrgendum, est interior hæc mortificatio, & quacunque die ab ea cessabimus, certo nobis persuasum esse debet, nos non viuere vt Religiosos Societatis. Et poenitentia illa exterior, qua vitmur, assumenda vt medium, vt ad hanc perueniatur, & vir ille vere Apostolicus Pater noster Franciscus Xauerus benedicebat, & est doctrina Sanctæ Bonauenturæ.

Francis. Xauer. li. 6. vita sua c. 7. Bonau. li. 1. de profectu Religiosorum cap. 4.

Multa ardua & difficilia sunt in Societate.

Bona dispositio causa est magna suauitatis.

Hinc erit intelligere, quæ causa sit, quod toties audiatur, & diuina bonitate reipsa probetur, Societatem magna suauitate agere & procedere. Suauitas hæc in Societate non est, eo quod in ea non sint res arduæ, & quod superiores teneantur admittere quodcunque volumus: Sic enim Religio non esset. Multa ardua & difficilia in Societate sunt, vt iam dicetur. Sed suauitas hæc in eo sita est, quod omnes ibi mortificationi & veræ sui abnegationi studere, omnes indifferentes & resignati in omni, quam superiores iubent, esse debent. Hæc bona dispositio, indifferentia & resignatio, quæ ibi est, causa est magnæ suauitatis, quæ in Societate reperitur, tam in regimine & iussu Superiorum, quam obedientia subditorum, omnes enim in potestate Superiorum sunt, vt pars luti in manu figuli, vt ex ea fingat quod vult. Et hoc fuit artificium & mirabile propositum B. Patris nostri à Spiritu sancto directum tam mortificationi huic & sui ipsius abnegationi insistendi. Quasi dicere voluisset: In Societate sunt ardua & difficilia, & vt quisque ad ea exequenda promptus, & dispositus sit, & vt Superiores non timeant nec vereantur illa iabere; ponimus ipsis pro fundamento mortificationem, & sui ipsius resignationem; Ideoque omnes intelligant, se debere

esse tam indifferentes, & resignantes in Superiorum manus, vt de se ipsis statuunt quod volent, vt lutum est in manu figuli, & pannus in manu factoris, qui de eo agit vt vult, partem manicis, partem dorso, partem ventri, partem collo, partem fimbriæ accommodat, & tam vnus quam alter idem pannus est, & tam bonum est lutum, ex quo vasa menſæ, & ex quo culinæ finguntur, totum enim ex eadem massa sumptum est, teste Apostolo Paulo. Sic omnes erunt commitiones & coarui in Societate, & forsitan ille qui docebat initia Grammatices tam aptus erat, quam qui artes & Theologiam, & tamen non queritur lutum nec pannus: *Quid me fecistis sic?* Sicque causa & radix suauitatis, quæ in Societate est, in te sita est, & quod valde mortificatus, indifferens & resignatus sis in omnibus, & quod nulla in te nec resistentia, nec contradictio reperitur nec interior, nec exterior quodcunque iubent Superiores. Et si facilitatem & suauitatem hanc in obediendo ex iis quæ occurrunt minime sentis, non superiores culpa, nec deus conquerere, sed de te potius vt non disposito nec mortificato vt conueniebat. Superior facit, quod sui muneris est, & credit te Religiosum esse, & vt talem mortificatum, & indifferentem ad omnia, nec opus esse tuam consulere voluntatem, & te bene dispositum querere, semper enim dispositus esse debebas & paratus ad omnia, quæ obedientia iuberet.

Simile.

Ad Rom. 9. 21.

Ad Roman. 20.

Imo potius superior magno te honore afficit, quod te talem putet, & vt cum tali agat, & vt tali mander. Quando lapis bene aptatus est, quanta cum facilitate faber murarius illum locat? solum demittit: sed dum nondum aptatus est multis malleolorum ictibus opus, vt apte locetur.

Hinc etiam res consideratione digna oritur, quam etiam notat S. Bonauentura. Quod cum interior mortificatio multo difficilior sit poenitentis exterioribus, vt supra dictum, quod tamen quis se de

Bonau. 2. de profectu Religiosorum cap. 3.

exteriorib. pœnitentiis plus excusare potest, quam de interiore mortificatione. Quis enim dicere potest, non suppetunt vires ad tamdiu ieiunandum, nec cilicium ferendum, nec tot disciplinas tolerandum, nec discalceatum incedendum nec ad media nocte surgendum. Nullus vero dicere potest: Non suppetunt vires nec sanitatem, ut sim humilis, patiens, vel obediens vel resignatus. Bene potest dicere: virtutem non habeo potestata humilitate, vel tanta obedientia & resignatione, ut est necessitata in Societate: sed sanitatem non habeo ad illa, dicere non potest. Ad hæc enim corporales vires necessariae non sunt, sed spirituales; nam fortis & debilis, ægrotus & sanus, magnus & parvus hæc omnia diuina faciente gratia possunt.

Quod sane quibusdam magno solatio est, qui pusillanimitatis tentationem sentire solent, dum sibi persuadent, se qualitatem & capacitatem non habere, ut tam alta & sublimi sine potiri possent, qualis est ille Societatis. Narrat Sacra Scriptura libro primo Regum, Saul iussisse nunciari Davidi, quod vellent ipsi dare filiam suam nuptum; Respondit David: Num parum videtur vobis generum esse Regi? ego autem sum vir pauper & tenuis. Rex cuiuslibet ei renunciam: Sic loquimur ad David: Non habet Rex sponsa-
lia nec conjugium centum prœputia Philistinorum, ut fiat ei in acuminem Regis. Idem hic respondere debet, Deas his qualitatibus non caret. nec his dispositionibus & talentis, quæ obiciis. Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non egēs. Quod petit, est, ut circumcidat istos Philistinos, paucos appetitus & inclinationes.

Idem à nobis exigit & petit Societas, & ideo si voles, aptus ad eandem eris. Labor esse valde humilis, & valde indifferens & resignatus in omnibus, quæ de te statuere volent & hoc sufficeret. Deus liberet te a unitate & superbia: Deus facit, ne amicus propoliti & commoditatis tuæ sis, & ne quæras delicias & ho-

Rodriguez exercit. pars 2.

nores, & cum superioribus simpliciter & sincere agas: hoc enim si fiat, nulla tibi difficultas religio reperietur. Humili vero, mortificato, pauperi spiritu, inoffendenti & resignato, & ei qui propriæ voluntati renunciavit, omnia quæcunque in Societate sunt, facilia & suavia fiunt.

Un laqueum est, Deo nos gratos esse, & agnoscere magnam gratiam & beneficium nobis & Societati, ut quamvis in Societate multa ex se difficulta & laboriosa sint, tamen illa nobis tam facilia facta & suavia reddidit: plures enim exteriores pœnitentiæ ibi reperuntur, quam regulæ statui poterant, ut antediximus.

Et quod ad interiores & mortificationem attinet, quæ aliis teste D. Augustino maiores & excellentiores; habemus multa in regulis & constitutionibus nostris tantæ perfectionis & tam difficulta, ut multo omnes pœnitentias & austeritates exteriores excedant Sed id usu probemus.

Aliquem enim debere rationem reddere Superiori & Præfecto rerum spiritualium, omnium eorum spiritualium, omnium eorum quæ in animo suo latent, omnium motuum, tentationum & malarum inclinationum, defectuum & imperfectionum, quæ tam petra & insuperantur in Societate, & eis verum ex substantialibus punctis ei scilicet, facile declarat, id ex se esse difficile, remota, disciplina & cilicio. Idque quoque i mandari regula: Ad maiorem inquit perfectionem, & præcipue ad maiorem humilitationem & humilitatem, propterea contentus esse cuique debet, ut omnes errores & defectus suos, & res quæcunque, quæ notatæ in eo & oblectantur, Superioribus per quemvis, in confessionem eas acceperit, manifestentur. Quod sane tale est, ut magna humilitate & mortificatione opus sit.

Hinc ne querare, si tibi ante non indicetur, & si forte plus æquo exagge-

Equum &
Deo sumus
gratios bene-
collata.

Can. 17. con-
gregatio
s. generalis
Regis sum-
marii.

1 Reg. 18. 23.
& 25.

Quid Socie-
tas & mem-
bræ & mem-
bræ.

an. 2. 2.
profellu
gioforum

rus sit defectus. Sed nec hic finis est, sed ita dispositus esse debes, ut publice te reprehendant, non tantum legitima de causa, sed etiam ob omnino nullam. Et etiam quando falsa in nos insurgunt testimonia, vult Pater noster non solum nos dispositos, sed etiam laesos esse, nulla tamen ad id per nos data occasione, & ut mundani homines quaerant, magna diligentia honores & magni nominis exiftimationem; sic nos contumelias, falsa testimonia, & iniurias pati debere. Vnde apparet quanta virtute opus sit.

Non solum dispositi sed etiam laesi debemus esse.

Indifferentes erimus in omniis officiis.

Præterea debemus esse indifferentes in omnibus officiis, ministeriis & occupationibus, quæ ab obedientia iniunguntur; & in quo cunque gradu ad quem Societas nos dirigere voluit. Et quandoquidem in Societate tam diuersa sunt officia & gradus, & vnus altero sublimior, esse indifferentem ad abiectionissimum, & eo tam contentum, quam si in altissimo officio constitutus esset, maxima est perfectionis, & ubi magna mortificatio requiritur.

Ad proficiendum dispositus & paratus eris.

Semper dispositus & paratus esse debes ad proficiendum in quamcumque mundi plagam & ibi dicta officia exercendum, non solum in alio collegio, sed etiam alia prouincia, & alio extero regno, & in India Orientali & Occidentali, Romæ, in Germania, in Anglia, & Transilvania, ubi numquam posses visitare parentes & amicos, sic ut te videndi amplius spem omnem abiiciant.

3. p. 1. d. 3. c. 7.

Quod ad paupertatem attinet, eandem Societas tanta austeritate & rigore proficitur, ut nullus in cubiculo delicias aliquas habere possit, non tantum ad esum, sed ne librum quidem, in quo liceat lineam ducere, nec secum ad aliud collegium transferre.

Et tam nudi & omnibus excuti esse debemus, (ut dicitur, cum de paupertate & egestate agemus,) ut claustrum arce addere non liceat, ad quod in ea conuertendum, sed omnia patula, aperta & manifesta esse debent, quasi

dicere volentes: Cape si vis, non est meum.

Hæc & alia his similia, quæ in Societate sunt, clare demonstrant, quam omnes penitentias & austeritates exteriores difficultate superant; & ideo quicunque rigide secum agere voluit, & se valde mortificatum reddere, & magna penitentia uti (quæ bonispiritus testifera est) id plenius manibus in Societate perficere poterit.

Et licet aliqui fuerint, qui tentatione vexati voluerunt celare & velare tentationem maioris perfectionis colere, & facere plus penitentia in vna quam altera religione; tamen sciendum hanc non fuisse causam nec finem eos mouentem; sed quia tolerare nequiverint, mortificationem & perfectionem, quæ in Societate viget. Et huius habemus experimentum ab illis ipsis extortum, & quod plus est declaratum à Sede Apostolica, videlicet Pio Quinto, qui fuit Ordinis Sancti Dominici, in bulla Societatis data contra apostatas, qui eam exeunt ut deficiant ad mundum vel alios ordines, excepto Carthusianorum. In qua exposita perfectione, difficultate & magno labore, quæ sunt in Instituto Societatis declarat tentationis radicem, quam aliqui sumunt, ut exeant, vel ad alios ordines transeant, his verbis: *Nihilominus nonnulli animi leuitate, ut credebatur, ducti, ac quietem labori, cui proculdubio Religiosi Societatis huiusmodi pro excolenda & propaganda Christiana Religione continuo erant expositi, ac priuatum commodum publica tam dictæ Societatis quam Christiana reipublica utilitati indifferenter præferentes, sicuti quæ coloribus asserentes se id facere ob frugem melioris vite aut strictioris obseruantia, ad alios fratrum mendicantium Ordines transire posse iactabant.* Sic ut verum fatendo, id non fiat desiderio maioris perfectionis, nec maioris penitentia, sed solum ut laborem & difficultatem fugerent, & quod aptitudinem & vires in se non sentiant ad tantam perfectionem & mortificationem parandam, & ad tantam indifferentiam & re-

signa-

signationem, quanta in Societate requiritur, acquirendam. Hinc tam in mortificatione Pater noster persistebat, volens ut ei exerceamus & fundemus, & id totum omnium studium sit.

CAPVT VIII.

Mortificationem non esse odium, sed non solum animam, verum etiam corporis verum amorem.

Quandoquidem dictum, & Sancti docent Sacris Euangelii congrueret nos nosipsos odio habere debere, idemque durum & naturæ nostræ repugnans videtur, ut nemo turberetur hoc audiens, ne inde occasionem caperet animo cadendi & se non mortificandi, aperimus hic, hic non esse odium nec horrorem, quo nobis male volumus, sed verum non solum animi, sed etiam corporis amorem: sed potius contra, non se mortificare est vere se odisse & non horrere solam animam, sed etiam corpus. Dicit S. Augustinus super illa Apostoli: *Spiritus concupiscit aduersus carnem: Absit fratres mei, absit ut Spiritus concupiscendo contra carnem oderis carnem.* Quid ergo ibi odit? *Visa carnis odit, prudentiam carnis odit, contemtnem mortis odit.* Non odit ergo carnem, sed potius diligit eam mortificando & resistendo. Medicus enim non ægrotum sed morbum odit, & cum illo pugnat, sed potius amat ægrotum. Idque clare demonstratur nam aliquem amare est benevelle, ut dicit Philosophus, & illam bene esse est ei malum imprecari. Quare hoc agitur ut corpus mortificetur, & corruptetur & inordinatos affectus moriatur, in eo totus est, ut maximum illi & maximum bonum pareat, videbatur æternam quietem & gloriam, sicque suam eam salutem merem indicat: Sed qui non perit, sed mori debet, sed illud perit per se, & appetitus sequi permittit, perat ipi maximum malum, quod ei accidere potest, id est, interitum

semper duraturum, ideoque hic vere corpus suum odit. Hinc Propheta: *Qui diligit iniquitatem, odit animam suam.* quia æternum ipsi procurat infernum. Eandem ob causam dicit Augustinus, potest dici, quod etiam corpus oderit, illi enim in malum accessit. Hincque est quod Theologi dicunt iustos & bonos se invicem plus amare quam peccatores & malos, non solum quantum ad animam, sed etiam ad corpus, ipsi enim exoptant verum bonum, quæ est æterna felicitas, cuius etiam corpus suo modo particeps esse debet. Addit D. Thomas ob eandem rationem, quod iustus corpus suum amet, non quocunque amore, sed caritatis amore, qui est præcipuus & maximus amor.

Hoc duorum ægrotorum exemplo clare patet, quorum alter edit & bibit, quod sapit, & venæ incisionem auerteretur, nec medicinam aliquam recipit: alter vero omni diligentia se regit & tuetur, & quamuis sitiat & esuriat, nihil cibi vel potus admittit, pharmaca licet amara sumit, venam incidi patitur, quamvis doleat. Certum est, secundum hunc corpus & vitam & sanitatem pluris facere, & ad eam dispensandam & conservandam malle aliquid pati, & potionis admittere: priorem vero se necare, eo quod sitim & difficultatem aliquam tolerare nolit. Idem ad propositum facit. Ideoque dicebat S. Bernardus quibusdam secularibus, qui suos monachos mirabantur tam rigide tractare corpora sua, quibus eos intensissimos hostes esse dicebant, ipsos potius corpore odisse, quibus æterna supplicia parabant concedendo breues & statim perituras voluptates: sed monachus vere corpora amat, breui illa tempore affligendo & præparando æternam quietem.

Hoc verum esse clare in Euangelio demonstravit CHRISTVS, dum enim dixisset: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me;* statim rationem subiungit: *Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdat eam, qui autem perdidit animam suam propter me, inueniet eam.* In hæc ver-

Matth. 6.
S. Thom. 2. 2.
9. art. 5.
& 7.

Mortifica-
corpora non
obesse ostendi-
tur similes.

Odit corpus
qui vult se
saluare facit.

Matth. 16.
25.

August. lib.
serm. de ver-
bis Apost. ser.
6. ad Galat.
57.

August. l. de
moribus ec-
clesiasticis. cap.
26. & l. 14.
de Trin. cap.
14.
Aristot. l. 2.
Meteor. c. 4.

Qui se non mortificat, non solum non spiritualem, sed ne rationalem quidem vitam viuit.

D. Augustinus dicit, alia vita viuere bestias, alia Angelos & alia homines. Bestiarum vita tota rebus terrenis occupatur, & satisfactione appetituum: Angelorum vero solum cum Deo tractat, & de celestibus agit. Hominum vita inter has duas media est, quia vnius & alterius naturæ particeps est, si ergo secundum spiritum viuit, similem se Angelis reddit & eorundem soc. un: si secundum carnem, se bestiis similem & earum sacrum reddit. Id recte cum eo, quod D. Ambrosius ait, conuenit: *Qui secundum corporis appetentiam viuit, caro est: qui secundum præcepta Dei, spiritus est.* Ideoque qui secundum carnis appetitum viuit, non solum non viuit spiritualem, sed ne rationalem quidem vitam, sed animale & bestialem. Hoc solum animum nobis adhibere deberet ad mortificationem.

Quid enim generositate & nobilitate seruare, seu hominis, creati ad Dei imaginem & similitudinem, & ut eo æternum fruere-
tur, indignum esse potest, quam bestiis similem esse? & se seruum tam scædæ rei, ut est caro & sensualitas, facere: neque eidem subicere eiusque nutum sequi, & rapi furioso impetu bestialis appetitus?

D. Bernardus inquit: *Dominam seu rationem ancillari, & ancillam dominari magna abusus est.* Hic ille inuersus ordo, quæ Salomon dicit se vidisse: *Vidi seruos iniquos & principes factos & principes ambulantes super terram quasi seruos*, & seruitutem seruientes. D. M. Ioannes Auila dicit: Nonne monstrosum & admiratione dignum tibi videretur, si bestia aliqua hominem freno regeret, & ad libitum, quocunque veller, duceret, & illa re-
geret.

Aug. 17.
51. super Io.
18.

ba dicit Sanctus Augustinus: Magna & mira sententia, quemadmodum sit hominis in animam suam amor, ut pereat, odium, ne pereat. Examine & ruminare sublimem & mirandam hanc CHRISTI sententiam, quod amando homo vitam & carnem dicitur illam odisse, & eandem odio habens, male amauerit, tunc odisti, si bene amauerit, tunc caristi. Sic enim male amas carnem, si odio, odisti, & si non odio, si caris, sic enim illam custodis vitam tuam, ut idem Dominus testatur: *Qui se animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Hinc idem Sanctus concludit: *felices qui custodit custodiendo, ne perdant amando. Ne carere in hac vita, ne perdas in æterna vita.*

Aug. 17.
51. super Io.
18.

In confirmationem huius aliam rationem adfert S. Augustinus: Aliquis (dicit) non desinit amare quid, quod non aliud plus hoc amet: Idque duobus exemplis ad id probandum declarat. Certum est, ægrum non desinere amare pedem vel brachium, quando consentit id securi, quando id ad vitæ conseruationem est necessarium. Satis illa amat, sed maiore amore vitam prosequitur, & ideo permittit minus perdi, ut conseruet maius.

Amatus non
est nummus
eos ad panem
comparandū
nec mori
sunt corpus.

Cum enim etiam est avarum nummus, & summo desiderio contemnatur, vel, tamen lesus rogatus emendam parit, & alii famulatur ecclesiæ. Quamvis cum vitæ nummos amet, tamen magis vitam amat, ideoque perdit quod minus, ad custodiendam quod maius. Similiter homo non desinit amare carnem dum illam mortificat, sed quia magis animam diligit & vitam æternam. Et quia animæ & ad perfectionem parandam, & æternam felicitatem necessaria est mortificatio & carnis afflictio, hinc eam mortificat & durius habet: Idque non est odium nec amoris defectus, sed maior Dei & animæ amor, & per-
se ne

Appetitus
corporis fre-
nandi.

geret, quæ regi deberet? iam vero quia tot sunt & magni & parvi, qui appetitus suum reguntur, hinc est quod non id animaduertamus, & non nos in admirationem rapit hoc monstrum: quod maxime commiseratione dignum. De Diogene refertur, quod meridie perferam Athenis lumine accenso iuerit, quasi quid quæreres, & interrogatus: quid quæreres? responderit se hominem aliquem quærere. Et cum ei dictum esset, locum hominibus plenum esse, dixerit illos non homines sed bestias esse, hominum enim vita non viuere sed bestiarum, sequentes appetitus suos bestiales. Eleganter alteram, sed tamen propriam & rei declarandæ accommodam similitudinem adfert

August. ser-
mones
in regis.

D. Augustinus: *Qualis est in oculis hominum, qui in uersis pedibus & capite deorsum ambulare videtur, talis est in oculis Angelorum, cui caro propria dominatur.* & ratio seruit. Quem id non pudeat? Imo Seneca id sentit & optime dixit: *Maiores sum & ad maiora genitus, quam ut mancipium sim meo corpori.* Sententia digna sane, ut à Regiosa & quolibet Christiano animo imprimatur. Si Ethnicus sola luce naturæ instructus id senserit, & eum id puduerit, quid faciet Christianus luce fidei illuminatus, & Religiosus tantis Dei donis & benedictionibus oratus? Ideoque ait D. Augustinus, quod qui huius vecandia non tangitur, eum sensum amittit, & ratione excidisse. Idque aliud monstrum omni admiratione dignum erit, aliquem factum bestiam, & id tamen non animaduertere.

Seneca epist.
65.

Narrat de re quidam Philosophus, quod iuuenis viderit festinantem hominem ut clauem ostium aperiret, sed contra ac rebatur ei contingit, portam enim aperire nequit, quantumcumque operæ impenderet, & quia magna festinatione ibat, & aperire non potuit, tanta ira & furore correptus fuit, ut clauem dentibus morderet, & pedibus in ostium insiliret, sed hic furor non sterit, sed blasphemias in Deum euomit, & ore spumam euiciens mente captus videretur, oculos

August. l.
contra man-
iacium ad
Consensum.

Narrat de re quidam Philosophus, quod iuuenis viderit festinantem hominem ut clauem ostium aperiret, sed contra ac rebatur ei contingit, portam enim aperire nequit, quantumcumque operæ impenderet, & quia magna festinatione ibat, & aperire non potuit, tanta ira & furore correptus fuit, ut clauem dentibus morderet, & pedibus in ostium insiliret, sed hic furor non sterit, sed blasphemias in Deum euomit, & ore spumam euiciens mente captus videretur, oculos

Ira non domi-
ta in blasphemias erumpit.

que furore exulturos capite apparer. Philosophus hic ait, quod hæc intuens tantum in se sensit iræ & furoris odium, horrorem, ut illum post nemo viderit iratum, ut huic similis non esset. Omnia hæc adminiculo nobis esse deberent ad viuendum ut homines ratione præditos, & nos ab appetibus rapi non permittendum.

Philosophus
quidam vi-
dens iratum
valde inuen-
nem, ab ira
proptus im-
positum ab-
siner.

S. Hieronymus super illud Iob. *Vir erat in terra Hus nomine Iob.* dicit virum fuisse, & reddit rationem supra allegatam. *Non enim in terra carnis eius animam ipsius superabat, sed imperantis animi consilio cuncta faciebat.* Caro enim non dominabatur, nec imperium habebat, sed illam subiugabat, & quidquid agebat ad rationis normam fiebat, secundum quod dicit Scriptura: *Super te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.*

Hieronymus
Iob. x.

CAPVT X.

Maioris esse laboris non studere mortificationi sui ipsius, quam eidem intendere.

Posset dicere quis: Satis mihi constat utilitas & necessitas mortificationis, sed oculis obseruatur difficultas & labor, & illa me abstrahunt. Hinc cum S. Basilio primum respondeo: Si causa corporalis sanitatis lubentes amaras potiones sumimus, & permittimus, ut vel medicus, vel chirurgus fecerit & viderat, quod vult, & si homines ad accumulandas diuitias & nummos, tantis se periculis mari & terra exponunt; & quum etiam fuerit, ut pro salute animæ spirituali, & ad æternas gloriæ diuitias parandas aliquam difficultatem ad mittamus, & laborem aliquem sustineamus.

Eger ut sa-
netur se libe-
retur passus.

Quia tamen natura hoc nobis indit, ut labores fugiamus, & nihil nisi coacti perpetiamur, vellemus quidem id quam

quam minimum esse. Secundo dico maiorem subire laborem, qui mortificationem fugit, quam qui se mortificat. *Air D.*

Aug. 4.1. Augustinus: Iussisti Domine, & sic est, ut poena sua sibi sit omnis animus inordinatus.

Confusio hæc, quam quis in se habet ab appetitu contra rationem, & ratione ad Deum, excitat in homine magnam turbationem & inquietudinem, idque est commune in omni re.

*Inordinata
inquietant.*

Quid enim in mundo est inordinatum & confusum, quod natura non sit inquietum & turbis plenum? Os loco suo motum quos non dolor & excitat: elementum situ suo naturali carens quam non vim patitur? Cum ergo homini ratione prædito nil tam naturale, quam secundum rationem vivere, si idem ille inordinate, & contra rationem viuat, quomodo natura non obloquitur, & murmurat propria conscientia? Valde bene dicebat S. Iob: *Quis restitit ei (Deo)*

Iob. 9. 4.

& pacem habuit? quando sic vivitur, pax & quies nullo modo esse potest. Hinc est quod S. Iohannes in Apocalypsi dicat, quod bestiam adorantes die ac nocte requiem non haberent. *Nec habent requiem die ac nocte, qui adorauerunt bestiam & imaginem eius.* Si serueris huic bestie carnis & sensualitatis tuæ, nunquam requies nec pacem habebis.

Apocal. 14. 11.

*Nulla quies
& pax im-
mortificatio.*

Dicunt medici sanitatem & bonam corporis dispositionem in tempore, & proportionem humorum sitam esse, & quando ~~est~~ ea proportione & temperie, qua opus est, carent, tunc morbos & dolores prouenire, & quando illi temperati bona proportione sunt, sanitatem existere, & exterius lætitiā & vigorem esse. Sic etiam salus & recta dispositio animæ nostræ in proportione & passionum moderatione consistit, quæ ipsius humores sunt: & dum illæ temperatæ & mortificatæ non sunt, adducunt spirituales morbos; sin temperatæ sunt, salus & recta dispositio in anima est, quæ in eo, qui illam possidet,

*Pax animæ
est passionum
moderatio.*

magnam quietem; & hilaritatem parat.

Dicunt vero, & recte, passionem animi nostri idem esse, quod ventos in mari: ut enim venti mare turbant & inquietum reddunt, sic etiam passionem animi nostrum exagitant, & appetitum & motu suo inordinato quietem impediunt. Iam surgit passio iræ, quæ nos turbat & inquietat, iam fiat superbiæ & vanæ gloriæ ventus, iam nos ad se trahit impatientia & inuidia. Hinc dicebat Propheta Isaias: *Impii autem quasi mare feruens, quod quiescere non potest: sed ventis sopitus statim est tranquillitas in mari.* Imperauit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna. Sic etiam si tu possis imperare ventis passionum & appetituum tuorum, & eos soppire mortificando & moderando ratione, statim erit tranquillitas & pax magna, sed dum hoc non facies, magna erit tempestas.

*Passiones
sunt inha-
rentum.*

Matth. 1. 26.

Vt vero clarius intelligatur, magis laborare eum, & grauiorem tollere crucem, qui mortificationem fugit, quam qui se mortificat; veniamus, ad magis specialia, in quibus id quotidie magis experimur. Attende qui sis, quando te passione iræ vel impatientiæ abripi patieris, & proximo ita cundum verbum dicis vel aliquid te indignum & scandolosum egisti. Dic mihi, quid tristitiæ & inquietis quid poenitentiae & doloris senseris, an non hic plus laboris & poenæ animaduertis, quam in te mortificando sensis? nullus hic dubitandi relinquitur locus. Considera quos timores, quas suspensiones sentit Religiosus non mortificatus, non indifferens & resignatus ad quidlibet, quod obedientia illi imponere veller: vnum solum ipsi contrarium sufficit, ut in continuo labore & dolore sit.

*Non indiffe-
rens plenum
est suspensio-
nis.*

Id enim est, quod ei semper & primum ob oculos versatur, & quamuis Superiores ne quidem cogitent id ei iniungere, & tale sit, ut possit fieri, & solet imperari

perari, & nesciat quid fieri, semper est in continuo metu & suspitione id ei iniunctum iri. Idem est, ac si quis pedem habens vulneratum, putet sibi ab omnibus illis dolorem vel vulnus infligendum, quod & non mortificato contingit, veretur enim sibi id, quod horret, imperandum.

Resignatus
est.

Religiosus vero mortificatus, indifferens & ad omnia resignatus semper est contentus, hilaris, & nihil metuit. Præterea considera, quid pœnæ & turbarum patiatur superbus, quando se post habitum & præteritum videt, & dum magni momenti negotiis & honorificis impendi non attendit, ut petebat: Similiter inspicere timorem & anxietatem, qua capitur, quando illa ei iniunguntur, & quando in publico aliquid ei faciendum, perpendens quomodo succedet, & si inde forsitan hoc dedecus velaturus, unde honorem sperabat. Superbia vndiq; cruciat & affligit: status profecto miseratione dignus.

Passiones
sunt tortores
animi.

Idem in omnibus aliis videre est. Vestire passiones carniſices & tortores vestri sunt, qui vos æternum cruciant, dum mortificationi non studebitis. Idque vetum est, nam iam fit, quod quis optat, iam non, dum enim non fit, quantum cruciatus desiderium dilatum animæ adfert. *Spes qua differtur, affligit animam.* Dum etiam videt desiderio suo fieri satius, & voluntatem compleri, adfert illi cruciatum & dolorem, vel enim fecisti tuam voluntatem, & delectatio potius es, & in eo nihil mereris, quia pro lubitu tuo fecisti, & quia volebas, & sic omnia in amaritudinem versa sunt.

His accedit morsus conscientiæ, quem patitur, qui mortificationi sui ipsius non intentus est, nec munere suo fungitur, quid enim satisfactionem habere potest Religiosus, qui aliam ob causam religionem non intravit, quam vel suo studeat commodo, & perfectionem anhelaret, si in eo totus non est: certum,

cum in dolore & cruciatu vestiri: Idemque de omnibus, cuiuscumque conditionis sint, iudicium. Vermis enim rodens & consumens conscientiam, quem nobiscum fecimus, si muneri nostro non facimus satis, rodit & consumit præcordia.

Vermis conscientia est negligentia in mortificatione.

Recte ergo M. Anila: In vna parte lib. epist. brae ponantur labores, quos tolerat quis diligens, qui cum fervore vitam agit, & mortificationi intentus est: in altera vero illi, quos quis non mortificatus & tepidus fert, quia illos refugit, inuenietur hos illis millies grauiores & molestiores esse.

Mira sane res est, illum qui diligeret Deo in vigiliis, orationibus & omni labore & mortificatione seruit, plus voluptatis & recreationis inuenire, quam tepidus & languidus in colloquiis, delectationibus & vanis desideriis, & propriæ voluntatis obtemperacione, exterius ridet tepidus, & intus roditur, & lacrymatur iustus, & hilaris est corde: *Iter pigrorum quasi sepes spinarum*, dicit Sapientia: quod etiam Deus per Prophetam Oseam dixit: *Eccce ego sepiam viam tuam spinis.* Deus voluptatibus dedit mortuos conscientiæ morsus, & oblectationibus amaritudinem, & satisfactioni voluntatis dolorem, & crucia-

Fervidus plus capis voluptatis in vigiliis quam tepidus in recreationibus.

Prov. 15. 19.

Hic inuenit tepidus & piger spinas, ad cor pungendum & perfodiendum. Via vero iustorum plana & salebris est *via iustorum absque offenculo.* Quantam pacem & satisfactionem habet Religiosus mortificatus, & qui cum sollicitudine profectui suo studet, recomplens quicquid Religiosi est: nulla delectatio huic similis reperitur. Id quotidie experimur, dum enim in Dei seculum diligenter progredimur, sumus hilares & contenti: sed dum id tepide & negligenter fit, sumus tristes & anxii. Hæc sæpe existitiæ & anxietatis nostræ causa est, ut suo loco dicemus.

Delectatio multa fervido Religioso.

Tract. 6. c. 4. & 6.

Sic ut quis volens minorem laborem fugere

Feb. 6. 16.

gere in maiorem incidat : *Qui times pru-
nam irruet super eum nix:* dicit Iob. Dicis
te amisisse mortificationem, vt laborem
fugeres; at ego dico, quod ob eam tan-
tum causam debebas te mortificare, vt
cum pace & quiete vitam duceres, quam-
uis aliud inde bonum non speraret, cum
tamen infinita sint.

CAPVT XL.

*Incipit tractatus de exercitio
mortificationis.*

Abnegatio,
voluntaria,
est medium
opt. huius
virtutis.

Praecipuum medium, quod ex parte nostra ponendum, ad acquirendum mortificationem & de nobis ipsis victoriam, est saepius nos exercere in abnegatione nostrae voluntatis, & resistere appetitui, & carni non indulgere, nec illi morem gerere. Hoc enim modo paulatim natura superatur, radix peccati educitur, & virtus paratur. Ad hoc S. Dorotheus valde vile consilium dat: Dum aliqua tibi passio vel prava inclinatio molesta est, si infirmitati tuae adquiescis, & idem opere complere, certo tibi intelligendum & sciendum, quod hac ratione passio & prava inclinatio altiores radices ager, & fortior erit, & plus te impugnet, & vexabit quam ante. Si vero viriliter passioni & pravae inclinationi resistis hac ratione diminuetur, & quotidie debilior facta ad te impugnandum & vexandum, donec rotas vires amiserit, tibi amplius molesta non erat. Hoc magni ponderis consilium est etiam contra tentationes ob eandem rationem, ut suo loco dicitur. Multum est principis ob stare, ut prava consuetudo nobis paulatim maiorem difficultatem non adferat.

Sim. v. udo
Equus p. iost
qui Equus
calcarit. do-
musier.

Doro. b. Ser.
 seu doct. 15.
 in bibl. ioh.
 sanctorum
 Pair. tom. 3.

Virilis & He-
roica resistan-
tia enervat
& tollit im-
pugnabilem.

Traj. 4.4.6.

corporeis eris, & de illo statues, quod vo-
les: si vero vites & dexteritas tibi non sit
ad illud regendum trique iuris facien-
dum, sui te iuris faciet, & te in aliquod
præcipitum deiecit. Quando animal ali-
quod aliquo defectu laborat, aliud me-
dium non est, quam id ei non permittere:
Idem quoq; medium nobis fumen dum,
ad vitia & prauas carnis propensiones tol-
lendas, eas illi non indulgere, sed in iis-
dem illi resistere, & cogere omnes eius
appetitus & desideria.

Ut vero maiori animo hoc exercitium aggrediamur, multum nobis proderit, si hoc nitamur fundamento, quod principio posuimus, hominem hanc exteriorem, nostram hanc carnem & sensuilitatem esse maximum hostem & aduersarium, quem habemus, & eum vtilem nihil tam agere, quam vt male nobis sit, concupiscens contra spiritum, rationem & Deum. Vna præcipuum rationum, ob quas Sancti ferunt sui ipsius cognitionem medium esse efficacissimum ad omnes tentationes sepeandas; est quid qui in hoc se exerceret, probe perfectam habens debilitatem & miseriam suam, simulatque cogitatio, vel desiderium prauum ingruit, statim apparet illi inimici sui esse tentationem, qui illum decipere conatur, sicq; se contra illum munit, nec illi credit vel audit.

Qui vero se non novit, nec id conatur, non videt aduenientem tentationem, nec tam pro tali habet, præsentem dum illa inclinationi conuenit, sed tentationem rationem ducit, & sensualitatem necessitatem credit, sicque facile tentatione vincitur. Hoc præterea maxime nobis auxilio erit, si recorderemur, maximum nobiscum nos hostem circumferre, & omnes hos appetitus & tentationes, quæ nobis adiungunt, à carne & sensualitate esse, quæ ut capitalis hostis nihil tam perit, quam malum tuum : & hac ratione facile temeritificabis & hostem profigabis : quis enim hosti fidere audeat?

Cap. 2.64

Homini in.
 si tam
 cito proprie

*Ignorantia
sui ipsius fa-
cilem ad la-
psum viam
sternit.*

S. Bern. epist.
sui tract. ad
fratres de
monte Dei.

S. Bernardus ad hoc aliam considerationem adducit dicens; nos ad nos ipsos & corpus nostrum affectos esse debere, vt ad ægrotum nobis commedatum, cui negandū id quod ei damno est, quamuis id instanter petat & valde desideret, & dandum quod ei vtile, quamuis ad id male affectus sit. Vtinam eo perueniremus vt nos ægros duceremus, & id semper in mente haberemus, omnes appetitus & desideria, quibus capimur esse ægrotorum & inimici nostri persuasiones, qui nobis nocere studet, quam facile nos inde extricaremus & vinceremus: Sed si te non ægrotum sed sanum, non inimicum sed amicum ducis, magno te periculo exponis. Qui enim resistes ei, quod malum non esse credis sed bonum, nec fraudem & deceptionem sed veritatem? Refert S. Dorotheus, quod dum ipse in monasterio curam haberet rerum spiritualium, & monachi ad ipsum referrent omnes suas tentationes, quodam die ad eum venerit quidam eorum, vt ei quandam gulæ tentationem narraret. Vt vero vna res aliam trahit, tentatio eo etiam progrediebatur, vt furto faceret edulia auferre. Dorotheus magno cum affectu quærebat, cur id faceret. Respondet alter, quod fames eo illum cogeret, & quod non sufficeret ei, quod in mensa dabatur. Monebat Abbatem accederet, & necessitatem suam ei exponeret. Mouebat alter difficultatem, se verecundia prohiberi ob causam huiusmodi superiorem adire. Expecta ergo (aiebat) & iuuabo te. Accedit S. Dorotheus Abbatem, & refert monachi periculum. Abbas totum ei negotium committit, vt faciat, quod ei plus expedire videatur. Iuber ille vocari dispensatorem; & mandat, vt quandoque monachus ille vel ientaculum vel merendam peteret, daret quod exigeret. Obtemperat dispensator, & lubenti animo dat, quod alter petit. Hinc melius se habere cœpit, & aliquot diebus non amplius furabatur; sed post aliquod tempus ad vomitum rediit. Quare multis cum lacrymis ad S. Dorotheum redit, agnoscens

Rodriguez exercit. pars 2.

crimen, & pœnitentiam petens, (hoc enim recte faciebat, quod statim vitium aperiret, quod efficax remedium est, vt non diu daret) petit alter, an dispensator nō daret quod exigebat, & an vnquā negasset? Respondit monachus, Bene fecit dispensator, & dat quicquid peto, sed pudor impedit toties eū adire. Impediretne etiā (inquit) me accedere, qui tentationē tuam noui, & mihi eandē indicasti. Dicebat alter, quod nō. Quare mandat se adeat, daturū se ei quod vellet, & quo indigeret, & ne posthac amplius furaretur. Habebat tunc teporis S. Dorothei curā infirmorum, & laute illum tractabat: sed breui iterū ad prauā consuetudinē rediit, & culpā multo eū gemitu exponit, rogās sibi dimitti & pœnitentiam iniūgi. Dicit ei S. Dorotheus. Qui hoc fit frater? nihil impedit te à me petere & do tibi omnia necessaria, quare furaris? Ille ad hæc: Nescio vnde hoc accidat, nec quare furor peccatū & praua consuetudo me eo impellit, nulla re indigeo, nec edo quod furor, sed iumento do, siquidē se habere experientia docuit, nā in eius cella ficus, vvas, poma & panis frustra inueniuntur reposita sub lecto, & ibi tū diu relinquebat, donec putrescerent: & ignorans quid de eis faceret, ad stabulū deferrebat, & iumento dabat. In quo (ait S. Dorotheus) facile videre erit miserā & infaustā conditionē, quo hominē ducit passio & praua cōsuetudo, & quanta nobis ratio sit, vt nos ægros & inimicos reputemus. Facile hic animaduertebat se male facere & desolebat & dolebat se id fecisse, & tamē videbatur se nō posse cōtinuare, vt amplius nō faceret. Hinc recte dicebat Abbas Nischero, quod ille, qui se à passione & praua cōsuetudine rapi patitur, eius se mancipium & seruum facit.

CAPVT XII.

Qua ratione in praxin deducendum exercitium mortificationis.

QUANDO QUIDAM mortificationis exercitium præcipuum est medium ad

Tarua consuetudo ad peccatum hominem immittit.

Pallad. in hi-
stor. Lausiaci
secl. 1.
Appetitus
mortifican-
dus etiam in
rebus opti-
mū.

vitam sustentetis. vt faciebat Abbas Isi-
dorus, de quo refert Palladius, quod la-
crymabatur quando mensam accedebat,
& ibat obedientiæ causa. Antequam stu-
deas, studii appetitum mortifica, & de-
inde stude, eo quod Deus sic velit, & tibi
id imperet, & non ob voluntatem & re-
creationem tuam. Antequam concio-
neris, vel pulpitem docendi causa ascen-
das, appetitum & inclinationem, quam
ad hoc habes, mortifica, & ne id feceris
appetitus & animi causa, sed quia tibi im-
peratur, & Deus id vult, & sic eodem mo-
do in aliis, relinquenda voluntatis tuæ
proprietas, & faciendum quia Deus sic iu-
bet. Rationi enim consentaneum non
est, vt hæc nos vt seruos ad se trahant, sed
vt hæc trahamus ad nos & Deum, eius
causa illa solum facientes. Hocque est
I. ad Cor. 10.
31.

Opera faci-
enda pure
propter Deū
non ob recrea-
tionem.

Punctum hoc præ cæteris præcipuum
& spirituale est. Opera enim & munera
non facienda ob recreationem vel pro-
pensionem, quam ad illa habemus, sed
pure propter Deum, & quia ipse sic vult
& iubet, assuefacientes nos in his omni-
bus facere non nostram sed Dei volunta-
tem, & in iisdem gaudere, non quia ex se
appetibilia sunt, vel quia delectationem
ibi capimus, & cum propensione nostra
conueniunt, sed quia in his voluntati
Dei obsequimur. Quicunque hæc fece-
rit, non solum assuefiet mortificare & ne-
gare voluntatem suam, sed etiam in om-
nibus voluntatem Dei facere. Quod al-
tissimum amoris Dei & multi fructus &
perfectiois exercitium est, vt alio loco
dictum.

Per mortifi-
cationis spe-
cie gradatim
sumendum.

Iam sat amplius huic exercitio datus
campus, ideoque qui volet habere speciale
examen, ad voluntatem suam mortifi-
candum & abnegandum (quod vtilissi-
mum fuerit) ei per vias & gradus eundem
erit, vt præcedentibus capitibus declara-
uimus. Primo sumi poterit examen spe-
ciale ad nos mortificandum in iis, quæ
vltro se offerunt, nec aliunde accersun-

1. In obuiis &
vltro se offe-
rentibus mor-
tificatur.

tur. In quibus aliquot dierum negotium
nobis facefferur, etiam plurimum, præfer-
tim si eo perueniendum vt æquo animo
non solum, sed etiã lato & hilari feren-
da: qui est tertius & perfectissimus perfe-
ctionis gradus, vt suo loco dicitur. Se-
cundo sumi poterit examen in mortifi-
catione voluntatis in eo, quod nos im-
pedit exequi ea, quæ necessario nobis fa-
cienda sunt, vt sumus boni Religiosi, &
regulas nostras obseruemus & proceda-
mus cum ædificatione, quæ innumera
sunt. Tercio in mortificatione aliquorum,
quæ licite à nobis fieri possunt, vt sic ha-
bitum & consuetudinem paremus valedi-
cendi voluntati nostræ, & promptiores
& paratiores simus ad maiora, quando
se se obtulerint. Proponentes toties in
his nos mane mortificare, & toties ve-
speri, incipientes principio à minori, &
post plus adijcientes, prout quis plus mi-
nus profecerit. Et quanto quis se
magis mortificauerit, tanto melius fe-
cerit, quamuis id fieret ad numerum gra-
norum Rosarii. Vt aliquos in Societate
nouimus, qui omnia percurrerant, to-
tiesque se quotidie mortificabant, quot
grana erant, & facile fuit eorum profectum
nosse. Quarto in iis, ad quæ obligamur,
sumi poterit hoc examen, satagentes illa
facere, non quia illa cupimus & delecta-
tionem in iis capimus, sed quia hæc vo-
luntas Dei est. Quod exercitium tota vita
durare potest, eo quod multæ perfectio-
nis sit. Cui additur, quod hoc examen
per eadem puncta ex via conformitatis
voluntatis Dei sumi potest, & quod om-
nia ab ipsius manu proueniant, & ea ad
maius nostrum commodum & vtilitatem
mittat, cogitantes eundem (Christum no-
bis dicere: Fili, volo te hoc nunc facere
vel pati; hoc enim modo id tanto facili-
us, suauius, vtilius, efficacius & perfecti-
us erit. Hoc siquidem exercitium diuini
amoris erit, quod omnia facilia & suauia
reddit. Ista ratio: Hæc est voluntas Dei,
Deus hoc vult, & hoc ei iam placet, su-
perat, concludit & ligat homini pedes &
manus.

2. In impedi-
mentis perfe-
ctionis.

3. In licitis.

4. In iis ad
quæ obliga-
mur.

naturam, ut siliens non biberet, & exemplum de se praeiuit, quo omnis exercitus dolere suum disceret. Non tantum ciphum aquae, sed & voluntatem obtulit, quæ est, quod quis Deo sacrificat & offert, dum se mortificat, quantumuis in paruis sit, ideoque magni valoris & Deo gratissimum est.

S. Gregorius ad hoc propositum apertius de eodem David affert, vt & Ambrosius idem ponit. Secundo Regum libro narrat S. Scriptura, quod David attulerit arcam testamenti ad suam ciuitatē Sion cum processu & solemnitate magna, & vt aliquibus locis apud nos plebs promore habet, vt die festo Corporis Christi tripudia & saltationes suas exerceat ante venerabile Sacramentum; sic etiam credibile est (ait S. Gregorius) plebem tum promore habuisse ista tripudia & saltationes facere ante arcam Dei. Hic ergo potentissimus & fortissimus Rex suæ autoritatis & maiestatis oblitus, & vestes regias exutus iungit se tripudiantibus, & cæpit saltare, tripudiare & psallere. Hinc vxor eius Michol ait: *Quasi si nudetur vnus de scurris.* Non satis factum hoc David, Gregorius mirari potest, & dicit: *Quid de eius factis ab aliis sentiantur, ignoro. Ego David plus saltantē stupeo quam pugnantem: sentiant alii quod volent, David me plus mirari cogit quando illum video saltantem & tripudiantem ante arcam, quasi vnum ex plebe & infimo ordine, quam dum audio, eum lacerasse viros & leones, & quā dum audio, quod fundastrauerit gigantem Goliath, & vicerit Philistinios: Pugnando quippe hostes subdidit, saltando autē coram Domino semetipsum vincit, plus enim est se quam alios vincere.*

Magni semper facienda mortificatio.

Magni ergo has mortificationes faciamus, & nunquam vilipendamus, ne nobis eueniat, quod Michol, quā facti David pudebat, & contemnebat eum in corde suo, & præsentem obiurgauit: hinc a Deo sterilitate punita fuit, vt filios quam dum viveret, non habuerit. Vide ne causā tibi ram sterilitatis & ariditatis in oratione sit, quam in conuersatione cum

proximis, vt tibi illi non adfint, & verba tua illis adfint, & ideo non habeas filios spirituales. Non sit huius causa, quod verecunderis exercere paruas mortificationes, & non velle adire superiores cum minutis, eo quod tibi videatur res esse puerorum & nouitiorum, & similes ad te non pertinere. Et multo magis hæc pœna timenda iis, qui repræhendant, quos violent his addictos, & ea exacte & perfecte obseruantes, arguentes quasi scrupulosos & valde minutos, & vt idem irridentes & subfannantes. Quod humilissimi est, vt magno damno esse possit, & quod magnum cuique serupulum iniungere debet. Quam recte David respondit Michol: *Ante Dominum, qui elegit me potius quam patrem tuum, & ludam, & viriorem sum, plus quam factus sum, & ero humilior in oculis meis, qui ridet & murmurat, me hinc non abstrahet.* O (dicit S. Bernardus) *bonus lusus, quo Michol irascitur, & Deus delectatur, bonus ludus, qui hominibus quidem ridiculum, sed Angelis pulcherrimum spectaculum praeiuit.* Hunc ludum lustrille qui dicebat: *Spēctaculum facti sumus mundo, & Angelis & hominibus.* Vtatur ergo & nos hoc ludo, & nihili faciamus (dicit S. Bernardus) eos qui dicent: Ludamus vt illudamur. Sic enim facientes erimus spectaculum, quod homines stupent, Angeli mirantur, & Deo valde gratum est.

CAPVT XVI.

De malo & damno proueniente ex contemptu mortificationum in paruis.

EX dictis facile intelligere est, quantum mali & damni nobis instare possit, si paruas mortificationes vilipendamus & negligamus. Quia non tam rem paruum & minutam inspicere debemus, in qua nos non mortificamus, quam non volumus voluntatē nostrā abnegare & frangere amore Dei, etiam in parui momenti re. Aliud magnum & multa considera-

tione

Tract. 2. c. 1.
Minores mortificationes non contemenda nedammodo reprehendenda.

2. Reg. 6. 21.

Bernard.
epist. 87. 18.
fine.

1. Cor. 4. 9

tione dignum damnum hic occurrit, quod hic quis hoc pacto voluntati suae indulget, ut in alia te etiam faciat quod vult, & sic se reddit homo voluntati suae & appetitui per omnia obsequiosum, fouens & augens voluntatem propriam. Non facile quis damnum, quod sibi infert, animaduertit. Propria haec voluntas principis catulus leonis est, sed ita satius crescit, ut ferus & indomitus leo fiat, cui postea resistendo non eris. Non est qui ignoret propriam voluntatem causam radicemque omnis mali & peccati, imo inferni ipsius esse. *Cesset propria voluntas, & infernus non erit*, dicebat sanctus & gloriosus Bernardus. Istis ergo mortificationibus quis propriam subigit voluntatem, & subtrahit illi licentiam consequendi omnia, quae appetit, quod solet radix & causa esse omnis mali nostri & peccati. Hinc ait Richardus de sancto Victore, quandoquidem diabolus omnem operam impendit, ut superet nos in paruis culpis, ut tanto debiliores effectis post vincat in maioribus, fas esse etiam nos totos in eo esse, ut nos ipsos vincamus & sapius mortificemus in paruis, ut diaboli ostium claudamus, & ne nos vincat in maioribus. Diciturque nobis à paruis his incipiendum, ut vsu vires paremus, & à paruorum victoria veniamus ad maiorum victoriā. Cassianus in suis suadet, & docet exemplo: ut dum tibi aduenit ire motus, vel quia calamus, quo scribis, non est aptus, vel quia cultellus non est acutus, vel ob alias similes causas, dicit opus esse hos motus inordinatos mortificari & cogi. quāvis enim causae hae minutae & nullius momenti sunt, tamen hac dictoria, dum maiores & grauiiores se offerant, ut dissidia cum proximis & incuriae, seruis Dei vires sumit ad se mortificandum, & pacem & charitatem conseruandum.

Aliud bonum ex minutis his mortificationibus redundat, quas quis sua voluntate assumit, quo aliud magnū damnum & periculū vitatur, ut docuit vir sanctissimus Eusebius, ut refert Theodoretus: Hic sanctus multū se in his exerce-

bat, & rogatus quare hoc faceret? respondit: Exerceo & armo me contra fraudes & stratagemata diaboli, & hic procuro, ut graues tentationes, quib. me inuasurus est vel de superbia, vel luxuria, inuidia vel aliis similibus in paruas hasce vertantur, & si in paruis me vincat, parum perdam, sin vicero amplius confunderetur & erubesceret diabolus, videns se nec in paruis quidem ferme posse superare. Bene notandum id est, veritas enim est, quam multo vsu serui Dei didicerunt. Et certo intelligendum hoc mortificationis genere in paruis & minutis te exerces, tuas & diaboli tentationes in haec vertendas, & si hanc mortificationem facis, haec repugnantia vincetur, vel manebit. Si subinde in his vincaris, non multum perdes, sin hoc exercitio abstines, & cum diabolo & carne tua in paruis hisce non pugnas, impugnabunt te ille & illa maiorib. tentationibus, quibus si supereris, perditus es.

Narrat D. Augustinus, hominē quendam Catholicum multū molestiā à muscis passum esse. Accessit eum quidam haereticus Manichaeus, cui molestiam exposuit, & quod se à muscis defendere non posset, & ab iis multum vexaretur. Oportuna haec occasio visa est Manichaeo, ut eum errore suo imbueret, qui in eo situs erat, quod duo essent rerum principia, vnum inuisibile, qui est Deus, alterū corporale & visibile, quod Manichaei dicebant esse diabolū, ad refutationem cuius erroris additum fuit in simbolo in Ecclesia cantari solito: *visibile ium omnium & inuisibileū*. Quibus verbis confitemur, Deum non solum spiritualia & inuisibilia sed etiam corporalia & inuisibilia creasse. Videns ergo haereticus hanc sibi oblatam oportunitatē, ad errorem suum illi infundendū, dixit illi: Quis creauit muscas has? Et quia tam illi molestae erant, & tā malae ei videbatur, non audebat dicere Deum illas creasse. Hinc Manichaeus sermonē ordiens dicit: Si Deus muscas has non creauerit, quis eas ergo creauit? Respondit alter: Credo illas à diabolo creatas. Replicat deinde Manichaeus. Si ergo

*August. tra-
ctat. 2. super
Ioannem.
Quidam exi-
gua tentatio-
ni, non resi-
stens supre-
mum salutis
adit discer-
men.*

*Propria vo-
luntas omni-
mali font, &
inferus rogo.*

*Bern. serm.
3. de resur-
rectione.*

*Richard. de
sancto victo-
re in Cantica
p. 2. c. 21.*

*Cassian. 18
cap. 18.*

*In paruis
cunctis minor
est periculi
vincere vero
demoni
summa con-
fessio.*

diabolus creauit muscas, vt dicis, quis creauit apes, quæ paulo maiores amuscis sunt? Catholicus dicere non ausus fuit Deum apem & non muscā creasse, quia parū inter easdem interest. Manichæus paulum perges arebat. Si Deus nō creauit muscas, etiam apes non creaturū, & ab ape ad locustam, & de hac ad lacertum, & inde ad aues, inde ad pecora, à pecoribus ad armenta & post ad elephātem & hominē: *Et per, uas nō min. quod nō à Deo esse factū homo.* Vide in quantū malum precipitatus fuerit miser nūc, eo quod ne paruum quiddē mortificationē mortus muscarum tolerare potuerit. Hincq; S. Augustinus ait: Caue, ne diabolus te seducat, quando a muscis rexaris, & in seculū nūc seduxit, & per muscas cepit Solem (ait) aucupes in laqueis ponere muscas, ad aues capiēdas, idem cum infelice hoc recit diabolus, quē per muscas cepit & cōprehendit. Hinc caue ne te decipiat diabolus, dum affigeris & tentaris & tristis ob minuta & parua, his enim vt muscis solet diabolus multos capere, & paulatim ad maiora deducere.

CAPVT XVII.

In quō tria magni ponderis consilia
huius materia seruientia po-
nuntur.

Varia con-
silia homi-
num.

Imperfectio
natura est sen-
sibile & habet
re contradi-
ctoria &
motus contra
rationem.

QVIA tria personarū genera reperire est, adteremus hic etiam in medium tria consilia ad consolationē animarū & instructionem aliorum. Hominū contritiones variae sunt, aliqui diffidentis naturae sunt, & in carne magnas diuinitates & contradictiones ad virtutē & bona opera sentiunt: hincq; consolationē vix admittant, sibiq; pertrahunt cunctam deplorata esse. His primum consilium consolans habebunt, et ipsam & imperfectiōnem non itā esse in eis, quā de eis sentiat & habere itas contradictiones & motus contra rationē, sed auctus est, rem tequatur & secundū illas operetur. Id quod & in tentationibus videre est, in quibus culpa non sita est in motibus vel cogitationibus prauis, & turpibus, quæ te inge-

runt contra castitatem, vel contra fidem, vel aliquam aliarum virtutū, de quib; aliqui solent se affligere & cōsolationis expertes esse. Hinc recte aiunt Sancti. Noli ob has affligi & cruciari, culpa enim non in sensu sed cōsensu sita est. Quando hartum te pœnitet, & laboras eis resistere, & contemnere, potius sunt materia & causa maioris meriti. Idem vsu venit in prauis propensionibus & conditionibus, quas a natura habemus alii plus aliis, ex quib; in appetitu nostro tam prauis moribus oriuntur & tot repugnantia & difficultates ad bonū. In quo non cōsistit, vt quis bonus maluit, periecit in imperfectū, hoc enim naturale est, & in manu nostra nō est, sed hereditas est a peccato proneiēns. Et quamuis S. Paulus tantis esset donis exornatus, tamen in se sentiebat hanc repugnantiam & carnis rebellionē, ideoq; dicebat: *Videō aliam legem in membru meo repugnantē legi mentis meae, & captiuantem in lege peccati, quā est in membris meis.* S. Augustinus explicans illud videmus: *In asserimus nō vult peccare, ait: Ideo, licet in, iurgat motus animi, qui tam propter peccatū peccati non est in potestate, alio non tenentias ei ratio & mens, sed mente seruamus legi: Dei, si adhuc carne seruamus legi peccati.* Vaece, quæ trahebant arcam Testamenti mugientes, quia virtutis ablati erant, quos natura amabant, sed ad vltimū, vt in Scriptura, recta iacebant non declinantes ad dexterā nec sinistrā. Vade & tu per rectam virtutis viam, & ne attende carnis mugitus, nec eis mouere, & hoc modo pectus esse potens.

Hoc discriminis est inter homines spirituales, qui student perfectioni, & carnales seu sensuales, qui eidem non intendunt. Discrimen vero in eo non situm est, quod sentiant vel non sentiant hos carnis difficultates & contradictiones, sed quod eis hi se sentiant, illi vero non. Pileus vitens contra aquam nititur & ascendit, meritis autē aquæ fluxū secutur. Hinc ergo videre erit, an spiritus sit, & spiritus in te uiuat, vel mortuus sis, vel si cōtra aquæ fluxū sursum nitaris, hoc est contra passio-

Culpa non in
sensu sed cor-
sensu sita est.

Ad Rom. 7.
23.
August.
Dym. 4.

Reg 9. 12.

Discrimen
inter homines
car. sale. &
spirituales.

re vellet, maior est sui cura, & sollicitudo, & feruor, ideoque plus in virtute proficit. Bona vero natura tibi est occasio negligentiae, & quiduis faciendi continua cum tepiditate: & quia inimicos & aduersarios non habes, ignauus & imbellis es. Expeditur etiam hic considerare, qualis futurus eras, si Deus duram & difficilem tibi, ut alii naturam dedisset & certo puta, te pluribus & maioribus defectibus obnoxium futurum quam aliud, si tam bona natura & conditione donatus, tantos errores committis, & es tam tepidus & languidus; quid futurum fuisset, si illas repugnantias & contradictiones habuisses quas alter? Propterea (ut dicimus) quando Deus non permittit tibi tentationes aduenire, cogitandum id provenire ob debilitatem, quiaque virtutem ad hanc tolerandam non habes; similiter intelligendum singularem Dei gratiam esse tibi bonam hanc naturam & conditionem concessam, quia vires & virtus non erat ad vehementem & ferocentem naturam superandum, quam tamen aliis habet. Hoc enim pacto confectus bis partim humilitatem, partim bonam esse de proximo opinionem.

Tertio Conditio eorum qui quod habent repugnantias & contradictiones non sentiunt, videtur sibi tranquillitatem possidere sed jocos.

Tertium consilium feruit tertio hominum generi, ne decipiantur. Hi cum in se non sentiunt has repugnantias & contradictiones, nec carnes rebellionem, videnturque sibi pacem & tranquillitatem habere. Quod non accidit, quod mortificauit, vel quia bona natura & conditio ipsi est innata, ut precedentibus: sed quia non studet se retinere, nec sibi contradicere & resistere, sed delectantur propensione & appetitum sequi, ideoque quia has repugnantias & contradictiones non sentiunt, putant se pacem habere quae tamen non vera, sed falsa & simulata pax est: Dicentes pax, pax. & non erat pax. In verba haec S. Pauli: Valeo aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, & captiuam me in lege peccati dicit S. Augustinus: Hanc pacem & contradictionem carnis aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem non experiamur in immixtis nisi bellatores virtutum de bellatoreque victorum. Idcirco vi-

Jer. 6. 14.

Ad Rom. 7. August. libro de continentia.

demus mundanos hoc verbum mortificationis non capere, consueuerunt enim sequi voluntatem, in omni eo quod eis succurrit, & hoc loco regulam & leges habere: *Sit pro ratione voluntas.* Nesciunt quid sit abstinere & resistere appetitui, hincque nullam in se pugnam nec repugnantiam sentiunt, eo quod nullam in illo, quod volunt. Hi vero, qui spiritu agunt, & student acquirendi veris virtutibus, & vitiis & malis propensionibus eradican- dis, statim hoc bellum & rebellionem carnis sentiunt. Ut enim quis non animaduertit se captum, nisi dum exire laqueum tentat; sic etiam homo non exacte cognoscit victorum & prauarum inclinationum robur, nisi dum sentitur expedire. In amplexa virtutis declaratur vitii relictia.

In vitis sanctorum Patrum refertur, monachum quandam ex quodam Patre quaesitis. Quid causa est, quod ego in anima mea non sentio pugnam & repugnantias tentationum quas alii sentiunt? Respondit Pater: Quia eo te magnum domui vestibulum, quod intrat, quicumque vult, nesciens tamen quid intus in domo fiat. Sic etiam tu ignoras quid domus tua fiat, largam habes conscientiam, parum custodis cor, nec negotia tua circumspecte agis, non cogis sensus: ideoque, ne innotet de eo, quod dicis. Si portam recluderes, nec permitteres intrare prauas cogitationes, tunc clare videris quantum bellum & vim pararent ad intrandum. Si ergo intus hoc bellum & pugnas & praelia carnis non sentis, fortasse id accidit, quia ubique tuam sequeris voluntatem, & tibi persuades id fieri quia non laboras resistere appetitui tuo, & extirpare vitia & prauas inclinationes, quas habes.

CAPVT XVIII.

Quam bonus, & quaecumque in virtute profecerit homo, tamen ei semper necessarium in mortificatione exerceri.

S. Bernardus dicit semper necessarium esse ad manum habere falcem mortificationis, extirpando & mortificando, & neminem esse cui necesse non sit semper aliquid

Lib. de gestis sanctorum Patrum.

Laxa conscientia raro expetitur tentationum appetitum.

S. Bernard. serm. 58. super Cant.

quid scindere & putare, quantumlibet se mortificauerit, & videatur multū profecisse. *Credite mihi, & putare repullulant, & effugata redeunt, & reuocantur extinguit, & sopita denovo exsurgunt.* Idcirco non sufficit semet secuisse & putasse, sed sapias & semper opus est mortificare & putare passionibus & nouas inclinationes. *Parum est ergo semel putasse, saepe putandum est, imo si fieri potest semper, quia semper quod putari oporteat, si non dissimulas, inuenies.* Quod in hortis videmus huic proposito optime pro similitudine quadrat. Videre est ibi ex fruticibus & variis herbis hic leonem illic equitem, alibi aquilam, delineari. In hortulanus non semper fecit folia, quae crescunt, post aliquot dies videre eunt nec leonem, nec aquilā, natura enim germinat, & crescit herba secundū naturā. Idem hic euenit, quāuis enim sis vel leo, vel aquila, & tibi videre fortis & victor tui, nisi semper seces, circūcidas, putes & mortifices, breui nec leo, nec aquila sed monstrū eris: intus n. radicē contrariā habemus, quae semper germinat & crescit secundū naturam: sic ut semper sit, quod mortificari oporteat. *Quātūlibet in hoc corpore manēs profeceris, erras si vitia putas emor:ua, & nō magis suppressa: velis, nolis, intra fines tuos habitas: Iehusaus, subiugari potest, sed nō ex-terminari.* Quātūlibet profeceris, semper inimicus tecum est, potest reprimi nō ex-

Ad Ro. 7. 13.

terminari. S. Paulus dicit: *Scio quod nō habitar in me, hoc est in carne mea, bonū.* Parum dicebat S. Bern. dixit, nisi addidisset, quod habitaret in eo malum, vitium & praua inclinatio, ut paulo post addit dicens: *Non enim quod volo bonū, hoc facio, sed quod nolo malum, hoc ago, si autem quod nolo, hoc facio, iam ego non operor illud, sed quod habitat in me peccatum.* Subiungit S. Bern. Aut te ergo, si audes, praefert Apostolo aut fatere cum illo, te quoque vitium non carere, sed in te habitare vitium & prauam inclinationem, & quod semper sit, quod mortifices.

Abbas Ephrem idem confirmat dū ait: *Bellum militum breue, sed monachi pugna, quoad vsq; migret ad Dominum, duras.* Plus laboris impendendum mortificandis &

moderandis affectibus & passionibus, quā *Necessaria mortificatio* expoliendis & aptandis durissimis lapidibus: quia praeterquam quod in lapidibus *semper.* nulla sit resistentia & contradictio, contra artificem, ut in nobis est, nō redit ad formam priorem. Nostri vero affectus & passionibus sapissime mutantur, & reuiuiscunt & reuiuiscunt; ideoque necesse eas iterum aggredi. S. Hieronymus in illud Prophetæ: *Psalite Domino in cithara*: dicit, *super Isaiam.* quod sicut testudo non reddit bonum sonum, nisi fides conueniant musica portione, etsi vel vna sola rumpatur vel discorder, sit discors sonus; sic etiā, si vel vna sola passio in nobis discors & nō mortificata sit, concentum Deo gratū reddere non potest, ideo necesse omnes passionibus concordare: *In psalterio decem chordarū* *Psalm. 32. 3.* *psallite illi.* Ut eo tandem perueniatur, facile animaduertere est, quam necessariū sit semper huic exercitio intentum esse. Hinc patres, etiā illi qui perfecti erāt, idē probabant, & sese multis mortificationis generibus exercebant, ut refert. S. Ioann. Climachus. Huicq; bonā reddebant rationem, sapius enim qui videtur profectus & in laboribus patientes, si Praelati omittant eos probare & exercere, ob opinionē quae de illis habetur, quod sint in virtute consummati, tandē perdūt & diminuunt solitā illam modestiam & patientiā. Quātūuis enim terra sit bona, pinguis & fertilis, si desit cultura & irrigatio, sit siluestris & sterilis, & profert carduos & spinas. Similiter quātūuis homo profecerit & sit perfectus, si eum deficiat cultura & irrigatio, quae est mortificatio & exercitium patientiæ: fiet terra siluestris & sterilis, & producet spinas prauarum & inhonestarum cogitationum, & falsae & fraudulenter securitatis. Sic ut omnes mortificatione egeamus, non solum malae, sed etiam bonae conditionis homines. non solum imperfecti & incipientes sed etiā antiqui & perfecti, & nō solū ii, qui peccarūt, sed et qui Deū non offenderunt, illi ad virtutē parandum, hi ad conservandum. Qui iumento vel bestiae insidet, fraxum & calcaria habet, quia semper bestia est.

Hieron lib. 6.
super Isaiam.
c. 16.
Tsal. 97. 5.
In omnibus.

Climachus 4.
Omnibus.

Ephrem ex-
hortat ad pre-
tatem tom. 1.
pag. 7.

Quand.

Luc. 9. 23.

Chimachus.

4 Sicut. c.

8 in Tria.

Lib. 4. c. 5.

vita P. Fran-

cisci de bor-

gia.

Nol capit

Franciscus sine

mortificatio-

ne.

Idem iuratus

sibi hostis.

A lverba illa, quæ dicebat Christus Ser-
uator noster: *Si quis vult venire post me ab-
neget semetipsum, & tollat crucem suam* addit
Evangelista S. Lucas: *Et tollat crucem suam*
*quæ sit. Nullus dies abest, in quo volun-
tatem propriam non facis. Quæ sit autem*
aliqua remittit sicut S. Lucas. Cuius
crede hanc tibi perditam esse, quæ sit
*eo non tantum eligimus. Ut solitas acci-
re Imperatoris Romani, quo ei ve-
niam benedictam contulisset. Amicus enim*
perditus hodie non te pernamus, hodie non
sumus Reges & Imperatores, quia nulli
*benedictam impetum est. Magis ergo prop-
rium est, quod se mittit, ut & vo-
luntatem abneget, quam Regis & Im-
peratoris benedictam conferre, hoc enim*
est religiosum esse, facere quod non vis &
omittere quod vis.

Bonum hoc, ut alibi, nobis reliquit ex-
emplum Pater noster Franciscus de Bor-
gia, qui amarum & inipidum sibi vitium
fore dicebat eod. die quo corpus bona ali-
qua penitentia & mortificatione non ca-
stigaret. Et addebat, quod sine consolatio-
ne viaceret si tentet mortem sibi appetendam eo
die, quo aliquam penitentiam non fecisset.
& sensus suus non mortificasset. Sic ut
nullus dies ei abiret, quo se non mortifi-
icaret, rogabatque Dominum ut deliciae &
commoditates ipsi tormenta & cruci-
es essent. & labores deliciae. Qui solitarius &
per se sustinens penitentiam, &
ideo volabat ne quid ei commoditatis fieret
donec id a Deo impetrasset. In perpetuis
erat excubiis, semper corpori bellum infer-
rebat, & semper inuenerat in quo se mor-
tificaret & cruciaretur: vocabat amicos que-
cunque adiuuabant ad illum affligen-
dum. Si quando per solam astate ambulans,
æstu terrebatur: aiebat: Quia nos tuum a-
micus ille. Idem de gelu, aere, vento, pluvia
in rigore hyemis, dolore podagrie vel cor-
dis, & de illis, qui illi perire volebantur: &
murmurabant dicebat, & nominabat a-
micos, quia illi iuuabant ut superaret &
subiret corpus, quod capitale hostis su-
um dicebat. Neque contentus erat mortifi-
cationibus & afflictionibus, quæ se ipso

offerrebat, sed novos ad se mortis in-
uentiones excogitabat. Sub nocte ena-
& laqueos calcis imponebat, ut in illis
dum pedes lederent: in astate lapides per-
ferirent sibi, & hyeme per nives &
gelum sibi nares habebat copiosas, ex quibus
extrahi radisset quandoque, ut non
capere non poterat corpus, cum in nobis
& alius moris affligebat. Quod & mor-
bis rationes quæ dabat, quibus se letum
dolui, cruciatum. Quod addidit,
portionem enim, quam amare essent, sor-
bendo bibebat, quæ dulcedinem sibi tri-
butionem pilulas amaras manebat denti-
bus & multo tempore sibi daret, &
hoc pacto sensus mortificationis, &
carnem crucifigebat, & cruciadebat ad
perfectionem & sanctitatem peruenire,
ad quam peruenit.

CAPVT XIX.

*De duobus mediis, quæ facile & sua-
uereddent mortificationis exerciti-
um, quæ sunt Dei gratia &
sanctus amor.*

RESTAT agamus de duobus mediis,
quæ nos iuuent, ut tam nobis ne-
cessarium exercitiū hoc mortificationis fiat
non solum facile & tolerabile, sed etiam su-
ave & secundum naturam & præcipuum ad hoc
remedium de deo. De gratia, quæ omnia
facilia & tolerabilia. Sanctus Apostolus
multum affligebatur temptatione, & Deū
iustitiam rogabat, ut autem etiam. Propter
quod Dominus rogavit ut de se fieret. Et
respondit ei Dominus: *Superest tibi gratia*
mea. Eademque se sic confortatum sensit, ut
diceret: *Omnia possum in eo, qui mecum est.*
tat. Non ego autem, sed gratia Dei mecum.
Non solos nos Deus in hoc mortificatio-
nis labore relinquit, ipse enim bis adest, & e-
leat onas. Deo plerumque suam sagam in-
minat, quod a duobus sentit, Contritus se
nobis tangit. respondet quis ergo annu-
depondeat cum illi consolans & auxilians ne
videatur tibi difficile, & minorem enim o-
mnis partem feres. Ideoque quamvis u-
gum

Gratia sub
cedens gratia
eius. Quia
trepidat

Mat. 11. 30.

Osee 11. 4.
Isa. 10. 27.

Bernardus.

Vngit.

1. Iam 5. 3.

Greg. lib. 7.
lib. 1. c. 1.
lib. 10. 11.

gum dicat, addit suauē, & quamuis onus nominet, dicit leue esse. *Iugum enim meum suauē est. & onus meum leue.* Quamuis enim respectu naturæ & imbecillitatis graue sit, tamen nomine iugis & oneris indicatur, ita quod gratia sit facile & suauē, idem enim Dominus & leue reddit, ut per prophetam Oseam promittit: *Et ero eis quasi exaltans iugum super maxillas eorum.* Et per Isaiam dicit: *Compuerescet iugum a facie olei.* Mortificationis videtur iugum, & graue onus, sed tantus est fauor & gratia Dei signata per oleum, quod iugum compartescet & tam facile fiet, ut hameros non hedat, nec tandem sentiat onus.

S. Bernardus sermone primo de Dedicacione Beatae dicit, quoniam modicum consecratur in beatorum, tam communia in usu est, ut cruce oleo sancto vngatur, idem Deus facit in cordibus Religiosorum, spirituali enim vnditione gratia lux vngit & suauiores in eis reddit cruce penitentie & mortificationis, ut ipsi sint faciles & suauē. Hincque est, quod multi hoc exercitium fugiant, quia crucem vident & non vnditionem; sed vos experti (loquens Religiosis) *Ecece vero sciitis, quia crux nostra inuncta est, & hac vnditione non solum facilis est & leuis: sed ut ita dicam, amaritudo nostra dulcissima*, quod enim mundanis videtur amarum & inspidum, nobis Dei gratia valde dulce & sapidum est. Idcirco dicebat Sanctus Augustinus, quod nondum intellecto nomine castitatis videbatur nullus ei eandem seruare posse, donec intellexisset Dei gratiā, quare recte diceret nobis licet illud S. Ioannes: *Et mandata eius gratia non sunt*: plenitudo enim gratiæ, quam Deus dat ad illa complenda, reddit illa facilia & suauia. S. Gregorius in illud Isaiæ: *Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem*: ponit duo fortitudinis genera, alterum iustorum, ad se amore Dei mortificandum & patiendum, alterum malorum, ad tolerandum magnos labores pro mundo, & consulendum honorem, bonis, appetitui & desiderio satisfaciendum, & dicit eos, qui gratiæ Dei fidunt hac

fortitudinem mutatuos in illam iustorum.

Secundum, quod mortificationis exercitium facile & suauē reddit, est Dei amor. S. Augustinus ait nihil tam efficax esse, nec quemcumque laborem faciliorem & suauiore reddere, quam amorē: *Qui amat, non laborat*: amor enim facit, ut labor non sentiat: *Omnis labor non amantibus grauis est, locus amor est, qui nomen difficultatis evertit*, labor amantibus non est grauis, sed eo potius delectantur, ut videre est in putantibus & venantibus, quibus hic labor non est grauis, sed potius recreationē putat. eo quod multo amore & affectu id faciat. Quid facit matrem non sentire educationis filii laborem continuū, nisi amor? Quid facit uxorem nocte dieque mariti agrote curā habere, nisi amor? Quid facit ad vsq; bestias & aues tā sollicitas esse in educatione pullorum, & sibi subtrahere comedunt, & laborare ne illi fatigetur, & tanto animo illos defendere, nisi amor? Quid facit Iacob breues videri labores septē & perbreues annorum causa Rachel, nisi amor? *Videbantur illi pauci dies pro amore magni*. Dicit S. Bernardus super illud Spōsæ: *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi*. Propterea non fascem sed fasciculum dilectum dicit, quod leue pro amore ipsius ducat, quicquid laboris imminet & doloris. Notandum similiter, non absolute dixisse: *Fasciculus myrrhæ dilectus meus*, sed addidit: *mihi*, & facit eum, quem amat fasciculum: si tibi fascis grauis & magnus, id sit, quia non amas, defectus amoris est, & ideo hoc tibi sit lignum non multum aut parum amoris Dei habes. Non magni virtutis labores sunt, nisi exiguis sit noster amor, & ideo magni fiunt multum amati & non solum non laborem, sed saporem senties. *Vbi autē amor est, labor non est*, sed sapor, dicit S. Bern. Aiebat Sancta quædam iam vocata & amore Dei vulnerata, se non amplius sciuisse, quid esset pati, nec metus nec foris, nec a mūdo, nec diabolo, nec carne, nec quopiam alio: purus enim amor nescit quid sit poena vel tormentum. Sic ut amor præterquā quod omnia facit eximia, & valde perfecta, addit magnam.

Amantē nō durum.

Aug. in Manuali & tractat de laudibus charitatis a lib. de bono viduitatis circa finem & ser. 9. de verbi Domini & serm. 48. de tempore.

Gen. 19. 10.
Bern. ser. 43.
super Cantica
Cantic. 1. 12.

Bern. ser. 88.
super Cantica.

magnum animum & fortitudinem, ad quemuis laborem & mortificationē subeundam, & reddit omnia facilia, leuia & sapida. Id declarat S. Chrys. in illud S. Pauli: *Plenitudo legu dilectio*: quod non solummodo dicere velit, totam legem & omnia mandata conclusa esse in breui hac voce, Amor, sed etiam eandem nobis facilem reddere obseruationem totius legis & omnium mandatorum Dei.

Chrys. hom. 7.
super epist. ad
Rom.
Ad Ro. 13. 10.

Morte fortior
dilectio.
Cant. 8. 6.

Greg. ha. 11.
super Euang.
Augu. epist.
29. ad Hiero-
nymum.

Quod etiam confirmatur dicto illo Sapientis: *Fortis est ut mors dilectio*. Inter alias etiam à Sanctis huius sententiæ proposito nostro seruientes adferuntur explicationes. S. Greg. alteram adfert, quam S. Aug. dicit optimam esse. Scis quid sibi velit, dū dicit quod fortis est ut mors dilectio? Ut mors separat animam à corpore, sic etiā amor Dei separat animam à rebus corporeis & sensibilib. & ut mors separat hominem à serum omnium mundanarū cōmercio, sic & Dei amor dominū habēs spiritus, sic illū fortificat, ut separet à cōmercio & conuersatione mundana, & affectu, quē habet ad carna & omnia sensibilia. Hoc est dilectionem esse fortem ut mortem, ut enim mors occidit corpus, sic amor Dei occidit & extinguit in nobis affectum ad omnia corporalia & sensibilia, facit hominem mundo non & amor proprio, & Christi solum viuere, ut possit cum D. Paulo dicere: *Vino autem iam non ego, uiuit autem in me Christus*.

Ad Gal. 2.
30.

Aug. super
Psalm. 47. 34.

S. August. aliam valde bonam explicationē in uerbis illa adfert: *Ponite corda uestra in uirtute eius*: & dicit dilectionem ut mortem fortem esse, ut enim morti aduenienti nullis medicinis nec artificis resisti potest, nec prodeit esse Episcopū, Regem vel Papam, aut Imperatorem, mors enim omnia praterit, nec quid ei opponi potest sic etiā dū quis uero Dei amore captus est, nihil ei potest opponi, nec omnia, quæ in mundo sunt, possunt eum inde separare, nec honores, nec diuitiæ nec prospera, nec aduersa, id quisque in se videat considerans gratiam quam Dominus illi impertiuir: vna tantum scintilla amoris sui, quam dedit, nullus se opposuit aut coge-

re potuit, ut uiam perfectionis & religionis, quam ingressus es, desereres, nec parentes, nec amicos, nec quicquid in mundo est, curasti, sed omnia calcasti & contempsisti prae eo, quod habes. Diligamus ergo Deum, & nihil se nobis opponet, sed potius cū Apostolo dicemus: *Qui ergo nos separabit à charitate Christi, tribulatio an angustia, an fames, an nuditas, an periculus, an persecutio, an gladius?* Certus sum, quia neq. mors, neq. uita, neq. Angeli, neq. principatus, neque uirtutes, neq. instantia, neq. futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Domino nostro.

Ad Ro. 8. 35.

CAPVT XX.

De alio medio, quod facile & incundum reddet mortificationis exercitium, quod est remuneratio nis spes.

TERTIUM medium, quod facile & suauiter reddit mortificationis exercitium est remunerationis magnitudo, quā speramus. Hac spe sibi animum addebat & se consolabatur S. Iob in medio magnarū tribulationum dicens: *Quid mihi retribuatur, ut scribantur sermones mei? quis mihi det, ut exarentur in libro stilo ferreo & plumbi lamina, vel culte sculptantur in silice?* Quis mihi det (inquit) ut scribantur sermones, quos uolo dicere, ut æternæ memoriæ conficiantur posterorum: & adiungit: *Ad longiorum memoriā, quis mihi dabit, ut sculptantur in libro stilo vel puncto ferreo in lamina plūbi?* Quare S. Iob sic petis dicta tua eternitati sacrari? ut solum, quod in aduersis meis habeo, omnes antea nascēdi in suis habeant. Et quæ sunt uerba hæc: *Scio enim quod Redemptor meus uiuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circūdabor pelle mea, & in carne mea uidebo Deum meum, quē uisurus sum ego ipse, & oculi mei confecturi sunt, & non alius. Reposita est hac spes mea in sinu meo. Dicit se se uerper Dei in reuelationem Redem-*

Iob. 19. 21.

Spes prami
anciora.

ptorem suum viuere, nam loquitur de Filio Dei, & de futuro, vt de præterito aut præfente, & se ex puluere resuscitandum, in quem mutatus erat, & Deum visurum. quæ est merces eorum, qui ei seruiunt, & ipsius qui iam patitur, & ex hac spe vt thesauro sumo consolationem in aduersitatibus meis. Eodem modo addebat Deus animum Abraham, dum enim diceret: Domine cæli, qui terram & cognationem meam, quia sic mandasti, quod mihi præmium dabis? respondebat: Merces tua magnanima. S. Paulus dicit, Moysem etiam hac animatum honoribus renuntiasse, & elegisse improprium: Fide Moyses grandis factus, negauit se esse filium filia Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem, maiores diuitias æstimans thesauro Egyptiorum improprium Christi, aspicebat enim in renuntiationem. Hac etiam se animabat Dauid, ad seruandam legem & mandata Dei, dum diceret: Inclinaui cor meum ad faciendam iustificationes tuas in æternum propter retributionem

Dicit S. Augustinus: Dices forsan, grandis labor, semper se mortificare, & cogere voluntatem, sed respice, quod promissum est, omne opus leue fieri solet, cum eius premium cogitatur, & spes premium solatium est laboris. Id animaduertere est in laboribus & incommoditatibus mercatorum, agricolarum & militum. Si enim rabies maris, & horribiles vadæ non terrent mercatores & nautas, nec tempestates, pluuiæ, & aeris inclementia agricolas, nec valetia & mors milites, nec verbera & casus luctatores, quando sibi proponunt spem lucrari, quod pro his omnibus intendunt, quomodo tenebitur ille, qui cælum sperat, se dare labori & mortificationi, quam virtus requirit? Et illi quidem vt corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. Si enim illi ob corruptibilem & momentaneam remunerationem tantis se laboribus exponunt, quid non opus nos facere ob premium tam grande & æternum duraturum? Nihil est quod facimus, si expendatur, quod recipere speramus.

Rodriguez exercit. pars 2.

mus: quod petitur, nihil est, pro eo quod datur, gratis id datur. Non potest sciri, an quid carum vel vile sit, ex eo, quod petitur, nisi res ipsa inspiciatur, quæ venditur. Quæro, an multum sit dare centum aureos pro re aliqua? talis posset esse, sic fit, vt etiam quinquaginta teruncii talem faciant, & etiam talis, vt dando mille ducatos, gratis data dici possit, vt si fuerit pretiosissimus aliquis lapis, vel si mille ducatis detur oppidum, gratis detur. Sic etiam si scire velis, an multum vel parum à te petit Deus, inspicere quid emas, inspicere premium, quod datur. Ego ero merces tua. Deum dante hoc dante gratis dante nihil à te peto: ut petas, si petant, vt voluntatem & me mortificem: Pro nihilo saluos facies illos. Qui non habet u argentum, prope- rate, emite, & comedite, uenite, emite absque argento, & absque ulla commutatione uini & lac. Hoc medium etiã multum comendat S. Basil. Semper cor tuum promissa celestia meditetur, vt ipsa te ad virtutis uiam promoueant. Eo ipso S. Abbas Antonius discipulos incitabat, ad continuandũ in religionis rigore. Et obstupescens Dei liberalitatem, subsistebat, & dicebat, negotia & contrahus hominũ utrinque esse pares, vnus. n. tantũ dat, quantũ recipit, & venditũ tantũ est, quantũ pretiũ, quod datur: sed æternæ uitæ & gloriæ promissum uilissime emittitur, nam scriptũ est: Dies annorũ nostrorũ in ipsis septuaginta anni: si autem potentibus octoginta anni, & amplius eorũ, labor & dolor. Vbi ergo seruiuerimus Deo 80. vel 100. annos, & diutius, nõ dabuntur p illis tot anni gloriæ, sed vt pro iisdẽ annis æternũ gloria regnemus, quãdiu Deus fuerit, in sæcula sæculorũ. In æternũ & ultra (dicebat Sanctus) ergo filij non uos aut tadum defatigat, aut uana gloria doleat amittit: Non. n. sunt cõdigna passiones huius tẽporis ad futurã gloriã, qua reuelabitur in nobis. Id. n. Cor. 4. 17. enim, quod in presenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modũ in sublimitate æternũ gloria pondus operatur in nobis. Pro labore momentaneo æternũ & semper duraturum gloriæ pondus datur. S. Bernard. egregiã similitudinẽ & propo-

f. Eto

Gen 15. 1.

& aliorum sanctorum.

Heb. 11. 24.

Psal. 118. 212.

Aug. ep. 14. ad Demet. vii.

Regnum pri-
mũ.

Psal. 118.

Psal. 118.

Basil. in ma-
nir. ad pl. 11.

Age. sero; a-

Exod. 15. 18.

Rom. 8. 18.

1. Cor. 4. 17.

1. Cor. 4. 17.

1. Cor. 4. 17.

sito quadrantem adfert. Nullus agricola tam satius est, ut longum ipsi videatur tempus, quo seminat, quāuis in eo multos dies cōsumat, scit enim, quo longius erit tempus seminationis, tanto maiorem & copiosorem fore messem. Sic etiam dicit, laborem huius vitæ nobis non debere videri longū (hoc enim seminationis tempus est) & quo plus seminauerimus & laborauerimus, tanto abundantiorē & copiosorem fructum colligemus. Et addit hæc verba Sanctus: *Et certe modicum seminis incrementum non modica seminis multiplicatio est.* Quando agricola messem videt, & colligit pro vna mensura tritici, quam seminauit, viginti vel triginta, vellet seminasse plures.

Bern. ep. 341.
ad Monachos
Ecclesia S.
Hieronymus.

CAPVT XXI.

Variis exemplis confirmantur dicta capite precedente.

NARRATUR de quodam patre, qui multum laborabat, & multis penitentij & mortificationib. affligebat. Dicebant socij & discipuli, ut cessaret & superfederet huiusmodi laboribus & mortificationibus, eo quod tantæ essent. Respondit: Credite mihi, filij si locus & conditio, quam habent sancti in cælo, esset capax doloris & pœnæ, illos sane multum dolituros, eo quod non plus laboris & mortificationis in hac vita perpassi sunt, animaduertentes magnum præmium, quod pro illo accepturi erāt, & quod tantillo labore & sumptu gloriæ tantum sibi parare poterāt. Cum hoc conuenit S. Bonauenturæ dictū: *Tantam enim gloriam o de peris. relig. mini hora negligimus, quanta bona interim facere possumus. i. ioseph eam transigimus.*

Merore dū
formis est.

Bernard. ap. 341.
de pers. relig.
l. 3. c. 32.

Elia. Cr. 1. 1.
Tilman. Bre-
denbach. l. 3.
c. 30.

Huic simile, quod dicitur de S. virgine Mechilde, quæ sapissime à Christo spondit suo, cui se totam sacrauerat, visitata, & ex eo mira intelligens, audiuit quādā vice sanctos sibi dicentes: O quam felices & beati vos, quæ adhuc in terra viuistis, propter magna merita quæ parare potestis: si n. homo sciret, quātū potest omni die mereri, statim ab ipsa hora, qua strato surgit, cor

Merore dū
formis est.

læticia & suauitate impleretur, & quod dies ille ortus esset, in quo Deo Domino nostro viuere potest, & eius gratia ad honorem & gloriā Dei augere suū meritum, & ille daret vires & robur ad omnia faciendum & patiendum summo gaudio.

In Prato spiritali composito a Ioanne Prato spirituali
Euirato, vel (ut alij dicunt) a S. Sophronio Patriarcha Hierosolymitano, & approbato in Concilio Niceno secundo, narratur, quod Monachus quidā cellā habitabat, pcul ab aqua diffiā, videlicet circiter 4. miliaria, & vadens quādā vice pro aqua defecit in via valde defatigatus, & dixit apud se: Quare necesse mihi laboris tantū sumere, volo habitationem prope aquam facere, & ibi cellam extruere. Alia vice vadens cū vase ad aquā, designabat locū, in quo cellam cōmode posset construere, & quā ratione illā faceret, & quā ibi vitā duceret. Statim audiuit vocem, quasi hominis, dicentis: Vnum, duo, tria, & miratus respexit, quod in solitudine quis distantias metiretur vel numeraret, & neminem videbat. Ipse vero perrexit in via cogitās de eo, quod proposuerat, & eandem vocem iterū audiuit, dicentē: Vnū, duo, tria, &c. Et secundo respexit, & rursus neminem vidit. Tercio idem accidit, & respiciēs vidit pulchrum & fulgidū adolescentē, qui dixit illi: Ne turbare, sum Angelus Dei, & veni, ut numerē passus tuos, ne vllus eorū suo præmio & remuneratione careat. Et hoc dicto disparuit. Monachus hoc vidēs in se reuersus est, & dixit: Quomodo sic mēte captus sum, ut tanto me bono & lucro spoliare velim. Et statim decreuit longius cellam ponere, quam erat, ut sic maiorem laborem & lassitudinem pateretur.

Narratur in vitis Patrū de quodā grandeuo Monacho, quæ habitabat in Thebaide, qui habebat discipulū, quem multum probauerat. Sueuerat sanctus senex ei facere singulis noctib. exhortationē, & facta oratione eum dimittere cubitū. Conrigit quosdā seculares visitare Monachū, motos abstinentiæ eius fama, & illis sero dimissis, cepit exhortationē solitā facere, quæ durauit tantū, ut senex in somnū

Prato spirituali

Nulum v-
figium sine
merito.

In vitis Patr.
p. 337.

Trepauit il-
lustre de vi-
sio summo.

bas, durum vestitum, & ramentum pro lecto, extremam paupertatem pro diuitijs. Quæ omnia Diabolus ei proponebat, & multum eum urgebat, vt illa desereret, & ad sæculum rediret. Tantum processit tentatio, vt proponeret exire religionē. Et in hoc proposito transibat per capitulum, & genua flectens ante imaginē Crucifixi, eius se misericordie commendauit, & raptus est extra se, & eleuatus in spiritu, & apparuerunt ei Christus & gloriosa eius mater, & interrogabant, quare exiret? Ipse summa cum reuerentia respondit: Domine, in sæculo nutritus sum in multis delicijs, & ideo austeritatem huius ordinis tolerare non possum, specialiter in victu & vestitu. Dominus leuās brachium dextrum ostendit illi vulnus lateris sanguine stillans, & ait illi: Extende brachium, & mitte huc manum, & unge eam lateris mei cruore, & quando mentē subibat aliqua austeritas vel rigor, riga ea hoc sanguine, & quantumcunque difficile fuerit, facile & suauis fiet. Et nouicius exequens, quod Dominus iusserat, quantumcunque tentatione adueniente recordabatur Christi passionis, & statim omnia in magnā dulcedine vertebatur. Quid potest homuncioni & vili vermiculo videri durum aut asperum, dum aspicit Deū spinis coronatum, & in cruce eleuatum ipsius amoris ergo? Quid non tolerabit & patietur pro proprijs peccatis, qui videt Dominum Maiestatis tantum pati pro alienis?

*Quid sancti
omnes exem-
plo Christi &
amore fecerint.*

*lib. 1. c. 3. vbi
D. Ignatius.*

Sancti frequenter hoc medio exempli Seruatoris nostri vtuntur, & desiderij eum imitandi, nam præterquam quod efficacissimum sit, ad nos ad mortificationem & patientiam excitandum, multæ perfectionis medium est, & quod excellentiora reddit opera eo quod ex amore Dei nascantur. Ideoque legimus de B. Patre nostro Ignatio, quod initio conuersionis multum penitentia & mortificationis exercuerit, considerans sua peccata, & intendens pro eisdem satisfacere. Post vero altius ascendit, & corpus austeritatibus & pœnis affixit, non tam considerans peccata, quæ Christi & sanctorum exempla. Attendebant sancti hanc vitam Christum in-

gressum & amplexum labores & crucem tanto amore & desiderio, vt nec tempus, nec hora esset, in qua vitam & sanguinem pro nobis perfundere dubitaret. Vtq; elephantes videtes sanguinem maiores in pugna animos sumunt, sic & ipsi magna adueniebant sitis subeundi martyrij, & sanguinem fundendi eius amore, quæ ante ipsius eam effuderat. Et eo quod desiderium hoc in effectum non deduceretur, in seipso crudeles erant, & fiebant sui ipsius carnifices, & corpora dilacerabant, penitentibus affligendo & mortificando, & abnegando voluntates & appetitus, & sic paulisper respirabant: hic enim ex parte eorum desiderij fiebat satis, imitantes, quantum poterant, Christum Seruatorem. Hoc est, quod dicit Apostolus. Paulus: *Semper mortificationē Iesu in corpore nostro circumscrentes, vt & vita Iesu manifestetur in corporibus nostris.* Mortificatio corporis talis esse debet, vt similis sit & exhibeat Iesu Christi vitam. Dicit S. Bernardus: *Non docet sub capite spinoso membrum esse delicatum, sed vt se mortificet, & carnem crucifigat, vt capiti simile sit.*

Multa adhuc media adferri possent, omnia enim, quæ sancti dant & adferunt, ad nos ad penitentiam exhortandos, pertinere possunt ad nos ad mortificationem mouendos. In verba illa Apostoli: *Non sunt cōdigna passionēs huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis,* dicit S. Bernard. *passiones & tribulationes non sunt comparandæ, nec æquales, neque gloriæ, quam speramus, neque pœnæ, quam timemus, neque peccatis, quæ commisimus, neque beneficijs, quæ a Deo accepimus.* Aliquid horum beneponderatum poterit nos valde ad hoc exercitium excitare.

CAPVT XXIII.

De tribus mortificationis gradibus.

PRO conclusionē huius tractatus trademus breuiter tres mortificationis gradus, quos S. Bern. allegat, vt ipsē tantum gradibus ad perfectionē ascendamus. Primus est, quem S. Petrus in prima sua Canonica docet: *Charissimi, obsecro* 1. Pet. 2. 11.

*Quantopere
mortificatio-
nem compli-*

2. Cor. 4. 10.

Bernardus.

Rom. 8. 18.

*Primus gra-
dus esse po-
terit.*

Bern. serm. 7.

Quadrages.

1. Pet. 2. 11.

vos tanquam aduenas & peregrinos abstine-
re vos à carnalibus desideriis, quæ militant
aduersus animam. Omnes peregrini sumus
in hoc mundo, & proficiscimur ad patriam
nostram cœlestem, vt dicit S. Paulus
Apostolus: *Non enim habemus hic ciuitatem
permanentem, sed futuram inquirimus,*
Et dum sumus in corpore, peregrinamur à
Domino. Repuremus ergo nos peregrinos.
Peregrinus, teste Bernhardo, vadit viam
rectam, & vitat ambages, quas potest, et si
in via videt aliquos pugnantes alios epu-
lantes, non attendit nec curat hæc, sed
prosequitur rectam suam viam, quia pe-
regrinus est, & hæc ad illum non perti-
nent. Totus in eo est, & nihil aliud agit,
quam suspirare & accedere patriam, id-
eo que vnico leui vestitu, & vno pastu, qui
sufficiant itineri conficiendo, contentus
est, nec onustus non necessarijs vult es-
se, vt facilius & expeditius vadat. Eodem
modo nos habere debemus in nostra pe-
regrinatione. Vitandum rebus mundanis
vt transeuntibus, & sicut peregrini via-
tores, vt sumus, nec sumentes plus, quam
egemus ad absolendum iter. *Habentes
autem alimenta & quibus tegamur, his con-
tenti sumus.* Superfedeamus & exonere-
mus nos eo, quod non valde necessa-
rium, vt sic omnibus expediti melius am-
bulemus, suspiremus ad patriam, & de-
ploremus exilium nostrum: *Heu mihi,
quia incolatus meus prolongatus est.* Felix
& beatus ille (dicit S. Bernardus) qui se
habet & tractat tanquam peregrinum, &
nouit & deplorat suum exilium, dicens
cum Propheta: *Quoniam aduenæ ego sum
apud te, & peregrinus sicut omnes Patres*

Valde bonus est hic gradus, & multum
fecerimus, si ad illum peruenerimus: sed
alius est hoc multo præstantior & perfe-
ctior (dicit Sanctus) peregrinus enim li-
cet non se iungit ciuibus & populis, ta-
men aliquando gaudet se videre & audi-
re, quod per viam contingit, & id alijs
narrare, & quamuis his non omnino viam
omitrat, tamen detinetur, & serius ad lo-
cum destinatum peruenit, & aliquando

nunquam peruenit. Quis ergo est maxi-
me alienus, libertinus, & separatus ma-
xime à rebus huius sæculi, quam peregrinus?
Scisne quis? Mortuus. Licet enim
peregrinus nil aliud agat, quam quærere
& procurare id, quod itineri est necessa-
rium, & eo onustum incedere, tamen in
eo se occupare & immorari potest. Mor-
tuus vero non sentit, etiam si ei desit se-
pultura. Mortuus tam audit vituperâtes
quam laudantes, tam adulantes quàm de-
trahentes: potius neminem audit, mor-
tuus enim est. Hic ergo est secundus mor-
tificationis gradus, superiore altior & per-
fectior. Quem S. Paulus ponit: *Mortuus e-*

*nim estis, & vita vestra abscondita est cum
Christo Deo.* Sed non hic subsistendum
est, quod peregrini sumus super terram,
sed procurandum, tanquam mortui si-
mus. Qui hoc fiet? Scis qui? Dicit qui-
dam Doctor, attendendas mortui condi-
tiones: Hic non videt, non loquitur, non
sentit, non audit, non inflatur, non irasci-
tur. hæc mortui conditiones sunt. Si ergo
oculos habes ad videndum & iudicandū,
quod alij faciunt, & forsitan etiam Superi-
or, mortuus non es. Si in promptu habes
responsiones & excusationes in ijs, quæ
iubet obedientia, si morositatē ostendis,
quando ostenduntur tibi defectus & vi-
tia, & reprehēderis: si sentis, & ægre fers,
dum humiliaris & vilipenderis, mortuus
non es, sed bene viuus in passionibus, ho-
nore & estimatione: quamuis enim mortuus
reprehendatur & vilipendatur, & nihili
fiat, non sentit nec curat. O felicē & bea-
tum illum (dicit S. Bernardus) qui hoc
modo mortuus est: mors enim hæc vera
vita est, nam in hoc seculo sine macula
conseruat, & præterea nos facit à mundo
plane alienos.

Magnus omnino gradus effuisse, & magnæ
perfectionis, at forsasse poterit aliquid ad
hoc superius inueniri. Ast vbi id inueniemus?
& in quo reperiemus nisi in eo, qui fuit e-
leuatus in tertium vsque cœlum, si enim
mihi tertium quem altiozem & perfectio-
rem gradum ostēderis (dicit S. Bern.) me-
rito tertium cœlū dicere poteris. Potestne

ergo maius quid fieri, quam mori? Imo
 maius quid est, quam mori. *Humiliauit
 se Dominus noster Iesus Christus usque ad
 mortem.* An maius quid hoc est? Est, S.
 Paulus addit, addit & Ecclesia feria quar-
 ta hebdomadę sanctę: *Mortem autem cru-
 cis.* Mortis crucifixum maius est, quam mo-
 ris. Mortis enim crucis tunc tem-
 poris erat omnium maxime ignominio-
 sa & inhonestissima. Hic ergo est tertius
 mortificationis gradus, precedente al-
 tior & perfectior, idcirco merito potest
 tertium cælum dici, ad quod leuatus et-
 iam fuit Apostolus Paulus: *Mihi mundus
 crucifixus est & ego mundo.* Non solum di-
 cit se mundo mortuum, sed mundo cru-
 cifixum esse, & mundum ipsi crucem, &
 ipsum mundo esse. Vult dicere, quidquid
 mundus amat, delicias carnis, honores,
 diuitias, vanas hominum laudes, sibi
 crucem & tormentum esse, & omnia ut
 talia horrere, & quidquid mundus pro
 cruce, tormento & vituperio habet, in eo
 sibi mentem fixam esse, seque id amare &
 amplecti. Hoc est mundo crucifixum ef-
 se, & mundum illi, & mundum illi cru-
 cem & illum mundo esse. Gradus hic pri-
 mo & secundo altior & perfectior est, te-
 ste D. Bernardo, quamuis enim peregrin-
 us transeat, & non diu moretur in illis,
 quæ videt, tamen illa videt, & paululum
 moratur. Mortuus, quæ tunc secundus gra-
 dus, fert eodem modo prospera & aduer-
 sa, honores & vituperia, & nihil discrimi-
 nis ei in illis est; hic tamen tertius gra-
 dus longius procedit, & non similiter se
 in his habet; non enim non solum non
 sentit honores & æstimationem, ut mor-
 tuus; sed esse honoratum, & est malum
 ei, est crux & tormentum, & ut talia hæc
 horret, & non solum sentit vituperia &
 contemptus, sed hæc sunt illi voluptates
 & gloria. *Mihi autem absit gloriari nisi in
 cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem
 mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.*
 Per quem quidquid mundus amat, mihi
 est crux, & quidquid mundo ciui est, mi-
 hi est gloria & gaudium. Repletus suam
 mortificatione, superabundo gaudio in o-

mni tribulatione nostra. Hic ergo est ter-
 tius mortificationis gradus, quem meri-
 to S. Bernard. vocat tertium cælum pro-
 pter summam eius perfectionē. Et quam-
 uis hoc per metaphoram hanc dicat, ta-
 men est communis omnium Doctorem
 & Sanctorum doctrina, quod in eo, quod
 per cælum tertium intelligimus, consistit
 mortificationis perfectio. Hoc siquidem
 signum est, quod Philosophi ponunt, ut
 cognoscatur, an quis adeptus sit alicuius
 virtutis perfectionē, quando illius actio-
 nes facit cum gustu & delectatione, ut
 post dicetur. Si ergo scire velis, an in mor-
 tificatione profeceris, an eius perfectio-
 nem adeptus sis, vide num gaudes, quan-
 do voluntatem tuam frangunt, & tibi ne-
 gant quod petis: vide num gaudes, dum
 te contemnunt: & vilipendunt: & an tibi
 dolori sit, dum honoraris & æstimaris, &
 magnis: *Pensem ergo singuli, in quo gra-
 du quisque sit positus, & siudeamus proficere
 de die in diem, quoniam de virtute in virtu-
 tem videbitur Deus Deorum in Sion.* Quis-
 que ergo se consulat (dicit S. Bernardus)
 & videat & examinet cum attentione, ad
 quem horum graduum pertigerit: & ne
 subsistamus, nec lassemur, donec ascēde-
 rimus tertiū hoc cælum. Hoc erat, quod
 Christus S. Francisco dicebat: Si me desi-
 deras, cape amara pro dulcibus, & dulcia
 pro amaris

Narrat Cæsar. in monasterio quodam
 suo ordinis Cisterciensis, quēdā reli-
 giosum laicum Rudolphum nomine, ma-
 gnum Dei famulum, cumq; magnæ reue-
 lationes fiebant, manentem quodā tem-
 pore matutino in templo in oratione, vi-
 disse Christum Seruatorem nostrum cru-
 cifixum, & cū eo 15. sui ordinis religio-
 sos singulos et crucifixos, comitantes Chri-
 stum Seruatorem, & quamuis nox esset,
 tamē tantus erat splendor & claritas, quę
 p̄dibat ex Christi p̄sentia, ut illos clare vi-
 dere possit, & nosse exacte, & adhuc om-
 nes erant superstitēs. Et dicit q. fuisse lai-
 cos, & 10. monachos. Et ei de tanto mi-
 raculo stupenti dixit Christus ex cruce:
 Rudolphe nostin' hos, quos mecum cru-

Perfectionem
 mortificationis in
 deo, oblationem
 ad.

Tract. I. Cap. XXIII.

Psal. 122. 6.

Vide tu, quā
 in gradu sis.

Tende vlti-
 mus.

Cæsar. lib. 8.
 dialog. 6. 18.

Bonus reli-
 giosus Christi
 crucifixum
 est.

cifixos hic cernis? Respondit: Probe noui Domine, qui sint, sed nescio, quid sibi velit, quod video. Tunc ait ad eum Domi-

nus: Hic soli totius huius ordinis mecum crucifixi sunt, conformantes vitam suam cum mea passione.

TRACTATUS SECVNDVS. DE MODESTIA ET SILENTIO.

CAPVT PRIMVM.

Quam necessaria sit modestia ad proximum edificandum & ei commodandum.

In quo consi-
deratur modestia.

MODESTIA, de qua hic dicen-
tum, in eo consistit, vt talis sit
corporis compositio, & ea cu-
stodia sensuum, talis gestus &
conuersatio, & tales omnes nostri motus
& actus vt gignant ædificationem in ijs,
qui nos viderint & nobiscum egerint. In-
sequentibus comprehendit D. August. id
quod de modestia dicendum. *In omnibus
motibus vestris nihil fiat, quod cuiusquam
offendat aspectum, sed quod vestram debeat
sanctitatem.* Non mei propositi est, in spe-
ciali ad ea descendere, in quibus mode-
stia seruanda est, & ibi annotare, quid ef-
fer immodestia. Sufficiet iam regula hæc
D. Augustini generalis, quæ est omnibus
Sanctis & Magistris vitæ spiritualis com-
munis. Cura omnes actiones & motus
ita ordinatos esse, vt nullus offendatur,
sed ædificetur: appareat exterius semper
humilitas, simulque grauitas & religio-
sitas, hocq; pacto cõuenienter mo-
destiam seruabis. Tantũ hic explicare vo-
lo, quã necessaria sit modestia, specialiter
illis, quorum institutum est, non solum
intendere suæ salutis, & propriæ animæ
saluationi, sed etiam proximorum.

Quod ad primum attinet, inter omnia,
quibus multum ædificantur & vincuntur
proximi, est gestus exterior religiosus &
ædificatiuus. Homines enim nõ interiorius
sed solum exterius vident, idq; est, quod

eos mouet & ædificat, & plus apud illos
agit, quã murmur & strepitus verborum.
Ideoq; dicitur de S. Francisco, quod qua-
dam vice socio dixerit: Eamus prædica-
tum: exit, & circumit ciuitatē, & domum
redit. Dicit ei socius: Pater, cur non præ-
dicamus? Iam prædicauimus, ait Sanctus.
Docens, illa compositio & modestia, qua
plateas obibant, bona concio fuit, quæ
populum mouet ad deuotionē & mundi
contemptum, & peccati cõpunctionem,
& ad corda & desideria ad cælestia leuan-
dum. Et concio est operum, quæ multo
efficacior est, quàm illa verborum.

Secundo exterior hæc modestia & com-
positio multũ prodest ad spirituales no-
strum profectum, vt post planius dicetur:
tanta enim est vnio & fœdus, quod est in-
ter corpus & spiritum, inter exteriorem
& interiorem hominem, vt quod in alte-
ro est, statim deriuetur in alterum. Et
hinc si spiritus bene sit compositus, sta-
tim & corpus tale: & contra si corpus in-
compositum & inquietum est, etiam
spiritus talem fieri necesse est. Idcir-
co dicitur, exteriorem modestiam &
compositionem magnum esse interioris
tranquillitatis, virtutis & profectus spiri-
tualis interioris argumentum & signum,
vt manus horologii signum motus ro-
tarum.

Hoc ipso clarius fit id, quod prius dictũ:
hæc

S. Franciscus
consonatur
modestia.

Servit deus
tionis spiritus.

Et in modestia
et in ad
expedire a-

hæc enim causa ædificandi homines modestia & compositione externa. Hæc enim animaduertunt & intelligunt virtutem interiorum, quæ in anima est, & hinc eam æstimant & magnificiunt. Inquit S. Hieronymus: *Speculum mentis est facies. Et taciti oculi mentis satentur arcana.* Hoc & **Prov. 27. 19.** Spiritus sancti iudicium est: *Quomodo in aquis resplendens vultus prospicientium; sic corda hominum manifesta sunt prudentibus,* per exteriora, quæ vident in illis. Non est inuenire speculum, in quo domus vide-
re licet interiorum virtutem & compositionem, ac in gestu exteriori. **Eccle. 19. 26.** *Ex visu cognoscitur vir, & ab occurso faciei cognoscitur sensatus, amictus corporis, & visus dentium, & egressus hominis enuntiant de illo.* Et describens gestus apostataz, dicit: **Prov. 6. 13.** *Hommo apostata vir inutilis gradiatur ore peruerso, annuit oculo, terit pede, digito loquitur.* Ideo de Iuliano apostata dicit Gregorius Nazianzenus, conditiones eius notas ab aliquibus non fuisse, donec operibus eas declarasset, & potestate Imperatoria aperuisset: sed ego (inquit Nazianz.) probe illam noui, simulatque eum vidi & cum eo Athenis communicavi. Nullum in eo signum vidi, quod bonum videbatur, ceruix erat arrecta, humeri mobiles, oculi leues, omnem in partem volubiles, visus ferrox, pedes instabiles, nares habiles ad ridendum & contemnendum, risus effrenis, facilitas in negando & concedendo. quid eodẽ repare, praxis eius sine fundamento & ordine, interrogationes importunæ, responsiones sine proposito. Sed quare (dicit) conditiones eius tam exacte numero? Vt concludam, dico illũ mihi ante opera sua notum fuisse, & post eadẽ exactius illum noui. Et si iam adessent, qui nobis tunc socij erant, testarentur, me talia signa in eo videntem dixisse: Quam venenatum serpentem alit Respublica Romana. Et vellem me tunc mendacem fuisse, melius enim fuisset, quam tanta in orbe excitari incendia, qualia nunquam antea visa erant. Vt ergo exterior inordinatio & discompositio signum est vitij interioris, sic etiam modestia & bona cõpositio signum

est interioris virtutis: & ideo tantum homines ædificat & mouet.

Hinc est, quod eadem nobis magna sollicitudine paranda sit, quod finis & institutum nostrum sit prodesse proximis ministerijs nostris, prædicando, confessiones audiendo, legendo, docendo, amicitias conferendo, carceres visitando, & xenodochia, &c. Et quæ maiores vires & robur addat his ministerijs, vt recipiantur, & fructum faciant in hominum cordibus, est modestia, & bona exterior compositio. Hæc enim magna auctoritas apud proximos paratur, propter interiorum virtutem & sanctitatem, quam concipiunt. Et tunc, quod dicitur, quasi cœlitus lapsum accipiunt, & cordibus imprimunt. Refert Surius, quod Innocentius II. visitauerit monasterium Clareuallense cum Cardinalibus: omnes Monachi cum S. Bernardo exierant ei obuiam, & refert historia, illud Monachorum spectaculum illos mouisse, vt & Pontifici & Cardinalibus lachrymas excuteret, eo quod Monachorum modestiam solummodo viderent. Omnes mirabantur videntes grauitatem sanctæ huius congregationis, & quod in festo & gaudio tam solenni & insolito, quale erat Pontificem & Cardinales in domo illa videre, omnes oculos humi defixos tenebant, nec aliquam in partem verteabant, & cum ab omnibus aspicerentur, ipsi nullum aspicebant.

Hæc modestia nõ solũ & religiosa compositio prodest ad mouendum & ædificandum externos, sed etiam domesticos. Vt enim secularis multum ædificaturus, si videat Religiosum Missæ seruientem, & toto illius tempore non vertentem oculos nec in hanc nec illam partem: dumque per plateas vadit, non eos leuantem, nec quidem aspicientem, qui eum transeunt, vnde se confundunt & compunguntur, & magni Religiosum faciunt. Inter nos etiam multũ ædificat ille, qui cũ modestia, collectione & silentio incedit, & alios ad deuotionem & compunctionem mouet. Ideo inter alios fructus, qui ex modestia

& ex-

Facies speculum animi est.

Hier. epist. ad Furiam viduam.

Prov. 27. 19.

Eccle. 19. 26.

Prov. 6. 13.

Greg. Naz. Refertur in h. s. eccl. p. 2. l. 4. in fine.

Immodestia signum animi incompositi. Idq. probatur in Iuliano apostata.

Mon. Plo. vi: antea. latem.

Sur. l. 2. c. vite S. Bernardi.

Probatur id exemplo.

Ædificat domesticos.

& exteriore cōpositione oriūtur, D. Hier. hunc ponit: *It̄ loquacibus compunctionem ingerant. & intrandi ad societatem vestram sancta desideria incitent. & affectus ad celestia moueantur.* Scis quid faciat (ait) religiosus huiusmodi suo silētio & modestia: vehemens & efficax est reprehēsiō loquaci, & ei, qui parum habet modestiæ & collectionis, vidēs se talem non esse. Hi sunt (dicit) qui domos religiosas replent, & eas sustentant, & in virtute & sanctitate conseruant: suo. n. exemplo alios mouent & excitant ad deuotionem & celestia desideria. Hoc est, quod Pater noster à nobis exigit, vt hic sic pcedamus, quo vnus alterum considerantes omnes in deuotione crescant, & Dominū Deum laudent. Dicitur S. Bernardin. tantā modestiæ fuisse & cōpositionis, vt omnes socios sola p̄sentia cōpositionis, & non opus esset alio q̄ dicere: Bernardin⁹ venit, vt omnes se cōponerēt. Et de S. Luciano martyre narrat Metaphrastes & Surius in eius vita, quod gentiles solo eius aspectu cōuertebantur & mouebantur, vt se Christianos facerēt. Hi boni sunt concionatores, S. Ioannis imitatores, de quo dicit Euangel. ū: *Erat lucerna ardens & lucens.* ardebat. n. magno Dei amore, & multā lucem proximis impertiebat mirabilis vitæ suæ exēplo. Hoc nobis magis incitamentū esse debet, vt summa in omnibus modestia vtamur, ad ædificandū proximis, & exijs dictū fructum faciam. Sin minus, vbi est zelus & maioris gloriæ & diuini honoris desiderium, ad animas lucrandum, quid instituto n. stro tam proprium est nisi in id incumbamus, quo ipsi tam ædificantur & vincuntur, quod tam facile nobis factū est.

CAPVT II.

Quam necessaria modestia etiam proprio nostro profectui.

COMMVNIS Sanctorum doctrina est, quod modestiam & sensuum custodiā singulare esse m̄, ad spirituale p̄fectum nostrum necessarium, multum. n. p̄dest ad cordis custodiā & interiōrē collectiō-

nem, & deuotionis conseruationem, eo quod hæc ostia sunt, per quæ omne malū in cor intrat S. Hier. in illud Iob: *Nūquid aperta sunt tibi porta mortis.* & *in tenebrosa vidisti?* dicit in sensu tropologico mortis portas sensus nostros esse, per hos enim intrat mors peccati in animam, vt & bene dicit Propheta Ieremias: *Adscendit mors per fenestras nostras.* Dicit vocari ostia tenebrosa, quia dant ingressum tenebris peccatorum. Idem dicit S. Gregorius, vt & est communis loquendi modus Sanctorum, sumptus ex Philosophia: *Nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu.* Dū ergo in aliqua domo ostia sunt clausa & bene custodita, omnia secūra & sine metu sunt, sin aperta & sine custodia sunt, vt quisq; intret & exeat vt vult, non secūra erit domus, saltem non erit quies & tranquillitas in illo tot hominum introitu & egressu. Idem & hic contingit, qui enim bene custodierint sensuum portas, erunt collecti & deuoti; sed qui eorum curam non gerunt, non habebunt pacem & quietem in corde.

Hinc nos monet Sapiens: *Omni custodia serua cor tuum, quia ex ipso vita procedit.* Omni custodia dicit, vt indicet magnum huius momentū, portis enim bene custoditis, custoditur & cor. Dicit S. Gregor. *Vnde nobis ad custodiendum cordis munus: iam exteriorū quoq; sensuum disciplina seruanda est.* Et S. Doroth. ait: *Assuesce oculos non circumferre ad alienas & vanas res, hoc enim labores omnes monasticos deperire facit.* Quid quid multo tēpore lucratus es multo labore, facile peribit per has sensuum portas, nisi labores illas bene custodire, & inanis & vacuus eris. Quam recte dixit Sanctus quidā: Breui negligentia perditur, quod multo labore, & difficultate per gratiā paratur. Alio loco dicit S. Doroth. *Cauē à multiloquio, hoc enim sanctas ac rationabiles & à celo aduenientes cogitationes: penitus extinguit.* Et contra dicit S. Bernard. *Ingefilentium, & ab omni strepitu, & secularium perpetua quies cogit celestia meditari.* Et de oculorum modestia agēs, ait: *Oculi in terram demissi iuuant ad*

Hieronymus: 1. 2. 17.

Ierem. 9. 22.

Greg. 21. moral. 5. 7.

Custodi cor
Trom 4. 23.

Greg. lib. 21.
mor. c. 2.

Oculum.
Doroth. ser. 21.

Tho. à Kemp.

Doroth. serm. 20.
Linguam.

Bern. ep. 78.

Hier. in reg.
monac. c. 22.

Idem ab
suo requi-
rebat. P.
lucanus.

Reg. 29. Sum
m. 14.

Exempla mo-
destie ædifi-
catum.

Lucianus
martyr.

Iohan. 35.

Modestia per-
tu sensuum
aduiglas.

cor semper celo leuandum. Id re ipsa discimus, dum enim oculos modeste demittimus, sumus collecti & deuoti.

Cassian. l. 4. de inst. remm. c. 41. Ego in multis sine auribus oculis, lingua.

Hæc causa est, ob quam dicebant sancti Patres Egypti (vt refert Cassian. l. 4. de inst. remm. c. 41.) qui vellet parare perfectionem cordis munditiam & puritatem, & habere deuotionem & collectionem, debere esse surdum, cecum & mutum. Hoc enim modo sensuum portis oclusis anima pura esset, & imaginatio non vaga, & disposita ad agendum & conuersandum cum Deo. Sed dicit aliquis, quomodo posset quis esse cæcus, surdus & mutus, qui toties cum proximo agit, & necesse est ei videre, & multa audire, quæ noller? Remedium hic est illa audire, quasi non audirentur, & illis introitum dare altera aure, egressum vero altera, nec permittere menti inherere, sed illa statim missa facere & floccipendere. Nar-

Isidorem to. 2. c. 73. de varia doctis. p. 234.

Idque discit à pueris abcedo vin.

Talis erat S. Bernardus.

Palla. in Prædicatione.

rat Epiphanius, quod proposito optime conuenit, de quodam monacho, qui à sene quodam patre perebat: Quid faciam? Abbas iubet, vt pistorem in pistrino iuuenem, & ibi sunt iuuenes externi quæ multa impertinentia tractant, quæ me audire non decet: quomodo me geram? Respondit Senex: Nunquid didisti in schola pueros multo cum murmure & strepitu discere & legentes lectionem, quæ magistro recitare debent, & vnusquisque suæ lectioni intectus est, & non aliorum, quæ scit se suæ ratione dare debere magistro, & non aliorum. Tu fac similiter, & non attende tuis, quæ alij dicunt vel faciunt, sed tuo solū officio, hoc enim est, cuius Deo ratio reddenda est. Dicitur S. Bernardus cor tam in Deo fixum habuisse, vt videns non videret, & audiens non audiret, & suis sensibus vti non videretur. Exierat annū nouitiatus, & adhuc ignorabat, ex quo factū esset tectum cellæ, an esset cameratū. an ex ligno, erant in templo tres fenestree vitree, & ipse nunquā nisi vnā viderat. Profectus erat fere toto die per ripā lacus, & loquentes post socios de lacu interrogabat, vbi lacum illum vidissent, ille non viderat. Similiter dicitur de Abbate Palladio, quod viginti annos in cella habitauerit, & nunquam leuauerit

oculos in tectum. Hoc modo, quauis in mundo cum proximis agamus, surdi, cæci & muti erimus, & strepitus, quæ audimus & videmus, non impedit profectū nostrum.

CAPVT III.

De aliquorum deceptione, qui exteriora hæc parui faciunt, dicentes in his perfectionem non esse sitam.

EX dictis facile colligere est, quam fallantur, qui exteriora hæc parui faciunt, dicentes in his perfectionem non esse sitam sed in cordis interioribus & veris & solidis virtutibus. Lipomanus huic materiæ optime quadrans exemplum sumptum ex Prato spirituali adfert: Dicitur de quodam sene vno ex his, qui morabantur in deserto Scythiæ, iuerat quodam die Alexandriam, vt sportas venderet, quas fecerat, & vidit ibi monachum iuniorem, qui intrauerat tabernam, vnde senex hic multum tristabatur: & proposuit expectare, donec exiret, & illi mentem suā aperiret, & exeuntem duxit seorsum, & dixit: Frater, non vides, quod sis iuuenis, & quod inimici nostri laquei multi sint? nescis quantum damni accipit monachus, dum in vrbibus est, à figuris & representationibus, quas oculis & auribus percipit? quomodo ergo audes intrare tabernam, vbi tot malorum & mulierum consortia sunt, & vbi forsitan tibi mala audienda & videnda quæ nolles? ne, fili mi. amore Dei sic facias, sed fuge in desertum, vbi Deo iuuantem saluus & securus esse poteris. Respondit iunior: Vade pater, non in eo sita est perfectio, sed in cordis munditia. Cor mundū habeo, quod Deus requirit. Tunc senex ad cælū leuauit manus, dicens: Benedictus sis Domine, 55. annos desertum Scythiæ inhabitato. cum maxima, quod potui, collectione, & adhuc cor mundum non habeo, & hic agens & conuersans in tabernis parauit cordis munditiam. Hoc ergo sit responsum tuum: Fateor essentialē perfectionem in cordis puritate & munditia sitam esse,

De modestia & silentio.

Pratum spirituali. c. 194.

Immemor doctrinae Fratris saluini.

esse & in Dei charitate & amore, & non in his exterioribus. Tu tamen hanc perfectionem non habebis nec assequeris, nisi bene custodias sensus per modestiam & exteriorem compositionem.

Hoc recte notat S. Bonavent. & reddit rationem, nam his exteriorib. acquiritur & conseruatur interius, & hæc sunt propugnacula & defensiones cordis. Vt hic videre est, naturâ arborē nō pducere sine folijs & cortice, nec fructū sine putamine, sed omnia facere cum suis defensionibus ad conseruationē & eorum ornatū, sic etiam gratiā, q̄ secundū naturā operatur, & perfectius illa, non operatur interiorē virtutem, nisi per exterius mediū: hoc cortex & putamen est, quo cōseruatur virtus & interior collectio, & cordis puritas & mundities. Et eo deficiente, deficiet & alterū, vt. n. corporalis sanitas vel infirmitas non in exteriore colore bono vel malo consistit, sed in temperie vel intēperie humorū interiorū; nihilominus vidētes aliquem malo colore esse, statim dicitur: hic ægrotat non est sanus, videtne quo colore est, flauo colore suffusus est, q̄ malos oculos habet: idem in vita spiritali accidit.

S. Basil. insigni similitudine idē declarat, quam cōm ipse adferat. & nos adferre possumus. Præsupponit & allegat doctrinam & communem illam sanctorum allegoriam, sensus exteriores esse fenestras, quibus anima vititur ad videndum, quid foris fiat. Et dicit, inter animā collectam eam esse differentiam, quæ est inter mulierem honestam & impudicam. Mulierem honestam vix vnquam viderit in fenestra, impudicam vero toto die in fenestra & ostio videre est, videntem quidquid transiit, & vocantem vnum, & loquentem alij, & garrimentem cum alio. Eadem est differentia (dicit S. Basilus) inter collectum & distractum Religiosum: collectum enim vix vnquam videbis affixum sensus fenestris, intus est in secreto cordis. Alterum vero videbis quotidie ad fenestras videntem quid transeat, audientem quid dicatur, loquentem, & tempus transigentē cum hoc & illo. Honestas vel

impudicitia mulieris non consistit in eo, quod fenestræ affixa sit, vel non, sed mulier leuis & vaga, & amica colloquij & garrulitatis, magnum leuitatis & vanitatis suæ signum dat, & hoc solum sufficeret, vt pro impudica haberetur, etiā si non esset. Idem hic iudicium est: perfectio nō consistit in linguæ & sensuum custodia, sed tamen anima vaga, garrula, & amans consortium & colloquium non acquirit perfectionem, & cordis puritatem.

Et hic notandum alterū punctū principale, quod vt exterius iuuat ad cōponendum & conseruandū interius, sic etiā interius promouet statim & cōponit exterius: vbi Christus est, modestia quoq; est, dicit Greg. Nazianz. Dum interius solida & pfecta virtus est, statim grauitas & pondus est in oculis, in lingua, & magna in passu maturitas, & in omni nostro motu. Interior grauitas & constantia addit grauitatem & constantiā exteriorem. Hæc q; modestia est, quam Pater noster à nobis exigit, quæ nascatur à pace & vera animæ humilitate, non modestia ficta, & artificio simulata, hæc enim nō durat, sed meliori tempore deficit. sed est quasi suppositum quid: sed huiusmodi modestia ex se ipsa tanquam effectus ex causa sua orta, videlicet ex corde composito, mortificato & humili.

Vnde facile colligere est signum valde manifestū ex quo cognoscitur, an homo sit spiritualis, nec ne, an in spiritu proficiat, nec ne. Id S. Augustin. hac comparatione declarat: Vt nos cum adulti non delectamur ludis & iocis, quib. delectabamur pueri, quæ si nobis subtracta tunc fuissent, procul dubio magnæ tristitiæ & doloris causa fuissent, quod nunc adulti non sentimus, eo quod ludi puerorum & recreationes sint, & non adultorum & virorum: Id & euenit (dicit) in vita spiritali, quando aliquis incipit delectationem habere in Deo & exercitio virtutis, & euadit in spiritualem hominem, & virum perfectum, non sentit nec angitur, si ei carendum sit delicijs & delectationibus sensualibus, quib. oblectabatur puer

Exterior modestia interiorum fructus est.

Et index fœmul.

August. l. 83. c. 70.

Nucleus spiritus cortice modestia tegitur & seruatur.

modestia

um ffr. c. 194.

um Fra. l. 117.

Basil. tract. de vera virg. c. 2.

Quia differentia fit inter collectum & distractum.

& imperfectus in virtute: hæc enim puerorū & imperfectorū oblectamenta sunt, ipse vero iam vir factus est. *Cum essem paruulus, loquebar ut paruulus, sapiebam ut paruulus, quando aut factus sum vir, euacuauit quæ erant paruuli.* Vis ergo scire, an vir sis, & an p̄ficiās & crescas in perfectione, vel num adhuc puer sis, vide an reliqueris & oblitus sis, quæ sunt pueri, si. n. adhuc delectaris crepundijs & ludis puerorū, puer es, si puerilibus oblectaris, si sensus profundis, & pascis oculos videndo vana & curiosa, & audiendo quicquid sit, & loquendo futilia, & nihil ad rem facientia, puer & imperfectus es, quandoquidem puerilibus oblectationibus & nugis recrearis. Homo autem spiritualis, qui adolefcit, & euadit in virum perfectum, his non capitur, sed illa potius ridet, vt vir adultus de crepundijs & ludis puerorum, & erubesceret illa tractare.

CAPVT IV.

De silentio, de q̄ bono & utilitate in eo sita.

INTER omnia media, quæ multum faciunt ad in virtute proficiendum, & perfectionem parandā, erit cōpescere & mortificare linguā: & contrahere omnia, quæ nos damnabūt, & profectū impediunt, et vel illud vnū, si hæc negligamus. Vt amq, docet S. Iacob in Epist. sua Canonica: pro vno enim dicit: *Si quis in verbo non offensat,* Iacob. 3. 2. *hic perfectus est vir:* & pro altero: *Si quis putat se religiosum esse, non refrænet linguam suam, sed educens eor suum, cuius vana est religio.* S. Hier. ad commendādam silentij custodiā affert hanc authoritatē, & docet, sanctos illos Patres eremi se fundantes super hac sententia & doctrina Apostoli Iacobi summo studio illud seruasse. Aut idē multos horū Patrū reperisse, qui toto septennio nemini locuti erāt verbū. Hincque, teste Dionysio Carthusiano, omnes religiosi ordines pro regula sua principali statuerunt illam de silentio, idque tantum cum rigore, vt statuerent & decernerent, eam publica disciplina puniendum, qui silentium transgressus esset.

Sed inquiramus, quid causæ sit, quod tam nobis id commendetur. Tantumne peccatū, verbū otiosum loqui an plus sit, quā aliquid tēporis in eo proferēdo consumere? nunquid plus q̄ peccatū veniale, quod aqua benedicta abluitur? Plus sane in eo situm esse debet, quam aliquid temporis perdere, & maioris ponderis hoc negotium, quam videtur, quādoquidem S. Scriptura tam id commendat & exaggerat. S. enim Spiritus non solet quid exaggerare, nec alio pondere metiri, quam habet. Sancti & Ecclesiæ Doctores, quibus à Deo singularis lux ad intendendum & declarandum S. Scripturæ mysteria concessa est, valde ample magna commoda, quæ silentij custodiam consequuntur, exponunt, similiterque ingentia damna, quæ ex contrario proueniunt.

S. Basilius, valde vile esse, dicit, præcipue incipientibus, exercere se silentio: primo, vt discant loqui, vt conuenit, multa enim ad hoc requiruntur circumstantiæ, & res est ardua & magnæ difficultatis. Et quandoquidem nobis persuademus multorum annorum, tempus optime impendi in alijs scientijs & artib. discēdis, dummodo illas discamus, ratio etiā dicitur, vt annos aliquot in sciētia hac bene loquēdi impendamus, si enim te facias discipulum, & dicere labores, nunquam magister eris. Dices forsitan: Multum loquendo, loqui discimus, vt alia scientiæ & incipimus multo viū & exercitatione discuntur. Dicit S. Basilius, scientiam hanc bene loquendi non posse doceri, nisi tacendo, & se diu & multum silentio exercendo; & subiūgit rationē. Vt enim bene loqui dependet à multis circūstantijs, & nos male audiuimus ipsēdem loqui, sed id, quod in buccā venit, & dum videtur, & tali tono, vt volumus, & sine ordine & regula; silentium duo dat, eaque magna ad scientiam loquendi: prius quod longo silentio obliuiscamur priorē peruersum nostrū modum loquendi, quē nobiscum mundo intulimus, quod multū facit, vt quis bene loqui condiscat, & vt quis male loqui obliuiscatur. Posterius est, quod silentio remus

Silentij de-
mum opor-
ne maius.

Basil. in reg.
infimū disci-
13.
Tiro spiritua
in a silentio
incipiat

Silentio ma-
gnum spiritus
adumētum,
& contra.

Iacob. 3. 2.

Iacob. 1. 26.

Hier. in reg.
monachor. c.
22.

Dionys. Car-
thusian.

Silentium
decebat
ma. 2. 3. 11.

Dicit resse
loqui.

Disce loqui d
Hieronymus.

pus & spatium derur, vt discamus bene loqui: dat enim id perample, vt interim inspiciamus veteres Religiosos, qui hac in sciētia perdocti nouerūt loqui, vt conueniebat, vt ab ijs id discamus, & nobis imprimatur maturitas illa, qua ipsi loquuntur, & illa tranquillitas & pondus verborum, quo vti sunt. Vt tiro intueretur, quo modo magister opus facit, vt ipse eodem modo id imitetur, & sic discit, & fit magister. Sic & nobis intuendi, qui hac in parte excelluerūt, vt ab ipsis discamus. Intuere seniorē fratrem, & alterū patrē, quam exactū loquēdi modū habet quāta gratia expedit, & satisfaci omniū. cū eo loquētibz & agētibz, quantūuis valde occupatus sit, sic vt nihil illi aliud negotij videatur esse, q̄ vt tecū agat. Semper eū eodem vultu, eadē dispositione inuenies; nō vt tu es, qui multū occupatus respondes aspere & morose. Intuere alterū, quando quid ex obedientia iniungitur, q̄ bene responderet: Placet, lubens faciā, nec excusat, nec querit, quis iubeat. Aliū intueri, quāquā potest dicere verbū tardiosum, nec fratrem molestia afficere, nec se recreādo, nec alias, nec ridendo, nec facietas pferēdo, nec præsens, nec absens, cū omnibus & de omnibus cū respectu & honore loquitur, & te sic loqui discit. Attende aliū, cui dum verbū diceretur, quo poterat offendī, nō simili respōdit, quāta gratia dissimularit, quasi nō intellexisset, secūdem illud Prophetæ: *Factus sum sicut homo non audiēs.* Quā nouerit & se & fratrem iustificare: & hinc discere te similiter in similibz habere. Ob hęc duo dicit S. Basiliius multum prodesse longum silentium: Quippe cum taciturnitas simul & obliuionem ex dissuetudine pariat, & ad ea, quæ recta sunt, discenda otium suppedit.

S. Ambrosius & S. Hieronimus in illud Ecclesiastæ: *Tempus tacendi, & tempus loquendi* idem cōfirmant & dicunt hanc causam fuisse, ob quā Pythagoras vetustis Philosophis p prima regula daret discipulis, vt quinquennium sicerent, vt longo hoc silentio obliuiscerentur suum malum loquendi modum, & cum audientes discerēt, quid

esset loquendū, & sic in magistros euaderent. Ideoq; sic concludit S. Hieronimus. *Disceamus itaq; & nos prius non loqui, vt postea ad loquendū os reserem.* Sileamus certo tempore, vt præceptorum eloquia pendamus, nihil nobis videatur rectum esse, nisi quod discimus, vt post multum silentium de discipulis efficiamur magistri.

Et licet Sancti incipientibus loquātur, tamen ad nos omnes dicta pertinent. Vel enim es senior, vel nouitius, vel in linguæ custodia te vis habere vt nouitium, vel vt seniore & prouectum: elige quod vis: si nouitius es, vel te vt nouitium habere vis, prima regula debet esse silentium, donec noris bene loqui, vt dictū est. Si senior es, vel te vis vt seniorē haberi, exemplum & speculū esse debes, quod nouitius intueri debet, & à quo discēdum incipienti. Pluris facio, te vt seniore quam nouitium haberi, magis enim obligat seniore esse, ideo nouitius fuisti, tantoque tempore siluisti, vt loqui disceres. Et nunc fac erit, vt scias loqui post tantū tempus, sin nunquam fuisti nouitius, nec loqui didicisti, debes te in hoc nouitium facere, vt sic discas cōuenienter loqui, dū & sicut decet.

CAPVT V.

Silentium magni momenti medium esse ad discendum orare.

NON solum silētium medium est, quo discunt homines loqui, verum etiam multum prodest, & necessarium, vt discāt loqui & cum Deo agere. Hoc D. Hieronimus affirmat, hancq; rationem fuisse dicit, ob quam S. Patres tanti silentium fecerunt. Ex hoc enim in eremo sancti Patres edocti summa cum diligentia obseruant sanctā silentia, tanquam sanctæ contemplationis causam. Et S. Diadocus agens de silentio dicit: Præclara ergo res est silentium, nihilq; aliud, quam mater sapientissimorum cogitatum. Si ergo spiritalis esse vis, & homo aptus ad orandum; si cum Deo agere & conuersari, custodi silentiū. Si bonas semper cogitationes habere, & inspirationes diuinas audire vis,

Docet orare.

Hier. in reg.
monachor. c.
22.

D. Diadoc. l.
de perf. spirit.
c. 70. in Bi-
bliothec. SS.
Patr. tom. 3.

serua silentium & collectionē. Sicut. n. aliqui surdi sunt, quia impedimētum in auditu organo habent, alij vero ob magnū murmur & tinnitū non audiūt; sic ē strepitus & murmur verborū & mundi negotiorum impedit, & nos surdos reddit, ad diuinas inspirationes audiēdas, & curanda nobis necessaria. Vult Deus solitudinem, vt cū anima agat: *Ducā eam in solitudinē, & loquar ad cor eius*, dicit Oseas Propheta: ibi consolationes & deliciae erunt. *Ecce ego lactabo eam*. Vt indicet fauorem & gratiā, quam impertit animē, dum se colligit. Docet S. Bernar. Deus spiritus est, & non corpus, & ideo spirituale & non corporalem solitudinem petit. Et S. Gregor. dicit: *Quid prodest solitudo corporis, si solitudo defuerit cordis?* Quod Deus requirit est, vt intus in corde facias habitationem & cellā, vt ibi cū Deo agas, & vt diuina Maieestas delectetur tecum agere & cōuersari. Et sic faciens, dicere poteris cum Propheta: *Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine*. Nec ad id opus est, vt Anachoretas, & fugias commercium & consortium proximorum. Sin semper vis esse deuotus, dispositus & paratus, ad facile te dandū orationi, serua silentium. Optime dicit S. Diadoc. Dum balnei ostiū sapius aperitur, facile illac exit calor; sic ē dum quis saepe loquitur, per os egreditur calor deuotionis; statim cor diffunditur, & à bonis cogitationibus deseritur. Facile videre est, quā facile euanescat succus deuotionis, simulatq; aperitur os ad multiloquium; cor enim per os euaporatur. Si vero multo tēpore te occupari vis, & multa seponere, & seruare ad orationi incumbendum; serua silentium, & videbis tibi tempus superesse, vt cum Deo & tecum agas. Quam recte dixit Sanctus quidam; Si te subtraheres superfluis sermonibus, & otiosis circuitionibus, nec non & nouitatibus & rumoribus audiendis, sufficiens & aptum pro bonis meditationibus insistendis. Sin amicus colloquies, & per sensus diffunderis, noli mirari, si semper tempus tibi desit ad exercitia ordinata. Vt legitur de filiis Israel, qui, quia

ibant dispersi per Ægyptum, vt paleas quærerent, non poterant perficere opera ordinaria, ideoque puniebantur.

Aliud punctū principale hic obseruandum, quod vt silentium causa est cōtemplationis, sic & oratio, contemplatio & cōuersatio cum Deo causa est silentij. Dicebat Moyſes Deo: *Ex quo locutus es ad seruum tuum, impeditior & tardior lingua sum*. Et Propheta Ieremias incipiens cum Deo loqui, dicit se infantem factū, & loqui nescire. Aduertit hic S. Gregor. homines spirituales, & qui cum Deo agunt & cōuersationē habent, statim mutos fieri in rebus mundanis, & fastidi de illis loqui & agere, non enim audire, nec de alio agere velle, quā de eo, quod amant, & in corde habent, & omnia alia illis tadio & fastidio esse. *Valde enim insolens & intolerabile est amans, quod illud non sonat, quod intus amans*. Idq; hic re ip̃a experimur, & vt id aduertat, quādo Deus aliqua te gratia in oratione dignatur, & ex ea cum deuotione venis, nulla tibi est cupido cum aliquo loquendi, nec oculos circumflectere, nec noua audire, sed tibi videntur os & sensus quasi sera conclusi. Quid huius causa est? nulla alia, nisi quod intus sis occupatus, & cum Deo agas, hinc nullo desiderio afficeris quærendi exteriores delectationes & cōsolationes: & contra, dum quis distractus & foras effusus est, intus nihil habet cōuersationis & recreationis. Hinc ille Sanctus ait: Quid cauē est, nos tam lubenter loqui & disferere cum alijs, videntes, quam raro sine conscientia damno ad silentium redeatur? Dicit, hanc esse causam, quod per colloquia cōsolationem à nobis mutuo expectamus, & cor multis cogitationibus aggrauatum leuari, & recreemur loquentes & cogitantes quæ amamus, vel quæ nobis contraria sunt. Viuere sine delectatione & recreatione aliqua nō possumus, & quia intus cum Deo id non habemus, in exterioribus quærimus. Hæc ratio est, quod in Religione tanti faciamus & tam reprehēdamus hos & similes defectus exteriores, quamuis ex se minima videātur,

Solitaria cordis de Deo gaudet.

Bern. ser. 40. in Cant. Greg. lib. 30. mor. c. 12.

Psal. 54. 6.

D. Diadoc. ubi supra.

Multiloquio extinguitur spiritus.

Th. de Kemp.

Exod. 5. 22.

Exod. 4. 10.

Ierem. 1. 6.

Greg. lib. 7. mor. c. 6.

Oratio parit fastidium multiloquij.

Th. de Kemp.

En tibi causam, cur tam strictè silentium à Religioso requiratur.

ut sunt, rumpere silentium, tempus consumere, & similia; quæ signa exigui profectus sunt, & virtutis interioris. Hoc ipso ostendit quis, quod cum spiritu non agat, nec coepit cum Deo recreari, & cum se solo in cello. Dum arca hæc feram non habet, facile advertere est, ibi thesaurum repositum non esse, nec quid pretiosum seruari. Dum nux auellana levis est, & pondus nō habet, signum est vacuum esse, & nihil substantiæ continere. Hoc his in rebus maxime attendendum, & ideo tanti facimus.

CAPVT VI.

Silentium singulare medium esse, ut quis proficiat, & ad perfectionem perueniat.

T. N. Natal.

DICIT quidam spiritualis & doctus Pater, quid bene notandum de silentio, quod eius pondus exacte declarat, & quamuis id hyperbolice & ex abundanti cuiquam dictum videatur, tamen veritas ipsa & nuda est & re ipsa comprobata. Dicebat, ad totam domū, imo Religionem reformadam nihil aliud requiri, quam ut reformetur silentium, si silētium in domo sit, iam illa pro reformata habebitur. Non videtur maiore silentio laus tribui posse, hac enim omnes alia continentur. Ratio huius est, quod vigente in domo silentio, quisq; negotiū suum curat, ob quod religionem intrat, quod est spirituali profectu studere. Exulante vero silentio, statim videre est oriri querelas, discursus, murmurationes, priuatas amicitias, quæ his conuersationibus & familiaritatibus aluntur: tunc tempus inutiliter consumitur, & causa alijs cōsumendi præbetur, & multa inconuenientia, hinc orientia. Ideoq; videmus, dum in monasterio silentium non est nō videtur religiosa domus, sed sæcularis: & contra, dum silentiū est, religiosa domus videtur, & paradysus, & quicumq; portam intrat, statim sentit omnia sanctitatem olere, solitudo & silentium spiritum leuant, & ad deuotionem intrantes excitant: *Vere Dominus est in lo-*

co ipso. Non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta cæli. Idem dico de vnoquoq; in particulari. si se reformet in silentio, cum ego reformatum ducō. Id vsu discimus, dum enim multū loquimur, in examine reperimus nos multorum reos. *Vbi verba sunt plurima, ibi frequenter egestas*, miseria & planctus. Dum vero bene silētium custodiimus, vix inuenire est, quod examine-
tur. Qui custodit os suum, custodit animam suam: dicit Sapiens. Imo Saulus vir grauis & doctus inter Lacedæmonios rogatus, cum Lycurgus tam paucas leges Lacedæmonijs dedisset, respondet, ijs qui parum loquuntur, ut Lacedæmonij, vix legibus opus esse. Sic ut silentiū particulari & toti domui, imo toti religioni reformandæ sufficiat. Hæc q; causa est, quod veteres Sancti tanti silentiū faciebant & exercebant, & inter leges suas silentiū, tanquā præcipuam religionis fundamentum ponebāt. Hincq; dicit Dionys. Carthus. S. Apostolum Iacobum dixisse: Qui non peccat in lingua sua, vir est pfectus & hū quis putat, se religiosum esse, nō refræmans linguam suam, fallitur, & huius vana est religio.

Consideret ergo hic quisq; q̄ parū sit, quod petitur, ut pfectus sit, & q̄ facile ad id consequēdum mediū detur. Si multū in virtute p̄ficere vis, & ad perfectionē p̄tingere, serua silentium, & hoc ipso (teste Ap. Iacobo) cōsequeris. Si homo spiritualis & ad orationē aptus esse vis: dicūt Sancti hoc vnicū esse mediū id paradi. Et cōtra, si silentiū tibi non est curæ, nunq̄ orationi aptus eris, nunquā ad p̄fectionē venies, nec spiritualis eris. Dic mihi an vnq̄ loquacē & garrulū videris cōtemplatiū & spirituale? nec quidē profecisse vidisti: *Nunquā vir verbosus iustificabitur:* dicit S. Iob. In quæ verba dicit S. Greg. certū esse loquacem nunquam iustificandum, nec multū profecturū. Ad quod probandū allegat multas Scripturæ autoritates, & inter alias illā Prophetæ: *Vir linguosus nō dirigitur in terrā*, non progreditur, non crescit, & subiacet maledictioni illi Iacob: *Effusus es sicut aqua, non crescas*, cor effudisti ut aquam per os & sensus, petijsti

Silentij religiosi cura ad multa proficiat.

Iacob. 5. 26.

Silentium est medium perfectionis.

Iob. 11. 2. Greg. lib. 10. mor. c. 2.

Psalm. 139. 12.

Gen. 28. 26.

petijſti vanas recreationes in exterioribus, non creſces, nec progredieris.

Reſte æquiparât Sancti cū, qui os non cuſtodit & claudit, vaſi ſine tegumento, quod Deus iubet, p̄ immūdo haberi: *Vas, quod non habueris operculum nec ligaturam deſuper, immundū eris*: quia aptum erit ad quamcūq; immunditiā recipiendam, & ſtatim impletur puluere & ſordibus; ſic ē dū quis os nō occludit, ſtatim imperfctionibus & peccatis repletur. Idē S. Spiritus per Sapientē ſæpius inculcat: *Qui multū vitur verbis, lades animam ſuam*. Et alibi: *In multiloquio non deerit peccatum*. Et alio loco: *In multis ſermonib; inuenietur ſtultitia*. Vtinam hoc roties nō experiemur, vt

Num 19.1.

Solitiū me-

Alleg. 1. 172.

peccationes

et exactiones

generat.

Eccl. 5.2.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib. 7.

mur. c. 17. &

3. p. Paſt. ad-

man. 3.

Greg. lib.

gredi, maiore enim hilaritate & recreatione perfunditur quam tu, ipsius enim hilaritas spiritalis & vera est, de qua loquitur S. Paulus: *Quasi testes, semper autem gaudentes.* De quo & Seneca amicum suū Lucilium certiorē reddit: *Vera latiticia in exterioribus (dicit) non est sita, sed intus & in animo.* Vt aurum & purius metallum non in terræ superficie, sed in venis & visceribus inuenitur; sic & vera hilaritas & delectatio non in eo consistit, ut quis eam exterius loquendo & ridendo demonstrat, & conuersando cum aliis, hæc enim non satiat nec satisfacit animæ, sed illa quæ, ut purum purum aurum, sita est in venis & cordis visceribus. Verum gaudium & iucunditas in eo est, ut quis bene habere contentum, & generosum ante oculos terrena, & omnibus maiorem & superiorem se ostendat.

CAPVT VIII.

De circumstantiis in loquendo obseruandis.

Pone Dom. custodiam ori meo, & ostium circumstantie labiis meis.
Sancti & beati Ecclesiæ Doctores Ambrosius & Gregorius de multis malis & in cōmuni agentes, quæ à lingua proueniunt, de quibus ample S. Scriptura, præsertim in Sapientia libro, & nobis sæpe commendantes silentii obseruantiam, ut tanta mala & pericula euitemus; dicant: *Quid igitur mutis nos esse oportet? Minime in silentio, sed in non loquendo sita est Quædam autem temperantiæ virtus non in non loquendo, nisi dum & quod non necessitas, consistit, & in abstinendo: sic etiam filii virtus non in non loquendo sita est, sed in eo quod quis possit silere tempore & loco, & eundem loqui. Et ad id probè man allegat Ecclesiæ: *Tempus tace, & tempus loqui.* Hincque magno iudicio opus, ut quis utroque suo tempore uti sciat, ut enim error loqui dum non est loquendam, sic etiam est si-*

Rodriguez exercit. par. 2.

lere, dum loquendum est. Duo hæc sunt dicunt Sancti illi quæ Propheta in dictis verbis indicat: *Pone Domino custodiam ori meo.* Quam custodiam petis sancte Prophetæ? *Ostium circumstantia labiis meis: ostium*, quo labia mea claudantur. Bene notat S. Greg. Dauid non petere, ut parietem ponat Deus, ut nunquam aperiatur, sed ostium, quod suo tempore aperiatur & claudatur: ad indicandum, suo tempore silendum & os claudendum, & iterum suo tempore aperiendum, & in hoc discretionem & virtutem silentii sitam esse. Idē est quod petit Sapiens, dum ait: *Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea si gnaculum certum, ut non cadam ab ipsis, & lingua mea perdat me?* Tot opus circumstantiis & conditionibus, ut quis sine errore loquatur, ut merito Sapiens timeat, ne per linguam perdat, ideoque discretionem hanc petit, ut norit dum conuenit, aperire & claudere os, vna enim sola circumstantia deficiente, facile errare erit. Et ut certe & bene loquamur, opus est omnes circumstantias concurrere, ita ut ne vna quidem desit: *Quia bonum consurgit ex integra causa*, sic ut nec vna possit deesse, malum autem ex singularibus defectibus. hæc est differentia virtutis & vitij.

Circumstantiæ in loquendo necessariae fere describuntur à SS. Basilio, Ambrosio, Bernardo & aliis. Prima eaq; præcipua est; bene attendere quod sit dicendum, & ipsa natura circumspectionem magnam in loquendo obseruandam nobis demonstrat, quandoquidem sic linguam custoditis & abscondit, non vno tantummodo ostio & claustro, sed duob. priore labiis, & posteriore dentibus, ut murum & antemurali dentes circumspectis, nulla posita aurib. custodia. Vt hinc sciamus quanta difficultate & circumspectione in loquendo opus sit, & neuitate & promptitudine in audiendo secundum quæ dicit S. Apostolus Iacobus: *Sic autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendam.* Idem docet figura & harmonia linguæ, sunt enim in ea duæ venæ, altera ad cor, altera ad cerebrum

Eccles. 21.
23. & c. 28.Basil. in reg.
breu. 208.
& in constit.
monast. c. 12.
Ambr. l. 1.
offic. c. 30.
Bern. de ordi-
ne cult. &
morum infl.
cap. 6.Loquere cir-
cumspecte.

Iacob. 1. 19.

tendens, ubi sedē intellectus locant Philosophi, ut indicetur, id quod dicendum, à corde procedere debere, & pro regula rationem habere. Hocque primum consilium, quod ad recte loquendum dat S.

Augustinus.

Aug. *Omne verbum prius veniat ad limam quam ad linguam.* Prius cordi inscribendum, & ratione limandum, quam ore exeat. Hoc est discrimen, quod Ecclesiasticus ponit inter sapientem & stultum: *In ore fatuorum cor illorum, & in corde sapientium os illorum.* Fatui enim cor in lingua habent, linguæ cor subiecerunt, & inordinate loquendi appetunt, & ideo dicunt quidquid in buccam venit, cor enim statim consentit, quasi cor & lingua vnum quid essent. Sapientes autem & prudentes linguam in corde habent, quicquid enim loquuntur, inde procedit, & consilio rationis linguam cordi subiugarunt, & non ut fatui, linguæ cor.

Cyprianus.

S. Cyprianus ait: sicut homo sobrius & temperatus nihil in stomachum demittit quod prius non mandat, sic & homo prudens & discretus verbum nullum emittit ore, quod prius in corde non bene ruminauerit. Ex verbis enim non bene expensis & ponderatis nasci solent contentiones.

Prudentinus.

Alius sanctus ait, tanta difficultate nobis ad loquendum aperiendum os, quanta aperiimus crumenam ad soluendum. Quanta mora & cogitatione aperit quis crumenam, ante bene exanimans si & quantum debeat. Eodem modo & difficultate os ad loquendum tibi aperiendum est, animaduertens si debeas loqui, & quid, & ne loquare plus quam debes, ut alter, qui non plus soluit, quam debet. Cum his conuenit S. Bonaventura, dicens hominē tam cautum & parcum in verbis esse debere, quam auarum in pecuniis.

Bonaventura
to 2. opusculi
2. de perfectis
c. 10.
Bern. in
scriptis monach.
Bonau. in
scriptis discipul.
c. 5.
Ephrem
to 2. p. 281. c.
18.

S. Bern. hoc adhuc contentus non est, sed dicit: *Antequam verba proferas, ad limam veniant, quam semel ad linguam.* Idem ait S. Bonavent. & S. Ephrem citat, quod habet ex Ammonio Abbate: *Antequā loquaris, comunica cum Deo quod loquēdum est, & similiter rationē & causam loquēdj expende, & tunc loquere,*

ut voluntatem Dei exequens, qui te vult loqui. Hæc prima & præcipua circumstantia ad bene loquendum, & si hanc seruauerimus alia obseruata faciles erunt.

Secunda in loquendo obseruanda circumstantia est finis & intentio, quæ nos ad loquendum mouet. Non enim sufficit verba esse bona, sed etiam necesse finem bonum esse, aliqui. n. bona loquuntur, ut spirituales videantur, alii ut se venditent pro acutis & disertis, quorū prius est hypocrisis & simulatio, posterus vanitas & stultitia. Tertiū, quod requiritur, dicit S. Basil. esse, cōsiderandū quis sit qui loquitur, & cui, & corā quo loquitur: & dathic bona documenta, ut qui iuuenes se corā senioribus & sacerdotibus habere debeant qui tales nō sunt. Omnia S. Scripturæ testimoniis confirmans: *Noli verbosus esse in multis, dicit presbyterorum.* Bonæ educationis & reuerentiæ signum est tacere coram senioribus & sacerdotibus. S. Bernardus iuniores tacendo honorare seniores hic enim reuerentiæ & obseruantie modus est, quo ipsis ceditur. Et bonam rationem addit: *Silentium est maximus actus verecundia,* quæ valde decet iuniores. S. Bonaventura clarius hoc explanans dicit, *reuerentiæ Dei componit & ordinat hominem in interiori, & eum Deo amicum reddit, sic & verecundia hominem exterius componit & ordinat, & reddit eū verecundū, modestū & taciturnū coram maioribus.*

Ex rebus
in
mari

Basilium.

Verecundia

Eccles. 7. 19

Bern. de ord.
vita & mor.
rum in filia.

Quam circumstantiam dicit S. Ambrosius esse, intueni tempus, quo loquendum. Prudenti enim munus præcipuum est scire loqui tempore & loco. *Homo sapiens tacet, quia, ad tempus, lasciuus autem imprudens non seruabit tempus.* De hoc qui hanc circumstantiā tempore & loco loquendi cōsiderat, dicit S. Spiritus: *Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbū in tempore suo.* Hic valde decens est, & ar rider multum. Et contra, si quis etiā bona loquatur, sed non suo tempore displicet: *Ex ore fatui reprobandus parabola, non enim illam dicit in tempore suo.* Ad hanc circumstantiam pertinet, non interrompere alicuius sermonem, quod impudentiæ & paræ

Ambrosius
Accommo-
date tempus
& loco.
Eccles. 26. 7

Prou. 25. 11

Eccles. 20. 32

Ecclesi. 11. 2. parue humilitatis. Non est oportuna loquendi tempus, dū alius loquitur. **In medio sermonē ne adicias loqui:** dicit Sapiens. Expecta, donec alius sermonē absoluat, & post tuū allegabis. Huic adicitur, quod ibi addit: *Præquam audias, ne respondeas verbum.* Et alibi dicit: *Qui prius respondet, quam audiat, stultus est esse demonstrat, & confusione dignū.* Certe ad rē non respondebat, putabat q̄ hoc ipsi dicerent, & aliud ei dicebatur, quia nimis acuter respondebat. Aliud consiliū de respondēdo dat. S. Basil. si ab alio quæritur, tu tace: & dum multi sunt, & petitur ut opinione suam dicant, nisi a te in particulari quæritur, tace, parue enim humilitatis, si te principalem ostendere vis, & aliis maior videri. Tace, donec in particulari iuberis loqui.

Regula 38.
communis.

Demissa.

Augustinus
trakt. 49. super
per Ioan.
loq. 11. 28.

Quinta in bene loquendo circumstantia, quā docent Sancti, est *modus loquendi* & vocis sonus. Hoc est quod nos docet regula; ut omnes voce demissa loquantur, ut religiosos decet. Hæc vna ex præcipuis silentii circumstantiis est, & potius magna eius pars. S. Aug. in verba illa Marthe, quæ sorori dicebat, quando Christus venit, ut suscitaret à mortuis Lazarū: *Et vocauit Mariam sororem suam silentio dicens: Magister adest & vocat te;* quærat quare dicat in silentio dicens: Magister adest & vocat te. Et respondet, vocem demissam vocari silentiū. Idē & hic fit dū alter alteri in officio demissa voce loquitur, dicimus in domo esse silentiū. Idē & hic fit, dū alter alteri in officio demissa voce loquitur, dicimus ibi domo esse silentium, sed dū alta voce loquitur quāquam sit in necessariis, dicim⁹ nō esse silentiū. Sic ut in omni loco & officina sit silentiū, & videatur domus religiosa, & nos religiosi, oportet nos voce demissa loqui. S. Bonau. dicit magnum religiosi defectū esse, alta voce loqui, sufficit sic loqui, & vicini te possint intelligere. Et si quid dicere vis, ut intelligas, qui procul a te abest, accede illum, & dic, non enim decet religiosam modestiā clamare, etiam si procul fiat. Et animaduertit S. Bonau. nō esse & tempus quietis & collectionis magis & in speciali exigere, ut vox demissior sit, ne alios tunc turbemus:

idemq̄, exigunt loca particularia, ut sunt sacratium, porta & refectorium.

Ad hanc circumstantiam de loquendi modo, dicit S. Boneuentura referri loqui cum oris serenitate, nec gestu ore facere, leuando & multum ostendēdo labia, nec in oculis signa, nec in fronte. nec naso rugas, nec motus in capite exhibendo, nec multum manibus loquendo, quod tam in regulis modestiæ. Pater noster cōmendat. Ad hanc quoq̄ circumstantiam pertinere dicunt SS. Ambrosius & Bernardus: *ut vox ipsa non sit remissa, non fracta, nihil femininum sonans, sed formam quandam, regulam ac succum virilem seruans.* Et tamen, quantumuis vox esse debeat, nō fracta & feminina, dicunt non esse debere asperam, rusticā nec fastidiosam. Sed *ut molliculum, aut infrañum vocis sonum aut gestum corporis non probat, ita neque agrestem aut rusticum.* Sermo ergo religiosi ita grauis esse debet, ut ei suauitas miscetur. Et quamuis semper necesse sit in loquendo seruare modum, id tamen maxime necessariū, dum volumus monere vel arguere; si enim hoc non fiat, peribit plane diuus fructus. Et ideo bene dicit. S. Boneuentura, quod ille, qui turbatus aut iratus alium corrigit aut monet, videtur id potius iracundia & ad improprietandū, quam caritate & zelo profectus facere. *Virtus cum vitio non docetur:* nec impatientia patientiæ, nec superbia humilitas. Alius vero patientiæ tuæ exemplo, & sermonū mansuetudine edificaretur & proficeret. Ideoque dicit S. Ambrosius: *Monitio sine asperitate, & hortatio sine offensione.* Ad quod ostendendum adferunt illud Apost. Pauli: *Senior ē ne increpaueris, sed obsecra ut patrē.* Hic ē vitio vertitur cū attentione reprehendere, ut quis prudens & loquens esse videatur. Ideo valde reprehenduntur concionatores, qui in eo toti sunt, ut curiosi & ornate dicant, & in id præcipue incumbunt. Hoc enim spiritus & factus concionum, quatum sermo a quoque similis esse debet, perit, quæ ut bona sit, nullum laporem habere debet.

Tot denique sunt bene loquendi circumstantiæ, ut minū sit, si aliquis in earū

h 2 aliqua

Boneuentura.
16.
Decore.

Ambrosius.
1. offic. c. 19.
Bern. de ord.
vite & mor.
instit.
Graviter.

Suauiter in
correctione.

Bonau. de In-
formatione
nouitiorum.

Ambrosius.
lib. 1.
offic. cap. 1.

1. ad Timot.
5. 1.

Sine affectu.
tione.

Boneuent. in
regula disci-
pline p. 4.
cap. 5.

Tutissimum
filere.

aliqua non erat, ideoque nihil tutius quam
se in silentii portum conferre, ubi solo
silentio quis multa incommoda & peri-
cula euadit, quæ in loquendo occurrunt,
secundum illud Sapientis: *Qui custodit os
suum & linguam suam, custodit ab angustiis
animam suam.* Hincque senior quidam

Prom. 21. 23.

pater dicebat: *In omni loco si taciturnus
fueris, requiem habebis.* Et ad idem Seneca:
*Nihil aque prodest quam quiescere, & mini-
mum cum aliis loqui, secum plurimum.* Vul-
gata est illa S. Abbatis Arsenii sententia,

Seneca epist.
107.

A. Senius.

quam ut refert Surius, sæpe solitus erat
repetere, & etiam cantare: *Me sæpe parvi-
tute dixisse, nunquam autem tacuisse.* Idem
de Socrate dicitur. Huius & rationem
dat Seneca, quod taceretur, post dici po-
test, quod autem dictum, non dictum esse

Horatius ep.
15. lib. 1.

Hieron. epist.
de virgin. ser-
uandis.

non potest. Et semel emissum volas irreuo-
cabile verbum: dicit Poeta Et S. Hierony-
mus: *Lapis emissus est sermo prolatus:* Lapis
enim manu emissus retineri non potest,
ne nocet. Hinc dicit S. Hieron diligenti-
ssime considerandum, quod dicendum
est, antequam ore emittatur, post enim
non dictum esse nequit: *Quapropter ante
antequam sermo proferatur, cogitantes sit.*
Quod primum à nobis datum consilium
est.

T. Sal. 3. 7.

Ambrosius 1.

off. c. 2.

Concludamus ergo linguam bene cu-
stodire, dicentes cum Propheta: *Dixi cu-
stodiam verbum meum, ut non delinquam in lin-
gua mea.* In hac verbis S. Ambrosius: ali-
quæ viæ nobis loquendi ac custodi-
dæ sunt, viæ Dei sequendæ, nostræ custo-
diendæ, ne nos in præcipitia deturbemus
& perdamus cadentes in peccatum: & eas
dicit nos custodire, si filere sciamus.
In Ecclesiastica historia refertur, mona-
chum quendam Pambæ nomine, homi-
nem idiotam & indoctum alterum sapien-
tem & doctum adhibisse ut ab eo instrueretur,
& audiret hanc veritatem: *Dixi custodiam verbum meum, ut non delinquam
in lingua mea,* non sibi, ut magister plura
allegaret, sed dixit sibi sufficere solam
hanc lectionem, si illam opere complere
potest. Post sex menses à magistro repre-
hensus, quod ad secundam lectionem au-

Histor. eccl.
q. 2. 6. c. 1.

Dorota. sien-
ti Pambus.

diendum non rediisset, respondit se non-
dum priorem completum. Post multos
annos quarebat ab eo notus qui ait, si
verum istud est, tunc non abbas, sed an-
achoritus, quo illam custodiam, & vix
illam complecti poterit: & sic compleret ta-
men, ne propter custodiam abbas erat.
Palladius idem dicit, quod dicitur, ratio-
nem adducit, si quis propter custodiam
quodam integritate se custodiat, non
ret adnotat, quod cum custodiam
leuatur, tunc non est abbas, sed anachoritus
& e contra. Secundo consilium in his
datum, ut non propter custodiam abbas
tutus, ut non morti timens, sed non
nam leuatur, tunc non est abbas, sed anachoritus
eum, quod tunc non est abbas, sed anachoritus
sanctus, tunc non est abbas, sed anachoritus
S. Gregorius dicit, quod si quis custodiam
silentiū retineat, ut tunc hoc tempore
ne verbum quidem loquatur, eum quod dicit
Deo tam facile præcatur, ut si fuerit re-
uelatum, ito ostendit & lingue mortifica-
tione merita meretur, ut purgatorium non
subiret post mortem.

De S. Maria
de Origine.

CAPVT IX.

De murmurationis & detractio- nis vitio.

vis 2116.

Nolite detrachere alter alteri fratri-
bus: dicit S. Apostolus Iacobus. S. A.
post. Paulus dicit, detractores oculorum Dei,
& Sapiens etiam hominibus. *Ad Rom. 2.*
Et Sapiens etiam hominibus. Ad Rom. 2.
hominum detractores. Et. Sulurrâ: dicitur.
Et. inuicem & conuersum. Et quamvis
extremus sit & desectus de inter,
tamen intus oderant & nilis eorum. ve-
rentur enim & merito ne deus, autem i-
pse tam puerilem faciant. In a totis præ-
fectis puerilem faciant. Hoc sufficeret ad
odio habendum & fugiendum hoc vitium,
quid enim peius esse potest, quam Deo &
hominibus odibilem esse? Sed hoc emis-
so, decreui solam breuiter grauitatem &
prauitatem huius vitii exponere, & quam
facile in eo quis mortaliter peccare po-
test, ut nos tanto longius hinc remouea-
mus,

Iacob. 4. 10.

Ad Rom. 2.

Ad Rom. 2.

Ad Rom. 2.

Ad Rom. 2.

Ad Rom. 2.

Ad Rom. 2.

Ad Rom. 2.

Ad Rom. 2.

Ad Rom. 2.

Ad Rom. 2.

Ad Rom. 2.

Ad Rom. 2.

Ad Rom. 2.

Ad Rom. 2.

Ad Rom. 2.

Ad Rom. 2.

Ad Rom. 2.

Ad Rom. 2.

Ad Rom. 2.

Ad Rom. 2.

Ad Rom. 2.

Famam alie-
nam subha-
bit.

Tit. 12. 1.
Eccl. 41. 15.

mus, & tanto discrimini nō subiciamus. Eius grauitas, & prauitas in eo sita sit, quod proximi famam bonam, quæ de eo habetur, opinionem & æstimationem obsecuret & plane tollat, quæ maioris precii sunt, quam opes & diuitiæ temporales, vt docet Sapiens: *Melius est nomen bonum, quam diuitiæ multæ.* Et. *Curam habet de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri preciosi & magni.* Ideoque dicunt Doctores, maius esse hoc detractiōis, quam furti vitium, quanto præciosior est fama & nomen bonum quā diuitiæ. Et ad particularia magis descendendo, & sciatur quando detractio est tantum veniale, & quando mortale peccatum; dicunt quod dici solet de omnibus aliis peccatis, quod in sua specie sunt mortalia. Ideo quamuis factum ex se sit peccatum mortale, tamen ratione parue materiæ potest veniale esse, vt furari polum, vel vnum aut alterum teruncium. Sic & detractio in se est mortale peccatum, sed in parui momenti res esse potest, quæ de alio dicitur, vt veniale esse possit.

Detractio est
in inuicem
miseriendi.

Sed sic animaduertunt, quod multum ad rem facit, vt intelligatur periculum, quod dicitur, & custodia habenda etiam in rebus, quæ parue videntur, & est, quod in re parua & leuia non sunt, quæ aliquibus talia videntur. Deinde Theologi, quibus de alieno id certe peccatum aliud veniale, vt si quod quis sine iuramento dixerit in re parua non est mortale peccatum, eo quo vniuersum est, & ratione & nomine bonum non tollit; tamen de religio dicere veniale peccatum & improprie non dicitur, potius est mortale, inquit, materiam bonum & inuicem esse poterit in rebus, quæ in re parua peccatum in rebus, quæ in re parua, in rebus de Religione, quæ dicit mendax, plus deperderet de eius bono nomine & æstimatione, quam sæcularis perderet ob uitam perditam & inordinatam, & quauis de eo diceretur, quod totum Quædam est famam nō ierant aut uoce domino exat & vagetur. Vnde aduertendum, quod vt

quis in detractiōe & murmuratiōe de aliquo dicatur mortaliter peccare non ex eo metiendum, quod mortale sit id, quod dicitur, sed ex bona fama aut nomine, quod ei aufertur. Semper huic fundamēto innitendum, & hoc tenendum pro primo principio in hac materia. Liquido enim constat non esse peccatum vllum, si quis sit ex Maurorum aut Iudæorum genere; tamen propterea aliquem infamare, Doctores dicunt esse peccatum mortale. Similiter si de religioso dixerō, quod sit læuis & nullius iudicii, quod expresse ponunt Doctores exemplū) plus de suo bono nomine & æstimatione perdit religiosus, quā si de sæculari dixerō quid, quod mortale peccatum est: & idcirco in hoc plus periculi situm est, quā creditur. Habeo aliquem pro bono Religioso, & nomine sedato & prudēte; tu vero dicis, ille talis est, manū vertens, & indicans quod parum sibi constet, multū ei hoc ipso incommodasti, & multū illi apud me de bona opinione decessit, quā ante de illo habebam. Alias foras venit, & si ibi quis inuenit, quod non ædificat, hoc primū narrat. & vnam quidem incipit dicere arguantem, alterum superbam, & morosam, alium inquietum & leditiosum. Hæc non leuia sunt, sed huiusmodi, quæ religio de deo committit esse possunt. Quæque suo semetipso per se si quis similia de te diceret, & clamaret, vt pro tali haberetur, alicuius boni in animo ferret. In hac tamen claustra, vt, quam ego proximo intuat debemus, præter quod de perleuatiōe, quæ, & propter nos ab his auerteris, & periculis seminare debemus si quis unus per id, quod dixi, mortale sit nomen & bonam æstimationem perdit, quam alius de illo habebat, est in peccatum ad peccatum mortale peruenit, vt dicimus in voto paupertatis similia hæc debitorum, nemid, quod accepi, ad tantam quantitatem peruenit, vt sufficiat, quo sit peccatum mortale & apius enim discernere nequimus, an eo peruenit necne. Sane tamē aboratur, vt quis huic se periculo exponat.

Augetur ex
dignitate.

Nō dicit alius
quod de te dicitur.

nec quis ob omnia, quæ in mundo sunt, huic dubio se inuoluere deberet. Necessesse est hoc magna sollicitudine & custodia in parvis versari, si enim non fiat, breui nos scrupulis & conscientiarum moribus repletos inueniemus, & vexatos grauioris peccati anxietatibus. Et in murmurando & detrahendo magis hæc sollicitudo necessaria, valde enim natura in hoc propendimus, & facilitas & volubilitas linguarum permagna est. Hoc discrimen est inter eos, qui perfectioni student, & qui non quod illi maioris paruos defectus faciunt, quam hi paruos. Et hoc vnum eorum est, ex quibus elicitur, an quis profectui suo inuigilet, necne.

Lib. 5. c. 6. de
vita P. Ignatij.
B. P. Ignatij
in hoc vi-
trocauteia.

Legitur de Patre nostro Ignatio, quod domus defectus semper muro tegebat silentio, si enim quis faceret, quid non magnæ edificationis, nemini aperiebat, nisi ei, qui emendare id poterat, & hoc tanto respectu & custodia nominis boni eius, qui peccauerat, ut si sufficeret id vni declarari, duobus non diceret. Hinc nobis discendum, quomodo cum proximis agendum. Si pater noster, qui superiori poterat dicere & reprehendere domesticorum defectus in omnium præsentia, ut sic in illos animaduertetur, hac restrictione utebatur, & hoc in parvis & minutis defectibus; quanto magis ea nobis ratione progrediendum est?

Hanc regulam loquendi de absentibus. dicit S. Bonaventura: *Erubescant dicere de absente, quod cum charitate non possent dicere coram ipso.* De absente ita loquendum, ac si præsens esset, & quod de illo præsentem & audientem dicere non auderes, non in eius absentia dicendum. Intelligunt omnes, se etiam absentes à se fecuros esse. Hæc bona regula est, quæ complacuit tam graui, quam quæ leuia videntur, quæ sepius solent nos decipere, nam impetibilia non sunt, ut apparent, sicut dictum est. Ideoque nos hic excusare non licet, nec dicere, quod ab aliis parui fiant, vel quod vulgata sunt; professio enim, quam profitemur, has excusationes non admittit. Sic nos docet pater no-

Lib. 5. c. 6.
vita P. Ignatij.

ster B. Ignatius, qui nunquam in conuersatione sua de aliorum vitiis loquebatur, quamuis & publica essent & in compitis divulgarentur, & volebat nostros idem facere. Sint ergo omnes homines in ore nostro boni, virtute præditi & honorati, & omnes intelligant, quod ob nostra verba nihil quis perdet, nec minoris habebitur.

Si forsitan peccatū aliquod de proximo nostri vel audisti, serua sapientis dictū: *Audiisti verbum aduersus proximum tuum? commoriatur in te: si denique quoniam te non disrumpet.* Sepel in te, deficiat tibi & non exeat. Alludit S. spiritus ad eos, qui venena biberunt, qui multa in anxietate & nauzea versantur, ut eiiciant, & nihil agunt, quam pharmaca & olea recipere, putantes se crepituros nisi euomant. Alias duas similitudines ad idem probandum adfert sapiens: *A facio verbi paritur fatuus, tamquam gemitus parui infantis. Sagitta infixæ femori carnis, sic verbum in corde stultis.* Sic & stultus non cessat nec quiescit, donec dicat & in lucem proferat defectum, quæ nouit de proximo, sicut mulier in magna anxietate est, donec pariat infantem. Ex horum nos numero ne simus, sed prudentium & sapientium, qui angustum vas & cor habent, ad hæc includenda & sepehenda, ut ibi moriantur & intereant.

D. noster Claudius Aqua via in libello de indultis, quæ scriptæ, ad curandos animarum morbos, caput subitannale ponit de distractione, quod inter alia est decimū seprimū, & dat consiliū ei, qui hac in parte defectus & errauit, ut non cubitum eat, antequam id confessus sit. Partim si forsitan sit in te graui, quod facile euenire potest, non debebat cum eo se querere dare, nam semper ita cubandum, ut moriens non sit. Partim, si eo non peruenit, hoc remediū & quæ si præseruatura medicina fuerit, ut alias in simili non peccemus. Hocque consiliū valde utile erit, maxime quod a Patre nostro emanat non solum in hoc, sed & similibus negotiis, quæ secum dubia & conscientiarum morsus ferunt.

Ecclesi. 19.
10.

Defectus
proximi
ca.

Claudius A.
qui in libro.

Confessio
laxioris
vitiis
cubitum.

CAPVT X.

Detractiones non audiendas
esse.

*Bern. de ord.
ina & mor.
infut.*
*Basil. in reg
vren. 26.*
*Par detrahen
tu & audien
in culpa.*
*Detractionē
audient an
mortaliter
peccet?*

S Bernardus ait: Non solum nihil ipsim-
us aliorum loqui, sed neque aurem quidem
huiusmodi praeberē distu, quia quem delectat
audire, alterum loqui prouocat: audire quoque
quod turpe sit, pudori maxime est. S. Basilius
de poena detrahenti infligenda, & detrac-
tionem audienti infligenda, dicit utri-
que communione interdicendum. Pa-
rem poenam utrique statuit, si enim alter
non lubens audiret, alter detrahere non
delectaretur. Nemo inuito auditorē libenter
loquitur.

Theologi in detractionis materia hanc
quaestionem tractant: si detractionē au-
diens & non resistens peccat mortaliter?
& aliquos casus ponunt, in quibus di-
cunt illum mortaliter peccare, ut quan-
do vnus de proximo malum dicit, ab eo
prouocatus & interrogatus super eo: vel
dum non bene ad alium affectus est, &
ideo gaudet, quod de illo detrahatur,
vel dum videt detractionem illam in no-
tabile proximi damnum tendere, & po-
test illam impedire, & non impedit, cha-
ritates enim obligat proximum hac in
necessitate iuuare. ut enim nō solum ma-
le facit, qui domū aliquam incendit: sed
& ille qui se calefacit ad ignem per alium
accensam, eo quod teneatur aquam ad-
ferre ad restringendum incendium. Sic
etiam non tantum peccat ille, qui detra-
hit, sed & ille, qui potest detractiones
impedire, & non impedit, sed potius ap-
plausu & approbatione, quam exhibet,
ipsi occasionem dat vltius progredien-
di. In aliis casibus dicunt solum fore pec-
catum veniale, si non resistat, ut dum ve-
recundia ductus, & quod alicuius autho-
ritatis persona sunt, quae hoc negotium
tractat, nihil his dicere audeat, nec se mi-
scere. Et hoc vnum aduertendum, quod
multū ad religiosos pertinet, & est, quod
ille, qui detractionem audit, est alicuius
authoritatis in eos, qui loquuntur, plus

huiusmodi teneretur resistere, & honori
proximi consulere, & hoc tanto magis,
quanto plus autoritatis habet. Hoc do-
cent Theologi.

Hinc facile nobis colligendū est, quo-
modo nos in similibus conuersationibus
gerere oporteat, & periculū vitare, quod
in simulando & tacendo, & per hanc transe-
undo nostra mortificatione, & pusilla-
nimitate. Et quia ob peccata nostra ho-
die tam in vsu est detractio, ut vix vlla sit
conuersatio, vbi de aliorum vita non a-
gatur, & nos saepissime cum eis versamur;
non possunt non multi se in hac mate-
ria scrupuli offerre. Si poteram impedire,
& non impediui: si occasio fuerim ut ser-
mo ille procederet, vel aliquid interro-
gauerim, vel si ostenderim me gaudere,
bonum vultum dictis exhibens, & iis
consentiens. Sed scrupulos omittamus
(hic enim quis dicere posset, se satis sci-
re quo vsque progrediendum, & quan-
do peccatum est necne) & prosequamur
hic fundamentum, quod cum Religio-
sis, & iis qui virtuti student & perfectio-
ni loquamur, & cum eos qui non solum
cauere vult mortale & veniale peccatum,
sed & semper intendit quod optimum, &
aptissimum proximorum aedificationi &
profectui.

Hoc ergo supposito, si quando sumus
in aliquo colloquio, vbi de proximo de-
trahitur, & ex pura immortificatione, ve-
recundia & pusillanimitate tacemus, &
id transimus & consentimus, non tacere
est consentire, & *Qui tacet consentire vi-*
detur: quomodo tales possunt aedificari,
sed potius in eo, quod faciunt, confirma-
ri, videntes Religiosum doctum & Deo
seruientem, & qui in illis autoritatem
habet id tolerare & nihil dicere. Dicent,
hoc peccatum esse non potest, quando-
quidem pater tacet. Et si putant pecca-
tum esse, & in tua praesentia commit-
tunt; te vilipendunt & simul religionem,
quandoquidem coram te malum dice-
re audent, & tu non audes eis resistere,
& contradicere, nec vires & virtus ti-
bi ad id suppetunt. Sane Augustinus,

*Cautela in
conuersatio-
ne ab hoc vi-
tia.*

*Tacet ad
detractionem
consentire
videtur.*

*Damaea
Silentio.*

ut malo hoc & pesti detractionis occurreret, & in cornaculo hos versus descriptos habebat:

Refert Hiera.
10. 7. aut Be-
da. si eius est
ellectatus.

*Qui quis amat dictis absentem rodere
vitam,
Hanc mensam indignam nouerit ef-
fugit.*

August. cor-
reptor detra-
ctorum.

Narratur cum eo quodā tempore quod-
dam comedisse Episcopos amicos, & quia
incipiebant linguas dissoluere & proxi-
mis pertrahere, statim eos arguit, dicens,
se vel versus hos delecturum, vel mensa
abiturum. Hic fortis animus est, dicere;
nisi cesses malum dicere, abibo. Idque
mandat S Hieronymus fieri: *Si quem ali-
cui detrahentem audieritis, procul fugientes
dimittite ut serpentem. Quid faciet, qui ve-
recundatur! Ideoque dicit S. Hierony-
mus: ut verecundia vitium discat de factis a-
liorum silere.* Hinc cum verbo in ore de-
fendendus, ut erubescat, & sic discat, quo-
modo alias ei loquendum. Hoc medium
nos multum decet, vel eis indicandum ne
detrahant, vel eorum confortium relin-
quendum.

Hiero. in reg.
monach. cap.
22.
Consiliū au-
reum pro au-
diente detra-
ctores.

Aliud.

Dum vero hoc remedio uti non licet,
vel quia inciuile & durum est, & maior
personas obseruantia decet; dant sancti
aliud facilius & suauius, quod est osten-
dere duriorē vultum detrahenti, ut ani-
maduertat, quod non à te probetur, nec
delecteris talia audire. Hoc remedium
dat S. Spiritus per Sapientem: *Ventus A-
quilo dissipat pluuia, & facies tristis linguā
detrahentem.* Et alibi: *Sepi aure tuas spinis,
linguam nequam noli audire.* Hæ spinæ
sunt, quibus aures sepiendæ, durior ille
vultus, tristitia & molestia, quæ in facie
exhibetur, dum alius detrahit, sunt spinæ
quæ illum pungant, & compungant, ut
animaduertat se male facere, dum iudi-
cat vitam alienam. Non sat est Sapienti,
si aures goli pro vel molli aliqua materia
obtutes, sed spinis sepiiri vult, ut non so-
lum non eas intrent verba mala, dum
gaudes te illa audire, sed ut & pungant
cor detrahentis, & se corrigat & emen-
det. Per tristitiam vultus corrigitur animus
delinquentis, hac enim reminiscitur & ad-

Eccl. 7. 4.

uertit semale facere. De beato patre no-
stro Ignatio legitur, quod sapius hoc
remedio vsus sit. Contigit cuidam è no-
stris cum ipso loquenti excidere inconfi-
derate verbum aliquod, non tam exacte
dictum, ut decebat, ut parri videbatur,
quare granitate vsus, & vultum seuerio-
rem induens, facile aliis cognoscendum
dedit, erratum ibi esse, & sic certior
factus & correctus, qui deliquerat. Idque
sapius in leuibus & minutis faciebat, quo-
rum error, eo quod leuior esset, ab aliis
non aduertebatur, sed in aerem euane-
scebat, ipse enim non solum semper ap-
ud se erat, sed & suos esse volebat.

Expediens præterea medium est ser-
monem mutare, & alium cum gratia in-
terponere, ut prior interrumpatur. Et ad
hoc non opus multas commoditates ca-
ptare, & occasiones querere, ut proposi-
tum sic requiratur. Sed optima occasio est,
ut propositum sic non exigat: hoc enim
modo alter & præsentis facilius intelli-
gent, non æquum fuisse de eo agi, de quo
agebatur, & quod honor ei habitus sit,
quod manifeste reprehensus non fuerit,
& ei erubescendum coram omnibus. Et si
diu occasionem captaris, ut propositum
requiratur, & donec sermo finiatur, alter
negocium non intelliget, & damno tu
non medeberis. Ut enim dum taurus ho-
minem insequitur, pallium ei in vultum
conticitur, ut illo occupetur, & hominem
insequi desistat. Sic & dum quis aliquem
detractione insequitur, bonum est ei pal-
lium, hoc est, diuersum sermonem obici,
quo occupetur & detrahere cesset. Et ut
ille, quem taurus insequitur, vitam ei ac-
ceptam facit, qui pallium tauro obicit, ita
etiam, & honorem ei accepta faciat
necesse qui sermonem mutat, & detra-
ctionem suspendit, & proinde stetit.

CAPVT XI.

*Omne mendacii genus nobis su-
giendum esse.*

A Nec omnia opera. Verbum verax præce-
dit, nunquam vero mendacium.
Non

Eccl. 37. 100

Non videtur hoc multum religioso com-
mendandum, sat enim per se commenda-
tum est. Imo & in mudo magno vitio ver-
titur esse mendacē, & si cui dicatur, quod
sit mendax, magno id sibi dedecori & i-
gnominie ducit: quid ergo in religione e-
rat, vbi alicui plus de bona opinione & æ-
stimatione decedit, quam in mundo? Fa-
cile videre est, quā turpe, abiectum & re-
ligioso indignum hoc sit, & ideo procul
ab eius ore esse debet mendaciū, nec qui-
dem ad se excusandum & errores celan-
dum. Multum à mortificatione & humi-
litate abest, qui mendacium dicit, vt ne-
sciatur eius vitium, nec minoris fiat.
Quarendæ nobis essent humiliandi &
mortificandi occasiones; & fugis tu eas,
quæ se offerunt, & quas sine peccato vi-
tare non potes? Talis multum contra-
dicit perfectioni, quam profiteretur. Theo-
logi dicunt, & Sancti etiam pro totius
mundi salute vnum mendacium dicere
non licere; aduerte ergo an liceat, in re
minimi momenti, & vt tibi crebrescen-
dum non sit, ideoque inter septem illa,
quæ Deo exosa, secundum ponit sapiens

Quam turpe
religiose
mentiri.

Son. 14 in 8. e. *Linguam mendacem.*

Alius modus est mendacia dicendi, quamvis id fiat non tam deliberata voluntate, & fit, quod dictis vel factis plus quid additur. Veritas in indivisibili consistit, ideoque quicquid additur amplius quam esse aut scitur, mendacium erit. Et in hoc solet sapissime magnum esse periculum, lubentes enim curamus, ut id, quod dicimus, aliquis precii esse videatur, & ideo id extollere conamur, quapropter hic magni prudentia & circumspectio est vitandum.

For want in
 1702, sci.
 P 3 C. 3.

Addit S. Bonaventura fugiendas esse exaggerationes & amplificationes, non enim religiosa gravitatis & modestiæ est multis amplificationibus vti. Veritas & gravitas tua talis esse debet, vt authoritatem dictis addat, non verba superflua & amplificatio: hæc enim authoritatem dictis non addunt, sed potius eam quâ habes, subtrahunt. Ratio quare authoritas infertur his hyperbolicis & amplifica-

Minut e-
max 16-
14:00.

tionibus, hæc est, quod sæpius plus æquo
sæpe res augeantur, & ideo in his men-
dacium est, quod tantum non est vt dici-
tur.

Ideoque qui sua augent, pro veracibus non habentur, & auctoritatem & fidei perdunt. Dicitur de Patre nostro B. Ignatio, quod raro & vix vnquam vltus fit nominibus superlatiuis, his enim plus iusto res augeri solent, sed sua sincere & simpliciter narrabat, sine amplificationibus & superiectionibus: & tam aberat ab his, vt de illo dicitur, quod non multum affirmabat id, quod sciebat.

Lib. 6.
v. 10. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838

Hoc etiam vtile documentum est, quod ponunt Sancti. S. Bernardus ait : *Nunquam pertinaciter aliquid affirmes vel neges, sed sint tue affirmationes & negationes dubitationis sole condita:* quasi dicens : puta si se rem habere. vel, ni fallor, sic est: videor si audivisse. Si hoc cum discretione fiat, modestus, humilis & religiosus loquendi modus est, & hominis, qui sibi non fidit nec propriæ opinionis, vt & humilis esse non debet. Idcircoque Sancti sic loquebantur, quod humiles essent & sibi non fiderent. Refert Surius de sancto

Bern. infor-
mula honesta
vite.
Fug. perti-
naciam in
asserendo.

Dominico Loricato, quod interrogatus, quora hora esset, nunquam absolute responderit, octava vel nona est, sed est circiter octauam, vel circiter nonam. Et rogatus, cur sic responderet, dicebat, se sic loquendo securum esse, quod non mentiretur, eo quod vel hora sonuisset, vel paulo post sonaret. Hæc alia ratio est, nam religiosa prudentia & modestia est, non nimis quid affirmare, nisi aliqua cum dubitationis sale & gratia; vt S. Bernardus docet. Sic enim quis se mendacii periculo non exponit, etiam si post contingit rem seita non habere. Sin absolute, resolute & certo quid affirmetur, & post contrarium reperitur, vt subinde accidit erubescendum erit, eo quod mendacium reuelerimus, & pro certo affirmauerimus, & præterea causa erit, quod alius scandalizetur, qui post aliter rem se habere inuenit. Et idem dico iniis, quæ pro certis habemus, si enim certus non

Hae in re cau-
tela S. Domi-
nici Lorica-
ri.

CAPVT XII.

*Nobis cauendum, ne iocosi, ri-
dicula & facetulo-
quamur.*

sim, sed de aliquo dubitem, & id absolute assumem, hoc etiam mentiri est, quantumvis tamen sic fit, dico enim quod nescio. Et ad minimum manifestum discrimini expono, & mendacium fit quod dico, quod id non peccatum est.

Вопиентура
аб. 11. 10. 5-
дм. 10. 5. 10-
дм. 11.

Dicit S. Bernaventura: *Somnoquidam
aspiciunt, non enim tempeſtati nūc
dē ſincere & amplius loquenda,
enim dupliciter, & viciuſus equi-
uocis, quę res ſenſus habent, hoc e-
nim valde à religioſa ſinceritate & ſin-
ceritate alienum eſt. Et S. Auguſt.
aſſert huiuſmodi loquendi non dūm
nec in eſſe. *Omnis ſimulatio & omnis du-
plex mentationis eſt.* Aliqui ſunt, qui ex*

Quando in
vili huius.

Car i dispen-
dia.

Ms. B. 17. 23.

Quia *quidlibet loquitur, ostendit*. hoc est,
quia sapienter & arguente sic dicit, o-
diat, & habet ar homo dupl^x, falsus
& iudiciatus. Ideo valde hic loquen-
dum est, ne detur, quod de
quibusdam dicitur. Hic menda-
cium non dicit: attamen
nec verum quidem
dicit.

S Basilius ait: Neque in modum paruū Regi in
 iocari debet affligi, quoniam nec exiit, et
 qui ad perfectionem mittitur, iocari est paratū
 lui. Iocare videtur. Ad hoc paratū dicitur, q
 in ioculationes humilis debet exiit
 hominē languidum, & negligētē in Dei
 scitio, & accide tolli inde totionem,
 & compunctionem. Pater, pater dicit, quod
 debeat quis abstinere faciem, his em
 quis sese curam facit, quod multū ad per
 cisionem anhelantem dedecet.

Punctum hoc grauitat tractat S. Bern. ^{Fuge.}
nardus: *Interseculares nuge, nuge sunt, in* Bern. 208
ore Sacerdotu blasphemia. Consecratiis tuu ^{conf ad E}
Euang. id. talibus iam aperire illicitum, asu- ^{gen.}
que cere acrilizum est. ut est templum cul-
tui diuino consecratum vibus profanis
applicare. Labia sacerdotu, air Malasthia,
eustodiant scientiam, & legem requirunt ex
ore eius non nugas profecto vel fabulas, ver-
bum seculare, quod ridenti vrbano iocundat
et orant, non iussu peregrinari ad ore. pro-
cul & aure relegandum est. Diciturque dum
quis humilis, et coram nobis dicit, nos
sic habite conuenit, va in detractionibus
fatigantes illi, interueniunt, & sermonē
aliquate firmu & vnu dicunt, & seue-
riorem vultum ostendere. Si ergo nobis
erubescendum, si illa audiamus & coram
nobis dicantur, quid nec. si illa ipsi dica-
mus. Ecce ad cachinnos moueris, foedius
moues. Dicit turpe esse his applaudere in-
dendo & mormantem iocillam his placere,
seu turpius ea dicendo alios nos ad ridem
mouere.

Clemens Alexandrinus Origenis magister dicit, et in Sanctorum doctrina, ut
Ss. Ba. Bern. & Bonau. Cum verba omnia
à cogitatione & morib. emanant firmit. n. po-
tejt. et verba ista à m. t. a. ur ridicula, qua
non procedant à moribus ridicula. ex corde
verba procedunt. Ex abundantia cordis os
loquitur. Et sic qui sana & leuia verba lo-
quitur,

Cap. ic
Nec ap. A.
de.

Clem. A
2 50 + 140
B 10 100

mon, 2.
Pet. 1. 1. 1.

ad foror. 30

Bonau. in
disc. p. 1. 2.
68

gignitur, ostendit se vanum & leue habere cor. Et sicut ex sono cognoscitur, num campana sit integra vel rotata, vel si plenu aut vacuum, sic in verborum sono facile cognoscitur qui plenus in tus vel vacuus, integer vel ruptus est. Qui inuifumodi verba profert, sonat vt vacuum vas. S. Chrys. in illa Apost. *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat*; dicit: *Quale cor cuiusque habet, talia verba sonantur, & talia opera facit*. S. Ignatius Martyr inter commenta sepius proferebat nomē Iesus; & causam rogatus respōdit: Quia cordi meo inscriptum est, & inde non possum, nō profert: & mortuo cor extractū, quod diuini inuentum fuit labere in vitraque parte utroque charactere inscriptum nomen Iesus. Qui iugas & iocos profert, nō habet cordi inscriptū nomen Iesus, sed mundum & eius vanitatem, & hinc ore egreditur. Hincq; videre est, q; homines, qui se ad iocum faciunt & iocos posse dicere, & nō aliis ad iocum mouere, nō solū nō esse spirituales sed, quidē bonos religiosos. S. M. Auila ad propositum declarat illud Apost. *Scurrilitas qua ad rem non pertinet*, & exponit quod verba faceta & iocosa non solum non deceant modestum castum, sed ne quidem graui tunc, uti ait, & iocundant. Et semper loquitur, quod aut quā ex eius ore acutius de rebus agitur. Et de S. Chrysostomo dicitur Metaphrastes, quod nūquam iocos inuenit, nec alios dicere permittit. Hoc manifeste patet antiquis & recentibus, quā S. Basil. iubet in tangi ei, qui huiusmodi verba protulerit, sit, ut ait, q; hebdomada de a communitate decladatur: Quod erat genus quoddam excommunicationis, quo monachi utebantur, ut patet in lo tales a consortio & conuersione aliorum monachorum, vt hos non amittant, & scabiem non adferant, vt eos non tangant, & se confundant, ut sciant illum religiosorum consortio a se, qui non agit & loquitur vt religiosus.

Nomen Iesus in vita S. Hugonis Abbatis & de quodam Archiepiscopo nomine Durano, qui

multum delectabatur au liendo & dicendo iocos & verba ociosa. S. Hil. eo, qui tunc tēporis erat Abbas monasterii Cluniacensis, reprehendebat hunc sepius, eo quod āre in dicto monasterio monachus fuerat, dicens nisi se emēdaret, quod hac de causa singulare haberet purgatorium. Aliquot post diebus moritur Archiepisc. & apparuit cuidam sancto monacho Sigunio nomine, & ostendit illi os tumidū & labia vulneribus plena Cum lacrymis petebat, vt Hugonem rogaret, vt pro ipso oraret, quod enim solum illud tormentum pateretur in purgatorio, in penam iocorum & verborum ociosorum, de quibus se non correxerat. Sigunius id refert S. Hugoni, qui iubet septem monachos septem dies tacere in satisfactionem huius delicti, quorum vnus Silentium rupit. Hinc Archiepiscopus Segunio rursus apparet, & de monacho illo quæritur, quod inobedientia liberationē suam distulisset. Segunius hac ad Abbatem retulit, qui rem ita se habere ostendit, & alii monachi septem dierum silentium iniungit, post quorum finem Archiepiscopus tantum apparet Abbati & monachis gratias agens, ostendens se pontificali- bus vestitus, & os sanum & valde lætum, & subito euauit ex oculis.

Hic specialiter notandum, nobis maxime cauendum esse a pungentia illis facetiis, vt sunt verba quædam, quæ cum gratia quidem dicuntur, & pro argutis habentur & alios lædunt, nam recte eis notam aliquam iniungunt, vel in conditione vel intellectu vel non tā acut in iocis, vel alio defectu. Hæ facetiæ molestiores & prioribus piore sunt, eo quod noxiæ & tanto plus quanto maiore cum gratia dicuntur quia audientibus & eorum memoria firmius inhaereat. Innuendo dum illi, quos gratiosos vocant hæc dicere norunt sine aliquo damno vel nominis diminutione, sed de toleranti, & sunt hæc oblectamenta sed duntaxat, & dicunt talem gratiam esse, sed sunt ne alterius damno. Sed dum ius in alios lædunt, odio sunt, & solet gratia &

Eugē magis
non delecta-
tem periculat-
tem.

molesteferri; non enim defunt, qui illos pro merito excipiant. Sed quia de huiusmodi & similibus loquendi modis, qui caritati & mutuae vniioni aduersantur, in prima parte egimus, super sedebimus hic de iis loqui.

CAPVT XIII.

Conuersationes & colloquia nostra de Deo esse debere: Et de aliquibus medijs ad hoc vtilibus.

Ad Ephes. 4. 29.
Colloqui de reb. pijs proprium est sociorum salutis.
Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus ad adificationem fidei, vt dei gratiam audientibus, quo illos inflament & incendant Dei amore & virtutis & perfectionis desiderio. Hæc res nobis maxime necessaria est finis enim & institutum nostrum est, non solum a proprio profectui, sed & proximorum studere & vnum ex his, quib. multum ædificantur, qui nobiscum agunt, & quo multus in iis fructus colligitur, in his conuersationib. & colloquijs situm est. Præter enim profectum, quem colloquia hæc secum ferunt, videntes seculares, colloquia nostra semper de his rebus esse, exultationem & magnum respectum concipiunt, intelligentes Deo plenum esse debere, qui de nulla alia re quam Deo agit: quod facit efficacia esse ministeria, quæ cū illis exercentur. In vita B. V. Francisci Xauierij legitur, plus illum fructus fecisse sermonibus, specialibus, quam concionibus. Et Pateroster agendo in Constitutionibus de medijs, quibus societas iuuare debet proximos, ponit hoc pro principio. Hocque pro generali ponit, vt omnes qui sunt societatis etiam fratres laici, id procurent.

Medium I assuescere prijs sermonibus in conuersatione domestica.
Vt autem id commodius & melius agere queamus, multum iuuerit primū, vt inter nos assuescamus de bonis & spiritualibus rebus loqui. De S. Francisco legitur, quo si sapius fratres suos sedere iusserit, ad colloquendum inter se de rebus diuinis, vt in hoc loquendi genere instructi essent, dum cum secularibus, ipsi loquen-

dum erat. Et dicitur quod quadā vice illis in hac san. conuersione sedentibus Christus appuerit in formosissimi adolefcentis forma, & iis benedixerit, vt intelligeretur quod ingrata ei huiusmodi essent colloquia. Et in societate idem in usu est ab ipso nouitijs, conuenientibus, sæpe nouitijs, vt inter se de spiritualibus tractent, & postea toto vitæ curriculo nobis in usu est, inter nos habere sapius spiritualia colloquia, vt in hoc loquendi genere expeditiores simus. Et præterea nobis valde commendatur vt eo vtamur in ordinarijs conuersationibus & colloquijs.

S. Bernar. grauiter & bene reprehendit de hoc certos religiosos sui æui, iis declarans id, quod a reo illo seculo in usu erat. *O quantum distamus ab his, qui diebus Antonij existerent monachi, vt etiam S. Pauli primi Anachoretæ, hi enim dum conueniebant & sese visabant, erat omnis eorum conuersatio in cœlis, & tanto desiderio & famelicum capiebant animæ loquētes & tractantes de reb. diuinis & animæ suæ salute, vt obliuiscerentur cibum corporeū sumere, & totum diem ieiuni transigerent, hoc solo occupati. Et hic erat totus ordo, dū digniori parti prius inferuiebatur: quæ est anima. Nobis autem conuenientibus in vnum, vt verbis Apostoli vsar, iam non est Dominicam cœnam manducare. Panem quippe cœlestem nemo est qui requirat, nemo qui tribuat, nihil descripturus, nihil de salute agitur animarum: sed auge & risus & verba profertur in ventum. Et quo d'omniū pessimū dicit Sanctus ille, aliquē hoc modo posse detinere, vocatur affabilitas & discretio, etiam charitas, & contrariū dicitur siccitas, inurbanitas & rusticitas, & qui de Deo loquuntur melancholici habentur, & eorum conuersatio vitatur. *Ista charitas dicitur. Nota. s. vult charitatem, hæc discretio discretionem confundit. Quia enim charitas est carnem diligere, & spiritum negligere: quæne discretio totum dare corpori & animæ nihil? corpus exsaturare & animam fame necare, nō est discretio neq; charitas, sed crudelitas & inordinatio. Narrat quidā Doctor Christum quodam tempore cuiusdā suo magno famulo**

Ociosi colloquia carpi S. Bern. in apologetico ad Guilielm. Abbe.

Ad (v. 11) 20.

Nota.

Taulerius in mystica.

Sec. quarela
Christi de
seruis suis.
Medium 2.

famulo apparuisse, & magno dolore ei sex querelas deposuisse de famulis suis, quarum secunda erat, quod in congregationibus, & colloquiis vana & inutilia tractarent, & ipsius mentio nulla fieret. Curemus ergo, ne de nobis Dom. noster hanc querelam faciat, ne nos de hoc redarguat.

Bern. in forma
mula honesta
sua.
Bernard. in spe.
discip. p. 3.
c. 1.
Reg. 11. sacerdotium.

S. S. Bernard. & Bonaventura aliud utile medium dant, id semper de rebus edificaturus agendum, ut quando eximus ut tractemus cum proximis, prouideamus aliqua bona & utilia, ut ipsis dicuntur. Et dum ipsi futilia & vana loquuntur, nos in promptu habeamus quæ edificent, ad interrumpendum & mutandum colloquiū. Quod & nos suadent regulæ nostræ. Et non nultum est, nos religiosos hoc medio uti ad colloquia & cōversationes diuinas sustinendas, cum videamus id secularibus in usu esse ad sustinendas suas cōfabulationes & cōuersationes. In hoc quis offendere debet ingenium & iudicium, & dexteritatem, ad coercenda & breuianda futilia colloquia, & miscenda & ingerenda diuina.

3. Bernardus
fuit esse erga
diuina.

Tertio multū hic proderit Deum valde diligere, & affectum esse rebus diuinis hic enim modo non defatigabimur, nec de Deo loqui & audire fastidimus, sed potius delectabimur. Nō enim fastidium sed delectatio est de eo, quod quis amat, & quod in corde latet, loqui. Attendite, quam lubens mercator de negotiis & cōmerciis loquatur in mensa, extra mensam & semper delectatur audire ubi emittit & care venditur Agnus de semēte & messe, & pastor de uiculis & agnis lubens audit. Qui tenet aratrum, & qui gloriatur in iaculo, stimulo boues agitat, & cōuersatur in operibus eorum, & enarratio eius in filiis taurorum, ea suum aratrum ad versandum sulcos. Quisque lubens de eo tractat, quod muneris sui est. Ergo quia nos mundum reliquimus & perfectioni studemus, si Deum multū amamus & spiritualia cogitamus, omnis nostra oblectatio & voluptas sit de his agere, & nunquam deest, quod tractetur: ideoque bonum signum est, quando quis delectatur loqui & tractare cum

Dei. & malum, quando non, secundum quod dicit S. Ioan. *Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo loquuntur.* 1. Ioan. 4. 5.

S. August. in verba illa Sapientiae: *Angelorum esca nutriti sunt populum tuum. & paratum panem de corde praestisti illa sine labore, omne delectamentū in se habentem. & omnium saporis suauitatem, dicit manna, quo Deus filios Israel in deserto nutrit, sapiebat cuique quod p̄se volebat, ut verba hæc indicant. Sed hoc intelligendum dicit de bonis tantum, sed non malis sapiebat quod cupiebat; si hoc enim fuisset, nō petiissent alium cibum, dum dicebant: Quis dabit nobis ad vescendum carnes? Recordamur piscium quos comedebamus in Ægypto gratis, in mentem nobis veniunt cucumeres & pepones porrique & cepa & alia. Anima nostra arida est, nihil aliud respiciant oculi nostra, nisi manna. Hi non solum in manna non inueniebant omnium eduliorum saporem, sed potius illud fastidiebant & erat illis nausæ, & optabant carnes, & recordabantur ollas Ægypti, cucumeres pepones porcos, carpas & alia, quæ illic comedeant; & illa cupiebant & optabant. Sed boni valde manna contenti erant, & alium cibum non expetebant nec reminiscabantur in eo enim omnes saporis reperiebant, quos optabant. Hæc ergo differentia est inter bonos & perfectos tepidos & imperfectos, quod boni valde spiritualibus delectemur, ut & Deo & colloquiis & cōuersationibus diuinis, & in hoc manna omnes bonos saporis inueniunt: Deum in omni resapiunt, & cum*

August. li. 1.
ad Inquis.
Ianuarii c. 3.
& ser. retr.
c. 16. 20.
Sep. 16. 20.
Manna quæ
nisi cibum sa-
piebat bonis,
non improbiis.

Num. 11. 4.

Cui Deus satisfiat, pii etiam sapiunt sermones.
S. S. August. & Franc. dicunt: *Deus meus & omnia.* Omnia ipsis Deus sunt, & in eo quidquid petunt, inueniunt. Sed diuinū hoc manna omnia tepidis & imperfectis non sapit, sed potius ipsis est fastidium & nausæ, & maiori ipsis est delectationi fabulam quam exemplum audire. Hoc bonum signum non est: *Felix lingua, quæ non nouit nisi de diuinis texere sermonem:* dicit S. Hieron. Et S. Basil. *Fuillesque habeantur sermones, ut magni pere ne auditio, sed si quæ ex diuinis literis ad salutem animi pertinentia memorare audieris, acerba gustatu*

Hieronymus
Basil. de re-
nuntiat secu-
lis ipsis &
perpetua
perfecti.

B. P. Ignatius postquā semel atque iterum cum eo blande egisset & ille post sepius illam adiret sine fine. Tu, incipiebat cū eo de morte, iudicio vel inferno loqui. Dicebat enim si nō delectaretur similia audire, illum lassandū, & post non rediturum. & si illis caperetur aliquem spirituum suorum animarum suarum inae relaturum.

Aug. lib. 83. Ad quod conf. mandum dicit S. Aug. verum esse, quod nos omnib. accommo-

1 ad Cor. 9. dare debeamus, ut omnes lucrētur. Et faciebat S. A. Paulus: *Omnibus omnia factus*

sum, quia triū testis, multum enim tūcē consolatur, huiusmodi ut cum iustis, & cum bono latus. tamen aduertendū ita nos accommodare debere proximis, & propriis, ut id fiat adiuuandū & leuandū tribulatum, & miseriam liberandū, in qua versatur, & non vt nos in eandē miseriam precipitemus. *Sic tamen vt ad auxilium non ad aequalitatem miseria valeat.* Idq; eleganti similitudine exponit, vt ille, qui manum iacenti porrigere vult, vt illū leuet, non se humi demit, nec cadit, vt alter occidit; sed potius pedē firmat & stabilis, vt alter illum ad se non trahat, sed parum se inclinat, quantum necesse ad alterum erigendum. Hoc modo nos secularib. accommodare debemus, & abiliis, nos parum inclinantes, & eorum humorib. seruantes vt eos lucrētur, sed semper firmi & stabiles eis debemus, ne nos ad se trahant, sed nos vti nostri compites sumus. Hocque etiam eis nobis persuademus, quod inter ea quae magis iustificānt eos, cum quibus agimus, est quod conuersatiō & colloquium temp. est debemus & vti ibi Et quomodo autem videatur ad quos nō capi tamen per. adificānt, & in omni facium & nos & ea quae audierunt, & tandem aduertunt, id est, quod ad rem facit. Et cōtra huiusmodi nō obsequi & probare secularia & romana eorū colloquia & iis vt ipse delectatur, nos vt aliquem secularē, amicos habebant, sed nō vt sunt tales: & sic peribit a. & omnia, ad factum animarū referendum. Caneamus ergo nomen nostrū bonum dilatare & patrum antiquorum exemplū.

De P. nostro Francis. Boria legitur, si quis secularis illum adiret, quem corpore fugere non posset, & ille sutilia colloquia adferret in medium: non attendebat, nec dicentem auscultabat, sed mentem & ipiritū in Deum leuabat. Et dum aliqui Patres illū monerent, quod erraret, & quod responsum cum alterius dictis non quadaret, respondit se male pro ignorante & stupido haberi, quam tempus inutiliter cōsumere: sibi enim persuadebat tempus illud perire, quod in Deo & propter Deū non impeditur. Cui concordat, quod esset Cassianus de Abbate Machette, qui longa oratione à Deo hanc gratiam nuptrauerat, quod nec diu nec noctu in colloquiis spiritualibus dormiret, nec somnus obreperet, sed si quid ociosum vel futile occurreret, statim dormiret.

Concludamus ergo hunc tractatū quodam consilio, quod dat S. Bernardus religioso. Sic in cunctis se habeat, vt edificet videntes. & nemo dubitet, cum viderit eum vel audierit, quin vere sit monachus. Quod idem est cū eo, quod dicit Apost. scribens discipulo suo Tito: *In omnib. reipsum praeb. exemplum bonorum operum, in doctrina, in castitate, in grauitate, verbum s. nam, irreprehensibile, ut is, qui ex aduerso est, vereatur, nihil habens dicere de vobis.* Procauemus ergo in omnib. dare tale exemplum & a. lificationem, vt non solū amici non inueniant, quo offendantur, sed vt & a.uli nostri confundantur & erubescant, & dicentes se nihil habere, quod contra nos dicant, vel nobis impingant.

Tuorum de quodam Philolop. quod dicitur et reteretur quod ipsi aliqui contra herent, responderit. Sic viam, vt detrahentibus de me non credatur. Hoc modo & nobis viuendum, id agentes, vt non solū in dictis & factis nostris nihil sit reprehensione dignum sed vt & vita nostra & conuersatio huiusmodi sit, vt iis, qui nobis detrahunt, non credatur. Hic optima ratio satisfaciendi detractio- bus; tacite ore, & operibus respondere.

Lib. 4. c. 4.
vita P. Fr.
Boria.

Fr. Boria ab
oio se collo-
tores mōstrum
abducebant.

Cassian. li. 5.
de reuini. c.
29.

Bern. in spec.
monachi.
Consilium
autem S.
Bern.

Ad Tit. 2. 7.

Nō dicit in
contra. utro-
ne sua scan-
dolosum.

TRACTATUS TERTIVS

De Humilitate.

CAPVT I.

De humilitatis excellentia & necessitate.

Matth. II.
13

Augu. 3. lib.
de vera reli-
gione. I.
Vita Christi
propria hu-
militatis offi-
cina fuit.

Itam ergo
meditare Sa-
dulo.

B. ist. serm. de
humilitate.

Exempla hu-
milit. Christi.

ISCITE à me, quia mitis
sum & humilis corde, & in-
uenietis requiem animabus
vestris. dicebat CHRISTVS
Seruator noster: S. Augu. ait: Tota vita Christi in ter-
ra per hominem, quem suscipere dignatus est
disciplina morum fuit. sed praeipue humili-
tatem suam proposuit, dicens: Discite à me,
quia mitis sum & humilis corde. quam vir-
tutem voluit ab ipso disceremus. Quod
sufficiebat, vt virtutis huius excellentia
& necessitas, quam eiusdem habemus, in-
telligeretur, quando quidem filius Dei in
terram è cælo descendit, vt illam nos do-
ceret, & in speciali eius magister esse vo-
luit, non solum verbo, sed maxime ope-
re, tota enim eius vita viuum humilitatis
exemplum & speculum fuit. Percurrit S.
Basilius totam Christi vitam ab ipsa nati-
uitate, demonstrans & ponderans omnia
eius opera nos maxime hanc virtutē do-
cere.

Voluit dicit à pauperem ire in vili
stabulo & praesepe nasci, & vilibus pannis
inuolui, vt aut vt peccator circumcidi, vt
debilis in Ægyptum fugere, & inter pec-
catores, & publicanos, vt vnus illorum
baptizari, & in vitijs progressu volunt illum
in Regem eligere & euuare, & abscondit
se, & dum illum volunt contumeliis &
dedecore afficere, offit se homines exal-
tant illum, imo à diabolis obfessi, iubet
illos tacere, & dum illum vituperant, &

iniurias dicunt, ne verbū quidem loqui-
tur. Et in vita fine, vt magis hanc nobis
cōmenderet virtutem, vt testamentum &
vltimā voluntatē, cum mirando illo con-
firmat exemplo, dum discipulorum pedes
lauat, & ignominiosa illa Crucis morte.
Dicit S. Bern. Exinanivit semetipsum, vt
prius prestaret exemplo, quod erat dicturus
verbo: mirus sane docendi modus Quare
tantæ Maiestatis Dominus tam se humi-
liat vt non apponat ultra magnificare se ho-
mo super terram. Intolerabili enim impudē-
tia est, vt ubi exinanivit Maiestas, vermicu-
lus infletur & intumescat. Magna. n. sem-
per stulticia & temeritas est, hominē su-
perbire, maxime vero postquam diuina
Maiestas se demisit & humiliavit. Filius
Dei Patri æqualis formā serui accipit, &
vult humiliari & vituperari, & puluis &
cinis vult æstimari & magni fieri. Merito
dicit Seruator mundi se virtutis Magistrū
esse, & nos eandē ab illo discere oportere;
Socrates enim, Plato, nec Arist. non po-
tuerant hanc virtutē docere Philos. gen-
tiles agentes de moralibus virtutibus, de
fortitudine, temperantia & iusticia, tam
obfuerunt ab humilitate, vt in iisdem li-
bris & suis virtutibus vellent magni fieri
& sui memoriam relinquere. Erant qui-
dem Diogenes & alij similes, qui osten-
debant se mundū contemnere, & se ipsos
per viles vestitus paupertatem, abstinen-
tiam contēnere, sed hoc ipso facto super-
bi erant, & ideo volebant suspici & æsti-
mari,

Bern. serm.
i. de Natim-
tate Domi-
ni.

Exultatio
res. f. r. r. r.
humana.

In Vet. P.
Isidorus
lib. i. de
demonst. f.
per f. r. r. r.
m. r. r. r.

mati, & alios spernebant, vt Plato prudē-
ter sane notauit in Diogene. Inuitauerat
Plato quodam tempore quosdam philo-
sophos, & inter illos Diogenē. & domum
suam splendide adornauerat, & tapetibus
strauerat, vt tales conuiuias decebat. Dio-
genes in ingressu cœpit sordidis pedibus
tapetes calcare & à Platone rogat, cur sic
faceret: respondit: Calco Platonis fastum.
Cui Plato recte respondit: Calcas, sed a-
lio fastu. In eo maiorem fastum notans
calcante tapetes, quam ille haberet in eo-
rum possessione. Nunquam acquisuerūt
philosophi verum sui contemptū, in quo
vera & Christiana humilitas consistit,
nec eam quidem nomine tenus cogno-
uerunt, hęc enim propria nobis virtus est
à Christo docta. Et bene notat D. Augu-
stinus, ab hac excellentem illum sermo-
nem in monte incepisse. *Beati pauperes spi-
ritu, quoniam ipsorum est regnum celorum.*
Per pauperes spiritu dicunt SS. Augustin.
Hieronymus, Gregorius & alii intelligi
humiles: Ab his seruatur mundi sermone
auspicatur his progreditur, & his absoluit
hanc virtutē tota eius nos vita docet, hęc
vult nos ab eo discere. Discite à me non
mundum fabricare, non cuncta visibilia
& inuisibilia creare, non in ipso mundo
mirabilia facere & mortuos suscitare, sed
quoniam mitis sum & humilis corde Po-
tentior est enim & tutior solidissima hu-
militas, quam ventosissima celsitudo.
Melior est humilis Deo seruient, quam
qui miracula facit. Hęc est plana & secu-
ra via: alia plena est salebris & pericu-
lis.

Sine ea nullus
profectus est.

August. epi-
st. ad Dia-
conum.

Necessitas huius virtutis tanta est, vt
sine illa nobis cogitandum non sit, nos
ne passum quidem vnum in via spiritu-
ali progredi posse. Dicit Sanctus Augusti-
nus: *Nisi humilitas omnia, quæcumque fa-
cimur, & præceperis, & comiterur & sequen-
ta fuerit, iam nobis de aliquo bene facto gau-
dentibus totum extorques de manu super-
bia.* Necessē omnes virtutes nostras in-
structas & coniunctas esse cum humi-
litate, in principio, in medio & fine, si enim
vel tantillam neglexerimus, & vanam

Rodriguez exercit. pars 2.

complacentiam sinimus intrare, omnia
secum auferet superbiæ ventus: & parum
proderit opus ex se bonum esse, sed maxi-
me ibi nobis timendum superbiæ & vanę
gloriæ vitium. *Vitia quippe cetera in pecca-
tis, superbia vero etiam in recte factis timen-
da est, ne illa, quæ laudabiliter facta sunt, ip-
sius laudis cupiditate amittantur.* Alia vitia
(vt dicit S. Augustinus, sunt in peccatis,
vt inuidia, ira, luxuria, & statim de nomi-
ne cognoscitur, vt illa caueamus, sed su-
perbia in bonis est, vt illa destruat: super-
bia bonis operibus insidiatur, vt pereant. Na-
uigabat homo prospere, dirigens cor in
cœlum, Deo enim initio consecrauerat
quod faciebat, & repente ventus vanita-
tis oritur, & illum in scopulos fert, volens
hominibus placere, & ab illis æstimari
magni haberi, & vanam satisfactionem
capere, quæ omnia pessum ierunt. Ideo-
que recte Sanctus Gregorius & Bernar-
dus: *Qui sine humilitate virtutes congre-
gat, quasi in ventum puluerem portat, qui
illum dispergit, & in aerem diffundit.*

Omnia vitia
superbia.

Greg. sup. ps.
3. poem. Bern.
de ordine vita
& mor. insit.
c. 7. & serm.
de donis spiri-
tus sancti qui
est ultimus ex
parus c. 2.

CAPVT II.

Humilitatem ceterarum virtu-
tum esse fundamen-
tum.

Sanctus Cyprianus dicit: Humilitas
est sanctitatis fundamentum. S. Hiero-
nymus: Prima virtus Christianorum est
humilitas. S. Bernardus: Humilitas est
fundamentum custosque virtutum. Hi o-
mnes dicunt humilitatem esse sanctitatis
& omnium virtutum fundamentum.

Et Sanctus Gregorius quodam loco vo-
cat illam magistrā & matrem omnium
virtutum, & alibi dicit esse virtutum ra-
dicem & originem. Metaphora hæc & cō-
paratio à radice sumpta valde propria est,
& valde humilitatis proprietates & con-
ditiones declarat. Quod ad primum at-
tinet, dicit S. Gregorius quod vt flos à ra-
dice sustentatus quæ resecta siccatur, sic
omnis virtus, quæcumque illa sit, nisi in

Cyprian. ser.
de nativitate
Christi.
Hieron. epi-
st. ad Euseb.
Bern. ser. 1. de
natiuit.

Greg. l. 23.
mor. c. 13. & l.
27. c. 10.

Flos, à sua ra-
dice, & virtus
ab humilitate
se iuncta, exa-
rescunt.

k humi-

foici, quanquam mira faciat, tamen procul a perfectione abest, est enim virtus sine fundamento.

CAPVT III.

In quospectilius exponitur, omnium virtutum humilitatem esse fundamentum, enumeratis precipuis.

quae humilitate ad firmitatem

Vt clarius intelligatur, quā vera sit haec Sanctorū opinio, humilitatē omnium virtutū esse fundamentū, & quā id in omnib. necessariū sit, exponemus & id ostēdemus in multis precor. Vt autem theologis innotescant, ad fidem necessariū est humilitas. Non de infantibus loquor, quibus si les linea tu proprio in baptismo infunditur, sed de adultis, qui iam habet vsum rationis. Fides intellectu humani & religionis emendat in captiuitatē in obsequium Christi, dicit S. Apost. Paulus, & superbus intellectus impedimento est, quo minus fides recipiatur, ideoq; dicebat Christus Pharisaeis: *Quomodo vos potestis credere quicquid in abominatōe accipitis, & gloriam, quā à deo deest vobis queritis?* Sic non solum ad recipiendā, sed & conseruandā fidē necessaria est humilitas. Cōmunis est omnib. doctorū & Sanctorū doctrina, superbiā omnium haeresē esse principium, aliquis tantifacit opinione propiā, vti cū omnib. SS. & Ecclesie iudicio antequā nāt, & idcirco in aeternū labitur. Hinc dicit Apostolus: *Hoc autē erote, quid sit nouū in uobis, quia habetis perperam, & eritis homines sicut ceteri homines, superbi, elationi & superbiāe attribuitur errorē & haereses, vt & recte S. Aug. plequitur. Humilitate spes fouetur, humilis. n. necessitatē suā sentit, & scit se ex se nihil posse ideoq; maiori cū affectu ad Deū cōfugit, & omnē spēm in illo ponit. Charitas & Dei amor humilitate reuiuiscit & incēditur, humilis. n. nouit omnia, quācūq; habet, à Dei manu prouenire, & quī ipse nō mereatur, ideoq; multo Dei amore inflāmur & incēditur. Quid est homo, quia magnificas eū aut quid apponit erga eū cor tuū? dicebat S. Iob. Ego*

tibi tā malus, tu uero mihi tā bonus; ego conor te offendere quotidie, & tu quotidie mihi gratias impertiri. Hinc & magna ex multis quae Sacti videntur, vt se incendāt Dei amore; quo. n. magis propriā indignitatē & miserā considerant, tanto se magis de amicos inueniebant ad Deum amandum quā tā humiliare poterant. *Magnificat anima mea Dominum: dicebat Angelorum Regina: quia respexit humilitatem ancillae suae.*

Luc. I. 46.

Facile videre est, quā necessaria sit humilitas in charitate erga proximos, nihil enim quae solet ex iniquitate & diuinitate proximorum charitatē quāderatus eius iudicare, & pro imperfectis habere: humilis autem procul hinc abest, proprios namque defectus animaduertit, & in aliis nihil nisi virtutes considerat, ideoq; omnes bonos autumat, & se solum malum & imperfectum, & indignū vt inter proximos versetur: hincq; nascitur magna illa assistentia & amor omnium. Præterea humilem non male habet, quod omnibus proponatur, & alii pluri fiant, & nulla ipsius sit mentio. Vt nec etiam, quod aliis iniungantur maiora negotia, ipsi uero minuta & humilia, nullam inter humiles inuidia est, quā ex superbia nascitur & propterea si humilitas sit, non erit inuidia nec dissidium, nec quid, quod proximi charitatem turbefaciat.

Ad amorem Proximorum.

Ex humilitate etiam nascitur patientia tam in hac vita necessaria, humilis enim culpam & peccatum suū agnoscit, ideoq; omnem poenam se mereri, & nulla ei puniō aduenit, quā culpa sua minore non fateatur, hincque silet, nec queritur, sed potius cum Propheta ait: *Irāam Domini portabo quoniam peccauit.* Et sicut superbus in omni re queritur, & putat se iniuste ple. 1, quamuis verum non sit, & non habetur, vt meretur; sic humilis non ostendit, quamuis sine causa ei contingat, nec tale iudicat. In nullo sentit se læsum nec iniuria affectum, sed omnia iudicat sibi iure contigisse, & quālicunque ratione tractetur, credit sibi factum satis, & melius habitum, quam meretur.

Ad Patientiam.

Mich. 7. 9.

Ad humilitatem.

1. Tim. 3.

1. Tim. 3.

batur. Magnum sane medium est humilitas, ut ad patientiam perveniatur. Hinc sapiens suadens ei, qui vult servire Deo, ut præparet animam suam ad tentationem, & se armet patientia, medium quod adfert dicit esse, ut se humiliet: *Depreme cor tuum & suffine omne, quod tibi adplicatum fuerit, accipio, & in dolore sustine.* Qui hoc ergo fiet? quæ arma induis, ut non sentiam, vel si sentiam, ut æquo animo feram? In humilitate tua patientiam habet. Et humilitate etiam nascitur pax, tã ab omnibus expetita, & tam religioso necessaria, ut clarescat Christus noster dicit: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inveniatis requiem animabus vestris.* Humilis esto, & magnam pacem tecum & cum proximo habebis. Sicut inter superbes semper rixæ, contentiones & iurgia sunt, ut dicit Sapiens; sic inter humiles rixæ esse non possunt, nisi sanctæ illæ dissensio, quis humilior sit, & alterum sibi preponat. Qualis fuit illa generosa contentio inter Sd. Paulum & Antonium super panis divisione, dũ alterũ alter importat armis regit, quia hospes erat, & alter quia senior, nihil intentarum relinquentes ut alterum sibi præferrem. Et hæ sanctæ & bonæ rixæ & contentiones sunt, quæ ut ex vero humilitate nascuntur, sic & non solum fraternæ paci & charitati non aduersantur, sed eandem potius confirmant & conservant.

Ad illa Regum veni
Ad paupertatem.

Veniamus ad tres illas proprias religioso & essentielles virtutes, ad quas per una paupertatis, castitatis & obedientie vota nos obligamus. Paupertas tantum habet cum humilitate connexionem & affectionem, ut geminæ sorores esse videantur. Hancque per spiritus paupertatem, quam Christus per alio loco inter Evangelicas beatitudines posuit, intelligat plenè, Sancti humilitatem, alii voluntariam paupertatem, quæ illa est, quam religio si profitentur. Et necesse est ut paupertas semper comitem habeat humilitatem, una enim sine alia periculosa est. Etiam habitus vilis & abiectus facile paret vanæ gloriæ & superbiæ spiritum, unde

aliorum contemptus nascitur. Ideoque S. Augustinus valde abiectum vestitum fugiebat, & volebat religiosos suos honeste & decenter vestiri, ut hoc periculum vitaretur. Et ex altera parte necessaria est humilitas, ne velimus valde commode vestiti, ventum nobis deus, & deo contenti simus, eo quod datur, & illissimo quodamdem pauperes sumus & paupertatem profitemur.

Ad castitatem necessariam esse humilitatem, docent multa Sanctorum patrum eremi exempla, & eorum, qui turpiter ceciderunt, postquam multos annos in penitentia & vita solitaria transigissent, quod inde ortum quod humilitatis esset defectus & præsumptio & sui fiducia, quæ Deus similibus ruinis & excessibus punire solet. Humilitas tantum est virginalis puritatis & castitatis ornamentum, ut S. Bernardus dicat. *Sine humilitate nudeo dicere, nec virginibus Maria Deo placuisset.*

Ad obedientiam veniamus, in qua Pater noster vult, suos è Societate excellere. Manifestum est obedientiam esse non posse, qui humilis non fuerit, nec in beatitudine esse posse, qui talis fuerit. Humilis quilibet imperari potest, non illi, qui non fuerit. Humilis contrarium iudicium non habet, in omnibus cum superiore convenit, tam in opere, quam voluntate & intellectu, nulla ei est contradictio nec oppositio. Sic ad orationem, cui religiosi & spirituales homines vitam innotitur necessaria est humilitatem, contem non habeat maius valoris est: & humilitate comitata oratio cœlos penetrat. *Oratio humiliter, penetrabit, & donec propinquet, non conturbabitur, & non discedet, donec altissimus aspicitur.* Sancta & humilis illa Iudith oratorio suo inclusa, cilicio induta, & cinere tecta, humi prostrata dicit & clamat: *Humilium & mansuetorum semper tibi placuerit deprecatio. Respexit in orationem humilium, & non spreuit preces eorum.* Ne avertatur humilis factus confusus, sed quod petit, obtinebit. Averte quam grata Deo fuerit humilis illa Evangelicæ publici oratio

Ad castitatem.

Sine humilitate castitas Deo non placet.

Bernardus super missam. Ad obedientiam.

Ad orationem. Humilis oratio penetrat cœlos. Ezechiel 25.

Iudith. 9.16. Psal. 138. 2. Tysan. 37. 21.

Luc. 18. 13.

qui non audebat oculos ad cœlum leuare, nec vicinior altari fieri, ſed procul in templi aliquo angulo tundens pectus humili ſui cognitione dicebat: *Deus propitiuſ eſto mihi peccatori. Dico vobis deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo.* dicit Chriſtus Seruator noſter, & Phariſæuſ ſuperbuſ, qui ſe iuſtum reputabat, reprobatuſ & damnatuſ eſt. Hoc modo licebat per alia virtutum genera diſcurrere, & ſic ſi compendiuſ aliquod ad omneſ acquirendum petiſ, & breue aliquod documentuſ & regulam, vt cito ad perfectionem pertingaſ: humiliſ eſto.

Compendioſa via ad omneſ virtutum, eſto Humiliſ.

giſ nobiſ neceſſaria humilitaſ: prior eſt, quod quanto ſublimiſ eſt inſtitutuſ & vocatio noſtra, tanto maiuſ nobiſ imminet periculū, & maior cum ſuperbia & vanitate pugna. Altiffimi montes docet S. Hieronymuſ, maioribuſ ventis quatiantur. Maximiſ officiis fungimur, & ideo omnium in noſ oculi conuerſi, & magni ab omnibuſ pendimur, & ſancti habemur, & quaſi Apoſtoli in mundo, & totuſ noſtruſ commerciū ſanctitaſ, & quod ſanctos reddemus, quibuſcuſ agimur. Alto ſane humilitatiſ fundamēto opuſ eſt, vt tantuſ ædificiū non corruat, magna fortitudine & virtutuſ pondere, vt honoruſ hoc onuſ & inde dependentes occaſioneſ portentur: difficile eſt per honoreſ ire, vt nihil cordi adhæreat. Non omnibuſ tantuſ robuſ, vt ad alta caput leuent. Quot euaneſcunt, & ex loco alto, in quo erat ceciderunt, eo quod fundamēto humilitatiſ hoc caderent. Quot videbantur vt aquilæ per virtutuſ exercitiuſ in alteruſ tendere, qui ſuperbia veſperſitioneſ facti ſunt. Miracula faciebat Monachuſ ille, de quo in vita S. Pachomii & Palæmoniſ legitur, ſuper prunaſ ambulabat ſine læſione. Sed ob hoc ipſuſ ſuperbiuit, & alioſ ſpeuit, & deſe dicebat: Sanctuſ hic eſt, qui ſuper prunaſ ſine læſione ambulat: quiſ veſtruſ tale quid facit? Arguebat illuſ S. Palæmon, quod videret ſuperbiam eſſe, & ad vltimuſ cecidit, & miſere periit. Taliuſ exemploruſ plena eſt S. Scriptura & ſanctoruſ hitoriæ.

Hincque particulariter nobiſ neceſſe, hac in virtute fundaroſ eſſe, ſi enim id non fiat, magno in periculo veſamur, ne in vanitateſ & ſuperbiam incidamur, & quod omnium maximuſ, in ſpiritualem ſuperbiam. S. Bonauentura hoc exponens dicit duo eſſe ſuperbiæ genera, altera eſt reruſ temporalium, & vocatur carnaliſ ſuperbia: altera vero reruſ ſpiritualem & dicitur ſpiritualiſ, & hæc priore maior & grauioſ peccatuſ eſt; cuiuſ ratio maniſteſta eſt: omniſ enim ſuperbuſ (dicit S. Bonauentura, fur eſt, &

Duaſ habent cauſaſ ſeſe humiliandi. Hieronymuſ. i. eſt, periculum, in quo veſantur ob muneruſ dignitateſ.

CAPVT IIII.

De particulari neceſſitate huiuſ virtutiſ, iis qui proſtrentur ſe promouere & iuuare proximorum ſalutem.

Eccleſ. 3. 10.

Quanto magnuſ eſ, humiliate in omnibuſ, & coram Deo inuenieſ gratiam. Dicit Sapienſ. Magnuſ officiū obeunt illi, qui proſtrentur ſe aniamuſ Deo lucrificacere quod ad confuſionem noſtram nobiſ dicere licet. Ad ſublimem hunc ſtatū Deuſ noſ vocauit; inſtituti enim noſtri eſt, ſanctæ Eccleſiæ in magno & ſublimi miniſterio ſeruire (ad quod Deuſ Apoſtoloſ elegit) quod eſt Euangelii prædicare & Sacramenta adminiſtrare: ſic vt cum S. Paulo dicere liceat: *Deſit nobiſ miniſteriuſ reconciliatiōiſ.* Miniſteriuſ reconciliatiōiſ gratiam & Euangelii prædicationem & Sacramenta nominat, quibuſ gratia communicatui. *Et poſuit in nobiſ verbuſ reconciliatiōiſ, pro Chriſto ergo legatione fungimur.* Fecit noſ Deuſ miniſtroſ ſuoſ, legatoſ ſuoſ, quaſi Apoſtoloſ ſuoſ, vicarii Ieſu Chriſti legatoſ, Spirituſ ſancti linguas & inſtrumenta: *Tanquam Deo exiſtante per noſ* Placant Deo per noſ aniaſ abuſ loqui, carneiſ hiſ linguis vult hominuſ corda Deuſ mouere. Ob duaſ ergo cauſaſ ma-

2. ad Cor. 5. 10.

Curatores animarum ſunt Dei Miniſtri, Legati, Apoſtoli. &c. Exceſſeſ monſtrant, & miniſtri magni ſuperbiaſ veniſ expoſit.

Bonauentura. 1a.

fartum facit, quod se alieno exaltet contra Domini voluntatem. Exultat gloria & honore Deo proprio, quem alteri non vult dare, sed sibi letare: *Gloriam autem meam alteri non tribuit* ipse per

Isa. 42. 8. &
cap. 48. 11.

Isaam. Hanc Deo proprio & sibi exaltare, & sibi adscribere vult. perit. Dum quis bono aliquo naturae nobilitate, bona corporis dispositione bono intellectu, et aditione vel similibus donis superbit; fur est, sed tantum furum non est: quoniam enim haec omnia dona Dei sunt, tamen domui suae propria sunt. Sed qui donis suis ualibus gaudet, tantum re, si actu, quoniam in animam suam refert, superbit, hic magis fur est, Dei non honorificatus, sed otiosus fur est, qui pretiosissima, & apud Deum maximi pretii moneta suatur, quae tanti ipse fecit, ut pro his propriam sanguinem & vitam profunderet. Hinc S. Franciscus valde hunc superbiae tumorem verebatur, & Deo dicebat: Domine si quid mihi dederis, tibi serua, nisi il mihi tribuo, magnus enim fin sum, qui me bonis tuis leuo. Hoc etiam metu afficiamur, plus enim æquum est, nos timere, tam enim humiles non sumus, ut S. Franciscus. Ne cadamus in hanc tam periculosa superbia, ne extollamur Dei bonis, quae penes nos habemus, & Deus nobis fiat. nihil nobis adhuc refcat: ne quid nobis adscribamus, sed totum Deo reddamus.

Marc. 16. 14.

Cristus Seruator noster non sine magno misterio, apparens hiis quibus erat ipse insensibilis, die, exprobrantibus in ore militum eorum & dantibus ipsis, & postea multis os praedicatorem Euangelium per mundum vinctum, & dedit illis potestatem faciendi mira & magna miracula: ut nobis indicaret, illi, qui ad magna exaltandi sunt, ante huiusmodi esse, & se ipsi deicere, & propriam debitam & meritam sibi postea tantum habere, ut quamvis post seipsum celos videret S. mihi accla fiat, tamen in sui cognitione & propria imbecillitate integram esse debere, ut nihil sibi, quam

sua indignitatem adscribat. Ad hoc propositum notat Theodoretus, quod *Theod. 9. 10* eadem de causa Deus intensus M. y. *super Exodi* semel eligere & statuere populi secundum & caput, & per eum tunc tantam arcam ille facere, ut post seculum, prius voluerit manam illam, quae mare rubrum diuisurus erat, & tunc miracula patiens, in unum poni, & inde extra tam te tam lepra perfuncti.

Altera ratio, cur magis nos humilitate egeamus; est, ut fructus istius inuideremus, quae obimus, faciamus: sic ut humilitas non solum nobis nec gloria sit, & nostro proprio commisso, ne euasemus & superbiamus & peccemus, sed & ad lucrificandum proximos, & multum in animabus producendum. Ad hoc humilitas praecipuum & efficacissimum medium est, ut in nobis fiduciam nullam habeamus, & virtutibus nostris praedictae & industriae non fidamus, sed omnem in Deo fiduciam collocemus, omnia ipsi accepta referamus & attribuiamus, & laudum illud Sapientis dictum: *Habere fiduciam in Domino, extero* *Thom. 3. 5.* *corde tuo, & non inuitari prudentia tua.* *Cap. 10. 6.* Ratio huius est, ut post seipsum dicatur, 38. quod cum nobis ipsi nihil, omnem in Deo fiduciam ponimus, totum illi attribuiamus & in illud projiciamus, illam deuincimus, ut plus ipse meriti admo-ueat. Domine hoc opus tuum, annuarum confectionem, quod tuum est & non nostrum; quoniam nos non pars sumus: Sed si dum nostris modis & rationibus iustitiamur, facimus nos operis partem, multum nobis adscribentes, & tunc hoc Deo auferimus. Insuper bilancis est, cuius dum una pars leuatur, altera deprimitur, quantum enim nobis tribuimus, tantum Deo tollimus, & voluimus nos exaltare gloria & honore, qui ipsi propius est, ideoque ipse petuntur, ut nihil fiat recte. Et utinam hoc non aliquando causa esset, quod cum proximis fructus non fiat.

De B. Patre nostro Ignatio in eius vita
legi.

Lib. 3. c. 1.
vita B. P.
Ignatii.

legitur, quod in certa concione de doctrina Christiana, quam Romæ habuit vocabulis ruptis & impropriis, eo quod Italicum idioma non exacte calleret, tantum fructum in auditorum animis fecerit, vt ea finita tanto dolore compuncti sint, vt suspirantes & gementes se ad eius pedes prostrauerint, & præ lacrymis & suspiriis vix premere verba potuerint, energiam enim non in verbis sed spiritu constituebat: *Non in persuasibus humana sapientia verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis*: vt dicebat S. Apostolus Paulus. Sibi non fidebat, & omnem in Deum fiduciam iactabat, qui tantas vires & spiritum fractis & impropriis illis verbis suggerebat, vt videretur quasi ardentis flammæ in auditorum animos conijcere. Sed nunc mesagit, an eadem ob quam tantum fructum non refractus, in eo potissimum sita sit, quod nimium prudentiæ nostræ innitatur, & mediis nostris, eruditioni, rationibus & dicendi modo eleganti & ornato nimium fidamus, & nobis plurimum applaudamus, & placeamus. Dicit enim Deus: Efficiam, vt cum vobis persuadebitis, quod meliora & optimas rationes in medium attuleritis, & vobis videamini satisfecisse & ideo tumescatis, quia aliquid fecisse videmini, tunc minimum faciatis, & in vobis compleatur illud Prophetæ: *Da eis Domine, quid dabis eis? da eis vulnam pro liberis, & vbera parentia*. I. pro matrem sterilem vos efficiam, & vt nihil præter nomen habeatis. Tantum de Patre, Pater Ecclesiastes solo nomine dicitur, & filios spirituales non habebis: vbera parentia dabo tibi, vtque proles tibi non adhaerent, nec illis tua dicta. Hoc meretur qui bonis Dei se exaltat, & sibi arrogat, quod diuinæ Matris tantum proptium est. Non hoc propterea dico, quod non opus sit diligenti studio & prudentia in eo, quod ad auditores exaltat, sed videtur: sed hoc non sufficit, opus vt multis cum lachrymis Deo commendetur, & postquam te fludendo & ruminando obruderis, di-

cas Serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Quid potui ego? nisi strepitum aliquem verbis meis excitare, qui quasi bombarda sine plumbea glande? sed tu Domine ictus in corde das, tu qui illum infligis. *Cor regis in manu Domini, quocumque voluerit, inclinabit illud*. Tu Domine ille, qui vulneras & moues corda; quota pars nos huius sumus? Quæ nostrorum verborum proportio? & quæ humana media possumus nos huic tam sublimi & supernaturali officio accommoda adferre, qualis est animas conuercere? Nulla omnino. Quid ergo tam inflamur, & ita nobis placemus, dum videtur fructus fieri, & nobis feliciter res cadit, quasi per nos ea confecta foret: *Nunquam gloriabitur securis contra eum, qui secit in ea? aut exaltabitur serra contra eum, a quo trahitur?* & dicit ei, ego sum, quæ secui & diuisi lignum, dicit Deus per Isaiam Prophetam. *Quomodo si eleuetur virga contra eleuantem se, & exaltetur baculus, qui utique lignum est, & non potest se moueri, nihil ab aliquo mouetur*. Huiusmodi & nos sumus, si fini spirituali & supernaturali animarum conuersionis æquiparemur: lignis similes sumus, nec nos mouere quimus, nisi nos Deus moueat. Ideoque totum illi acceptum ferre debemus, & nihil nobis, vnde gloriemur relictum.

Tanti facit Deus, si viribus nostris & mediis humanis non innitatur, & nihil nobis adscribamus, sed ipsi omnia, & totam illi gloriam relinquamus, vt Christus (teste S. Paulo Apostolo) noluerit prædicationis Euangelii causa eligere doctos & eloquentes, sed humiles piscatores, idiotas & imperitos. *Quia stulti sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes, & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia, & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, vt ea, quæ sunt, destrueret*, videlicet Reges, Imperatores, & mundi magnates. An te forsan causa lateret? dicit S. Paulus:

Luc. 17. 10.

Prov. 21. 1.

Isa. 10. 15.

1. ad Cor. 1. 17.

Ut non gloriatur omnis caro in conspectu eius, sed quemadmodum scriptum est: Qui gloriatur, in Domino gloriatur. Si Evangelii præcones opulenti & potentes fuissent, & magnis exercitiis & armatis stipati mundum obeuntes Evangelium prædicassent; conuersio adscribi armorum virtuti & potestati potuisset. Si doctos & eloquentes mundi elegisset qui eruditione, eloquentia & argumentorum philosophos vicissent; potuisset conuersio eloquentiæ & argumentorum subtilitati attribui, & multum minui virtus & æstimatio Christi. Ideo non sic, dicit S.

1. ad Cor. 1. 17.

Paulus, non in sapientia verbi, ut non euacuatur Crux Christi. Noluit Deus id fieri verborum sapientia & eloquentia, ne minueretur precium virtutis & energiae Crucis & passionis Dominicæ. Dicit S. Augustinus: Dominus noster Iesus Christus volens superbiorum frangere ceruices, non quesivit per oratorem, piscatorem, sed è piscatore lucratus est Imperatorem & oratorem. Magnus Cyprianus orator, sed prius Petrus piscator, per quem postea crederet non solum orator, sed & Imperator.

Debilibus aut virtutibus instrumentis ad magna triumphat Deus.

Scatet S. Scriptura exemplis, quibus ostenditur Deum humilia & debilia instrumenta & media ad magna opera usurpasse, ut verum hoc esse demonstraret, & ut cordi nostro semper fixum esset, nihil nobis relictum, de quo gloriari liceret, nec quod nobis, sed Deo omnia attribuenda esse. Quod manifeste docuit celebris illa victoria debilis viduæ Judith contra centum quadraginta quatuor millium armatorum exercitum. Id & docet David inermis, & aduenis pastoris præclara victoria, qui funda superbum gigantem Goliath prostrauit. Ut sciatis omnis terra, quia est Deus in Israel, & nouerit uniuersa ecclesia hæc, quia non in gladio nec in hac, a saluatore Dominus, ipsius enim est bellum & victoria, & ut hoc cunctis sit notum, ut se non tam in se committere vult. Id enim in Gedeon demonstratum, qui triginta duo armatorum milia contra Madianitas, qui erant centum & triginta milia, in aciem eduxerat, nam illi dicebat Deus: Multus tecum est populus, nec superabis. En rationem, quam Deus allegat & ob quam non possit hostes superare, quia multi sunt: si dixisset, non poteris superare, quod inimici multi & vos pauci sint, & qua cautela visa fuisset. Falleris, nec capis, humana fuisset hæc causa, altera vero Deo propria est: Non potes vincere (dicit Deus) quia multus tecum est populus. Quamobrem? Ne gloriatur contra me Israel & dicat: Meis viribus liberatus sum. Modum excogitauit Deus, ut cum Gedeon solum remaneant trecenti, quos in hostem duci iubet, & iis dat victoriam. Nec necesse quidem fuit illos armati, aut gladios educere, sed tantum tubarum clangore, quas manu altera ferebant, & strepitu rasorum contractione, & lampadum splendore, quas altera portabant, tantum immisit Deus hostibus timorem, ut in fugam acti se mutuo protererent, putantes totum in illos mundum irruere: Non iam dicis tuis te viribus vicisse: hoc volebat Deus. Si ergo in temporalibus & humanis, in quibus nostra media aliquem ad finem, & vires nostra ad victoriam proportionem habent, Deus nihil nobis vindicare vult, sed ut & belli victoria & felix negotii successus ipsi accepta ferantur: præterea si in naturalibus nec ille qui plantat, nec ille qui rigat, nihil sunt: non est aliter qui incrementum dat herbis, nec fructus in arbore producit, sed Deus; quid in spiritualibus & supernaturalibus fiet, ut in animarum conuersione, & profectu & virtutum incremento? In quibus media tam exilia & insufficientia sunt, ut nulla cum tam sublimi fine proportionem conueniant. Ideoque dicit S. Apostolus Paulus: Itaque neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus: Deus enim solus est, qui incrementum & fructum spirituale dare potest; Deus solus est, qui pauciores & metum humanis cordibus immittere potest: Deus solus est, qui id potest, ut homines peccata oderint, & peruersam vitam relinquunt: nobis

cebat Deus: Multus tecum est populus, nec superabis. En rationem, quam Deus allegat & ob quam non possit hostes superare, quia multi sunt: si dixisset, non poteris superare, quod inimici multi & vos pauci sint, & qua cautela visa fuisset. Falleris, nec capis, humana fuisset hæc causa, altera vero Deo propria est: Non potes vincere (dicit Deus) quia multus tecum est populus. Quamobrem? Ne gloriatur contra me Israel & dicat: Meis viribus liberatus sum. Modum excogitauit Deus, ut cum Gedeon solum remaneant trecenti, quos in hostem duci iubet, & iis dat victoriam. Nec necesse quidem fuit illos armati, aut gladios educere, sed tantum tubarum clangore, quas manu altera ferebant, & strepitu rasorum contractione, & lampadum splendore, quas altera portabant, tantum immisit Deus hostibus timorem, ut in fugam acti se mutuo protererent, putantes totum in illos mundum irruere: Non iam dicis tuis te viribus vicisse: hoc volebat Deus. Si ergo in temporalibus & humanis, in quibus nostra media aliquem ad finem, & vires nostra ad victoriam proportionem habent, Deus nihil nobis vindicare vult, sed ut & belli victoria & felix negotii successus ipsi accepta ferantur: præterea si in naturalibus nec ille qui plantat, nec ille qui rigat, nihil sunt: non est aliter qui incrementum dat herbis, nec fructus in arbore producit, sed Deus; quid in spiritualibus & supernaturalibus fiet, ut in animarum conuersione, & profectu & virtutum incremento? In quibus media tam exilia & insufficientia sunt, ut nulla cum tam sublimi fine proportionem conueniant. Ideoque dicit S. Apostolus Paulus: Itaque neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus: Deus enim solus est, qui incrementum & fructum spirituale dare potest; Deus solus est, qui pauciores & metum humanis cordibus immittere potest: Deus solus est, qui id potest, ut homines peccata oderint, & peruersam vitam relinquunt: nobis

1 Reg. 17. 16.

gigantem Goliath prostrauit. Ut sciatis omnis terra, quia est Deus in Israel, & nouerit uniuersa ecclesia hæc, quia non in gladio nec in hac, a saluatore Dominus, ipsius enim est bellum & victoria, & ut hoc cunctis sit notum, ut se non tam in se committere vult. Id enim in Gedeon demonstratum, qui triginta duo armatorum milia contra Madianitas, qui erant centum & triginta milia, in aciem eduxerat, nam illi dicebat Deus: Multus tecum est populus, nec superabis. En rationem, quam Deus allegat & ob quam non possit hostes superare, quia multi sunt: si dixisset, non poteris superare, quod inimici multi & vos pauci sint, & qua cautela visa fuisset. Falleris, nec capis, humana fuisset hæc causa, altera vero Deo propria est: Non potes vincere (dicit Deus) quia multus tecum est populus. Quamobrem? Ne gloriatur contra me Israel & dicat: Meis viribus liberatus sum. Modum excogitauit Deus, ut cum Gedeon solum remaneant trecenti, quos in hostem duci iubet, & iis dat victoriam. Nec necesse quidem fuit illos armati, aut gladios educere, sed tantum tubarum clangore, quas manu altera ferebant, & strepitu rasorum contractione, & lampadum splendore, quas altera portabant, tantum immisit Deus hostibus timorem, ut in fugam acti se mutuo protererent, putantes totum in illos mundum irruere: Non iam dicis tuis te viribus vicisse: hoc volebat Deus. Si ergo in temporalibus & humanis, in quibus nostra media aliquem ad finem, & vires nostra ad victoriam proportionem habent, Deus nihil nobis vindicare vult, sed ut & belli victoria & felix negotii successus ipsi accepta ferantur: præterea si in naturalibus nec ille qui plantat, nec ille qui rigat, nihil sunt: non est aliter qui incrementum dat herbis, nec fructus in arbore producit, sed Deus; quid in spiritualibus & supernaturalibus fiet, ut in animarum conuersione, & profectu & virtutum incremento? In quibus media tam exilia & insufficientia sunt, ut nulla cum tam sublimi fine proportionem conueniant. Ideoque dicit S. Apostolus Paulus: Itaque neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus: Deus enim solus est, qui incrementum & fructum spirituale dare potest; Deus solus est, qui pauciores & metum humanis cordibus immittere potest: Deus solus est, qui id potest, ut homines peccata oderint, & peruersam vitam relinquunt: nobis

1 ad Cor. 3.

nobis ſolum permiſſum aliquid ſtrepitus Euangelii tuba excitare, & ſi vaſa corporis noſtri mortificatione frangimus, lucem noſtram ſplendere coram hominibus vita multum ædificantes, non parum à nobis factum fuerit, ſicque Deus victoriapotiti concedet.

Duo hinc eruamus, quæ magno nobis erunt adminiculo, vt miniſteria noſtra magno ſolamine & proſectu tam noſtro quam proximorum in aſtut deducamus. Prius, quod dictum eſt, ne nobis fidamus, & omnem in Deo fiduciam reponamus, & omnem fructum & felicem ſucceſſum negotii illi ſoli adſcribamus.

S. Chryſoſtomus dicit: Noliſmus igitur extolli, ſed & nos dicamus inutiles, vt vtilis efficiamur. Et S. Ambroſius ait: viſ multũ fructus cum proximo facere, obſerua S. Apoſtoli Petri doctrinam: *Si quis loquitur, quaſi ſermones Dei: ſi quis miniſtrat, tanquam ex virtute, quæ adminiſtrat Deus, vt in omnibus honorificetur Deus per Ieſum Chriſtum, cui eſt gloria & imperium in ſæcula ſæculorum. Amen.* Qui loquitur perſuadeat ſibi, Deum verba hæc in ore ſuo poſuiſſe: qui operatur ſibi perſuadeat Deum per ſe operari, & der illi omnium gloriam & honorem. Nil nobis vendicemus, nec vllam nos ob rem eleuemus, nec vane nobis placeamus.

Poſterius hinc colligendum eſt, nec animo cadamus nec deſperemus, tenuitatem & miſeriam noſtram conſiderantes. Quo vel maxime indigemus: quis enim erit, qui videns ſe ad tam arduum munus & ſupernaturale inſtitutum appellatum, quale eſt animas conuertere, è peccatorum ſordibus eruere ex hæreſibus & infidelitate euocare, & in ſe ocu- los dirigens, animum non deſpondeat? Quanta bone Deus, diſſimilitudo & iniqua proportio. Non virium mearum hoc eſt onus, qui omniũ miſerrimus & ægerimus. Falleris ſane, tibi magis id erat imponendum. In Moyſem cadere non poterat vt crederet: ſe tanto oneri ferendo parem eſſe, cuiuſmodi erat, educere populum Iſraeliticum ex Ægypti captiuitate.

Rodriguez exercit. pars 2.

te, & excuſabat ſe Deo, qui enim ad hoc euocabat: *Quis ſum ego vt vadam ad Pharaonem, & educam filios Iſrael de Ægypto? Obſecro Domine mitte quem miſſurus es, ego id non poſſum, impeditioris enim lingue ſum.* Hoc eſt quod volo, inquit Deus, *Ego ero in ore tuo, doceboque te quid loquar.* Tu non facies, ego tecum ero. Idem & Ieremiæ Prophetæ contigit: Mittebat illum Deus vt gentibus prædicaret, & ſtatim ſe exculare cæpit: *A, a, a, Domine Deus, ecce neſcio loqui, quia puer ego ſum, a, a, a:* non vides Domine, quia loqui non valeo, quod puer ſum, quomodo ad tantum negotiũ me amandare vis? Ideo tibi eundum eſt, quia hoc tibi perſuades, hoc illud eſt quod Deus quærit, alioqui ſi multis donis excultus eſſes, non te eligeret, & illis te non eleuaret, & tibi quid adſcriberes, Humiles, & qui nihil ſibi arrogant, eligit Deus, & per tales magna operari vult.

Sacra referunt Euangelia, dum prædicatu redirent Apoſtoli, & videns Chriſtus fructũ, & miracula, quæ patrantur, exultauerit in ſpiritu, & cæperit glorificare & gratias agere Patri æterno: *In ipſa hora exultauit ſpiritu ſancto & dixit: Conſiteor tibi Pater Domine cœli & terra, quod abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelatiſti ea paruulis.* Ita Pater, quia ſiſ fuit placitum antea. Beati illi paruuli, beati humiles qui ſibi nihil adſcribunt, hi enim ſunt, quos Deus exaltat, per quos mirabilia facit, hi ſunt, quibus vt inſtrumentis vtitur, ad magna operandum, cuiuſmodi ſunt magnæ animarum conuerſiones & fructus, ideo nemo fiduciã perdat, nec animum deſpondeat. *Nolite timere puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis regnum.* Ne time nec animo cade minima Ieſu Societas, quod parua imo minima ſis omnium, pater namque Patri tuo cœleſti per te animas & corda hominum acquiri & reduci. Ego vobiſcum ero, dicebat Chriſtus Patri noſtro Ignatio, quando & Romam eunti apparebat? *Ego vobis Roma propitiuſ ero.* Idq; miraculum & mira apparitio cauſa fuit,

Exod. 4. 11

Luc. 10. 11

Luc. 12. 32

Lib. 2. viſa
S. Ignatii
c. 11.

fuit, cur huic religione nomen Societatis Iesu inditum sit, ut intelligamus nos non ad Ignati Societatem & ordinem, sed ad Iesu Societatem vocatos esse, & certos esse Iesum nobis semper auctorem fore, ut ipse Patri nostro pollicitus est, & illum nobis ducem & caput esse, ideoque nobis defatigationem nullam timendam, nec animo cadendum in hoc tanto negotio animas iuvandi, ad quod à Deo vocati sumus.

CAPUT V.

De primo humilitatis gradu, qui est se parui facere & humiliter de se sentire.

Laurentius
Iustinianum.

S Laurentius Iustinianus ait neminem posse nosse, quid sit humilitas, nisi antea Deo impetrarit, ut humilis sit, eo quod difficile cognitum id sit. In nullo (dicit idem), tam fallitur homo, quam in cognoscenda vera humilitate. Credisne forsitan in eo consistere, si dicas: Miser sum, superbus sum? Si hic consisteret, facilis esset humilitas, omnes humiles essemus, omnes enim dicimus nos tales esse, utinam & id sic sentiremus, & non id tantum ore, & factis externisque respectu diceremus. Forsan credis humilitatem in vilibus & abiectis vestibus & sordidis & contemptis officiis consistere? Nec hic quidem sita est, hic enim multum superbia est: potest, ut quis ob hanc magni vellet fieri ab aliis, & se maximi faciat, ut ceteris humiliorem, quæ est ipsissima superbia. Verum quidem est exteriora hæc plurimum ad veram humilitatem conferre, utis, ut par est, utamur, ut possit dici: tamen in his vera humilitas non consistit.

Hieron. epist.
27.

S. Hieron. inquit: *Multi humilitatis gradum, veritatem pauci sectantur.* Facile est caput inclinare, oculos demittere, humili cum voce loqui, sæpius suspirare & ad unumquodque verbum, semiterum & peccatorem nominare, si enim hoc vel uno verbo, quamvis lenissimo, tetigeris

vel leseris, statim videre erit, quantum à vera humilitate absint: Auferantur omnia signa verborum, cessent simulati gestus, verum humilem patientiam ostendit. Hic lapsus Lydius (dicit S. Hieronymus, ad quem vera examinatur humilitas.

S. vero Bernardus magis in speciali exponit in quo virtus hæc posita sit, cuiusque definitionem ponit: *Humilitas est virtus, qua homo verissima sui agnitione sibi ipsi vilescit*: virtus hæc non in verbis nec exterioribus, sed intimo cordis nra est, in abiectissime de se sentiendo, in se vilipendendo, & talem ab omnibus habendam expectando, quod ex profundissima sui cognitione oritur.

Ut id declaretur & specialius enucleetur, ponunt Sancti plures humilitatis gradus. S. Benedictus, quem D. Thomas & alii sequuntur, posuit duodecim, S. Anselmus septem, & S. Bonaventura omnes reducit ad tres, quem breuitatis causa sequemur, & ut doctrina ad pauciora redacta, promptius ob oculos ponatur, & facilius in actum deducatur. Primum humilitatis gradum dicit S. Bonaventura esse, ut quis se parui faciat, & humiliter de se sentiat, unicuique & necessarium ad id medium esse sui cognitionem. Hæc quoque D. Bernardi definitione continentur, ut & primo hoc gradu. Humilitas virtus est, qua quis se parui facit. En hic primum: idque (dicit S. Bernardus) facit, dum vere se, miseras & defectus suos cognoscit. Ideoque quidam primum humilitatis gradum ponunt sui cognitionem, idque merito. Nos tamen cum S. Bonaventura redigentes omnes humilitatis gradus ad tres ponimus pro primo sui contemptum, & sui cognitionem medium unicuique & necessarium ad gradum hunc humilitatis parandum: in re tamen unum & idem est. Nam in eo omnes convenimus sui cognitionem esse principium & fundamentum & ad humilitatem parandum, & permouendum in eo, quod sumus. Qui enim pro tali haberi potest, si non cognoscatur?

Bern. tract.
de gradibus
humilitatis.

S. Thomas
q. 164. art. 1.
Anselm. op.
itaum.
Bonav. l. 1.
cap. 6. de
gradibus.

fectari fieri non potest. Necessè ut ante
fieri, quis sit, ut post eum eo loco habeas,
& ut talem honore prosequaris. Sicque
necessè ut ante noscas quis sis, ut post te
pro tali habeas, ad hoc enim sat magna
licentia datur. Si enim pro tali habeas
qualis es; humilis eris, te ipsum enim
contemnes. Sin te pluris facere vis, quam
es; superbia hæc est. S. Isidorus inquit:
*Superbus dictus est, qui super vult videri
plus quam est.* Ideo enim quis superbus
dicitur, quia se pro maiore habet, & talis
haberi vult, quam reuera est. Hæcque
vna causarum est, ob quas aliqui aiunt
Deum tam amare humilitatem, quia ve-
ritatis amicus est, humilitas autem veri-
tas, superbia vero & præsumptio menda-
cium & falsus est. Is enim es, quem te esse
cogitas, nec is, quem te ab aliis haberi
vis. Si ergo in veritate & humilitate esse
vis; habete pro eo, quies. Non viderur
sine multum à te exigi, si petatur ut te
eam habeas, quies, & te non pluris faci-
as, tam enim tu confitentium non est,
ut quis te maiorem faciat, quam vere est,
potius magis abusus, imo periculosum
est, quam te decipere, & alium, quam est,
te credere.

CAPVT VI.

De sui cognitione, radice & unico
medio, necessario ad humilita-
tem parandam.

FODERE & rimari incipiamus in eo
quo sumus, hoc est in nostrarum mi-
seriarum & debilitatum cognitione, ut
sic tandem preciosissimum hunc thesau-
rum inueniamus. *Drachma peritis* (dicit
S. Hieronymus) & tamen inuenitur in
stercore. In abiectionis, peccati & miseræ
tuæ stercore preciosam hanc margaritam
humilitatem reperies. Incipiamus a cor-
poris substantia, sit prima hæc fossio. Di-
cit S. Bernardus: *Ista tria semper in mente
habens, Quid fecisti? Quid es? Quid eris?*
Quid fuisti? quia sperma scelerum. Quid
es? quia vas stercoreum. Quid eris? quia

esca vermium. Hic abundantissima me-
ditandi & penetrandi materia est. Hinc
rectè Innocentius Papa: *Omnia conditio-
nis humana indignitas! o indigna voluntatis
humana conditio!* herbas & arbores inæsti-
ga. Ille & sopore ducunt flores, & frondes &
fructus, & tu deo lendes. & pediculos &
lumbricos. Illa dese effundunt cleum, vinum
& balsamum, & tu de te sputum, urinam
& stercur. Illa dese spirant suauitatis odo-
rem, & tu de te reddis abominationem, fetore-
res, cuius etiam cogitatio nauseam pa-
riat, quanto magis expositio. Qualis
arbor, talis fructus, non enim potest ar-
bor mala fructus bonos facere. Imo à
Sanctis corpus humanum comparatur
simeto niuibz recto, quod foris album
apparet, intus vero sordibus & immun-
ditis plenum est.

S. Bernardus ait: *Si diligenter confide-
res, quid per os & naves, catersque corporis
meatus egrediatur; vilis sterquilinum
nunquam vidisti, nec quod plures ex te
sordes eiciat.* Quam rectè dixit S. Iob
hominem puluerem & vermium produ-
ctionem esse? *Putredini dixi: Pater meus
es, mater mea & soror mea vermium.* Ean-
dem nos cum putredine similitudinem
habemus, quam pater cum puluere. Ho-
mo productio pulueris, & faecus vermi-
um est. Quid ergo superbimus? *Quid su-
perbit terra & cinis?* Hic saltem nulla su-
perbiendi materia est, sed potius se humi-
liandi & vilipendendi. Ideoq; ait S. Gre-
gorius: *Custos humilitatis est recordatio pro-
pria sceleratis, sub hoc cinere bene hæc
contemnatur.*

Progrediamur, & paulo profundius fo-
diamus & ligonem adigamus. Attende qd fue-
ris antequam te Deus crearet, & inuenies te
nihil fuisse, & te his tenebris & chao exire
nequisse, sed Deum immensa sua bonitate
& misericordia te ex profunda illa abyssu
extraxisse, & in creaturarum numerum
retulisse, conferens veram & Regiam essen-
tiam, quam habes. Sic ut ex nobis nihil
simus, & nos æquales ex nobis nos facere
cōueniat iis, quæ non sunt, & Deo id ad-
scribere, quo illa hac in parte præcellimus.

vn. trall.
gradibus
milit.

Thom. 22.
16. Ari. 6.
Arif. de so-
tudin.
onati, pro-
fio 6. reli-
onit 6. 22

Hieron. ad
Rufinum.

Bern. in for-
mula benefa-
cia.

Innocent
Papa l. 8. de
contemptu
mundi.

Bern. 2-3

meditatur

Iob. 17. 14

Ecclel. 10. 9.

Gregorius.

Hoc est, quod S. Paulus asserit: *Si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit.* Magnæ sane fodinæ, ad humilitatis thesauros nos ditandos se hic offerunt.

Et hic maius quid se ostendit, quod iam creati & essentia accepta, per nos subsistere non possimus. Nec nobis idem contingit, quod domui, quæ postquam à fabrico casta facta est, se sustinet, nec fabri opera amplius in lege, qui eam edificavit: non sic nobis aitur, creati enim tam Deo in suis ulimonia egemus, ut esse quod dedit, non amittamus, ut eguimus, dum nihil criamus, ut esse uti nanciscemur. Ipse nos semper potente sua dextera sustinet & conseruat, non profundi nihil abyssum recedamus, unde nos ante extraxit. Ideo ait David. *Tu formasti me, & posuisti super me manum tuam.* Hæc tua manus, quam super me posuisti, me sustinet, & conseruat, ne rursus ad nihilum redigat, quod antefuit. Tam ab hac conseruatione & custodia diuina pendemus, & in ea nitimur sumus, ut ea vel vno momento deficiente, & Deo manum retrahente, statim in eodem temporis puncto nobis deficiendum & in prius nostrum nihilum redeundum sit; ut sole occidente lumen terre subtrahatur. Hincq; S. Scriptura ait: *Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum & inane reputati sunt ei.* Hoc illud est, quod singulis momentis nobis in ore est, quod nihil sumus, sed puto nos solum ore dicere, nescio an intelligamus, quod dicimus.

Psalm. 138. 5.

Isa. 40. 17.

Psalm. 38. 6.

Utinam intelligamus & sentiamus, ut Propheta, dum dicebat: *Et substantia mea tanquam nihilum ante te.* Nihilum sane Domine ex me sum, nihil enim eram, & esse quod habeo, non à me habeo, sed tu mihi illud Domine dedisti, & tibi ante adscribendum est nec inde mihi gloriantur nec desperandum, nihil enim ad id contulisti, & tu illud conseruas, & vires ad operandum figenis. Omnis essentia, omnis potestas, omnis ad operandum vis a manu tua ventre debet, ex nobis enim nihil possumus, nihil vale-

mus, nihil sumus. Quæ ergo nobis superbiendi materia? An forsitan de nihilo? Paulo ante diximus, *Quid superbis terra & cinis?* nunc dicere possumus. *Quid superbis, cum nihil sis?* quod minus puluere & cinere est. Quam rationem aut occasionem habet nihil cristam eleuandi & superbiendi, & aliquid æstimandi? Nullam sane.

CAPVT VII.

De quodam magni ponderis medio, ut homo se cognoscat, & humilitatem acquirat, quod est peccatorum consideratio.

LONGIVS procedamus & altius propriæ cognitionis lagonem defigamus, & profundius fodiamus. Profundius fodi potest? an quid nihilo profundius? Est, & eundem multo maius. Quid? Peccatum, quod addidisti. O quam profundam hæc, & quæ nihil hoc profundius est, perus enim peccatum quam non esse, & præstitisse non fuisse, quam peccasse, hincque Christus seruus & mortuus de Iuda dicebat, qui ille mortuus erat. *Et humiliatus erat, iustus non fuisset homo ille.* Nihil tam abiectionis, afflictum, & in Dei oculis contemptum inter omnia, quod iustus & non sunt, quam homo, qui est in mortali peccato, & cœlesti hereditate exclusus, Dei inimicus, æternis inferni pœnis, Dei iudicio addictus. Et quamvis te Dei bonitate mortalis peccati conscium esse non reperis, tamen quia ad nihil nostrum cognoscendum, monuimus in Capitulo memoriam redigendum tempus, quo ante non eramus, sic & ut plenius & perfectius ad cognitionem nostram nostram exploremus, in memoriam redeamus. Quam rem, quæ in peccato sumus. Attente quæramus, ut rem totam faciamus, quam in Dei conspectu nos habere, in terra & in his diebus & illis

Mat. 26. 21.

Psalm. 138.

ira, æternis ignibus additus, & contemne & abiice te quam poteris profundissime. Et certe tibi persuade, quod quantumlibet resernas & humilies, ad eam contemptus abyssum nunquam te peruenire posse, quam meretur ille, qui infinitum illud bonum, quod Deus est, offendit. Fundum hæc res non habet, abyssus profundissima & infinita est, donec enim in cælo percipiamus, quam bonus sit Deus, perfecte cognoscere non licet, quam malum sit peccatum, quod Deo contrarium est, & quanta pœna dignus, qui illud committit.

Si hac in consideratione seduli essemus, & altè foderemus hanc criminum & miserationum fodinam; quam humiles essemus, & quam parui nos ipsos duceremus, & quam æquo animo ferremus nos vilipendi & contemni? Qui Deum prodidit quem illius amore cōtemptum non amplecteretur? Qui Deum sua concupiscentia & appetitu & momentanea oblectatione vēdidit & mutauit, & qui Deū Creatorem & Dominum suum offendit, & meruit æternis inferni flammis obici, quas ille iniurias & contumelias æquo animo non tolerabit, ut illi de offensis satisfaciat & damna compenset, quæ diuina Maiestati intulit? Priusquam humiliarer ego deliqui: propterea eloquium tuum custodini: dicebat Propheta David. Ante quam pœna adesset, cum me Deus humiliat & affligit, iam sciebam, iam delinqueram, ideoque ileo, & queri non audeo, multo. n. minor pœna culpis meis est. Non me Domine puniisti, ut merebar. Quicquid enim in hac vita pati possumus nihil est, si cum, quod vnum tantū peccatum meretur, conferatur. Num ne tibi videtur illum meruisse omni infamia & contemptu effici, qui Deum suum honorem spoliavit, & contempsit? Nonne tibi videtur æquum esse, ut ille vilipendatur, qui Deum vilipendit? Nonne tibi videtur voluntas iustæ, quæ ante totum Creatorem suum offendendi, eo reuocando, ut posthac nil amplius fiat, quod

appetit, in magnæ ipsius temeritatis pœnam?

Hic aliud consideratione dignum occurrit, quod quamuis in Dei misericordia confidere valeamus, peccata nobis iam esse remissa, tamen de eo certi non sumus. Nescit homo utrum amore an odio dignus sit, ut ait Sapiens. Et S. Paulus dicebat: Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Et væ mihi, si non sum, parum enim mihi proderit, quamuis religiosus sum & alios conuerto: Si linguis hominum loquar & Angelorum; charitatem autem non habeam; nihil sum: quamuis donum prophetiæ habeam, & omnem scientiam, & erogem omnem substantiam meam in pauperes, & totum mundum conuertam, charitatem autem non habeam nihil sum, nihil mihi proderit. Væ vobis, si charitatem & Dei gratiam non habeatis, nihil estis, & minus quam nihil. Magnum sane ad se humiliandum, & humiliter de se sentiendum, & contemnendum, non scire si in gratia Dei vel peccato quis sit. Certe scio me Deum offendisse, sed nescio an peccatum Deus remiserit: Quis caput leuare audeat? Quis in terra confusus & humiliatus non erit? Hincque ait Sanctus Gregorius.

Gregorius. Ut unam gratiam certam habeamus, scilicet humilitatem. Licet timor & dubietas hæc quam Deus nobis reliquit molestæ esse videatur, & certum nobis non sit, an eius amici vel hostes simus; tamen & hoc gratiæ & misericordiæ eius adscribendum, quod nobis id valde conducatur, ad humilitatem parandam, & conseruandum, ad neminem contemnendum, ob multa, quæ commisit, peccata. Oh, ille forsitan, qui plus criminum me commisit, iam eorum veniam impetrauit & in Dei gratia est, at ego nescio an sim. Quod nobis calcarium loco est ad benefaciendum, & nihil negligendum, sed usque cum timore viuendum & cum Deo cum humilitate ambulandum, veniam & misericordiam petendum, ut dicit sapiens: Beatus homo, qui semper est pauidus. Et, De propiciato peccato noli esse sine

Eccles. 9. 1.

1. Cor. 4. 4.

1. Cor. 13. 1.

Gregorius.

Prov. 28. 14.
Eccles. 5. 5.

men. Multum energiæ habet hæc peccatorum consideratio, ad nos vilipendendam, & humiliter viuendam, & usque subius terram deiciendam, & multum sane in ea negotii ponendum, ut penetraretur & ad præcordia usque examinaretur.

Si pedem figamus in consideratione effectuum & incommodorum, quæ in nobis operatur peccatum veniale, quam copiam & berem materiam nos humiliandi & contemnendi reperimus? Quia per peccatum natura corrupta sit, patet, quod tantum lapsu pondere suo inclinatur de se in bonum, & per peccati venialis inflectionem, visatissimam inclinationem ad seculum, quæ nos tangunt, habemus, & quæ mortui ad spirituum & diuinorum delectationem sumus. In nobis imperat, quod parere æquum erat, & paret, quod imperare decebat, & eo miseriarum deuenimus, ut sub corpore & cute humano tegantur bruta desideria, & corda a terrenis usque inclinentur. Præsumptum est cor omnium & inscrutabile, quis cognoscerit illud? Quis malitiam cordis humani pernoscat? Quantoque magis hęc muram furfodires, tanto maiores abominaciones inuenies, ut in figura Ezechielii ostensum fuit. Si ergo culpas nostras præfentes animo peruoluamus, multum hic earum copiam reperiemus, hoc enim est, quod ex nostra messe colligimus. Quam volubiles sumus linguæ, quam in cordis custodia negligentes? quam in bono proposito instabiles? quam proprii damni & commodi aucti? quam cupidi appetitui nostro obsequendi, quam amoris, voluntatis & iudicii proprii pleni? quam viuæ in nobis sunt passionēs? quam integer prauæ inclinationes? & quam ab illis impellimur? Valde recte ait sanctus Gregorius in illa uerba Iob. *Contra solum, quod venturatur, ostendit potentiam tuam: iure & recte hominem frondi conuerit, ut enim hæc mutatur & agitur omni vento sic & homo tentationis vento vertitur & mutatur: aliquando turbat illum ira, aliquando inanis gloria aliquando trahit*

illum appetitus avaritiæ & ambitionis, aliquando luxuriæ aliquando extollit superbia aliquando deprimit pauor & timor inordinatus. Hincque etiam dicebat Isaïas: *Cecidimus quasi folium uniuersi, & iniquitates nostræ quasi ventus absulerunt nos: constantia non est nec stabilitas in virtute nec bono proposito. Vberem sane nos humiliandi & confundendi materiam habemus, idque non solum si mala & peccata nostra inspiciamus, sed & si opera, quæ nobis bona videntur, examinemus, satis materiæ ad nos humiliandum inuenire erit, ob defectus & imperfectiones, quas iis miscemus, secundum eiusdem Prophetæ sententiam: *Facti sumus ut immundus omnes nos, & quasi paruum menstruat uniuersa iustitia nostra.* De quo alibi, & ideo non plura hic.*

CAPVT VIII.

Quo modo nos in propria cognitione exerceri oporteat, ne animo cadamus & desperemus.

TA N T A nostra miseria est, & tanta reperimus, quæ nos ad humiliationem merito prouocare debeant, ut videamur magis indigere, ut quis nobis animum addat, & erigat, ne animum perdamus & desperemus, quam ad nostri cognitionem nos exhortetur. Idque tam verum est, ut Sanctis & spiritualis vitæ magistri doceant, tam profunde & alto in cognitionem miseræ & fragilitatis nostræ puenire nos debere, ut ibi non subsistamus, ne anima in diffidentia & desperationem cadat, vidēs se tantis miseris expōitā, & in bonis propositis tam instabilem esse: sed ut longius progrediamur ad bonitatis Dei cognitionem, & ei plane fidamus. Quare S. Paulus monet, tam non esse debere eius tristitia, quæ peccatoris, ut causa sit pusillanimitatis & desperationis. *Nesorte abundanti- ori, ipsum ab operibus, qui enim, modum est: sed*

Ezech. 8. 8.

Isa. 64. 1

Isa. 64. 6

De 1. p. tract. 1. 8. 6.

1. Cor. 2. 7.

mode-

moderata tristitia esse debet, & spei veniam consequendi permitta, -ob oculos posita Dei misericordia, & nō solum subsistendo in sola peccati eiusque grauitatis & turpitudinis consideratione. Hinc dicunt non nobis in nostrā misertē & fragilitatis cognitione subsistendū, ne animū despōdeamus & desperemus; sed profundius in nostri cognitione penetrandū, vt nobis diffidendo, eo quod ibi nullū certum sit auxilium, cui innitamur, oculos statim in Deū figamus, & ei fidamus, hacque ratione non solum non animo cādemus, sed potius animum sumemus & cōfirmabimur. Quod enim te respiciendo facit ad animum demēdum, faciet Deum respiciendo ad cōfortandum, & quo plenius fragilitatem tuam cognoueris & tibi ipsi diffides, tanto fortior & robustior ad omnia eris Deum intuendo, & in eo confidendo, & omniā fiduciam in eum coniciendo.

Sed monent hic Sancti de magni ponderis negocio. Vt subsistendum nobis nō est in miserā & fragilitatis nostrā cognitione, ne in diffidentiam & desperationem cadamus; sed longius ad bonitatis, misericordiā & liberalitatis diuinā cognitionem perueniendum, & illis plane innitendum; sic etiam hic non sistendum esse, sed statim oculos retorquendos in nos ipsos, & fragilitatem nostram. Si enim in bonitatis, misericordiā & liberalitatis diuinā cognitione perstiterimus, & nostri obliuiscamur, magnum hic subest periculum ne in præsumptionem & superbiam incidamus. Nimia enim nobis nostri fiducia subrepet, & in ea circumspectione & timore non erimus, quo opus habemus, quod magnum præcipitum, radix & principium magnæ & horribilis ruinæ. Quot hic spirituales, & qui ad cælum vsque orationis & meditationis exercitio se extollere videbantur, se hinc præcipitant! Quot vere Sancti & magni hinc miserabiliter ceciderunt: quod sui obliuiscuntur, quia minus securi erant faucibus cælo receptis. Nimirum fidebant, & nullum sibi

amplius imminere putabant periculum; hæc causa tam miserandi casus fuit. Pleni similibus ruinarum sunt omnes libri. Dicit Sanctus Basilius, causam enormis casus Regis David in adulterium & homicidium fuisse præsumptionem, quam habuerit à Deo visitatus tam abundanti consolatione, vt dicere auderet: *Ego dixi in abundantia mea, non mouebor in aternū.* Paulisper exspecta, subtrahet Deum pauperumper manum, & fauores hi cessabunt, & insolitæ oblectationes, & videbis, quid fiet: *Aueristi faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.* Deus te in tua paupertate deseret, & habebis tuam, & malo tuo disces, postquam cecideris quod ante nosse noluisse, quando te suo Deus fauore prosequeretur & visitabat. Similiter causa casus & negationis Apostoli Sancti Petri dicit idem Sanctus Basilius fuisse, quod præsumpserit, & nimis sibi confiderit: *Etiā si oportuerit me mori tecum; non te negabo, & si omnes scandalizati fuerint ego nunquam scandalizabor:* valde præsumptuose dicebat, ideoque permisit Deus illum cadere, vt se humiliaret & cognosceret.

Nunquam à nobis ipsis oculi auertendi, nec nobis putandum nos in hac vita securos esse; sed cogitandum qui simus, & semper cum timore viuendum, semperque suspicandum ne inimicus ille, quē circumferimus aliquā nobis prodicionem molitur, & laqueum tendat, quo nos in ruina protrahat.

Sic vt quemadmodum non nobis in fragilitatis & miseræ nostræ cognitione persistendum, sed statim ad Dei bonitatis cognitionem progrediendum; sic nec in Dei & misericordiā & gratiæ ipsius cognitione manendum, sed statim ad nos flectendi oculi.

Hæc scala Iacob est, quæ ex vna parte terræ cognitionis nostræ affixa est, & altera parte culmini cæli. Hæc tibi ascendendum & descendendum est, vt Angelis ascenderunt & descenderunt. Ascende ad diuinæ bonitatis cognitionem, & ibi non siste, ne præsumptio tibi

Basilius.

Psalm. 9.7.

Basilius. h. 22. de humilitate & in regulis breuioribus resp. 81. Matt. 26.35.

oboriatur; sed iterum descende ad tuam cognitionem, & nec ibi subsiste, de animo cadas & diffidas, sed iterum ad diuinam cognitionem ascende, vt in illum fiduciam coniicias. Sempertibi hac scala ascendendum & descendendum est.

*S. Catharina
Senensis. 67.
dialog.*

Hac ratione isto exercitio utebatur Sancta Catharina Senensis, vt diuersis se diaboli tentationibus liberaret, quas illi diabolus adducebat, vt ipsa in dialogis refert, quod diabolus illam confusione tentaret, nitens illi persuadere, totam eius vitam fraudem fuisse: illa interim se leuabat, & exurgebat in Dei misericordia, cum humilitate dicens: Confiteor Creatori meo omnem meam vitam tenebras fuisse, ipsa vero me abdam in vulneribus Iesu Christi crucifixi, & ipsius me sanguine ablui, & sic meae iniquitates confumentur, & Creatore & Domino meo fruor. Lauabis me & super niuem dealbabor. Dum vero eam diabolus contraria tentatione per superbiam extollere volebat, & fuggerebat, quod Deo grata esset, & non amplius ei opus esset se attingere nec amplius defectus suos despicere illa se humiliabat, & diabolo respondebat: Hei misere mihi! Sanctus Iohannes Baptista nunquam peccauit, & fuit in matris utero sanctificatus, & tamen omni se austeritate & poenitentia macerauit. Ego vero tanta peccata commisi, & illa nunquam desici, nec cognoui, vt debui. Diabolus partim tantam humilitatem, partim tantam in Deo fiduciam non tolerans, illi ait: Maledicta sis tu cum illo, qui te hec docuit, nescio quare possit te parte aggredi; item te confusione deicio, tu te Dei misericordia erigis, sin te extollo, tu infernum vsque te per humilitatem deicis, & vsque in infernum me persequeris, ideoque illam dimisit, nihil enim nisi damnum sibi referebat. Eodem & nobis modo hoc exercitium est, & partim erimus pauidi & abominabiles, partim fortes & hilares: pauidi se nobis ipsi, & fortes & hilares in Deo. Haec duae illae lectiones sunt, quas

Deus quotidie (vt Sanctus quidam testatur) electis suis dat, prior vt defectus suos posterior vt diuinam bonitatem percipere habeant, quae tanto amore illos prosequitur.

CAPVT IX.

De magno bono & utilitate, qua in exercitio cognitionis sui reperiuntur.

VT maiori cum animo hoc nostrum cognitionis exercitium arripiamus; videtur sibi aliqua bona & utilitates inde oriunda hic in medium adferre. Iam vnum expositum est, videlicet esse fundamentum & humilitatis radicem, & vnicum & necessariū mediū ad eandem parandam & conseruandam. Rogatus quidam seniorum patrum, quare ratione quis sibi humilitatem parare possit respondit: Si sua se felicitate tantummodo & non alterius mala consideret. Quicumque oculos ab alienis defectibus ad suos conuertit, penetrat & inquirat, sibi quam nouissimus, veram talis humilitatem assequetur. Hoc solum sufficiebat, vt diligenter hoc exercitio uteremur, quandoquidem tanti nobis interest ad humilitatis virtutem nobis parandam.

Sancti tamen ulterius progrediuntur, ducit ad meritum Dei. & dicunt humilem sui cognitionem certiore viam esse, ad Deum cognoscendum, quam omnium scientiarum maximum exercitium. Hecque ratio est, quam S. Bernardus allegat, haec enim omnium scientiarum & maxima & utilissima, per hanc siquidem homo in Dei cognitionem peruenit. Hoc docet S. Bernardus de demonstratione tenore illius loquendo, quod seruator noster in caelo nato operatus est, cui luto oculis impositum in corporealem dedimus, quo se videret, & spiritalem visum, quo Deum cognosceret & adoraret. Sic Dominus nos oculos natus per nos ipsos & Dei gratiam, illuminat, luto, vnde

Tomas à Kempis

Sui cognitio abducit de se

Cap. 12.

Bona, propter se, & religio

Aug. in libro

denatis sumus, liniendo super oculos nostros, ut primum incipiamus nos ipsos agnoscere, deinde illuminatorem nostrum credendo prout adorare. Idem Sancta mater nostra Ecclesia nos docere nititur cerimonia illa, qua initio ieiunii quadragesimalis vitur, dicens: *Memento homo quia pulvis es, & in pulverem reuerteris.* Ut homo se cognoscens & Deum cognoscat, & doleat se illum offendisse, & penitentiam de peccatis agat. Sic ut se videre & nosse, & hominē lutum & abiectiōnem suam considerare, medium sit, ut ad Dei cognitionem perueniatur. Et quo plus & exactius quis vilitatem suam cognoscit, tāto perfectius cognoscat magnitudinem & altitudinem Dei: *Opposita enim iuxta se posita magis elucescunt*, nam album nigro superpositum magis resplendet & cognoscitur. Homo ergo cum summa sit abiectio, Deus vero maxima altitudo, duo extrema contraria sunt. Vnde fit, ut dum quis se perfectius noscit, videns ex se nihil boni habere, prater nihilum suum & peccata; magis appareat bonitas, misericordia & liberalitas diuina, quæ se tam demittit & abiicit, ut velit amare & tractare cum tanta abiectiōne, ut est nostra.

Inflamat a-
more diuino.

Hinc est, quod anima incendatur & multum inflammetur diuino amore, nam numquam satis mirari potest, nec Deo gratias agere, quod quamuis homo tam miser & peruersus sit, tamen Deus illum tolerat, & tot beneficiis cumulet. Imo vix aliquando nos ipsos tolerare possumus, quandoque tanta sit Dei erga nos bonitas & misericordia, ut non solum nos toleret, sed & dicat: *Delicia mea esse cum filiis hominum.* Quid dō Domine in filiis hominum tibi inuentum ut dicas delicias tuas esse cum iis esse & conuersari? Hæc causa fuit cur tam frequens apud Sanctos hoc sui cognitionis fuerit exercitium, ut ad maiorem Dei cognitionem & diuinæ Maiestatis amorem venirent. Hoc exercitium & oratio Diuo Augustino vscata: *Deus semper idem, nouerim me, nouerim te.* Hæc oratio

Aug. l. de vi-
litate.

Rodriguez exercit. pars 1.

illa fuit, qua Sanctus Franciscus noctes diesque transigebat: Quis tu? Quis ego? Hæc Sancti ad altissimam Dei cognitionem perueniunt: hæc certissima & omnium securissima via ad hoc est, & quo altius & profundius in tui cognitionem deueneris, tanto magis ascendes & cresces in Dei ipsius bonitatis & infinitæ misericordiæ cognitione, quantoque plus ascenderis & creueris in Dei cognitione tanto plus descendes & crescis in tui cognitione. Lumen enim cœleste abscondita manifestat, & animam etiam illa erubescere cogit, quæ oculis mundi optima videntur. Dicit Sanctus Bonaventura, sicut radiis solaribus domum intrantibus statim apparent atomi; sic & cor radiis gratia illustratum etiam minima videt: ideoque malum & imperfectum iudicat, quod alter tanta luce non illustratus optimum esse ducit. Hoc causæ est cur Sancti tam sint humiles, & se tam parui faciant, & quo sanctiores, tanto se minoris faciant. Quo enim maiori luce illustrati sunt, & maiorem Dei cognitionem habent; tanto perfectius se cognoscunt, & sciunt se ex sua messe nihilum & peccata habere. Et quam exacte se cognoscant, & multos in se defectus videant, tamen semper putant alios & plures esse, quos non vident, & minorem eorum partem sibi notam esse, & illa eorum de se opinio est. Ut enim credant Deum meliorem esse, quam ipsi nosse queant, sic & credant se peiores esse, quam ipsi adsequi possint. Ut enim quantumcunque Deum cognoscamus & intelligamus, eum comprehendere non possumus, sed semper in eis aliud ac aliud restat intelligendum & cognoscendum: sic etiam quārumlibet nos noscamus, & contemnamus & humilitemus, tamen ad fundum miseriarum nostrarum nunquam perungere possumus. Hocque non hyperbole, sed ipsissima veritas est: ut enim homo ex se nil nisi nihilum & peccata habet; quis tantum se humiliter & abiicere poterit, quam duo hæc requirunt.

Bonaventura.

Deligit mini-
ma quæque
animi errata.

Parisnausea.

De Sancta quadam legitur, quod petito à Deo lumine, ut se posset nosse, tantam in se fœditatem & miseriam viderit, ut ei intolerabilis esset, & Deum rogauerit, dicens: Domine non tantam cognitionem da, alioqui animo cadam. & refert Pater magister Aulia, se personam nosse, quæ sapientius Deum rogabat, ut sibi aperiret, qualis esset. Aperuit illi paululum Deus oculos, quod magno ipsi stetit, tam enim se fœdam & abominabilem cognouit, ut magna voce exclamaret: Auffer lumine tua misericordia ex oculis meis speculum hoc, non diutius formam meam frueri queo.

Et sui odium.

Hinc etiam nascitur in Sanctis sanctum illud sui odium & horror, de quo supra dictum est quo enim perfectus immensam Dei bonitatem noscunt & eum amant, tanto se oderunt, ut aduersarios & inimicos Dei, secundum quod dicit Iob. *Quare me posuisti contrarium tibi, & inimicum mihi metipsum graui?* Vident sibi in se omnium malorum radicem, propriam videlicet voluntatem & sensualitatem, ex qua omne peccatum emanat, hacque cognitione contra se ipsos insurgunt, & se oderunt. Num tibi æquum videtur illum odisse, qui te fecit deserere & mutare tantum bonum: quale Deus est, ut parua & breui voluptate & delectatione fruereris? Nonne tibi fas videtur eum odio habere, qui te fecit eternam gloriam amittere, & infernum in æternum mereri? Qui tibi tanti mali causa fuit, & adhuc est? Nunquid tibi omni odio dignus videtur? Hic tu ipse es, aduersarius & hostis Dei, aduersarius & hostis proprii boni, & salutis tue.

CAPVT X.

Sui cognitionem non pusillanimitatis sed potius fortitudinis & vigoris causam esse.

ALITVD magnum in hoc sui cognitionis exercitio bonum inuenire est,

quod non solum non pusillanimitatis & pauoris causa est, ut forsitan aliquibus videri possit, sed potius magnum animum & fortitudinem ad bonum dat. Ratio huius hæc est, dum quis se noverit, viderit in se nihil cui inniti possit, & sibi certidens totam in Deo fiduciam ponit in quo se fortem & potentem ad omnia reperit. Hinc euacuit, ut cuiusmodi magna possint tentare & aggredi, & ea ad optatum finem perducere, ut enim totum Deo, sibi vero nihil ascribit; Deus negotii magnum applicat, & suum facit, & in se onus suscipit, & tunc per instrumenta & media debilia exequi vult ille mira & magna; *Ut ostenderet diuinitas gloria sua in vasa misericordie, quæ preparauit in gloriam.* Rom. 9. B.

In debilioribus vasis reponere solitus est fortitudinis suæ thesauros, ut tanto magis gloria eius elucescat. In ipsum est, quod Deus Sancto Paulo dixit, quando temptationibus quasi obutus clamabat petens ab his liberari, cui Deus respondit: *Sustinet tibi gratia mea: virtus in infirmitate perfectior.* 2. Corinthiorum 12. versiculo 9. quo enim temptationes vehementiores & infirmitas maior, tanto magis splendet Dei virtus, & se perfectiorem & fortiorem exhibet. ut enim medicus amplior est refectio honoris, quo vehementior est morbus & maius ærotantis periculum, sic & quo maiore est in nobis infirmitas, tanto maiorem honorem brachium Dei in nobis consequitur.

Sic hunc locum exponunt Sanctus Augustinus & Ambrosius. Hinc ergo quando quis se nouit & sibi diffidit, una Maiestas auxilio adcurrit & liberat: contravero, dum quis sibi, suis motibus & diligentibus fiduciâ Deo deseritur. Hinc etiam Sanctus Basilus causam esse, quod dicitur, quod iustis solemnioribus, dum velamus & cogitamus plus orationi & deuotioni vacare minus id fiat, quod nobis minus diligenter & præparationibus animam fidamus. Alius vero, dum i bonis cogitamus, in maioris dulcedine bene actionibus præuenimus, ut intellegamus hoc esse

Rom. 9. B.

Aug. 14. ne
Trin. c. 1.
Amb. 2. ad
Cor. 11.

Basilus.

Ms.

Handwritten musical notation on a single staff, featuring a treble clef and several notes.

Handwritten musical notation on a single staff, featuring a bass clef and several notes.

fragilitatem & infirmitatem, non nobis an diligentiam vel meritum. Ita ut dum quis fragilitatem, & miseriam suam agnoscit, non animo cadit nec timidior fit, sed potius exhorret & fortior redditur, eo quod cor non turbabitur, & omnem fiduciam in Deo collocare. Id quod illud ipsum est, quod ait Apostolus Sanctus Paulus: Cum infirmior tunc, potius sum. Hoc est: Cum infirmior, tunc exaltior. Sicque declaratur a S. Augustino & Ambrosio: Non me humilio & leuor, & agnosco me nihil posse, & infirmitatem meam fragilitatem meam addico, tunc erigor & leuor: dumque exactius agnosco & video fragilitatem & infirmitatem meam, deus in Deum fideus, me robatiorem & alacriorem ad omnia fortior: ipse enim tota fiducia & spes mea est. Et erit Dominus fiducia eius.

Ex his intelligere erit, humilitatem non esse nec aliam deprecationem & nullam humilitatem coram deo, quæ tollat iniquitatem, sed in deo profectu. eo quod nobis per se non sufficit, nunquam nos virtutes per se possunt, nec superare perfectionem perfectionis conditionem & inclinationem: quos in se habens & habentem, quæ in iungit vel per se in iungit, re obedientia: virtutum aptus ero ad confessionem audiendas, vel ut in missiones ableger, vel ad alia similia. Videtur id humilitatis esse, sed sepe non est, potiusque ex superbia cor non habet. Conuerit enim quis in se oculos, quasi suis viribus industria & diligentia talis quid valeret, quod in Deum digne debeat, in quo omne nostrum robor & fortitudo est. Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Dominus protector meus à quo trepidabo? Si confisi sunt aduersum me castra, non timebit cor meum, si exurgit aduersum me praelium, in hoc ego sperabo. Et, Si ambulauero in medio umbrae mortis non timebo mala, quoniam tu mecum es. Quanta verborum diuersitate nam eandemque Prophetam explicat pleni sunt huius omnes psalmi, ut indicetur affectus & fiducia abundans, quam ille habebat,

& quæ nos habere fas est. In Deo meo transgradiamur, quoniam amicus altus sit, nihil se mihi opponere poterit, propter gigantes locustis superabit. In Deo meo leones & dracones inueniam, eiusque gratia & favore fortes erimus. Qui docet manus meas ad prælium, & posuit ut arcum arcum brachii mei.

CAPVT XI.

De albis bonis & commodis, ex sui cognitionis exercitio oriundis.

IN TER omnia media, quæ ex nobis habere possumus, ut nobis Deus gratiam & dona sua communique; præcipuum merito est, ut nos humiliemus & fragilitatem & miseriam propriam agnoscamus. Ideo aiebat S. Apostolus Paulus: Li-

beret igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabites in me virtus Christi. Et Dominus Ambrosius in verba hæc: Placeo mihi in infirmitatibus, dicit: Si gloriandum est Christiano, in humilitate gloriandum est, de qua crescitur apud Deum. Hæc enim regit via est, quæ eo perducit. Ad hoc probandum adfert Sanctus Augustinus illud Prophetæ: Pluiam voluntariam segregabo Deum hereditati tua, & infirmata est; tu vero perfecisti eam. Quando credis Deum pluiam voluntariam & gratiosam donorum & gratiæ hereditariæ, id est, animæ daturum? Et infirmata est: dum infirmitatem suam & miseriam agnoscit, Deus illam perficiet, & in illam pluiam donorum voluntaria & gratiosa decendet. Quo enim pauperes mendici pauperitatem & vlcera sua misericordibus diuitibus magis aperiant, tanto magis illos ad pietatem & castitatem mouent, & longiores elemosinas recipiunt, sic & quo quis se magis humiliat, & se agnoscit, & miseriam magis detegit, quo diuinam misericordiam plus inuitat & mouet ad sibi compatiendum &

Isa 40.29.

condolendum; & maiorem donorum
copiam illi communicandum. *Qui
dat laxo virtutem, & hu, qui non
sunt, fortitudinem, & robur multipli-
cat.*

Subsigna-
ria viti-
orum
plerumque
sunt.

Vt breui compendio magna bona &
commoda huius exercitii complectar, di-
co ad omnia remedium generale esse sui
cognitionem. Ideoque in quaestionibus,
quæ in spiritualibus colloquiis proponun-
tur, vnde tale quid oriatur, & quod illi sit
remediū? fere in omnibus responderi po-
test, id oriri sui cognitionis defectu, & re-
medium esse se cognoscere & humiliare.
Si enim quæras, vnde oriatur, quod proxi-
mum iudices, respondeo sui cognitionis
defectu fieri, si enim in tuum ipsius sinum
inspiceres, tot ibi inruenda & plangenda
reperies, vt tibi necesse non sit aliena cu-
rare. Si qua res, q̄ fiat, quod aspera & mo-
rosa verba proximo dicas? dico & hoc e-
iusdē defectu fieri, si enim te nosse, & te
tanquam omnium minimum haberes, &
vnumquemque vt superiorem suspiceres,
non eo hoc modo alloqui auderes. Si pe-
tas, vnde nascantur excusationes, quere-
læ & murmurationes hæ: Cui hoc vel il-
lud non mihi datur, quare tali ratione me
tractant? certum est & inde oriunda esse.
Si scire velis, qui fiat quemquam plus æ-
quo turbare & tristari, dum tali vel tali
tentatione obruitur? vel dum videt se sæ-
pius labi, & ideo illum dolore affici &
quasi animum despondere? etiam defectu
proprie cognitionis procedit: si enim hu-
milis es, & cordis malitiam aduerteres;
non turbaberis, nec ideo desperares, sed
potius obstupesceres, quod penitus tibi nō
contigerit, & in maiora non sis lapsus, &
Deum iaudares & gratias ageres, quod
manu sua, ne caderes te sustentet, quod
proculdubio cōtigisset, nisi ille te retinu-
isset. Ex viti-
orum sentina & fonte quid
non mali fluere potest: ex tali simeto tales
odores sperandi sunt, & à tali arbore ta-
les fructus. In verba illa Prophetæ: *Recor-
dat us est, quoniam pulvis sumus, dicit san-
ctus Anselmus: Magnum nec mirum est,
si ventus puluerem secum ferat & rapiat.*

Isa 102.14.
Ansel. l. de
studium c.
61.

Legimus de P. nostro Francisco Borgia, l. 4. c. 1. v. 12
P. Francisco
de Borgia,
quod quodam tempore ei proficilcenti
in via obuius fuerit quidam nobilis vir, ei
amicus, qui aduertens quanta cum pau-
pertate & incommode iter faceret, &
ei compatiens rogabat, vt maiorem sui
curam haberet. Pater hilari & simulato
vultu respondit: Hanc pro me solitudi-
nem deponere, nec cogita tam male mihi
prouisum vt putas, certior enim sit, me
semper metatorem præmittere, qui & ho-
spitium & omnia necessaria in aduentum
meū parat. Quærete vero nobili illo, quis
ille esset, quē præmitteret; respondit: Mei
ipsius cognitio est, & eius q̄ mereor cōsi-
deratio, qui est infernus ob crimina mea,
& dumq; hac cognitione munitus ad ho-
spitium quantumlibet male præparatum
venio, commodius mihi videtur, quam
merita mea exigant.

In annalibus fratrum Prædicatorum l. p. 13 c. 4.
histeria Tra-
dicatorum,
refertur de S. Margarita eiusdem ordinis,
quod cuidam viro Religioso, pio & spi-
rituali dixerit inter alia, quod sæpius Deo
supplicasset, vt ostenderet ei viam, quam
antiqui Patres ingressi erāt, & tam ei pla-
cuerāt, vt tot dona & gratias de ipsis ma-
nu accipere mererentur: Et quod quadam
nocte dormienti apparuerit liber aut eis
characteribus conscriptus, & statim audi-
ent sibi dicentem vocem: Surge & lege: &
quod surrexerit, & pauca verba, diuina
tamen & cælestia legerit. Hæc seniorum
patrum perfectio fuit, Deum amare, seip-
sum contemnere, neminem spernere nec
iudicare. Et statim liber euauit.

CAPVT XII.

Quam expediat nos cognitione pro-
pria exerceri.

EX dictis facile erit intelligere, quā ex-
Thales Mil-
pedias nos nostri cognitione exerce-
fin. Refert
ri. Rogat Thales vnus sapiētū Græciæ, qd
Paulus Ma-
inter omnia naturalia ei esset scitu difficili-
nutius in ap-
mū, respondit hominē se posse nosse. Amor
pag 567. S. 8.
Idem Dioge-
n. quē in nos habem⁹: rāt⁹ est, vt cognitio-
ner.

nē hanc impediāt; & hinc etiā celebre illud veterum dictum: *Nosce te ipsum.* Et alterum: *Tecum habita.* Verum extraneis omīssis ad nostros veniamus, qui doctiores huius scientiæ magistri sunt, S. S. Augustinus & Bernardus dicunt hanc sui cognitionis scientiam altissimam & utilissimam esse omnium scientiarum, quæ ab hominibus inuentæ sunt. Magni faciunt (dicit S. Augustinus) homines scientiam de cælo & terra, astrologiam, cosmographiam, scientiam de cælorum motu, cursu planetarum, eorum proprietatibus & influentiis: sed se nosse maior & altior his scientia est: illæ inflant & vanos homines reddunt; hæc ædificat & humiliat. Quamobrem sancti & spiritualis vitæ magistri iubent nos multum hoc exercitio occupari, & ab usum arguunt aliquorum, qui leui brachio suorum defectuum cognitionem percurrunt, & diutius occupantur deuorum meditatione, eo quod in his obledionem inueniant, & in defectuum & errorum suorum examine non delectentur, quod nefas arbitrentur sibi non placere, ut turpis aliquis, qui se in speculo considerare non audet. S. Bernardus loquens in Dei persona ait: *O homo si te videres, tibi displiceres, & mihi placeres: sed quia te non vides, tibi places & mihi displices. Veniet tempus, cum nec mihi nec tibi placebis: mihi quia peccasti: tibi quia in æternum ardebis.*

De hoc agens S. Gregorius dicit aliquos esse, qui dum Deo seruire incipiunt & aliqua ex parte virtutem colere, statim sibi boni & sancti videntur, & tam fixos habent oculos in bono, quod faciunt, ut penitus peccata & mala præterita obliuiscantur, & de subinde præsentia, tam enim in boni consideratione detinentur, ut non aduertant nec videant multa mala, quæ faciunt. Contra vero agunt boni & electi, nam ut vero virtutum & bonorum operum pleni sunt, semper oculos in malum coniiciunt, & imperfectiones & defectus suos considerant. Et facile videre est, quantum inter vos & alteros intersit, nam hi mala

sua considerantes bona & magnas virtutes, quas possident, conseruant, & in humilitate permanent: mali vero bona sua intuentes eadē perdunt, nam superbiunt in illis & euanescent. Sic ut boni malis suis commodum & rem faciant; mali contra bonis suis malum & damnum sibi adferant, quod iis male vtantur. Ut in cibus euenit, qui quamuis salubres & boni sint, si quis eis vtatur sine modo vel ordine, morbum sibi accersit: & contra si quis viperino veneno certa commixtione & temperie vtatur, erit ei thæraca & salubris. Et dum diabolus tibi suggerit (dicit S. Gregorius) bona, quæ egisti, ut te magnificas & superbias, opone illi tua mala, in memoriam peccata reuocans. Ut D. Paulus faciebat, qui ne extolleretur & euanesceret magnis suis virtutibus, eo quod in tertium vsque cælum raptus esset, & altis ibi habitis reuelationibus, dese dicebat: *Qui prius blasphemus fui, & persecutor & contumeliosus, & ideo non dignus vocari Apostolus, quia Ecclesiam Dei persecutus sum. Quod optimum & antidotum contra hanc tentationem.*

In verba illa, quæ Archangelus Gabriel Prophætæ Danieli dicebat: *Intellige fili hominis;* dicit S. Hieronymus, quod sancti illi Prophætæ Daniel, Ezechiel & Zacharias iam sibi videbantur esse inter Angelorum choros, propter magnas & continuas reuelationes, quas habebant: & ut propterea se non extollerent, euanescerent & superbirent, cogitantes se iam Angelicam naturam vel superiorem induisse, monet illos Dei nomine Angelus, ut naturæ suæ fragilitatem & debilitatem recorderentur, vocans eos filios hominum, ut nouerint se fragiles & miseros homines esse ut cæteros, & se humilient, & se pro eo habeant, quod sunt. Plurima in sacris & prophanis historiis exempla occurrunt Sanctorum & illustrium virorum, Regum, Imperatorum & Pontificum, qui hoc medio vsi sunt ad humilitatem conseruandam & non superbiendum.

Memoria delictorum domini fugat.

Sanctine extollantur hominilantur. Dan. 8. 17. Hieronymus.

Contemptus
fuit.
s. 4. c. 1. 1. 1. 1.
P. Franciscus
de Borja.

Oculatus
fuit an quo-
raderet P.
Borja
1. 10. 4. c. 4.

Necessitas
humilitatis.

Luc. 13. 6.

De Patre nostro Francisco de Borja
legitur, dum a thure Gandia Dux esset,
quod quidam vir sanctus et auctor fac-
tus, quod si in Dei servitute proficere
veller, nullus ei dies abiret, quo non ali-
quid mente voveret, quod ad propriam
confusionem & contemptum taceret.
(1) sed continuam eam animam adaperit, ut
a se tempore, quo se ad rationis men-
tem exercitum dedit, deus penitus ei
hominem in sui cogitationem & contem-
ptum impenderet, quod cum per egerit,
a facit vel viderit, totum ad sui deie-
ctionem & confusionem applicavit.
Habebat praeerea aliud devotiois ge-
neris, et quicquid huiusmodi, quod quicquid
finiturque videri sargebat, genua fle-
deret, et quicquid etiam seculariter, ut me-
moreris se tenem & puerum esse cum
palcerem ventrem. Quid vero hinc
commodi tulit, satis apparuit, quan-
do quidem tantam nobis humilitatis &
faciemus exipiam requirit. Oner-
uenas ergo nos hoc continuum & id
semper cultum in is, nulla nobis dies
abeat, qua diuina orationis parte non
contaminamus a modo cogitando, quod
ad nostrum contumeliam & contem-
tum faciat. Et ne cessemus, ne hoc ex-
ercitio superbiemus, donec sententia nas,
anima nostrae impenitentiam intencem no-
strae contemptum & vapendenciam, &
confusionem & erubescenciam coram
divina Maestrate, intuentes nostram ab-
iectionem & miseriam. Valde enim no-
bis est id necessitatem, non tanta nostra
est desperatio, & incertitudo, ut magis
mus & amemus, nisi quod dico ex-
ercitum viderit, in singulas horas nos
sunt nos deus in modum, ut liber
sunt an uni, leniores enim & maiores
sunt in tantis. Semper necesse hunc tu-
morem & superbiā in capiti, quae in no-
bis oritur, aspicientes in ipsius nobis
fide & in omnis pedes, ut hac ratione
vanitatis & superbiae tota dissolvatur.
Recordemur Eum, quia illud parabol-
le de figo, quam Dominus descendit vo-
lebat, eo quod non terram annam flu-

um non fecisset. Dicebat hortulanus
domino, ut illum hoc anno permitteret,
promittens se folium & fructus addi-
turum, & sic se fructum non teneret, tunc
existeret. Tu ergo hanc & iterum lem
animam tuam sic in iode, & fructus pec-
torum tuorum & miseriam, quod a sa-
a, & hanc, & hanc fructum faceret & fructus
fiet.

Ut maiorem animo quis hoc exercitum
celat, & nemo occasionem suam omi-
tendi eo fallas aliquas impressiones cap-
ter, duo hic notanda sunt. Prius ne
quis cogitet hoc exercitum tantum in-
ipientiam esse, cum & veterum & valde
perfectorum virorum sit, cum videamus
id ab illis, imo & ab Apostolo S. Paulo
viuipatum. Posterius est, quod intelli-
gendum, hoc exercitum non in erori
obnoxium nec melancholicum esse, nec
adferre turbationem & inquietem, sed
potius multam pacem & quietem, simi-
ficationem & hilaritatem, quanta scun-
que etiam in se suis defectus & errores
cognoscat, qui intus se etiam tam per-
ueriam deprehendat, ut omnes illum
oderint & contemnant. Dum enim co-
gnitio hanc ex vera humilitate procedit,
pena illa & contemptus cum quadam
suavitate & delectatione aduenit, ut
nollet sine illa homo esse. Absque an-
xietates & penae, quas quidam atten-
dentes suas imperfectiones & defectus
sentiant, tentationes diaboli sunt, qui
partim eis nititur hominibus pertrahere
se humilitatem habere, partim veritatem, si
posset, ut homines deo dissiderent, &
suo se servitio manciparent.

Si in fragilitatis & miseriae nostrae co-
gnitione nobis silendum foret, satis no-
bis causa esset tristandi & desperandi;
sed non hic figendus pes est. Sed statim
ad divinae bonitatis, misericordiae & li-
beralitatis considerationem transeun-
dum, in quo advertendum quam nos di-
lexerit, & quanta pro nobis passus sit,
hicque omnis fiducia figenda. Sicque
quod occasio penitentiae & misericordiae
saturum erat, si nos respiciamus, iuvat
ad

Studium
celat, & nemo
occasionem suam
omittendi eo fallas
aliquas impressiones
capere, duo hic
notanda sunt.

Cognitio
hanc ex vera
humilitate procedit,
pena illa & contemptus
cum quadam
suavitate & delectatione
aduenit, ut
nollet sine illa homo
esse.

Desiderium
nobis silendum
foret, satis nobis
causa esset tristandi
& desperandi;
sed non hic figendus
pes est.

ad nobis animum addendum & confortandum, & causa est maioris hilaritatis & solatii, si Deum adspiciamus. Si quis se letuerat, nihil videt nisi quod deplorandum est; si Deum respiciat, in eo confidit, nec timet ab eo deseri, quantalibet etiam in se animaduertat imperfectiones & miseras. Diuina enim bonitas & misericordia, in quam oculos & cor fixit, infinitis partibus omnia hæc excelsit & superat. Hæcque consideratione, quas ipsi in visceribus radices egit, sibi tanquam fractæ arundinis nitentur & Deo semper nititur & fidit, secundum illam Prophete Danielis sententiam. *Neque enim in iustificationibus nostris presternimus preces ante faciem tuam, sed in misericordiis tuis multum.*

CAPVT XIII.

De secundo humilitatis gradu: Declaratur in quo consistat iste gradus.

SECUNDVM humilitatis gradum dicitur S. Bonauentura esse, desiderare aliquem parui fieri. *Ama nesciri, & pro nihilo reputari.* Desiderare a nemine sciri, & æstimari, & ab omnibus pro nihilo haberi. Si in primo humilitatis gradu beneficiati essemus, tum ad secundum propius accessissemus. Si nos ipsos parui faceremus, non nos pigeret ab aliis parui fieri, & potius ideo lætaremur. Idne manifestius videre lubet? (dicit S. Bonauentura) Omnes naturæ in id propendemus, si videamus alios eiusdem nobiscum esse opinionis, & idem nobiscum sentire. Quod si ita se res habet, cur non gaudemus alios nos vniuersum? Scis quare? quia nos ipsi nos non vniuersum, nec hæc opinio nostra est. S. Gregorius in verba illa Job: *Peccatus, & vere deliqui, & ut eram dignus, non recipi.* dicit, plurimos esse qui ore parum proferunt se tales vel tales esse, & tamen ipsi id non credunt, dum animam idem dicunt, vel etiam minus, ferre nequeunt.

Huiusmodi, dum de se mala dicunt, verè non dicunt, sic enim in animo suo non sentiunt, vt sentiebat Job, dum diceret: *Peccaui & vere deliqui & Deum offendi, & non me secundum mentem sentiant.* Job hoc verè & ex animo dicebat, illi vero solum ore & exteriori se humiliant, intus tamen humilitatem nullam habent, humiles quidem apparere, sed non esse volunt; si enim id vere vellent, non tam ægre ferrent se ab aliis reprehendi, & de aliquo errore notari, nec se tam excusarent & defenderent, nec se turbarent, vt turbantur.

Refert Cassianus ad Abbatem Serapionem accessisse quendam monachum, qui habitu, gestu & verbis magnam præ se humilitatem & sui contemptum ferebat, & nunquam de se malum dicere cessabat, quod magnus erat peccator & peruersus, indignus communi aere frui, nec à terra ferri: non volebat nisi humi sedere, multo minus permittere, vt lauerentur ipsi pedes. Abbas Serapion post mensam secundum consuetudinē suam cœpit de rebus spiritualibus agere, in quibus & monachus partem habebat, nam bonum ei consilium dedit, & magnam charitatem & mansuetudinem suavit, quando quidem iuuenis & fortis erat, in cella sederet, & manibus ad parandum victum operaretur secundum monachorum regulam, & ne otiosus per aliorum cellas vagaretur. Tam grauius hanc admonitionem & consilium tulit monachus, vt dissimulare nequiret, sed exterritus & in facie indignationem ostenderet. Quare ei dixit Abbas Serapion: *Quid hoc est fili, quod hæcenus tanta ac te ipso mala dixisti, & tot ignominias & dedecora, & nunc vnica admonitione, quæ tam est sincera, nec aliquam contumeliam & iniuriam in se habet, sed potius magnam charitatem & amorem, tam indignis & commouetis, vt tegere & dissimulare nequiuertis? Sperabasne fortitan tanta de te ipso mala dicendo à nobis te audierum illam Sapientis sententiam: *Iustus prior est accuser, an?**

*Superbus
rebus tantis
scire se humili-
at.*

*Cassian. col-
lu. 13. c. 11.
Monachus se
coram alio
contemnit &
tamen moni-
tionem ab
Abbate non
potest ferre.*

*Trou. 10. 17.
Voie.*

Gregorius.
Humiliant se
aliqui ex su-
perbia.

Eccles. 19. 23.

Bern. serm.
16. super
Canticis.

Ambros. 17.
epist. 44.

Superbus
vel magni
fieri.

Greg. l. 26.
moral. c. 1.
Idem. Enche-
iride. de inflama-
tione nouit.
c. 8.

Contemnit
se superbus
vel arrogans
perit suorum
laudatorem.

volebasne, vt te laudaremus, & pro iusto haberemus? vbi & S. Gregorius ait, id esse quod nostra hypocrisis & ficta humilitate ambimus, & id quod humilitas videtur, magna est superbia. Sæpius enim nos humiliamus, vt ab hominibus laudemur, & boni & humiles habeamur. Si sic res non se habet; quæro à te, cur dicas, quod alios non vis credere? si ex animo & vere dicis, optandum tibi vt & alii credant & te talem æstiment, si id non optas, aperte demonstras, quod hoc ipso nolis humiliari, sed magni fieri & æstimari. Hoc est quod Sapiens inquit: *Est qui nequit se humiliat. & interiora eius plena sunt dolo & superbia.* Quæ enim maior fraus potest excogitari, quam per humilitatem velle ab hominibus honorari & æstimari? & quæ maior superbia, quam humilem velle haberi? *Appetere de humilitate laudem humilitatis, non est virtus, sed subuersio,* dicit S. Bernardus. *Quid peruersius quidue indignius, vt inde velis videri melior, vnde videris deterior?* Ex malo, quod de te dicis, vis bonus videri, & talis haberi, quid indignius & rationi magis absolum? S. Ambrosius idem arguens ait: *Multi habent humilitatis speciem, sed virtutem non habent: multi eam foris prætendunt, & intus impugnant.*

Tanta nostra est superbia & propensio vt magni fiamus & æstitemur, vt mille vias excogitemus, & mille modos ad eo perueniendum inuenimus: aliquando directas, aliquando indirectas, semper tamen id expetentes, vt existimationi nostræ consulatur. Dicit S. Gregorius superbis proprium esse, dum sibi persuadent aliquid se bene dixisse vel fecisse, eos qui audierunt vel viderunt, rogare, & defectus suos exponant, vt eos sic laudent. Videntur se externis humiliare, dum petunt defectus suos exponi, sed non nec humilitati sed superbiam adscribunt, hoc enim pacto laudem extorqueant conantur. Alias quis factum suum vituperat, & dicit sibi in eo non factum

fatis, vt sic eliciat, quod alter peccatore conditum gerit, & velle se ab eo excusari, & sibi dicere: Non male sane sed optime dictum vel factum fuit, non est, quod tibi hic non satisfactum credas: hoc est, quod alter volebat.

Hanc humilitatem pater quidam grauis & spiritualis nominabat humilitatem incuruam. Hoc enim hamo ab alio elicere vis, vt te commendet. Concionatus quis putat sibi concione sua factum satis, & ab altero querit, in quo errauerit vel defecerit: ad quid huiusmodi fictiones & hypocrises? nullos errores vel defectus fuisse credis, nihil aliud petis, quam vt concionem laudent, & eiusdem tecum sint opinionis, quod lubenter audis, & si quis alter sincere aliquem errorem indicat, non aridet tibi hominis iudicium, sed tua potius defendis, & sæpius euenit, vt illum iudices, qui errorem indicauit, & non tanti ingenii & iudicii esse affirmes, vt hic recte iudicare posset, eo quod errorem dixerit, quod tu certum duxisti. Totum hoc superbia & arrogantia est existimatio, quam inde ficta humilitate elicere cupis. Alias dum errorem tegere non possumus, illum sincere confitemur, vt si errore honore excidimus; humili confessione recuperemus. Alias (dicit S. Bernardus) errores nostros exaggeramus, & plus æquo amplificamus, vt alii hoc videntes credant fieri non posse, vt tanti sint, & nullum ibi errorem esse sibi persuadent, & totum humilitati adscribunt, & sic exaggerando & plus iusto amplificando volumus tegere id, quod est. Sicque infinitis industriis & technis velo humilitatis conamur superbiam nostram tegere & simulare.

Et hic obiter videbis (dicit S. Bernardus) quam preciosa & excellens res sit humilitas, & quam vilis & abiecta superbiam. *Glorio a res humilitas, qua ipsa quoque superbia palliare se appetit, ne uideatur.* Aduerto quam alta & gloriosa humi-

Exaggeramus delicta nostra ut humiles videamur.
Bern. dignus humilis. c. 9.

Bern. ut superbia, humilitati uultuatur.

CAPVT XIV.

De quibusdam gradibus, quibus ad perfectionem secundi huius humilitatis gradus nobis ascendendum.

humilitas, quæ se etiam ipsa superbia munire & tegere nititur : & quam vilis & erubescenda superbia, quandoquidem vultu aperto prodire non audet, sed solum velata & recta humilitatis velo. Quam erubesceres & verecundareris, si alius sciret, te laudari & æstimari velle? Te enim pro superbo haberent, qui est omnium infimus gradus, in quo esse posses, ideoque superbiam tuam humilitatis signis tegere conaris. Quare ergo esse vis, quod apparere erubescis. Si erubesceres alios scire, te velle laudari & magni haberi, cur non erubescis idem velle? malum enim in eo, quod tu id velis, non quod alii sciant te id velle, situm est. Et si erubescis homines id scire, quare non erubescis Deum id scire, qui id videt & intelligit: *Imperfectum medium viderunt oculi tui.*

Hoc totum nobis accedit, quod primo humilitatis gradu non bene fundati sumus, & tam procul à secundo sumus. Necessè rem hanc à suis principiis exordiri: ante omnia opus miseriam & nihilum nostram agnoscamus, & ex profunda nostri cognitione extrahendus abiectus nostri sensus & contemptus & vilipendètia, qui est primus humilitatis gradus: & ab hoc ad secundum ascendendum. Sic ut non sufficiat, quod te contemnas, quod te parui facias, quod malum de te ipso dicas, quamvis id vere & ex animo fiat; sed eo usque perueniendum, ut læteris alios idem de te sentire, quod tu de te dicis & sentis, & te vilipendere & contemnere. Dicit S. Ioannes Climachus humilem non esse, qui se abijcit & de se malum dicit. Quis enim est, qui se non toleret? Sed ille humilis est, qui in pace lætatur se contemni & male ab alio haberi. Bonum est quæpiam semper de se malum dicere, quod sit superbus, piger, impatiens, negligens: præstaret tamen hoc reservare, donec alius diceret. Si petis idem alios sentire, & in ea tecum esse opinione, & lætaris ista audire, dum sese occasio offert; hæc tandem vera est humilitas.

Rodriguez exercit. pars 2.

QUANDOQVIDEM secundus hic humilitatis gradus omnium eorum, quæ in hoc huius virtutis sunt exercitio, difficillimus est ut in actum deducatur; eum, ut Sancti quidam diuidunt, in quatuor gradus vel partes diuidemus, quo sic paulatim, & quasi passibus enumeratis ad humilitatis perfectionem ascendamus, quod secundo hoc gradu requiritur. Prima pars est nolle ab hominibus honorari & æstimari, et potius fugere, quicquid honos vel æstimatio dicitur. Pleni sunt libri exemplorum de Sanctis, qui tantum aberant, ut vellent magni fieri & honorari in mundo, ut honores & dignitates fugerent, omnesque occasiones ut capitales hostes auersarentur, quibus honorem & æstimationem apud homines adipisci possent.

Huius primum se prototypum dedit Christus Servator noster, qui fugit, cum intelligeret, quod eum vellent Regem eligere, post celebre illud miraculum, quo quinque panibus & duobus piscibus quinque hominum millia satiauerat: non quod periculum aliquod illi timendum esset in quacunque etiam altissima dignitate, sed ut nobis exemplum daret. Similiter dum sanctissimi corporis sui gloriam in mirabili sua transfiguratione tribus discipulis manifestauerat, iubebat ne cui dicerent, nisi post mortem & gloriosam resurrectionem suam; dumque cæcis visum daret, & alia miracula faceret, iubebat ut illa celarent, ut nobis exempla daret, honores æstimationemque hominum fugiendi, ob manifestum periculum in eo situm, ne superbiamus & perdamur.

Anselm. tit. de similitud.

Gradus humilitatis quatuor. I.

Christus h. noster fugit. Ioan. 6. 15.

Matt. 9. 30. Marc. 7. 36.

p. 1. 7. c. 5.
Chronica. ord.
S. Francis.
S. Agustinus
in terra de se
congruit post
lapsus Ge-
nerali sine
extollatur.

Gerfon. serm.
de currit. in
cana Domi-
ni.

II.
Anselmus.
Adversus pa-
triter ferre.

Eccles. 2. 4.

Flam. de
torrenti simi-
le.

In Chronicis Mineritarum legitur. Quod frater Agilius a diens casum fratris Eliæ, qui fuerat Minister generalis ordinis, & vir doctus, & tunc temporis erat apostata & excommunicatus, eo quod Frederici secundi Imperatoris Ecclesiæ rebellis partibus accessisset, in terram se deiecit, & illi se firmiter applicabat, & rogatus, cur id faceret? responderit: Volo descendere quantum possum hic enim cecidit, quia ascendit. Ad propositum adfert Gerfon tabulam illam, quam poeta fingunt de Antheo gigante terræ filio, qui cum Hercule dimicans, quotiescunque in terram caderet, novas sumebat vires, nec vinci poterat: quo ab Hercule notato illū alte sustulit, & caput amputavit. Sic (dicit Gerfon) diabolus conatur nos laudibus, non oribus & mundi æstimatione extollere, ut nos occidat, & altiore casu cadere faciat. Hinc vero humilis se deiecit in sui cognitionis terram, & timet & tam fugit extolli & æstimari.

Secunda pars & gradus est (teste Anselmo) ut patiatur contemptibiliter jectari, & dum aliqua sese offert occasio contemptus & abiectiois, illam æquo animo ferre. Tam de eo non agimus, ut dedecus & iniurias quaras, & in illis gaudeas & læteris: de hoc enim post erit dicendi locus & altius & perfectius hoc est. Hoc solum iam dicimus, ut si qua se occasio offerat, quæ ad tui contemptum facit, illam patienter teras, si non petes hilariter, secundum illud Sapientes dictum: *Omne, quod tibi applicatum fuerit, etiam si si æstimationi assensu sit contrarium sit accipe*, & in dolore iustitie, & in humilitate tua patientiam habe. Hoc efficax medicum ad humilitatem parandam & contrariandam est: ut enim humana æstimatio & honor superbiæ & vanitatis causa est, & ideo Sanctus tam exorta: sic & illi, quo ad dedecus & contemptum nostrum tendit, efficacissimum est medicum & humilitatem parandam & contrariandam, & in

illa progrediendum. Solitus est dicere Laurentius S. Laurentius Iustinianus humilitatem torrenti similem esse, qui hieme multas secum aquas trahit, æstate vero paucas; sic & humilitas prosperitate minutum, aduersitate crescit.

Multa se quotidie in hac re offerunt occasiones, & magnum nobis humilitatis exercitium parare possemus, si illas attente & sollicitè in commodum nostrum verteremus. Valde recte dicit Sanctus Thomas à Kempis: *Quod aliis placebit, progredietur*, quod tibi aridet, non item, quod alii dicunt audietur: quod tibi dicitur, quasi nihil habebitur: petent alii & obtinebunt, tu petes & non obtinebis. Alii magni in omnium ore erant, de te nullus mentionem faciet: aliis negocia iniunguntur, tu contra ineptus habebis: natura hoc dolebit, sed magnum erit, si tu tacendo tolerabis. Quisque apud se perpendat, & speciatim per has occasiones discurrat, & inquirat, quomodo in his se habeat. Attende quomodo te habeas, dum quis tibi imperiose & resolute mandat. Attende quam in partem accipias, dum quis te vitia alieuius monet & arguit. Attende qui sentias te, dum superior non videtur tibi multum fidere, sed potius diffidere. Dicit S. Dorotheus. Quæcunque te hanc o casionum offert, accipe illam ut remedium & medicinam, ad tuam sanandam superbiam, & roga Deum, ut qui tibi hanc occasionem det, & ut medicum animæ tuæ, & tibi persuadeat, eum qui hæc oderit, odisse & humilitatem.

Tertius gradus est, non lætari & delectari, dum ab hominibus laudamur & æstimamur. Hic gradus præcedente diffidit, hoc est teste O. Augustino: *Et si cuiquam faceret, laute carere, dum denegatur, aut de se ea non delectari, cum offeratur*. S. Gregorius hoc punctum recte explicat in verbis Job: *Si vidi solam, cum iugeret, & in manu cedente, care, erat unum, & in alio cor meum, dicens, Job ea verba carere, quod in homi-*

nam

Laurentius
Iustinianus

Thomas à
Kempis.

S. Dorotheus

III.
Tristitia quæ
laudem.
An. illi
epi. 6. a.
S. Gregorius
hom. 1. 2.
Job 31. 25.

Violat Solem,
qui lucem
altorum edit.

Superbus
autem laudatur
quia lucem
superiorum.

Psal. 87. 16.

Gregorius.

Luc. 16. 25.

Homo probatur
laudibus
ut aurum &
argentum
igne.
Greg. l. 22.
mor. c. 9.
Prov. 21. 21.

num laudibus & æstimatione non lætari, nec vane delectari; hoc esse videndum cum taliter, & tantam incedere letitiam, attendere bonam famam & opinionem, quæ de illo ab hominibus habetur, & de laudibus eorum lætari, & delectari. Hanc ergo inter superbos & humiles differentiam ponit, quod superbi gaudent, dum laudantur, & quamvis factum sit, quod de his dicitur, nihil enim curant, quales in se & coram Deo sint, cum ipsi in alio ducantur, quam ab hominibus magni fieri & æstimari, eoque solo lætantur & cristas attollunt, finem esse letitiam, quem volebant. Ille vero vere humilis est corde, videns se laudari & æstimari, se abdit & erubescit, & contra illud propheta: *Exaltatus autem humilitatus sum & conturbatus*. Dum exaltaretur, magis me humiliabam, & in maiore etiam metu & verecundia. Idcirco merito: *Cauta enim confusio tripedat, ne aut de his, in quibus laudatur, & non sunt, maius deinde letum inueniat, aut de his, in quibus laudatur, & sunt, compotens premium perdat*; & post ipsi dicitur: *Recepisti bona in vitatua, seu operum tuorum mercedem*.

Sic ut ex quo superbi occasione capiunt extollendi & euanescenti, cuiusmodi sunt hominum laudes, ex eodem humiles occasione se humiliandi & confundendi quaerunt. Hocque illud est, quod Sapiens ait: *Quomodo probatur in confitorio argentum, & in fornace aurum sic probatur homo ore laudantis*. Si aurum vel argentum falsum sit, igne consumitur, sed si purum est, igne clarius fit & purius. Similiter & homo laudibus probatur: qui enim, dum laudatur & æstimatur, se extollit & superbit laudibus, quas audit; hic tam aurum vel argentum non est, sed falsum, fornax enim linguae illum consumit. Qui vero laudes suas audiens, inde occasionem capit se humiliandi & confundendi, est aurum & argentum purissimum, igne enim suorum laudum non consumitur, sed eo pu-

rior & clarior euadit, humilior enim & acie fieri eo effectus est. Hoc ergo signum habetur, quod cognoscitur in humilitate & virtute profectus, tunc enim dedit nobis S. Spiritus. *A luce fidei lætas, dum laudaris & æstimaris*. Hinc ideo gaudeas & delecteris, & inde videre erit an aurum vel orichalcum sis.

De Patre nostro Francisco de Boria legimus, quod nulla re tam afficiebatur, nisi dum se ut sanctum vel Dei famulum videbat honorari. Et quodam tempore rogatus, cur sic cruciaretur animo, quandoquidem ipse hoc nec peteret nec procuraret? respondit se timere rationem, quam ideo Deo reddendam sciret, & sibi certo persuasum esse se longe alium ab eo esse: quod idem est, quod de S. Gregorio diximus. Tam & nos in nostri cognitione fundatos esse oportuit, ut humanarum laudum & æstimationum ventri nos mouere & a nostro nihilo nos separare nequeant. Tunc potius magis nobis est confundendum & erubescendum scientes falsas illas esse laudes, eamque in nobis virtutem non esse, ob quam laudamur, & tales non esse, quales nos mundus prædicat, & esse oportebat.

CAPVT XV.

De quarto gradu, qui est, velle contemni & vilipendi, ideoque gaudere.

QUARTUS gradus ad ascendendum ad humilitatis perfectionem est, ut quis velit contemni & ab hominibus vilipendi, & dedecore, iniuria & contemptu lætari. Dicit S. Bernardus: *Vere humilis vilis vult reputari, non humilis prædicari, & gaudere de contemptu sui*. Hic secundus humilitatis gradus est, & in eo perfectio eius sita est. Hincque dicit humilitatem nardo comparari, quæ est parua sed tamen odorifera herba, secundum illud Canticorum: *Nardus mea dedit*

L. 4. c. 1. vita
P. Francis
de Boria.
Dolet ob lau-
dem P. Boria.

IV.
Amor con-
temptus sui.
Bern. serm.
16. super
Cantica.
Humilitas est
nardus.

Serm. 42. su-
per Cantica.
Cant. 1. 11.

odorem suum. Tunc enim se spargit odor nardi humilitatis, non solum quando tu te parui ducis, etiam cupis & vis te ab aliis contemni & parui duci.

*Humilitas duplex intel-
lectus & vo-
luntatis.
Serm. 42. su-
per Cantica.* Notat S. Bernardus duplicem esse hu-
militatem: vnā in intellectu, dum quis
se intuetur, & suam aduertens miseriam
& vilitatem, & à veritate persuasus, se
parui facit, & iudicat se omni contem-
ptu & dedecore dignū. Altera in volun-
tate est, dum quis ab aliis vult contemni,
& cupit ab omnibus contumelia & de-
decere affici. Priorem in Christo Serua-
tore non fuisse ait, nam ipse se contem-
nere non poterat, nec contumelia & de-
decere dignum ducere. *Quoniam scie-
bat se ipsum, & se verum Deum & Patri
æqualem esse. Non rabinam arbitratu
est, esse se aequalem Deo, sed semetipsum ex-
inaxiuit, formam serui accipiens.* Altera
vero in eo erat humilitas cordis & vo-
luntatis, magno enim amore, quo erga
nos affectus est, voluit se abijcere, & vi-
lis apparere & contemptus coram ho-

*Matt. 11. 29.
Humilitas
intellectus in
rebus seruandu
lentis sine co-
hitatione.* minibus. Ideoque dicit ipse: *Discite
à me, quia mitis sum & humilis corde, &
voluntate.* Sed in nobis (dicit S. Bern-
hardus) plures humilitates necessariae
sunt, prior enim sine posteriore falsa &
fraudulenta est. Velle apparere, & talis
ab aliis haberi, qualis vere es, falsitas
& falsus est. Qui vere humilis est, &
vere de se humiliter sentit, & se con-
temnit, & vilipendit, letari debet,
quod alii illum contemnant & vilipen-
dant.

*Chi fuit ex-
tempus con-
tempus &
contumelia-
tum nobis.* Hoc à Christo nobis discendum: Ad-
uerte te quanto animo, desiderio & quam
prompta voluntate nostri amore con-
temptum & contumelias amplexus sit,
vt contentes fueris se desecile & exina-
nuisse factumque hominem serui for-
mam accepisse, cum cœli & terræ Domi-
nus esset, sed & voluerit peccatoris for-
mam & habitum accipere. *Deus filium
suum mittens in similitudinem carnis pec-
cati.* Vt dicit Apostolus S. Paulus. Pec-

catum non assumpsit, eo quod in illum
non caderet, sed signum & peccatorum
cauterium. Nam vt peccator voluit
circumcidi, & inter peccatores & publi-
canos baptizari, quasi vnus eorum, &
minoris quam Barrabas haberi, & peior
& vita indignior iudicari. Denique
tanto tenebatur desiderio iniurias, op-
probria & contumelias nostri amore pa-
tiendi, vt diu illi hora illa morari videretur,
in qua amore ebrius tanquam alter
Noe nudus esset, vt ab hominibus irri-
deretur. *Baptismo habeo baptizari, & quo-
modo coarctor, vsque dum perficiatur? De-
siderio desideravi hoc pascha manducare
vobiscum.* Desiderio desideravi, vt hora
hæc adiret, qua nihil nisi inaudita oppro-
bria & vituperia, videatur, alapæ & co-
laphi vt seruo, dari solitæ, in faciem con-
spui vt blasphemio, albis vestibus indui
vt stulto, & purpura vestiri vt Regi ficto,
& supra hæc omnia flagellas, quæ sunt
poenæ furum & malefactorum, & Crucis
tormentum inter latrones, quod tunc
temporis erat maxime ignominiosum
mortis genus, quod in mundo erat. Hoc
erat, quod maximo desiderio præstola-
batur, Christus Redemptor noster. *Im-
properum expectauit cor meum & miseri-
am, dicit eius nomine Propheta, quasi
gratum quid, & quo delectetur, in quo
spes est, & amor in his, quæ tristitia
adferunt.* Et Propheta Ieremias ait: *Saturabitur opprobriis.* Hanc horam de-
siderabat, vt saturaretur opprobriis con-
tumeliis & iniuriis, vtilia, quæ multum
esuriebat, & quibus delectabatur, &
valde ei sapida & iucunda nostri amore
erant.

Si ergo Dei filius tanto desiderio op-
probria & centum alias desiderabat,
& tanta oblectatione tulit & nostri amo-
re perpeffus est, licet talia non mereretur,
non multum videbitur, si nos, qui omni
dedecore & vituperatione digni sumus, ip-
sius amore desideramus tales haberi, quales
sumus, & letemur opprobrio & contemptu,
quæ

Luc. 12. 50.
Videlicet
baptismo san-
guinis.
Luc. 22. 17.

Psal. 68. 19

Thren. 3. 30

Apollini a-
mai contem-
ptum.
2. Cor. 11. 30.

Ad Phil. 1. 7.

12. 10.
12. 15.
22. 15.

Al. 1. 41.

Ignatius a-
mai contem-
ptum mortis.

68. 11

Cap. 4. exa-
minis. 44. &
reg. 11. sum-
marii.

7. 30

quæ meremur. Quod Apostolus Paulus faciebat, dum diceret: *Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus in persecutionibus, in angustiis pro Christo.* Et ad Philippenses scribens, agens de sua captiuitate, petit ut focii sint gaudii, quod habebat, quod illa cathena se propter Christum vinctum videret. Tantam gaudii abundantiam habebat in persecutionibus & laboribus, quos tolerabat, ut lætitiā partiri posset sociis, & ideo illos inuitabat, ut gaudii sui participes essent: Hoc lac illud est, quod Sancti Apostoli è Christi vberibus suxerunt. Ideoque de illis legitur: *Et illi quidam ibant gaudentes à conspectu concilii: quoniam digni habiti sunt, pro nomine Iesu contumeliam pati.* Gaudebant dum capiti ducerentur ante præfides & synagogas, & magni beneficii, & gratiæ loco habebant, dignos se esse pro Christi nomine contumelias & iniurias pati.

Hoc post & Sancti imitati sunt, ut Sanctus Ignatius Romam ad martyrium magno dedecore & multis iniuriis ductus, summo cum gaudio ibat & dicebat: *Nun incipio Christi esse discipulus.* Hoc vult nos Pater noster imitari, idque efficacissimis & magni ponderis verbis nobis iniungit. Qui ingredientur Societatem & in ea viuunt, animaduertant oportet, magnificando summum momenti id esse ducendo in conspectu Creatoris & Domini nostri, quantopere iuuet ac conferat ad vitæ spiritualis profectum, omnino & non ex parte, abhorre ab omnibus, quæ mundus amat & amplectitur, & admittere & concupiscere totis viribus, quicquid Christus Dominus noster amauit & amplexus est. Quemadmodum enim mundani homines, qui ea, quæ mundi sunt, sequuntur, diligunt, & quærunt magna cum diligentia honores scilicet, famam magni nominis estimationem in terra, sicut mundus eos docet: sic qui procedunt in spiritu, & seruo Christum Dominum nostrum se-

quuntur, amant, & ardent exoptant, quæ iis omnino contraria sunt: indui nimis eadem veste ac insignibus Domini sui pro ipsius amore & reuerentia; adeo ut si sine offensione vlla diuinæ Maiestatis & absque proximi peccato foret, vellent contumelias, falsa testimonia & iniurias pati, ac stulti haberi ac existimari, nulla tamen ad id data per eos occasione, eo quod exoptant assimilari ac imitari aliquo modo Creatorem ac Dominum nostrum Iesum Christum.

Hac regula breuiter habetur, quicquid dici potest de humilitate. Hoc est vere relinquare mundum, & quod ei maxime affine est, videlicet appetitum & desiderium honoris & estimationis: hoc est mudo mortuum, & vere religiosum esse, ut sicut mundani homines honores & estimationem appetunt, & illa diligunt, nos contra appetamus contumelias & contemptum, & de eisdem gaudeamus. Hoc est esse è Societate Iesu, & Iesu socios. Vt ei non solum nomine socii simus, sed & contumelia & contemptu, & eius insignibus induamur, cum ipso & pro ipso à mundo contumelia & contemptu affecti, & de iisdem pio eius amore lætantes & gaudentes. Tu Domine publice malus proclamatus es, & ut malefactor inter latrones suspensus, ne permittes, ut ego bonus proclamemur, non n. fas, ut seruus meliore loco habeatur, quam dominus, nec discipulus quam magister. Si ergo te Domine persecuti sunt & contemplerunt, persequantur & me, contemnant & contumelia afficiant, ut sic te imiter, & tuus videar discipulus & socius.

Dicebat P. Franciscus Xauerus indignum sibi videri, Christianum, cui semper menti inhaerere debent contumeliæ Christi Domino nostro illatæ, delectari, ut ab hominibus honore & veneratione afficia-

tur.

✠

✠

n 3

CAPVT.

Matt. 10. 24.

L. 2. c. 3. vita
P. Francisci
Xauerii.

*cit: Sed in lege Domini voluptas eius. Beatus vir, cuius omnis voluptas, iucunditas & recreatio est in lege Domini hæc eius delicia & recreationes sunt, hic enim bonorum operum fructum dabit, vili-
gum plantatum secus decursus aquarum.*

Planius declaratur perfectio, nobis procuranda, ut secundum hunc humilitatis gradum ascendamus.

SANCTVS Ioannes Climachus aliud *Climachus c.*
 Spunctum superiori addit, & dicit *45. de humi-*
 quemadmodum superbi tantum faciunt *litate.*

honorem & exultationem, vt sepe fingant & hominibus persuadere conentur se habere quod non habent, quo plus ab his honorentur & exultentur, quam sunt maior nobilitas, ampliores diuitiæ, plures habilitates vel gratiæ, quam habēt, sic etiam profundissimam esse humilitatem, vt quis ad tantum perueniat desiderium contemptus & abiectiois, vt ad eo potiendamingat & persuadear aliis se eius vitii infectum, quibus caret, vt sic minoris fiat. Huius exemplum

(dicir) habemus in patre illo Simeone, qui intelligens præfectum provincie venire ad illum visendum, vt hominẽ celebrem & sanctum; in manu sumpsit casei & panis frustum, & ad cellã ofium sedens, cœpit vt fatuus comedere : quod profectus videns illum spreuit. Quod illi valde arrisit, hoc ipse enim affectus est, quod volebat. De aliiis Sanctis similia exempla suppeditant historiæ, vt de S. Francisco, qui lutum pedibus calcabat, vt honorem & venerationem fugeret, quia illum afficere volebant : & de fratre Iunipero, qui eodem fine pueriles lusus cū pueris ludebat. Sancti tibi considerabant, mundum filium Dei desepisse, qui est summum & infinitum bonũ, & videntes

Climachus c.
45. de humi-
litate.

Vera humi-
litas unus
falso sibi ob-
iectus gaudet.

*S. Simeon fa-
rum se si-
mular.*

*S. Franciscus
& Iuniperi
contemptū
quarunt. 6. p.
luc 73.
Chron S.
Francisci.*

Quem rides
humilis hunc
amat Deus.

Diadoc. l. de
perf. p. 95.

mundum tam mendacem & falsum esse & deceptum, quod tam claram lucem, ut erat Dei filius, non videret, & non honoraret, qui erat verissimus honos; tanto mundum & eius existimationem odio persecuti sunt, & id reiiciant, quod mundus recipit, & id recipiant & ament, quod mundus odit & spernit; ideoque summa diligentia fugiunt ab eo honorari & magni fieri, qui Deum & Dominum suum contempnit, & pro evidenti signo habet se à Christo amari si cum illo & pro illo à mundo contemnantur. Hæcque causa est, ob quam Sancti tam opprobriis, contumeliis & munda dedecore delectarentur, & omnem moverent lapidem, ut hunc contemptum assequerentur. Verum quidem est (dicit S. Ioan. Climachus) multa horum S. Spiritus instinctu facta fuisse, ideoque potius admiranda quam imitanda sunt. Quamvis tamen eo quod perueniamus, ut sanctas illas stultitias opere non perficiamus, tamē illi amore nobis imitandi sunt & desiderio, quod habebant, ut despectui & risui haberentur.

S. Diadocus ultra progreditur, & dicit duo esse humilitatis genera, *unum mediocrium, alterum perfectiorum*. Prior mediocrium humilitas est, qui proficiant, tamen adhuc in pugna sunt, & impugnantur à cogitationibus superbiæ & malorum motuum, quamvis Dei gratia conentur illis resistere, & repellere se humiliando & confundendo. Altera humilitas perfectiorum est, sicque dum Dominus tantum lucis, tantam & sui cognitionem alibi largitur, ut videatur sibi non se posse superbiæ, nec illi cogitationes superbiæ & elationis posse advenire. Tunc anima velut naturalem habet humilitatem: & quamvis magna faciat, tamen ideo non se extollit, sed se tanquam omnium minimum reputat. Hocque inter deos hæc humilitatis genera differre non est, quod prius cum aliqua dolore & tristitia vulgenter coniuncta est, ut qui de seipis perfecta non sunt potiti victoria, sed adhuc in se ipsam quam contradictionem sentiunt, hæcque tristitia & dolo-

ris causa est, dum humiliationis & contemptus sese offert occasio, & quod facit ut cum lætitia non ferat, quamvis cum patientia fiat: intus enim aliquid sentit, quod resistat, eo quod plena de passionibus non sit potitus victoria.

Posterior vero humilitas dolorem & tristitiam adiunctam non habet, sed potius magnam lætitiā, modo hac cum confusione & verecundia ante Deum compareat, & cum hoc sui ipsius contemptu: ut qui resistantiam non inuenit, quod iam passionibus & vitiis contraria superaret & vicerit, & perfecta de se potitus sit victoria.

Hincque fit (dicit idem Sanctus) quod, qui priorem humilitatem habent, turbentur, & aduersis & prosperis huius vitæ casibus mutantur: qui vero posteriorē habent, nec aduersis turbantur, nec prosperis extolluntur, aut vane sibi placet, sed semper in vno statu permanent, & magna pace & tranquillitate fruuntur, ut qui ad perfectionem perueniunt, & omnibus casibus superiores sunt. Nihil in mundo reperire est, quod eum, qui cupit parui fieri, & eo lætatur, possit turbare, vel dolorem adferre: Si enim id, quod cum dolore vel tristitia afficere poterat, videlicet quod nulla eius fiat mentio, & contemnatur, ab eo desideretur, & ipsi voluprati & delectationi est; quid illum turbare, vel dolorem adferre poterit? si in eo, in quo homines ipsum bello laceessere posse videbatur, ipse multam pacem reperit; nihil illi pace exuere poterit. Ideoque ait Sanctus Ioannes Chrysostomus, huiusmodi in terra paradysum & beatitudinem adeptum esse. *Anima autem, qua sic se habet, quid potest esse beatus? quicquid talis est, is in portu continuo sedet ab omni tempestate liber, & oblectatur in serenitate cogitationis.*

Nobis ergo enitendum, ut ad eiusmodi humilitatis perfectionem perueniamus, nec nobis id fieri non posse videatur, Dei enim gratia (ait Sanctus Augustinus) possumus non solum Sanctos, sed & Sanctorum Dominum, si velimus, imitari, cum

Perfekte huius
miles non cum
plena turbat
tur.

Chrysostomus
super Genesim
Vere humilis
beatus in terra
est.

Aug. ser. 47
de sanctis.

Matth. 17. 29. *1 Pet. 2. 21.* *Hieronymus. Matth. 19. 28.*
 Me idem Dominus dicat, ut ab ipso discamus: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Et S. Petrus ait: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius.* S. Hieronymus in verba illa Christi: *Si vos perfecti esse, dicit, ex his verbis liquido colligi, in manu nostra esse ut perfecti simus, quandoquidem Christus dicit: Si vis. Quia si dixeris: vires non suppetunt, qui inspector est cordis, & intelligit, & tamen dicit: poteris, si velis, ipse enim paratus est nos iuvare, si velimus, & eius auxilio omnia poterimus.* Iacob scalam videbat (ait idem Sanctus) pertingentem à terra in cælum usque & Angelos ascendentes & descendentes, & superius in summitate scalæ omnipotentem Deum sedentem, ut manum ascendentibus porrigeret, & animum adderet ad ascensus laborem sua presentia. Conare ergo tu hanc italem & distos gradus ascendere, & ipse tibi manū porrigit, ut ad ultimum usque gradum peruenias. Nauiganti de longe portus altius apparet, & videtur fieri non posse, ut illam intrer: sed dum vicinior est, viderique viamstratam, facilis valde videtur illi ingressus.

CAPVT XVIII.

De quibusdam mediis ad secundum hunc humilitatis gradum parandum, & præcipue exemplo Christi.

DVO meliorum genera solent vulgo designari ad parandas virtutes morales: scilicet rationum & causarum, quæ nes conuincunt, & ad id animum addunt: alterum exercitium & vsus illius virtutis actuum, quibus habitus parantur. Ut à priore genere ordiamur. præcipua & efficacissima inter omnes alias considerationes, quæ nobis auxilio possit esse, ut humiles euadamus, est Christi Saluatoris & Magistri nostri exemplum: de quo quamuis aliquid dictum sit, tamen semper restat dicendum. Tota Christi vita perfectissimū fuit humilitatis exemplum,

Rodriguez. exercit. pars 2.

ab eo tempore, quo natus est, usque dum spiritum in cruce emitteret. Sed S. Augustinus præcipue hic ponderat exemplum, quod dedit lauando discipulorum pedes die cœnæ, iam morti & passioni proximus. Christus non fuit contentus (ait S. Augustinus) totius vitæ præteritæ exemplis, nec illis, quæ statim in passione iam instante erat exhibiturus, in qua, teste Esaia, apparere debebat postremus virorum, & teste Regio Propheta, opprobrium hominum, & abiectio plebis. Sed sciens Iesum, quia venit hora eius, ut transiret ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos, quod in fine vitæ monstrare voluit, & absoluta cœna, surgit à mensa, & vestibus exutis, linteo se præcinxit, & misit aquam in peluim, & procubuit ante pedes discipulorum & Iudæ, & incipit illos manibus diuinis lauare, & linteo extergere, quo erat præcinctus. O magnum mysterium! Quid hoc Domine? quid agis? Domine mihi tu lauas pedes? dicebat S. Petrus Apostolus. Discipuli non intelligebat, quid faceret. Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea, respondit Dominus. Postea iterum mensæ accubuit, & exposuit ipsis mysterium, quod hic bene conuenit: *Vos vocatis me Magister & Domine, & bene dicitis: sum etenim: si ergo ego laui pedes vestros, Dominus & Magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.* Hoc mysterium est, ut discatis vos humiliare, ut ego me humiliam. Et ex vna parte tantum est humilitatis pondus, & ex altera tanta difficultas in ea sita, ut tot exemplis contentus non esset, quot ante dederat, & iam parabat dare: sed quia nostra illi fragilitas explorata erat, & cordis nostri venam perterritauerat, & peccantis humoris infirmitatis nostræ malignitatem explorauerat, tantam hinc diligentiam adhibuit, & inter testamenti sui legata, tanquam vltimam voluntatem hoc descripserit, ut tenacius cordibus nostris inhaereret.

In illa Christi verba: *Discite à me, quia*

o mitis

*Aug. 8. l. 4. de
sanctis: 1. 21.*

Esa. 53. 2.

*Matth. 7.
1. 21.*

*Vita Christi
exemplum
humilitatis.*

*August. li. de
sancta virgi.
c. 34. 0*

Matth. II. 29.

mitis sum & humilis corde, exclamat S. Augustinus: O doctrinam saluarem! O Magister Dominumque mortalium, quibus mors poculo superbia propinata atque transfusa est, quid ut discamus à te, venimus ad te! quod mitis sis & humilis corde, hoc vobis à me discendum est. Hucine redacti sunt omnes thesauri sapientie & scientia absconditi in te, ut pro magno discamus à te,

*Humilis est
magnum ca-
ram Deo &
munda.*

quoniam mitis es & humilis corde? Itane magnum est esse paruum, ut nisi à te, qui tam magnus es, fieres, disci omnino non posset? Imo, tam magnum est (ait sanctus Augustinus) & difficile se humiliare, & paruum facere, si Deus ipse se non humiliasset. & paruum fecisset, non possent homines eo adduci, ut se humiliarent. Nihil enim tam altis in praeordiis egit radices, nec tam firmiter menti inhaesit, ut appetitus ille honoris & exultationis, ideoque totum hoc necesse erat, ut simus humiles. Talem medicinam superbiae nostrae morbus requirebat; & si hac medicina, quod Deus homo factus sit, & tam se pro nobis humiliaverit, superbiae nostrae non medetur, nescio (dicit sanctus Augustinus) qua medicina sanabitur. Hac medicina si superbiā non curat, quid eam cures nescio. Si non sufficiat Dominum Maiestatem videre tam abiectum & humiliatum, ut nos erubescamus desiderare honorem & exultationem, & velimus cum illo & pro illo contempti & abiecti esse, nescio quid sufficere possit. Ideoque Abbas Guericus in admirationem raptus, & conuictus tanto humilitatis exemplo, exclamat, & dicit æquum esse, ut dicamus, & hinc eliciamus: *Vicisti Domine vicisti superbiā meā, ecce do manus in vinula tua, accipe seruum sempiternum.*

*Bern. serm. 1.
de aduentu.*

Etiā mirabilis in hoc proposito est illa S. Bernardi cogitatio: Videbat (inquit) Filius Dei duas nobiles, generosas, & felicitatis ad quam à Deo erant creatae, capaces naturas se perdere, quod Deo similes esse vellent. Deus Angelos creabat, & statim Lucifer Deo similis esse volebat. In caelum conscendam, super astra Dei

Esā 14. 13.

exaltabo solium meum, sedabo in monte stamenti in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Et multos secum traxit, & Deus statim illos in infernum deturbavit, & ex Angelis Diaboli facti sunt. Verumtamen ad infernum detraberis, ad profundum lacu. Creabat Deus hominem, & statim illum Diabolus sua lepra & veneno infect: Eritus sicut Dij. scientes bonum & malum. Gula correpti sunt, eo quod dixerit, eos quasi Deos fore, & praeceptum transgressi similes Diabolis facti sunt.

Dixit Propheta Elizeus famulo suo Giezi, postquam dona à Naaman leproso acceperat, quod quia bona Naaman haberet, etiam eius lepra cum inuaderet, & omnes eius posteros in aeternum. Hoc Dei iudicium contra hominem fuit, posteaquam Luciferi bona, quae erat superbia, concupivit, ut etiam eius lepram, quae erat eiusdem poena, sentiret. Ideoque hic videre est hominem perditum & Diabolo æquiparatum, eo quod Deo similis esse vellet. Quid ergo Filium Dei agere fas erit, dum videt aeternum Patrem tanto honoris sui zelo motum, ut dicat: *Ecce occasione mei creaturas suas Pater amittis, Angeli mei similes esse volebant, & se perdidit; similiter & homo se mihi comparauit, & perditus est; tanta mei æmulatione tenentur, & mei similes esse volunt: Ecce venio, & talem eis exhibeo me ipsum, ut quisquis videre voluerit, quisquis gestierit imitari, fiat ei ista æmulatione in bonum.* Ideo Dei Filius in terram descendit, & homo factus est. Benedicta, exaltata, & glorificata tanta sit bonitas & misericordia, qua Deus se conformauit tantæ cupidini, quæ nobis erat Deo similes esse, & iam non falso & mendaciter, ut Diabolus dicebat, sed vere, non superbe & inique, sed magna humilitate & sanctitate Deo similes esse possumus.

In verba illa: *Parvulus natus est nobis, Esā 9. 6.* dicit idem Sanctus: *Studeamus effici sicut super Misitum iste parvulus, discamus ab eo, quia mitis est, Esā 9. 6.*

Et humilis corde, ne magnus Deus sine causa factus sit homo paruulus. Studeamus nos humiliare, & paruuli fieri, ne sine fructu Deus puer & paruulus pro nobis factus sit. Quia nisi offitiamini sicut paruulus iste, non intrabitis in regnum cœlorum.

CAPVT XIX.

De quibusdam humanis rationibus & considerationibus nobis seruientibus ad promouendam humilitatem.

AB initio huius tractatus multas rationes & considerationes in medium attulimus, quæ ad virtutem hanc humilitatem nobis auxilio esse & ad eandem capessendam nobis animum addere poterant, ut dum diximus eandem esse omnium aliarum virtutum radicem, fundamentum, & compendium ad easdem parandas, & medium ad conseruandas, & si hanc habuerimus, reliquas & haberemus: & alias similes animaduersiones. Ne tamen videatur, nos solummodo omnia à spiritu deducere, velle; expediet & in medium adferre aliquot humanas rationes & considerationes, quæ magis naturæ & fragilitati conueniunt, ut sic non tantum medio spiritus & perfectio, nos, sed & propria nostra & naturali ratione animû sumamus, & magis inclinemur ad honores spernendos, & mundi existimationem vilipendendam, & humilitatis via progrediendum. Omnia ad tam difficile & arduum negotium necessaria sunt, ideoque valde expedit omnes hic neruos intendere.

Sit ergo primum, ut multo præuio examine & nullo moræ radio fracti inquiramus, quam turpe quid sit hæc opinio & existimatio hominum, quæ tam nos oppugnat, & tantum negotij mouet, inspicimus paulisper eius pondus & momentum, ut sic tandem eandem pro ea habeamus, quæ est, animumque, ut eam despiciamus, nec ea tam dolose nobiscum agat, ut hactenus egit.

Recte sane dixit Seneca, multa esse, quæ magna indicamus, non quod huiusmodi sint; sed quod tanta nostra sit uilitas & paruitas, ut paruum magnum nobis appareat. Ad quod docendum reducit potius exemplum, quod forsitan fecerunt, quod proportionem corporis earundem valde magnum videtur, cum tamen in se perexiguum sit. Idem in hominum honore & existimatione contingit.

Quæro à te, num melior sis, quod alij, qui te magnificiunt? vel deterior, quod te flocciendant? non sane. Optime ait S. Augustinus: *Nec malam conscientiam sanæ præconium laudantis, nec bonam vulnerat conuitiantis opprobrium. Senti de Augustino quidquid lubet, sola me in oculis Dei conscientia non accuset.* Hoc est, quod pondus rei dat, alia omnia vanitas, nihil enim dant vel tollunt. Idque est, quod Sanctus quidam ait: *Quid homini accedit, si ab alio laudetur? quantus quisque est in oculis Dei, tantus est, & non ipse, dicetur humilis S. Franciscus: vel ut rectius dicatur S. Paulus: Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat.*

Ad hanc rem insignem adfert Diuus Augustinus similitudinem: *Est enim superbia non magnitudo, sed tumor: quod autem sumas, videtur magnum, sed non est sanum.* Ut enim res tumida videtur magna, cum tamen non sit, sic & superbi, qui ab hominibus æstimantur & magnificiunt, magni quidem videntur, sed tamen non sunt, non enim magnitudo hæc est, sed tumor. Sunt aliqui conualescentes & valerudinarij, qui pingues & sani videntur, sed hæc non vera pinguedo, sed falsa infirmitas & tumor est. Huiusmodi etiam est (dicit sanctus Augustinus) applausus & mundi existimatio, qui te inflare, non magnum reddere valet. Si ergo ita se res habet (ut reipsa se habet) hominum opinionem & existimationem non esse magnitudinem, sed ægritudinem & tumorem; cur vt chamæleontes ore parulo ventos captamus,

Seneca. Natura paruitas, quod paruum est, etiam magnam.

Lat. ne meliorem, nec maiorem facit.

Aug. l. 3. contra epi. Polit. Donatista Aug. l. vltima contra Secundum Manich. c. 1.

Th. de Kemp.

2. Cor. 10. 18.

Superbia in humore corporis similitudo Aug. ser. 16 de tempore

Ratio humilitatem præparans. assistentia rationis.

mus, ut ijs inflemur, & morbum accersamus? præstat sanum esse, quamuis æger appareat, quam ægrum esse, & sanum apparere: sic & præstat esse bonum, quamuis malus habeatur, quam malum esse, & bonum haberi. Quid enim proderit virtute præditum & spirituales te haberi, si

Thom. 2. 2. non sis? In verba hæc: Et laudent eum in Hieronymus. portis eius opera eius, dicit S. Hieronymus.

Non vanæ hominum laudes, sed bona tua opera te laudare debent, & adiuuare, dum in iudicio coram Deo apparendum tibi est.

Greg. lib. 4. dial. 6. 38.

Refert S. Gregorius, in quodam Iconiæ monasterio fuisse quendam monachum, qui ab omnibus sanctus, & specialiter valde abstinens & austerus habebatur, qui morti vicinus omnes monachos ad se vocavit, qui sperantes aliquid, quod ad ædificationem faceret, se ab eo audituros, lætati sunt. Verum ille tremens & valde anxius coactus fuit illis interiorem animæ suæ statum exponere, & dicebat se damnatum, eo quod omnis sua vita hypocrisis fuisset, dum enim credebant illum ieiunare & abstinere, ipse clam edebat, dum nullus videret. Ideoque (ait) nunc terribili draconi traditus sum, qui cauda pedes meos circumdedit & ligavit, & caput suum in os meum immisit, ut animam meam extrahat, & secum in infernum portet: hocque dicens, multo omnium eum horrore expiravit. Quid misero illi profuit, sanctum habitum fuisse?

Athan. de similitud. c. 27.

S. Athanasius Superbos, qui honores captant, pueris comparat, qui papiliones venantur: ab alijs araneis æquiparantur, qui viscera suæ egerunt telas texendo, ad muscas capiendas, secundum illud Esaie: *Telas araneæ texuerunt*: sic & superbus viscera egerit, & præcordia eructat, ut paululum honoris mundani consequatur.

2. 6. c. 1. vita P. Francisci Xaverij.

Legitur de S. Francisco Xaverio, quod singulari odio & horrore hanc mundi opinionem & existimationem profecutus sit, quod multi mali causam & boni impedimentum esse diceret: ideoque sæpe auditus fuit dixisse multo cum gemitu &

suspirio: O hominum opinio & existimatione, quantum mali fecisti, facis, & facies!

CAPUT XX.

De alijs humanis rationibus utilibus ad parandam humilitatem.

SANCTVS Chrysostomus in illa sancti Pauli verba: *Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem*, valde ad rem probat, superbum & arrogatem non tantum esse malum & peccatorem, sed & stultum, ad quod demonstrandum adducit illud Esaie: *Stultus enim fatua loquitur*: per quæ intelliges illū fatuum esse. Quid dixit omnium superbiorum primus Lucifer? *In coelum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo*. Quid stultius, & mage præsumptuosum? Et capite 10. allegat quædam Regis Assyriorum arrogantia & fatua verba, quibus se iactabat potenti sua manu omnes terræ Reges subactos: *Et inuenitis quasi nidum manus mea fortitudinem populorum, & sicut colliguntur onæ, quæ derelictæ sunt, sic uniuersam terram ego congregaui, & non fuit, qui moueret pennam, & aperires os, & ganniret*. Quæ maior fatuitas esse potest? ait S. Chrysostomus, qui eodem loco multa superbiorum verba allegat, quibus fatuitatem aperuit, sic, ut si verba eorum audis, discernere nequeas, num superbiorum, num vere stultorum verba sint, tam stulta & absurda sunt. Eodem & modo hic videre est, ut enim stulti fatuis dictis & factis suis nobis risum mouent; sic & superbi ridendi ansam præbent verbis arrogantibus, quæ eorum laudibus seruiunt, & Thraconico ingressu & gestu, quo se conspiciendos dant, & existimatione, quam volunt de se haberi, & de se ipsi habent. Additque S. Chrysostomus, peiorem superbi esse stulticiam, & vituperatione & nota maiore dignam, quam natu-

Chrys. ho. 20. super epist. ad Rom. 12. 3.

Superbus est stultus.

Esa. 31. 6.

Esa. 10. 14.

Superbia stultitia est maior quam naturalis.

Chrys. ho. 20. ad pop. Antiochen. 10. 5.

naturalem, quod hæc nec culpæ nec peccato ulli obnoxia sit, illa vero sit. Ex quo aliud inter duas has stultitias discrimen oritur, quod naturalis compassio nem patriat, & eius miseriæ condolare cogat: superborum vero stultitia nec compassio nem nec condolentiam moueat, sed potius risum & contemptum.

Superbos ut
stultos tra-
ctamus.

Sic ut superbi stulti sint, & cum ijs ut talibus agamus, ut enim in stulti sententiam vadis, ut pacem cum illo habeas, quamuis ita res se non habeat, nec cum eo sentias, nec ei vis contradicere eo quod stultus sit; eodem modo superbos tractamus. Hodieque tam in mundo hic humor & stultitia viget, ut vix hominibus loqui liceat, nisi adulando, & de illis dicendo, quod vere se ita non habet, nec sentis. Tam enim delectantur homines scire, quod sua placent, & bona videntur, ut ad ei satisfaciendum nullum apertius sit medium, quam illum laudare. Hæcque vna vanitatum earum est, quas Sapiens dixit se in mundo vidisse: malos laudari, quasi bonos, eo quod exaltati essent: *Vidi impios sepultos, qui etiam cum adhuc viuerent, in loco sancto erant, & laudabantur in ciuitate quasi iustorum operum, sed hoc vanitas est.* Quæ maior vanitas & stultitia esse potest, quam homines te laudare, & tamen ita non sentire, & te ab illis sæpius laudari ob male gesta, quæq; ipsis talia videbantur, & irrisio hæc est, quod alijs ante dixerunt suam de eo sententiam, sed ipsis curæ non est, quæ tibi faciant satis, mentiri, laudare, & illum extollere, de quo male opinantur, tibi que assentiri, quod te pro stulto habeant. Anima aduertit quis te huius conditionis esse, & gaudere hoc modo haberi, & gratissimum quod tibi accidere posset, postquam concionatus sis, vel quid simile egeris, esse, ut dicas, probe te munere tuo functum, & omnibus satisfactum esse, ideoque sic tecum agit, ut tibi faciat satis, & amicitiam tuam sibi conciliet, quod tui forsitan indigeat. Quod ad aliud non facit, quam ut contumeliosam reddat, de malo enim, quod fecisti vel dixisti, te laudat, & in eo confirmat,

Vanitas est
laus superbo-
rum
Ecclesi. 8. 10.

Laudantur
superbi, ut
stulti videan-
tur.

ut alias idem facias. Non audent hodie homines sententiam suam aperire, sciunt enim, quod *Veritas odium parit*, & ut stultus & phreneticus medicinas aduersatur, & medicum conspuat, qui illum sanare conatur; sic & superbus monitioni & reprehensioni resistit. Hocq; causæ est, quod homines nolint alteri dicere, quod ipsum male habet, nullus enim suis expensis inquietem sibi parat, sed potius ipsi persuadet, sibi bonum videri, quod malum taxamen videtur, & alter tam sibi placet, ut credat. Vnde facile videre erit, quod superiore capite dictum, quanta vanitas & stultitia sit. magni facere hominum laudes, cum sciamus illas nihil aliud esse, quam simulationem, dolum, assentationem & mendacium.

Veritas enim
odium parit.

Præterea superbi (dicit S. Chrysostomus) sunt omnibus exosi. Inprimis Deo: dicit enim Sapiens: *Abominatio Domini est omnis arrogans*: & inter septem illa Deo exosa primo loco ponit superbiam, *Oculos sublimes*. Et non solum Deo, sed & hominibus exosi sunt: *Odibilis coram Deo est & hominibus superbia: Et sicut eructans corda sententiæ, sic & cor superborum*. Ut enim quibus hepar & partes interiores corrumpuntur, ingratum de se dant odorem, ut nullus ipsis adesse possit, tales sunt & superbi. Mundus huiusmodi hic lege talionis punit, eodem enim quo ipsi honorem aucupabantur, & volebant magni haberi, stulti & fatui habentur. Volunt ab omnibus diligi, & contrarium euenit, ab omnibus siquidem superbus odio habetur: à magnis, quod ipsis æqualis esse velit; ab æqualibus, quod ipsis præponi velit; à minoribus, quod ab ijs plus, quam ratio requirat, exigat: imo serui ipsi malum de domino dicunt, dum superbus est, & illum perferre nequeunt: *Vbi erit superbia, ibi erit & contumelia*. Contra vero humilis honoratur, æstimatur, & amatur ab omnibus. Ut enim pueri propter bonitatem, innocentiam & simplicitatem valde amabiles sunt; sic, recte S. Gregorio. & humiles. Simplicitas enim illa & sinceritas in verbis & modo agendi sine simula-

Superbus exosus omnibus.
Chrysostomus.
Prou. 16. 5.

Prou. 6. 17.

Ecclesi. 10. 7.
Ecclesi. 31.

Superbus le-
ge talionis ri-
detur.

Prou. 11. 2.

Greg. lib. 7.
mor. c. 23.

tionem & duplicitate corda allicit. Lapis Magnes est humilitas, quæ corda ad se trahit, videntur omnes humilem in viscibus condere velle.

*Humilitas
sapientia,
superbia
stultitia.*

1. Cor. 1. 22.

Vt tandem aliquando finiamus, & ostendamus, stultitiam esse hominum laudes, & existimationem venari, facit hic S. Bernardus dilemma, seu cornutum argumentum, quo concludit: Vel fuit stultitia, quod Dei Filius tam se demiserit & abiiecit, & elegerit contemptus & vituperia; vel magna est nostra stultitia, quod tam honores & existimationem ab hominibus aucupemur: non illud Dei Filij factum stultitia fuit, nec esse potuit, quamvis mundo ita visum fuerit, vt dicit S. Paulus: *Nos autem predicamus Christum crucifixum: Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam. Ipsi autem vocatis Iudæis atque Græcis Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam.* Cæcis & superbis Gentibus Christi factum stultitia videtur, nobis vero fidei luce illuminatis summa videtur sapientia & infinitus amor. Si ergo illud fuit summa sapientia, nostrum sane factum stultitia esse debet, & nos stulti sumus, tanti honores & mundi existimationem facientes.

CAPVT XXI.

*Vt quis ab hominibus existimetur,
& magnifiat, certissimam viam esse,
se, se virtuti & humilitati
dare.*

Eccl. 4. 15.

SI omnia dicta non sufficiant, vt fugias Sfumos & honoris desideria, & existimationis; sed dicis magnum esse, si apud homines in magno sit quis honore & opinione, & cum Poeta dicas: Pulchrum esse digito monstrari & dici hic est, & quod plurimum ad ædificationem & alia faciat, & quod Sapiens moneat, vt curemus, ne hoc perdamus: *Curam habere de bono nomine*; assentior quidem, & concedo, vt bonum nomen tueare, quod habes, & vt magni ab hominibus fias, tamen hoc assero, te multum in modo illud asse-

quendi, quodque tibi proponis, errare, nunquam enim, quod desideras, hac ratione assequeris, sed potius contrarium. Certa enim & secuta via, per quam sine dubio & periculo ad hominum existimationem peruenitur, dicit S. Chrysostomus, est virtus & humilitas. Stude valde bonus esse religiosus, & omnium minimus & humillimus, & eiusmodi in modo tuo agendi, & offerentibus sese occasionibus videri; & sic magni fies & æstimaberis ab omnibus. Hic horror Religiosi est, qui seculum deseruit, cui gratiores in manu lunt scopæ, & in corpore vilis vestitus. & humile & abiectum officium, quam nobili equus & arma: & contra illi magnum est dedecus & ignominia, velle existimari & magnifici ab hominibus: vt magno illi vitio verteretur, si religione deserta ad seculum rediret, & iure ab hominibus rideretur. *Quia hic homo cepit edificare, & non potuit consummare.* Sic est velle & desiderare ab hominibus magnifici & existimari, hoc enim est animo ad seculum redire, cum hoc sit, quod plurimi in mundo fiat, & quod fugisti & deseruisti, dum te religioni dares.

Num manifeste & clare videre desideras, quam indecorum & ignominiosum sit ei, qui perfectionem profiteretur, honores & hominum existimationem venari; fac desiderium hoc lucem videat, vt alij videant te id studere, profecto statim aduerteres, quam tibi id indecorum & inhonestum sit, alios id intelligere. Habemus huius in Euangelio insignem exemplum.

Narrant Euangelistæ, Apostolos quadam vice cum Christo Seruatore nostro profectos fuisse, aliquantulum tamen ab eo semotos, vt putarent se ab eo audiri non posse, & disputabant, & inter se contendeabant: *Quis eorum videretur esse maior?* dumque Capharnaum venissent, quærebat ab ijs Christus, quid fuisset, de quo in via egissent? Refert Euangelium, illos ita erubuisse, quod contentionem & ambitionem suam in lucem venisse aduerterent, vt nec verbum quidem proferre

*Humilitas
sola vera red
dit laudabilis
Chrysostomus
ad populum.*

*Deseruit Or
dini male
audiri.*

Luc. 14. 30.

*Sim
etiam*

*Ami
fug
14. 28
fuit.*

*Eccl.
profe
6. 9.*

*Luc. 22. 24.
confer
tur dy
de primatu
disputantes.*

Mat. 23. fecti possent: *At illi tacebant, siquidem in via inter se disputauerant, quos eorum maior esset.* Ex quo Saluator mundi occasione captata dicebat illis: Discipuli mei inter mundanos, & eos qui leges sequuntur, & qui dominantur & mandant, magnifici vocantur: *Vos autem non sic, sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor, & qui praecessor est, sicut ministrator:* nam in schola mea contrarium fit, & maior minor esse debet, & omnibus seruire. *Si quis vult primus esse, erit omnium nouissimus, & omnium minister.*

In Dei domo & Religione se humiliare & abiectam esse, magnum est esse. & si quis se omnium minimum facit; illum magnifici & aestimari facit plures, quam alios. Hic in Religione honos est, alter ille, quem tu ambis, non honor, sed dedecus est, & eo quo te magnifici autumas, vilipenderis & contemneris ab omnibus, omnes enim te pro superbo habent, quæ abiectio omnium maxima. In nulla plus damni incurres, nisi si sciatur te optare, ut ab hominibus extollaris, & plurimi ducaris, & quod parua attendas, & minuta tibi cordi sint.

Climac. c. de vana gloria.

Ambitio confusio causae sapientiae.

Rem. li. de praedicatione.

Ideoque recte aiebat sanctus Ioannes Climacus, vanam gloriam sapientius ignominiae causam fuisse, quod in quædam illos incidere fecit, quibus vanitate eorum & ambitione manifestata, magnam sibi vituperationem & confusionem pararent. Non aduertit superbus, quod in dictis & factis, quibus aestimari vult, inordinata superbiae cupiditas aperitur, sicque vnde ipse existimationem venabatur, dedecus & ruborem confertur. Atque sanctus Bonauentura sic hominem lumine orbare, ut dum maiore superbia tumet, minus se cognoscat, & ideo lumine cassus facit & dicit superbus huiusmodi, quæ etiam nec Dei, nec virtutis habita ratione, sed solum honoris & existimationis, quam ambit, nullo modo faceret, nec diceret. Quoties accidit, quam dolere & queri, sui in aliquo non habitam rationem, vel alium sibi praepositum, sibi que persuadere, id ad

se pertinere, & sibi iniuriam factam, & sibi id vitio & ignominiae verti, aliosque id dedecus suum & contemptum accepturos. Hocque colore & titulo cordis amaritudinem & cupiditatem prodit, hocque ipso contemptum sibi parit: nam superbus habetur, & qui honores venatur; quod in Religione valde execrabile. Si vero in huiusmodi negotio dissimulasset, nec se ingessisset, sed superioribus liberum de eo statuendi arbitrium reliquisset magnum sibi honorem acquisisset, & valde ab omnibus fuisset aestimatus.

Vnde liquido apparet, quod quantumuis via spiritali non fieret, sed prudentiae lege & recto iudicio imo & mundi lege, certam & veram ad gloriam & existimationem & hominum amorem & beneuolentiam viam esse, vere virtuti studere & humilitati.

Humilitas ad honorem via.

Hinc & Agesilaus, Lacedaemoniorum Rex, & inter eos sapiens habitus a Socrate rogatus quid faceret, ut omnes bonam de eo opinionem & sententiam haberent; respondit: *Si talis esse studeas, qualis haberi vis.* Alias idem rogatus, respondit: *Silouaris, qua sunt optima, & facias, qua sunt honestissima.* De alio Philosopho refertur, quod magnum habuerit amicum, qui de eo semper, omni que oblata occasione multum boni referebat, quique quadam vice docebat, multum Philosophum illi debere, quod vndique virtutes eius praedicaret & laudaret. Respondit Philosophus: Quod debeo, viuendo soluo, ut nunquam in nullo, quod de medicis mentiaris.

Agesilaus.

Pindarus.

Non hæc ideo dicantur, ut nos ideo virtuti & humilitati applicaremus, quo ab hominibus magnificamus & aestimemur, hæc enim superbia & magni abusus esset. Hoc solum dicimus. si vere, sincere & ex animo studes humilis esse, te magni ab omnibus ducendum, quamuis id tu non optes, sed quo plus honorem & existimationem fugies, & contemni desiderabis; tanto ille te plus sequetur, est enim ut umbra, quæ corpus sequitur. Sanctus Hieronymus de S. Pau-

Hieronymus. S. Paulus loquens, ait: Fugiendo gloriam, gloriam merebatur, qua virtutē quasi umbra sequitur, & appetitores sui deferens, appetit contemptores.

Luc. 14. 8.

Hoc medium Christus Seruator noster in Euangelio docet, dum modum in loco & accubitu honoratiore obseruandum in congregationibus describit, dum ait: Cum inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit inuitatus ab illo, & veniens is, qui te & illum vocauit, dicat tibi: Da huc locum: & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere. Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in nouissimo loco, ut cum venerit, qui te inuitauit, dicat tibi: Amice ascende superius: tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. Quod idem est, quod S. Spiritus ante per Sapientem dixerat: Ne gloriosus appareas coram Rege, & in loco magnorum ne steteris: melius est enim, ut dicatur tibi: Adscende huc, quam ut humilius coram Principe. Et parabolam claudit, dicens: Quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Nonne aduertis, non tantum apud Deum, sed & homines humilem, qui infimum & abiectum locum eligit, magnifici & extolli, & superbum, qui primum locum, & optimos honoratioreque accubitus appetit & desiderat, contemni & paruifici. Exclamat

Aug. ser. 12. in oratio.

& dicit S. Augustinus: O sancta humilitas, quam dissimilis es superbia! Ipsa superbia, Fratres mei, Luciferum de caelo deiecit, sed humilitas Filium Dei incarnauit: ipsa superbia Adam de paradiso expulit, sed humilitas Latronem in paradysum introduxit: superbia Gigantum linguas diuisit & confudit, sed humilitas cunctas congregauit dispersas: superbia Nabuchodonosor in bestiam transmouit: sed humilitas Ioseph Principem Israel constituit: superbia Pharaonem demersit, sed humilitas Moysen exaltauit.

CAPVT XXII.

Humilitatem medium esse ad inte-

rioris animae pacem parandam, & sine illa eandem nunquam haberi.

DISCITE à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Vna præcipuarum & efficacissimarum rationum, quæ inueniri potest, ut ænium sumamus ad honores & mundi existimationem contemnendam, & humilitatem colendam; hæc est, quam Christus his verbis proponit, hoc vnicum esse medium, ad interiorum animæ pacem & quietem parandam: quod tam à spiritualibus expetitur, & à S. Apostolo Paulo inter S. Spiritus fructus positum: *Fructus autem spiritus pax.* Ut autem exaltius pax & quies, qua humilis fruitur, cognoscatur, consultum fuerit indagari inquietem & turbationem, qua superbi cor exagitur: contrarium enim per contrarium melius noscitur. Plena est sacra Scriptura sententiarum, impijs pacem non esse: *Non est pax impijs, dicit Dominus.* *Esa. 48. 22. Pax, pax, & non erat pax. Contritio & inlicitas in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt.* *Ierem. 6. 14. Psal. 13. 2.* Nesciunt, quid sit pacem habere, & quamuis exterius videantur habere, non tamen vera illa pax est, nam intus in corde bellum habent, quod propria ipsis infert conscientia. *Esa. 38. 17. Ecce in pace amaritudo mea amarissima.* Impij semper in amaritudine viuunt, sed singulariter superbi semper in quietem & turbationem habent. Ratio huius ex S. Augustino colligi potest, qui dicit, ex superbia statim nasci inuidiam, ut legitimam ei sine qua mala filia nunquam esse potest: *Quibus duobus malis, hoc est, superbia & inuidia Diabolus Diabolus est.* Vnde intelligere datur, quid in homine malo multum hæc duæ operentur, cum sufficiat, ut Diabolus Diabolus faciant. Nam qui vna ex parte superbia repletus, & nihil ipsi cordi, quam honor & existimatio, & videt omnia illi ad votum non cadere, & altera ex parte etiam inuidia plenus est, quod superbiæ filia & indiuidua comes sit.

fit, dum aduertet alios honorari, existimari, & sibi praeferti, ceterum est illum felle & amaritudine plenissimum fore, & animo esse inquieto & turbato, nisi enim tam dolet superbus, nec tam cor vulnerat, quam si quid horum aduertat.

Graphice nobis id depingi: sacra Scriptura in superbo illo Amman: Magnificabat abs Rege Assuero, & pluris, quam omnes alij Principes & regni magnates: & opibus affluebat & temporalibus bonis, & ab omnibus honorabatur & extollabatur, sic ut nihil illi amplius exoptandū videretur. Et tamen tam turbabatur, quod vnus homo, & quidem plebeius, qui erat Mardochæus, qui sedebat in porta palatij regij illum vilipenderet, nec illi aperiret caput, nec assurgeret, nec se loco moueret, dum transiret; ut nihili faceret omnia, quæ possideret, præ dolore & turbatione, quam hic sentiebat. Idque ipse confessus est, de hoc querelas apud amicos & vxorem deponens, & declarans fortunam & potentiam suam:

Esther. 5. 13. *Et cum hac omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu video Mardochæum iudæum sedere ante fores regias. Ecce quanta sit iniques superbi, & quanta vndæ & tempestates, quæ in eius corde insurgunt. Impij autem quasi mare feruens, quod quiescere non potest. Tantaque fuit rabies & furor, quicquam ob causam mentem inuasit, ut parui faceret manus in hunc solum iniicere, nisi sciens illum Iudæum esse, diplomata abs Rege Assuero obtineret, ad omnes Iudæos, qui in regnis erant, perdendos & occidendos. Et Mardochæo altissimam trabem paraauerat domi suæ, ut ex illa suspenderetur; quamuis aliter, ac rebarur, res ceciderit, & Iudæi sententiam in se latam contra inimicos exequerentur, & Amman eo ipso ex patibulo affixus, quod Mardochæo paraauerat. Ante tamen bona ipsi contigit mortificatio; dum enim in hoc totus erat, ut se vlcisceretur, & summo mane ad regiam iuisset, ut à Regi licentiam idem exequendi peteret; eandem noctem contigerat Regem inso-*

Rodriguez exercit. pars 2.

mnem egisse; iusseratque ideo annales adferri, & legi sibi, & dum peruentum esset ad id, quod Mardochæus Regi exhibuerat, seruitium, prodicionem in ipsum à duobus eunuchis machinatum manifestando, quasiuit, quid mercedis & præmij Mardochæus pro hoc seruitio & magna fidelitate tulisset? responsum fuit: nihil. Hinc Rex ait: Quis esset? num aliquis in regiam venisset? respondens: Amman in atrio est. Iubet Rex intrare. Intrat & rogat Rex: quid faciendum viro, quem Rex cupit honorare? Amman credens se esse, quem Rex veller honorare, respondit: Homo, quem Rex voluerit honorare, regij vestibus induatur, & ipsi Regis equo imponatur cum regio diademate in capite, & præcipuus Regis Magnatum præcedat, & equum fræno ducat, & in plateis prædicet: Sic honorabitur, quem Rex voluerit honorare. Dixit Rex: vade ad Mardochæum, qui ad fores palatij est, & fac illi, quod dixisti, & caue, ne quid omittas.

Quid non doloris superbum & turbatum illud cor sentiebat? nihilominus faciendum erat, & plene exequendum, quidquid Rex iusserat, puto maiorem illi mortificationem excogitari non posse, postquam statim suspensus est patibulo, quod Mardochæo aptauerat: hæc merces, quam mundus solitus suis dare. Unde, quæso, illi hoc malum ortum? quod alter illi caput non aperiret, nec assurgeret, dum transiret.

Vna similitum nugarum sufficit, ad superbis inquietem & turbationem adferendam, & ut semper animo sint amaro, & dolore repleto. Idque & hodie in mundanis videre est, idque tantopius, quanto sublimiore loco positi sunt. Omnia hæc puncta ipsis punctiones sunt, quæ pungunt & perfodiunt eorum corda, ut ipsis nihil grauius nec læthalius esse videatur. Et nunquam superbis quid horum deest, quantumlibet extollantur & habeant, ideoque selle vsque amariora corda habent, & in perpetua versan-

*Minima res
superbum
infligit.*

p tur

tur inquiete & turbatione. Idemque in Religione eueniet, si quis superbus sit, si alijs postponatur, & cur talis ad tale vel tale negotium electus sit, & illius nulla sit habita ratio, & hæc & huiusmodi tantam ipsi parient inquietem, quantam in mundano honorum puncta est ambitio.

*Melancholia
sive, superbia
humor & tris-
tudo.*

Tract. 6. c. 4.

Ex hoc & alio serui poterit, quod sapius re ipsa experimur: quod quamuis morbus inueatur melancholiæ, & licet sit aliquis melancholicus & tristis, tamen non est melancholiæ vel bilis humor, nec corporea infirmitas, sed superbiæ humor & spiritualis aegritudo. Tristis & melancholicus es, eo quod positus & nulla tui habitatio sit. Tristis & melancholicus es, quod inde honorem non sit adeptus, unde sperabas adipisci, sed potius videris ruborem & pudorem nactus. Non tam feliciter successit, ut optabat, concio, nec argumentum, nec conclusio, potius honore, & estimatione videns excidisse, ideo tristis & melancholicus apparet: & dum quid horum publice faciendum, timor, ne aliter forsitan cadat, quam speras, & ne pro honore patiendo eundem amittas, te anxium & tristem reddit. Hæc sunt, quæ superbum, tristem & melancholicum faciunt.

*Humilis
sive, contentus
non
ambit.*

Th. à Regio.

Humilis vero corde, cui cura non est honor & estimatio, & in infimo loco contentus est, omnibus his anxietatibus & turbationibus immunis est, & summa pace fruatur, secundum prædicta Christi verba, à quo Sanctus illa mutatus est, dum ait: Si pax in mundo sit, humilis corde illam possidet.

Ideoque quamuis alio medio spiritus aut perfectionis, sed solum commodi nostri, & pacis, & interioris quietis causa fieret, profecto humilitati ne bis studendum foret, hoc enim vivere est, alterum vero viuendo mori.

Sanctus Augustinus lib. 6. confess. capite 6. ad propositum refert de se, quod Dominus ostendit illi cæcitatem & mise-

riam, in qua tunc erat. Dum (inquit) valde esseni occupatus in oratione quadam, quæ Imperatori reddenda est, & in ea referenda eius laudes, quæ pietæque falsæ erant, & ipse ob illas laudandus ab illis, qui eas huiusmodi esse sciebant (ut vanitas & stultitia mundi videatur, dumque ego ob hoc multa essem in solitudine, cogitatione & imaginatione, quam id mihi ratione succederet, febri consumentium cogitationum correptus, contigit me per plateam quandam Mediolani euntem pauperem mendicum videre, qui postquam ederat & biberat, ludebat & oblectabatur, & hilans erat; quem videns suspiravi, & dixi amicis sibi præsentibus: Multa miseratione digna in nostra stultitia esse, nam in omnibus nostris laboribus, ut erant illi, quibus tunc temporis occupabamur, portantes nostræ infelicitatis onus, & cupiditatis stimulis vulnerati, & oneri onus addentes, non quærebamus, nec curabamus aliud, quam assequi securam lætitiæ, in quo nos pauper ille anteibat, ad quam fortasse nunquam perueniremus. Quod enim ille exigua elemosyna erat assequutus, id ego tantis laboribus & incommodatibus parare conabar, volo dicere felicitatis temporalis lætiti-

Verum quidem est (dicit sanctus Augustinus) pauperem illum veram lætitiæ non habuisse, sed ego ambitione mea falsiorem illa quærebam, & ille lætabatur tamen, & ego tristabar, ille securuserat, ego vero in timore & anxietate. Et si quis quæsiuisset, quid mallem, an tristem, an vero lætum esse? respondi, me malle lætari, & si rursus quæsiuisset, an malle tristem, qualis mendicus, an qualis ego eram; tunc elegissem esse, qui eram tam laboribus & incommodatibus repletus. Et dicit nullam habuisse causam, ut me pauperi anteferebam, eo quod illo sapientior sim, quod hoc mihi non faceret satis, quod scientia mea solum studebam hominibus satisfacere, non ut eos docerem.

sed placere. Ille procul dubio (ait) me fortunatior erat, non solum quod ille hilaris, ego sollicitus eram, quod mihi maximo erat dolori; verum etiam quod ille bonis medijs vinum parauerat, ego vero mentiendo verebar vanam gloriam.

CAPVT XXIII.

De alio efficaciorum mediorum genere, ad humilitatem parandam, quod est eiusdem exercitio.

DE primo mediorum genere diximus, quæ solent assignari ad virtutem parandam, quæ sunt tam diuinæ quam humanæ rationes & considerationes. Verum tam ad vitium illud superbiæ propendimus, quod in cordibus nostris radices egerit illud serpentis : *Eritis sicut Dj* : ex primorum parentum gēte, ut quantæcūq; considerationes assignentur, non tamen sufficiant, ut è nobis propulsent hosce fumos existimationis & honoris. Videtur nobis hic accidere, quod ijs, qui timore capti sunt, quibus quantascūque rationes adfers, quibus illis persuadere conaris, nihile esse, quod timendum sit; respondeat: facile intelligo vera esse, quæ dicis, & vellem, tamen ipse mihi persuadere non possum, metendum nil esse. Eodem modo & aliqui dicunt : Scio omnes has rationes, à te propositas, de hominum opinione & existimatione veras esse, & ostendere nihil aliud nisi quid venti & vanitatis esse; tamen adduci non possum, quin illa magni faciam. Vellem quidem, tamen videntur hæc etiam me nolentem adferre, & perturbare. Ut ergo rationes & considerationes non sufficiunt, ut timido eximatur metus, nisi simul illi adferamus remedia facti, dicentes, ut adsit & tangat illa, quæ illi phantasmata & terribilissima videntur, & ut nocte accedat loca tenebrosa & solitaria, ut re ipsa probeat & videat nihil esse, sed omnia fuisse imagina-

tionem & apprehensionem, & sic omnem timorem excutiat & perdat. Sic etiam ut perdat opinio & mundi existimatio, & illa contemnatur; dicunt Sancti, quod uoces & considerationes non sufficere, sed necessarium esse operum medium, & humilitatis exercitium, idq; præcipuum & efficacissimum esse remedium, quod nostra parte adferri possit, ad uitam hanc sibi parantem.

S. Basilius dicit : Ut artes & scientiæ exercitio parantur; sic & virtutes morales. Ut quis bonus sit musicus, aut operarius mechanicus, vel Rhetor, vel Philosophus; necesse ut se in ipsam exerceat, hacque ratione talis euadet. Similiter ad humilitatis, aliarumque virtutum moralium habitum acquirendum, necesse nos earum actibus exerceri, sicque illas parabimus. Et si quis dixerit, ad possessiones & affectiones animæ componendas & moderandas, & virtutes assequendas sufficere rationes & considerationes, monita & documenta S. Scripturæ & Sanctorum; illum falli, dicit S. Basilius : *Is similitudinem facit, ut si quis disceret adificare, ne unquam tamen adificaret, & excludere, quæ didicisset, ea in actum nunquam educeret, sed contentus esset audire artis documenta & monita; certum est huiusmodi nunquam fabrum fore. Simili modo nec humilitatem, nec alias virtutes assequetur, qui se in ipsam non exercuerit. Ad cuius confirmationem adferunt illud Apostoli sancti Pauli : Non enim auditores*

Basil. in reg. fusum disput. 7.

Rom. 2. 13.

Exercitatio ipsa Theoria in omnibus artibus utilis.

Sanctus Augustinus in illa Christi verba : *Si ergo ego laui pedes vestros Dominus*

Aug. 17. 18. super Ioan. Ioan. 13. 14.

*Christus ex-
emplo suo nos
instructus.*

*Et magister, & vos debetis alter alter upe-
des lauare. Dicit hoc esse, quod Christus*
Seruator noster nos hoc exemplo pedes
discipulorum lauando docere voluit: *Hoc*
*est, beate Patre, quod nesciebas, quando fie-
ri non sinebas, hoc tibi posset sciendum pra-*
misit, ecce ipsum est postea. Idque est, si hu-
mitatem assequi optamus, a cibus hu-
mitatis exterioribus nos exerceamus.
Exemplum enim dedi vobis, ut quemad-
modum ego feci vobis, ita & vos facia-
tis. Didicimus, Fratres, humilitatem ab ex-
celsis, faciamus inuicem humiles, quod hu-
militer fecit excelsus. Quandoquidem
Summus & Omnipotens se humiliavit,
quandoquidem Dei Filius se abiecit, &
humilibus & abiectis ministerijs occu-
parus est, lauando discipulorum pedes,
& Matri & sancto Ioseph seruiendo, & ijs
se subiiciendo & obediendo in omnibus,
quæ mandabat; ab illo discamus, & ab-
iectis & humilibus officijs nos exercea-
mus, hocque modo humilitatem asse-
quemur.

Bernardus: Humiliatio via est ad humili-
tatem, sicut patientia ad pacem, sicut lectio
ad scientiam. Si virtutem appetit humili-
tatis, viam non refugias humiliationis; nam
si non potes humiliari, non poteris ad humi-
litatem prouehi. Sanctus Augustinus recte
probat, & rationem dat, ob quam hoc
exterioris humiliationis exercitium iu-
uat, & tanti momenti esse, & tam neces-
sarium ad veram cordis humilitatem
consequendam. Cum enim ad fratris po-
des inclinatur corpus, & in corde ipso vel ex-
citatur, vel si iam inerat, confirmatur ipsius
humilitatis affectus.

Tam sibi valiuntur & coniunguntur
exterior & interior ille homo, alterque
ab altero sic dependet, ut dum corpus
humiliatur & deijcitur, intus excita-
tur humilitas. Nescio quid in se ha-
beat, quod me ante fratrem humiliem,
& quod ipse pedes osculetur: nescio quid
in se habeat pauper & vilis vestitus, &
abiectum & humile officium, nisi quod
humilitatem in corde generet & nutriat,

sique ibi illa sit, eam foueat & augeat.
Hocque respondet sanctus Dorotheus
huic quaestioni, quæ ratione possit humi-
litem animam consequi abiecto & vili
vestitu, qui in corpore est: certum enim
esse ait, quod a corpore in animam deri-
uetur bona vel mala dispositio. Ideoque
videre est, aliam animæ esse dispositio-
nem, dum sanum est corpus, aliam, dum
aegrum est, aliam, dum saturum, aliam,
dum famelicum est.

Eodem ergo modo alium affectum
induit anima, dum homo throno, vel
pretiosis phaleris ornato equo insidet,
alium, dum in terra vel asino sedet, a-
liumque affectum & dispositionem ha-
bet, dum se pretiosis vestibus ornat, a-
lium vero, dum se paupere & vili veste
regit.

Sanctus Basilius idem recte etiam ad-
uertit, dum ait, quod ut hominibus mun-
danis bonus & illustris vestitus cor ex-
tollit, & in ijs gignit superbiam & vanita-
tis fumum, & propriam existimationem;
sic & in Religiosis & Dei famulis pauper
& humilis vestis humilitatis affectum in
corde excitat, & gignit proprium con-
temptum, & videtur hominem contem-
ptibilem reddere.

Et addit ideat Sanctus, quod sicut
mundani homines vestes bonas & illu-
stres appetunt, ut ijsdem magni fiant &
æstimentur, eodem modo famuli Dei,
& vere humiles viles & pauperem ves-
tem appetunt, ut per eandem contem-
nantur, & ab hominibus minoris fiant,
& quod hic sibi videntur magnum reme-
dium inuenire, ut in vera humilitate con-
feruentur, & progrediantur.

Inter omnes exteriores humiliationes
illa de paupere & vili veste vel præcipua
est, ideoque tam apud vere humiles in-
usu. De Patre Francisco Xauerio libro 6.
capite 7. eius vite, legitur, quod semper
paupere veste viretur, ut humilitatem
conseruaret, timeret ne bona cum veste
aliqua se existimatio, vel præsumptio mi-
sceretur & accederet, ut contingere so-
let.

Exercitium
ad humilitatem
desiderio
mediis effi-
caciis.

Ex alteratione videre erit, ad humilitatem cordis, aut aliam quam interiore virtutem parandam multum prodesse eiusdem virtutis exercitium, hoc enim voluntas magis, quam desiderijs mouetur, præsens enim obiectum & visibile est, quod magis mouet, quam absens: vt quod oculis videmus, magis mouet, quam quod audimus. Vnde vulgo dici solet, id cor non mouere, quod oculi non vident.

Eodem modo exterius, quod in actum deducitur, magis voluntatem mouet, quod obiectum præsens sit, quam desideria & apprehensiones exteriores, quarum obiectum præsens non est, sed solum in imaginatione & apprehensione. Maiorem patientiæ virtutem in anima procreabit vna iniuria voluntarie & benetolerata, quam quatuor in desiderio & sine opere: & maiorem humilitatis virtutem in mente gignet vnus dies in vili & humili officio transactus, & vestitu humili & lacero indutus, quam multi dies solis desiderijs traducti.

Quotidie experimur, aliquem repugnantiam sentire; dum primo die mortificationem aliquam ordinariam exercet, si vero altero die id fiat, nullam videre difficultatem, quamuis antea sæpius id desiderarit, quod tamen non sufficiebat, vt difficultatem illam superaret.

Hinc est, quod Societas aliquibus publicis mortificationibus vtatur, quas apud Sanctos legimus in vfu fuisse. Si enim quis semel quid horum faciat, seipsum ad alia superat, quæ antea ipsi difficilia factu erant.

His accedit, quod Theologi dicunt, actum interiore, exteriori actu accedente, communiter fieri intensiorem & efficaciorum. Sic vt si quis se in obiectis & humilibus exercet, multum vndique proficit ad humilitatis virtutem parandam.

Quia vero ijsdem medijs & causis virtus conseruatur & augetur, quibus acquiritur, & quia exterius exercitium ne-

cessarium est ad humilitatis virtutem acquirendam; ideo & necessarium est ad conseruandam & augendam. Ex quo sequitur, multum ad omnes hoc exercitium pertinere, non solum incipientes, sed & progredientes, & eos, qui multum profecerunt; vt diximus, dum de mortificatione ageremus. Ideoque Patet nosse omnibus id multum commendat: *Magnopere confert, deuote, quoad fieri poterit, ea munera obire, in quibus magis exercetur humilitas & charitas.* Alio loco dicit: Anteuertere oportet tentationes, adhibitis earum contrarijs, vt cum quis animaduertitur ad superbiam esse propensus, exerceri is debet in rebus abiectioribus, quæ ad humiliandum ipsum viles futuræ videantur, & sic de prauis alijs animæ propensionibus. Et alibi: Quod ad abiecta & humilia officia attiner, promptè illa suscipienda sunt, in quibus maiorem repugnantiam inuenit, si illi iniunctum sit, vt illa faciat.

Ideoque dico, duo hæc, humilitatem & humiliationem sibi mutuo auxilio esse debere, & ex interiore humilitate, quæ est seipsum contemnere & parui facere; & ab alijs desiderare parui fieri, nasci exteriorum humiliationem, vt talis se homo exterius demonstret, vt se intus æstimat.

Dico, vt se humilis interius & in proprijs oculis contemnit, & omni honore indignum reputat; talis & exterior agendi modus esse debet. & operæ exteriora, quæ facit: sic in actionibus nascitur interior humilitas, quæ in corde est: Elige vltimum locum, vt dicit Christus Seruator noster, non dedigneris cum paruulis & abiectis agere, latere officijs humilibus: & eadem exterior humiliatio, quæ ex interiore nascitur, fontem suum, deriuatur, ex crescere faciet.

ut. d. 117

in reg.
di. 117

lib. 117
v. 117
117a.

Exercitium
producti &
conferuat
interum humi-
litate.

Tract. 1. c. 11.

3. p. conf. c. 1.

13. c. 11.

reg. 12. c. 19.

summary.

C. 4. exam. 5.

28. regul. 13.

summary.

CAPVT XXIV.

Dicta quibusdam exemplis confirmantur.

*De Cluniac.
l. 2. m. c. c. r.
29. & Breden
bach l. 2. coll
sacrar. 6. 33.*

REFERT Petrus Cluniacensis, in Carthusianorum Ordine quendam fuisse Religiosum sanctæ & probatæ vitæ, quem Dominus noster in tanta castitate, puritate & integritate conseruauit, vt nec in sompnis quidem illusionem aliquam pateretur. Iam morti vicinus, præsentibus Religiosis, & Priore, iussus ab eodem dicere, in quo putabat se magis Deo placuisse in hac vita, respondit: Difficilem rem, Pater, quæris, & quam nullo modo dicerem, nisi me obedientia cogeret. A pueritia multum à Diabolo affligabar, & infestabar, sed secundum dolorum & tribulationum multitudinem, quas cor ferebat, etiam anima multis consolationibus recreabatur, quas Christus, ipsiusque sanctissima mater mihi mittebant.

*De Virgini
bei humilitatem in
vultu, vestitu,
& officiis.*

Quodam ergo die, dum magna Diaboli tentatione afflictus & fatigatus essem, apparuit maxima Reginarum, cuius præsentia omnes Diaboli fugati, & tentationes repressæ, & postquam me esset consolata, & monuisset perseverare, & in perfectione progredi; mihi dixit: vt commodius hoc facias, speciatim ex Filij mei thesauris tria media vel humilitatis exercitia depromere volo, quibus si te exercueris, Deo multum placebis, & hostes superabis. Suntque hæc, vt te in his tribus humiles, in victu, in vestitu, & officijs, quæ facis. In victu petes & procurabis tibi vilissimos cibos, in vestitu vilissimam vestem, & in officijs abiectionissimum & humillimum, magno honori & lucro ducens esse occupatum abiectionissimis, & maxime contemptis, quæque alij dedignantur & fugiunt. Hæcque dicens disparuit, egoque cordi meo impressi sacratissimæ Virginis verborum virtutem & energiam, vt post facerem, quod ipsa

iussu, & hic anima mea magnum profectum inuenit.

Narrat Cassianus de Abbate Paphnutio, qui cuiusdam monasterij monachus & Abbas in Ægypto, & ob venerabiles canos, & mirabilem vitam magni habitus, & a monachis honoratus, vt Pater & Magister, idque ægre ferens tanto se honore affici, & desiderans se videre humiliatum & posthabitu; nocte quadam secreto monasterium suum exiuit, & habitum induens sæcularem ad sancti Pachomij monasterium profectus est, quod tamen procul ab ipsius monasterio distans erat, & tunc temporis in rigore & sanctitatis seruire multum florebat, vt ibi ignotus & nouitius haberetur, & sperneretur, multosque dies ad portam stetit, humiliter habitum petens, prosternens & procumbens ad pedes omnium monachorum. Vbi vere contemptus fuit, & exprobratum, quod iam mundo satiatus in senectute Deo seruire volebat, & quod potius necessitate coactus veniret, vt ei virtus suppeditaretur & seruiretur, quam vt seruiret ipse. Tandem admissus fuit, & cura horti monasterij illi iniuncta, Superiore alio constituto, cui in omnibus obediret. Quod officium exactissime & magna humilitate obuiuit, & studebat facere, quod alij reculabant, quodque molestissimum in monasterio erat. Neque contentus hæc de die facere, noctu secreto surgebat, & in ordinem redigebat, quæcunque poterat, domus negotia, idque tam occulte, vt à nullo posset videri, omnibus mane mirantibus, quod nescirent, quis hoc faceret. Hoc modo tres exegit annos, bona hac occasione laborandi, & contemptui habendi, valde contentus, hoc enim illud erat, quod tam desiderauerat.

Verum quia ipsius monachi multum talis patris absentiam dolebant, aliquot eorum in varias partes profecti sunt, vt quaererent, & iam post triennium despectantes se illum posse inuenire; vnus monachorum Paphnutij transiens monasterium

*Cassio l. 1. de
seruitutibus
cap. 1. & 2. coll
20. c. 1.*

*Desiderium
humilitatis.*

*In vi
mon.*

sterium Pachomij, nec cogitans quidem se illum posse inuenire, illum agnouit, dum Sanctus sinum horto inueheret. Ipsi ad genua procidit: qui videbant, morabantur, & plus dum audirent, quis esset, quemque antea fama nouerant, & veniam ab eo petebant. Sanctus casum suum deplorabat, eo quod Diaboli inuidia detectus esset, & thesaurum, quem ibi habebat, perdidisset. Reduxerunt, quamuis iniuriam, ad monasterium, & magno cum gaudio receperunt, & post summa cum diligentia custodierunt.

Quod tamen (ob magnum, quod habebat, contemptus sui desiderium, & non nosci, & ob humilis illius vitæ gustum & delectationem, quam in altero illo monasterio egerat) illum cohibere non potuit, quominus alia nocte monasterium exiret, ante cum nauata quodam pactus, ut naue in Palæstinam ueretur, quæ multum inde distabat: quod & factum, appellens ad Cassiani monasterium.

Dominus tamen noster, cui curæ est humiles exaltare, statuit, ut à quibusdam monachis suis, qui eo uisitatum loca sancta venerant, detegeretur, & sanctus senex ob hæc pluris æstimaretur.

In Patrum vitis narratur de quodam monacho, qui longo tempore solitarius in eremo vixerat, magnæ penitentiae & orationi intentus fuerat, cuius mentem cogitatio subiit, quod iam perfectus esset, & se orationi dedit, & Deum rogauit: Domine ostende, quid mihi ad perfectionem desit. Et volens Deus eius cogitationes humiliare, audiuit vocem sibi dicentem: Ad talem vade, & fac, quod ille tibi dixerit: hic subulcus erat.

Eodem tempore huc reuelatum fuit, solitarium hunc illi locatum venire, & iussus fuit illi dicere, ut flagellum sumeret, & porcos pasceret. Senex Anachoreta iam præsens, subulco salutato, dixit: Deo seruire vehementer opto, dic

mibi, quid ad hoc mihi facto opus? Dicit alter: Faciesne, quod dicam? respondit senex: Faciam. Tunc subulcus: Summe hoc flagellum, & vade porcos pascum. Obedit senex: nam Deo seruire, & quod ei ad perfectionem deesset, adipisci optabat. Ibatque bonus senex cum flagello, pascebatque porcos, & qui eum norant, qui frequentes erant, eo quod sanctitatis eius fama regionem illam peruagata esset, dicebant: Vidistin' senem illum, de quo tam magna audiuius, stultus factus est, & pascit porcos, frequentia ieiunia & abstinentiæ cerebrum eius debilitarunt, & cum ad insaniam redegerunt. Bonus tamen senex omnia hæc audiens, summa patientia & humilitate illa ferebat, & aliquot dies in hoc opere persistebat. Videnusque Deus eius humilitatem, quodque has contumelias & iniurias æquo ferret animo, iussit ut in locum suum rediret.

In Prato spiritali dicitur de quodam sancto Episcopo, quod relicto episcopatu & dignitate venerit in sanctam ciuitatem Hierusalem, ut ibi vilipenderetur, nemini enim ibi notus erat, & vili veste induens, operam suam ut operarius operibus publicis addixit, & labore suo vitauit. Erat ibi Comes quidam Ephremius nomine vir pius & prudens, cui operum publicorum urbis cura concredita erat, qui sæpius sanctum Episcopum humi dormientem videbat, simulque igneam columnam ab ipso orientem, & ad cælum usque pertingentem. Quod mirabatur, quod hominem cerneret pauperem, & ædificiorum puluere & terra sordidum, coma promissa & barba, qui que tam vili & abiecto operi se addixerat. Quodam tempore se non cohibere valens, ad se illum vocat, & quat, quis sit? Sanctus responder, se vnum ex ciuitatis pauperibus esse, & se hoc labore viuere, quod aliud ei non esset medium, quo se aleret. Hæc responsio Comiti minime satisfecit, quod Deus hac ratione seruum suum honorare veller, humilitatem eius manifeste.

Pratum spirituale.

In vitis Patrum.

nūcians. Hincque bis, ter, sæpiusque eum interrogavit, quis esset, tanta instantia, ut illum aperire cogeret, quis esset, quod tandem duabus conditionibus dixit se facturum: quarum prior erat, ne, quamdiu viveret, alicui aperiret, quid dicturus erat: posterior, ne nomen suum dicere cogeretur. Quibus concessis, dedit se Episcopum esse, & ut honorem & existimationem fugeret, eo venisse.

Climach. c. 1. Iohannes Climachus narrat de quodam viro gravi Alexandrino, qui petebat in quoddam monasterium admitti. Videbatur Abbati ex aspectu & alijs signis homo durus, arrogans, & rebus vanitate turgidus, ideoque illum secunda humilitatis via ducere volebat, ideoque illi dixit: Si vere decreveris tollere & ferre Christi iugum, tibi, ut obedientie laboribus exercearis, permittendum est. Respondit ille: Ut ferrum in fabri manu est, ut ex eo faciat, quod vult, sic & ego, Pater, me submitto omnibus, quæ imperabis. Volo ergo (ait ille) ut ad portam monasterij stes, & ad genua procumbas omnium, qui intrant & exeunt, & dicas, ut Deum pro te rogent, quod magnus peccator sis. Ille mandato huic plene obediit.

Oblatio ad humilitatem

Et postquam septem annos continuos hoc in exercitio transegisset, eoque magnam sibi humilitatem acquisivisset, voluit Abbas illum in monasterium admittere in aliorum consortium, & sacris Ordinibus initiari, quod hunc honorem optime meritis esset. Sed ipse multis vix intercessoribus, & inter alios sancto Iohanne Climacho, à Superiore obtinuit, ut eodem loco & exercitio relinqueretur, in quo hactenus fuerat, donec curriculum suum absolueret, quasi præfagiens vel coniiciens finem suum iam instare.

Ita factum fuit; nam post decem dies Dominus illum ad se vocavit, quem monasterij ianitor post septem dies sequutus est, cui in vita sua promiserat, quod si contingeret illum partem aliquam cum

Deo habere, peteret, ut sibi socius esset, quod & evenit. Dicit præterea idem Sanctus, quod dum hic viveret, & se hoc humilitatis exercitio exerceret, se illum interrogasse, quo se occuparet, & quid tunc temporis cogitaret: illumque respondisse: Quod sibi exercitium fuisset, se indignum monasterij consortio, & Patrum adpectu putare, vel ut oculos attolleret, ut eos aspiceret.

Dicitur in vitis Patrum, Abbatem Iohannem retulisse, Philosophum quendam discipulum habuisse, qui aliquid commisit, quare ei dixit Philosophus: Non tibi ignoscam, nisi aliorum tres annos toleres. Fecit, quod iusserat, & venit, ut si ignosceret, sed iterum dixit Philosophus: Non ignoscam, nisi præmia des tribus annis, qui te iniuria afficiant. Quod & fecit, & tunc illi ignovit, & dixit illi: Iam tibi Athenas ire licet, & sapientiam discere. Ivit ille Athenas, & Philosophus alius iniurias dicebat his, qui veniebant, ut illum acciderent, ut expelleretur, num patientes essent. Cumque illi iniuria fieret, & ille rideret, dicebat illi: Quare rides, tu dum ego te iniuria afficio? Respondit: Tres annos dono dedi, ut mihi iniuriam facerent, & eo inuento, qui mihi gratias iniuriam facit, nonne vis ridere? Tunc ait Philosophus: Ingredere, tu aptus ad sapientiam ascendam es. Vnde concludebat Abbas Iohannes, patientiam portam esse ad sapientiam.

P. Petrus Massæus in vita Patris nostri beati Ignatii refert, quod quodam tempore Venerijs Patavium peregrinans cum Patre Iacobo Laines, lacerna admodum detrita laceraque indutus: pœnarius quidam puer ad eos repente advolat, cœpitque cachinnos tollere, eiq; licentius illudere. Ignatius placidè vultu substitit, comes ad eum conuersus petebat, cur gradum non acceleraret, & pueri se perulantem non subtraheret? respondit Pater: Cur puerum hunc hac tanta oblectatione fraudem, quæ illi oblata est? tumque

In vit. P. 2. p. 3. 10

Humilitas p. 10. p. 10. aptus.

P. Massæus c. 5. vita Ignatii.

Basilius c. 7. Conu. c. 1. inu. p. 10.

diu substitit, donec puer cum videndo & ridendo saturasset animum, plus ex hoc sui contemptu hauriens voluptatis, quā mundani ex vulgi plausu vāstaque acclamatione percipiunt.

De P. Francisco de Borsā in. eius vita refertur, quod quodam tempore iter faciens cum patre Bustamante, qui ipsi socius erat, venerit in quandam domum in qua cubiculum non erat, vt dormirent, nisi locus angustus, & aliquot straminis fascēs: decumbunt patres, & P. Bustamante ob senectutem & asthma, quo laborabat, totam noctem tussiebat & spuebat, & putans se versus parietem spuerē, in P. Franciscum & saepe eius faciem spuebat Pater nec verbum quidē dicebat, nec se loco mouebat, nec affligebat ob eam causam. Mane videns Pater Bustamante, quod contigerat, valde erubescēbat. P. vero Franciscus seruans eundem vultum & hilaritatem, vt illum consolaretur, aiebat: Non turbare ideo Pater, certum enim tibi sit, in toto loco nihil fuisse dignius, vt conspueretur, quam ego.

CAPVT XXV.

De humilitatis exercitio, quod in Religione habemus.

S. Basilius praeferens & anteponens vitam monasticam solitariae, inter opinionis suae rationes haec vna est, quod, praeterquam quod solitaria periculis sit obnoxia, non sit tam apta & sufficiens ad virtutes necessarias acquirendas, vt monastica, eo quod vsu & earum exercitio careat. Qua enim ratione se in humilitate exercebit, qui non habet coram quo se humiliet. Quo modo charitatem & misericordiam vsurpabit, cui cum altero non est commercium & communicatio? qui patientiam exercitabit, qui resistentem ei, quod petit, non habet? Religiosus vero qui in commune viuunt, multas habet comoditates omnes has necessarias vir-

Rodriguez exercit. par. 2.

tutes parandi, quod occasionem habeat in omnibus his se exercendi. In humilitate, quia habet, cui se humiliet & subiciat: in charitate, habet enim cum quo illam exerceat: in patientia, nam qui totum hominibus tractat, nunquam desunt ad eam occasiones: eodemq; modo liceat per omnes virtutes discurrere. Multum omnes Religiosi Deo obligati sumus, ob magnam gratiam, quā exhibuit nos ducendo ad religionem, in qua tanta est dispositio & media & virtutes assequenda; & profecto est virtutum schola. Nos tamen praeter aliis illis specialiter obligamur, praeter enim media communia, nobis alia particularia largitus est, & praesertim ad humilitatem parandam, hocque ex regula & constitutione. Sic vt si regulas bene seruauerimus, valde humiles erimus, in illis enim sufficiens ad hoc habemus exercitium. Talis est regula illa & constitutio, quae praecipua & maximi ponderis est in Societate, quae iubet, vt omnes errores & defectus, & res quaecunque, quae notatae, & obseruatae fuerunt superioribus per quemuis, qui extra confessionem eas acceperit, manifestentur. Vt & illa, quae iubet, vt totam conscientiam nostram superiori aperiamus, non celando tentationes, passionēs & malas inclinationes, & omnes defectus & miseras: & quamuis verum sit id ob alium finem ordinari, vt suo loco dicemus; tamen non est dubitandum, quin magnum sit humilitatis exercitium. Notandum, quod dicatur ad maiorem obiectionem & propriam humilitatem, hoc enim est, quod dicimus. Si veram humilitatem assequi vis, gaudebis omnes defectus tuos maioribus manifestari. Ideoque bonus & humilis religiosus ipse defectus suos superiori declarat, & petit pro illis poenitentiam, & studet primus esse, à quo superior eorum notitiam habeat. Et non solum hoc sed multo maius humilitatis exercitium in Societate habemus, publice enim & coram omnibus errores tuos indicas, vt te contemnant & vilipendant: quod exercitium huius humilitatis finis est, & non vt te

q. humi-

Lib. 4. ca. 5.
vita P. Francisci de Borsā.

vita. Patr.
p. 3. 40.

conuictus al
elo sophia
utis.

Basili. in reg.
fusius disposit.
7.
Conuersatio
eum alium vir-
tutum occa-
sio.

Maffa. 5. vita T.
genat.

Societatis ho-
mines praen-
tiam
agendas ob-
iurationis ob-
ligati.

3 p. tract. 7.
Reg. 9. sum-
maria c. 4.
Exa 5. 8.

3. p. constit. c.
1. §. 12. & reg.
40 & 41.
summaria.

*Interius dum
exterius ex-
ercetur, ex-
ercendus.*

humilem & mortificatum habeant, hoc enim non humilitatis, sed superbiæ exercitium & actus esset. Eodem spiritu capiendæ & considerandæ sunt reprehensiones non tantum particulares & secretæ, sed & publicæ, & coram omnibus factæ. Et quantum ad te attinet, gaudendum tibi est, si hoc sincere fiat, & si omnes ita sentiant, & te pro tali habeant. Et in generali vius & exercitium omnium penitentiarum & exteriorum mortificationum, quæ in societate fiunt, multum prodest ad acquirendam, & conservandam humilitatem, ut tantum pedes seculari, sub menta comedere, vel genibus flexis, procumbere & prosterni ad refectorii ostium, &c. Si hæc eo spiritu, quo debent, fiant, multum utilitatis adferent ad veram parandam & conservandam humilitatem. Dum sedes ut humilis es, faciendum tibi est cum interiore tui ipsius cognitione, quod indignus sis cum tribus tuis mentis accumbere, & dum ipsorum pedes osculari, quod indignus ne terram quidem, quam pedibus calcant, osculari: Dumque te prosternis, quod indignus sis, ut omnes tibi os calcant, & considerandum tibi, ut sic omnes de te sentiant optimèque foret, dum quis has facit mortificationes, ut se interius exerceat. Et hinc considerationibus, ut sanctus ille Monachus, qui septem annos in monasterii porta stetit, de quo capite præcedente dictum est, hoc enim patet verum illud fieri, & in corde humilitatem generant. Sin hæc sine spiritu & soluta exterius faceris primum proderant.

ad Tit. 4.

Si postquam secularis fueris fratrum pedes, & prosternas, & prosternas, illis verba iustera & modesta dicis; vnum cum altero non te continet, si gnatum, ut est illud solum, comitadi-nem, vel hypocrisis iusto. Huiusmodi &

multa alia humilitatis exercitia in Socie-tate ex regula & constitutione habemus. Hic ea memoriæ ergo ponere volui, licet superius ob aliud in medium allata fuerint, ut illa oculis subiciamus, eaque sint, quibus præferri humilitatem exerceamus, ad virtutem & mortificationem ostendamus ei esse necessariam, ad exacte ordinis sui regulas & constitutiones observandas; in his enim profectus & perfectio nostra præcipue sita est. Et si vires tibi & virtus adest, ut in praxin deducas illa, quæ humilitatis & mortificationis sunt, ad quæ te regula & institutum tuum obligat, nihil fac quidquid habes. Ut & de quocunque Christiano dici potest, præcipuum, ad quod necessaria ipsi est humilitas & mortificatio, esse ad Dei legem servandam, sicque non habeat ad idem, parum vel nihil proderit. Si humilitatem non habeat, & mortificationem, ut erubescendum quid confiteatur, sed verecundia, vel ut rectius dicatur superbia emittit, & transgreditur, tantum mandatum quid proderit, quicquid habeat vel faciat, quandoquidem ideo solum damnabitur? Idem & suo modo de Religioso dici poterit: si humilitatem non habeas, ut superiori confitentiam tuam aperias, & eam tamque primam regalam serves, ad quid prodest humilitas & mortificatio? Si etiam ferre non possis, ut alter errores tuos ad superiorem deferat, ut reprehendat, ubi tua est humilitas? Si eandem non habes, ut reprehensionem & poenitentiam recipias, & humile & abiectum munus obeas, & eo gradu ponaris, quo Societas te ponere vult, ad quid ferat humilitas & indifferentia, & ad quem finem volunt superiores? Hac ratione potest quisque Religiosus enumerare speciatim, quæ ordinis sui sunt, & quisque alius ea quæ status eius sunt.

*Exteriora
m. t. t. t.
interiora
la est.*

CAPVT XXVI.

*Cauendum ne verba proferamus,
quæ nostra laudi serui-
re possunt.*

Basil. ser. de
excess. mo-
nastica.

Tobia 4. 14.

Bern. epist.

37.
1. ad Cor. 12.
6.

Notat Greg.
lib. 18. moral.
cap. 5.

Bern. in spe-
culo mona-
chorum.

SANCTI & vitæ spiritualis magistri Basi-
lius, Gregorius, Bernardus, & alij
monent, caueamus nos magna diligen-
tia, ne verba proferamus; quæ laudi &
existimationi nostræ seruire possunt, se-
cundum illud, quod Sanctus Tobias fi-
lium suum monebat: *Superbiam nunquam
in tuo sensu aut in tuo verbo dominari per-
mittas.*

Exacte perpendit S. Bernardus ad hanc
rem illud S. Pauli. *Parco autem ne quis me
existimet, supra id, quod videt in me, aut a-
liiquid audiat ex me.* Magna quædam de se
dixerat Apostolus; quod sic auditoribus
conueniret, & ad maiorem Dei gloriam
necesse foret, & alia maiora proferre po-
tuisset, quandoquidem in tertium vsque
coelum eleuatus erat, ubi viderat & audi-
uerat maiora, quam quæ lingua eloqui
poterat: sed dicit eas omittere, ne quis
putet plus, quam in eo erat, aut videat
in eo. Dicit Sanctus Bernardus: *Quam
pulchre dicit: parco. Non parcat sibi arro-
gans, non parcat sibi superbus, non cupidus
vana gloria, & iactator actuum suorum,
qui vti sibi arrogat, quod est, vel mentitur
quod non est. Solus, qui vere humilis est, par-
cat anima sua, qui ne putetur quod non est,
semper, quantum in se est, vult negari, quod
est. Et specialius de eo agens dicit: Lo-
quens nihil dicas, unde multum eruditus,
multumue religiosus possit putari: nihilque
quod possit laudi tuæ accedere, semper-
que cauendum ne dicas, quod magnum
in eo periculum situm sit, quamuis vere
dicere possis, & ad edificationem, & vi-
dearis tibi dicere ad alterius bonum &
commodum, sufficiat tuum esse, ideo-
que non dicendum. Hic valde continens
esse debes, ne bonum fortasse, quod fe-
cisti, perdas.*

S. Bonauentura ait: *Nunquam de scien-
tia, vel de seculo statu se iactent.* Num-
quam verba profer, quibus intelligatur,
quod scias, vel habilis sis, vel aliquod
ingenium, vel singulare talentum ha-
bens, ne quid facias, ex quo aduarta-
tur, quod in sæculo aliquid fueris. Val-
de indecens in religione se de nobilita-
te & suorum dignitate iactare, stemma-
ta enim & dignitates ventus leuis est, &
vt quidam quærebat: Scis ad quid con-
ducat nobilitas? vt contemnatur, vt
opes.

Quod hic magni sit, est virtus & hu-
militas, quam habueris, hoc est, quod
hic magni sit, quod extra religionem e-
ras vel non eras; ac & ventus es: & qui de
his in religione gloriatur, vel illa ma-
gni ducit; vanitatem & pusillanimita-
tem suam prodit, talis mundum non re-
liquit nec contempsit. Dicit Sanctus Ba-
silus: *Qui natus est ex spiritu secundum
Domini vocem, & potestatem accepit fieri
filius Dei, cum cognationis secundum car-
nem pudet, & eam obliuiscitur.* In om-
nibus propriæ laudis verba sordent &
displicent, ideoque dicit adagium: *Laus
in ore proprio vilescit.* Et rectius Sapiens:
*Laudet te alienus & non os tuum, extra-
neus, non labia tua.* Prouerbiorum 27.
vers. 2.

In ore tamen Religiosi magis dede-
cent, quod tam eius professioni ad-
uersentur, hincque quo quis putat se
magni ducendum, eo contemnitur &
vilipenditur. Sanctus Ambrosius in il-
la Prophetæ verba: *Vile humilitatem
meam, & eripe me.* Dicit quamuis quis
sit infirmus, pauper, & infimæ sor-
tis homo, si non superbiat, nec se al-
teri præponere nititur: *Ipse humilita-
te commendat, & facit se amari & æsti-
mari.*

Hoc totum supplet: & contra quan-
tumlibet quis valde sit diues, nobilis,
potens, & quamuis sit valde doctus,
& magnis qualitatibus & donis prædi-
tus; si se iactet, & extollat: Insolentia
sibi vilis est, & hoc ipso se spernit &

Bonauent. in
specul. discip.
3. c. 3.
Sui iaus vi-
tanda.

Basil. in reg.
breui. 90.
Propria laus
sordet Hu-
mili.

Ambros. ser.
20. Psal. 118.
153.

contemnit & abiicit, & ab aliis parui fit & contemnitur, nam superbus habetur.

Metaphra-
sticus Sicut
in vita Ar-
senii.

De Abbate Arsenio in eius vita legitur, quod quantumvis in mundo illustris & excellens eruditione fuerit, non Theod. filii Imperatoris filiorum, Arcadii, & Honorii scilicet præceptor & institutor fuit, tamen nunquam post ex eius ore verbum auditum fuerit, quod magnitudinem sciperet, nec prodiret illum eruditum esse, sed cum aliis monachis tanta cum humilitate, & simplicitate egerit, quasi omnis esset eruditionis expertus: sed ipse à monachorum simplicioribus petierit ea, quæ spiritus iunt, dicens se in altissima scientia indignum esse, ut eorum dicere discipulus. Similiter in S. Hieronymi vita dicitur, illum nobilissimo fuisse genere prognatum, & tamen in omnibus eius scriptis non inuenire est vllum verbum, quod indicari possit.

Micronymus.

Bonau. de in-
form. nouit.
p. 1. c. 25.
Ratio cur
propria laus
uitanda.

Adfert S. Bonauentura aliam bonam rationem: Sciendum vix in te esse non posse, quid bonum & laude dignum, quod in alios non diffundatur, quodque non sciant & intelligant, sique tu taceas & cæles, placebis magis, & laude dignior eris tam ob virtutem, quam quod eam celare volueris: si illam in lucem proferas & alius apponis, risui eris, & ex quo ritu edificabuntur, & te magni faciebant, te contemnent & vilipendent. Hac in parte virtus precioso odori similis est, qui quo plus regitur, eo plus odore proditur, & si aperte fertur, breui odorem perdit.

Greg lib 3.
dia. c. 33

Refert S. Gregorius de quodam Abbate Eleutherio nomine, qui quodam tempore iter faciens nocte ad Monialium cœnobium diuertit, ubi in quadam domo hospitium illi assignantur, in qua erat iuuenis valde à diabolo vexatus, qui illi nocte fuit socius. Die illucrescente interrogarunt moniales, an illa nocte quid iuueni accidisset; respondit, quod non: Tunc dicebant illum valde à diabolo vexari & enixe rogarunt, ut illum secum ad monasterium duceret. Consensit senex,

cumque diu in monasterio fuisset, & hostis antiquus illum accedere non auderet; fuit senis cor inordinata aliqua laticitia & vana satisfactione caprum ob iuuenis salutem, & monachis dicebat: Fratres diabolus moniales vexando iuuenem ridebat; sed postquam ille ad Deservuorum monasterium venit, diabolus illum accedere non audebat. Illo hæc dicente statim iuuenis à diabolo vexatus fuit; quo viso sanctus senex amare flere cepit, videns vanam suam gloriam causam tanti infortunii fuisse, & monachos consolando dicebat, ne quis eorum quid ederet, donec iuueni sanitas impetrata esset. Et omnes se in oratione prosternentes, non prius surrexerant, quam iuuenis sanitas impetrata foret. Vnde videre est, quam Deus abhorreat ea, quæ aliqua ex parte propriam laudem sapiunt, licet & ridendo & quasi facietæ dicantur, ut apparet illa senem hunc dixisse.

CAPVT XXVII.

*Qua ratione nos exercere debeamus
in hoc secundo humilita-*
tis gradu.

Pater noster in constitutionibus ponit hanc insignem & tantæ perfectionis regulam, de qua superius diximus. Quod quemadmodum mūdani homines tantum cum diligentia diligunt, & quærunt honores, famam, magni nominis existimationem in terra; sic qui procedunt in spiritu, & serio Christum Dominum nostrum sequuntur, amant, & ardentem exoptant, contrarium nimium, contumelias, falsa testimonia & iniurias pati, ac stulti haberi & existimari, nulla tamen ad id per eos data occasione, eo quod exoptent assimilari ac imitari aliquo modo Creatorem ac Dominum nostrum Iesum Christum. Et iubet ut ab omnibus, qui societatem ingredi cupiunt, idem desiderium habeatur. Durum sanè videtur, nouitium recentem à mundo resectum & adhuc sanguine stillantem exanimari in tam stricta & tan-

Cap. 4. exa
§. 44 & 45
cap. 5

& tantæ perfectionis regula. Vnde videre erit, quantam à nobis perfectionem institutum nostrum exigit. Vult homines, qui se vere abnegarunt, & qui mundo toti mortui sunt. Verum quia id difficile & magnæ perfectionis est; addit pater noster, si quis ob humanam fragilitatem & miseriam, huius tam ardens in se desiderium non aduertit, ut ab eo quæratur, an saltem non velit tale desiderium habere, & hoc, quod paratus sit patienter ferre, dum similes se offerent occasiones, contentus est. Hæc enim bona est dispositio ad discendum & proficiendum, sufficitque ut nouitius ingrediatur cum desiderio sciendi, quid sibi faciendum incumbar, & se ei applicet, hocq; modo id assequetur. Religio virtutis & perfectionis schola est; ingredere hoc desiderio, & desiderio tuo poteris.

Incipiamus ergo hinc hoc exercitium & paulatim progrediamur. Dicis te non sentire in te desiderium, ut contemnaris & parui fias, sed te velle sentire. Incipe hinc de oratione exercere in hac humilitatis virtute, & dic cum Propheta:

Psal. 118. 10.

Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Domine, quam procul me video à viuus & inflammatis illis desideriis, quæ sancti illi & vere humiles, habuerunt, ut à mundo vilipenderentur. Multum Domine vellem ad huiusmodi desideria pertingere, desiderare desidero. Bonam viam incedis, valde bonum principium & dispositio est ista ad id consequendum perisse. & hic in oratione persta, & roga Deum, ut tibi cor emolliat, & insiste ibi aliquot dies, Deo enim gratæ sunt huiusmodi desideria, & ea lubenter audit: *Desiderium pauperum exaudiuit Dominus: preparationem cordis eorum audiuit auris tua.* Breui dabit tibi Dominus desiderium aliquid eius amore patiendi, & aliquam poenitentiam pro peccatis faciendi, & tibi dato, in quo opportunius hoc desiderium patiendi impendere poteris? Et in quo maiorem poenitentiam facere poteris, quam ut contemnaris, & vilipendaris ipsius a-

more? in tuorum peccatorum compensationem. Ut faciebat Dauid, dum Semei ei maledicebat & ignominia afficiebat: *Sinite illum, dicebat, ne forte Dominus has contumelias & contemptus suscipiat in peccatorum meorum compensationem, eritque mihi magna felicitas.*

1. Reg. 16. 11.

Dumque Deus hanc tibi gratiam fecerit, ut in te sentias desideria hæc contemptus & vilipendentia, ut sic Christo assimileris & eum imiteris, non cogitandum tibi est, iam confectum esse negocium, & humilitatis virtutem iam partam esse; sed credendum iam incipi hanc virtutem in anima tua plantari & locum sumere.

Diu desiderium humilitatis insistentium.

Ideoque non leui brachio hæc desideria percurrenda, sed in iis persistendum, & diu in illis exercendum, donec talia & tam efficacia sint, ut in opus deducantur. Dumque eo perueneris, ut videaris occasiones æquo animo ferre, quæ se offerunt, eodem in opere multi gradus & ascer sus sunt, quia ascendendi, ut ad humilitatis perfectionem perueniatur. Ante omnia enim opus est, ut omnes sese offerentes occasiones æquo animo feras, quæ ad tui contemptum & vilipendentiam pertinent. In quo ad aliquot dies negocium habebis, & forsitam diu. Postea progrediendum est, & non subsistendum, nec animo cadendum, donec contemptus & iniuria gaudeas, tantumque in eo voluptatis & delectationis sentias, quantum mundani in omnibus mundi honoribus diuitiis & deliciis, secundum illud Propheta: *In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitiis.* Dum vere aliquid ex natura desideramus latamur, dum consequimur, & si multum desideremus, multum latamur, & si parum, parum. Hoc ergo tibi signum sit, ut scias num vere desideres contemni & parui fieri, etsi in humilitate progrediaris: Idemque valet in cæteris virtutibus.

Signum vere humilitatis.

Cap. 16.

Ut medio hoc orationis magis proficiamus, eoque magis cordi nostro virtus

1 p. tract. 5.
cap. 16.

imprimatur; in eo ad particulares & difficiles casus descendendum est, qui vobis occurrere possunt, quasi praesentes essent animum sumentes & in actum illas deducentes, donec nihil nobis obster, sed omnia facilia videantur. Hoc enim modo extirpatur vitium, & virtus imbibitur, & animum intrat & perficit. Apra ad hoc dari potest similitudo ab aurifabris sumpta, qui ad purgandum aurum seruantes illud diu in fornace, dumque iam fufum est, addunt granum vnum sublimati, & incipit aurum magna vehementia feruere, donec sublimatum consumatur, quo consumpto, sedatur aurum. Post aurifaber alterum sublimati granum addit, & feruere rursus incipit aurum, sed non vehementia vt ante, & consumpto sublimato, iterum sedatur aurum.

Rursus tertio iniicit parum sublimati, & rursus feruet aurum sed quiere. Quarto sublimati parum auro addit, tuncque nihil se propter sublimatum commouet aurum, quasi nihil additum esset, tum enim purificatum est, idque purificationis auri signum est. Hoc ergo & nobis in oratione faciendum, ei addere aliquid sublimati imaginando aliquid mortificationis & contemptus ergo se offerre, & si turbare & commoueri incipias, insiste, donec orationis colore sublimati granum consumatur, & resiste, & quiete & tranquille in eo mane.

Post aliud sublimati granum iniice, cogitando, aliud quod difficile & magnae mortificationis & humiliationis negotium se offerre, etsi tamen ferbeat & turbetur inuita, perseque donec consumas, & ibi sopias. Iterum atque iterum aliud adde granum & dum in te motum non excitat, nec turbationem generat sublimatum, sed in quocunque se offerente & occurrente negotio pacem & quietem habes, aurum probatum & purificatum est. Idque

signum est te virtutis perfectionem adeptum esse.

CAPVT XXVIII.

*Qua ratione particulare examen
sumendum ex virtute
humilitatis.*

Particulare examen, vt suo loco diximus, semper de vna re sola faciendum: hac enim ratione medium hoc efficacius & maioris energiae est, quam si multa simul conglobentur, ideoque particulare dicitur, quod de vno solo fiat. Idque tanti est momenti, vt vitium vel virtus aliqua saepius & plerumque per partes, & paulatim sumenda sit, vt quis facilius id, quod intendit, assequatur. Hocque hac in virtute vsu venit, si sumere examen vis, vt superbiam ex corde extirpes, & humilitatis virtutem assequi, non in generali sumendum est, humilitas enim & superbia multa complectantur & si sic in generali sumas, sicque nusquam superbis, sed vbique humilis eris: latum examen est, & latius erit, si de duobus vel tribus instituat, sicque nihil efficies, sed paulatim & per partes instituendum est.

Aduerte in quo communiter soles humilitatis sentire defectum, & superbiam habere, & hinc incipe, & postquam vno absolueris, aliud sume, & post aliud, & sic paulatim in te extirpabis superbiam vitium, & humilitatem acquires. Hoc ergo hic diuidemus & sub diuidemus, vt tanto commodius & maiore cum fructu fiat huius virtutis tam necessariae particulare examen.

Sit ergo primum verba non loqui, quae laudem & existimationem propriam olent. Cum enim vitium hoc appetitus honoris & existimationis nobis quasi congenitum sit, & tam altas in corde nostro egerit radices, vt quasi non sentientibus aut aduertentibus nobis lingua verba effutiat, quae directe vel indirecte laudem nostram sapiant. Ex abundantia enim cordis os loquitur. Simulatque honorificum quid

1 p. tract. 7. c.
4. & 5.

Diuidenda
humilitatis
exercitia.

Ordo seruandus in humilitate.

1. In verbis
nostri contenta.

Luci. 6. 41.

quid se offert, vellemus eius pars esse & dicimus. Illic eram, causa fui cur irasceret, nisi per me stetisset, &c. Primo hæc res mihi oblata est, affirmo si tale non fuisset negotium, etsi pars illius fuisses, tacuisses. Huiusmodique multa sunt verba, quæ sæpe non aduertimus, donec illa dixerimus. Ideoque conducit de hoc particulare examen institui, ut hac inspectione & bona consuetudine malam illam abrogemus, quam habemus, & nobis quasi congenita est.

Secundum est, quod nos monet sanctus Basilii, ut & SS. Hieronymus, Augustinus, & Bernardus: ut non lubentes audiamus nos ab alio laudari, & bona de nobis narrari: nam & hic magnum periculum situm est. Dicit Sanctus Ambrosius, dum diabolus pusillanimitate & desperatione frangere non potest; laborat nos præsumptione & superbia deicere. & dum nos dedecore vincere non potest, facit nos laudari & honorari, ut ea nos ratione perdat. In vita S. Bachonii legitur, illum solitum fuisse monasterio exire ad partes solitarias, ut oraret, eoque redeunte sæpius veniebant dæmonia, & ut veniente magno exercitu cum Imperatore multis comitato, illum præcedebant: & impedimentis remotis, dicebant: *Date locum homini Dei, date locum homini Dei*, ut periculum facerent, an hac ratione illum ad superbiam erigere possent, ipse vero ridebat & illudebat illis. Idem & tu fac, quando te laudari audis, vel honoris cogitatio mentem subit. Perfuade te diabolus, audire hæc tibi dicentem, & ride & illude illi, sicque hac te tentatione expedies.

S. Ioannes Climachus de hoc particulare quid refert. Dicit diabolus cuidam monacho aperuisse pravas cogitationes, quibus alterum impugnabat, quod id eo fecit, ut ille qui impugnatus erat, audiens ex huius monachi ore id, quod in animo habuerat, monachum Prophetam esse auceret, & laudaret, & sanctum prædicaret, & sic superbiret, Unde

facile videre, quanti faciat diabolus, ut superbia hac cor nostrum repleatur, & vana philautia, quandoquidem tot fraudibus & dolis conatur. Quare Sanctus Hieronymus ait: *Nos ergo ad patriam festinantes, mortiferos syrenum cantus surda debemus aure pertransire.* Maris enim huius syrenes vitandæ, quæ homines fascinant, & in iudicio perdunt. Musica hæc humanæ laudis nostris auribus tam suaue est melos, & dulcis harmonia, ut nulla sit Syren, quæ nos ita fascinet, & extra se rapiat: ideoque nos hic surdos esse conuenit, & aures obturare.

S. Ioannes Climachus dicit; dum laudamur, oculis subiiciamus peccata nostra, & laudibus iis nos indignos reperiemus, sicque ex illis maiorem humilitatem & confusionem referemus. Hoc ergo secundum esse potest, ex quo examen institui potest, ut non gaudeas, quod alius te laudet & bonum de te dicat. Cui & coniungi potest, ut gaudeas, dum alius laudatur & de eo bona dicuntur: quod aliud & maximi momenti est. Dumque invidia aliquem sensum aut motum habes, quod alius laudatur & bona de eo dicuntur, aut delectationem aliquam vanam, quod de te bonum dicatur, errorem & defectum esse persuade.

Tertium, unde examen particulare licere liceat est nihil agere, ut videamur & æstimemur ab hominibus, quod monet CHRISTVS Seruator noster in Evangelio: Matthæi 6. vers. 1. *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioqui mercedem non habebitis, apud patrem vestrum, qui in cælis est.* Hoc valde utile examen est, & in multas potest partes diuidi.

Primo potest institui, ut nihil faciamus humano respectu: Deinde, ut id fiat Dei solum causa, postea illud exacte facere, ut quod in Dei conspectu sit, & ut Deo non hominibus seruiatur, donec ita fiant opera, ut videantur nos in illis potius amare, quam opera-

Hieronymus,

Climachus
quid agendum duri
laudamus.

3. In bonis
mellis disti-
mulandum
occultandum.

Climachus, cap.
21.

operari, ut fufius egimus dum loqueremur de rectitudine, & puritate intentionis, quam in operando habere debemus.

1. p. tract. 3.
4. In nobis
non excusan-
du dum ar-
gumur.

Quartum, unde particulare examen institui potest, est nos non excusare, nam & ex superbia oritur, dum quid erroris commisimus, vel nobis ab alio dicitur, statim excusare volumus, & nobis etiam non aduertentibus vna excusatio post aliam excidit, & quamuis non excusaue- rimus, statim adhuc excusare conamur.

Psal. 14. 4.
Greg. 1. 12.
moral. c. 9.
Iob. 31. 33.

Ad excusandas excusationes in peccatis. S. Gregorius in verba illa Iob: *Si abscondi quasi homo peccatum meum, & ceteri in sinu meo iniquitatem meam*: ponderat & examinat verba illa, *quasi homo*, & dicit homini proprium esse velle celare & excusare peccatum suum, ex natura enim nobis hoc vitium aduenit, & hereditate primorum parentum ad nos deuolutum est.

Qui se excu-
sat culpam in
Deum re-
fert.
Gen. 3. 12.

Simulatque primus homo peccauit, inter arborum frödes se abdidit, & à Deo de inobedientia reprehensus, statim se muliere excusauit: *Mulier, quam dedisti mihi socium, dedit mihi de ligno & comedi*. Et mulier se serpenti excusauit: *Serpens decepit me, & comedi*. Deus interrogabat de peccato, ut id confitentes & cognoscentes veniam consequerentur.

Ideoque dicit Sanctus Gregorius, serpentem non fuisse interrogatum, quod illi non esset ignoscendum: ipsique qui se humiliare, & peccatum agnoscere debuerunt, ut veniam impetrarent, illud augent, & amplificat excusando. & Deum aliquo modo culpam attribuere volendo: Domine, mulier, quam mihi dedisti, causa huius fuit. Quasi dixisset: Si mihi eam sociam non dedisses, nihil horum contigisset: serpens quem creasti & paradysum intrare permisisti, me decepit, si non permisisses hic intrare, non peccassem.

Dicit Sanctus Gregorius, postquam ore Diaboli audierant, se Deo similes fore, quamuis ei in Diuinitate similes esse non possent, volebant Deum sibi simi-

lem in culpa reddere: ideoque culpam maiorem faciunt defendendo, quam fecerunt committendo. Cum ergo talium parentum filij simus, ut hominibus hæc nobis infirmitas adhæsit, simul cum culpa & mala consuetudine, ut simulatque nos quis alicuius vitij arguit, statim conemur id excusando tegere, ut quibusdam frondibus & ramis.

Et sæpe alicui non sufficit se excusasse, nisi culpam in alium transferat. Sanctus quidam ita se excusantes erinacio æquiparat, qui aduertens, venatores illum capere vel tangere velle. sine omni mora caput & pedes retrahit, & totam se spinis velat, & fit vt globus. sic vt neque rangi, neque capi possit, nisi se quis spinis induat, ut prius videas sanguinem tuum, quam corpus suum, vt dicit Sanctus ille, huiusmodi sunt ei sese excusantes, si enim illos tangere & defectus proponere velis, statim se vt erinacius defendunt.

Et subinde tepungent, indicantes & te in eo deficere: aliquando dicent & regulam esse, ne quis alium reprehendat, aliquando alios magis errare, & tamen tolerari: si erinacium accefferis & tetigeris; videbis an pungat. Hoc totum ex nimia nostra superbia, quæ nos regit, prouenit. defectus enim nostros in lucē venire volumus, nec nos deficientes haberi; & peius nos habet defectus nostros sciri, & ideo exultationis iacturam non facere; quam quod illos commiserimus: ideoque illos tegere, & excusare nitimur, quantum possumus. Et sunt aliqui tam male mortificati hac in re, quod antequam quid iis obiciatur, ipsi præueniunt & se excusant, & rationem eius, quod obici potest, dare conantur: Si hoc fecerim, id ea de causa actum: si aliud egerim ob aliam id actum causam. Quis tepungit, vt sic exsilias? stimulus & punctio superbix; quæ in visceribus dominantur, pungit, & illos exsilire cogit, quamuis ante horam. Qui ergo in se hoc vitium & prauam consuetudinem aduertit, vile ei de eo particulare examen institui, donec nulla tibi sit voluntas vitia

S. Petrus
Damiani.

na celare, sed potius lætari te pro vitio-
fo haberi, simulatque peccasti, vt sic com-
pensetur & satisfiat pro peccato. Et licet
non peccaueris, & tamen arguaris, ne te
excuses: Dum Superior causam vel ra-
tionem, ob quam quid feceris, vult scire,
ipse à te querere poterit, vel fortis-
tan tam eam mouit, & solum humilita-
tem explorare vult, & videre quo ani-
mo reprehensionem vel monitionem ac-
cipies.

Quintum, etiam est bonum examen,
cogere & circumcidere superbiæ cogita-
tiones. Quis tam superbus & vanus est;
vt multæ vanæ & arrogantes cogitatio-
nes mentem eius subeant: putans se ma-
gna indignitate & munere positum esse.
Nunc te in patria tua te concionantem
cum magno applausu, & multo fructu i-
maginaris, iam tibi videris legere & im-
pugnare tales theses & conclusiones, cum
magno astantium murmure & approba-
tione: vel aliis similibus negotiis. To-
tum hoc ex magna illa, quæ nos habet,
superbia provenit, quæ his cogitationi-
bus germinat & gemmas emittit. Ideo-
que valde expedit particulare examen in-
stitui, ad cogendum & circumcidendum
vanas hæc cogitationes: vt & expedit
statim cogi & ligari inhonestas cogita-
tiones, & iudicia, & omnia vitia, quo quis
infestatur.

Sextum etiam bonum examen erit, o-
mnes habere vt Superiores, secundum
quod nos docet regula: vt nos animemus
ad humilitatem, studendo & perendo a-
lios nobis præponere, omnes in animo vt
Superiores habendo, & exterius eum re-
spectum & reuerentiam exhibendo, quæ
cuiusque status admittit cum sinceritate
& simplicitate religiosa. Quod ex Apo-
stolo desumptum est. Licet enim in exte-
riori differentia habenda sit pro statu
& personarum ratione, tamen quod ad
interiorem & veram humilitatem animæ
attinet; vult pater noster, vt ipse hanc so-
cietatem & religionem minimam nomi-
nauit, ita quicumq; illi nomen dedit, vult
minimū omnium haberi, & vt omnes a-

lios superiores & meliores habeat. Hoc
ergo bonū valde & vtile examen fuerit, si
illud non speculatione tantum, sed &
praxi & exercitio sincere in actum dedu-
cere coneris ad quosuis ea humilitate &
respectu, quasi omnes forent superiores.
Si enim alium pro superiore habueris, nō
illi libere, nec austere loqueris, multo
minus verbis mordacibus & pungenti-
bus vel mortificātib; nec illum tam fa-
cile iudicabis, nec grauiter feres te ab il-
lo modo tractari: Et hæc omnia vt defe-
ctus annotanda sunt, dum in horum exa-
men incideris.

Septimum, de quo particulare exa-
men in hac materia potest institui, est in
bonam partem accipere omnes sese offe-
rentes humilitatis occasiones. Soles gra-
uiter ferre, dum quis tibi verbum ali-
quod dicebat, vel dum quid resolute &
cum imperio iuber, vel dum videris non
tanti ab eo, ac, alij fieri. Examen insti-
tue vt æqui boni consulas has & alias oc-
casiones, quæ in tui vituperationem re-
dundare possunt. Hoc examen omnium
maxime proprium & vtilissimū est, quod
adferri potest ad humilitatem consequen-
dam.

Præterquam enim, quod præuenia-
mus quicquid se offerre potest, & de die
neceffe nobis est, hoc examine possumus
in virtute progredi, & tres illos gradus,
quos in virtute posuimus, ascendere. Pri-
mo an omnia hæc æquo animo tolerare
poteris, deinde illa prompte & facile ac-
cipere, donec non obstitas, nec quid ho-
rum magnifacias: postea inde consequi
vt cum gaudio illas feras & ob contemptū
tuum læteris: in quo, vt diximus, humi-
litis perfectio sita est.

Octauum, vnde quis particulare exa-
men facere poterit, tam in hac, quam si-
milli materia, est aliquos actus & exerci-
cia humilitatis aut alterius virtutis, cui-
us examen instituitur, faceres, tam ex-
terius quam interius, in iis se toties ma-
ne & toties vespere exercendo, pauciori-
bus actibus incipiendo & plures adden-
do, donec eius virtutis habitum & con-
sue-

7. Omnia be-
ne interpre-
tando.

Cap. præce-
denis.

8. Exercent-
do actus hu-
militatis.

5. In cogita-
tionibus su-
perbiæ repel-
lenda.

6. Parendo
omnibus, &
nus subiicien-
do.

9. p. consil. c.
15. 4. & reg.
29. summa-
rii.

Ad Thilip.
2. 3.
Ad Rom. 12.
16.

suetudinem sibi pariat. Hoc modo inimici separati, & singulariter impugnati facilius vincuntur, & breui quod petitur acquiritur.

CAPVT XXIX.

Cum humilitate consistere posse, ab hominibus existimari & magni fieri.

Solet circa humilitatem certum se offerre dubium; cuius solutio nobis magni est momenti, ne nos lateat, quomodo hic nos gerere debeamus. Dicimus communiter & conuenienter Sanctorum doctrina, desiderandum esse ut contemnamur, abiciamur & vilipendamus, & nullo loco sumus. Statim altera ex parte se offert, quomodo ergo cum proximis fructum faciemus, si nos contemnant, & nibili faciant? Ad hoc opus auctoritate apud illos pollere, & in bona apud eos esse opinionem & existimationem. Ideoque non malum, sed bonum videbitur expetere, ut aestimemur & magni ab hominibus fiamus. De hoc dubio tractant SS. Basilii Gregorius & Bernardus, & huic apposite respondent, quod quamuis verum sit mundi honores & existimatione fugienda esse ob magnum in iis situm periculum, & quod ex nostra parte, & quantum ad nos attinet, expetendum sit ut spernamur & vilipendamus; tamen ob bonum aliquem finem & maius Dei seruicium licet & sancte hominum honor & existimatio desiderari potest. Ideoque dicit Sanctus Bernardus, quod quantum ad nos pertinet, nobis petendum est, ut alii non contemnant, & de nobis sentiant, quod nos de nobis ipsis sentimus & noscimus, & nos pro talibus habeant, quales nos ipsos habemus. Sæpius tamen dicit expetere, ut alii hoc sciant: ideoque aliquando permittitur sancte & licite petere, ut defectus nostri ipsos celentur ne inde damnum incurrant, & in ipsis profectus aliquis spiritualis impediatur.

*Basil. in reg.
breuib. 165.
Greg. lib. 22.
moral. cap. 9.
Bern. ser. 42
sup. Cantica
Humili ali-
quando hono-
expetendus.*

Necesse tamen id recte à nobis intelligi & strictè & magno spiritu, nam huiusmodi veritates solent sub veritarum colore aliquibus magno damno esse, quod iis uti nesciant. Idem sancti clare hanc doctrinam exponunt, neinde errandianam arripiamus. Dicit Sanctus Gregorius: Nonnunquam etiam sancti viri de bona sua opinione gaudent, sed eam per hanc ad meliorem proficere audientes pensant, & ut iis in spiritualibus maiori auxilio sint. Nec iam de opinione sua, sed de proximorum gaudent utilitate, quia aliud est fauores quarere, & aliud de profectibus exultare.

Idque dicit Sanctus Gregorius non est de sua existimatione & opinione gaudere, sed de proximorum utilitate & fructu: iater quæ magnam discrimen est. Vnum est honores & existimationem humanam per se amare, & in iis subsistendo pro proprio commodo & delectatione, & ut magnus quis habeatur, & hominum opinione celebris: quod malum est: & aliud est, quando hoc ob finem aliquem bonum amatur, ut pro proximum commodo, & ad animarum fructum colligendum: idque non malum sed bonum est.

Hocque modo licet nobis honorem & existimationem expetere, & ut bonam de nobis homines habeant opinionem ad maiorem Dei gloriam, & quod sic necessè ad proximorum edificationem sit & ut in illis fructus fiat. Hoc enim non est de suo honore & existimatione gaudere, sed commodo & bono proximi, & maiore Dei gloria, ut ille qui sanitatis causa purgationem admittit, quam tamen ex natura abhorreret; sic & ille, qui humanum honorem, quem fugit & spernit, expetit & admittit, ut eo casu medium necessarium vel utile ad Dei seruicium & animarum salutem, dicitur verte illum nihil aliud nisi Dei gloriam petere.

Sed inquiramus, qua ratione cognoscatur, num aliquis pure & pro Dei gloria & proximorum salute gaudet ob hominum

rum

Signa recte
exigunt hono-
rem.

num honorem & exultationem, vel an pro se & proprio suo honore & exultatione gaudeat. Hoc enim delicatum & caput huius rei est, & in quo omnis huius negotii difficultas consistit. Huic S. Gregorius respondet: *Qua in re necesse est, ut cum audientium utilitati non proficit, mentem nostram fama laudabilis non eleuet, sed fatiget.* Tam Dei causa & tam pure ob honorem & exultationem gaudendum, ad maiorem eius gloriam & proximorum bonum; ut non solum non ideo gaudeamus, sed potius fastidium pariat. Sic ut cor nostrum & desiderium, quantum in nobis est, semper ad dedecus & contemptum propendere debet, dumque eius se nobis offert occasio, animo ea arripienda atque gaudendum est, quasi id adepti, quod expegebamus. Honorem vero & exultationem desiderare debemus solummodo, in quantum illa ad proximorum edificationem necessaria sunt, & ad maiorem Dei & Domini nostri gloriam & honorem. Et de Patre nostro B. Ignatio refertur, illum dicere solitum, si se à suo feruore & desiderio abripi passus fuisset, illū per plateas nudum, plumis plenum & luto iturum fuisse, ut ab omnibus stultus haberetur; sed caritas & desiderium, quod habebat, iuuant proximos; hunc tantum humilitatis affectum reprimebat & cohibebat illum ea autem & decore officii sui inquit, ut personam eius decebat. Propensius mentis erit contemni & abiici; & semper dum aliqua se humiliandi occasio offerebat, auide eam arripiebat, imo sapius non offerentem inuestigabat. In hoc ergo cognosceretur, an auctoritate & exultatione gaudeas ob animarum commodum & Dei gloriam, an propter te, & propriū honorem & commodum, si dum se humilitatis & abiectionis aliqua se offerat occasio: illam auide amplectaris, & ex animo ea letens. Tunc boni signi loco est, quando bene successit concio, vel aliud negotium, id eoque magni fias & aslimeris, te non gaudere ob proprium honorem & exultationem, sed pure ob Dei gloriam &

proximorum commodum, quod inde secutum est. Si vero seie offerente humilitatis & contemptus occasione, illam fugis, & non æquo animo fers, dumque id proximorum utilitas non requirit, tamen laudibus & hominum exultatione letaris, & id procurare studes; signum est, te & in aliis letari, quæ ad te spectant, & ob tuum honorem & exultationem, & non pure Dei gloriam, & proximorum commodum.

Sicut hominum honor & exultatio vere non mala sed bona sunt, si bene vsurpentur, ideoque licite & sancte possunt expedi: ut dum M. Franciscus Xauerus multo cum comitatu & auctoritate Bungi Regem accessit. Imo quis se sancte & licite laudare potest, si fiat ut conuenit. Ve videre est in S. Paulo, qui Corinthiis scribens incipit se laudare & magna de se dicere, enumerans magnas sibi à Deo exhibitas gratias, & dicens se plus omnibus aliis Apost. laborasse, incipitq; referre reuelationes & raptus, quos habuerat usque in tertium cælum: Id vero faciebat, quia tunc sic opus erat ad Dei honorem & proximorum ad quos scribebat utilitatem, ut hac ratione illum æstimerent, & Apostolum esse dicerent, & eius doctrinam reciperent, & ea commodo suo vterentur. Illaque de se dicebat animo non solum honorum contemptore sed & contemptus & abiectionis amatore. Quando enim ad proximorum salutem id necessarium non erat, bene se vilipendere & parui facere nouerat, dicens se indignum esse, ut Apostolus diceretur, quod Ecclesiam Dei persecutus esset, & se blasphemum & abortiuum nominans, & peccatum maximum, & offerentibus sese cōtritus & contemptus, letitia gestiebat. Talibus bene fidendum; quod quamuis honores recipiant, & subinde quid dicant, quod ad illōs faciat, tamen hoc nō faciunt, nisi dum ad maiorem Dei gloriam impedit, si se, tunc tam stulte faciunt, ut a multis abiectant, quam ipsi uidebant, ut enim non honorem, sed Dei & animarum commodum amant.

Seipsum lau-
dare aliquā-
do licet.
Lib. 4. cap. 10.
ut ap. Fran-
cis. Xau-
er. 11.
2. ad Cor. 4.
11. & 12.

1. ad Corin-
th. 15. 9.
1. ad Tim. 1.
13.

Lib. 5. cap. 3.
de P. Ignat.

*Lat. propria
etiam San-
cti periculo-
sa.*

Quia tamen per difficile est, honorem accipere, & non superbire, nec in eo, quid vanæ delectationis & complacentiæ sentire; Sancti tantum periculum formidantes, quod in honoribus & existimatione magnisque dignitatibus situm est, totum hoc, quantum in se erat, fugiebat, & referebant se eo, ubi noti non erant, & occupabant se abiectionis, & vilibus ministeriis, quod viderent hoc plus ad commodum suum facere, & ad humilitatem conservandum, & securiorem sibi esse hanc viam.

*1. p. 1. c. 7.
Chrysost. S.
Francisci.*

Adferebat S. Franciscus huic proposito aptissimam rationem Religiosus non sua, nisi eadem vultus hilaritate & animo honorem & dedecus accipio; si enim honores quo ab aliis afficior suo commodo gaudeo, dum concionor, vel alia opera bona facio, ubi animam periculo vanitatis expono; multo magis mihi de mea vilitate & animæ salute lætandum est, quæ mihi certior, dum vituperor. Manifestum est, magis nos teneri de nostro bono & vtilitate & proximi lætari, charitas enim bene ordinata à se incipit.

Si ergo ob proximi bonum gaudes, dum concio vel negotium bene successit & ideo laudaris & æstimaris, quare de proprio commodo non gaudes, dum tuo officio fungens contemneris? hoc enim tibi melius & securius est. Si gaudes, dum magnum talentum ad magnū quid faciendum habes aliorum commodo; cur non gaudes, dum Deus talentum ad ista dedit, ob proprium commodum & tuam humilitatem? Si lateris, dum robur & vires habes, ut aliis labores & eorum commodum; quin lætaris, dum Deus vult te infirmum & invalidum esse, & ad nihil vtilem, sed post habitum & abiectionem? quandoquidem id tibi commodum est, & valet ad promouendam vilitatem, eo-que Deo acceptior eis, quam si magnus esses concionator, ipseque ita vult.

Vnde facile advertere est, quantum erent, qui in mundi honores & existima-

tionem oculos dirigunt, & conelamant, quod ita expediat ad fructum ex proximis colligendum, eoque pariter hono- ratur dignitates & officia, & quicquid auctoritatem sapientiamque prae se ferunt quicquid abiectum & humile, per- suadentes eo sibi auctoritatem derogari. Estque in hoc alius insignis error, quod eo ipso, quo putant auctoritatem parari, perdatur, & quo putant perdi, pareatur. Putant aliqui pauperem & vili vestire, officio & exercitio per hanc opinionem, & existimationem necessariam, ad fructum ex proximis colligendum, & sua ipsorum superbia decipiuntur; hoc ipso enim potius acquiritur, & contrario, cui tu studeas perditur.

Optime hoc docuit Pater noster Ignatius, dum dicebat veræ humilitatis affectum plus facere ad animarum conversionem, quam auctoritatis specimen, quæ mundum oleat & sapiat. Idque ipse in actum deducebat, non solum in se, sed & in illis, quos mittebat in vineam Domini, ipsos docens, ut ardua & magna conficerent, semper cum humilitate & contemptu sui sternerent; tunc enim opus certum fore, si in humilitate fundatum esset. Ideoque hæc via est, qua solet Deus ardua quæque conficere. In cuius confirmationem, dum mittebat patres Franciscum Xaverium, & Simonem Rodericum in Lusitaniam, docebat eos, ut simulatque eo appulissent, elemosynam peterent, & sui contemptu & paupertate viam ad alia sternerent. Similiter dum patres Salmeron & Paschasium in Hiberniam, ut Nuncios Apostolicos ablegabat, eis iniungebat, ut doctrinam Christianam pueros & rudes docerent, dumque idem pater Salmeron & pater & Magister Lainez primum irent ad Concilium Tridentinum, eo à Paulo tertio, ut sedis Apostolicæ Theologi missi, hanc eis instructionem dedit, ut priusquam in Concilio suam opinionem proponerent; ad Xenodochium diuerterent, & ibi pauperibus & infirmis seruirent, & pueros principia fidei docerent, & his funda-

*Lib. 6. cap. 3.
vita S. Ignat.
III.*

*Lib. 1.
vita
Xaverii*

mentis

mentis iactis progredierentur, & opinionem suam in Concilio dicerent; sicque eum fructum & utilitatem allaturam; ut scimus Dei misericordia contigisset. Nostre prudentia nostra humana experiemur, metuemus & inquiremus, an his auctoritas perdat? Ne time, ne quod doctrinam Christianam doceas, & concioneris in foro, Xenodochiis & carceribus, auctoritatem perditum iri. Ne time, ne apud viros graues auctoritatem amittas, quod te videant pauperum audire confessiones, aut vestitum ut pauperem religiosum. Eo ipso potius maiorem tibi auctoritatem & existimationem parabis, & maiorem animorum fructum facies, humiles enim exaltat Deus, & per hos magna operari solet.

Et ut hanc rationem missam faciamus, quæ tamen præcipua est; eamque humanæ prudentiæ, & rationes medio excutiamus. Nullum efficacius statui potest medium ad auctoritatem & proximorum opinionem parandum, & fructum copiosum animarum colligendum, quam his vii rebus, quæ abiectæ & humiles videntur, eoque maiorem, quo maioris tuæ fuerint qualitates. Cuius ratio est quod tanta sit mundi de honore & opinione, & magnis rebus existimatio; ut mundani nihil plus admirentur, quam quod videant ista sperni, & quod ille, qui magnis & honoratis potest occupari, humilibus, & abiectis se exerceat. Idque causa est, quod magnam de tali sanctitatis, & existimationes opinionem concipiant, eiusque doctrinam tamquam cælestis missam suspiciant.

In Patris Francisci Xaverii vita legitur, dum in Indiam profecturus nauem conscenderet, & recularer necessarium quid ad illud iter accipere: & cum importunus à Comite de Castaneuda, qui tum Clavis prouisor erat moneretur, ut saltem famulum admitteret, ad ei in mari deseruiendum, dicens auctoritatem eius imminutum iri apud illos, qui docendi erant, si illum ad nauis marginem viderent lintea lauantiem & cibos paran-

tem: Pater Franciscus ipsi respondit: Domine Comes, modus ille auctoritatem, & opinionem parandi, quem Dominatio vestra proponit, Dei Ecclesiam & Prælatos ad eum statum, quo nunc sunt, perduxit, medium ad auctoritatem parandam est lintea lauare, & cibum parare, nulloque ad id opus habere, nec tamen cessare ideo salutis animarum, & proximorum inuigilare. Hoc responso tam Comiti fuit satisfactum, & tam ædificatus fuit, ut quid responderet, nesciret. Hoc modo & hac humilitate auctoritas acquiritur, & maior fructus colligitur.

Hacque ratione Pater Franciscus in Indiis tantum effecit, docendo Catechismum pueros, & noctu plateas obeundo & campanulam pulsando pro defunctis in purgatorio, & ægros consolando, & aliis abiectis, & humilibus ministeriis. Hocque medio sibi tantam auctoritatem & existimationem parauit, ut omnium sibi mentes deuinciret, & Pater sanctus diceretur. Hæc illa est auctoritas, ad fructum in hominum mentibus colligendum: æstimatio & opinio humilium, existimatio & opinio Sanctorum & Euangelii prædicatorum. Hæcque illa est, cui nos studere conuenit, aliæ enim, quæ apud nos sunt, auctoritates & opinioniones, quæ mundum olent & sapiunt, potius damnant, & scandalizant proximos, tam externos, quam internos.

In verba illa S. Iohannes: Ego autem Ioh. 3. 30. non quero gloriam meam: est qui querat & inducet; bene quidem dicit Doctor: Si pater noster cælestis querat & procuret nostram gloriam, non necesse est, nos id curare. Stude tu te humiliare, & talis esse, qui debes, & Deo existimationis, & auctoritatis tuæ curam ad maiorem cum proximo fructum faciendum, relinque: eo enim medio, quo te humilias & abiicis, ille te multum differente existimationis via exaltabit quam tu tali medio, & prudentia humana adipisci posses.

Nec etiam tibi ob oculos versetur religio-

ligionis honor & authoritas, quæ altera est chimera, quæ nobis subinde solet se offerre, vt nostram velet imperfecti-
nem & malam mortificationem. Non id facio (dicunt) mea sed Religionis & ordinis causa, cui respectus & reuerentia debetur. Hunc respectum omitte, nihil hoc modo Ordini decedet, sed plus accedet, si te humilem viderint; in hoc enim Ordinis authoritas, & existimatio sita est, vt Religiosi humiles & mortificati sint, & alieni ab omni eo, quod mundum sapere vel olere possit.

Narrat in Indica historia P. Massæus, quod concionanti cuidam ex nostris in Iaponia CHRISTIANI Seruatoris nostri fidem in via publica firandi ciuitatis, præteriens casu quis Gentilis illudit in doctrinam contempsit, & attracta præpingua salua repente in mediam inspuat faciem.

Iste sine perturbatione vlla spiritum lin-
teolo abstergit, ac ne verbo quidem red-
dito cœptam orationem eodem pro-
fus renore vultuque prosequabatur, qua-
simul accidisset. Id contemplatus ex-
audientibus quidam id notauit, & prædi-
cationis patientiam, & humilitatem ad-
uertens apud se cogitare cœpit, fieri
non posse, vt doctrina tanta patientia,
humilitate & animi constantia cœlo de-
missa non sit, & diuinam profecto ef-
fe. Quod tam apud illum valuit, vt se
conuerteret, & dimissa concione illum
aderet, & peteret se in fidem strui & ba-
ptizari.

CAPVT XXX.

De tertio humilitatis
gradu.

Quæ tertius
gradus hu-
militatis.

Tertius humilitatis gradus est, quan-
do quis magnis virtutibus & Dei do-
nis exornatus, & magno in honore &
existimatione positus, in nullo superbit,
nec sibi quid adscribit, sed omnia ad i-
psam fontem, qui Deus est, refert, à

quo omne bonum & donum profectum
est.

Tertius hic humilitatis gradus (teste S. Bonauent.) est maiorum & perfectiorum virorum, qui quo maiores, tanto se in omnibus magis humiliant. Vt quis malus & imperfectus, si cognoscat & talem existimet, non multum est, & bonum & laude, sed admiratione dignum, vt etiam non est, quod agricola filius, non vult haberi Regis filius, & pauper se paupe-
rem ducat, & ægrotus ægrotum, & pro-
talibus ab aliis haberi volunt: sed mi-
randum est, quod diues se faciat paupe-
rem, & magnus se abiciat & abiectis si-
mitem reddat, se paruum faciens. Si er-
go dicit Sanctus, mirum non sit, quod
quis malus & imperfectus se malum &
imperfectum reputet; sed tamen mirum
fuerit, si talis se bonum & perfectum ha-
beat: Idemque esset, ac si quis lepra in-
fectus se sanum credat. Sed quod quis
multa virtute præditus, & multis donis
à Deo ornatus, & vere in Dei conspectu
magnus, se se abiciat & pro paruo ha-
beat, hæc (dicit Sanctus Bernardus) ma-
gna & admiratione digna humilitas est:
*Magna & rara profecto virtus est, cum ma-
gna opereris; magnum te nescire, cum omnib.
nota sit sanctitas tua; te solum latere: cum o-
mnibus mirabilis appareas; tibi soli vile.*
Hoc ego ipsis virtutibus mirabilis duco. Hæc
humilitas perfectissime in Angelorum
Regina fuit, quæ cum sciret se Dei ma-
trem electam, se profundissima humili-
tate eius ancillam & seruum profiteba-
barur: Ecce ancilla Domini Dicit Sanctus
Bernardus: *Mater Dei eligitur, & ancil-
lam se nominat.* Et beata ex Elisabeth o-
re prædicata inter mulieres & ad tantum
honorem, vt erat Dei matrem esse, eleua-
ta, nullam sibi tantæ celsitudinis gloriam
adhibuit, sed omnem Deo receptam
fert, illum propterea magnificans & ex-
altans, ipsa in profundiissima sua humili-
tate integra & firma permanente: *Ma-
gnificat anima mea Dominum, & exalta-
uit spiritus meus in Deo salutari meo. Quia
respexit humilitatem ancilla sua.* Cœlestis
hæc

Bonau. pro
cess. 5. reg.
c. 22.

Idem dicit
Bern. ser. 43
super Cantu-
ca.

Bern. ser. 11.
super Cantu-
ca.

Luc. 1. 38.
Bern. ser. 11.
super Cantu-
ca.

Luc. 1. 45.

hæc est humilitas, eaque Sanctorum in
cælo regnantium est. Idque est, quod di-
cit Sanctus Gregorius, illud fuisse, quod
Sanctus Iohannes in Apocalypsi vidit de
vigintri quatuor illis Senioribus, qui an-
te Dei thronum eum adorabant, tollen-
tes coronas ex capitibus suis, & ponen-
tes eas ante thronum. Dicitque coronas
deponere ad pedes throni Dei, esse sibi
victorias non attribuere, sed totum Deo
adscribere, qui robur & vires ipsis ad
vincendum suggessit, & ei omnem glo-
riam & honorem dare: *Dignus es Domi-
ne Deus noster accipere gloriam & honorem
& virtutem, & ut coronas ad pedes tuos
deponamus: quia tu creasti omnia, & pro-
pter voluntatem tuam erant, & creata sunt,
& si quid boni habemus, id fit, quia tu
voluisti.*

Hic ergo tertius humilitatis gradus est
ut quis se ob dona & gratias, quæ à Deo
accepit, non extollat, nec sibi adscribat,
sed omnia Deo attribuat, ut auctori & o-
mnis boni datori.

Poterit tamen quis dicere: Si in eo si-
ta est humilitas; omnes humiles sumus:
quis enim ignorat, omne bonum à Deo
venire, & à nobis nihil esse nisi pecca-
tum & miseriā? Quis est qui non di-
cat: Si Deus mihi manum suam sub-
stituit, ego omnium mortalium ne-
quissimus forem? *Perditio tua Israel: san-
ctum modo in me auxilium tuum: ex no-
bis enim non nisi peccatum & perditio
non habemus, omne vero bonum à Dei
liberalitate est. Hoc fidei Catholicæ est;
hæcque videmur omnes humilitatem ha-
bere, omnes enim facile hoc verum es-
se credimus, quod tota Sacra Scriptura
id plene docet. Sanctus Apostolus in E-
pistola sua canonica dicit: Omne datum
optimum & omne donum perfectum de
sum est, descendens à Patre luminis.* Et Ian-
ctus Apostolus Paulus. *Quid habes, quod
non accepisti? Non quod sufficienter sumus
cogitare aliquid à nobis, quod sit nobis, sed
sufficientia nostra ex Deo est. Deus est qui so-
peratur in vobis, ut volens & perficere pro bo-
na voluntate. Dicit nos nihil, quod ad*

salutem nostram facit, nec operari, nec
loqui, nec desiderare, nec cogitare sine
Deo posse. Et qua meliori similitudine
nobis potest id persuaderi, quam ea, quæ
CHRISTVS Servator noster ipse in Eu-
angelio adfert: *Sicut palmes non possunt fer-
re fructum à semetipso, nisi manserint in vi-
te; sic nec vos, nisi in me manseritis, nec a-
licuius meriti opus facere potestis per
vos. Ego sum vitis, vos palmites, qui ma-
net in me, & ego in eo, hic fert fructum, nul-
lum, quia sine me nihil potestis facere. Quid
palmitis fertilis, qui viti unitus est? &
quid vtilius palmitis à vite separato? Ad
quid valet, interrogat Deus Prophetam
Ezechielem: Fili hominis quid fiet de ligno
vitis? Dicit lignum non esse, quod ad fa-
bricandum aptum sit, nec ut stirpes ex eo
fiat, cui quid possit alligari, palmes à vi-
te resectus ad nihil, nisi ad ignem va-
let.*

Similes ergo huic nos sumus nisi ve-
ræ viti uniamur, quæ est CHRISTVS
Servator noster: *Si quis in me non manserit, mitteretur foras, sicut palmes, & ardeat,
& colligent eum, & in ignem mittent, &
ardet.* Ad nihilum, nisi ad ignem vultus-
mus: si vero quod sumus, gratia Dei id
fit, ut dicit Sanctus Paulus: *Grati à Deo
sum id, quod sum: Videmur omnes hac de
veritate recte certiores facti, omne bo-
num, quod habemus à DEO esse,
& à nobis nihil habere, quam pecca-
ta, & nihil boni adscribere debere, sed o-
mnia Deo, cui omnis honor & glo-
ria debetur. Hoc credenti non admo-
dum difficile videtur, ut pro ultimo &
perfectissimo humilitatis gradu ponatur,
quandoquidem id tam clarum
& manifestum est: tale enim prima
facie intuenti, & superficialiter fac-
ile videretur; sed hoc difficillimum
est.*

Dicit Cassianus incipientibus faci-
le videri, nihil sibi attribuere, & non
inniti nec propriæ industriæ & diligen-
tiæ fidere, sed totum in DOMINO confer-
re & in illi adscribere; sed difficillimum
est.

Vre-

Ioan. 15. 4.

Ezech. 15. 2.

Ioan. 15. 6.

1. ad Cor. 15. 10.

Difficile est
autem præ-
dicare, nisi
sufficienter
re.
Cassian. coll.
3. de castit. &
17. inter o-
las.

1 ad Corinthe.
39.

Vt enim partem aliquam in bonis operibus habemus. *Dei enim sumus Adiutores*: vt S. Paulus ait, & cum Deo concurrimus; statim & quasi non sentientes nobis ipsis innititur & confidimus, & surrepit secreta quædam consumptio & superbia, nobis persuadentes diligentia & industria nostra id factum esse, sicque statim extollimur & euanescentes, & operibus, quæ facimus, nos eleuamus, quasi nostris viribus contigissent, & nostra sola forent, ideoque negotium hoc tam facile non est, vt videtur. Sufficit ergo scire, sanctos hunc perfectissimum humilitatis gradum ponere, dicereque magnorum virorum humilitatem esse, vt intelligamus in eo maiorem difficultatem & perfectionem sitam esse, quam putamus.

Quis sit sum-
mus naturalis-
tatis gradus.

Magna sanæ perfectionis est, si quis à Deo magna dona accipiat, & magna operetur, & in Deum omnem gloriam transfundat, vt debet, nec sibi inde quid adscribat, nec vanam aliquam habeat satisfactionem. Difficile est & paucis datum, honore affici, & vtr sanctum laudari, & laudes & honores non pluri facere, quasi nihil essent: magna que ad hoc virtute opus est.

Chrysostomus.

Dicit S. Iohannes Chrysostomus, inter honores versari, & honoratum nihil ex honoribus in animum demittere, idem esse, ac si quis inter famosas mulieres sit, & eas aliquando impudicis oculis non adspectat. Difficile & periculosum hoc est, ad quod maxima virtus necessaria est: bonoque capite indiget, qui in magnis ambulat, & vanitatem non sentit, omnes enim huiusmodi capita non habent: Angeli enim in cælo non habebant, videlicet Lucifer & Socii, hincque euauerunt, & in abyssum inferni præcipitati sunt. Hoc Angelorum peccatum fuisse dicunt, quod à Deo tam pulchri & cum tot naturalibus & supernaturalibus donis creati. *In veritate non steterunt*, nec Deo omnem gloriam dederint, sed sibi finit; non quod putarent se à seipsum hæc dona habere, norunt enim illa à Deo

1 Jean. 8. 44.

procedere, & se ab eo dependere, quod se creaturas scirent; sed vt dicit Propheta Ezechiel, *Eleuatum est cor tuum in decore tuo, perdidisti sapientiam tuam in decore tuo*, quod in decore suo euauerit, gloriantes in donis illis, quæ à Deo acceperunt, & in illis delectantes quasi à se haberent, non illa Deo accepta omnia tulerunt, ipsi gloriam & honorem dantes, nisi quod superbiebant se vane extollentes, & sibi blandientes, quasi & ex se bonum haberet. Sic vt quamuis intellectus cognoscerent gloriam soli Deo deberi, eandem voluntate furabantur, & sibi adscribebant. Inde videre est, non tam facilem hunc esse humilitatis gradum, vt vulgo creditur, quandoquidem & ipsis Angelis tam difficilis fuit, vt ex altitudine, in qua Deo positi erant, caderent, quod in eo persistere non possent. Si ergo Angeli tantum robur non habuerint, vt celsitudinem suam tuerentur, sed euauerint, & ceciderint; multo magis nobis timendum est, ne euaneamus, dum in excelsis positi & eleuati sumus: tam enim miseri sumus, (teste Regio Propheta) vt tanquam fumus euaneamus: *Mox vt honorificati fuerint & exaltati, deficientes quemadmodum fumus deficient*, Psalm 36. vers. 20. Vt enim fumus, quo altius ascendit, tanto plus dispergitur, & euanescit; sic & homo superbus, & miser, quo plus exaltatur, & honoratur, eo magis euanesceat.

Quam recte & apposite Christus Redemptor noster nos de hac re monet? Narrant Euangelistæ, postquam septuaginta duos discipulos prædicatum miserat, illos rediisse lætos, & de sua missione gloriantes & dicentes: Domine mira fecimus, & dæmonia ipsa nobis obediunt in nomine tuo. Seruator noster subito respondit: *Videbam Satanam sic- ut fulgur de cælo cadentem*. Caute vobis de vana delectatione, ideo enim Lucifer ex cælo deturbatus est, quod de statu excelsis, in quo creatus erat, vane delectaretur, & de se, & donis acceptis scia-

Luc. 10. 18

se iactaret, nec Deo gloriam & honorem adscriberet, sed se eo velle extollere. Cauete ne idem vobis contingat, nolite extolli miraculis & magnis operibus, quæ meo nomine facitis, & ne ideo vane superbiatis. Nobis idem dicit. Cauete ne superbiatis, quod vestro auxilio multum boni cum proximis fiet, & multæ animæ lucrifiant. Cauete, ne vano hominum applausu & opinione delectemini, caute ne vos extollatis, & honor & existimatio mentibus vestris inhæreat, hoc enim Luciferum cadere fecit, & ex Angelo in diabolum vertit. In quo, ut ait Diuus Augustinus videre erit, quantum malum sit superbia, quando quidem ex Angelis facit diabolos: quantumque contra bonum sit humilitas, quæ homines sanctis Angelis similes facit. *Humilitas homines sanctis Angelis similes facit, & superbia demones ex Angelis facit.*

Aug. lib. seu
exhort. mon:
ad quendam
conuictum. ca.
18.

CAPVT XXXI.

Declaratur, in quo tertius humilitatis gradus consistat.

NONDUM expositum est, in quo tertius hic humilitatis gradus consistat, ideoque necesse id paulo plenius explicari, ut tanto facilius in actum deducatur, quod hic expetitur. Hunc humilitatis gradum aiunt Sancti in copositum esse, ut quis norit distinguere aurum, quod à Deo in donis & beneficiis eius accepimus, & lutum & miseriam, in qua versamur, & dare cuique quod suum est, Deo, quod Dei, & nobis, quod nostrum est, utque id debito cum ordine fiat, in quo totum hoc negotium situm est. Ita ut in eo humilitas non sita sit, ut speculatiue sciamus nos ex nobis nihil posse, & bona omnia à Deo solo prouenire, illumque esse qui in nobis operatur & velle, & incipere & finire sua bona & libera volumus, ut dicit Sanctus Apostolus

Rodriguez exercit. pars 2.

Paulus. Hæc enim speculatiue nosse, *Phil. 2. 13* quod fides ita dictitet, facile est, omneque id Christiani norunt & credunt: sed id practice nosse & exercere, idemque tam certum & firmum habere, quasi oculis cerneretur, & manibus palparetur & tangeretur, hoc teste Diuo Ambrosio excellentissimum donum & magna Dei gratia est.

Amb. epist.
84. ad Iacuum
virginem De-
metriadem.

Ad quod docendum adfert illud Diui Pauli: *Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis.* Quod quis aduertat & noscat dona à Deo accepta, ut aliena & recepta & Dei liberalitate & misericordia data; ipsius particulare donum & gratia est, dicitque Sapiens Salomon summam esse sapientiam: *Et ut sciis, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientia, sciens cuius esset hoc donum:* Et alter textus dicit: *Et hoc ipsum summa erat sapientia.* In hoc ergo, quod Sanctus Paulus dicat esse Dei particulare donum & gratiam, & Salomon summam sapientiam consistit sic humilitatis gradus. *Quid habes, quod non accepisti? si autem accepisti, qui gloriaris, quasi non acciperis?* Alienum est omne, quod habes & acceptum dicit S. Paulus, à nobis nihil boni habemus, ideoque de eo non gloriamur, quasi non acceptum sed tibi proprium esset.

1. Cor. 2. 12.

Sap. 8. 21.

1. Cor. 4. 7.

Hæc sanctorum humilitas erat, qui quamuis multis Dei donis & gratiis ditati essent, & ab eo ad perfectionis culmen leuati, & ab hominibus à magnum honorem & existimationem; tamen tam viles in propriis oculis erant, tamque mentibus eorum infixæ erat propria abiectio & humilitas, quasi nihil eorum donorum possiderent. Nulla mentibus eorum adhærebat vanitas, nec quid eius honoris & existimationis, quibus à mundo afficiebantur, optime enim discernere norunt alienum & proprium, eamque ob causam dona, honores & existimationes meriebantur ut aliena & à Deo accepta in illumque refundebant &

f.

omnem laudem & gloriam in illum referant, persistentes ipsi integre & perfecti in sua ipsorum abiectione, videntes se ex se nihil boni posse habere. Indeque fiebat, quoniam ipsi a mundo extollerentur, ipsi se non extollerent, nec plaris se ideo faciebant, & nihil honoris illius cordibus eorum adhaeresceret, sibi que persuadebant illas laudes ad se non pertinere sed a Iesu, nempe Deum, in quo & eius gloria summa habebatur gaudium & delectationem.

Ideoque bono iure dicunt hanc humilitatem magnorum & perfectorum virorum esse. Primo, quia magnas virtutes & Dei dona requirit, quod aliquem apud illum magnam facit. Secundo quia summa perfectio non est, quin verum magnum in Dei oculis esse, & eminentem in virtute & perfectione, ideoque à Deo & hominibus magni habitum ipsum se vero in oculis propriis valem & paruum habere. In eoque Sanctus

Chrysostom.
Bernardus.

Bern. hom. 4.
super Missus
est.

Chrysostomus & Sanctus Bernardus Apostolos & alios imitantur, quod quantum eis excellentes in sanctitate, & tantis Dei donis accumulati essent, tamque miranda Deus per eos operaretur, viderant miracula & mortuorum a mortuis renovationes, ideoque tanto in honore apud quondam essent, ipsi tam se integros in humilitate & abiectione conservarent, quasi nihil horum habuissent, & hæc non ab ipsis sed aliis gesta fuissent, & totus ille honor, exultatio & laus non ipsis, sed aliis exhibita forent. Sanctus Bernardus ait: *Non magnum est humilem esse in aiectione: magis propter us & rara virtus humilitas honoratur.* Paruum si quis in abiectione & paupertate se humilet, hæc enim ex natura sua hominem adiuuat, ut se cognoscat, & pro se habeat, qui est: sed si quis ab aliis honoretur & exultetur, & sanctus & admirandus habetur, & vere se & integre deitatem reparet, quasi nihil haberet, hæc rara & excellens virtus & perfectio

In hoc dicit Sanctus Bernardus secundum Deum propter meritum eius laus laudetur, & spernetur ceterorum meritis, ut glorificetur non ille, sed per totius creaturam, cuius carnis est. Hi vero Sancti Apostoli & alii imitatores & Evangelicorum prædicatores sunt, qui non se sed Iesum tantum prædicant. Hi boni & fideles servi sunt, qui suis commoditatibus non student, nec in aliquo extollunt, nec sibi quia, sed omnia fideliter Deo adscribunt, & illi omnem dant gloriam. Ideoque ex ore Domini audient illa Evangelia verba: *Euge servus bone & fidelis, quia super parvula fuisti fidelis, supra multa te constituam.*

Bern. ser. 11.
super Cantica.

Matth. 5. 19.
2. Cor. 12. 14.

Matth. 23. 12.

CAPUT XXXII.

Idem fusius exponitur.

DE TERTIO est tertium humilitatis gradum esse, dum quis multis virtutibus & Dei donis ornatus, & in magno honore & estimatione positus non appetit, nec quid tribuitur ei, sed tantum in ipsum fontem, qui Deus est, refundit, ipsi omnem gloriam adscribens, ipseque in sua abiectione & humilitate integre perieuerans, quasi nihil haberet nec faceret. Ideo tamen infante nobis, nos non operari, nec partem in bonis operibus habere, quæ facimus, hæc enim ignorantia & error esset.

Certum est nos & liberum nostrum arbitrium concurrere & cum Deo operari in bonis operibus, homo enim liber in us conuenit, ideoque operatur libere, quantumquidem propriæ libertati voluntate peti quo libet, & operatur quod operatur, & in manu & potestate eius cum Deo operari deperit, ut nos est, quod tam infirmum aune humilitatis gradum testatur, nam partem omnino habentem incumbendum, & omnibus modis commendandum, & virtute assequamur, & tentationibus resistamus, & recte negotium accedat,

Vnde dicitur
1. Cor. 12. 14.
humilitate
atque.

dat, quasi esset illi clemens: & parum hoc fasti omnibus his. Ad idem, quasi nihil à nobis datum esset. Sed nos ieros in-utiles habemus, & in solo Deo si lucem esse collocandam, vt ipse nos in Euangelio docet. *Amplius, ceteris omnia, quæ accepta sunt, & ab eis, serui inutiles sumus, quod de uimms facere, seruum non de faciliqua, sed omnia. Vnde re de facit, virtute & quidem magna opus est. An Cullinus, quod quicunque eo cogitationis peruenit, vt sciat se seruum inutilem esse, & omnia sua media & diligencias non sufficere ad aliquid boni acquirendum, sed ligatum tunc De donum esse, non superbiens, dum quid consequetur, & intel-lyet sed id non sua diligentia, sed Dei gratia & misericordia consecutum. quod insipsum est, quod Sanctus Paulus ait: Quid habes, quod non accepisti:*

Sanctus Augustinus ait, non aliud sine Deo gratia non esse, quam quod corpus sine anima. Vt enim corpus sine anima motum non potest, sic & nos sine Dei gratia, nec uitæ nec alicuius valoris opera coram eo facere possumus. Vt ergo itatum motu corpus, quod sibi vitam & motum ascriberet, & non animæ, quæ in eo est, & ei vitam dat, sic & cetera esset anima, quæ bona, quæ facit opera sibi attribueret, & non Deo, qui spiritum ei misit, qui est gratia ad illa facienda.

Et alio loco dicit: Vt corporei oculi, quamuis integri & sani videre non possunt, nisi à luce iuuentur, sic & homo quamquam multum iustificatus, non potest bene viuere, nisi à diuina luce & gratia adiunetur. Nisi Dominus custodierit ciuitatem, dicit David, frustra vigilat, qui custodiret eam. *O si cognoscant omnes homines, & qui gloriantur, in Domino gloriantur:* Psalm. centesimo vigesimo sexto, versiculo primo: Dicit idem Sanctus. V-

tinam cælitus nobis mittat lumen Deus, quo tenebris sublati noticiamus & aduertamus, nullum bonum, nec esse, nec robur in omnibus creatis existere, præter id, quod Deus libera sua voluntate dare voluit, & conseruare vult.

In hoc ergo tertius humilitatis gradus consistit: sed imperfecta nostra verba satis pro dignitate explicare non possunt magnam profunditatem & perfectionem, quæ in eo sita est: quare modo sic, modo aliter exponimus. eo quod non solum praxis, sed & eiusdem theoria admodum difficulte sit. Hæc illa est anima, in qua tota virtus & spiritualis viæ magnitudo repetitur & commendata: hoc est se habere & fateri ad omnia indignum & inutilem, quod Sanctus Benedictus & alii Sancti ponunt per perfectissimis humilitatis gradibus. *Ad omnia indignum & inutilem se agnoscere & credere:* hoc est illud sibi diffidere & Deo adhærere & dependere, quod toties in sacris literis commendatur: hoc tamen illud se nihilum putare, quod in singula momenta audimus & dicimus, si ita in corde sentire vellemus. Si vere & practice intelligeremus, sentiremus & cognosceremus, velle quod oculis videret, & manibus tangit quod ex nobis nihil ad perditionem & salutem habemus & possumus, & quod per quid bonum habemus & facimus, ex nobis non esse, sed ex Deo, & ipsius esse omnem honorem & gloriam.

Si omnibus hisce nondum ad tertium huius gradus humilitatis perfectionem intelligendam pertingere queas, ne mirare: hæc enim illud. In theologia est, ideoque non mirandum, si tam facile non capimus. Recte Doctor quidam ait in omnibus artibus & scientiis contingere, nam regulas communes & claras quilibet intelligit & scit, sed subtiles & inuolutas omnes non capiunt, sed illi solum, qui in ea scientia vel arte excellunt. Idem & hic contingit, communia enim & ordina-

Verbis expositis
enclitica non
potest humi-
litas.

Solus humilis
scit quid non
natus.

S. Laurenti-
us Iustina-

ria huius virtutis quisque intelligit, sed eius subtilia, eminentia & alta solum illi, qui in eadem alios excedunt & eminent. Idque est, quod ait Sanctus Laurentius Iustinianus, nemini perspectum esse quid sit humilitas, nisi illi, cui à Deo datum humilem esse.

Hincq; accidebat. Sanctos, qui p̄fundissima erant humilitate præditi, talia de se dicere & sentire, quæ illi, qui eo perfectionis non perueniunt, non possunt capere, & videntur ipsis exaggerationes & amplificationes; ut, quod erant omnium peccatorum, qui in mundo erant, maximi; & alia similia. Et si nos hæc dicere nec sentire, nec intelligere possumus, id ideo accidit, quod ad tantam, ut ipsi, humilitatem non peruenierimus, ideoque subtilia & alia huius facultatis non capimus. Labora humilis esse, & in scientia humilitatis progredi & proficere, & tunc intelliges, quia ratione huiusmodi vere dici possunt.

CAPVT XXXIII.

Planius tertius humilitatis gradus declaratur, & inde oriri ut vere humilis se omnibus minorum existimet.

VT clarius tertius hic humiliatis gradus intelligatur, utque in eo altius fundemur, opera pretiam fuerit paulo altius & ab origine rem: tam repetere. ut supra dictum est. totam nostram naturalem esse, & omnes naturales operationes, quas habemus. a Deo sunt, nos enim nihil eramus, tuncque vires non erat nobis ad mouendum, nec videndum, nec audiendum, nec gustandum, nec intelligendum, nec volendum. Postquam vero Deus naturalis ille deus, deus & naturales hæc potentias & vires, ideoque ci tam esse, quam has operationes

à Deo dona-
mentalia &
gratia sunt.

naturales adscribere debemus. Idem etiam & potiori iure dicendum de supernaturali essentia & operibus gratiæ, idque tanto plus quo hæc maiora & excellentiora sunt. Supernaturalem essentiam non à nobis sed à Deo habemus, estque gratiæ essentia, ideo sic dicta, quod naturali essentia gratis addita sit: *Eramus natura filii ira*, nam in peccatis nati & Dei inimici eramus, qui nos ex his tenebris eripuit, *In admirabile lumen suum*, ut dicit Sanctus Apostolus Petrus. Ex inimicis amicos, ex seruis filios nos Deus fecit, & qui antea nihil poteramus & nullius eramus valoris, grates oculis suis effecit. Huiusque causa non præterita nostra fuerunt merita, nec officiorum ipsi post exhibendum intuitus, sed solummodo ipsius bonitas & misericordia, & merita Iesu Christi vnici mediatoris nostri, ut Sanctus Paulus ait: *Iustificati gratia per gratiam ipsius, per redemptionem, qua est in Christo Iesu.*

Vt ergo ex nihilo in quo eramus, exire nobis non licebat, ad naturale esse, quod iam habemus nec vita opera operari, nec videre, nec audire, nec sentire, sed totum hoc Dei gratuitum donum fuit, sicque ei totum adscribendum est, & quod huius ne minimum quidem gloriæ nobis attribuiere possumus; sic etiam ex peccati tenebris exire non dabatur, in quibus concepti & nati eramus, nisi Deus infinita suo bonitate & misericordia nos eripisset, nec vite opera facere, nisi gratiam ipse ad hoc suppeditasset. Non enim à nobis opera valorem & meritum habent, sed à Dei gratia: ut moneta valorem non ex se sed ex superscriptione quam habet, obtinet. Ideoque nullam nobis gloriam sed omnē Deo adscribere debemus, cuius est non tam id quod naturale, quam quod supernaturale est, habetis tenet in ore & corde illud Sancti Pauli dictum: *Gratia Dei sumus, quod, om.*

Præterea, ut diximus, non solum Deus nos ex nihilo extraxit, & esse dedit, quod habere

Eph. 2.3.

1. Pet. 2.3.

Rom. 3.24.

1. Cor. 15. 10.
Deus enim
non a se
formam
sed a deo
per se
habere

mandata seruare? Respondit S. Abbas: Scio verum esse, quod dico, & sic sentio, & ne plus interroga. S. S. vero Augustinus, Thomas & alii huic quaestioni respondent, sed diuersae sunt responsiones. S. S. Augustini & Thomae est, quod quis oculos in defectus, quos in se cognoscit, dirigens, & in proximo occulta dona, quae habet, vel à Deo habere potest, conficiens, quisque de se vere dicere potest, se omnium peccatorum vilissimum & maximum esse. Meos enim defectus noui; & dona occulta, quae alius à Deo habet, ignoro, vel quod totum peccata committere video, quae ego non committo. Quis is, quid Deus abhinc aliquo tempore in corde eius operatus sit? In momento & secreto possit ille donum aliquod vel gratiam à Deo impetrasse, quae ille te multum excellat. Ut accidit in Pharisaeo & Publicano illo Euangelico, qui simul ascenderant in templum ut orarent. Dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam, illi autem non est. Hoc nobis si scire deberet ad terrorem iacuiendam, ne alius nos profetamus nec praeframus, sed ut posteriore loco maneamus quod omnium est tutissimum.

Valde facile est illi, qui vere & ex animo humilis est, ut se omnibus viliorum reputet. Vere enim humilis in aliis virtutes & bona quae habet, in se autem detestatur considerat, & tam in eorum cognitione & remedio occupatur, ut oculos ad alienos defectus considerandos non leuet, sibi persuadens satis se negotij habere, ut mala & miseriae suas plangat, ideoque omnes bonos habet, & se solum malum. Quoque quis sanctior, tanto hoc illi facilius est, ut enim in aliis proficit virtutibus, sic & in humilitate & maiorem sui cognitionem & contemptum, quae simul iuncta sunt. Quoque clariorem à Dei bonitate & Maiestate habet uicem & cognitionem, maiorem & altiore suae interiectionis & nihil habet cognitionem, nam Abyssus à Deo inuiscat. Cognitionis enim diuina bonitatis

& magnitudinis aperit miseriae nostrae abyssum & altitudinem, & nobis vicinos praeberet infantes imperfecti & atomos & puluisculos. Sique nos in illis putemus esse, ideo fit quod ea cognoscimus, & parua à Deo lucis nobis aduenerit. Radii Solis Iustitiae nondum animae nostrae portas introierunt ideoque non solum non videmus atomos, hoc est, imperfecti & nostras paruas & minutas de terra caligant oculi, vel potius tam sumus caeci, ut graues errores & defectus non possumus videre.

His accedit, Deum tam humilitatem diligere & illi placere, quod si quis se parui fecerit, & in eo permanferit, Deus solutus sit in magnis suis famulis, quibus multa beneficia & gratias largitur, tam dona sua celare, ut & qui ea recipit, non intelligat, & putet se nihil habere. Licet S. Hieronymus: *¶ Ita in tabernaculo pulchritudo pulchritudinis reconditur. Sic solet & Deus virtutum & donorum suorum pulchritudinem tegere & celare diuersis tentationibus, & aliquando etiam aliquibus defectibus & imperfectionibus, quos permittit, ut tanto melius, ut sub cineribus prunae conuenerit. Licet S. Ioannes Climachus: Quemadmodum diabolus studet nobis virtutes & bona opera nostra proponere, ut superbiamus, utque sic malum nostrum procuret; sic contra Deus noster qui maius nostrum bonum expectat, solet particularem lucem tuis rebus ligni ut defectus & imperfectiones proprias agnoscat, talique modo dona sua tegere & abscondere, ut illi, cui ea possidet, non pateant.*

Itaque & commendat S. Hieronymus doctrinam illius S. Bernardi. *¶ Nihil enim cogit humilitas gratia uicinia solet pietas ornare, ut quanta quaeque proficiat, eo minus reputet proficisse, nam & si quae ad supremum exercitum spirituali gradum si quis eo usque peruenierit, atque de primo gradus imperfectione relinquatur, & de primo primus videatur adeptus. Idemque multis locis notat S. Gregorius.*

Deus humilis sua dona celat.

Hieronymus: *¶ Ita in tabernaculo pulchritudo pulchritudinis reconditur. Sic solet & Deus virtutum & donorum suorum pulchritudinem tegere & celare diuersis tentationibus, & aliquando etiam aliquibus defectibus & imperfectionibus, quos permittit, ut tanto melius, ut sub cineribus prunae conuenerit. Licet S. Ioannes Climachus: Quemadmodum diabolus studet nobis virtutes & bona opera nostra proponere, ut superbiamus, utque sic malum nostrum procuret; sic contra Deus noster qui maius nostrum bonum expectat, solet particularem lucem tuis rebus ligni ut defectus & imperfectiones proprias agnoscat, talique modo dona sua tegere & abscondere, ut illi, cui ea possidet, non pateant.*

Climachus.

Peri. serm. de 4 modis orandi.

Greg. I 14. In pastoralis p. 4 l. 3. dialog. c. 14.

Hinc

Aug. 1. de S. S. Augustinus 2. 2. q. 161 art. 6 ad 1. & art. 3.

Luc. 18. 24.

Humilis facit se humilissimum.

Humilis quoque in se habet uicem & cognitionem, maiorem & altiore suae interiectionis & nihil habet cognitionem, nam Abyssus à Deo inuiscat. Cognitionis enim diuina bonitatis

*Humilitas
Soli compa-
ratur.*

Hincque aliqui recte humilitatem comparant, & dicunt illam cum aliis virtutibus habere, vt Solem cum aliis stellis, idque propterea, quod sicut lucente Sole alie stellæ euanescent & sese abscondunt: ita in anima fit, quæ humilitate prædita est, tum enim alie se virtutes celant, & humilis sibi persuadet se nullam virtutem possidere. Dicit S. Gregorius: *Pope soli bona sua non vident, qui in se videndo omnibus ad exemplum præbent. & quamuis omnibus manifestæ eorum sint virtutes, ipsi eas non vident.* De Moyse refert S. Scriptura, quod postquam Deo locutus erat, magnus faciem obumbrabat, splendor, quem filii Israel videbant, ipse vero non. *Ignorabat quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini.* Eodem modo & humilis in se nullam aduertit virtutem, quicquid videt, defectus & imperfectiones esse arbitratur. Præterea putat minimam errorum suorum partem id esse, quod aduertit & maximam eorum partem se latere. Hincque facie noli est, omnibus se minorem credere, & omnium peccatorum, qui in mundo sunt, maximum.

Deus humilitatem suam quousque ostendit.

*1. ad Cor. 2.
12.*

Luc. 1. 45.

*Periculis non
claudendo se
sentire.*

Vt verum fateamur, vt multæ & differentes sunt viæ, quibus Deus electos suos ducit, & multos per prædictam viam ducat, vt ipsis dona sua celat, vt & ipsi ea non aduertant, nec putent se habere; tamen aliis ea aperit, quo illa magni æstiment & grati sint. Ideoque S. Apostolus Paulus dicebat: *Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est, vt sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis.* Sanctissima illa Angelorum Regina exacte gratias & dona magna, quæ in illa erant, & à Deo acceperat, nouerat, dum agebat: *Quia fecit mihi magna, qui potens est.* Idque non solum humilitati & perfectioni non aduersatur, sed tam sublimi & profundæ humilitati coniunctum est, vt Sancti huiusmodi dicant humilitatem magnorum & perfectorum viro-

tum. Tamen hic magnum latet periculum

& error, quæ cauenda monent Sancti, quod aliqui apud se cogitant se plura Dei dona habere, quam reuera habent. In quo errore miser ille versabatur, cui in Apocalypsi iubet dici Deus: *Dicis dives sum & locupletatus & nullius ege: & nescis, quia tu es miser, & miserabilis & pauper, & cæcus & nudus.* Eodem in errore erat Pharisæus ille Euangelicus, qui Deo gratias agebat, quod non esset vt alii hominum, putat se habere, quod non habebat, & ideo cæteris meliorem. Et aliquando superbia hæc tam occulte irripit, vt etiam non sentientes nec intelligentes nostri ipsorum existimationis propriæ pleni simus. Hincque utilissimum est homini, oculos semper apertos habere vt aliorum intueatur virtutes, & clausos, vt proprias videat, & sancto cum timore vitam agere, quo Dei dona secure custodiuntur.

Sed cum Deus huic viæ non sit adstrictus, & electos suos differenter trahat, aliquando, vt ait S. Paulus, hac gratia seruos suos dignatur, vt dona, quæ ab eius manu acceperunt, cognoscant. Hancque ob causam videtur in propo-
posita quæstione maior oriri difficultas, qua ratione Sancti & viri spirituales, qui in se vident & norunt Dei dona, quæ ab eius munificæ manu acceperunt, se possint vere omnium minimos habere, & de se dicere, quod sint omnium peccatorum maximi? Antequam enim, dum Deus aliquem alia illa via ducit, vt dona sua celat, & ille in se nullam videat virtutem, sed solum defectus & imperfectiones, hoc tantum difficultatis non habebat; sed in his aliis qui posset hoc vere fieri: Hoc non obstante valde recte fieri potest. Humilis esto vt S. Franciscus & ille te docebit, qui queat fieri. Socio ipsum vigenti, quomodo vere de se tale quid dicere & sentire posset? respondit Seraphicus ille Pater: Credo & puto, si Deus latroni vel omnium peccatorum maximo tot misericordias & beneficia impendisset, illum me meliorem & gratiorem futurum. Et

contra

Apoc. 2. 17

Luc. 11. 11

*Sancti non
attendunt
quid habe-
ant, sed qui
a se.*

*1. p. 1. c. 11.
Chron. 8.
Francisc.*

CAPVT XXXV.

*Hunc tertium humilitatis gradum
medium esse, ad omnes tentationes
superandas, & omnium virtu-
tum perfectionem paran-
dam.*

Dicit Cassianus antiquorum Patrum traditionem & quasi primum principium fuisse, neminem ad cordis puritatem & virtutum perfectionem peruenire posse nisi ante noscat & intelligat, omnem suam industriam, diligentiam & laborem ad hoc non sufficere sine speciali Dei auxilio & fauore, qui est precipuus author & omnis boni dator. Et hæc cognitio (vt ait) non speculatiua esse debet, quia sic legimus & audiimus, vel quia sic dicitur fides, sed opus id practice & experientia nosse, & ita nos imbibisse & imbutos esse, quasi oculis videremus & manibus tangeremus. Qui est ipsissimus tertius humilitatis gradus, de quo agimus, deque hac humilitate intelligendæ sacræ Scripturæ autoritates, quæ humilibus in munera bona promittunt.

Ideoque bono iure Sancti illam ponunt pro ultimo & omnium perfectissimo humilitatis gradu, dicuntque illum esse omnium virtutum fundamentum, & præparationem & dispositionem, ad omnia Dei dona recipienda. Et specialius idem tractans Cassianus, & de castitate agens dicit, nihil ad illam consequendam sufficere, donec noscamus nos illam nostris viribus assequi non posse, sed id à diuina liberalitate & misericordia euenire debere. Cum quo optime etiam conuenit S. Augustinus, nam primum & precipuum medium, quod ponit ad consequendam & seruandam castitatem, est hæc humilitas, vt cogites, te ad hanc vires non habere, nec tuas tibi diligentias sufficere, si enim his nitaris,

*Cassian l. 12.
de spiritu su-
perbia c. 13.*

*Cassian col.
2. Abbatii
Cheremonii
c. 4.
Castitatis
seruandæ
humilitas.*

*August. de
S. virginis.
c. 39.*

contra credosi Deus manum suam substraheret & non me detineret, quod maiora peccata & mala admitterem, quam omnes homines, & quod illis omnibus peior essem. Hæc sane optima est responsio, profundissima humilitas, & admiranda doctrina. Hæc illa est cognitio & consideratio, quæ Sanctos vsque subtus terram se deicere & omnium pedibus subijcere, & se maximos omnium peccatores reputare faciebat. In mentibus enim bene insitam humilitatis radicem habebant, quæ est propriæ fragilitatis & miseræ cognitio, & norunt penetrare & ponderare quid erant & quid de se sentiebant. Quod causa erat, quod crederent, si Deus manum ipsis substraheret, & non semper illos sustentaret, ipsi maximi mundi peccatores futuri erant, & se tales habebant, dona vero & beneficia à Deo accepta non vt sua, sed aliena & commodiora considerabant. Idque illos non solum non impediēbat, quin ipsi integri in sua humilitate & abiectione manerent, & se omnium minimos reputarent, sed & multum ad hoc conferret, eo quod illis non, vt debebant, proficerent. Sic vt in quacunque velimus nostræ partem oculos leuemus, vel in id quod à Deo recepimus, semper nos humiliandi & aliis minores habendi occasionem reperiemus.

Hanc ob rationem S. Gregorius examinat verba illa, quæ Saul dixit Prophetæ Dauid, postquam illum in spelunca repertum trucidare poterat, si voluisset, & liberum dimiserat, & exiens ad illum clamabat dicens: *Quem persequeris Rex Israel? quem persequeris? canem mortuum persequeris & pulicem vnum.* Trutinane bene hæc D. Gregorius; Iam Dauid Rex vinctus fuerat, & à Samuele, qui eum vixerat, Deum à Saul regnum auferre velle & illi dare, & tamen se humiliare & ante illum abiecit, quamuis se à Deo illi præpositum, & se coram Deo meliorem esse. Vt inde discamus nos minores ducere illos quos nescimus, quo apud Deum gradu sint.

Rodriquez exercit. pars 2.

t

mereris

*Greg l. 34.
moral. c. 16.
l. Reg. 24. 15*

mereris illam perdere: sed si tibi persuadeas, Dei esse donum, & tibi superne aduenire debere, & si hic omnem locas fiduciam. Et idcirco quidam Patrum dicebat, quod quis tantum a carne tentaretur, donec exacte cognosceret castitatem Dei donum esse, & non fortitudinem propriam. Palladius hoc exemplo Abbatis Moysi confirmat, qui in quantum homo, magni roboris erat, & quantum ad mentem, pessimus, sed ad Deum ex integro corde conuertit: fuitque conuersionis initio grauissime tentatus, præcipue abscœnis & lubricis, ad quæ euincenda sanctorum Patrum suauis apta media quaesuit. Tam in oratione assiduus fuit, ut sex annos in ea peristeret, plerumque noctu erectus, nec dormiret. Multum manibus laborabat, nihil nisi paululum panis comedeat, cellas seniorum patrum obibat, iis aquam adferens, & alias mortificationes & austeritates addebat. Et tamen tentationes superare non poterat, sed iis æstuat, & in periculo erat ne caderet & monachorum institutam desereret. Eum in hoc periculo constitutam adiit sanctus Abbas Isidorus, & Dei nomine ei dixit: Abhinc in Dei Iesu Christi nomine tentationes tuæ cessabunt: sicque accidit, nam post illas nunquam sensit. Adiungebatque sanctus Abbas, & eam in capouit ob quam Deus hac usque plenam ei de ipsis non dedisset victoriam. Ne gloriaretur Moyses & superbiros, quod tuo exer. itio vicisses, adeo Deus hoc ad commodum tuum permittit. Nondum Moyses tanto à Deo dono donatus erat, ut sibi diffideret, & ut acquireret & in propria fiducia superbiam non cerneret, Deas tanto tempore illum requirit, nec tantis & tam sauctis exercitiis plenam huius passionis victoriam non est consecutus, quam alii minore labore adepti sunt.

*Tentationes
permittit
nobis Deus,
ut discant sibi
diffidere.*

Abbas Moyses.

Idem Abbati Pachonni et ceteris refert Palladius, qui quantumvis septua-

genarius ab inhonestis tentationibus infestabatur. Dicitque illum cum iuramento affirmasse, post quinquagesimum annum animum deo committere, et deinde pugnam, ut toto hoc tempore nulla ei vel dies vel nox transiret, quia hoc peccato non exagretur. In solita multis faciebat, ut hac se tentatione liberaret, sed nihil proficiebat. Cumque quodam tempore eandem suam depleueret, quasi a Deo desertus esset audiuit vocem sibi quasi interius dicentem. Ut scias, quid causæ sit, quod Deus te in alpe haec pugna reliquit, fuit, ut intelligas & perspectam habeas propriam fragilitatem, paupertatem, puritatem vel nihilum, quod ex te habes, & posthac te humiliter, nulli rei propriæ confidens, sed omni in re ad me accurrens, & à me auxilium petens. Dicitque hac doctrina tam fuisse confirmatum, ut nunquam postea huiusmodi tentationem sentiret. Vult Deus non ubique illi, & non nobis fidere, nec nostræ diligentiae & medi-

Haec non solum Augustinus, Cassianus & sanctorum illorum Patrum doctrina est, sed & sanctus Spiritus, idque iisdem terminis, quos posuimus. Sapiens sapientia abro non expressit ponit non solum Theodorus, sed & praedicam huius. Iam ait: Et tunc scit, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus daret, & hoc ipsum erat sapientia, scilicet cuius esset hoc donum, ad id demeritum, & deprecatus sum illum ex rebus precordis meis. Continens hic est nomen generale, quod complectitur non solum illum, qui continet & coercet illas animæ passiones, quæ castitati aduersantur, sed & omnes alias passiones & appetitus, qui rationi repugnant, ut & in illo ecclesiastico: *Continent autem ponderatio non est deus continens animam.* Nihil tanti ponderis nec est ratio, quam persona continens, id est, qui omni quæ appetitus continet, ut virtutis & rationis metas non egrediantur. Dicit

*Tentationes
permittit
nobis Deus,
ut discant sibi
diffidere.*

Sap. 8.27.

*Peritatem
continens
a Deo ex
Salomon.*

Eccl. 1.26.

cit et sic Solomon: Simulatque seibi, in rebus ad huiusmodi dono semper laspo-
tentia & anima & corporis inaspilho-
nes ex parte non posse in illo. Quia
et cunctis medio, quam aliquid exi-
ent, ad huiusmodi, & idcirco, etiam
tamen ex totis precordiis meis. Sic ut
habeat in medio, ut qui sit con-
tinent, & posset regere & coherere, has
passiones, & intra terminos tenere, & de
omnibus tentationibus victoria potiri,
& omnium virtutum perfectionem ad-
ipiti. Idque bene aduertit Propheta,
dicit archet. Nisi Dominus adiuu-
dum, in vanum laborauerunt, qui con-
citant. Et nisi Dominus custodierit ci-
uitatem, frustra vigilat, qui custodit eam.
Ipsi aut, qui omne bonum nobis dare de-
bet, & latum conseruare; quod nisi fiat,
in rebus omnis nostri est labor.

in legum & in utilitate boni & super-
bia & in temptatione esse videtur, in qua
quod complectatur, ad quod autus non
est. Quod autum ad alterum quod est ho-
nori digna aggredi, etiam repugnare vi-
detur, vere enim humilis procul abesse
debet ab omni honoris & existimationis
cupiditate. Huic quaestioni optime D.

Thomas respondet & ait, quod quamuis
primo intuitu & exteriori nominis sono
hæ virtutes videantur sibi opponi, tamen
fieri non posse ut vna virtus alteri repu-
gaet, & speciatim si attente has duas vir-
tutes humilitatem & magnanimitatem

intueamur, earumque veritatem & sub-
stantiam examinemus; inueniemus non
solum non esse contrarias, sed sibi mul-
tum similes esse, vnamque ab altera mal-
tum dependere. Idque apte declarat;
quantum enim ad prius, quod est am-
plecti & aggredi magna, quod proprium
est magnanimitati, non solum non est
humili contrarium, sed & ipsi valde pro-
prium est, quodque ille solus qui huius-
modi est, bene facere potest. Si nostris

viribus & mediis confidentes magna
amplecteremur; præsumptionis sane
esset & superbiæ. Quæ enim magna,
imo etiam parua nostris fidentibus viri-
bus nobis aggredi licet: quandoqui-
dem nec ex nobis sufficientes sumus,
ut vel bonam cogitationem habeamus,
ut ait S. Paulus: Non quod asserentes su-
mus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis.
Sed virtutis nunc magnanimitatis, ad
magna amplectendum & aggredien-
dam, fundamentum esse debet, nobis
ipsis nec humanis mediis fidere, & om-
nem in Deo fiduciam ponere: quod vere
humilitati proprium est.

S. Bernardus in illud Canticorum:
Quæ est ista, quæ ascendis de deserto deli-
tius affluens, innixa super dilectum suum?
Bene exponit omnem nostram virtu-
tem, fortitudinem & bona opera super
dilectum nostrum inniti debere. Ad quod
probandum allegat Apostoli S. Pauli exem-
plum

Magnani-
mitas & hu-
milis nomi-
ne in nus, non
re ipsa inter
se pugnant.

Magnani-
mitas & hu-
milis nomi-
ne in nus, non
re ipsa inter
se pugnant.

CAPVT XXXVI.

*Humilitatem magnanimitati non
repugnare, sed potius eius esse
causam & fundamen-
tum.*

8 Thom. 2. 2.
q. 1. 29.

SANCTVS Thomas loquens de ma-
gnanimitatis virtute, adfert hanc
quaestionem. Sancti dicunt, ut & San-
ctum Euangelium, valde nobis esse ne-
cessariam humilitatem, & etiam in aliis
nobis opus esse magnanimitate, præfer-
tim us, qui ministeriis & officiis altis
funguntur: Quæ virtutes sibi oppositæ
videntur, nam magnanimitas animi ma-
gnitudo est, ad magna & excellentia am-
plectendum & aggrediendum, quæ ex se
honorem merentur, videturque vtrum-
que humilitati plane repugnare, nam
quantum ad prius, quod est magna am-
plecti, attinet, non videtur cum eadem
conuenire, nam vnus humilitatis gradu-
am quem Sancti ponunt, est: Ad omnia

Magnani-
mitas & hu-
milis nomi-
ne in nus, non
re ipsa inter
se pugnant.

2. ad Cor.
3. 5.
Magnani-
mitas iuxta ac
Humilitas
Dei ope, non
proprio freta
virtutibus ma-
gna molis-
tut.

Magnanimitatis fundamentum est Deus, eiusque gratia.
ad Phil. 4. 13.

Isa. 40. 31.
Per magnanimitatem hominibus brachium superadditissimum Dei brachium.

Leo Papa
form. 5. de Epiphania.
Nihil arduum humilibus.

Phil. 9. 14.
Humiles Dei auxilium et vim possunt.

Expositio.
Isa. 6. 8.

plum ad Corinthios: *Gratia autem Deus sum id quod sum, & gratia eius in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi.* Incipiebat Apostolus labores & diligentiam, quam in Evangelii prædicatione adhibuerat, enarrare, & quidquid in Ecclesiæ augmentum & bonum fecerat, exponere, donec diceret, se plus omnibus, aliis Apostolis laborasse. Hinc S. Bernardus ait: Vide Apostole quid dicas, quare hoc dicere potes ut idem non amittas: *innitere super dilectum tuum. Non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Et ad Philipenses scribens dicit: *Omnia possum, & statim innititur super dilectum suum, & ait: In eo, qui me confortat.* In Deo omnia possumus, ipsius gratia omnium potentes erimus, super ipsum innitendum nobis, & ipse magnanimitatis nostræ fundamentum ponendus. Idque est quod ait Propheta Esaias: *Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem.* Humanam enim fortitudinem, quæ fragilitas est, in Dei mutabunt fortitudinem, brachium suum fragile & carnis in Dei brachium, sicque fortes & ad omnia potentes euadent, nam in Deo omnia poterant. Idcirco recte dicebat Leo Papa: *Nihil arduum humilibus, nihil asperum mitibus.* Vere humilis est magnanimus, animosus & fortis ad magna amplectendum & aggrediendum, nihil illi arduum vel difficile, sibi enim non fidit sed Deo, & oculos in Deum figens & illi innitens, nihil illi obstat: *In Deo faciemur virtutem, & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.* In Deo omnia potest. Hæc illa sunt, quibus tam egemus, videlicet magno animo, fortitudine & in Deo fiducia, non pusillanimitate, quæ desiderium ministerium nostrum peragendi tollant. Sic ut in nobis humiles esse debemus, noscentes nos ex nobis nihil posse nec valere: sed in Deo eiusque virtute animosi & fortes ad magna amplectenda.

S. Basilius in verba illa Esaiæ: *Ecce ego, mitte me.* hoc optime exponit: Vole-

bat Deus aliquem ad prædicandum populo suo mittere, & ut ipsi propositum omnia in nobis operari nostra accedente voluntate & consensu, dicebat ita ut Esaias audire posset: *Quem mittam, & quis ibit nobis?* respondit Propheta: *Ecce ego, omnia promitte me.* Ponderat S. Basilius verba hæc & examinat, quod non dixerit: Domine ego ibo, & hoc bene faciam. Quoniam humilis erat, & perfectam propriam habebat fragilitatem, & sciebat temeritatis esse, audere dicere tantum se negocium, quod vires eius excedebat, confecturum. Sed dicebat: Domine hic præsto sum & paratus facere quod iusseris: mitte me, & si me mittas; ibo. Quasi dixisset: Domine tam magno officio ineptus sum, ut hoc est, sed aptitudinem & sufficientiam mihi dare potes: tu verba in ore meo ponere potes, quæ corda moueant & mutant. Si me mittas, ire poterò, & huic rei sufficiens ero, sin tuo nomine iuero. Et dixit illi Deus: *Vade.* Ecce inquit S. Basilius, hic Propheta Esaias recepit gradum Prædicatoris & Apostoli Dei, quia in humilitatis materia norat respondere, quia sibi non adscribebat se posse ire, sed insufficienciam & fragilitatem suam agnoscens omnem in Deo fiduciam ponebat, sciens se in eo omnia posse, & ab eo missum sibi ire licere. Quare Deus ipsi concedit, & dicit ut vadat, illum statuens prædicatorem, Legatum & Apostolum suum. Hæc nostra fortitudo & magnanimitas ad magna amplectendum & aggrediendum esse debet. Ideo ne animo cade, quod fragilis & insufficiens sis. *Noli dicere: Ierem. 1. 7.* *Puer sum:* dicebat Ieremiæ. *Quoniam ad omnia quæ mittam te, ibis, & universa, quacunque mandauero tibi, loqueris. Ne timeas à facie eorum, quia tecum ego sum.* Sic ut quantum ad hoc attinet, humilitas non solum non magnanimitati opposita, sed ipsius potius est radix & fundamentum. *Humilitas radix magnanimitatis.*

Secundum, quod est magnanimi, est, quod eum magna & honore digna desiderare

derare oporteat. Quod neque humiliati contrarium est, nam vt recte ait Sanctus Thomas, quamuis magnanimus hoc desideret, non id honoris humani gratia desiderat, nec hic eius finis est: bene quidem illum mereri, sed illi non studere nec aestimare. Sed potius animi est tam honores & dedecus contemnente, vt nihil magnum præter virtutem ducat, eiusque amore magna conetur, spernendo hominum honores. Virtus enim tam magnum quid est, vt nec ab hominibus satis honorari, nec sufficienti præmio affici queat, sed à Deo honore & præmio affici mereatur.

Ideoque magnanimus, nihili omnes mundi honores facit, quod vile & nullius precii quid illi sint: altius volat, solo Dei amore & virtutis ergo se ad operandum mouet & magna facit, alia omnia flocci pendens. Vt ergo quis tantum, tam generosum animum habeat, quique tam honores & contumelias mundi spernet qualem magnanimum habere oportet, magna opus est humilitate, vt ad tantam perfectionem pertingat, vt cum S. Apostolo Paulo dicere possit: *Scio & humiliari, scio & abundare (ubique & in omnibus insitutus sum) & satiari, & esuriire, & abundare & penuriam pati*: Noui quid facere conueniat in humiliatione & abundantia, in saturitate & fame. *Per gloriam & humilitatem, per infamiam & bonam famam, vt seductores & veraces, sicut qui ignoti, & cogniti: quasi morientes, & ecce viuimus.* Vt tam vehementes & contrarii honoris & contumeliæ venti, & laudum & detractioem, fauorum & perfectionum tempestates aliquam in nobis gignant mutationem, nec nos vacillare cogunt, sed vt semper in eodem statu permaneamus, magnū humilitas est fundamentum, multaq; cælo demissa sapientia opus est. Ignoro num te in abundantia gerere poteris vt Sanctus Apostolus Paulus. Poteris fortasse pauperiem pati, mendicare, & in contumeliis & iniuriis humilis esse: sed nescio num in hono-

re, in pulpitis & magnis dignitatibus te humilem exhibere posses. Hoc nec Angeli quidem in corde facere potuerunt, sed superbierunt & ceciderunt. Ad quod etiam dicit Boetius: *Cum omnis fortuna timenda sit, magis tamen timenda est prospera, quam aduersa.* Difficilius est humilitatem in honore & existimatione, & magnis dignitatibus, quam in contumeliis, & abiectis & vilibus officiis seruare, hæc enim secum humilitatem adferunt, illa vero superbiam & vanitatem scientia & alia inflant & euanescente faciunt. Hinc est, quod sancti dicunt, esse magnorum & perfectorum virorum humilitatem, posse inter magna dona & gratias quæ à Deo accipiunt & inter mundi honores humilem esse.

Narratur de Sancto Francisco quid, quod valde diuersum esse videretur, dum lutum pedibus calcare incipiebat, vt honorem vitaret, quo illum recipiebant. Dum quodam tempore vicum quendam intraret, honore magno ab incolis excipiebatur, ob opinionem, quam de sanctitate conceperant, & omnes habitum, manus & pedes osculabantur, ipso nullo modo resistente. Socius, qui cum illo erat, putabat illum eo honore delectari; adeoque tentatio illa crescebat vt postea illi diceret. Respondet Sanctus: Frater, hi nihil plane faciunt, si comparetur cum eo, quod ipsis incumbit. Socius amplius hac responsione scandalizatus est, quod mentem eius non intelligeret.

Tunc ait illi Sanctus: Frater, omnem hunc honorem, quem vides fieri, non mihi sed Deo ascribo, cui proprius est, cum mihi exacte perspecta sit mea vilitas & abiectio, ipsique sibi commodant & viles sunt, quod Deum in creatura sua venerentur. Mirabatur socius sancti perfectionem & abunde sibi satisfactum putauit. Idque merito, nam si quis Sanctus habeatur (qui omnium honorum, qui allicui exhiberi possunt, maximus est) & sciatur omnem huius gloriam Deo dare, vt debet, & nihil sibi attribuat, nec illi quid

Boetius.

Difficilius est inter honores seruare humilitatem quam inter contumelias!

1 p 11 c. 37.
Chronic. S.
Francisc.

Humilis S.
Franciscus
honore omnem
sibi exhibitum
in Deum referebat.

adhareat huius dulcedinis, nec ea delectetur, sed integer in humilitate & abiectione sua permoretur, quod tibi. Item peritideret, & carum non illi, sed alteri exhiberetur, alibi haec sane peritit & profundissima humilitas

*Humilitati
studendum est
ut qui sit
lucerna mundi.*

Ut ad hanc humilitatem Dei gratia perveniamus, omnes nos in humilitate, qui sumus vocati, non in tenebris latemus, vel sub modio abscondimus, sed in nobilibus et ciuitatibus non temporaria, sed laetitia super condita ad adulationem & laudem non deferimus, ponamus. Ad quod opus bona iactamentum, & quantum ad nos attinet, de ideo contentum & pacis perdis, ut quod sit profundissima maiestate vilitatis & nihil cognoscere nascatur, quā habebat Sanctus Franciscus, dum sursum pedibus calcaret, & satius habebat. Ex qua propria sui cognitione ut desiderium contentus oritur, eodem modo ex eodem nascebat, ut dum honoraretur, & homines habitum & pedes oscularentur, se non superbiat, nec plus se faceret, & tam integer sua in humilitate & abiectione peritaret, quam in ipsius honoris exultatione fasset, cum totum in Deum reterret & transfunderet. Et ideo quamuis deo hi Sancti Francisci actus sibi repugnare videantur, tamen ex eadem radice & eodem humilitatis spiritu procedebant.

*Humilitas
hinc est
ut sit
cuius sit
recipit.*

CAPVT XXXVII.

*De aliis bonis & commodis, quae in
hoc tertio humilitatis gradu
reperiuntur.*

1. Par. 29. 14. **T**raunt omnia, & quae de manu tua accepimus, reddimus tibi Verba haec dicebat Rex David, postquam auri & argenti plurimum, & multum materiam templo aedificando parauerat, & Deo offererat. Idemque nobis in omnibus bonis operibus faciendam & dicendum Domine o-

*Deo bona omnia
manu accipimus
propter sortem
da.*

omnia bona nostra opera sunt tua, ideoque tibi reddimus, quod accepimus. Recte ait Sanctus Augustinus. *Quisquis tibi enumerat merita sua, quid tibi enumerat, nisi munera tua, quae a te accepit?* haec tua infinita bonitas & liberalitas tua est, qui vis dona & beneficia tua nobis non merita esse, sed munus sitis formis satis facis, compentis tui beneficia, & pro una gratia aliam das, & pro uno beneficio aliud. *Gratiam pro gratia.* Non satis est Dominus, ut altero Ioseph tunc cum nobis dedisset, nisi & pecuniam & precium, quo emptum est, eodem. *Gloriam & gratiam dedit Dominus.* Quicquid est, Dei donum est, & ei totum est adscribendum & reddendum.

Inter omnia bona & commoda, quae in tertio hoc humilitatis gradu reperire est, hoc vel nunc merito ponitur. quod sit gratia & gratiarum actio pro beneficiis a Deo acceptis. Luce meridiana clarius est, quam in Sacra Scriptura commendetur & aestimetur. Haec gratiarum actio, cum aduertamus, dū ipse aliquod in populum suum conferebat beneficium, statim monuitur ut vel festu aliquid insisteret in gratia idem signum, tam refertur in gratiam esse, ut noua ab illo beneficia & gratias recipiamus. Quod aptissime fit tertio hoc humilitatis gradu, qui ut dictum est in eo consistit, ut homo nihil sibi boni adscribat, sed totum Deo, & ipsi omnem gloriam det. Et in hoc sita est vera & sincera gratiarum actio & gratitudo; non in eo ut ore tenus dicas: Ago tibi Domine gratias pro beneficiis tuis, quāuis & ore Deus laudandus sit, & ei gratiae agenda: si tamen id solum ore fiat, non illi gratiae actus sed solum diabolus. Ut ergo Deo non solum gratiae dicantur, sed & agantur, & non solum ore sed & corde & opere fiant; necesse te nosse, quicquid boni habes, a Deo esse, & illi reddere & totum attribuere, se omnibus gloriam dās, & te de nullo extollens? hoc enim modo se non ostendit, & videt suum non esse, & totum Deo cuius est dat.

Idipsum est, quod nos in Euangelio mon-

Aug. 19. Cor. 13.

*Mentis
mens. 19
Dei gratia*

Tota est

Deo. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

19. 19. 19

monere volebat Christus Seruator noster dum decem illos leproso curauit, & vnus solus rediit, vt de beneficio accepto gratias ageret. *Nemo scilicet uenit, qui rediret & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.* Et filius Israel Deus monens gratitudinis, & neceptorum beneficiorum obliuiscerentur, hoc modo eos hortatur: *Observa & caue, ne quando obliui caris Domini Dei tui, & eleuetur cor tuum, & non remini caris Domini Dei tui, qui exiit te de terra Aegypti.* Caue Dei obliuiscaris, dum in terra promissionis in magna temporalium, vti iam, hereditatum & pecorum prosperitate & abundantia eris. Caue ne cor vestrum tunc extollatur, & in grati sitis, & oneratis vos fortitudine & diligentia vestra, & equanimiter. *Fortitudo mea & robora mea mecum sunt, & mihi omnia praestiterunt.* Hoc est Dei obliuisci, & maxima omnium ingratitudo, si quis Dei dona sibi arrogat. Noli nec tale quid cogitare. *Sed recorde caris Domini Dei tui, quod ipse vires tibi praebuerit, & impleat pactum suum.* quodque nec ob merita tua non fecerit, sed vt compleret promissionem suam, quam liberaliter fecit antiquis illis patribus. Haec est gratitudo gratiarum actio & laudis sacrificium, quod Deus Dominus noster honorati vult pro beneficiis & gratiis nobis collatis. *Sacrificium laudu honorificabit me.* Hocque illud est S. Pauli: *Regi saeculorum immortalis & inuisibili, soli Deo honor & gloria.*

Hinc aliud sequitur bonum & magna utilitas, quod quamuis vere humilis multa Dei possidet dona, ob quae multum à mundo aestimetur & extollatur, ipse tamen propterea maioris se non facit, sed tam in vilitatis suae cognitione permittit, quasi horum nihil in illo reperiretur. Quod optime norit discernere, quantum inter alienum & suum interit, & suum cuique tribuere & beneficia & dona à Deo accepta non vt sua sed aliena & mutuo data, intuetur, semper oculos erigit in propria fragilitatis & miseriae cognitionem, & id, quod foret, si Deus manum à subtraheret, & eam non tempore teneret & confer-

uaret. Quoque plura à Deo dona recepit, tanto se plus confundit & humiliet. S. Dorotheus ait: Vt in arboribus valde pomis oneratis, si quis ipse deprimit & incuruat ramos, & sibi ipse etiam ponere contingit & rumpitur, nusquam enim nullum fructum habet erectus & in altum sublatus est: & vtrique, dum truncan & incuruatem vergit, tam se inclinant, vt calamus ipse rumpi videatur: dum vero ipse erectus sunt malum est signum, & in incium, quod inanes & vacuae sint. Idem in spiritualibus accedit vbi illi, qui vacui & sine fructu sunt, erecti & eleuari incedunt, se quid esse putantes: illi vero, qui fructu & Dei donis onusti sunt, magis humiliantur & confunduntur.

Ex ipsiis Dei donis & beneficiis maiorem serui Dei se magis humiliandi, confundendi & in timore viuendi occasione caprant. Dicit S. Greg. vt ille qui mutuo accepit magnam pecuniam summam, ita de de acceptis nummis gaudet, vt letitia illa minuat, si cogitet, se obligatum illos restituere, & curam & sollicitudinem adfert, si tempore praefixo creditori suo satisfacere poterit: Idem & humili contigit, quo enim plura à Deo dona accipit, tanto se plus Deo debere agnoscit, & plus se illi obligatum ad seruendum, & videtur se maioribus hisce gratiis maiori seruitio non respondere, nec maiori seruitio maiori gratitudine non satisfacere, & exdit & sibi persuadet, quod cuiusque Deus dedisset, quod in eum contulit, eundem eo melius vsurum fuisse, & meliorem & gratiorem illo futurum. Haecque vna illarum considerationum est, quae seruos Dei multum humiliat & confundit, sciunt enim à Deo non solum exigendam peccatorum commissorum sed & donorum receptorum rationem, sciuntque cui multum datum, ab eo & multum perendum, & cui plus iniunctum, plus & exigendum. *Omnia autem, cui multum datum est, multum quaretur ab eo, & ei commendauerunt multum, plus petent ab eo:* dicit Christus Seruator noster. Abbas Macarius ait, humilem Dei dona

Dorotheus ser. de humilit. humilis quo plura Dei dona habet, eo magis se deprecatur, si in arboribus fructibus incuruat scit.

Superbus Dei donis vacuus extollitur, sicut arbor vacua fructibus.

Gregor. l. 22. mor. c. 5. & l. 9. in Euan.

Luc. 12. 48.

Humilis ob talenta non gloriatur. Macarius.

dona aspicere, ut Depositorium & Thesaurarium domini sui bona, qui ob illa non vanegloriatur, sed potius timet & sollicitus est, ob rationem, quam scit sibi reddendam, si sua culpa amittantur.

Humilis vilipendit neminem.
PLAUM.

Ex his aliud bonum & commodum oritur, quod vero humilis neminem spernat & vilipendat, etiam si illum in multa peccata & culpas labi cernat, nec ideo superbit, nec se aliis præfert, sed inde potius maioris humilitatis occasionem capiat, dum videt alium labi aduertere enim se & lapsum ex eadem esse massam, & altero labente se cadere, quantum ex se est.

Aug. in soliloq. c. 15.

Vt enim Sanctus Augustinus ait, non est peccatum, quod vnus committit, quod alter committere non posset, si manus Domini misericorditer illum non retineret. Ideoque quidam sanctorum Patrum audiens aliquem cecidisse amare flebat & dicebat: *Ille hodie, & ego cras*, quoniam & ego fragilis homo sum. *Homo sum, & humanum nihil à me alienum puto*: & quod lapsus non sim, singulari Dei beneficio adscribo. Vtique suadent Sancti si videamus cæcum, surdum, claudum vel infirmum, hæc omnia mala nostra reputemus beneficia, & Deo gratias agamus, quod nos non fecerit cecos, surdos, claudos vel infirmos, ut alios; sic & de omnium hominum peccatis existimandum est, nam in omnia illa labi potuissimus, nisi Dominus infinita sua misericordia nos liberasset. Hac ratione serui Dei in humilitate se conseruant, nec proximos contemnunt, nec alicui irascuntur, licet in multos errores, & peccata eum labi videant, secundum illud Sancti Gregorii: *Vera iustitia compassionem habet, falsa iustitia designationem*: quibus & illud Sancti Pauli memoria tenendum: *Considerans te ipsum, ne contemneris*. Ne forsitan & Dominus illos in eodem, quod damnant, centari permittat & suis exentis experiantur, quanta sit humilis fragilitas, quæ huius culpæ poena esse solet. In tribus dicebat quidam se-

Greg. hom. 34. super Euang. Galat. 6.1.

Resert Cassia. L. 5. de iust. tenet c. 3. de Abate Anacreto.

niorum patrum) iudicavi proximos & in tria hæc lapsus sum: *ut sciant gentes, quoniam homines sunt, & discamus neminem iudicare nec spernere.*

Psal. 91.

CAPVT XXXVIII.

De magnis beneficiis & gratis, quæ Deus humilibus præstat & quid causa, quod tam eos ex-tollat.

Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa. Hæc sunt Salomonis verba Dei diuina sapientia, cum qua sibi bona omnia aduenisse dicit. Sed & humilitati apte applicari possunt, & dici quod cum illa bona omnia veniant, quia & idem Sapientis, ubi humilitas est, esse & sapientiam: *Vbi est humilitas, ibi & sapientia*. Et alio loco dicit, habere humilitatem summam esse sapientiam & Propheta Dauid, Deum humilibus dare sapientiam. *Sapientiam præstans paruulis*, Ad hæc S. Scriptura id in propriis terminis tam in veteri quam nouo docet testamento, promittens aliquando humilibus, aliquando paruulis, aliquando pauperibus spiritu (hoc nomine designans vere humiles) magna Dei dona & gratias: *Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum & contritum spiritu & tremantem sermones meos*. In hunc dirigit Deus oculos, ut gratias illi largiatur & bonis repleat. Et Sancti Apostoli Petrus & Iacobus in suis Canonicis dicunt: *Deum superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*: Idemque sanctissima Angelorum Regina in suo cantico docet. *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles*: *Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes*. Idem antea prædixerat Propheta Dauid: *Quoniam tu populum humilem saluum facies, & oculos superbiorum humiliabis*. Idque quod Christus in Euangelio ait: *Quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur*. Ut aquæ, quæ in valles defluunt. *Qui emittit fontes in conuallibus*: sic & plu-

Sapientia datur humilibus.
Prou. 11.2.

Psal. 8.11.

Psal. 138.

Esa. 66.2.

1. Pet. 5.5.

Iacob. 4.6.

Luo. 1.16.

Psal. 17.21.

Luo. 14.11.

Psal. 103.10.

uix

uix diuinæ gratiæ ad humiles descen-
dunt. Vtque valles, ob abundantiam
aquarum, quas in se colligunt, solent fer-
tiliores esse & fructibus abundantes, &
valles abundabunt frumento: sic & abieci
& depressi in propriis oculis, cuiusmodi
sunt humiles; proficiunt, & multum fru-
ctum adferunt ob multa dona & gratias,
quæ à Deo acceperunt. Ait Sanctus Au-
gustinus, quod humilitas Deum ad se tra-
hat. *Altus est Deus, humilias te, & descen-
dit ad te, erigite te, & fugis à se. Quare quoni-
am excelsus est & humilia respicit & alta à
lōge cognoscit.* Scis causam, ait Augustinus,
Deus teste Regio propheta altus & supre-
mus est Dominus, & humilia respicit, &
illos respicere, est illos bonis implere, &
alia à longe cognoscit, ut enim dum quæ
à longe videmus, non illum cognoscimus
sic nec Deus superbos cognoscit, ut illis
gratiam largiatur. *Amen dico vobis, nescio
vos:* Dicit Deus impiis & superbis. Dicit S.
Bonaventura, sicut cera mollis valde dis-
posita est ad sigillum recipiendum, quod
imprimere volumus, sic & humilitas ani-
mam disponit ad virtutes & Dei dona re-
cipienda. In cōiuiuiis illis, quæ Ioseph fra-
tribus suis parauit, minimus meliorem
habebat portionem.

Sed videndum, quid causæ sit, quod
Deus humiles tam extollat, & tantis gra-
tiis cumulet. Causa est, quod omnia ad
Deum redeant, nam humilis nulla in
se extollit, nec quicquam sibi adscribit,
sed totum in Deum refert & illi omnem
gloriam & honorem dat. *Quoniam magna
potentia Dei solius, & ab humilibus honora-
tur:* His enim (dicit Deus) fidere licet
bona nostra, & nostra dona dare, nobis
enim non repugnabant, nec sibi attri-
buent: ideoque cum illis Deus tanquam
re propria agit, quod omnis gloria & ho-
nor illi cedat. Idem & apud nos videre est,
nam magnus aliquis princeps & Rex glō-
riatur & magnum dicit, si à terra susci-
tet pauperem, & eum faciat, quod non
erat, nec habebat, in hoc enim magis ap-
paret liberalitas & magnitudo Regis,
& postea dicitur factura illius esse.

Rodriguez exercit. pars 2.

Ideoque ait Sanctus Apostolus Paulus.
*Habemus thesaurum istum in vasis fictili-
bus, ut sublimitas sit virtutis Dei, &
non ex nobis, qui vasa fictilia su-
mus.*

2 Cor. 4. 7.

Hincque est, quod Deus humiles tam
extollat, & tot beneficiis donet, & super-
bos admittat inanes nam superbus mul-
tum sibi fidit, suæque diligentia & indu-
stria nititur, & sibi multa adscribit & va-
ne in his gloriatur, si prospere negoti-
um cedat, quasi suis viribus & diligentia
confectum foret, idque totum Deo substra-
hit, se gloria & honore eo extollens, qui
solius Dei est. Simulatque in oratione sta-
mus & aliquid oriatur deuotionis, & vel
vnica fluit lachrymula, videmur nobis
spirituales & deuoti esse.

Et subinde etiam nos aliis præferi-
mus, & videntur aliis non tam profecisse
vel non tam spirituales esse, nec eo per-
uenisse. Idque causa est, quod maiorem
à Deo non referamus gratiam, imo sub-
inde & auferat, quod ante dederat, ne
bonum nobis male vertatur, nec alius in
infirmatatem, theriaca in venenum, & ne
accepta dona & beneficia maiori nobis
condemnationi sint, eo quod iis male v-
tamur. Vt enim agro, qui ex stoma-
cho laborat, non datur cibis, quantum-
uis bonus, ut gallina, vel aliud simile,
nisi parum admodum, quod vires non
habeat ad plus digerendum & si plus de-
tur, damno erit, & in malos humores
mutabitur.

Superbia pri-
us nos gra-
tia.

Oleum illud Elizei prophetæ non ces-
sabat fluere, nisi vasis deficientibus, in
quæ reciperetur; quibus non præsentibus
dicit Sacra scriptura: *stetitque oleum:* huius-
modi & est oleum diuinæ misericordiæ,
quod limitem ex se non habet, nam ex Dei
parte eius gratia & misericordiæ termi-
num non habent. *Non est abbreviata ma-
nus Domini,* nec conditio eius mutata est,
Deus enim non mutatur, nec mutari po-
test, sed semper in eodem statu permanet,
& plus petit ille dare, quam nos accipere.
Defectus ex nostra est parte, quod vasa
vacua non habeamus, ad Dei gratiarum

Oleum non
deficiens est
misericordiæ
Dei.
4. Reg. 4. 6.

Esai. 56. 2.

& mi-

& misericordiarum oleum recipiendum, valde pleni nostri ipsorum sumus, & multum mediis nostris confidimus. Humilitas & sui cognitio hominem à se ipso liberat & expedit, facitque ut sibi non fidat, & humana omnia media reiiciat, nihilque sibi attribuat sed totum Deo, & huiusmodi pleno cornu & manu gratias confert. *Humiliare Deo, & expecta manus*

Ecol. 13. 9.

rui

CAPVT XXXIX.

Quantum conferat nos ad humilitatem dare, ut ea suppleamus, quod in virtute & perfectione deest, & cur Deus non nos castiget & humiliet.

*Ber. serm. de
clue. 1. serm.
26.

Humilitas
supplet omnes
defectus.
Iob. 9. 3.

Bern. serm. de
nat. 103. Bap.
& de interio-
ri domo c. 37.
S. Dorothei, de
humilitate.

SANCTVS Bernardus ait: *Stultum est, qui confidit, nisi in sola humilitate, quia apud Deum, fratres, ius habere non possumus, quoniam in multis offendimus omnes: ideoque ius nullum habemus, nisi ut castigemur. Si homo cum Deo intrare voluerit in iudicium dicit Iob: non poterit ei unum respondere pro mille, Quid ergo restat, nisi ad humilitatem remedia tota mente confugere, & quicquid in alius minus habemus, de ea supplere. Et eo quod remedium hoc magni ponderis sit sapius à Sancto repetitur his & similibus verbis: Quicquid vero minus est feruoris, humili-*

tas suppleat pura confessionis. Quicquid deest bonæ conscientie, verecundia & quicquid feruoris & perfectionis, confusione supple. Et Sanctus Dorotheus inquit Abbatem Ioannem hoc multum commendasse & dixisse: Humiliemus nos paulisper, ut salutem animam nostram consequamur, & si propter imbecillitatem laborare non possumus, humiliare saltem nos ipsos siudeamus. Fratres mei, dum postmodum ita commissa peccata, te in habilem defectu sanctitatis, sentis recta & plana humilitatis viam incedere, aliud enim aptum medium non inue-

nies ad salutem tuam. Si tibi videre in orationem te non posse intrare, in tui confusione intra & si videre tibi talentum ad magna non habere, humilitatem serua, & ea omnium defectu supplebis.

Consideremus hic, quam parum requiratur, & quod paucis Deus contentus sit. Petit nostre vilitati nos conformemur, utque nos noscamus & humiliemus. Si Deus magna ieiunia, austeras penitentias, altas contemplatione, exigeret, possent se aliqui excusare, dicentes se ad vnam vires non habere, nec ad aliud talentum & habilitatem. Sed num humiliare nos non possumus? hic nulla valet ratio nec excusatio. Non licet tibi dicere, te robur & vires ut te humiles, vel ad id talentum vel habilitatem non habeas.

Nihil facilius est volenti, quam humiliare semetipsum: dicit Sanctus Bernardus. Hoc omnes possumus, & satis materiam ad hoc intra nos habemus. *Humiliatio tua in medio tui.* Confugiamus ergo ad humilitatem, & confusione suppleamus quod nobis deest perfectionis, hacque ratione Dei præcordia ad misericordiam & veniam flectemus. Licet pauper sis, esto humilis, hocque modo Deum mouebis & ei satisfacies de rebus, quæ Deo exosa sunt, ponit Sapiens pro primo. *Pauperem superbum, qui & homines offendit.*

Præterea humiliemus nos, ne nos humiliet Deus, quod sæpius facere solet. *Quis se exaltat, humiliabitur.* Si ergo non vis, te humiliet Deus, humilia te ipsum. Quod sane consideratione dignum punctum, quodque iustum examen meretur. Sanctus Gregorius ait: Plerumque omnipotens Dominus rectorum mentes quamuis maior ex parte perficit, imperfecius tamen in aliquibus esse permittit, ut videlicet miris virtutibus rutilent, imperfectionibus tædæto tæbeant, & de magnis se non extollant, dum adhuc contra minima inuidentes laberentur. Denique cum extrema vincere non valeant, de præcipuis actibus superbiere non audeant. Nolli, quantum Deus humi-

litem superbiſſant.

Bern. serm. de
ieiuniis
Mich. 6. 14.

Ex. 18. 14.
Imperfecti
nos permittit
Deus perse-
cutari ne exal-
tentur
Greg. in ps.
4. p. 1. fine c.
134. 2000. c.
15. c. 13. 1111.
c. 14.

In venialia
peccata laben-
tur aliqui ne
superbiſſant.

litem amet, quantoque odio prosequatur superbiam & presumptionem? tum odit, ut permittat, ut in peccata venialia & paruos defectus labamur, ut hic nos doceat, quandoquidem nobis à parvis peccatis & tentationibus cauere non possumus, & quotidie nos labi cernamus in parua & facilia superatu, nobis certo persuaedamus, vires nobis non suppetere ad maiora superanda, & ideo in magnis non superbiamus, nec quid nobis adscribamus, sed semper simus in timore & humilitate, à Deo gratiam & auxilium postulantes. Idem Sanctus Bernardus docet, estque communis sanctorum doctrina Sanctus Augustinus in illa Sancti Ioannis verba: *Et sine ipso factum est nihil*, & S. Hieronymus in illa Ioel: *Et reddam vobis annos, quos comedit locusta, bruchus, & rubigo & eruca*, Deum, ut hominem humiliaret, & eius superbiam contunderet, viles, & paruos vermes & hæc animalcula creasse, quæ nobis tam molesta sunt. Et potest Deus, ut superbium Pharaonis populum subiugaret, immittere vrsos, leones & serpentes; sed eorum superbiam vilissimis animalculis, ut muscis, culicibus & ranis, ut eos humiliaret, domare voluit. Ut ergo humiliemur & confundamur, permittit Deus, ut nos impugnent prauæ tentationes, & muscæ & reculæ, quæ nihil omnino ponderis habere videntur. Si attente consideremus & subsistamus in eo, quod nos turbat & inquietos reddit; recipiā reperiemus illa huiusmodi esse, ut bene excussa nihil momenti & substantiæ habeant: nescio quod verbum mihi dictum sit, & quam obrem sic mihi sit dictum, vel cur videantur nihil me fecisse. Ex musca per aera volante, solet aliquando quis turrem venti exstruere, & vnum alteri addendo, sese inquietum reddere. Quid futurum censes, si Deus tigrem leonemue emitteret, dum tam te turbat musca, quid fieret, si grauis aliqua ingrueret tentatio? Tali modo ex his eruenda maioris humilitatis & confusionis materia. Sique hanc eruis, ait Diuus Bernardus: *Præ dispensatione nobiscum*

agitur, ut non penitus auferantur, multum enim ad conseruandam humilitatem conferunt.

Sed si minuta hæc non sufficiunt, sciendum Deum ulterius progressurum quod carissime emes, quod solicus est facere. Tanto odio superbiam & presumptionem prosequitur, & tam humilitatem diligit, ut sancti dicant Deum *in isto & secreto suo iudicio*, permittere, ut quis in mortale peccatum labatur, ut se humiliet, & quamuis in non quodcunque, sed in carnalia peccata, quæ sunt omnium turpissima & in honestissima, quo se se plus humiliet Deus (aiunt) manifesta luxuria occultam punit superbiam: ad quod probandum allegant id quod Sanctus Paulus de superbis ait philosophis, quod Deus propter superbiam tradidit in cordis sui desideria: *In immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis, in passionem ignominia*. Lapsi sunt in inonestia, turpissima & nefanda crimina, permittente Deo, ut sic humiliemur & confundamur, videntes se bestias, ut Nabuchodonosor, factos animo, conuersatione & commercio cum bestiis. *Quis non timebit te o Rex gentium? Quis non tantam pœnam horrebit: nulla enim, inferno excepto, maior. Imo & inferni peius est peccatum. Quis nouit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare?*

Aduertunt sancti duplici Deum ad nos misericordiæ genere uti, magno videlicet & paruo. Misericordia parua est, dum in parua miseria succurrit, cuiusmodi est temporalis, quæ solum corporis est: magna vero misericordia dicitur, dum magna in miseria, quæ in spiritualibus accidit, auxilio nobis est. Ideoque David, dum hac in miseria se videret à Deo desertum ob adulterium & homicidium commissum, magna voce exclamat & magnam à Deo misericordiam efflagitat, dū ait: *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam*. Dicunt quoque in Deo plenam magnam ut paruam iram esse; paruam eam vocant, dum hic temporali punit aduersitate, bonorum & sanitatis amissio-

Greg. l. 26.
mor. cap. 13.
Isido. de summo bono l. 2.
c. 39.
ad Rom. 1. 24.

Jerem. 10. 7.

Psal. 89. 11.

Psal. 50. 3.
Ira Dei duplex.

ne, & similibus quæ solum corporis sunt: iram vero magnam, dum pœna, etiam usque ad animæ interiora penetrat, secundum illud Ieremiæ: *Eccc peruenit gladius usque ad animam*, & illud, quod Deus per prophetam Zachariam dicit: *Ira magna ego irascor super gentes opulentas*: Dum aliquem deserit Deus & permittit labi in lethalia peccata in aliorum peccatorum pœnam; hæc magna Dei ira est, hæc furoris diuini, non patris, sed iusti & seueri Iudicis vulnera. De quibus illud Ieremiæ intelligi potest: *Plaga inimici percussit te, castigatione crudeli*. Ideoque ait Sapiens: *Fons profundus aliena, cui iratus est Dominus, incidet in eam*.

Superbia deformitas.

Aug. l. 14. de ciuit. d. 3. ser. 33. de 7. Domino.

Qui ignoramus superbia deformitas.

Mat. 23. 33.

Denique tantum malum est superbia tamque Deo exosum, vt sancti dicant, subinde superbo bonum & vile esse, vt Deus hac eum pœna afficiat, vt tali modo à superbia, quam habet, sanetur. Ideoque ait Sanctus Augustinus: *Audeo dicere superbius esse utile cadere in aliquod apertum manifestumque peccatum, unde sibi displiceant, qui tam sibi placendo ceciderunt*, quamuis non senserant secundum illud Sapientis: *Contritionem præcedit superbia, & antequam exaltatur spiritus*. Idem asserunt Gregorius & Basilus. Querit Sanctus Gregorius occasione peccati Dauid, cur Deus, quos elegit & ad vitam æternam prædestinauit, & suis variis donis cumulauit, aliquando in peccata & aliquando carnalia & turpia labi permittat? Respondet causam esse, quod qui præclara sunt dona adepti, in superbiam cadant, quæ aliquando ita visceribus implexa est, vt ipsi etiam non aduertant, quodque ipsi tibi grati & fidentes, tales & se Deo esse existant. Vt Sancto Apostolo Petro contigit, qui verba illa, quæ proferebat, superbiam non olere putabat. Quamuis omnes scandalizentur, ego nõ scandalizabor, sed potius magnam animi fortitudinem & magnum in Magistrum suum amorẽ. Ad huiusmodi ergo tam seueras & simulatas, superbias in quas quis lapsus est & non cognoscit, tanandas per-

mittit Deus, vt talis in exteriora & manifesta peccata turpia & inhonesta labatur, hæc enim cognitio faciliora, & manifestiora, hincque intelligit aliud illud occultum superbiam malum, quod ante non aduertebat, & curare non satagebat, & se perdidisset, & manifesto illo lapsu agnoscit, & coram Deo humilior pro vno & altero pœnitentia satisfacit, & vtrique malo medetur. Vt videre est in Sancto Petro, qui per exteriorẽ & manifestum lapsum venit in occultam superbiam, quam habuerat, cognitionem, & desieuit & deleuit vtrumque peccatum; sicque illi lapsu vrilis fuit. Idem & Dauid vsu venit, ideoque dicit Psalmo 118. versiculo 71. *Bonum mihi quia humiliasti me, vt discam iustificaciones tuas*. Carissime mihi Domine stetit, & fateor, sed bonum mihi fuit, quod me humiliaueris, vt discam qua ratione mihi posthac seruendum sit tibi, nec mihi fidere. Vt dum expertus medicus non potest toti dolori mederi, quod humores maligni & rebelles sint, quos digerere & superare non potest, studet illos exterius euocare, & per exteriores partes propulsare, vt tanto dolorem facilius sanet. Sic & Deus vt curet arrogantes rebelles animas, in graues & exteriores culpas easdem labi permittit, vt se sic agnoscant & humilient, & exteriora deiectione curetur malignus & pestilens ille humor interior. Verbum hoc est, quod facit Deus in Israel vt omni, qui hoc audierit, tinniant timore aures eius. Hæc magnæ sunt Dei punitiones, quæ suo auditu tremere carnes faciunt.

Cum tamen Deus tam benignus & misericors sit, hac tam rigida pœna nec hoc tam infelici & lamentabili medio in hominem non vtitur, nisi ante suauioribus & faciliioribus mediis vsus sit. Mittente alias occasiones, & dulciores medicinas & remedia experitur, vt nos humiliet, aliquando infirmitatẽ, aliquando contradictionẽ, & detractionẽ, aliquando ignominiam, & vt quis honore & dignitatẽ suam exuat. Dũq; hæc tẽporalia nobis humiliat-

D. Petrus lapsus superbiã suam agnouit.

Ierem. 17. 1. Reg. 3. 11.

Gratus enim Deum puniri pauperem si suauiter reuertatur in gratiam.

dis non sufficiunt, ad spiritualia recurrit, incipiendo à parvis, & post graues & vehementes tentationes permittendo, talesque, vt nos eo perducant, vt dubitemus an consentiamus nec ne: vt quis sic aduertat & experiatur, quod ex se nec suis viribus illas vincere non posset, sicque vsu ipso intelligat & experiatur suam fragilitatem, quamque opus illi sit diuino auxilio, & viribus propriis diffidat, & se humiliet dumque omnibus his remediis non proficitur, accedit aliud illud tam rigidum & carum, vt permittatur homo in lætale crimen labi, & à tentatione superari. Tunc superuenit titio ille inferni ignis quo sic tandem iam oculis fractis intelligat homo, quis sit, & se humiliet, quod ante clementia facere noluit.

Ex prædictis facile cuius intelligere erit, quanti intersit nostra humiles esse, nec nobis fidere, nec præsumere. Vt sic quisque se excutiat, & videat, qua ratione occasionibus vt se humiliet, à Deo immisiss vratur, qui vt pater & medicus, clemens ea prius vsurpat, ne postea mediis illis rigidis & tam caris opus sit. Castiga me Domine castigatione paterna, sana superbiam laboribus, infirmitatibus, ignominiiis & iniuriis, & cuiuscunque generis volueris, humiliationibus, nec permittit me in mortale peccatum labi. Da diabolo veniam, vt me tangat in honore, sanitate & bonis, & me alterum faciat Iob: *Veruntamen animam meam serua.* Sic tamen ne te Domine à me separe, nec permittas me à te separari, hoc enim modo nulla tribulatio, quæ mihi aduenerit, me damnabit; sed potius mihi proderit ad humilitatem parandam, quam tantopere dele&aris.

CAPVT XL.

Supra dicta aliquot exemplis confirmantur.

Seuer. Sulpit. dial. 1. §. 14. NARRANT Seuerus Sulpitius & Surnius in vita S. Seuerini Abbatis, de

sancto quodam viro virtutibus & miraculis claro, quod agros sanauerit, demonia ex corporibus eiecerit, & alia miranda fecerit. Quam ob causam ex omnibus orbis partibus, ad eum visendum accurrebant magnates & Episcopi, qui magnū bonū ducebant, si vestitum eius tangere, & ab eo accipere benedictionem liceret. Sentiebat sanctus ob hæc animum eius vanitatem aliquam incipere intrare. Et partim aduertens quod populi concursus impedire nequiret, partim quod se importunitate vanarum harum cogitationum expedire non posset, multum dolebat & affligebatur. Quodam die orationi se dans multa cum instantia à Deo petebat, vt remedium aliquod huic tentationi adferret: & vt in humilitate persistere posset, permitteret diabolo, vt corpus eius intraret ad aliquod tempus, & vt alios ab eo possessos vexaret. Exaudit Deus eius orationem, & ingreditur illum diabolus, & horrore & admiratione dignum erat, eum, cui paulo ante possessi à demonibus adducebantur, vt eos curaret, videre nunc catenis vinctum & possessum & furentem, & duci ad alios, vt exorcizaretur, & de eo fieret, quod solet similibus contingere. Sicque habitus fuit quinque menses, quibus finitis sanatus & liberatus fuit, non solum à diabolo, qui corpus eius intrauerat, sed & à superbia & vanitate, quæ animam eius subierat.

Simile refert Surius exemplum, dicitque S. Abbatem Seuerinum in suo monasterio habuisse tres monachos arrogantibus, & superbia vanitateque infectos: cuius eos quidem monuerat, sed ipsi in malo perseverabant. Sanctus, cui nihil tam cordi erat, quam vt se corrigerent & essent humiles, cum lachrymis Deum precabatur, illos corripere, & manu sua castigaret, vt vel sic se emendarent & humiliarent. Et antequam ab oratione desisteret; permittit Deus, vt tres diaboli illos intrarent & vexarent, & illi clamoribus, suam proderent superbiam & cordis tumorem. Pona sane culpæ proportionata,

Surius 8. di. Ianuarii.

Sanctus à demone obsessi obtinuit vt humiliaretur.

Surius, vq supra.

Superbi à demone obsidentur & emendantur.

tionata, ut spiritus superbiæ intrarent superbia & vanitate plena corpora. Et quandoquidem nouerat Deus, nihil tam ipsis humiliaturum, fuerunt hoc in statu quadraginta dies, quibus finitis rogabat Deum sanctus Abbas, eos à dæmone liberaret, quo. & impetrauit, & fuerunt lavati corpore & anima, & hac punitione a Deo humiliati.

*Cæsarius l. 4.
dialogorum
c. 5.*

Refert Cæsarius ad quoddam Cisterciensis ordinis monasterium quendam à dæmone obiectum adductum fuisse, ut liberaretur. Exiit Prior, & ad hunc secum iuuenem quendam Religiosum, qui apud alios ob virtutis opinionem bene audiebatur, & quem Prior ingenua & castam ferebat. Dixitq. Prior dæmolo: Si monachus hicubeat te exire; audebitne manere? Respondet Dæmon: Non illum metuo, superbus enim est.

*Dæmon non
obedit super-
bia.
Climac. c. 25.*

Narrat S. Ioannes Climachus, quod peruersi spiritus quodam tempore ceperunt in corde eiusdem fortissimi Christiani athletæ, quia hac in humiliatis virtute decertabat, spargere quasdam laudes. Ipse vero diuina inspiratione motus breuissimum medium, ad malignorum spirituum peruersitatem superandam inuenit & scripsit in cellæ suæ pariete aliquarum maximarum virtutum nomina, videlicet, perfectæ charitatis, profundissimæ humilitatis, Angelicæ castitatis,

*Tentationes
dæmonis qui-
dam superat
humilitate.*

purissimæ & altissimæ orationis, & aliarum similium. Et incipientibus malis hisce tentationibus mentem eius subire; respondebat diabolis: Eamus ad examen, & lecto nomine profundissimæ humilitatis, Angelicæ castitatis, purissimæ & altissimæ orationis, & aliarum similium. Et incipientibus malis hisce tentationibus mentem eius subire; respondebat diabolis: Eamus ad examen & lecto nomine profundissimæ humilitatis, respondebat ille: Hanc non habeo, nam profunda contentus essem, nescio an primum gradum consecutus sim. Lectoque charitatis perfectæ nomine dicebat charitatem quidem habeo: sed perfectam ignoro, nam non valde perfecta est, cum fratribus ~~illis~~ aliquando voce alta & morosa loquor. Angelicæ castitatis lecto titulo: minime (dicebat) nam malas multas cogitationes & peruersos motus in me sentio. Orationis altissimæ: non sic est, nam dormis & multum in illa distrahor. Sibi que post dicebat, posteaquam omnes has allecurus es virtutes, adhuc tibi dicendum est, te seruum inutilem esse, teque talem reputare, secundum quod dicit Christus seruator noster:

Cum feceritis omnia que precepta sunt vobis, dicite: Serui inutiles sumus. Quid ergo iam es, cum tam procul ab illis distas. Luc. 17. 10.

Te serva
eride, qui
regasti
ritum
vassum
iunges, et
illum

m

Am

TRACTATUS QUARTVS.

De Tentationibus.

CAPVT I.

In hac vita non defecturas tentationes.

Illi accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & prepara animam tuam ad tentationem: ait sapienter S. Hieronymus in illud Ecclesiastæ: Tempus

belli, & tempus pacis, dicit, quamdiu in hoc mundo sumus, tempus belli esse, & postquam ad aliam transferimus vitam, tempus pacis futurum: Et factus est in pace locus eius. Vnde nostra hæc ciuitas celestis nomen accepit Ierusalem, quod est, visio pacis. Nemo ergo se nunc putet securum tempore belli, ubi certandum est, & Apostolica arma tractanda, ut victores quondam requiescamus in pace. dicit quidam S. Augustinus in illud S. Pauli: Non enim quod volo bonum, hoc facio: dicit hic iusti hominis vitam militiam esse non triumphum, ideoque nunc bellicæ voces audiuntur, ut sunt hæc Apostoli sentientis repugnantiam & contradictionem carnis aduersus bonum, & magnam ad malum inclinationem, & desiderantis se ab illa liberari: Non enim quod volo bonum hoc facio, sed quod nolo malum. Et video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuam me in lege peccati quæ est in membris meis. Vox vero triumphi post audietur, dum, teste Apostolo, hoc corpus corruptibile & mortale induerit incorruptionem & immortalitatem. Et vox triumphi, quæ tunc audiebatur, teste eodem Apostolo, erit:

Absorpta est mors in victoria, ubi est mors victoria tua: ubi est mors stimulus tuus? Totum hoc verbis illis breuibus concludit Iob: Multa est hominis vita super terram, & sicut dies mercenarii dies eius. Vt enim mercenarii est totam diem laborare & se defatigare, & postea sequitur præmium & quies; sic & nobis dies huius vitæ laboris & tentationis plenus est, & post præmium & quietem adipiscemur secundum laborem impensum.

Vt vero in particulari huius certaminis causa examinetur, eam in Canonica sua adfert sanctus Apostolus Iacobus: Vnde bella & lites in vobis? nonne hinc ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris? In nobis ipsis habemus causam & radicem, quæ est rebellio & contradictio ad omne bonum, quæ in carne nostra post peccatum mansit. Etiam carnis nostræ terra maledicta fuit, ideoque carduos germinat & spinas, quæ nos continue pungunt & vexant. Allegant ad hoc sancti similitudinem nauiculæ, quam ut dicit S. Evangelium incipiente vela dare ventis, mare turbatum est, & tempestas & vnde tantæ ortæ, ut fluctibus tegeretur, qui illam demergere volebant. Idem est de anima nostra, quæ in hac corporis nostri nauicula perforata & hiulca nauigat, quæ & aquam admittit, & venti & vndæ inordinatorum appetitum

1. Ad Cor.
15. 53.

Iob. 7. 1.

Causa tentationum rebellio carnis.
Iacob. 4. 1.

Matth. 8. 14.

Ecclesi. 3. 1.
Hieronymus.
Ecclesi. 3. 8.

Psal. 75. 7.

Aug. serm.
45. de tempore
Ad Rom. 7.
15 & 24.

tituum & motuum insurgunt, quæ illam demergere & in fundum detrudere tentant. *Sap 9. 5.* Corpua quod corrumpitur, aggravat animam.

Sic ut continuarum tentationum causa sit naturæ nostræ corruptela, & ille *fo- mes peccati* & prava propensio, quæ nobis post peccatum inhæsit. Mansit domi nostræ apud nos maximus hostis, qui nobis acerrimum mouet bellum. Vnde nihil habet homo, quod miretur, dum se a tentationibus molestatum sentit, est enim Adæ filius, natus & conceptus in peccato. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea: & non potest esse sine tentationibus & malis inclinationibus, & appetitibus, quæ continuum illi moueant bellum.*

Hieronymus. Hincque recte aduertit S. Hieronymus, in oratione quam Christus Dominus noster nos docuit, non dici, ut petamus à Deo ne tentationes habeamus, id enim fieri non potest. *Impossibile enim est humanam animam non tentari, sed ne nos inducat in tentationem.* Idque est, quod alio loco Christus suis dicebat discipulis: *Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem.* Dicit S. Hieronymus: *In tentationem intrare non est tentari, sed vinci à tentatione.* S. Patriarcha Ioseph fuit ab adulterio tentatus, sed à tentatione victus non fuit. Sancta etiam Sulsanna eodem modo fuit tentata, sed adiuuu eam Dominus, ne in tentationem intraret. Hoc ergo est, quod in oratione dominica Deum petimus, ut gratiam nobis & fortitudinem largiatur, ut non labamur, nec a tentatione vincamur. *Non tentationem penitus resutantes, sed vires sustinendi in tentationibus deprecantes.* Et in epistola ad Heliodorum ait: *Erras frater, erras, si putas unquam Christianum persecutionem non pati.* Tunc maxime impugnaris, si te impugnari nescis. Tunc tibi diabolus maximum bellum mouet, quando tibi bellum non esse videtur. *Adversarius noster tanquam leo rugiens,*

aliquem deuorare quarens, circumis, & tu pacem putas? Sedet in insidiis cum diuitibus, ut in oculis interficiat innocentem, oculi eius in pauperem respiciant, insidiantur in abscondito, quasi leo in spelunca sua. Absconditus est, insidias fruit, & tu securum credis? dolus hic latet, nam vita hæc tempus belli & certaminis est, mirari tentationes idem est, ac si miles bombardæ sonum miraretur, & ideo miliam deserere vellet, vel si quis sentiens stomachum nausea vexari, nauem exire vellet.

Dicit S. Gregorius aliquorum errorem esse, qui dum aliqua graui premuntur tentatione, credunt secum conclamarum esse, & Deum eorum esse oblitum, & sua illos gratia excidisse. Toto erras cælo, sed potius sciendum, quod habere tentationes non solum est hominibus valde consuetum, sed & spiritualibus, & qui virtuti & perfectioni student, valde proprium, ut satis expresse verbis prædictis docet Sapiens. Idemque ait S. Apostolus Paulus: *Omnes, qui pie volunt viuere in Christo Iesu, persecutionem patientur, & tentationibus exagitabuntur: alii vero vix norunt, quid sit persecutio, & rebellio, & bellum, quod caro mouet aduersus spiritum, sed potius delicias reputant.* Aduertit hoc recte S. Augustinus in illa S. Pauli verba: *Caro concupiscit aduersus spiritum, dum ait: In bonis concupiscit aduersus spiritum, nam in malis non habet contra quem concupiscere, ideoque hi luctam carnis non sentiunt contra spiritum, nullus enim spiritus est, qui contradicat & cum illa pugnet.* Ideoque diabolo tempus inutiliter non est tradendum in talibus opugnandis, quandoquidem hi sine tentatione sequuntur propria voluntate & sine contradictione se reddunt. Nō veniunt venatores iumeta, sed ceruos & damas, qui veloci cursu se in montes proripiunt. *Qui perfecit pedes meos tanquam ceruorum, & super excelsa statuens me.* Hos veniuntur diabolus, qui ceruorum & damarum, veloci-

Greg. lib. 2. mor. c. 13.

Tentatio si- gnum est hu- manum.

2. ad Tim. 3. 12.

Augusti de verb. Domini in Euang. secund. Ioan. serm. 41. Bonos tentat diabolus.

Psal. 17. 34.

1. Pet. 5. 8.

Tentatio consuetudo. Hieron.

velocitate ad culmen perfectionis currunt, iisque laqueos & tentationes tendit, alios vero, qui ut iumenta viuunt, penes se & in potestate sua habet, nec opus ut illos venarum exeat. *Eos enim pulsare negligit, quos quiesco iure possidere se sentit*, dicit S. Gregorius. Ideoque non solum non mirandum nobis, si tentationes sentiamus, sed potius illas boni signi loco habere, ut recte innuit S. Ioannes Climachus. Nullum certius argumentum est, quod daemones victi à nobis sint, quam si nos acerrime oppugnant. Id enim ideo fit, quod iis rebellatis, & eorum te iugo & iuri substraxeris, idcircoque te persequitur diabolus, tibi que inuidet, quod si non esset, non tam te persequeretur.

CAPVT II.

*Alios initio conuersionis tentari,
alios post conuersionem.*

S. Gregorius notat aliquos initio conuersionis hoc tentationis bellum sentire incipere, dumque se recipiunt & virtutem amplectantur. Adque id applicat Christi Seruatoris nostri exemplum, qui idem in se voluit demonstrare & exhibere, mira quadam dispensatione, non enim permisit se à Dæmonio tentare, nisi postquam baptizatus abiit in desertum, ut ieiunaret & oraret & penitentia opera faceret. Tunc dicit Euangelium diabolus accessisse ut eum tentaret. Quo (ut ait S. Gregorius) Christus Seruator noster omnes admonitos voluit, quo membra & filii eius futuri erant, dum se retrahunt & virtuti studere volunt tentationes sensuros, valde enim diabolo proprium est, tunc eos inuadere ut postquam filii Israel Ægypto emerant; statim collegit Pharaon exercitum & omnem potentiam ut illos inuaderet, & Laban videns Iacob à se recess-

sisse, magno cum furore & populo persecutus est eum, & postquam diabolus ex homine exierat assumpsit septem alios spiritus nequiores se, ut in illum reuerteretur, ut ille qui exercitum conscribit contra eum, qui illi rebellant, ut illum rursus subiugent. Idem & in usu est diabolo, dum videt aliquem sibi refragari, & velle iugum & dominium ipsius excutere, magis sauit & crudeliorem se monstrat, & maioribus viribus in illum ruit. Hic allegat S. Gregorius id, quod S. Marcus dicit, dum Christus Seruator noster eijceret dæmonium illud inmundum, surdum & mutum. Et exclamans *Et multum discerpens eum exiit ab eo*: ubi dicit Sanctus: Ecce eum non discerperat, cum tenebat, exiens discerpit: ut intelligamus, illud tunc maxime conari nos turbare & molestare, dum ab eo desciscimus.

Præterea dicit S. Gregorius, Deum permittere & velle, ut conuersionis principio tentemur, ne quis cogitet se propterea sanctum, quod malæ vitæ valedixerit, & bonæ se dedit: huiusmodi enim cogitationes talibus surrepere solent. Etiam quod securitas negligentia mater sit, & ne bonæ vitæ, quam adiit, securitas illum negligentior reddat; permittit Deus tentationes illum inuadere, ut sic certior fiat, quæ illum manent pericula, quo sic exciteretur, & ad diligentiam & sollicitudinem prouocetur.

S. Ioannes Climachus ait, nouæ vitæ nouitatem solere fastidium & onus parere ei, qui malæ vitæ ante affluebat: & in ipso virtutis amplexu se prodit & sentitur contradictio & vitii pugna, quod vix ruti repugnat ut quis tum demum sentiat se captum, dum laqueum exire conatur. Ideoque nulli mirandum, nec animo cadendum, si initio difficultates & tentationes sentiat, id enim plerumque ita accidit. Addit præterea S. Gregorius, aliquando fieri, ut ille, qui mundum & vitia dereliquit, & incipit Deo seruire, talibus vexetur tentationibus, quales nunquam

ante conversionem erat expertus. Sed hoc
nō dicit ideo accidere, quod talium ten-
tationum radix ante in illo non erat. Pre-
tamen erat, sed non videbatur nec appa-
rebat, & nunc se tandem vidē in la-
pideb. ut dum homo variis distrahitur oc-
cupationibus, sapiens se non novit, & ne
quid intus fiat, sed dum se colligit & in-
teredit, tunc agnoscit malas radices, quae
a mente germinabant. Similisque est
carduus, qui secundum viam nascitur,
& cum iam praeteritum pedibus
conculcatur, qui tunc non apparet, &
quoniam spinarum non videatur, ta-
men sub terra radix occultatur, quae post
non conculcata, germinat & spinas pro-
fert. Sic & in saecularibus dicit sapiens
tentationum radicem occultari, nec ex-
ternis videri, quod sicut carduus se-
cundum viam satis conculcatur à
transiuntibus, & cogitationum diver-
sitate, quae valent & veniunt, & a variis
occupationibus & sollicitudinibus, qui-
bus non implicatur. Dum vero quis ab
omnibus liberatur, & se de servitio
manipulat, tunc quia nullus est, qui car-
dum calcet, se videndum dat, & appa-
ret, quod intus celabatur, & tentatio-
num spinae & punctiones sentiuntur,
quae ex mala radice germinant. Haecque
& causa est, quod aliqui maioribus &
frequentioribus tentationibus impetan-
tur. Quoniam tempore, quam dum offi-
cibus & occupationibus exterioribus detin-
entur. Sic ut si quis in Religione eas
sentiat tentationes, quas ante conversionem
nunquam admitterat, non est quod
tam peior sit, quam ante in mundo, sed
quod tunc homo non se videt accipere,
nec autem malas inclinationes & in-
clinatos appetitus videre & nosse incipit.
Ideoque commendandum non ut radix illa ab-
fcondatur, sed potius extirpetur.

Gregorius.
Qui incipi-
entes in pri-
cipio Deum
non semper
feruntur.

Ad hoc repetitur aut S. Gregorius, qui con-
versionis initio tentationibus non vexan-
tur, sed magnam pacem & delectationem &
consolationem sentiunt, quoniam cum per
eal deus tentatione percutitur. Quoniam a di-
vina Maiestate utitur, quod cum deo deo-

nirur, ut his virtutis via aspera & difficilis
non videatur, animoque cadunt, & ad id
revertantur, quod paulo ante deseruerunt.
Vt factum per pulchrum deus habuit, quod nos si-
mili ab eis. S. Gregorius in libro de tentatione
Philistinorum, cuius & rationem
facit textus hanc allegat. Ne forte pa-
ceret eum, si vidisset adversum se bella con-
surgere, & reverteretur in Aegyptum, sed po-
tius illum multis beneficiis protegitus
est, & propter eum plura mira &
miracula fecit. Sed postea cum in Aeg-
iptum iam mare rubrum transierant, & e-
rant in deserto, & ad eum non pertineant,
multis eos laboribus & tentationibus
probavit, antequam promissionis terram
ingererentur. Idemque & de sanctis man-
dum deserunt, sanctas dicit contingere,
& Deum principio tentationes aderte-
ne, quod adhuc renelli in virtute sint,
terreantur, & ad seculum redeant. Sa-
uiter cum illis Deus initio agit, & obla-
tiones & consolationem dat, ut in vi-
tate via Domini degustata, postea fac-
lius bellum & tentationum molestias &
labores ferant, idque tanto melius, quan-
to plus Deum gustant, & reipsa experti,
quam serviri & diligere mereantur. Ideoque
Deus Dominus noster ante S. Petrum in
transfiguratione gloria sua pulchritudi-
nem & splendorem ostendit, & postea
permittit ab ancillis tentari, quae cum
interrogat, num Christus discipulus ef-
ficeret, ut tentatione humilitatis, & depro-
bando peccatum & Deum amando, sciret
sibi applicare & vile reddere, quod in
monte Thabor viderat, ut quoniam illum
decebat, hanc beatitudinem ducendo, quae
iam erat percipere.

Similiter dicit S. Gregorius de scripto-
re in ore eorum, qui Deum cum incipiunt,
quod tunc se pacem & delectationem sentiunt,
& delectantur in illis, quod accipiunt, ut in
virtute non orationem, sed pacem, & in vir-
tutis & mortificationis exercitio suavi-
tatem sentiunt, sicut in se ad perfectionem
perducunt, accipiunt, quod per totum
in se delectantur & incipientium esse, quod
Deus largitur, ut tandem a mundanis rebus

Gregorius.
Qui incipi-
entes in pri-
cipio Deum
non semper
feruntur.

bis abunde ferunt. Aliquando autem, abundantiùs Deus hæc imperfectionibus concedit, quiq; in virtute tam non profecerunt, non quod tale quid mereantur, sed quo ipsis moueant. Eodem modo ut pater quidam, qui quamvis omnes pios se te amat, tamen non videtur impare te eas, quæ sanæ sunt, sin aliquæ nocet; non solum medicinis curat, sed & bonis, felicitas & blanditias, quas potest, addit. Vtque hortulanus sapius rigat & fauere prosequitur plantas teneras, posteaq; iam vero fortes sunt & altas egerunt radices, rigare desinit & fauere cessat; eodem & reominis modo in debilibus & paruulis & incipientibus viritur Deus.

Consolationes
maiores ma-
iores a li-
quibus qua-
rentur.

Dicunt preterea sancti Deum aliquan-
 do maiorem impertiri consolationem
 his, qui maximorum fuerunt criminan-
 rei, & videtur illos singulari fauore & be-
 neficio prosequi, quam qui semper bene
 vixerunt, ne huiusmodi dissident & de-
 sperent, alteri vero ne superbiant. Quod
 nobis exacte exprimitur parabola illa de
 filio prodigo, & lætitia, musica & gau-
 dio, quo pater illum recepit, madras vi-
 tulum inuenit, & magnum conui-
 uium instituit, cum tamen natu maiori
 filio qui semper ei seruierat, nec vnquam
 mandatum eius transgressus erat, ne hæ-
 dum quidem dedisset, vt se cum amicis
 suis recrearet. Non enim sanis opus est
 meditari, sed male habentibus, vt Chri-
 stianis est.

CAPVT III.

*Quid causa sit, quod Deus velit nos
tentationes habere, & de vili-
tariis & commodis in-
de emananti-
bus.*

Deuter. 32. 3. **T**entat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non,

In toto corde & in tota anima vestra dicit
S. Spiritus in Deuteron In verba hæc mo-
uet S. Augustinus questionē, quomodo
hæc dicant, quod Deus non tentat: & alie-
ter dicit S. Iacobus in sua Canonica: *Deus*
neminem tentat. Respondet duos esse ten-
tandi modos, alterum ad decipiendum
& in peccata perturbandum, hoc autē mo-
do Deus neminem tentat, sed idē bonus,
cui hoc proprium est, secundum illud A-
postoli S. Pauli: *Ne forte temptaverit vos,*
qui tentat. Vbi glossa dicit: *id est diaboli*
causam esse tentare. Alius tentandi
modus est ad probandum, & ad alienis pe-
riculum faciendum, & sicque modo dicit
hic S. Scriptura Deum nos tentare & pro-
bare. Et vigenimosecundo capite Genesis
dicit: *Tentavit Deus Abraham.* *et si pro-*
bavit. Vnam atque alteram tentationem
inmittit Deus, ut vires nostras nosemus,
& sciamus, quantum Deum ame-
mus & timeamus. Ideoque statim Abra-
ha dicit Deus, *nam gladio manum ad-*
movisti, ut nūm sacrificaret: *Nunc co-*
gnovi, quod times Deum. Id est fecit: *con-*
ferre. Ut sanctus Augustinus exponit. Tali
modo, ut Deus aliquis in manu nobis
inmittat tentationes, & aliquas diaboli
carnis & mundi, inimicorum auctorum
meo advenire solent.

Sed qui causa subest, quod velit Do-
minus nos tentationes habere.
Iustus Gregorius, Cassianus & alii clare
hanc questionem tractant, & primo di-
cunt, utile nobis esse tentatos & tribula-
tos esse, & subinde Deum à nobis ma-
num suam substrahere, nisi enim hoc fie-
ret, non Deum rogaret Propheta: *Non
me derelinquas usquequaque.* Verumtamen
quia exacte ei constabat, Deum subinde
seruos suos relinquere, & manum & auxi-
lium ad maius eorum bonum & commo-
dum auferre; à Deo petit non vt illum
nunquam deserat nec manum auferat,
sed ne plane illum deserat. Et Psalmo
vigesimo sexto ait: *Ne declines in ira à ser-
uo tuo.* Non petit vt Deus illum nun-
quam & nullo modo deserat, sed ne de-
clinat ab eo in ira, ne illum tam diu
deserat,

deserat, donec in peccatum labatur. Imo potius rogat, ut illum probet, & tentationes & tribulationes immittat: *Proba me Domine & tenta me.* Et per Prophetam Elisham ait idem Dominus: *Ad punctum in modico reliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te, in momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui.*

Verum examinemus bona & commoda, quæ ex tentationibus sequuntur. Ait Cassianus Deum nobiscum, ut cum Israelitis agere, quod noluerit plane perdere populi sui inimicos, sed in terra promissionis tolerauerit Chanaanæos. Amorreos, Iebusæos & alios: *Ut erudiret in eis Israel, ut postea discerens filii eorum certare cum hostibus, & habere consuetudinem praliandi.* Eodem & modo vult Deus nos hostes habere, & à tentationibus impugnat, ut bello exercitati, ne nobis diuinum inferat ocium vel prosperitas.

Quos enim sæpe aperta vi & pugna hostes expugnare nequiuir, falsa securitate decipit & deiecit. S. Gregorius ait, certa & occulta prouidentia Deum velle, ut boni & electi in hac vita tententur & persecutionem patiantur: quod vita hæc viam, & potius exitum sit, quo proficiscimur & peregrinamur, donec ad cœlestem patriam perueniamus. Et quia aliqui viam res videntes in via prata florida, & locum ærnis, morantur & a via declinare solent, obui Deum vitam hanc laborum & tentationum plenissimam esse, ut corda de amore huic non applicemus, nec ex in amore patria eligamus, sed ad hanc

ut per nos sit. S. Augustinus eandem vult ratum & dicit, tentationes & tribulationes prodesse, ut explorantur si ista istam habeamus. *Ut illi obierit semel, vera atque perpetua, & desideretur ardentius, & instantius inquiratur.* Et alio loco dicit: *Nesciator tentans ad patriam stabulum amet pro domo sua, & patria illa regia obliuiscatur.* Dum nutrit infantem ablaciare vult, &

eum pani comedendo assuefacere; alio vberibus imponit; sic & Deus amara hæc mundana reddit, ut homines ea deserant, & nihil hic videant suo desiderio dignum, sed omne desiderium & mentem in cœlum dirigant. Hincque D. Gregorius: *Mala quæ nos hic premunt, ad Deum nos ire compellunt.*

CAPVT IIII.

De aliis bonis & utilitatibus ex tentationibus oriundis.

BEatus vir, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. Dicit S. Bernardus in verba hæc: Necessè est, ut veniant tentationes: quis enim coronabitur, nisi qui legitime certauerit? aut quomodo certabunt, si desit, qui impugnet. Omnia bona & utilitates, quæ S. Scriptura & Sancti tradunt de laboribus & aduersitatibus, secum ferunt tentationes: & vnum eorum & præcipuum est, quod dicitur verbis prædictis, quod Deus eas immittit ut post maius præmium & coronam in gloria consequamur. Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Hæc regia cœli via est, videlicet tentationes, vexationes & aduersitates ferre. Erin Apocalypsi legitur, quod vnus seniorum monstrans S. Ioanni magnam Sanctorum gloriam dixerit illi: *Hi sunt qui venerunt de tribulatione, & agna, & lauerunt se in sanguine agni.* Obiter querit S. Bernardus, quomodo dicatur, quod de albauerint stolas suas in sanguine Agni? Sanguis enim non tollit colorem, sed rubedine inficere. De alba sunt, inquit, quia è latere simul cum sanguine exiit aqua, qua dealbata sunt vel nisi dicamus (ait) dealbatas fuisse, quod Agni teneri & immaculati sanguis erat ut lac album & rubrum, secundum illud Sponsæ dictū

Psal. 25. 2.

Isa. 54. 7.

Cassianus
ubi supra.

Iudith. 9. 1.

Aret. secur.
diaria.Greg. lib. 2.
mor. c. 24.
& seq.Aug. l. 3. de
Trib. c. 14.
De exanimo-
rem patria.Aug. sup.
Trib. c. 14.

Iacob. 1. 12.

Bern. serm.
64. super
Galat. c.
2. ad Tim.
2. 5.Tentationis
superata pro-
mptius.

Act. 14. 22.

Apoc. 7. 14.

Bern. serm.
1. de Regis.

in Canticis: *Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus.*

Meretur co-
tentum.

Sic ut per sanguinem & tribulationes ingressus patent in regnum cœlorum. Lapidēs hic secantur: scinduntur & poliuntur, ut aptentur in templo illius cœlestis Ierusalem, illic enim ictus & malleus non audiuntur: *Malleus & securus, & omne ferramentum non sunt audita in domo, cum edificaretur, secundæ Regum sexto versiculo septimo.* Et quo digniore & nobiliore loco lapides ibi locandi, tanto magis hic scinduntur & tunduntur. Utque lapis, qui in porta locatur, solet magis tundi & laborari, ut ingressus visu gravior & amantior foret sic & Christus Servator noster quia scit cœli portam, statuerunt quæ hæcenus clausa fuerat, multis pressuris & tusionibus secari & scindi voluit. Utque nos peccatores erubesceremus velle intrare per portam tantis ictibus & tribulationibus præparatam, nisi prius etiam aliquas pateremur, quibus parati & politi essemus.

Lapides in fundamentis ponendi solent politi & multum tundi; sic & illi, qui in profundum inferni descensuri sunt, non tunduntur nec pulsanter: hi in hac vitalæ tentur, suis cupiditatibus obsequantur, faciant quicquid libet, & ducant in bonis dies suos, & hæc merces eorum erit. Illi vero, quibus in d. rum Angelorum reparandæ & complendæ ruinæ, & possidendæ cœlestes illæ sedes, quam Angeli illi sua superbiam perdiderunt, tentationibus & tribulationibus poliendi & aptandi sunt.

Dicit Sanctus Paulus: *Si autem filii & heredes, heredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, si tamen comparimur & cōglorificamur, Romanorum octavo, versiculo decimo septimo.* Et Angelus Tobix ait: *Quia acceptus eras Deo, necessesuit, ut tentatio probaret te, Tobix duodecimo, versiculo decimo tertio, quo merces tua & præmium maius foret.* Et de Abraham

dicat Sapiens quod Deus illum tenta-
rit, *Et in tentatione inuentus est fidelis, con-*
stans & fortis. Statim se offert præmium, & cum iurciurando promittit, se semen eius vestellas cœli & arenas maris multiplicaturum. Hæcque causa est, quod Deus tribulationes & tentationes im-
mittat, ut maiore nos præmio & precio-
sore corona donet. Idcircoque Sancti dicunt maiore nos Deum gratia profe-
qui non posse, quam si nobis det ten-
tationes, si simul vires ad eandem vincen-
das suggerat, maiusque id esse, quam si
tentationes plane auferat hac enim ra-
tione præmio & gloria, quæ illis mere-
mur, fraudaremur.

Addit huic rationi Sanctus Bonauen-
tura, quod, quia Deus tam nos amat, ut
satis ei non sit, ut gloriam, & quidem
magnam consequamur, nisi illa cito po-
tiamur & in purgatorio igne non deti-
neamur. Idcirco hic nos variis tribula-
tionibus & tentationibus exercet, quæ
sunt malleus & ignis, quibus rubigo &
scoria animæ nostræ tollitur, purificatur,
& purgatur ut apta sit cœlorū regna intrare
& Deo frui. *Aufer rubiginem de argento, &*
egredietur vas purissimum. Quod nō medi-
ocre est beneficium & gratia. Præter-
quam quod tantum & tam grauem pœ-
nam, quæ nobis illic toleranda erat, in
paruam illam, quam hic patimur, com-
mutet, quæ parua vel nulla est, si cum al-
tera comparetur.

Insuper plena est Sacra Scriptura sen-
tentiarum, quæ docent huius vitæ pro-
spéra humanam mentem à Deo auer-
tere, aduersa vero & tribulationes
causa esse, cur homo se Deo coniun-
gat. Quid Pharaonis pincernam tam
facile Ioseph interpretis sui obliuisci re-
cit, quam prosperitas? Et tamen succe-
dentibus prosperis prepositus pincernarum
oblitus est interpretis sui. Genesios quadra-
gesimo, versiculo vigesimo tertio. Quid
in superbiam extulit Regem Oziam, nisi
prosperitas: *Cum roboratus esset, eleua-*
rum est cor eius in interitum suum, & negle-

Est diuina
benivolentia
fructus.

Bonau. pro-
ref. 4. religio.
c. 1.

Purgat.

Prou 25 4.

Coniungit
Deo.

2. Par. 26 16.

ut Dominum Deum suum. Quid superbi-
rescent Nabuchodonosor; quid Salomo-
nem; quid David; ut populum dei mira-
rentur? Inam Israel, viuentes in atri-
o beneficii, quia a Deo acciperent; po-
tentes evasile, peiores facti & plane
Deum oblitiscunt: *Incrassatus stultus
Et recalcitrauit, incrassatus, imbecillus,
dilatatus, dereliquit Deum factorem suum,
et cessavit à Deo Salutari suo.* Contra vero
ait propheta, quod tribulationibus ad
Deum reuerfi fuerint: *Imple facies eorum
ignominia, & quarent nomen tuum Domi-
ne. Et clamauerunt ad Dominum, cum tri-
bularerentur. Et cum occideret eos, quere-
bant eum, & reuerrebantur, & diuiculo ve-
niebant ad eum.* Nabuchodonosor factus
beatum (fuerit reuera, an sola imagina-
tione) Deum agnouit. Quanto utilior
fuit David persecutio Saul Absalon &
Semei, quam prosperitas & deambula-
tio in solario. Ideoque quasi bene per-
cussus & vulneratus post ait: *Lacatus sumus
pro diebus, quibus nos humiliasti, annis, quibus
vidimus mala.* Et, *Benedixit mihi, quia
humiliasti me.* Quot hac ratione sanati
sunt, qui alioqui periissent. *Conuersus
fui in crucem meam, dum configitur spina.*
Dum tribulationis & tentationis spina
pungit, tunc quis ad se redit & se con-
uertit, & ad Deum reuertitur. Præter-
ea dicunt, quod verba stultum sapientio-
rem reddant; quod & Sanctus Spiritus
per prophetam Elaiam dicit: *Sola venera-
tio intellectum dabit auditui: Et planius per
Sapientem: In semitis gratis solam facit
animum. Et, in gaudeatque correptio tribuit
sapientiam.* Quis per prosperitatem sibi
habet & indomitus videtur, ut inueniens,
iumentum ali Deus tribulationis & tentatio-
nis agum esse colligat. *Castigasti me, &
eruditus sum, quasi iuuenculus indomit-
tus.* recedebat Angelus Tobiam, &
Iaro Cantus Seruator noster cæco visum
reddidit.

Hanc igitur ob causam Deus tenta-
tiones immitit, quæ sunt maximi labo-
ris & molestiæ, & spiritualibus homini-

bus multum fastidii adferunt. Aduersita-
tes enim corporales, ut opum, infinita-
tum & similia sunt feris. De quæ spi-
ritualia tractant, valde remota, & ut exte-
rius accidentia; hæc enim solum corpus
tangunt, ideoque ea perit faciunt. Dum
vero interior est aduersitas, & tangit ani-
mam, ut tentatio quæ illos a Deo separa-
re conatur, & videtur illos hunc pericu-
lo exponere, hoc tandem multum senti-
unt, & quod altum illos exclamare cogit,
ut Sancto Apostolo contigit, dum
hanc carnis contradictionem & pugnam
sentiebat, quæ spiritum ad ieiunare mo-
lebat: *In felix ego homo, quis me libera-
bit de corpore mortis huius? Hæc mihi iun-
ctio, malum me ad se trahit, & bonum,
quod volo, in actum adducere non po-
sum, quis me ex hoc carcere & feruitute
liberabit?*

CAPIT V.

*Multum tentationes prodesse, ut
nos noscamus & humiliemus,
& ad Deum recurra-*

mus.

ALIVD secum bonum & utilitatem
tentationes adferunt, efficiunt enim
ut nos ipsos noscamus. Nescimus sæpe,
quod possumus, sed tentatio aperit, quid
sumus: dicit sanctus Iudam. Et hæc no-
stri ipsorum cognitio fundamentalis æ-
dificii spiritualis petra est, sine qua nihil
diuturnum ædificari potest & quæ anima
ut spuma crescit, ad Deum enim acce-
dere novit, in qua omnia potest. Tentatio-
nes ergo homini magnam suam miseriam
& ignorantiam aperiant, quæ illi hacten-
us oculos ad vnum & alterum oculuse-
rant, & sic de se viliter sentire nō poterat,
non enim expertus erat. Dum vero quis
aduertit, quod potius illum ventus deici-
at, & quasi nimio fragidas reddat, quod

Deut. 32. 15.

Psal. 32. 17.

Psal. 126. 13.

Daniel. 4. 13.

Psal. 89. 15.

Psal. 118. 71.

Psal. 51. 4.

Humilitat.

Isa. 28. 29.

Eccles. 31. 2.

Ierem. 31. 22.

Tob. 12. 18.

Ioan. 9. 6.

quod vnica tentatione se turbet, & incipiat se irritare, & consilium & maturam considerationem fugiat, & tenebris circumfundatur tunc incipit animum moderari & se humiliare, & humiliter de se sentire. Ait S. Gregorius. Si nobis non essent tērationes, statim crederemus nos aliquid esse, & cogitaremus nos valde fortes esse, aduenientibus vero tentationibus aduertens homo se ruina proximum & nihil fere à casu abesse tunc fragilitatem suam agnoscit, & se humiliat. Ideoque de se ait Apostolus Paulus: *Et ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis mee, Angelus satana, qui me colaphizat.* Quod ad tertium vsque cœlū raptus essem, & multas & magnas reuelationes habuissem, ideoque in superbiam non extollerer, permisit me Dominus tētari, vt nossem, quid ex me essem, & possem, & sic me humiliarem.

Hinc aliud bonum & magna utilitas sequitur, quod vt quis suam agnoscit fragilitatem, nouit & necessitatem auxilii & fauoris diuini, quanque illi necesse sit ad eum oratione accurrere, & ei vt remedio suo semper adharere, secundū illud Prophetæ: *Adhesisti anima mea post te.* Et, *Mihi autem Deo adhaerere bonum est.* Sicut enim dum mater vult infantem suum ad se venire, id agit vt alii ipsi timorem incutiant vt necessitate coactus ad suum gremium accurrat. Eodem & modo consentit Deus vt diabolus non terreat, & tentationibus humore sciat, vt ad ipsius gremium & patrocinium confugiamus. Dicit Genio: *Et prout accipit aquila pullos ad volandum, vt mater filium ad horam relinquat, quo instantius ille clamat, accuratius quatrat.* Et sic inuigilat. *Gilla iustis inflantur sauis.* Dicit Sanctus Bernardus, quod Deus subinde animam deuocat, vt tanto maiorem de se habeo & feruore eius opem flagitet, & fortius teneat & inuigilet vt eum cum discipulis eunibus in Emaus, fingens se longius ire velle, vt illum detineant & molestent. *Mane nobiscum Domine, quoniam aduersa perasceit, & inclinata est iam dies.* Hanc & ob causam plus facit

auxilium & protectionem Dei, dum aduenit quāuis egeat. Dicit Sanctus Gregorius, vnde nobis esse vt subinde manum iuare Deo adueniat ut ne a nobis se iugiter sentiat, & cunctis tentationibus faciamus, nec tam necessitatem eueam. Vt vero paulatim Deo nos & delectem, & iam casum minitari videamur aduertimus illum statim nobis manum porrigere & retinere: *Nisi quia Dominus auxiuu me, paulo minus habuisses in inferno anima mea:* tunc plurius eius auxilium facimus, & gratiores sumus, & plenius bonitatem & misericordiam eius expendimus. *In quacumque de innocentibus te accipimus, quoniam Deum meminit tu.* Ad Deū quis in tentatione clamavit, & auxilium aduersit, & sue Maiestatis fidelitatem experiri, eo quod necessitatis tempore adsit, & eum patrem agnoscit, & in maiorem eius amorem rapitur. Et in laudes eius erumpit, vt similitudo, dum Ægyptios eos persequeretur, videntes se iam in mare rubrum transisse. Ægyptios vero in mari submersos.

Hinc & aliud resultat bonum, quod quis sibi nihil boni, sed totū Deo attribuat & nullam gloriam omnem transfundat. Quod aliud tentationum bonum & magnum commodum est, & certam contra easdem remedium, id est maiora Deo beneficia & gratias conueniendas.

CAPVT VI.

Tentatione iustos magis probari & purificari, & virtutem altiores radices agere.

DICUNT & Sancti, Deum velle, vt tentemur, vt cuiusque virtus probetur. Sicut ventis & tempestatibus ad tercerem est, labor aliquis aitas egerit radices, vt que fortitudo & militis boni strenuitas non pacis seu belli tempore apparet in pugnis & velitationibus: sic & sancti Dei virtus & fortitudo non se probat, dum deuotio & quies est, sed quando tribu-

Psalm. 127.

Psalm. 10.

tribulationes & tentationes. Sanctus Ambrosius in verba illa: *Paratus sum & non sum turbatus, ut custodiam mandata tua*. Dicit, ut optimus censeretur nauclerus ille & maiore laude dignus, qui scit, & nouit nauem dirigere, dum venti, & tempestates insurgunt, dumque naui videtur ad fundum maris descendere, vel ad coelum vsque vndis leuari, quam ille qui tranquillitatis tempore illam regit; sic & maiorem meretur laudem, qui se regere nouit tentationum tempore, ut nec se prosperis extollat & superbiat, nec aduersis & tribulationibus desperet vel animum despondeat, sed cum Propheta dicere queat: *Paratus sum & non sum turbatus*.

*Nauclerum
tempestas pro-
bat, tentatio
virum.*

Hunc enim in finem Deus tentationes immittit; ut cum filiis Israel, dum reliquit inter eos inimicos illos & repugnantes populos. *Ut in ipsis experiretur Israel, utrum audirent mandata Domini, quae praecepit patribus eorum per manum Moysi, annon, & probaret eorum constantiam & perseverantiam in suo amore & seruitio*. Et Sanctus Apostolus Paulus inquit. *Oportet & haerere esse, ut & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis*. Conu. c. ii. vers. 19. *Quoniam Deus tentauit eos, & inuenit illos dignos se*, Sap. c. 3. vers. 5. Ictus sunt tentationes, quibus Deus puritatem metalli explorat, & lapis Lydius, quo amicos suos experitur, ex iis enim statim apparet, quid in illis sit.

*Probat amico gaudet
Deus.*

*Hieronymus.
Uat. 3.*

Sicut enim homines gaudent se amicos probatos habere, sic & Deus, ideoque eos probat *Valis singuli probat fornax, & hominibus ipsi tentatio tribulationis*. Eccl. ca. 1. vers. 6. Et Sapiens: *Et sicut igne probatur argentum, & aurum camino; ita cerda probat Dominus*. Dicit Sanctus Hieronymus, dum massa in igne ardet, non videtur esse, quam sit aurum, vel argentum, vel aliud metallum, omnia enim tunc eiusdem sunt coloris, omnia ignis videntur: sic & consolationis tempore dum feruor

viget & deuotio, non dignoscitur quis aliquid sit; totum ignis esse videtur. Sed si massam ab igne remoueris, & calorem exuat, videbis quid sit. Transeat feruor ille & consolatio, ingruat tribulatio & tentatio, & tunc clare videre erit, quis quisque sit. Si quis pacis tempore virtutem se detur, nescitur an sit illa virtus, vel naturalis quaedam propensio, vel singularis delectatio, quam hoc in exercitio habet, vel quod aliud non habeat, quo oblectetur. Ille vero, qui tentatione impugnatus perseverat, ille docet se hoc ex virtute & amore, quem erga Deum habet, facere.

Conducit praeterea tentatio, ut ea quis perfectius purgetur. *Ignis nos examinauit, sicut examinatur argentum*. Vt enim aurum igne purificat & omnem scoriā eximit, eodem modo & Deus vult electos suos tentatione purificari, ut tanto eius diuinæ Maiestati acceptiores sint: *Vram corut oritur argentum*. Zach. 13. 9. *& probabo eos, sicut probatur aurum*: dicit Deus per Zachariam; & per Eliam: *Et excoquam ad purum scoriā tuā, & auferam omne stannum tuum*. Hoc facit tentatio in iustus, nam consumit & destruit vitiōrum rubiginem, & mundanorū, & in ipsius amore, & reddit eos puriores. *Vrum quidem esse ait S. Augustinus, quod non omnes hunc fructum ex tentatione referant, sed solum boni aliqua sunt quae igni admota statim emoluntur, alia quae igne indurantur, ut lutū, sic & boni tentationis igne & tribulatione teneri & molles fiunt, & se cognoscunt & humiliantur; impii vero duriores & pertinaciores redduntur*. Idq; manifestū in duobus cū Christo crucifixis latronibus, quorum alter se conuertit, alter blasphemauit: Ideoque ait S. August. *Tentatio ignis est, in quo aurum utilior, palea consumitur, iustus perficitur, peccator misere perit*. Tempus haec est, ex qua bene mergit, ille suffocatur. Filii Israel viam per aquas reperiunt, eademq; illis pro muro à dextris & sinistris fuerunt. Aegyptii Exod. 14. 39 iisdem submersi & suffocati fuerunt.

S. Cy.

Qua premittunt.

S. Cyprianus hanc adfertrationem, vt animum in tribulationibus & persecutio-

Exod. 1. 12.

nibus addat, & doceat non esse timendum: quod S. Scriptura nos doceat, potius his seruos Dei crescere & multiplicari. Vt de filijs Israel dicitur, qui quo plus ab Aegy-

Gen. 7. 17.

prijs vexabantur & opprimebantur, tanto plus crescebant & multiplicabantur. Et de arca Noe dicitur: *Et multiplicata sunt aqua, & eleuauerunt arcam in sublimem*, & super Armenia montes: eodem modo & tribulationum & tentationum aqua eleuant, & multum perficiunt animam. Siq;

Gen. de iuss.

Theol. pract.

consider. vel

indus. art. 6.

tu tentatione nō purior euadas, est, quod non aurum sed palea sis, & ideo niger & turpis sis. Dicit Gerson, quod mare tempestatibus immunditias eijcit, quas collegerat, & fit purū & mundū: sic & spirituale animæ nostræ mare tribulationibus & tentationibus mundū fit & ab immunditijs & imperfectionibus quas diuturna pax & tranquillitas collegerat, purgatur, & hunc in finem immittit illas Deus.

Viti putata

revertor.

Præterea, vt bonus vinitor vitem putat, vt maiorem fructum ferat: eodem modo (vt aiunt Sancti) Dominus & Deus noster, qui se in Euangelio vinitori assimilat, vites suas putat, qui sunt electi eius, vt vberiore fructum producant:

Ioa. 15. 2.

Omnem palmitem, qui fert fructum, purgauit eum, vt fructum plus adferat. Insuper, hocque ipso supradicta confirmantur, facit tentatio, vt virtutes contraria altiores in anima agat radices. Dicit Abbas sanctus Nilus: *Plantæ enutriunt venti, & tentatio confirmat anima fortitudinem.* Vt ventus, gelu, & tempestates faciunt plantas & arbores altiores in terra agere radices; sic & tentationes causa sunt, quod contrariæ virtutes altiores in anima radices agant. Ideoque sic Sancti exponunt hoc sancti Pauli dictum:

Nilus Ab.

Orth.

Tentatio vir-

tem conso-

lidat.

1. Cor. 12. 9.

Virtus in infirmitate perficitur, id est, stabilitur, fundatur, stabilis declaratur. Dum aliquam veram thesin, quam tu defendis, alius impugnat, quoque ille plures rationes & argumenta ad illam impugnamdam adfert, tanto tu plures ad eam defendendam adducas, & ideo quod re-

Rodriguez, exercit. pars 1.

spondeas & soluas argumenta contraria, magis magisque confirmaris. Sic & Dei seruus, quanto plures Diabolus ad virtutem oppugnandam tentationes adfert, plures rationes quærit, & media, vt se conseruet, & tentationi resistat, tumque nouum propositum facit, & illius virtutis actibus se exerceat, quibus illa confirmatur, stabilitur & crescit. Hincque bene dicunt, tentationem idem in anima facere, quod ictus in incude, qui illam duriores, solidiores & fortiores reddunt.

Insuper dicit sanctus Bonauentura, qui via ordinaria vadit, solet Deus Dominus noster non consueto modo consolari & compensare eos, qui aliquo vicio valde fuerunt tentati, & se in tentatione fideles monstrarunt, dans illis abundanter & excellenter virtutem contrariam.

Vt refert sanctus Gregorius de sancto Benedicto, qui quod viriliter cuidam carnis tentationi resisterat, & se in rubos & spinas deiecerat; tantam illi Deus castitatem largitus est, vt postea nullas amplius senserint inhonestas tentationes. Idem & de sancto Thoma Aquinate legitur, dum ignis titione mulierem, quæ eum ad concubitum sollicitabat, fugaret. Ideo Deus duos illi misit Angelos, qui ei lumbos cinxerunt & strinxerunt, in signum, quod illi perpetuam concederet castitatem.

Eodem modo, dicit sanctus Bonauentura, solere Deum illis, qui fide & blasphemia tentantur, magnam claritatem & illuminationem dare, & ardentem Dei amorem. Idem iudicium est de cæteris tentationibus, ad quod docendum allegat illud Esaiæ: *Et erant capientes eos, qui se sperant, & subijcient exaltatores suos.* Quod sane multum facit ad se in tentationibus consolandum. Consolare ergo, Frater, & magno fortique animo esto ad bellandum, hac enim ratione Deus in te firmare vult virtutem contrariam, & angelicam castitatem dare. Inuadebat Sam-

Ionem leo, quem ille arripens occidit, & post in ore eius inuenit mel: eadem ra-

7 tione

Bonau. pro-
cess. 4. relig.
c. 13.

Gregorius.

S. Thom.

Esai. 14. 2.

Ergo conser-

Iudic. 14. 6.

tione quamvis initio leo videtur; ne illam time, sed inuade, & supera, & postea in eadem valde magnam inuenies adcedinem.

Hinc intelligere erit, si quis contra se à tentatione abripi sinat, & ei consentit, vitium se extendit, proprijs suis adibus, simulque ipsam tentationem, & valdeior postea erit, vitium enim maiores agit adces, & maius dominium obtinet.

Augus. l. 1. c. 1.

Thren. 1. 8.

Ecc. 3. 29.

Quod & sanctus Augustinus aduertit: *Peccatum peccauit Ierusalem, propterea misit illis facta est*, dicit Propheta Ieremias. Quod & Sapiens ait: *Et peccator adiciet ad peccatum*. Quod grauissimum est consilium his, qui à tentationibus impugnantur: Dæmon enim solet aliquos decipere, & cæcos reddere, illis persuadens tentationem cessaturam, si illi acquiescant & morem gerant. Qui magnus profecto error est; si enim illi satisfacis, plus creces & firmabitur vitium, passio & appetitus, & maiores post vires timeat, & magis tibi dominabitur, & te facilius, quam ante, superabit.

Rectius ne dicitur, eandem hydropis similem esse, quo enim plus bibit hydropicus, tanto plus trit, & quo annus habet plus, maior fit & cupiditas. *Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit*. Idem & hic vsu venit. Esto ergo certus, quod, dum te à tentatione abripi sinis, & illi acquiescis, tantum illa crescit, quantum tibi de viribus & fortitudine decedit, etque te magis facit cecus, & post tanto facit inuictus. Dum vero illi resistis, & tibi non inuicis, ne illi morem geris, crescit tanto plus in te virtus & fortitudo. Ideoque median ad victoriam de tentationibus & malis inclinationibus obtinendam, & ad tranquille viuendum, est illis non contemperate, & corare, ne inquam nos deiciant, hac enim ratione paulatim diuino auxilio perit tentationis & passionis vehementia, donec nullam nobis moueat molestiam ac vexationem.

Quod nobis animum addere deberet, ut itrenue tentationibus resistamus.

CAPVT VII.

Tentationes hominem reddere diligentem & feruidum.

ALIVD & magnum bonum & commodum secum ferunt tentationes, quod hominem diligentem & sollicitum reddant, & ei animum & spiritum addant, quasi cui semper pugnandum est. Diuturna enim pace homines lentos & negligentes facit: bellum vero & armorum exercitium homines fortes, robustos & strenuos reddit. Ideoque Caro in Senatu Romano aiebat: *Carthaginem non delendam, ne Romanorum & corpore lingue scant. Iterum ve* (dixit) *Roma, si Carthago non steterit*. Idem responderunt & Lacedæmonij, dum eorum Rex ciuitatem quandam delere volebat, que mutua illis molestia & negotij faciebat. Sentiebant enim Senatores, nullo modo admittendum, ut eos, qui vires & virtus iuuentutis Lacænz acuebatur, augebaturque, frangeretur. Coram ad acuendos animos nominant ciuitatem illam, quæ sapius illos ad arma excitabat. Sic enim iuuentus se in armis exercebat, & valida pectora & robur cuiusque se prodebat, & magno sibi ducebant fore damno, si bella & expeditiones non haberent. Si ergo homines non habeant tentationes, sunt torpidi & negligentes; sin habeant, diligentes & feruidi.

Aliquis otiosus est, & manus in sinu gerit, cuiusque illud disciplinam & cili-
cium domare cogit: in oratione vagatur: in obedientia tardus est, quærît oblectationes: & ecce vehemens aliqua illum inuadit tentatio, in qua diuinæ opis eget, ergo arma capessit & animum, roburque & feruorem mortificationis & orationis stabello suscitât. Ideoque vulgo dicitur: si vis scire orare, mare ascende. Necessitas & periculum docent orare, & ad Deum vere accurrere. Hinc ait S. Chrysostomus, Deum ob maius nostrum bonum & commodum permittere

Beatus acut. mar. vii. per. obtemperamus.

Cato. Idem prudens videt bonum suum.

Paul. Monitum in 1. p. 113. § 24.

Periculosa legione docent.

Chrys. bo. 24. ad pop. Ant. 5. c. 11. de prouid.

meta-

rentationes: Cum enim nos ad corpore de-
clinantes videret & ab eius familiaritate re-
filientes, & spirituum suam rationem
facientes, paululum nos derelinquit, ut ita
castigati ad ipsum studiosius redeamus. Et
alibi ait: Quando maligni ille perterret nos
atque probat, tunc frugi efficiamur, tunc nos-
metipsos agnoscimus, tunc ad Deum omni
studio recurrimus.

Tentatio me-
dium ad per-
fectionem.

2 Cor 12.7.

Sicut tentationes non solum non sunt
impedimento, ne in virtutis via progre-
diamur, sed potius medium & auxilium
ad idem sunt. Ideoque sanctus Paulus
tentationem non gladium aut lanceam,
sed stimulum nominavit: *Datus est mi-
hi stimulus carnis*. Vt enim stimulus non
occidit, nec nocet, sed excitat & mouet,
& velocius incedere facit: eodem modo
& tentatio nihil nobis damni, sed per-
multum commodi adfert, excitat enim,
vt melius ambulemus.

Stimulus cur-
sum docent.

Idque commodum omnibus, etiam
multum in virtute prouectis, inferuit
solet. Vt enim equus, quantumvis bo-
nus & fortis, calcaribus indiget, & me-
lius currit, dum eadem sentit: sic & serui
Dei melius & velocius currunt in Dei
seruitio, quando hos tentationum sti-
mulos sentiunt, & tanto sunt humiliores
& modestiores.

Greg. lib. 2.
mor. c. 32.

Diversa Dei
& Diaboli
in tentatione
intentiones.

Dicit sanctus Gregorius, Diaboli in-
tentionem & voluntatem in tentationi-
bus malam esse; Dei vero bonam. Vt
enim hircinis, dum fugit sanguinem æ-
groti, intentio est eo se exsaturare, & om-
nem ebibere, si posset; sed medicus il-
la intendit noxium sanguinem extrahe-
re, & ægrum sanare. Vtque dum æger i-
gne vitur, ignis intentio est vrere, sed
Chirurgi curare. Vellet ignis & sanas par-
tes vrere, Chirurgus solum infirmas, &
ultra progredi non finit. Eodem modo
& Diabolus tentatione virtutem, eius
meritum & gloriam nostram perdere ni-
gitur. Dominus vero & Deus contra-
rium intendit & operatur eodem hoc
medio. Ideoque lapides, quos in nos
iacit Diabolus ad nos lædendos & per-
dendos, ipse sumit, vt ex ijs nobis infi-

guem & pretiosam coronam contexat &
conficiat. Vt de sancto Stephano legitur, *Ab 7.35.*
qui ab inimicis circumdatus, & lapidi-
bus, quos in eum iaciebant, obrutus, vi-
deret caros apertos, & ibi Iesum Christum,
quæsi lapides colligentem, & ex illis co-
ronam gloriæ fabricantem.

Aliud magnæ consolationis his addit
Gerson, & dicit, eum munus esse ben-
diorum & Doctorem sententiam, quod
quavis quis tentationibus exasperatus,
aliquos errores committit, & videat
tur aliqua negligentia usum, & aliquod
veniale peccatum addidisse, tamen ex al-
tera parte patiens, quam in hac tribu-
latione habet, & contentus cum vo-
luntate diuina, & repugnantia, quam
ostendit contra tentationem pugnantio,
& media, & diligentiam, quam adhibet
ad victoriam parandam, non solum
tollunt omnes hos defectus & negligen-
tias, sed præterea maioris gratiæ & glo-
riæ meritum ipsi conciliant: secundum
quod dicit Apostolus sanctus Iacobus 1.
ad Corinthios cap. 10. vers. 13. *Facies et-
iam cum tentatione prouentum*. Ex tenta-
tione Deus bonum elicit, & facit nobis
eadem quid accedere & crescere.

Vt nutritrix vel mater infantem ire do-
ceat, cum parum à se remouet, & sta-
tim illum vocat: tremit ille, & ire non
audet: illa relinquit solum, etiamsi sub-
inde cadat, hoc minus damnum iudi-
cans, quam quod ire nequeat; eodem
modo & Deus nobiscum agit: *Et ego qua-
si nutritrix Ephraim*. Deus nihili hos la-
psus & defectus, quos tibi videris com-
mittere, facit, si cum vtilitatibus, quæ
ex tentationibus resultant, compara-
rentur.

Narrat Blosius de sancta virgine *Elis* & *Gertrude*, quod se valde arguens, ob
paruum quendam defectum, quem
habebat, desiderarit & petierit à Deo
ut illam plane tolleretur. Respondet mi-
ra cum suauitate & benignitate De-
i: *Cur vis me magno honore & te-
gnopremio spoliari? Quotiescu-
nim defectum hunc vel similem as-*

Gerson sr. de
profunditate

Ose. 11.3.

Elis & Gertrude

Ex templo pre-
sentat S Ger-
trude

Ex
ce-
olens

& proponis illum postea vitare, magnum lucraris premium, & quoties quis laborat mei amore defectus suos superare, tam me honorat, quam quis miles suum Regem, dum pro illo viriliter contra hostes pugnat, & illos vincere conatur.

CAPVT VIII.

*Sanctos & Dei seruos non solum
tentionibus tristabantur, sed po-
tius ob commodum, quod inde
sentiebant, gaude-
bant.*

*Tentatio co-
piosa nobis
gaudij moto-
ria est.*

Iacob. 1. 2.

Rom. 5. 3.

*Gregor. li. 8.
mor. c. 10.
Iob. 7. 4.*

*Dorothei. doct.
19.*

OB magna hæc bona & commoda ex-
tentionibus oriunda, sancti & ser-
ui Dei non solum non tristabantur, & po-
tius ob eas gaudebant, secundum illud
sancti Apostoli Iacobi: *Omne gaudium
existimate fratres mei, cum in variis tenta-
tiones incideritis.* Et sanctus Apostolus
Paulus ad Romanos scribens, ait: *Non
solum autem, sed & gloriamur in tribulatio-
nibus, scientes, quod tribulatio patientiam
operatur, patientia autem probationem, pro-
batio vero spem.*

Eodem modo exponit & sanctus Gre-
gorius illud Iobi: *Si dormiero, dicam,
quando consergam? Et rursum expectabo ve-
esperam.* Per vesperam, quam expectabat,
intelligit sanctus Gregorius tentationem,
& notat illam à Sancto, vt bonum
& utile quid, expetitam. *Expectamus enim
prospera, & formidamus aduersa.* Quia ve-
ro S. Iobus ducebat tentationem bonum
quid & utile esse, hinc se illam dicit expe-
ctare.

Ad hoc propositum allegat sanctus Do-
rotheus exemplum illud, quod in Prato
spirituali legitur de quodam sanctorum
seniorum Patrum discipulo, qui à forni-
cationis spiritu impugnabatur, ipse, que
diuina gratia adiutus viriliter resiste-
bat malis & turpibus cogitationibus, &
vt se mortificaret, ieiunabat, & oraba-
tur, & opere manuum suarum concitatus af-
flictebat. Videns sanctus eius magister

eum in hac tribulatione, dixit: Si petis,
fili mi, rogabo Deum, vt hac te pugna
liberet. Respondit discipulus: Quam-
uis verum sit, Pater, me in magnis esse an-
gustijs; tamen sentio, quod huius tenta-
tionis causa plus proficio, nam sæpius ad
Deum confugio oratione, mortificatio-
ne & penitentia. Ideoque hoc vnum re-
volo rogatum, Deum oras, vt mihi pa-
tientiam & fortitudinē largiatur, ad hanc
tribulationem tolerandam & vincendam
pure & sine reprehensione aliqua. Valde
sanctus senex hac responsione gauisus
est, & dixit: Nunc tandem aduerto, te
in perfectionis via progredi. Nam dum
quis ab aliquo vitio impugnatur, & il-
le strenue resistere conatur; humilis, sol-
licitus & anxius est, & his afflictionibus
& tribulationibus paulatim anima pur-
gatur & mundatur, donec ad magnam
puritatem & perfectionem perueniat. Et
de alio sancto monacho refert Dorotheus,
quod ob certam quandam illi à
Deo ademptam tentationem tritatus
fuerit, & amare fleus Deo dixerit: Domi-
ne eram ego dignus tui amore aliquanto
tempore affligi & vexari?

Sanctus Ioannes Climachus refert de
sancto Ephrem, quod videns se in altissi-
ma pace & tranquillitate positum, quam
ipse cælum terrenum & impassibilitatem
nominabat, Deum rogauerit, vt veteres
pugnas tentationem redderet & renoua-
ret, ne occasionem & materiam merendi
& coronam conficiendi perderet.

Et de alio sancto monacho narrat Pas-
ladius, quod quodam tempore Abba-
tem Pastorem adierit. & illi dixerit: Iam
Deus pugnas abstulit, & pacem mihi
dedit, quod tale quid eum rogauerim.
Respondit Pastor: Redi ad Deum, &
roga, vt pugnas tuas renouet, negligens
euadas: Deum adiit. & dicebat, quod
eum Pastor monuerat. Dicebat Deus,
bene iussisse Pastorem, & suas illi tenta-
tiones reddidit. In huius robur & con-
firmationem, scimus sanctum Aposto-
lum Paulum, dum peteret à tentatione
liberari, non fuisse exauditum, sed à
Deo

*Dorothei. ubi
supra.*

Climac. c. 19.

*De Abbate
Ioanne Brena*

2. Cor. 12. 9.

Deo fuisse responsum: Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur.

CAPVT IX.

In tentationibus hominem erudiri,
non solum sibi, sed &
aliis.

Dei tentatio magisterium perficitur.

ALIVD eximium & magni ponderis commodum tentationes adferunt, ijs necessarium, qui proximis studere nuntur. Estque, quod in illis anima non solum sibi sed & alijs docetur; in se enim experitur, quod post illi notandum in his, quos tractare & dirigere debet. Qui in spirituali militia se exercet, & attente considerat introitum & exitum Diaboli, nã ille perfectus vitæ spiritualis magister euadit, ad animas regendas: nam vultus & experientia magister optimus: ideoque dici solet, neminem esse meliorem chirurgum, quam qui multa vulnera acceperit. Qui mundum lustrando obueunt, fiunt practici prouidi & experti.

Luc. 13. 26.

Qui nauigant mare, enarrant pericula eius: idem & in tentationibus euenit; ideoque dicebat Sapiens: Vir in multis experitus cogitabit multa, qui non est expertus, pauca cognoscit. Qui practicus & exercitatus est in hac spirituali militia, bonus erit pastor. Hæc ergo causa est, quod Deus velit nos tentationes habere, vt in hoc spirituali magisterio docti & habiles euadamus, vt post animas ducere & dirigere queamus.

Eccl. 34. 9.

Ad planiorem huius expositionem, vult Deus nos tentari, vt videntes proximum tentatum & afflictum, ei condole-re queamus. Vt enim in corporalibus multum prodest quem ægritudinem & malam dispositionem habuisse, vt post alijs eisdem morbis afflictis compati possit, & eis cum charitate auxilio esse; idem & in spiritualibus locum habet.

Cass. 4. col. 2.
Abb. Moys.
63.

De quodam monacho refert Cassianus, iuvene & religioso, qui valde ab inhonestis tentationibus exagrabatur, &

aliud seniore monachum adije, & a- Exemplo
per te ei omnes has tentationes & malos probatur.
motus, quos tolerabat, exposuit, credens se eius oratione & consilio aliquod solamen & remedium inuenturum. Sed contrarium plane ei contrigit, nam hic solum annis, sed non prudentia & discretionem senex erat, & iuuenis tentationibus intellectis, cepit mirari & obstupescere, & illum arguere austeris & asperis verbis, illum infelicem & miserum nominans, & monachi nomine indignum dicens, quod tales tentationes admitteret, & tandem illum suis rigidis reprehensionibus adeo turbatur, vt monachus pro curatione maiori afflictus vulnere abiret, & tantam in tristitiam, & desperationem incideret, vt iam non de tentationis suæ remedio, sed de consensu cogitaret, & viam ciuitatem versus ingrederetur, hac cum resolutione & intentione. Forte fortuna in via obuium habuit Abbatem Apollinem, sanctissimum & expertissimum virum: hic ex vultu aduertit, eum graui aliqua tentatione laborare, & cepit magna benignitate expiscari, quid sentiret: quæque turbationis & tristitiæ esset causa, quam vultu & exterius prodebat. Iuuenis adeo a cogitationibus suis victus, & profunda imaginatione tam erat absorptus, vt verbum ei non redderet. Senior tantam esse tristitiam & turbationem videns, vt eum loqui non permitteret, & quod causam celare conaretur, multa suauitate & amore ei importunior fit, vt eloqueretur. Victus tandem eius importunitate monachus, candide ait: Cum non possit tam religiose carnis motus & tentationes coercere, vt senex ille exigebat, se decreuisse monasterium relinquere, & ad sæculum redire, & uxorem ducere. Tunc sanctus senex Apollo cepit illum consolari & animum addere, dicens, & se quotidie huiusmodi tentationibus vexari: ideoque illi minime mirum videri debere, nec diffidendum esse: tanta enim non tam labore nostro, quam Dei gratia & misericordia vinci & superari. Tandem ab illo petit, vt vel vnus diem expectet,

& ad cellam redeat, & ibi à Deo lucem & in necessitate sua remedium efflagitet. Quodque tam breue esset spatium, quod senex petebat, facile annuit. Quo impetrato, vadit Apollo ad senioris cellam, quod illi tam asperè reprehenderat. Cui vicinior factus te orationi dat, & flexis genibus, erectisque manibus, & oculis lacrymis oppletis, cœpit sic Deum rogare: Domine, qui cuiusque vires & fragilitatem nosti, & benignus es animarum medicus, transfer iuuenis huius tentationem in senem hunc, ut in senectute sciat condoleendum esse iuniorum infirmitatibus & tribulationibus. Vix oratione finita, videt paruum quendam Æthiopem valde deformem sagittam versus te nis cellam emittere, qua percussus senex, statim cella exiit, & quasi infans nihil aliud faciebat, quam cellam exire & intrare, & tandem nullam quietem inueniens, eadem via versus ciuitatem, quam iuuenis ingressus erat, iniit. Abbas Apollo, qui hoc adspiciebat, & ex his tentationem norat, illum accedit, & querit, quo vadat, & quid causa vel tentatio omnis haberet, quæ eam gravitatis & maturitatis, quam ætas illa requirebat, obitum, tam celeriter, & tam inquiete ire cogeret. Ille confusus, & mala conscientia erubescens, facile intelligebat illi suam tentationem notam, & non poterat illi respondere. Tunc manum eius apprehendens sanctus Abbas, cœpit illum monere, & dicere: Revertere in cellam, & certior esto, hæcenus te Diabolum non novisse, vel parui te fecisse, quod tecum non pugnaret, ut fœuerit cum illis, quibus inuider. Et hinc parvam tuam agnosces virtutem, quod post tot annos, quot monachus fuisti, non vni potuisti tentationi resistere, nec vnum quidem diem tolerare & expectare, sed statim te vincendum dedisti, & paratus opere eandem implere. Scito ergo ideo permisisse Deum hanc tibi tentationem venire, ut & in senectute scires aliarum infirmitatibus compari, & ex ipsa discas tales cum consolatione esse dimittendos, & non cum

desperatione, ut iuuenem illum, qui ad te venit, quem Cacadæmon proculdubio hiscè tentationibus appeteat, & tibi molestus non erat, quod eius magis inuideret virtuti & profectui, quam tuo, & videbatur illi tanta & tam confans virtus vel ementi & forti tentatione impugnanda esse. Disce igitur posthac a te ipso aius condolendum esse, & manum cadentibus porrigendam, & lapsos blandis & amicis verbis erigendos, & non in ruinam impellendos asperis & auferis verbis: secundum illud Esaïæ: *Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustentare eum, qui lassus est verbo.* Et idem discere Seruatoris nostri exemplo, de quo idem ait Esaïas, & allegat sanctus Evangelista Matthæus: *Calamum conquassatum non conteret, & linum fumigans non extinguet.* Concluit post sermonem senex, dicens: Et quandoquidem nullus potest carnis motus & ardores extinguere & reprimere, nisi gratia & auxilio diuina, rogemus Deum, ut te ab hac tentatione liberet, ipse enim est, qui verberat & sanat, qui humiliat & exaltat, qui mortificat & viuificat. Deditque se Sanctus orationi, & ut eius rogatu senem inuaserat tentatio, ita & eam abstulit Dominus. Atque hac ratione & iuueni & seni prudenter fuit consultum.

CAPVT X.

Agitur de remediis contra tentationes, & primum de animis, viribus & gaudio in illis concipiendo.

DE cætero fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius: induite vos armaturam Dei, ut possitis stare ad arjusi las Diaboli: ait sanctus Apostolus Paulus. Sanctus Antonius vir in conflictibus hisce & spiritualibus agnibus apprimè exercitatus dicere solitus fuit, nullum ad inimicum nostrum debellandum efficacius reperiri medium, quam

Esa 50.4

Esa. 42.1. Matth. 12.10.

Ephes. 6.10.

Generosa & imo cedit Satan.

quam animum, robur & hilaritatem ostendere; hoc ipso enim ille tristatur, animum despondet, & nos perdendi spem amittit. Sanctus Pater noster Ignatius libro spiritualium exercitiorum, adfert valde bonam regulam & doctrinam huic materiæ accominodam. Dicit Diabolum in tentationibus nobiscum agere, ut mulierem litigantem cum viro aliquo, si enim videat virum sibi resistere, & animum ostendere, statim illa animo cadit & abit; sed si virum parui aduertit esse animi & timidum, statim illa cristas attollit, audacior fit, & ut tigris sæuit. Eodem & modo, dum nos tentat Diabolus, si videat sibi à nobis resisti viriliter, statim animum despondet, & se victum credit; si pusillanimitatem in nobis aduertit & timorem, sumit maiorem animum & robor, & ut tigris & leo in nos sæuit. Ideoque ait sanctus Apostolus Iacobus: *Resistite Diabolo, & fugiet à vobis.* Idem à sancto Gregorio confirmatur illo sancti Iob, ubi secundum septuaginta Interpretes vocatur Diabolus. *Mirmicoleon*, id est, leo & formica. Est leo formicarum, si enim illi leonis fortitudinem objicias, tibi formica erit. Ideo suadent Sancti, ne in tentationibus tristemur: hoc enim modo pa-
no-rem & pusillanimitatem nobis atcersemus: sed ut cum animo & gaudio pugnemus, ut refert sacer textus de Iuda Machabæo, fratribus eius & socijs: *Et praliabantur praliis Israel cum latitibus, & ideo vincebant.*

Alia his accedit ratio, quod, quandoquidem Diaboli tam nobis & salutis nostre invident, nostra lætitia illis magno est dolori & tristitiæ; contra tristitia & abiectus noster animus gaudium illis affert. Et licet aliud non subesset, totis viribus nobis laborandum, ne vel minimum abiectionis animi & tristitiæ signum exhibeamus, ne ipsis gaudium & delectationem pareremus, sed magnum potius animi & lætitiæ prodamus, quo sic ad furorē adigantur. Referunt Ecclesiasticæ historiæ, nihil Tyrannos maiore furore affecisse, quam quod viderent sanctes Martyres

tantum animum & robur in tormentis ostendere, sic ut eo ipso, quo Tyranni Martyres excruciare putabant, ipsi cruciarentur. Eodem modo & nobis cum Diabolo in tentatione faciendum, quo sic ad furorē agantur & confundantur. Quoniam vero hoc tanti momenti medium est ad tentationes superandas, & victoriā obtinendam, & triumphum ex hoste nostro agendum; dicemus sequentibus capitulis aliqua, quæ ad hunc animum & robur parandum nobis valde conferent.

CAPVT XI.

Quam parum in nos possit Diabolus.

NON parum ad hunc animum & robur in tentationibus habendum nobis proderit, si inimicorū nostrorum debilitatem, & quam parum in nos possit Diabolus, expendamus: quandoquidem nec in vnum quidem peccatum nos pertrahere potest, nisi velimus. Hinc recte S. Bernardus. *Videte, fratres, quam debilis est hostis noster, qui non vincit nisi violentem. Qui ad bellum contra hostes pergens si certus esset se victurum, si vellet, & in manu suam esse victoriā, quā is lætaretur? Valde sane. Nam certus iam de victoria esset: hoc de ipso enim constat, illum vincere, & non vinci velle. Hac ratione nobis ad bellum contra Diabolū ire licet, nam certo nobis constat ab illo nos vinci non posse, nisi vinci velimus. Hoc recte aduertit sanctus Hieronymus super cap. 4. Matth. in verba illa, quæ Diabolus Christo Seruatori nostro dixit, dum in pinnaculum templi translatus tentabat, & illi persuadere nitebatur, ut se deorsum mitteret, dicens: *Mitte te deorsum.* Vbi sanctus Hieronymus: *Vox Diaboli est, qui semper omnes cadere deorsum desiderat.* Potest quidem suadere Diabolus, ut te deorsum mittas, sed ipse mittere nequit, si nolis. Mitte te deorsum, dicit Diabolus te tentans: mitte te in infernum. Sed tu illi dicito: Mitte tu te, qui iam viam nosti, nam me ego mittere nolo. Si ergo*

Non a vobis
nisi violentem
Damon.

Bernardus.

Elegans nota
S. Hieronymus.

Matth. 4. 6.

Iacob. 4. 7.

Gregor. li. 5.
not. 17.
Iob. 4. 11.

Mach. 3. 2.

Animat diabolus
nostri
pusillanimitatem.

Martyrum
animus Ty-
rannos affecit
dolor.

ergo te mittere nō vis, ipse te mittere nequit: si tu ad infernum ire non vis, ille te eo ducere ne n potest. Quidam tentatione quadam valde vexabatur, & quasi eadem consumptus & deiectus, quod Diabolus interiori ei diceret: Suspende te. Aperit ille tentationem cuidam Religioso, qui dicit: Frater, non est necesse hoc fieri, si velis, ergo illi dic: Nolo: & post octo dies fac me certiores, qui succedat negotium. Et hac ratione tentatio illa euannit, & ablata est, & gratias Confessario egit, qui tale illi consilium dederat. Hocq; illud ipsum medium est, quod ponimus.

Aug. serm.
16. de tempore

Matt. 12. 29.
Apoc. 20. 1.

Cum his optime quadrat id, quod ait sanctus Augustinus, quod ante Christi in mundum aduentum Diabolus solus erat: Sed Christus in mundū veniens Diabolum ligauit, qui in mundo sibi vires collegerat, teste sancto Euangelio, idque est, quod sanctus Iohannes in Apocalypsi ait: *Et vidi Angelum descendentem de caelo, habentem clauem abyssi, & catenam magnam in manu sua. Et apprehendit Draconem, serpentem antiquum, qui est Diabolus & Satanas, & ligauit eum per annos mille, & misit eum in abyssum, & clausit, & signauit super illum, ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni. Et post haec oportet illum solui modico tempore.*

Dominus
ligata.

In locum hunc dicit sanctus Augustinus, Diabolum ligare, esse, non illi permittere, quidquid mali vellet vel posset, si permitteretur tentando & decipiendo mille excogitatis modis homines. Postquam Antichristus venerit, paulo maior quædam dabitur illi licentia, sed nunc strictè valde ligatus est.

Aug. l. 20 de ciuit. c. 8.

Sed dicet quis; Si ligatus est, quomodo præualeat, & tantum mali facit? Verum esse dicit sanctus Augustinus, quod præualeat, & mali multum committat, sed hoc est negligentibus & otiosis: Diabolus enim ut canis catenis ligatus est, & neminem mordere potest, nisi accurre volentem: Latrare potest, sollicitare potest, mordere omnino non potest, nisi volentem, & accedentem. Ut ergo fatuus ha-

bereris, & omnium te risui & ludibrio exponeres, si te morderi à cane permittes, qui forti catena ligatus est; sic & (teste diuo Augustino) risu & ludibrio digni sunt, qui se à Diabolo morderi & vincipermittunt, qui ut canis rabidus strictè ligatus est, & nemini nocere potest, nisi accedere illum volenti. Tu voluisti, nam illum accessisti, ut te morderet, ille te non potest accedere, nec te in peccatum aliquod facere labi, si velis, ideoque illum potes ridere.

Ad quod declarandum exponit sanctus Augustinus illud Psalmi: *Draco iste, quem formasti ad illudendum ei.* Nonne vidisti, quomodo cani vel vrsō ligato insulteret & illudatur, & pueri cum eo ludant, & se recreent? Eodem & tum modo Diabolo illudere potes, dum tibi tentationes adfers, & illum canem nominare & dicere: Vade miser, nam ligatus es, mordere nequis, latratu nocere non potes.

Dum sancto Antonio Diaboli diuersa & horribili forma apparerent, aliquando ferarum, ut leonum, tigrum, taurorum, serpentum, & scorpionum, & illum circumfarent, & vnguibus, dentibus, rugitu & sibilo terribili minarentur, & illum statim deuoraturi viderentur; Sanctus illis illudebat, & dicebat: Si aliquæ vobis essent vires, vnus vestrum solus sufficeret, ut cum homine pugnaret; sed quod debiles sitis, totam hanc colluiem ad terrorem incutendum colligere voluistis. Si Dominus vobis mei potestatem dedit; en praesto sum, deuorate me; sin potestatem non habetis, cur frustra laboratis? Sic & nobis facere licet: nam postquam Deus homo factus est, nihil virium habet Diabolus, ut ipse sanctus Antonius falsus est, qui ideo respondit: Gratia Deo agenda, nam quamuis sis mendax pater tamen hic verum dicis, cum Christus ipsemet nobis idem dicat: *Confidite, ego vici mundum*: ego mundum à Diaboli iugo & potestate liberaui, ideo nolite animo cadere, sed confidite. *Deo autem gra-*

Generosus
Antonius

Iohannis

1 Cor. 15. 57.

riat, quidedit nobis victoriam per Dominum
nostrum Iesum Christum.

CAPVT XII.

*Magnum nobis animum & robur
accedere debere in tentationi-
bus, eo quod nos Deus
adspiciat.*

Magnum the-
saurum est lau-
dare cum
tentatione.

MVLTVM etiam profuerit ad vires
& animum in tentationibus colli-
gendum, & strenue pugnandum, si ar-
tendamus Deum nos adspicere. Dum mi-
les strenuus cum hostibus pugnat, & ad-
uerit Regem vel Imperatorem se adspi-
cere, & eius valore delectari, sumit magis
animos & audaciam in pugnando, idem
& vere in certaminibus nostris spiritua-
libus accidit. Quando ergo contra ten-
tationes decerramus, nobis persuadere
debemus nos in theatro quodam circum-
datos ab Angelis & tota cœlesti curia ef-
se, qui exitum prælii prætolantur, & uti-
liæ & pugne nostræ præidem & iudicem
esse omnipotentem Deum. Idque a San-
ctis consideratur, se fundantes illo Eu-
angelij: *Et ecce Angeli accesserunt & mini-
strabant ei.* Pugnam illam & certamen
spirituale Christi cum diabolo Angeli ad-
spiciebant, eoque confecto, cœperunt
ei seruire, & triumphum canere.

Antoniano
spectator De-
us adit &
protector.

De sancto Antonio legitur quod quo-
dam tempore à Dæmonibus flagellatus,
& conculcatus, oculum attollebat, vide-
batque celæ testum diuidi, & radium in-
trare, cuius præsentia omnis illa Dæmo-
niorum turba fugit, & dolor vulnerum
cessauit, & dicebat suspirijs & præcordijs
adductis ad Dominum tunc illi apparen-
tem: Vbi eras, bone Iesu? Vbi eras. dum
tam male me Diaboli haberent? cur ini-
to pugne non hic adfuiſti, vt impedites,
& vulnera mea sanares? Cui Dominus re-
spondit: Hic à principio fui, sed adspexi,
quomodo te in pugna habeoas, & quia
strenue pugnaſti, semper tibi auxilio ero,
& te per totum terrarum orbem celebra-

Rodriguez exercit. pars 2.

ri faciam. Sic vt Deo & Angelis, & toti
curiæ cœlesti spectaculum ſimus. Quis
ergo non ſumet animum, vt coram tali
theatro magnis viribus & animo non pu-
guet.

Præterea, dum dicitur, Deum nos ad-
spicere, idem est, ac ſi diceretur, Deum
nos ſanare. Ideoque nobis vterius pro-
greſſendum, & conſiderandū, quod non
ſolum nos Deus adſpiciat vt iuues, & pro-
prium & brauium det, ſi uocamus: ſed &
iſi facit, vt pater & patrinus, vt auxilium
& ſuorem ſuggerat, vt victores euada-
mus. *Oculi enim Domini contemplantur vni-
uerſam terram, & præbent fortitudinem.* *Quoniam à dextris eſt mihi, ne commouear.*
Quarto Regum libro narratur, Syriæ Re-
gem miſſe omnem ſuum exercitum cum
curribus & equis ad ciuitatem Dothaim,
in qua erat Propheta Eliſæus, vt eum ca-
peret. Et quod ſurgens mane famulus
eius Giezi, & tantam videns multitudi-
nem, ad Eliſæum accurrerit, indicans,
quid acciſiſſet, & dicens: *Heu. heu. heu,*
Domine eris quid faciemus? putabat eni-
omnia iam perſita. Dixit illi Propheta:
Noli timere, plures enim nobiſcum ſunt,
quam cum illis: petijtque à Domino, vt
oculos illi aperiret, vt videret. Aperit illi
Deus oculos, & videt totum mundum
plenum equitibus & curribus igneis ad
eos defendendos, quo viſo valde confor-
tatus eſt: quod & nobis ad idem ſeruire
debet. *Pone me iuxta te, & cuiuſuiſ manus
pugnet contra me,* dicit ſanctus Iob. Simi-
liter Propheta Ieremias: *Dominus autem
mecum eſt, quaſi bellator fortis, idcirco, qui
perſequuntur me, cadent & infirmi erunt:
confundentur vehementer.*

2. Para. 16. 3.
Pſal. 15. 3.

4. Reg. 6. 25.

Iob. 17. 3.
Ierem. 29. 11.

Hieronymus.
Pſalmus.

Sanctus Hieronymus in illud Prophe-
tæ: *Domine vt ſento bona voluntatis coro-
naſti nos.* Dicit, notandum eſſe, in mundo
aliud eſſe ſcutum, aliud vero coronam:
apud Deum autem idem eſt, ſcutum & co-
rona: dum enim nos Deus ſento ſuo bo-
næ voluntatis defendit, nobis auxilium &
protectionem adferens, hoc eius ſcutum
& deſenſio noſtra eſt victoria & corona.
Si Deus pro nobis, quis contra nos.

Rom. 8. 37.

CAPVT XIII.

De duabus rationibus, vt magno animo & fiducia in tentationibus pugnemus.

*Resp. ser. 21.
ex 23. de
vitiis argum.*

SANCTVS Basilivs dicit, furorem & inimicitiam, quam erga nos habet Diabolus, non solum in hominem, sed & in Deum se extendere: & quia in Deum nihil potest, nec ibi furori suo facere satis, videns hominem ad Dei imaginem & similitudinem creatum; omnem suam rabiem in hominem vertit, eo quod imago & similitudo Dei sit, quem tanto odio prosequitur, & de eo vindictam sumere conatur, quare, quid mali & damni potest, illi inferens. Quasi quis Regi valde offensus, omnem iram in eius imaginem effundat, quod contra Regem nihil valeat. Et vt taurus, dicit S. Basilivs, videns se ab homine stimulatam & vulneratam, statuat & figuram inuadit, & omnem iram & furorem in illam effundit, & eam distrumpens, vt se de homine vindicet.

*De Deo
nunc agitur,
& mea salu-
tis.*

Hinc Sancti duas erunt rationes valde accommodas, vt animum in tentationibus addant, & fiduciam parent, vt de ijs victoria potiamur. Prior est, quod hic non de solo nostro, sed & de Dei honore agitur, quem Diabolus iniuria afficere, & per nos offendere conatur. Cui tam forti nos animo occurrere oportet, vt potius vitam perdere, quam deficere velimus, nec Diabolus voti sui compos fiat, quod contra Deum hanc vindictam querat in nobis, vt in eius imagine, quam ipse tantopere amat, & tanti aestimat. Adeo vt iam non solum partem nostram defendamus, sed & pro Dei parte & causa stemus, ideoque potius hic moriendum, quam consentiendum, ne Dei honor detrimentum patiatur.

*Ergo & Deus
in partem
venit auxili-
li.*

Posterior est, quandoquidem Diabolus propter Deum & odium, quo diuinam eius Maiestatem prosequitur, nobis bellum mouet; certo nobis sperandum & confidendum, Deum enim non esse futurum, & hoc negotium vt inueniamur.

turum, & nobis adfuturum, ne vincamur & superemur, sed vt inde victoriam & triumphum referamus. Nam & in mundo videre est, si quis Rex vel magnus Princeps videt quempiam sua causa & respectu in angustiis & tribulatione positum, statim accurrit, & negotium vt suum defendit. In libro Esther dicitur, quod Mardochei causa Amman omnes Iudeos in periculum mortis adduxerat: sed Mardocheus ita negotium verterit, vt Amman & suis mensura illa mensus fuerit, quia illi metiri nitebatur. Multo hoc facilius faciet Deus, ideoque audacter Deo dicere licet: *Exsurge Deus, iudica causam tuam. Apprehende arma & sentum, & exsurge in adiutorium mihi.*

*Psal. 72. 22.
Psal. 34. 2.*

CAPVT XIV.

Deum non permittere quem plus tentari, quam ferre potest, & animo non cadendum, crescente vel durante tentatione.

FIDELIS autem Deus est, qui non patitur nos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere: ait sanctus Apostolus Paulus, sed crescente tentatione, crescat & auxilium & fauor ad vincendum, & de hostibus vestris triumphum agendum, & lucrum ex tentatione referendum. Magnae consolationis haec res est, & quae animum in tentationibus addit: Vna ex parte nobis constat, Diabolum non plus posse, quam illi à Deo permittitur, nec vel minimum tentationem augere. Alia ex parte certi sumus, Deum non permitsum, nec licentiam daturum, vt plus nos tenter, quam tolerare possumus: vt hoc loco ait Apostolus: Quis ergo nos non se consoletur, & animum sustinet, vt non cedamus, qui tantum est, qui non deseruit & taxat, sed fecit, ut in omni tribulatione non deficiamus.

1. Cor. 10. 13.

*O benignum
Deum.*

vt medicus & phisicus ille cœlestis pon-
derat & taxat aloem illam tentationum
& tribulationum, quam seruis suis vult
dare, vel dari permittere secundum cu-
iusque vires & robur. Dicit sanctus Ab-
bas Ephrem: Si figulus, qui ex luto va-
sa fingit, & fornaci imponit, exacte tem-
pus nouit, quo illa igne excoqui necesse
est, vt bene temperata, percocta, & ho-
minum vîbus accommodata, extrahan-
tur, nec diutius igne excoqui patitur,
quam par est, ne comburantur & rum-
pantur; nec etiam breuiori ad id tempo-
re vititur, nec incocta & manibus sublata
rumpantur: quanto magis Deus sic no-
biscum ager, cuius infinita est sapientia
& bonitas, & paterno & magno nos amo-
re prosequitur.

Ephrem ser.
l. de patient.
100

Ambrosius.
super Matth.
Matth. 8. 23.

Sanctus Ambrosius in illud Matthæi:
*Ascendente Iesu in nauiculam, sequuti sunt
eum discipuli eius, & ecce motus magnus fa-
ctus est in mari, ita ut nauicula operiretur
fluctibus: ipse vero dormiebat.* Dicit no-
tandum esse, etiam Dei electos, & qui
in eius sunt consortio, tentationibus ex-
agitari, & subinde se dormire simulare,
amorem, vt bonus pater, quem ad nos
filios habet, abdentem, vt tanto plus ad
illum accurrant; sed ait, Deum non dor-
mire, nec nostri oblitum esse.

Habac. 2. 3.

Dicit Propheta Habacuc: *Si moram fe-
ceris, expecta illum, quia veniens veniet, &
non tardabit.* id est, citissime veniet. Vi-
deretur tibi tardare Deus, sed vere non tar-
dat.

Nox ægroto longa videtur, & diem
tardare; sed sic se res non habet, non
tardant, sed suo tempore adsunt: Sic
nec Deus tardat, quamuis tibi vt ægro
ita videatur. Ipse tempus & oportunita-
tem nouit, & necessitatis tempore ade-
rit.

Aug. et 143.
ad Demetr.
vrg.
Iona. 2. 1.

Ad hoc propositum allegat sanctus Au-
gustinus, quod Christus Seruator noster
Mariæ & Marthæ Lazari sororibus re-
spondebat: *Infirmus hæc non est ad mor-
tem, sed pro gloria Dei, vt glorificetur Filius
Dei per eam.* Iusserant ei nuntiani, Laza-
rum amicum eius infirmari, & duos dies

expectauit, & eo non iuit, vt insignius ef-
fer miraculum.

Eodem modo & Deus cum seruis suis
agit, relinquit illos aliquo tempore in
tentationibus & tribulationibus, vt eo-
rum oblitus videatur. Sed non eorum
oblitus est, sed ei propositum illos post
maiore cum gloria & triumpho eruere.
Vt enim Ioseph multo tempore in carce-
re detineri permittebat, vt inde illum
post cum honore & gloria liberaret, vt &
fecit, constituens illum totius Ægypti re-
ctorem. Eodem modo, ait, & tibi per-
suadendum; si enim moretur Dominus,
& permittit tentationem durare, id ideo
fieri, vt post rem maiore tuo commodo &
profectu inde eruat.

Idem notat & sanctus Ioannes Chry-
sostomus in hæc verba: *Qui exaltas me de
portis mortis.* Aduertendum, ait, Prophe-
tam non dicere: Liberas me de portis
mortis, sed exaltas. Deus enim seruos
suos non solum a tentationibus non li-
berat, sed eos progredi patitur, iisdem il-
los eminentiores & insigniores reddens.
Et quantumlibet te depressum sentis, &
licet tibi videaris vsque ad inferni portas
peruenisse; tamen fidendum tibi est,
Deum te inde eruturum: *Quia Dominus
mortificat & viuificat, deducit ad inferos &
reducit,* dum videris tibi iam perditus ef-
se. Hincque dicebat S. Iob: *Etiamsi occi-
deris me, in ipso sperabo.*

Chrysostom.
Psalm. 115.

Sanctus Hieronymus recte examinat
factum illud Ionæ Prophetæ, qui putans
iam se perditum, & nullum remedium su-
peresse, sed se in mari (quo præcipitaba-
tur) submergendum: *Preparauit Domi-
nus piscem grandem, vt deglutiret Ionam,*
vt illum reciperet, seruaret, & in terram
exponeret, non vt deuoraret, sed vt pisce
tanquam nauis iutus appelleret. *Anim-
aduertendum est, quod ubi putabatur in-
teritus, ibi custodia est & vita,* ait sanctus
Hieronymus.

S. Hieronymus.
Iona 2. 1.

Idem & nobis ait contingere, qui
putamus nobis esse perditioni, quod lu-
cro est, & quod mortem, vita est. Vt e-
nim qui vas vitreum ab gesticulatore reua-

Aptum si-
milit.

reiciaci videt, timer ne in terram labatur, & circumptur, sed posteaquam bis ter-
ve est proiectum, metus eximitur, lau-
datque gesticulatoris dexteritatem, ac
miratur.

Eodem modo & serui Dei, quod habi-
lis & dexter fit Deus, & longo rerum usu
& experientia probatus, optime nobis-
cum ludere nouerit, nos exaltando &
humiliando, vulnerando & sanando, id-
circo nec prospera nec aduersa metuunt,
licet se fragiles & quasi vitreos norint;
sciunt enim boni artificis manibus
se teneri, qui vitream illam phialam non
franget, nec labi sinet. *In manibus tuis ser-*
uatus sum. Psal. 130. 16.

In Ecclesiastica historia refertur, di-
xisse Abbatem Isidorum: Iam quadra-
ginta annos cum vno vitio pugno, &
nunquam consensi. Et de alijs sanctis
monachis similia exempla continuarum
& longarum tentationum leguntur, cum
quibus magna fiducia & robore dimica-
bant. *Illi fuerunt gigantes scientes bellum,*
quos tanquam bello expertos nos imita-
ri oportet. Barnab. 3. 26.

Sanctus Cyprianus, vt hic nobis fidu-
ciam & animu addeat, allegat illud Esaie:
Nolite timere: Quia redemi te, & vocavi te
nomine tuo; meus es tu. Cum transferis per-
aquam, tecum ero, & flumina non operient
te: cum ambulaueris in igne, non combure-
ris. & flamma non ardebit in te: quia ego Do-
minus Deus tuus, Sanctus Israel Saluator
tuus. Ad hoc etiam multum faciunt blanda
illa & suauia verba, quæ per eundem
Prophetam dicit Deus: *Ad vbera portabi-*
mini, & super genna blandientur vobis.
Quomodo se cui mater blandiatur; ita ego
consolabor vos. Aduerte, quanto amore &
suauitate mater infantem recipit, dum
quid timens ad eam accurrit, quomodo
illam amplexatur, & vbera dat, quomo-
do os ori eius applicat, & illi blanditur &
foet. Maiore multo tamen amore, &
blanditijs amplexatur Deus eos, qui ad
eum in tentationibus & periculis accur-
runt. Hoc dicebat Propheta sibi in ten-
tationibus & tribulationibus magno so-

latio fuisse, & vires & animum suggestis-
se: *Memor esto verbi tui seruo tuo, in quo mi-*
hi spem dedisti. Hac me consolata est in hu-
mitate mea, quia eloquium tuum viuifica-
uit me. Idem & nobis solatio esse debe-
ret, & nobis animum dare, & fiduciam in
tentationibus addere: Deus enim verbis
suis deesse non potest. *Impossibile est men-*
tiri Deum: dicit sanctus Paulus Aposto-
lus. Heb. 6. 18.

CAPVT XV.

Sibi diffidere, omnemque in Deo
spem ponere, magnum esse medium
ad tentationes superandas, & quid
causa sit, quod Deus tam suc-
currat, qui in illo con-
fidunt.

SI aut diffidere, & omnem in Deo fidu-
ciam ponere, singulare & efficacissi-
mum est medium ad victoriam & trium-
phum de tentationibus adipiscendum.
Hincque videre est, Deum in multis sacrae
Scripturae locis non aliam assignare ratio-
nem, ob quam aliquem protexerit, & tem-
pore tribulationis & tentationis libera-
uerit, quam quod in illo sperauerit, & il-
li filius sit. *Quoniam in me sperauit, liberabo*
eum. Quia saluos facit sperantes in te. Psal. 90. 14.
Prote- Psal. 16. 7.
ctor est omnium sperantium in se. Vnde Ec-
clesia illam orationem sumphit: *Protektor*
in te sperantium Deus. Et Psalmo 56. idem
allegat, & Deo proponit Propheta, vt il-
lum obliget, ad illi misericordiam exhib-
endum: *Miserere mei Deus, miserere mei:*
quoniam in te confidit anima mea. Et in um-
bra alarum tuarum sperabo. Idem & Pro-
pheta Daniel facit: *Quoniam non est con-*
fusio confidentibus in te. Et Sapiens ait, ne-
minem vnquam in Deo sperantem con-
futum fuisse: imo tota sacra Scriptura si-
milium sententiarum plena est: de quo Tract. 3. 13.
non erit hic pluribus de eo agi.

Sed videamus, quid causa sit, quod hoc
medium tam sit efficax, id auxilium à
Deo

Deo obtinendum, & cur Deus tam illis adsit, qui in illo confidunt, & sibi diffidunt. Ratio huius & sæpius ante posita est, & eandem ipse Dominus Psalmo 90.

Psalm. 90. 14. allegat: *Quoniam in me sperauit, liberabo & defendam eum.* Quare? *Protegam eum, quoniam cognouit nomen meum.* Exacte illud sanctus Bernardus exponit, dum ait: *Si tamen cognouerit nomen meum, ne sibi tribuat, quod liberatus est, sed nomini meo des gloriam.* Tunc enim Deus negotium sibi sumit, & onus in se suscipit. & ad gloriam & honorem suum dirigit. Dum vero quis sibi medijs & diligentiz suæ fidit, totum sibi adscribit, & Deo aufert, & se eo honore & gloria, quæ Dei solius est, extollit, illum Deus in fragilitate permanere sinit, vt nihil efficiat; vt enim ait Prophetæ:

Psalm. 145. 10.

Non in fortitudine equi voluntatem habebit, nec in tribu viri beneplacitum erit ei. Beneplacitum est Domino super timentes eum, & in eis, qui sperant super misericordia eius; hisque copiosam & abundantem misericordiam, fauorem & auxilium impertitur.

August. li. de pecc. mer. & remissio. 39.

Sanctus Augustinus ait, ideo Deum subinde dona & fauorem suum differre & permittere, vt diu in nobis remaneant aliquorum vitiolorum reliquæ, & prauæ inclinationes, quas habemus, quas plane vincere & delere non possumus. Non vt damnemur, sed humiles simus. Commendans nobis gratiam suam, ne facilitatem in omnibus assequuti, nostrum putemus esse, quod eius est: qui error multum est Religioni pietatique contrarius. Si. n. hæc facile acquireremus, nō tanti ea faceremus, persuadentes illa nostra diligentia parata esse. Sanctus Gregorius in verba illa Iob: *Eccce non est auxilium mihi in me.* dicit: Plerumque enim virtus habita deterius, quam si deesset, interfecit: quia dum ad sui confidentiam mentem erigit, hanc elationis gladio transfigit: cumque eam quasi roborando viuificat, eleuando necat: ad interitum videlicet pertrahit, quem per spem propriam ab interna fortitudine fiducia euellit. Sæpius tam male Dei donis & virtute ui-

mur, vt vtilius nobis foret ea non habere, eis enim superbimus, & statim nobis valde fidimus, & nobis, viribus nostris & diligentijs adscribimus, quod pura puta Dei gratia & misericordia posidemus. Ideoque Deus nobis sua sæpe dona negat, & millies suam quis insufficientiam & fragilitatem experitur in multis operibus bonis, magnis & paruis, quæ facere non potest, dum veller, & permittit, vt longo tempore hæc insufficientia durer, vt se discat humiliare, & sibi non fidere, nec sibi quid adscribere, sed omnia in Deum referre. Tuncque canere & dicere poterit: *Arcus fortius superatus est, & infirmi accincti sunt robore.*

D. Vincent. tract. de vitiis spirit. c. 3.

1. Reg. 2. 4.

CAPVT XVI.

De orationis remedio, vbi & aliquot iaculatoria orationes ponuntur temporis tentationum accommodata.

12.

ORATIONIS medium semper nobis valde commendatū esse debet, nam medium omnium est generalissimum & præcipuum, quod ideo sacra Scriptura & Sancti nobis proponunt. Idemque Christus nos docet, vt videre est in Euangelio: *Vigilate & orate, vt non intretis in tentationem.* Idque non solum verbo, sed & exemplo nos ipsa passionis nocte docere voluit, dum se longa & prolixa oratione ad pugnam illam pararet. Non quod ipse eo opus haberet, sed vt nos erudiret, sic in omni nostra aduersitate & tentatione agere. Abbas Iohannes dicebat, Religiosum esse oportere similem homini, qui sinistra manu ignem dextera vero aquam fert, vt ignem incendientem aqua statim extinguat. Sic & in nobis incipiente ardere, turpium & inhonestarum igne ardere & incendi, statim aqua ad manum habenda, & orationis aqua vtendum, vt extinguatur. Adducit & aliam similitudinem, & dicit: Religiosum similem esse homini, qui sub ma-

Abbas Iohannes.

gna recumbit arbore, qui videns se à serpentibus & multis feris inuadit, quibus cum resistere non potest, arborem ascendit, & ibi se tuerit.

Eodem modo & Religiosus aduertens tentationes ingruere, adscendere oratione debet & ad Deum recurrere, & sic feruabitur, & à Diaboli laqueis & tentationibus liberabitur. *Frustra autem iacitur rete ante oculos pennatorum. Frustra ille laqueos suos tendet, si nos volare & in*

sublime orationis alis tendere nouerimus. Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos.

Prima parte fufius de hoc orationis medio egimus: nunc solum colligemus aliquot iaculatorias orationes, quibus tali tempore vri poterimus: plena his est sacra Scriptura, præcipue Psalmi orationibus huc pertinentibus repleti sunt; cuiusmodi sunt: Domine vim patior, responde pro me. Exsurge, quare obdormis, Domine? exsurge, & ne repellas in finem. Quare faciem tuam auertis? obliuisceris inopia nostra, & tribulationis nostra? Apprehende arma & scutum, & exsurge in adiutorium mihi: dic anima mea: salus tua ego sum. Vsq; quo Domine obliuisceris me in finem? Vsq; quo auertis faciem tuam à me? Vsq; quo exaltabitur inimicus meus super me? Respice, & exaudi me Deus meus: Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in mortem,

ne quando dicat inimicus meus, præualui aduersus eum. Adiutor in opportunitatibus, in tribulatione. In umbra alarum tuarum sperabo. Et in velamento alarum tuarum exultabo.

Vt pulli sub matris alis se abdunt veniente miluo, eodem modo & nos Domine sub alis tuis seruabimur, & custodimur.

Multum sanctus Augustinus hac consideratione lætabatur, & Deo dicebat: Si non me protegit, quia pullus sum, miluus me rapiet. Sub umbra alarum tuarum protege me. Ad hoc præcipue multum valet Psalmi 67. initium: Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius: & fugiant, qui oderunt eum, à facie eius. Vt enim ipsi non

virtutes nostras, sed Deum opponimus, nobis non fideantes, & contra ipsos suæ Maiestatis auxilium implorentes; deficiunt & fugiunt, quod illum pro nobis arma sumpturum videant.

Aliquando nobis his & similibus sacre Scripturæ verbis, quæ singularis sunt energię, vtendum: aliquando huiusmodi, quæ necessitas in nobis exprimit (quæ etiam valent plurimum) hoc remedium in manu habendum, & ad Deum per orationem recurrendum.

Ideoque dicere solitus erat Pater Magister Iohannes Auila: Tentatio ad te, tu vero ad Deum. *Leuaui oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi. Auxilium meum à Domino, qui fecit cælum & terram. Nobisque enitendum, vt clamores hi & suspiria non ore, sed & ipsis præcordijs exeant, secundum illud Prophetæ: De profundis clamaui ad te Domine. At sanctus Chrysostomus in hæc verba: Non dixit solummodo ex ore, neque solummodo ex lingua: nam errante etiam merite verba funduntur: sed ex corde profundissimo, cum magno studio & magna animi alacritate, & ipsis mentis penetratibus: magnoque feruore ad Deum clamabat.*

CAPVT XVII.

De duobus aliis contra tentationes remediis.

AIT Sanctus Bernhardus, quod dum Diabolus aliquem fallere vult, prius diligenter naturam, conditionem & inclinationem eius exploret, eoque, quo magis illum propendere aduertit, illum adoriatur. Facilioris & suauioris naturæ inhonestis tentationibus & vanagloria inuadit: asperæ vero & austere conditionis ira, superbia, indignatione, & impatiencia tentat.

Idem auctorat & diuus Gregorius, idque probat similitudine ab aucupibus sumpta, quibus id vel primum est, vt

sciant,

CAPUT XVIII.

*De duobus aliis remediis magni momenti, quæ sunt principiis ob-
stare, & nunquam otio-
sum esse.*

ALIO bonum & generale remedium hic assignant Sancti, ut nimirum principiis obstemus: hincque ait sanctus Hieronymus: *Dum paruum est hostis, Hieronymus. interfice: nequitia elidatur in semine, ne forte crescat, & postid facere nequeas. Similis est tentatio ignis scintillæ, quæ si semel cœperit, crescit & urit. A scin- Eccl. 11.34. tilla una augetur ignis. Ideoque & recte alius dixit:*

*Principius obsta, sero medicina paratur:
Cum mala per longas inualuere mo-*

Rectius id Spiritus sanctus per Prophetam David monet: *Beatus, qui tenebit, & allidos paruulos suos ad petram. Et per Salomonem: Capite nobis vulpes paru- Psal. 136.9. las, quæ demoluntur vineas. Dum tentationum vulpeculæ paruulæ sunt, dum incipiunt superbire, affectiuncularum, amicitiarum, singularitatis cogitationes, tunc illæ tibi frangendæ fortissima illa petra, qui est Christus Seruator noster, eius exemplo & adspectu, ne crescant, & animæ tuæ vineam demoliantur. Penes nos non est impedire, ne tentationes veniant, nec prauæ cogitationes; sed beatus ille, qui initio & incipientibus nouit valedicere. Sic locum hunc exponit sanctus Hieronymus: Multum refert principijs occurrere, dum debilis est hostis, Eustochium. & paruas habet vires; tunc enim facile illi resistitur; sed post valde difficulter.*

Idem similitudine sanctus Chrysostomus declarat: Si ægroto nascatur cupiditas quid noxium edendi, etsi hanc cupiditatem superat, hic se damno illo, quod noxium adferre poterat, liberat, & citius conualescit: sed si ut paruæ illi delectationi obsequatur, noxium illud edit,

sciant, quæ esca aues maxime delectentur, ut ea insidias & laqueos tendant: eodem modo & aduersarijs nostris Diabolus id ante omnia propositum est, ut indagent, quibus maxime recreemur, & delectemur, ut iisdem nobis insidiantur & vexent. Ideoque videre est, Diabolum Adam muliere tentasse & aggressum, norat enim illum ea multum affici: Similiter & Sampsonem eodem modo impugnauit & superauit, ut ænigma exponeret, in quo fortitudo eius sita erat. Explorat Diabolus ut astutus miles, & circumit, ut aduertit, quæ debilior sit animæ nostræ pars, quæ passio in vnoquoque prædominans, & ad quid magis propendeat, ut inde quem inuadat. Ideoque & nobis illa maxime munienda, prouidenda & sepienda sunt contra inimici nostri dolum & stratagemata: aduertendo, quæ debilior animæ nostræ pars, quæque virtute inaniore (quæ illa merito censetur, cui naturæ inclinatio, vel passio, vel praua consuetudo maxime imperat) illaque maiore cura & sollicitudine defendenda.

Aliud remedium cum præcedente conueniens adferunt Sancti & spiritualis vitæ Magistri, dicuntque pro generali regula sumendum, tentatione aliqua ingruente, statim ad eius contrarium recurrendum, & inde defensionem parandam. Hac enim ratione medici corporis infirmitates curant. *Contraria contrariis curantur. Aegritudini ex frigore oriuntur calida, ex siccitate vero, humida applicantur, hoc enim modo humores temperantur, & ad debitam proportionem reuocantur. Eodem modo & nobis aegritudinibus & tentationibus animæ medendum. Idque est, quod Pater noster ait: Anteuertere oportet tentationes, adhibitis earum contrariis; ut cum quis animaduertitur ad superbiam esse propensus, exercitæ is debet in rebus abiectionibus, quæ ad humiliandum illum utiles futuræ videantur: & sic de alijs prauis animæ propensionibus.*

1.7. conf. e. 1.
1. 13. & reg.
14. summar.

Hieronymus. epi. ad Eustochium.

Chrysostomus. contra concubinas.

edit, grauior sit ægritudo, & mortem adfert, vel difficulter sanatur. Quod malum vitare potuisset, si quid laboris & operæ posuisset, ut inordinatum illum appetitum cogeret initio, & gulositatem noxium illud edendi refrænaret. Eodem modo si homini cogitatio vel cupiditas videndi quid irrepat, & se hic initio vincit visum compescendo, & cogitationem statim propulsando, se molestia & labore tentationis liberat, quæ inde erat oriunda, & damno, quod consensu forsitan incurrisset. Si vero initio se non vincit & compescit, parua illa negligentia & delectatione, quam videndo vel cogitando cepit, mortem sibi animæ adsciscit; vel saltem magnum laborem & difficultatem resistendi experitur. Sic ut quod initio paruo vel nihilo constitisset, post caro emendandum est. Hincque concludit Sanctus, multum referre, ut principiis obstitetur.

*In vitis Patr.
l. p. pag. 212*

In vitis Patrum refertur, Diabolum quodam tempore Abbati Pachornio apparuisse in formosæ mulieris figura, & increpante illum Sancto, quod tanta malitia ad fallendos homines vteretur; respondit Diabolus: Si titillationibus nostris ingressum aliquem aperitis, statim maiora incendia excitamus, ut vos ad peccatum prouocemus, sin aduertamus principio resisti, & ingressum imaginationibus & cogitationibus à nobis propositis negari, ut fumus euadesimus.

Vtile etiam contra tentationes remedium est, nunquam esse otiosum. Hincque ait Cassianus, Ægyptios Patres id ut primum principium habuisse, & ut antiquam traditionem obseruasse, tanquam à maioribus traditam, quam & discipuli studiose emendabant ut singulare remedium: *Semper se Diabolus occupatum inueniat.*

Idque & Dominus sanctum Antonium docuit, ut vnicum medium, quo in solitudine duraret, dedit, utque se contra tentationes muniret: quod sanctus Augustinus allegat, & ait, sanctum Anto-

*Aug. ser. 17.
ad fratres in*

nium non semper potuisse orationi vacare, quamuis sanctus Antonius esset, & sæpius varijs cogitationibus fuisse exagitaturn, ideoque Deum orasse, dicens: Domine vellem bonus esse, quid faciam? cogitationes non permittunt. Et audiuit vocem sibi dicentem: Antoni, si cupis Deo placere, ora, & dum orare non poteris, manibus labora, & semper aliquid facito: Fac, quod in te est, & non deficiet tibi auxilium de Sancto. Alij dicunt, iuuenis forma Angelum illi apparuisse, qui paulisper fodiebat, & post genibus flexis, & leuatis manibus paulisper orabat: quod ad idem tendebat. Otium multarum tentationum & malorum radix & origo est; idcircoque plurimum nostra interest, ne Diabolus nos unquam otiosos, sed semper occupatos inueniat.

CAPVT XIX.

De tentationibus, quæ boni specie & pretextu oriuntur, & magnum esse remedium contra omnes tentationes, illas huiusmodi cognosci & haberi.

SANCTVS Bonauentura aliud quid, *Bona. pres. 4. reg. 1.* commune quidem, sed tamen necessarium in medium adfert: quod sciendum sit, Diabolum solere bonos, & qui virtuti & perfectioni student, aggredi specie aliqua & similitudine boni, seque transfigurare in Angelum lucis. Venerina non dantur (ait sanctus Hieronymus) *Hieronym.* nisi saccaro & re aliqua delectabili, & gustui grata tecta, ne sentiantur, & auceps laqueum efca regit.

Idem & Diabolus facit, *In via hac, quæ psal. 141. ambulabam, absconderunt laqueum mihi.* Si enim manifeste malo illos inuaderet: qui virtutem amant, & Deo seruire student, fugerent, & nihil cum illis conficeret. Idcircoque ait sanctus Bernardus: *Bonus nunquam nisi boni simulatione* *Bern. ser. 66 in Cant.* dece-

deceptus est. Astutus valde est Diabolus, exacteque nouit, unde quem impugnari oportet, & ideo ut facilius voti tui compos fiat, simulatus aggreditur. Ante omnia (ait sanctus Bonauentura) ex se bona proponit, deinde cum malis permiscet. post falsa offert bona veræque mala, & dum quem laquei tuo necem habet, ut difficulter te quærit excedere, tunc manifeste venenum ostendit, & manifesta peccata propellit. Eiusque scorpionis similis, qui facie quidem est blanda & grata, sed in cauda venenum, quo occidit, habet.

Quot (dicit Bonauentura) amicitiam & familiaritatem cum aliquibus colore pietatis contraxerunt, sibi persuadentes, totum hoc Dei causa susceptum esse, & commodum animæ acquiritum: & in nido forsan sic se res habuit; sed id stratagemata Diaboli est, quod post aperitur. *Non enim ignoramus cogitationes eius,* ut ait sanctus Apostolus Paulus 2. ad Corinthios 2. vers. 11.

Hinc ipse incipit prius à bonis, statim vero longa colloquia & conuersationes sequuntur, quæ subinde de Deo, post de mutuo amore sunt: inde aliqua dona & munuscula in amoris signum dantur, ut sui viri inque recordentur: quæ, ut sanctus Hieronymus *epistol. 2. ad Nepotianum tom. 1.* inquit, amoris non sancti signa sunt, nam *sanctus amor non habet.* Deinde iam mala bonis miscet, deinde multa bona & vera mala sequuntur.

Hac ratione Diabolus in hoc & alijs multis virijs fallit, quæ velo virtutis tegit, ne id, quod sunt, videatur & intelligatur. Ut qui se alteri amicum simulat, ut ad illum accessum habeat, & post

post proditione occidat, ut fecit Ioab Amasæ, & Iudas Christo Seruatori nostro, tradendo, & osculo pacis vendendo cum.

Hincque necesse has tentationes, quæ colore boni superueniunt; cauere, & excubare, tanto enim periculosiores, quanto ignotiores sunt. Hinc petebat Pro-

pheta à Deo, ut illum liberaret *ab incurso* *ser. 33.* *& damonio meridiano.* Nam nec Diabolo *super Cant.* *Tul. 90.6.* satis est se in Angelum lucis transfigurasse, ut dicit sanctus Apostolus Paulus 2. ad Corinthios 11. vers. 14. sed & se transfigurat in lucem meridianam, & fingit valde clarum & splendens, quod ipsamet obcurtas & tenebra est; permauens nil timendum, nec quid periculi esse, sed vere clarum & bonum esse, quod vere malum & ex se periculosum.

Aliqui reperiuntur fures, qui tam compri & sericis vestibus induti sunt, ut à nullo noscantur, & nemo cogitet tantam nequitiam in homines sic indutos cadere posse, donec cum furto in manibus capiantur & prehendantur. Tunc omnes mirantur hosce fures esse, & dicunt: Quis tale quid cogitasset? Idem & de tentatione, quæ sub boni specie irrepit, sentientium.

Communis Sanctorum & spiritualis vitæ Magistrorum opinio est, magnam contra tentationes remedium esse, nosse id, quod nos impugnat, tentationem esse; ut & est, quempiam inimicum esse, ut illum caueamus. Ideo & superius dictum efficacissimum ad superandas tentationes medium esse propriam cognitionem. Potestque huius medij energia facile hinc elici: quod si adueniente tentatione, motu & appetitu prauo videres horribilem & terribilem Diabolum, qui hoc tibi persuadere niteretur; quid faceres? Statim te signo crucis signares, & nomen Iesu inuocares: nulla alia re opus foret, quam scire Diabolum esse, qui hoc tibi persuadet, ut intelligeres fraudem & tentationem esse, & vitares.

Idem & in nostris tentationibus accidit. Ut enim omnes nobiscum habemus Angelum custodem, secundum illa Christi verba: *Videte, ne condemnati unum ex pusillis his: Dico enim vobis, quia Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est.* In quæ verba ait sanctus Hieronymus: *Magna dignitas animarum, ut unaquaque habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui Angelum deputa-*

tum. Vt pater filio, quem multum diligens, pedagogum adiungit, qui eum custodiat, & doceat bonis moribus: sic & Deus valde nos amat, & tanti facit, vt cuique Angelum vt pedagogum dederit.

Vt ad propositum redeamus; vt Angelum habemus; habemus & Diabolum, cui nihil aliud curae, quam nos ad malum prouocare, & in nobis malas cogitationes, & deteriores motus excitare. Hunc semper occasionem & opportunitatem ad hoc expectat; nunquam enim dormit, & inclinationem nostram aduertit, idque, quod magis nobis arduum, explorat, vt eo nos aggrediatur & tentet; hoc vt medio, carne & sensualitate nostra utens, vt nobis noceat. Ideoque dicebat Deus Diabolo: *Nunquid conspuerasti seruum meum Iob?* vt qui illum obseruabat. *Et Diabolus est à dextera eius.*

Dum ergo aliquis motus vel cogitatio tibi surrepit, quae ad peccatum aliquod vel imperfectionem excitat, intellige Diaboli tentationem esse, & crucis signo te signa, & caue, quasi Diabolum videres, qui tibi diceret, vt tale quid faceres.

Gregorius.

Sanctus Gregorius lib. 2. *Dialog. capite 76.* quoddam citat exemplum, quod sancto Benedicto cum quodam Monacho contigit, quod hoc clarius exponitur. Dicit Monachum quendam vocatum Saloe tentatum fuisse, videbatur Remoniis ac tentatum ferre non posse, & ad saeculum volebat redire. Saepè ob hanc tentationem ad sanctum Benedictum veniebat, cui ille dicebat Diaboli illa tentationem, & ioco faceret, quod oportebat.

Cumque id saepius contingeret, & nihil proficeret, quod nouitius semper instaret, & veniam exundi peteret. Cuius instantia Sanctus defatigatus consensit vt abiret, & iussit illi vestes dari. Sed vt pater non potuit non dolere & pro illo orare. Et exiens portam monasterij Monachus, vt ad saeculum reuerteretur,

videt sibi obuium fieri magnum Draconem, qui parulo ore illum deuorare nitabatur.

Qui timore correptus, & tremens magna voce clamare cepit: Succurrite, fratres, succurrite, fratres: nam hic draco me deglutire nititur. Accurrunt Monachi, & draconem non vident, sed solum Monachum trementem, & quasi morti proximum: quem in Monasterium reterunt, & ille se intus videns vult nunquam se inde exiturum. Quod & re ipsa compleuit, & postea non amplius illam sensit tentationem.

Notat in dicto exemplo sanctus Gregorius, quod sancti Benedicti oratione draconem viderit, qui illum deuorare volebat. quem antea non viderat, quamuis illum insequeretur, quod illum nec draconem nec Diabolum duceret, sed illum videns, & noscens, cepit vociferari, & auxilium implorare, vt ab illo liberaretur.

Sic et hoc non imaginatio, nec hominis inuentum sit; sed ita vere & re ipsa contigit, & quotidie contingat, Diabolum esse, qui nos in tentatione aggreditur. Et id nos sanctus Apostolus Petrus vt bonus pastor monet, & sancta Ecclesia nobis quotidie in memoriam reducit, vt magni ponderis negotium: *Fratres, sobrii estote, & vigilate, quia aduersarius vester Diabolus, tanquam ierugiens circuit, querens quem deuoret. Cui resistite fortes in fide: nec vos dolis & persuasionibus seduci permitite.*

CAPVT XX.

Quid nobis faciendum in turpium & malorum cogitationum tentationibus, & de remedio contra easdem.

IN hoc primo considerandum, aliquos Lesse, qui graui tristitia & dolore afficiuntur, dum se malis cogitationibus, vt blasphem.

blasphemijs, vel contra fidem, vel turpibus & inhonestis vexari animaduertunt; tali modo, ut sibi persuadeant, se a Deo desertos, & oblationi traditos, & ipsius in illos nam in flammam esse; quod talia ipsi in mentem veniant: qui magnus error est.

Gerſon.

Narrat Gerſon: *part. fol. 71. de* Monacho quodam, qui vitam solitarium in deserto agebat, & multum cogitationibus & blasphemijs, & turpibus & inhonestis imaginationibus exagrabatur: tanque annos viginti tentatio hæc durabat, & nemini hanc aperire audebat, credens mortuum & nunquam vitam quidam esse, & a quædam scandalizandam, si tale quid audiret.

Tandem finitis viginti annis, accessit senem quendam & expertum Patrem, cui nec verbo audens cogitationes suas exponere scripto easdem exhibuit. Senex scriptum legit, & ridere incipit, & monacho ait: Impone manum capiti meo. Qua imposita, dicit Senex: Statum hoc tuum peccatum in me recipio, ne plus ac eo posthac te mordeat conscientie vermis. Monachus miratus ait: Quis sic? Videbar mihi iam in infernum descendisse, & tu dicis ut hoc nihili faciam? Dicit illi Senex: An forsitan delationem aliquam in malis & turpibus inter cogitationibus habuisti? Dicit alter: Bone Deus! minime; sed magnum dolorem & afflictionem. Inde ergo patet (aiebat Senex) te hoc non agere, sed contra voluntatem pati, Diaboli instigatione, qui hoc spio te ad desperationem protrahere conatur. Ideo, fili mi, consilium meum sequere, & si posthac malæ hæc tentationes redierint, dicito: Super te spiritus maligne sit hæc blasphemia & turpis cogitatio; ego hic partem nullam volo, sed credo & recipio, quidquid sancta nostra mater Ecclesia credit & recipit, & potius vitam perdam, quam Deum offendam. Hoc modo monacho succursus est, qui postea nunquam eandem tentationem sensit.

Verbo, vel scripto audiente tentationes evanescent. Instigatur aperienda.

Et hic obiter notetur, illis, qui ob difficultatem aliquam, quam sentiunt, non aperiunt tentationes suas; maiorem esse dolorem eas non aperiri; quam aperiri: ut suo loco dicetur.

3. ps. 7. c. 6.

Viginti annos monachus hic magna cum afflictione & dolore vixerat, eo quod tentationem non declaraverat, qua declarata, statim quierem & tranquillitatem adeptus est. Quanto labori pepercerit, & quod post viginti annos fecit initio fecisset. Sic veronum quid & insolentum non sit tentatio, nec eam ut talem mirari.

Supereff, ut dicamus, quomodo vix in similibus malorum & turpium cogitationum tentationibus gerere debeamus.

Aliqui, quid sibi in his agendum, ignorant; nam omnes nervos intendunt, ut cogitationes has repellant, & profligent, compescendo tempora, contrahendo frontem, movendo caput, claudendo oculos, quasi dicere volentes: Hac non intrabit. Et seinde, iudicant: Nolo; videntur sibi consensisse. Maius est damnum, quo quis se hoc agendi modo afficit, quam quod a tentatione patitur.

Ridiculus modus illius agendi.

Famulus Regis Saul, qui Regi vicinior erat, altum vociferabatur, & arguebat illum, qui à longe vociferabatur, quod Regem excitarer & turbaret: *Quis est tu, qui clamas & inquietas Regem?* Tu te ipsum inquietum reddis, & te ipsum vicinum turbas, & de tentatione, quæ foris est, quæris.

1. Reg. 26. 14.

Bene hoc notandum; nam multorum hoc capita obrundit, præsertim scrupulosorum. Nec oratio, nec exercitia spiritualia capita obtundunt, nec vexant, & sanitati nocent; sed eorum scrupuli & indiscretionis. Idque Diabolus petit, qui probe novit illos quam longissime à consensu abesse. Idem illi non parvo, sed magno commodo & lucro est, nec negotium est, quod magna vehementia peragendum sit.

Quæ ergo ratione tentationibus hæc ob-

22 2 ita.

standum & resistendum? Sancti & vitæ spiritualis Magistri docent, modum his resistendi non esse, ut pugnetur, quo fugentur, fatigando & vim sibi inferendo imaginatione, sed solum illas parui faciendo.

Quod quibusdam similitudinibus à rebus abiectis sumptis, sed rem exacte exprimentibus declarant. Ut dum caniculi alicui allatrant, si illos nihili faciat; statim abeunt; si illos alicuius faciat, & ad eisdem veniat, iterum latratum redeunt: idem & in his cogitationibus evenit.

Ideoque optimum in his remedium est illos flocci pendere, sic enim celerius nos relinquunt. Vel faciendum monent, ut ille, qui plateam transit, & cui ventus multum pulueris in faciem conijcit, ille vero hoc nihili faciat, sed occludit oculos, & progreditur.

Et ad maiorem eorum, qui his tentationibus vexantur, consolationem, utque tandem aliquando inducantur hoc remedio uti; monent Sancti, quod quantumlibet peruersæ sint cogitationes, nihili tamen easdem faciendas, sed quo deteriores sunt, tanto minoris ducendas, quod non tam periculosæ sunt. Possuntne illis deteriores esse, quæ sunt contra Deum, & Sanctos, contra fidem & Religionem? In his vero minus periculi est; quo enim deteriores, tanto à voluntate nostra & consensu remotiores. Hincque nihil hic timendum, licet surrepant, nulla namque hoc culpa committitur, nec penes te est, nec tu hoc agis, sed contra voluntatem patetis Daemonis astus, qui te desperare & animum despondere, vel in magnam aliquam tristitiam labi & protrahere conatur.

S. Catharina
Senensis.

Refertur de Catharina Senensi, quod quodam die his cogitationibus valde exagitata & afflictæ apparuerit Christus Servator noster, & statim omnes nubes hæc evanuerunt. Ipsa suauiter sponso suo conquesta est: Hei, Domine mi, ubi eras, dum talia cor meum transirent?

Dicebat illi Christus: In corde tuo, filia, eram. Inter tam turpes & prauas cogitationes, Iesu mi, eras? Respondit Iesus: An gaudebas, illas te cogitationes habere? Animam vulnerabant, Domine, & nescio, quid præ illis elegerim. Quis tibi (inquebat) illas displicere faciebat, nisi ego, qui aderam? Sic ut quantumlibet turpes & prauæ sunt cogitationes, si illis non delecteris, sed potius tibi dolori & tristitiæ sunt, non solum non reliquit te Deus, sed illud tibi potius loci signi esse potest, Deum te inhabitare, ipse enim est, qui tibi odium hoc peccati & hunc timorem Deum perdendi concedit. *Cum ipso sum in tribulatione, dicit* Psal. 90. 15. Dominus. In ruborum, spinarum & ignis medio est Deus. *Exod. 3. 2.*

Dicit sanctus Bernhardus de interiori domo, cap. 19. Molestia est lucta, sed fructuosa: quia si habet penam, habebit & coronam: non nocet sensus, ubi non est consensus: imo quod resistentem fatigat, vincentem coronat. In huius confirmationem ait Ludouicus Blosius in Speculo spirituali, capit. 6. Qui delectatur vane sibi placere, quamvis solum semel fiat, peius est in oculis Dei, quam si multos annos similes pateretur motus, quantumlibet mali sint, si consensum non præbeat. Ideoque non est, quod tristeretur, nec magni faciat sensus & cogitationes has, & in ipsidem te habere, quasi non per te, sed ahum transirent. Et potes tibi persuadere (ait Sanctus quidam) eas extra te fieri, cogitationes enim prauæ in te sunt, si illis consentias, & non aliter; & si non consenseris, domum tuam ingressæ non sunt, sed solum foris ostium tuum pullant.

Animaduertant hic spiritualis vitæ Magistri, ista nimis anxie timere & magni facere, non solum non utile, sed malum & damnosum esse, eo quod tentationem augeat: quod vñ ipso patet, & huius ratio naturæ conuenit, idemque Philosophi docent.

Timor enim imaginationem mouet,

& quid sapius cogitare & perpendere, alius idem memorie imprimi facit, quo augeatur & crescat tentatio. Ut videre est aliquem tabulam angustam humi positam sine timore transire, dum vero tabula in sublimi collocata est, timor impedit, ne securus & sine metu eandem transeat, sed magno cum cadendi periculo: timore enim sanguis se circa cor colligit, & membris virtute sua & vigore privatis, magno cum periculo vadit & cadit.

Idem & timor & pusillanimitas in tentationibus operatur, ideoque non conuenit nimio timore in similibus corripui, nec huiusmodi magni facere: hoc enim modo in obliuionem venirent. Attractum Gerson & plures alij hic aduertunt, quamuis particularis ille timor hic non tam sit necessarius, tamen generalem peccati timorem hic multum conducere & utilem esse, petendo à Deo: *Ne permittas me separari à te: & firmiter statuendo potius millies male mori, quam semel mortaliter peccare, non cogitando tamen in particulari de hac tentatione, quæ tunc tempons oppugnat*

His aliud punctum accedit, quod multum à Sanctis commendatur, & conducet contra omne interiorum tentationum genus. Estque huiusmodi. Adueniente praua tentatione, intellectum diuertere ad aliquam considerationem & cogitationem bonam: Ut de morte Christi crucifixi, vel simili argumento. Id tamen non debet fieri vim imaginationi inferendo, nec se defatigando, vel anxium reddendo, sed solum malæ cogitationi corpus subtrahendo, & bonæ applicando.

Sicuti dum quis vadit, ut alium conueniat, qui tamen semper se fingit impeditum, & otium ei non esse: vel sicut dum viro prudenti aliqua absurda & importuna dicuntur, & ille caput alio vertit, dedignans illis respondere, vel attendere.

Hic his tentationibus resistendi valde utilis, facilis, & securus est modus:

nobis enim bona cogitatione occupatis, difficile fuerit malæ consentire. Hinc utile fuerit aliquem altius penetrare in orationem earum rerum, quæ plus illum mouere solent, ijs se aduiscens: hac enim ratione adsequetur, ut dum aliqua tentatione, & mala cogitatione defatigatus & vexatus est, ut tibi statim refugium reperiat.

Ideoque conducit, ut quilibet aliqua habeat refugij loca, quibus similibus in periculis latere & refugere queat, ut ille, qui loca sacra adit. Aliqui ad Christi vulnera confugiant, præsertim ad illud lateris, & ibi se securos sentiant: *In foraminibus petra, in cauerna maceria.* Aliqui sibi consultum putant memoria mortis, iudicij vel inferni. *Quis mihi hoc restituit, ut in inferno protegam me, & abscondam me, donec pertransierit furor tuus?* Quisque sumit, quod sibi utilius ducit, & magis mouet, & conatur aliquod horum penetrare, & familiare reddere, ut facile eo recurrat, & statim ingressus illi tali tempore pateat & de-
tur.

Narrat Abbas Smaragdus *libr. de gemma anima.* mirandum quid, sed huic materiz aptum & utile. Dicit, Religiosum quendam duos Dæmones inter se colloquentes audisse, & vnum alterum interrogasse: *Quid tibi cum monacho tuo agitur?* Respondit alter: *Recte; dum enim cogitationem suggero, statim subsistit, & incipit cogitare, & post reflexionem facit: qualis fuit illa cogitatio? an diu huius? si mea causa accidit? si restitui? si consensi? unde aduenit? an aliquam causam ad eandem dedi? an fecerim, quod potui? hæcque ratione cerebrum turbo, & quasi ad insaniam redigo. Feliciter res Diabolo cadit, dum quis rationes querit, & interrogationes & responsiones in tentationibus proponit; certum enim est illi argumenta & contrarias rationes non defuturas.*

Alter Diabolus dicebat: Non recte mihi cum monacho succedit negotium: simulatque enim ei malam cogitationem

nem offere: statim ille ad Deum confugit, vel aliam bonam cogitationem assumit, vel ex se surgit, & aliqua se re occurrat, ut de hac non cogitet, vel eam nihil tenet, ideoque mihi ad eum accessus non patet.

Hic optimus est his tentationibus & cogitationibus resistendi modus: illis ingratum non dare, nec respondere, nec rationes proponere, nec disputare cum tentatione; sed caput & faciem auertere, & illam floccipendere. Dumque fugiuntur, & aures eis non dantur, sed auerit se quis ad bonam aliquam cogitationem, ut diximus, melius est. His vero non sufficientibus, nec cogitationem auertere valentibus, conducit exteriore aliquo se opere occupare.

CAPVT XXI.

Differenti modo differentibus tentationibus resis- tendum.

Num. c. 16.

SANCTVS Ioannes Climachus de discretione agens, docet differenti modo differentibus cogitationibus resistendum: aliqua enim vitia ex natura sunt tridita & fastidiosa, cuiusmodi sunt ira, inuidia, rancor, odium, vindictæ cupiditas, impatientia, indignatio, animi amaritudo, tristitia, contentio, & similia.

Alia vitia secum delectationem adducunt, qualia sunt peccata carnis, edere, bibere, ludere, ridere, loqui, & alia sensuales delectationes & recreationes. Quandoquidem posterioris generis vitia eius naturæ sunt, ut quo plus adspiciuntur, & oculis hærent; tanto plus cor ad se trahunt alliciunt; dicit contra eadem fugiendo pugnandum esse, hoc est, occasiones vitando, & oculos, memoriam, & illorum inspectionem auerendo summa cum velocitate. Contra prioris vero generis vitia decertandum, contra eadem luctando, attente inspicien-

do naturam, malitiam, & eorum turpitudinem, ut tanto facilius expugnentur. Quod minori cum periculo fit, quod non tam facile adhæreant, quam eam & iræ & vindictæ cupiditati corpus sit subtrahendum, nihil cogitando, quod nos ad illas incitare queat.

Idem hoc docent Cassianus & sanctus Bonaventura, & addunt, quod in prioris generis vitis cui licet expetere se exercere, & occasiones querere cum illis certandi, ut conueriando & agendo cum illis, qui se persequuntur & offendunt, ad patientiam parandam, & illi se subiiciendo, qui plane voluntatem flectat, ut discat obedire & humilis esse. In vitis vero carnalibus temeritas & periculosum foret has tentationes expetere, & occasiones captare. Hincque Christus Seruator noster hoc vitio tentari noluit, ut doceret nos simili tentationi non exponere debere, quamuis id fiat maioris præmij & triumphij spe. Hoc enim vitium naturæ humanæ valde est conforme, & quia secum non solum in voluntate, sed & in corpore voluptatem & delectationem fert, facilius & periculosior est eius ingressus.

Ad quod docendum sanctus Bonaventura egregiam allegat similitudinem: Ut hostis, qui ciuitatem aliquam oppugnat, facilius illa potitur, si aliquos sibi studentes intus habeat: eodem modo & hostis Diabolus hoc intus habet, qui singulariter illi faueat in huiusmodi tentatione, quod est corpus nostrum, ob magnam, quam inde percipit, voluptatem. secundum illud sancti Pauli, 1. ad Corinthios 6. versic. 18. *Omne peccatum, quodcumque feceris homo, extra corpus est.* In reliquis vitis non tantam partem habet corpus, quam hic magnam habet. Ideo necesse valde occasiones auerti, & cogitationes & imaginationes magna cum diligentia vitari & amoueri, quæ de hoc vitio lateant: idem corbi addit Apostolus, 1. ad Corinthios 6. versic. 18. *Fugite fornicationem.* Fugiendo ergo huic resistendum tentationi, & vincendum: hoc

hoc modo hunc locum Cassianus & sanctus Thomas exponunt.

1216. c. 38.
In sancti
francisci.

In Chronicis sancti Francisci referrur, quod quodam tempore ad spirituale colloquium congregatis, Fr. Egidio, Fr. Ruffino, Fr. Simone de Assilio, & Fr. Iunipero, dixerit alijs Fr. Egidius: Quomodo Fratres vos armatis & resistitis sensualitatis tentationibus? Respondit Fr. Simon: Ego, Frater, turpitudinem & foeditatem peccati aduerto, & quam non solum Deo, sed & hominibus sit exosum, qui quamvis peruersi sint, se abscondunt & latent, ne videantur peccatum sensuale committere. Hacque consideratione magnum mihi paro odium huius peccati, & sic tentatione me expedio. Frater Ruffinus ait: Ego me humi deiicio, & multis cum lachrymis Dei & sanctissimæ Virginis opem imploro, nec surgo, nisi me plane liberatum sentiam.

Frater Iuniperus dixit: Dum huiusmodi diabolicas tentationes sentio, & introire percipio carnis sensus, statim cordis portas occludo, & magnam sanctarum meditationum, & bonorum desideriorum turbam tanquam vigilum ibi colloco. Pulsantibus inimici suggestionibus & oppugnantibus portam, intus ego respondeo, nullo tamen modo aperiens: Procul hinc este, abite, iam locus occupatus est: ideoque non pareo vobis ingressus; sicque nunquam vili illi popello aperio, quare victus & confusus abit.

Omnibus auditis, respondit Frater Egidius: Tecum, Frater Iunipere, facio, hoc enim cum vizio optime pugnatur. fugiendo. Vnde apparet, optimam huic tentationi resistendi rationem esse, ingressum prauis cogitationibus & tentationi huic in animam non dare; hoc enim omnium facillimum est. Si vero vel semel intrauerint prauæ hæ cogitationes, non facile, sed valde difficile fuerit illas abigere: facile ingressus defenditur, eo vero occupato, magnis viribus opus. Tertia parte, in tractatu de castita-

te, fusius de hac tentatione eiusque remedijs agemus, quæ etiam alijs tentationibus vtilia esse poterunt.

CAPVT XXII.

De aliquot magni momenti monitis tentationis tempore necessariis.

IAm satis de tentationis remedijs dictum: verum quantumlibet multa adferantur, nunquam omnia adferri possunt. Vt enim corporis ægrotudines, earumque remedia tot & tam diuersa sunt, vt omnia nec scribi nec doceri possint; sed plurima medici arbitrio & opinioni permittenda, qui secundi subiecti conditionem & specialem circumstantiam applicare potest tale remedium. quod maxime illi conuenire videtur; idem & in spirituali ægrotudine accidit.

Quam ob causam Sancti & vitæ spiritualis Magistri ponunt vt generale & ad omnes tentationes expediens remedium, vt illæ spirituali medico aperiatur & detegantur. Veruntamen quia de eo tertia parte agemus fusius, hic solum vnā ponemus, quam monet sanctus Basilius de hoc negotio. Dicit Sanctus hic, vt corporis ægrotudines non cuius, sed illi solum, qui eas curare potest, qui est medicus, aperiuntur; eodem modo & tentationes, & spirituales ægrotudines non omnibus aperiendæ sunt, sed illis solum, quos Deus ad hoc vt medicos constituit, qui sunt Superiores vel Confessarij; secundum illud D. Pauli: *Debemus autem nos firmiores imbecilliores in armorum portare.* Ideo Regula nostra ait, in similibus ad Præfectū rerū spiritualiū, vel ad Confessarium, vel Superiorem, ecurrēdum esse. Quod consiliū magis moniti, quā forsitan aliqui putant. Solet enim contingere aliquem suas tentationes ei nolle detegere, cui debet, & ei detegere, cui non debet, cuique dum detegendo inferret, quod eum intempestum abibat. Frater enim potest, alterum eadem tentatione & fra-

Monitum I.

Tentationes
aperiendæ.

3. p. tract. 7.

Basilius in reg.
breuior. 229.

Sed non omnibus promissum.

Rom. 15. 1.

3. p. consil. c. 1.
§ 1. reg. 43.
summary.

& fragilitate teneri, eoque ambos magis confirmari.

Ut ergo hoc & alia similia pericula videntur, multum profuerit, aliquem suas tentationes & spirituales aggritudines communicare medicis spiritualibus, qui illas sanare possunt; de quibus certus erit, se damnum non illaturum, sed utilitatem consequuturum. Hincque ait Sapiens, Eccles. 8. 12. *Non enim omni homini cor tuum manifestes.* Et alibi, Eccles. 6. 6. *Multis pacifici sint tibi: & consiliarius unus sit tibi de mille.*

Monitum II.

Nihil omittendum de spirituum tentationibus exercitiis.

Aliud præterea monitum seu consilium dant tentationis tempore valde necessarium. Ut curemus tali tempore exercitia nostra spiritualia continuare, & in eis diligenter perseverare, & nunquam illa intermittere, vel diminuamus.

Quamvis enim non aliud Diabolus tentatione sua efficeret, quam nos ab his separaret; sane permultum effecerit, & abunde sibi satisfactum crediderit. Tunc enim maxime hac continuatione nobis opus est, præstaretque illis quid addi, quam demere.

Si enim Diabolus nos armis spiritualibus, quibus nos defendimus, illum offendimus, spoliaverit; certum est illum nos facile eo perducturum, quo volet. Hincque multum expedit tempore tentationis nos Deo fideles esse; hoc enim tempore veri eius servi explorantur: *Vos estis, qui mecum permansistis in tentationibus meis.*

Luc. 22. 28.

Non magnum, quem in bonis suis exercitiis perseverare, dum tranquillitas & deuotio; sed perieuerare, dum tentationes, tempestates, siccitates, & ariditates insurgunt, bonum & laudabile: evidens enim veri amoris signum est, & quod pure Deo seruiat, cui se totum dedit.

Monitum III.

In mentis a se nihil immo-

Tertium monitum est tentationis tempore seruandum; ne quis mutet, vel nouum propositum vel resolutionem inueniat; hoc enim tempus huic rei appositum non est.

In turbida aqua nihil videtur; sub-

dat lutum, & clarior fiat; & videbis minimos lapillos & arenulas, quæ in fundo sunt. Tentatione quis multum turbatus & inquietus est, non exakte certare potest, quod deberet: *Comprehendimus me iniquitates meas, & non posui ut viderem.*

Ideo hoc non deliberandi & resoluendi tempus est de re aliqua noua. Subtildat & clarior fiat aqua, dumque quietior eris, poteris melius aduertere, quid tibi expediat: multum hoc consilium à spiritualis vitæ Magistris laudatur & commendatur; & Pater nobis id exercitiorum libro proponit in Regulis, quas assignat ad diuersos spiritus discernendos, bonamque huius rationem addit. Ut enim quis consolationis tempore fertur, & a Deo mouetur ad bonum; eodem modo tentationis tempore fertur & instigatur à Diabolo, cuius insigatione nunquam bonum sit.

Quarto, tentationis tempore oportet nos diligentes esse, ut prædictis dijs vtamur, & ne otiosissimi. Quod exemplo sequente facile erit intelligere. Narratur in Patrum vitis, Monachum quendam valde à spiritu fornicationis vexatum fuisse, & desiderans eo liberari, accessit quendam probatissimæ vitæ Patrem, cui magno cum animi dolore dixit: Curam me, venerande Pater, habere, & roga Deum mihi auxilio sit, multum enim me impugnatur fornicationis spiritus. Quo audito, sanctus Senex non cessauit die & nocte pro illo Deum orare, ut illi auxilio esset. Aliquot elapsis diebus ad Patrem redit Monachus, & orat, ut maiori instantia pro illo Deo supplicet, quod tentatio non minueretur. Maiore seruire Deum postea orabat Pater, ut Monacho vires suggerat, & cum gemitu & suspensio Diuinam Maiestatem flectere conabatur. Sæpius ad Senem redibat Monachus, & dicebat, orationibus suis nihil profici: unde Senex confusus, & miratus fuit, quod Deus illum non audiret. Qua cogitatione fatigatus nocte sequente, reuelat Deus causam

P. Ignat. la. ex. sit. reg. s. ad. d. j. e. r. a. r. i. o. s. a. n. m. o. s. u. s.

Monitum IV. Præscripta di. l. g. e. n. e. r. a. t. i. o. n. i. s. e. x. e. q. u. e. r. e. d. a. In vita Pat.

causam huius esse monachi negligentiam & abiectum animum in resistēdo. Relatio autem huiusmodi fuit: Vidit monachum ociosum & sedentem, & fornicationis spiritum ante eum stantem, qui diuersas ei mulierum formas exhibebat ludēdo & vim inferendo: & monachus adspiciebat, & eis delectabatur. Videbat & Angelum Dei ipsi adstātem, valde monacho irascentem, quod inde non surgeret, & ad Deum confugeret, & in terram caderet & oraret, & non cessaret cogitationibus suis delectari. Hinc bonus senex animaduerteat, monachi negligentia causam esse, cur Deus illum non exaudiret. Idcirco dum cursus illum visitaret, dixit: Tua culpa me nō audit Deus, quod malis cogitationibus delecteris. Fieri non potest, vt obscenus ille fornicationis spiritus te deferat, quamuis alii pro te Deum orent; nisi tu ipse labores multis ieiuniis, orationibus & vigiliis, Deum gemitibus & suspiriis & lachrymis rogans, vt tibi auxilio sit & misericordiam largiatur, & vires suggerat, vt malis possis cogitationibus resistere: quamuis enim medici necessarias aegro applicent, & omnem diligentiam adhibeant; tamen illi non prosunt, si ille noxia & damnosa edat. Idem & in animę aegritudinibus vsu venit, licet enim venerandi patres, qui animę medici sunt, omni attentione & ex toto corde pro talibus orent, qui pro se orationes petunt, parum tales medici proficiunt, si tērati spiritualibus se operibus non exercent orando, ieiunando, & alia Deo grata agendo. Monachus hæc audiens cordeq; compunctus postea senis consilium secutus est, & ieiuniis, vigiliis & orationibus se affixit, eoque pacto Dei misericordiam consecutus est, & cessauit tentatio. Idem & nobis in tentationibus faciēdum, quantum in nobis est collaborantes, & medijs, quibus opus est vtentes: hoc enim modo Deus victoriam largiri paratus est.

Et quoniam resistētia hæc tentationū intendi vel minui potest; non statim satis

nobis esse debet qualicunque ratione resistere, sed optima ratione & modo vtī. In S. Francisci Chronicis refertur, Deum eundam magno suo famulo, eius ordinis Religioso, nomine Ioanni de Aluernia ostendisse differentem rationem, qua religiosi vtebantur contra tentationes, presertim carnales cogitationes. Videbat quasi innumeram dæmonum multitudinem, qui contra Dei seruos multas mittebant sagittas, quarum aliquę magna vi in dæmones ipsos retorquebantur, a quibus emissę erant, qui post multo cum clamore fugiebant, quasi erubescētes. Alię sagittarum a dæmonibus emissarum Religiosos tangebant, sed statim sine eorum læsione humi cadebant. Alię vsq; ad carnem tangebant, alię totum corpus transfigebant. Secundum hæc ergo optimus resistendi modus, & qui nobis seligendus primus est: vulnerantes diabolū iisdem tentationibus & sagittis, quibus nos vulnerare conatur, illum in fugam agentes. Idque accommode facere licebit, dum diabolo nobis suis tentationibus nocere moliente; nos maiorem inde consequemur fructum, vt si ex superbiz & vanitatis tentatione, quam diabolus suggerit, maiorem humilitatem & abiectiōem consequamur: Et ex turpi & inhonestā tentatione maiori huius vitii odio afficiamur, & maiore inflammemur castitatis amore, & maiori cum continentia viuamus, & feruentius Deo seruimus. Hincque ait S. Augustinus in hæc verba: *Draco iste, quem formasti ad illudendum ei: seruos Dei sic huic draconi illudere, quod eodem loqueo, quo illos capere nitebatur, capitur & illigatur, secundum illud Regi propheta. In laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum. Captio, quam abscondit, apprehendat eum. Et in laqueum cadat in idipsum. Venit vt capiat, & capitur.*

Conuertetur dolor in caput eius, & in uerticem ipsum iniquitas eius descendet.

Chronic. S.
Francisci.

Vulnerandus
& Dæmon
iisdem sagittis,
quibus
nos perit.

Augustinus.
Psal. 103. 26.

Psal. 9. 16.
Psal. 34. 8.
Psal. 7. 17.

TRACTATUS QUINTVS.
DE INORDINATO PAREN-
tum affectu.

CAPVT I.

*Quam Religioso conducat, visitationes parentum & profes-
siones in patriam fugere.*

Cap. 4. exa.
6. 7. & reg. 8.
summa 29.

VANTVM ad amorem & affectum, quem in paren-
tes habere debemus, at-
tinet, ponit nobis pater
noster regulam, quæ om-
nes Religiosos decet.
Vnusquisque eorum, qui Societatem in-
grediuntur, consilium illud Christi se-
quendo. *Qui dimiserit patrem & exiit* met
sibi patrem matrem, fratres & sorores, &
quicquid in mundo habebat, relinquen-
dum. Imo sibi dictum existimet illud ver-
bum: *Qui non odit patrem & matrem,*
insuper & animam suam non potest meus
esse discipulus. Et ita curandum ei est, vt
omnem carnis affectum erga sanguine
iunctos exuat; ac illum in spiritualem
conuertit, eoque ligat eo solum amo-
re, quem ordinata charitas exigit, vt
qui mundo ac proprio amori mortuus,
Christo Domino nostro soli viuit, eum-
que loco parentum, fratrum & rerum
omnium habet. Non satis est mundum
corpore reliquisse, sed & necesse animo
fieri, omnes affectus qui illi annexi sunt,

& ad mundana inclinant, deferere. Not
malum consanguineum amare, qua
consanguineus est; sed ideo pius ama-
tus eo, qui non est huiusmodi. Si
vero hic amor solum in natura funda-
tur; non est amor Christiano prop-
rius, multo minus Religioso. Omnes
enim homines etiam Barbari & genti-
les consanguineis suis fauent, & nos,
qui ipsis natura coniuncti sumus. Chri-
stiano autem, & plus Religioso al-
lius ascendendum, & amor hic in for-
nace probandus diuini amoris igne
(vt ait Sanctus Gregorius) & illi a-
mandi, non tam quod natura moue-
at ad illos amandum, quam quod
Deus iubeat illos amari, circumci-
dendo & scindendo, quicquid nocere
& separare à summi boni amore po-
teat, & eos solum amando, quod
Deus illos amet, & quia vult, nos
inuicem amare. Hocque illud est,
quod regala docet, omni affectum
carnis exuendum esse, & in spiritualem
conuertendum, faciendo ex proprio
amo-

Mundus est
& carnis &
mentis elan-
guis.

Greg. 20.
Amor cogni-
torum pro-
bandum in
fornace diuini
amoris.

amore charitatis amorem, & ex carnis amore amorem spiritus. Et huius rationem reddidit, quod Religiosus mundum moribus esse debeat & proprio amore, & ideo nam in illo non amor mundi, sed solus Christi vivere debet. Et tenet Pater noster hanc regulam Sacre Scripturae auctoritatibus: quod in alioregulis facere non solet, quamvis facile id fieri poterat, nam nostrarum constitutionum doctrina ex Evangelio desumpta est: sed hanc solum nobis tradere volebat eadem simplicitate & sinceritate, quod illam a Deo acceperat. Dum vero incipit de parentibus agere, statim quod ubi auctoritatibus Sacre Scripturae confirmat, ut & videtur facere, nam agit de bonis consanguineis relinquentibus, tunc enim hanc adfert Scripturam:

De peritis, de deperitis: itidem Christi consilium: Da pauperibus. Non dicit, daturus bonum nostrum consanguineis, sed pauperibus. Bene Pater noster animaduertebat, hoc hic necessarium esse, quod affectus hic tam esset naturalis, & nobis congenitus, & qui tam altus in nobis egerat radices, & tantum in nobis potest.

Hoc magis ponderis negotium Religioso est, & ideo fufe explicatum a Sanctissimo Basilio, Gregorio, Bernardo & aliis multis. Colligemus hic breuiter summam. Optime Sanctus Basilius tractat, quam necessarium Religioso sit consuetudinem & conuersationem consanguineorum fugere, & visitationes & professiones in patriam negligere. Multasque allegat rationes, quae quanti hoc sit ponderis liquido probant. Nam supra hoc, quod illis nullam utilitatem exhibemus, in super & nostram ipsorum vitam tumultibus & turbationibus replemus, & peccatorum occasiones attrahimus. Dum enim illis nobis redia, lites, bonorum & honoris iacturam, & omnia aduersa narrant, nobis onus tristitia si imponunt, quod domum referamus Similiter multis occasionibus peccatorum irretitur, & ex consuetudine & commercio parentum & consanguineorum solet renouari memoria prioris vi-

tae, quae non parua peccatorum occasio esse solet. Hinc enim priores vulnere incurrit, & solent, & sanguis renouari, in mentem veniens talis domus, talis locustale factum, & una res aliam trudit, & ex aliud deuenitur, sic ut in quietem, turbationem & magnum damnum nobis accedamus Et valde praeparatio haec est de damno nobis imminuto, sicut spiritualis vita magistri suadeant, ne in memoriam reuocemus in particulari vita praeterita peccata: etiam dum agimus de dolore & contritione pro illis ostendenda, sed solum in generali, colligentes ea quam in saeculum ne nobis notam in quietem pariant. Quanto maiorem damno afficiet, si nos nulla urgente necessitate huiusmodi occasionem agamus. Certe non est, quod post inquietum & damnum quaerere, quo timentis, tibi enim accessisti, & habes, quod meritis es.

Dicit praeterea S. Basilius, quod qui delectantur agere & conuersari cum consanguineis, paulatim consuetudine in animo malos mores & affectus ab illis trahunt & imbibunt & anima mundanis occupata cogitationibus spiritus feruor & stabilitas refrigeratur & perditur, & priorum desideriorum firmitas debilitatur, saecularibus se accommodant, & ad saeculum nihil tale sentientes redeunt, secundum illud Prophetarum: *Commisti sunt inter gentes & indiderunt opera eorum, & erant in scilicet operibus eorum & factum est illis in scandalum.* Quod filii Israel cum Philistinis moratibus accidere poterat, quod eorum idola adorarent, & eis scandalo & turba essent, idem & tibi fieri potest, si cum consanguineis saecularibus egeris, ut nihil sincere, sed fiste & simulare & cum assentatione, facere queas sicut apud mundanos in usu est: iam tibi eorum idola ardeant, eorum honore & deliciis gaudes, repletus es praesumptione, & tui voti compos vis esse, quod tibi ex mundo adhuc sit.

Aliam magni ponderis rationem adfert Sanctus Basilius, quae nos monet commercium & conuersationem parentum & consanguineorum fugiendam esse.

cap. 4. exa.

81 & 1.

Mat. 11. 9.

Mat. 19. 21.

Basil. in qua.

supra de iura.

1414 32.

Segnatorum

conuersatio

Religiosam

turbat, ad

peccata incli-

nat.

Priori vita

memoriam

refricando.

Basil. in conf.

monast. c. 21.

Et sententia

moris au-

tem imbu-

enda.

Et sensum ad

mandatum re-

trahens.

Psal. 115. 35.

se, ob magnum in eommodum, quod ex naturali compassione & propensione nascitur. Si enim quis cum consanguineis agit & conuersatur, ex natura inde sequitur ut eorum prosperis gaudeat, & aduersis & iacturis tristetur, & se ideo ris & cogitationibus oneret, an videlicet illi suppetat, unde uiuant, quid ipsis desit si negocium hoc illis recte succedet, si honori eorum & bonis recte consultum crit.

*Hinc robur
virtutis elidi-
tur.*

*Nec manet aliud, quam
Religiosis
mago.*

Quæ cogitationes & sollicitudines infirmant & minuunt virtutem & vires spirituales, sic ut post quantulacunque tentatione deiiciatur. Hinc (teste eodem Sancto Basilio) ut statua sit, quæ habitu religioso induta est, nullum tamen veritatem nec spiritum Religiosi habet: Eoque promouet, ut habitum religionis tantum, instar statuae, circumferamus, illi nullo pacto virtutum studio correspondentes. Non habet aliud, nisi corpus in religione, animus enim foris in mundo est inter consanguineos.

*Cassian. coll.
24. c. 11.*

Narrat Cassianus de quodam monacho, qui cellam & habitationem prope parentes fixit, qui ipsis necessaria procurabant, sic ut nihil illi incumberet quam orationi & lectioni vacare. Ipse hoc multum delectabatur, sibi persuadens hanc tranquillam & sedatam vitam esse. Iuit quodam tempore visitatum magnum illum Antonium, & interrogabat Sanctus ubi habitaret? Respondebat ille se prope parentes degere, qui ei necessaria ministrabant, & si ei nihil aliud negotii superesset, quam Deo vacare. Dic mihi fili (inquit) dum aduersis premuntur parentes, an non tristeris? & dum prospere cum illis agitur, an non gaudeas eorum prosperitate? Dicit, non licet mihi minus facere.

Simpliciter verum fatebatur, quod vnius & alterius esset particeps. Aiebat Sanctus: Esto certus: quod in altera vita ut vnus eorum habebaris, quorum in hac vita tristitiæ & lætitiæ suis

se comes. Cum secularibus in altera vita numerabitur, qui cum illis hic commercium habet. Hinc est, quod Sanctus Basilius ait, nostra plurimum interesse commercium & conuersationem consanguineorum vitare, quod enim oculi non vident, cor non appetit. Et ut re ipsa opes relinquere, ut voto paupertatis relinquimus multum prodest, ut eorum affectum perdamus; sic & re ipsa parentes & consanguineos relinquere, & cum illis non agere nec conuersari nos affectum illum carnis obliuisci faciet; sicque nos magnis inde prouenientibus periculis expediemus.

Multum refert nos actu ipso ab illis separari, ut & corde & affectu separemur; si enim prius non praestetur, nec posterius praestabitur. Nam contingit nos longe ab illis remotos esse, & corde illos accedere, quod fiet, si cum illis agamus & conuersemur.

Hinc in religione nostra prohibetur nostrorum professiones in patriam, tam stricte, ut omnibus constet. Vi tamen sancta & utilis hæc cautela posita in actum deduci, necesse est, ut & nos auxiliares hic dexteram adferamus: dumque parentes vel consanguinei eius rei gratia licentiam à superioribus petunt, nos primi resistamus, & importune efflagitemus, ne id fiat, quod nobis non conducatur, nam ad hoc rationes nobis non deerunt, si velimus. Hæcque ratione parentibus fit satis, nobisque consulitur, & aliquando parentibus. Hocque illud est, quod superiores expetunt, & valde ædificantur, dum dicis necessarium non esse, & de eo cum parentibus ages. Aliquando enim superiores, eis, qui tale quid petunt vel intercedunt satisfacere non possunt, nisi & tu inuenias, & licentiam quasi violentam & extortam dant, quæ non est obedientia sed permissio, mallet enim superior te non re.

Hoc

Hoc consilium valde vtile tam in hoc quâ aliis casibus. Dum consanguinei vel amici, vel alii quid à te petunt, vel negociû à te curari volunt, quod vocationi vel instituto nostro non conuenit, ne reince totum onus in superiorem, ne cogamur vel iis reculare, vel annuere, quod petitur. Ne permittit negotium eo vique peruenire, sed potius dissuade, quod petitur, amicis verbis, dicens hoc instituti nostri non esse. Hoc bonorum Religiosorum est, & non, vt quibusdam in more positum est, qui ne aliis displiceant, superioribus totum onus imponunt. Dicebat sanctus Hieronymus in illa Christi verba: *Estote prudentes sicut serpentes: Serpens ponitur exemplum, qui toto corpore occultat caput, vt illud, in quo vita est, protegat.* Sic & nobis semper caput est defendendum, qui est superior, & non contra, non exponendum corpus, ne ictus in corpus cadat, & ne in superiorem culpam coniciamus, vt nos excusemus. Hocque summopere hoc in casu, de quo loquimur, ponderandum est; & fere totius huius negotii & similitum cardo in nobis vertitur. Vult quis, vt facile omnis difficultas superetur; videtur mihi hoc consultum nisi, qui recte agere desiderat, vt quantum fieri potest, has visitationes & perfectiones omitrat, & dum hoc fieri nequit, optimum erit illas facere obedientia coactum, & ad superiorem referre, an quod periculum aduertat, quamuis non malum foret timore, & bene praparatum se ius accingere.

De Abbate Theodoro refertur, quod dum mater eum visitatum veniret, ferens multas Episcoporum & Prælatorum litteras, quibus petebatur, vt sibi filium videndi facultas fieret. Obtentæque à sancto Abbate Pachomio qui superior erat, hac facultate, respondit Theodorus: Pater sponde mihi, me pro hac visitatione in die iudicii rationem non redditurum, & faciam, quod petitur. Aut

sanctus Abbas: Fili, si tibi videatur, tibi non expedire, non te obligo. Nolebat alter spondere, & alter visitationem facere noluit, nisi superior pro eadem spondere valeret: ideoque omissa est. Prospereque negotium successit, mater enim propoluit manere in quodam vicino monialium monasterio, cuius monachi curam habebant, sperans aliquando inter eosdem filium videre. Hic recte fecit, quod visitationem hanc nisi pura obedientia facere voluit, & nisi superior pro illo fideiuberet. Hoc modo bono religioso in patriam proficiscendum est. Et si nobis exploratum esset, quod in similibus protectionibus accidere solet, plus eas timere-mus, & conaremur illas excusare & maiore diligentia impedire. Plenæ sunt historiæ & Patrum vitæ exemplis monachorum, qui huiusmodi itineribus se perdiderunt. Consultumque fuerit aliorum exemplis nos cautiores fieri, ne proprio malo cogamur sapere.

Ait sanctus Basilii: *Si mortuus es Basil. epist. cum Christo à cognatis tuis secundum carnem; quid rursus inter ipsos conuersari cunem.* *Ad Ebilium.* *Si vero qua destruxisti propter Christum, rursus adificas propter cognatos tuos, transgressorem teipsum constituis. Ne igitur ob cognatorum tuorum necessitatem secesseris à loco tuo: nam discedens à loco, fortassis ex aquo discedes à moribus tuis, quod accidere solet: Non inuenietur Iesus inter cognatos & notos. Recte sanctus Bernardus: Quomodo bone Iesu inter meos cognatos inueniam, qui inter tuos minime est inuenitur? Si ergo Iesum inuenire desideras, non inter cognatos, sed in templo, in oratione, in collectione illum quare, illic enim reperietur.*

Legitur in B. Francisci Xaverii vita, *L. 1. c. 9. vita P. Xaverii.* dum Roma in Lusitaniam appelleret, vt in Indiam proficisceretur, & in itinere solum quatuor milliaria à patria abesset, eo ire noluerit, nec matrem, quæ adhuc supererat, nec cognatos visere, quamuis multum instaret,

ter, vt id fieret, & sciret elapsa hac occasione nunquam post similem se oblaturam. Idem & fecit P. Magister Eber, dum quinque à sua patria militibus abisset. Dumque P. noster Ignatius necessitate coactis Zogolam venisset: nunquam ad fratres domum, sed in Xenodochium diuertere voluit.

CAPVT II.

Religioso etiam cauendum, ne à consanguineis visitetur, quantum fieri poterit, & de communicatione per litteras.

Visitationes consanguineorum cum cauetur.

Ephrem tom. 2. tract. de uaria doctrina c. 53.
Cap. 4. exam. 12.

Pratum spirituale.
Cyrillus fugit patrem conspectum.

NO Religioso, qui sincere Deo seruire & profectui suo studere, & fine, propter quem ad religionem venit, potiri desiderat, huiusmodi consanguineorum visitationes, & in patriam profectioes vitandæ sunt: licet iusto titulo & colore fiant: sed ei enitendum, quantum poterit, vt commercium & conuersationem consanguineorum fugiat. Nec ei sufficere debet, si eos visum non eat, sed & laborandum, ne ab illis visitetur. Aut sanctus Ephrem, vt cognatos moneamus & suadeamus, ne nos visitent, nisi ad summum semel aut bis in anno. Sed si inutilem illorum conuersationem penitus precideris: melius ages. Et merito inutilem vocat, eodemque verbo B. Pater N. in constitutionibus vitatur; talis enim est. Et non solum nihil utilitatis, sed potius damni multum adfert, vt dictum est. Vtque nobis constiteret, quam Deo aridum hæc siccitas, abstractio, & separatio a cognatis, nolle ab illis visitari; voluit idem Deus miraculo ostendere, & confirmare. In prato spirituali refertur, de sancto monacho, cui Cynaco nomen, quod quodam tempore pater & matrem visum veniebant; pulsabant cellam suam, sciens ipse qui essent, & ad quid venirent; ante ad Deum preces fu-

dit, vt liberaretur, neue ab illis videretur. Absoluta oratione ostium aperit, cella egreditur, a nemine tamen eo um conspectus est, nec animaduertitum, equis cella egredieretur; ipse vero procul inde abui in solitudine, nec redire veloit, nisi ante senectutis abisset. Et de Abbate Pachomio ceteris scribit, quod forore eum visum veniente exire noloerit, vt illam videret, nec ab ea videretur, sed iussit illi per ianitorem nunciari: *Ecce audivisti me vocare. Bene valeo, vade in pace.* Vale hanc fuit responsum vt & Theodori matri, nam & hæc in monialium monasterio vicino mansit, & religiosa effecta est.

Pachomius fororem re-cusavit videri. Surius 14. May, & legunt in vita Patrum.

Nec solummodo visitationes, sed & communicationes per litteras vitare debet religiosus, quantum in te erit; quod & illa inquietem, & distractionem adferant. Vtque tu illos non visitans, multis te visitationibus expedias; sic & tu non scribens te multis eorum literis liberabis. Si tu notis homines relinquere, illi tua tibi negocia relinquent. Totum à te dependet, si enim velis, ad omnia, quæcunque desiderabis media repenes. Iam patriam, domum, cognatos propter Deum reliquimus, conemur illa plane relinquere & illorum obliuisci; quo sic liberi & expediti simus, ad magis Dei reminiscendum, amandum & diligentius seruendum. Narrat Cassianus de quodam sancto monacho, qui valde orationi & contemplationi addictus erat; studebat cordis puritati & munditiei, vt talibus exercitiis necessarium esset. Iam quindecim annos in solitudine vivebat, quibus exactis allatus ei ex patria sua Ponto literarum plurium manipulus a parentibus, cognatis & amicis. Recepto manipulo cepit apud se cogitare: si has literas legero, quot cogitationum causarum? quantæ vnderum differentiarum in corde exsurgent? vanæ lartitæ. si prospere eam parentibus agatur: vel matris tristitæ, si male? quot dies eorum memoria, qui scripserunt, me detinebit, & orationis, & contemplationis meæ,

Communicationes per litteras vitare debet.

Thomas à Kempis.

Cassian. lib. de Institut. c. 32.

Monachus literarum ex patria abstinere cupit, ut in ignem propicietur.

mez, quietem & tranquillitatem tollent? quor dies oculis meis obuersabuntur eorum facies & formæ, & verba, quæ scripserunt? Quam io has species oculi uideat & illæ ex memoria delebuntur? Quanto labore præteritum tranquillitatis statum & mundanorum obliuionem, quæ nunc habeo recuperare taserit? Quid proderit corpore parentes reliquisse, si corde & memoria ad eosdem redeam? & cum illis conuerſer & agam? Hæc dicens & apud se perpendens, manipulum literarum, vt allatus erat, in ignem conicit, inquit: *Ite cogitationes patriæ, pariter concremimini, ne me ulterius ad illa, quæ fugi, renouare tentatis.* Non solum nullam epistolam legere voluit, sed nec manipulum dissoluere, nec nomina, nec signa videre eorum, qui scripserant, nec superſcriptiones adſpicere, ne characterem noscens, memoria eorum illi obreperet, & tranquillitatem & cordis pacem turbaret. De beatissimo Patre nostro Ignatio simile exemplum legitur. Quod iis conducit, qui bus non satis semel literas legiſſe, sed seruant, vt poſt ſæpius legant, iſſque deleſcentur, cognatorum memoriam reſtrictando. Si illas non combuſiſti nondum lectas, cur non comburis iam perlectas, & ſimul cum illis omnes ſanguinis & carnis cogitationes, ne te amplius turbent,

CAPVT III.

Etiã predicationis titulo Reſigioſo fugiendum conſanguineorum commercium, & proſectio nem in patriam.

QUODVSDAM huiusmodi venit tentatio, quæ dicit velint in patriam & cum cognatis agere, vt ibi concionentur, & fructum ipſamdem animarum

faciant. Tentationibus huiusmodi bono colore & ſuco tectis & velatis inuoluptatibus, ſolet maius eſſe periculum, quod non tentationes, ſed iuſſus tentationes habeant. Sancti Paulus huiusmodi in verba hæc: *Capitea vobis, ne in tentatibus, quæ conſanguineorum caritas dicit hanc vnam voluptatem eſſe, quæ intrans fraude & ſpécie recta ſolet multos perdere & deſtrere.* Et aliqui, quos dicit ſibi notos fuiſſe, hac ratione ſe perſuaderunt, & putabant alios lucrificare ſe perdentes. Præſertim qui putabant fructum in parentibus & cognatis facere, nam communiter illi apti non ſunt, quod non ita pridem cum eis luſerint, ideoque eos non ea exultatione & obſeruantia proſequuntur, quæ Euangelii præconem deceat. Ideo & Chriſtus ſeruator noſter ait: *Amendico vobis, quia nemo Propheta acceptus eſt in patria ſua.* Et Deus voleas Abraham magnum præconem & patrem fidelium conſtituere, iuſſit vt patriam exiret, & cognatos amicos & notos relinqueret, & iret in Meſopotamiam, vbi à nemine noſceretur. Dumque ſanctus Paulus Hieroſolymis in templo in oratione eſſet (quod conſideratione dignum) dixit illi Deus, vt inde diſcederet, & gentibus prædicaret, quod Hieroſolymis fructum non eſſet factururus: *Non recipient teſtimonium tuum de me.* O Domine hic notus ſum, educatus ad pedes Gamalielis, & ſciunt me perſecutum fuiſſe, credent in te, & dum alii ſanctum Stepham lapidabant, cuſtodiebam ego veſtes eorum. Vade, non capis, exi ciuitatem hanc, in qua notus es, volo te gentium prædicatorem facere: *Ego in nationes longe mittam te.* Vbi notus non eris, copioſum fructum facies. Et videris tibi fructum in patria factururus: & quid fructus inter conſanguineos facere poteris? Quomodo illis poteris prædicare & perſuadere vt mundum & delicias contemnunt; dum viderint te inter carnem & ſanguinem in deliciis habitum?

P. Pe-

Bern ſerm.
de ſup. ſancti
tica.
Cantic. 1. 15.

Luc. 4. 24.
Abraham
patriam de
ſeruit.

S. Paulus
Hier. ſolymis
diſcedit ad
gentes.

Act. 22. 28.

*Petrus de Ribadeneyra.
Quidam de
societate.*

P. Petrus de Ribadeneyra in quibusdam dialogis manu-scriptis iucundum refert exemplum, quod cuidam de societate nostra contigit, qui affectu matris motus Messinam in patriam suam iuit: Cum sacerdos dæmonem quodam in templo adiuraret & exorcizaret, qui mulierem inuaserat; hunc intrasse ait ut sacerdoti auxilio esset; cœpisse dæmoni minari, & Dei nomine impetrare, ut corpore hoc exiret. Spiritus malignus nil respondebat aliud quam Mamma, Mamma. Quæ responsio omnibus apta videbatur, quotquot eum & aduentus causam nouerant; ipse vero rubore suffusus est. Idem & tibi responderi poterit, quando in patria aliis prædicas & mones, ut se mortificent, deliciis oblectamentisq; mundi valedicant.

*Seuerus Sulpitius dialogo.
Quidam ex
eremo abiens
falso amore
suorum impulsus, a dæmone posside-
tur.*

Aliud non iucundum sed terribile exemplum refert Seuerus Sulpitius, quod & hæc facit. Iuuenem quondam ex Asia natum, bonis temporalibus affluentem & genere illustrem, cui vxor & filius erat, etiam Ægypti tribunum, in itineribus causa negotiorum suorum, necesse habuisse transire eremum, quam incolebant Patres. Vbi multa monasteria & cellas videbat monachorum, & sermones & colloquia habebat cum Abbate Ioanne, qui ei proponebat de iis, quæ ad animæ salutem pertinebant. Quo sermone tam motus est, ut domum non rediret, sed mundo relicto tam insolitam in eremo vitam cepit, & tam virtuti studuit, ut breui post tempore multos seniorum excelleret. Tam prospero vento eo nauigante inuasit eum valida tentatio, quæ suggerbat, præstare ad seculum redire, & vxoris & filii salutem curare, cum satis illi persuasum esset, illum non sibi soli natum esse. Hoc charitatis colore deceptus iam quarto in solitudine expleto anno, viam patriam versus ingreditur, & quoddam monasterium transiens, & monachos visitans mentem eis aperiebat; qui omnes diaboli tentationem dicebant, & multos hoc modo

ab eo in fraudem pollectos. Ille vero non illos audit, sed in suo proposito persistat, & monachis valedicit, ut iter suum conficeret. Vix iam monasterium exierat, cum Deo permittente à diabolo possideretur, qui tam illum exorciabatur, ut ipse se dentibus propriis discerperet, & spumas ore eiceret. Fuit brachiis in monasterium delatus, ubi ob ferociam necesse fuit illum manibus & pedibus vinciri & in carcerem conici (dignum sane fugitiui supplicium) Et quamuis pro illo monachi Deum rogarent, & diabolum exorcizarent; tamen permisit Deus, ne illum, nisi post duos annos, desereret. Quibus elapsis se liberatum sentiens, probe castigatus ad priorem locam rediit, & vitam monachalem egit: aliis magnum terrorem incutiens, ut in eo, quod cœpissent, perseverarent, & ut nullus falso pietatis colore se decipi pateretur. Hinc facile est colligere, quam alienus Religiosus esse debeat ab his in patriam protectionibus & cognatorum visitationibus quamuis titulo prætextuque concionandi & fructum animarum faciendi fieret, nam sancti dicunt tentationem esse, & multum in iis periculi & incommodi situm esse. Quid ergo erit, dum quis eo solum vadit ut illos consoletur, & ipse solatium inueniat?

CAPIT. IV.

*Nihil Religioso magis cauendum,
quam ne se cognatorum negotiis implicet.*

SVper omnia cauendum Religioso, ne Squam curam negotiorum pro consanguineis in se recipiat, & se iisdem occupet, ob multa & magna incommoda & pericula inde oriunda. Dicit sanctus Gregorius, plurimos esse, qui postquam bonis omnique eo, quod in mundo possidebant, & quod maius est, sibi

*Greg. 1.
mor. c. 14.*

Religiosi
cognatorum
negociis im-
plicanti, ma-
gis suo dam-
no.

sibi ipsi valedixerunt, se parui ducendo & contemnendo, parique constantia prospera & aduersa calcando, se, cognatorum & carnis amoris vinculo ligatos & adstrictos inueniant, & volentes in discreto huic obligationi facere satis, redeunt carnis & cognationis affectu ad id, quod ante reliquerant, & in cuius obliuionem venerant. Et plus quam par est, cognatos amando, & professionis suae obliti, occupantur negociis eorum exterioribus, accedunt tribunalia & iudicum subsellia, & se carnalium rerum litibus, & controuersis inuoluunt, & relicta interiori pace & quiete se in negocia secularia precipitant magno animarum suarum periculo. Idem & sanctus Isidorus ait: *Multi monachorum, amore parentum non solum terrenis curis, sed etiam forensibus iurgis inuoluti sunt, & pro suorum temporali salute suas animas perdidērunt.*

Isidor. l. i. de
summo. bono.

Hæc vna est ex maioribus ambagibus & maxime salebrosis viis, quæ in hac materia sunt, dum carnalis affectus tam religioso dominatur, vt cum cognatorum negocia curare & sibi arrogare faciat, sicuti videmus sæpius & experimur, ob nostra peccata, quam vellemus. Dicit sanctus Basilus id inde oriri, quod diabolus inuidens, aliquem in terris cœlicam vitam agere, & in carne viuentem sine illa viuere, & luctari, quod ipse perdidit, nititur pietatis colore & obligationis, Religiosum se his curis intricare, vt sic animæ pacem & quietem amittat, & in Dei amore & feruore tepescat, quo ad perfectionem tendebat. Et consideratione dignum est, quanta instantia diabolus hoc promoueat, vtens ipsi cognatis instrumenti loco; vt videantur, illos in negociis, litibus & controuersis, matrimonii & difficultatibus aliud refugium non habere, quam ad cognatos religiosos. Quod persuadent sibi ita fieri debere, & quod hi plus ocii habeant quam quiquam aliorum, & nullæ illis occupationes sint, quam eorum negocia curare. Recte a. t. quidam Carthusianus lo-

Diabolus v-
titur hoc in-
strumento ad
labefactan-
dum religio-
sum.

Ludolph. de

Rodriguez. exercis. pars 2.

quens de prælatis & sacerdotibus secularibus: Deus sacerdotibus dedit sine liberis esse, & diabolus dedit illis nepotes, & adducit versum ab alio dictum:

Cum factor rerum priuaret semine clerum,

Ad Sathana votum successit turba nepotum.

Hinc Sathanas nepotis negocium procurat & de marito prouidere nepti, & te his negociis implicare, vt te ex loco tuo extrahat, & professione spoliet. Hoc ille desiderat, & non consanguineorum bonum sed tuum malum & damnum. Reliquit Religiosus bona, honorem, commoditates & delicias, vt hic se curis & sollicitudinibus extricaret: quibus relictis & hic positus nisi recipere deberet aliorum difficultates & sollicitudinē, & quasi ille foret, cui omnia, quæ carnis & sanguinis sunt, curanda; sicque vocationis suæ fructum amitteret: Oprime (vt refert Cassianus) respondit Abbas Apollo ad quem in cella sedentem, nocte quadam frater suus accessit, petens vt exiret & inuaret vt bonem extraheret, qui in paludem inciderat, vnde illum solus extrahere nequibat. Dicit ei Abbas Apollo, quare alium fratrem, qui illic remanserat, non vocasset. Respondit illum abhinc quindecim annos esse mortuum. Tunc ait Abbas Apollo: Ego, frater mi, iam viginti annis mortuus sum & in hac cella sepultus, eaque, vt te inueni, mihi exire non licet. Hoc modo in similibus occasionibus religiosus se habere debet, & nisi curas & negocia cognatorum a se repellat; sibi persuadere certo debet, multum se detrimenti in anima passurum, quamuis id pietatis quam iustissimo titulo & colore fiat.

Saxonia Car-
thus. in vita
Christi p. a. 68.

Cassian. coll.
cell. 4. c. 9.
Abbas A-
pollo.

Oprime cum dictis congruit, quod ait Hieron. in sanctus Hieronymus: *Quanti monachorum, dum patris matrisque miseruntur, quam collegis Lupus de O-
lucio.* Quotidianus rerum usus docet, & multa monachorum exempla reperiuntur, quos falsa hæc cognatorum pietas & compassio pessimum

cc dedit

CAPVT V.

*Prædicta nonnullis exemplis
robentur.*

*Compassio
cognatorum,
& diabolica
fugatio.*

dedit Quot in vocatione sua defecerunt,
& defierunt Peligrosi esse, quod se in si-
milibus cognatorum curis & suarum
possessionibus inererent, & illis proci-
sant esset. Quod apertius videmus per
vias & vicus dicantur, ut patientes con-
solarentur: qui post ad aliud apti non
sunt, quam ut paternas suas vel maternas
opes deuorent & consumant, & incom-
modam senectutem adferant mala sua
vita, quam ducant. Ideo ratione ut Bati-
mus hanc compassionem armat, tam vel
legittimam diaboli nominat, quam iugere
desumus, ea enim ille vitur tanquam
medio & instrumento, ut nobis multum
damni inferat. *Scientes itaque insuperabile
detrimentum huius erga cognatos a patre,
fugiamus illorum curam tanquam diaboli-
cam ad impugnandam armaturam haben-
tem.*

Nullus vero se hic excuset, vel nimium
fider, nec cogitet se magna sanctita-
te præditum esse, dicendo, quicquid fa-
cit, iam obedientia purgatum & cola-
tum esse: quod enim de cognatorum vi-
sitationibus & in partem professioni-
bus ante dictum, & hic locum habet: su-
periores velle, ne te cognatorum nego-
ciis implicares, sciunt enim hoc contul-
tus fore, ideoque permittunt quod in te
virtutem ad aliud quid efficiendum non
animaduertant. Neque obedientia sed
permisso est, & accommodat se superior
tibi & fragilitati tuæ, & potius tuam, ille
hic voluntatem, quam tu illius perficis.
Et si monachus ille matrem videre vole-
bat, quod superior pro eo spondere nol-
let, quanto iustius & æquius erit, ne te
cognatorum negotiis inuoluas & intri-
cus, nisi pota id obedientia inungatur,

& superior dicat se tibi fide iubere,
cum tantum illic periculum
hunc sit.

DE sancto illo Abbate Poirene dice-
bant sancti illi patres, quod quo-
dam tempore in Ægyptum suus rex qui-
dam venerat, qui nomen sancti nomen &
firmum audierat, magno desiderio de-
siderio tenebatur. Hinc pendam ad il-
lum misit nuntium, qui cum ei et
dignaretur eum admittere, nam se pro-
posuisse illum visitare. Poemenus hoc
nuntio mæstus & tristis factus apud se
cogitabat, si nobiles illum inciperent vi-
sere & honorare, multos statim ex po-
pulo adfuturos, & vitium & exercitia e-
ius spiritualia interromperent, & diabo-
lus illum litatis gratiam auferret, quam
multo labore accedente Dei fauore sibi
parauerat, & hæc conferuauerat, ne
vanæ gloriæ laqueis caperetur. Hæc a-
pud se cogitans, proposuit se excusare,
& illum non admittere. Quod magnam
iudici molestiam attulit, & dixit euidam
suo officiaro: Peccatis meis attribuo,
quod hunc virum Dei videre non pos-
sam. Et postea magno desiderio eum vi-
dendi captus, proposuit id consequi,
quacumque etiam ratione fieret. Tan-
dem astutus exegit, quo illum coge-
ret facere, quod effugitabat, vel eum ere-
mici exire & visere. Et facti huiusmodi
fuit in carcerem conici quendam eius
nepotem sororis filium, dixitque secreto
euidam suo officiaro, ne si nunc de capti-
uitate nepotis nuntium angereetur, nu-
merat illi carcerem si autem eum emittere lesta-
tim nepotem libertate donatum, quam-
uis tam graue esset crimen, quod maxi-
mam poenam mereretur. Quod capti-
uiter audiens, & intellegens, si faceret iu-
dicem videret, suam suam hanc libe-
randam & carcerem emittendum, in for-
titudinem abiit, & cepit ante carcerem
clamare & clamare, & multis
& multis cum lachrymis orare, ut liber-
tatem

*In vita PP.
13 § 2. &
Prædictum
rituale
Poemenus
Abbas
captiuitate
1000
secedere
semitis
seculi curam.*

com adiret, & pro filio rogaret. Quamvis Pœmeno eam audiret; nihil respondit nec ostium aperire voluit, ut ingrederetur. Quod soror agnoscens cum illi maledicere, & exclamare: Durissime & crudelissime, qui ferro duriora viscera habes. Exremus meus dolor & lachrymæ te ad misericordiam non flebant, quamvis scias, vancum quem habeo, filium in magno vitæ veluti periculo: Pœmeno hæc audiens dicit monacho & suo socio, qui illi ministrabat, Vade, hæc illi verba dicito. Pœmen filios non genuit, ideoque non tristatur. His verbis dimissa & omnis solatii expers rediit soror. Et inde intellexit, quid actum esset in solitudine, & quod se excusasset venire ad illum; dixit aliquibus eius amicis: saltem eo illum inducite, ut mihi literas petitorias scribat, ut nepotem liberem. Multi hoc cum nuncio Pœmenem accesserunt, & rogabant ad iudicem scribere. Quorum importunitatibus victus ita scripsit: Inquirat nobilitas vestra diligentissime super iuuenis huius crimine; & si quid morte dignum committit, moriatur; sicque in hoc sæculo delicti pœnam luat. Ut hoc parto æternas inferni pœnas euadat. Refertur in vitis Parrum de sancto Abbate Pastore simile exemplum. Quod ab eo impetrari nequiverit, ut pro quodam suo nepote intercederet, qui iam mortis damnatus erat, ne se carnis & sanguinis negotiis implicaret.

Itidem de B. P. N. Ignatio habemus, quod nunquam in se recipere voluerit onus matrimonii neptis suæ, quæ hæres & domina familiæ eius erat, rogarent, cuiusmodi erant Duces Nasaræ & Albuquerqueii. Quibus respondit, hæc iam ad se non pertinere, nec professioni eius consentanea esse, quod multis abhinc annis se eiusmodi curis expediuisset & mundo

motus esset, nec locum adsumere, quod multo antea, postquam de aliena a vocatione, in quâ ipse venies induere, quibus se exuisset, & pedes laumundos reddere, quos tanto conatu diuina opitulante gratia lauisset, postquam domo abiisset. *Exspoliati me tunica mea, quomodo induar illa? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos.*

Legitur & de P. N. Francisco de Borgia, quod nunquam ab eo impetrare potuerit, ut sanctitatem S. rogaret, ut dispensati vellet super Aluani de Borgia sui sui matrimonio, ut in uxorem duceret neptem eius, sororis ipsius filiam, dominam Ioannam Antonensem, hæresem Marchionatus de Alcantaras, quoniam tanti id filii interesset, ut tantam dominum & statum acquireret sequebatur summo Pontifici nil tam in votis esse, quam ut sibi & omnibus suis consulere. Dicunt præterea & cum Imperatore aliud negotium interuenisse, de quo Imperator valde ædificatus est, & verum re ipsa comperit, quod ad ipsum relatum erat de P. Francisci alienatione à filiis, & quod talem se iis exhiberet, quasi filii non essent. Attendamus à quibus se negotiis sancti hi abstraherant, quæ tamen breui tempore conficere poterant; & altera ex parte consideremus, qualibus se negotiis aliqui Religiosi implicent. Si illustres hi viro & tam sancto tam verebantur huiusmodi tractare, cur non & nos metumamus, cum tam sancti non simus: ideoque maiori periculo exponimur. Et hanc puto causam esse, cur non timeamus, quod tam sancti non simus. Si enim re ipsa sanctitati & perfectioni studeremus, pericula hic exortitura metueremus,

& illa fugeremus, vti sanctos illos constat fecisse.

Canto 5.3.

P. Borgia curas de matrimonio filii reuocare l. 4. c. 6. v. 1. ca. 11.

Idem ferit Pastor Abbatem In vitis Parrum.

E. P. Ignatius causas de matrimonio, neptis compo- nere renuit. l. 5. c. 3. v. 1. ca. 11.

CAPVT VI.

De aliis malis & damnis, quorum affectus in cognatos causa est: & qua ratione Christus seruator noster illa fugere docuerit.

Basil in cons. monast. c. 21. Affectus in cognatos periculum adducit sacri legem.

Dicit sanctus Basilius, hunc in cognatos affectum & naturalem compassionem eo solere ducere Religiosum, & ad talem extremitatem pertrahere, vt sacrilegio se obstringat, Religioni detrahens, vt eis succurrat. Et licet non capit ex eo, quod religionis est, tamen ex eo capit, quod deuoti religioni darent: & hinc inde, à penitentibus & amicis corradit, quod det, & subinde cum ministeriorum detrimento Non enim quis tanta cum his libertate frui potest, quibus indiget & quibus tali modo non obligeatur & aliquando etiam aliquo cum conscientie scrupulo contra paupertatis votum: Si mihi, vel si alteri detur, vel si ego, vel si alter det. His accedit, quod affectus hic in cognatos taliter visum eripiat, vt quis hic nullam difficultatem sentiat, & vt ei licitum subinde videatur, quod alias illicitum est, & voto paupertatis contrarium non esse, quod reuera tamen huiusmodi est. Et quamuis quis nihil aliud Religioni suaretur, quam tempus, quod negotiis cognatorum impendit, satis sane illam fraudat & lar damni infert. Hinc ait sanctus Basilius: Non ampnus tuus, sed religiosus es, cur & curas ob tali h. & omnem operam & laborem: idcoque illa non si humanitate, sed & corporis tuam gerit, supeditans quicquid necessarium, & tuam attentionem a religione capis, & cognatorum negotiis occupatis? Idcirco loci huius, vt taceam de malo exemplo, quod præbes his, qui te vident cognatis tam deditam esse.

Luc. 14. 26.

Non nisi perueniente oblationem ait Christus Seruator noster in Euangelio: Si quis venit ad me, & non odit Patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres,

& sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Animaduertit recte hic S. Gregorius, quod eodem modo, quos iubet nos ipsos odisse, iubet & odisse patres & cognatos. Sic vt erga te habendum tibi sanctum odium, te mortificando, & tibi in omnibus contradicendo, quæ caro aduersus spiritum & rationem concupiscit, & iis non consentiendo, quod hic in maximis omnium inimicorum tuorum sit; eodem modo & tibi sanctum odium in cognatos & parentes habendum, iis non consentiendo, sed iis in omnibus contradicendo, quæ tibi impedimento ad salutem, profectum & perfectionem esse possunt. Hi enim tui pars sunt, & etiam hostes tui. Et inimici hominis domestici eius. *Matth. 6. 9.*

Refertur in Chronicis Fratrum Minorum, quod quidam fratri Egidio dixerit, quod plane proposuisset Religiosus. Respondebat Dei famulus: si hoc decreuisti; occide prius omnes consanguineos quos habes. Hic lachrymans, petebat, ne tantis illi criminibus obnoxium redderet. Replicat S. Egidius cur tam parui iudicii & intellectus es? Non dico, vt materiali illos gladio, sed mentali occidas. Nam secundum Domini dictum qui non odit patrem, matrem & consanguineos, non potest eius esse discipulus. Consideratione dignum est, hanc doctrinam sepius a Seruatore nostro in S. Euangelio repeti. Et notat S. Basilius & allegat duo exempla quæ apud illum habentur. Prius iuuenis illius qui Christum sequi volebat, & venim petebat, vt bona sua venderet, & de iis diserneret. Cui respondit: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei. Sicut vt respicere nihil aliud sit, quæ redire postquam mans ad aratrum Euangelicorum confessorum nulla sit, & nos in intricata sæculi negotiis, quæ ante reliquimus. Hanc Chrysostr. sententiam ita explicat: non aptus est regno Dei. Aliud exemplum est de alio iuvene, qui etiam. Cuius mater volebat, & veniam petebat sepe de atri patrem. Quæ res honesta & quæ oreuissimo tempore confici potest: & veniam non dedit, sed respiciendo

Odio habenda cognati. Greg. l. 7. mor. c. 14.

S. Aegidii monitum. l. p. c. 20. Chronic. S. Francis.

Basil in cons. monast. c. 21.

Luc. 6. 1. Christus & discipuli ex eo exemplum accipiunt ut non fugam.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 6. 1.

Luc. 9. 60.
Theophyl.
hu.

dit: Sine ut mortui sepeliant mortuos vos. In quæ verba ait Theophylactus. Si autem illi nos, patrem sepelire licuit; ut his, qui monasticam professi, ad mundana regrediuntur negotia.

Luc. 2. 49.

Nec Christo Seruatori nostri satis fuit, nos verbis & exemplis alienis docuisse nisi & proprio exemplo nobis hanc parentum & cognatorum fugam demonstrasset. Vt in multis Euangelii locis videre est, quasi exterius rigorem & austeritatem sanctissimæ suæ Matri exhibuerit dum triduo amissus in templo inuentus est, ait: *Quid est, quod me quærebatis? Nesciebatis, quia in his, quæ Patri mei sunt, oportet me esse?* Et in nuptiis deficiente vino: *Quid mihi & tibi est mulier? ut nos doceret* (ait S. Bernardus) modum cum parentibus agendi, vt dum nos à professionis nostræ sine & proposito adducere nituntur, vt eis resistamus, & dicamus: *In his, quæ Patri mei oportet me esse*: Fas est, Dei & salutis nostræ negotium nos promouere. Et alii, qui illi dicebat: Magister dic fratri meo, vt mecum hereditatem diuidat, respondit austere: *Homo, quis me constituit iudicem aut dominorem super vos?* non missus sum vt has inter vos lites componam. Vt docent, fugienda nobis huiusmodi esse negotia, non enim professioni nostræ congruunt.

Iam 2. 4.
Ier. serm. 2.
dymn. & post
dnam E-
pphanas.

Luc. 12. 14.

CAPVT VII.

Qua ratione tentatio hac titulo non solum pietatis, sed & obligationis velari solet, & de remedio contra eandem.

Cap. 3. exiam.
§3.

QUANDOQVIDEM tentatio hæc non solum colore & titulo pietatis, sed & obligationis se munire & promouere solet, id quod tentationes periculosas maxime reddere solet; B. P. Noster vt damno huic occurreret, & idem præueniret quod inde in Societatem irrepere posset; iubet in Constitutionibus, vt omnes, qui illam ingreditur, interrogentur, dum de eo dubitatur, non teneantur & obligati sint parentibus vel cognatis succurrere, & nõ

se regi patientur eo modo quo Societas vel Superior ordinabitur; non permittentes se proprio iudicio regi. Nam in cognatorum negotio, vt & in proprio affectus excæcat, & erroris caula esse solet, ideoq; ipsi iusti iudices in hac causa esse non possunt. Vt ergo omnes quiescerent, & nullum scrupulum haberent, hoc remedium B. P. N. inuenit. Idcirco quilibet eo sibi satisfactum esse crederet, quod Societas hoc in negotio statuerit, quandoquidem tantam in illa doctrinam & Dei timorem inuenire licet, vt negotium iuxta scientiã & conscientiam exacte perpèderet. Et magnæ Deo sunt agendæ gratiæ, quò hac in parte posset esse securus, & tanto feruentius suo profectui & perfectioni studere.

Eandem ob causam iubet idem B. P. N. vt dum bonorũ distributio in cognatos facienda est, quod pauperes sint; id duorũ vel trium doctorum & piorũ iudicio permittatur, quod quisque elegerit Superioris consensu, quibus incumbit iudicare, nõ vere pauperes sint, & si vere indigeat, ne caro & sanguis illos in errore inducat; Sic, vt hac opera non sit opus dũ quis bona sua alienis pauperibus dat. dũ vero pauperibus cognatis, id requiritur, ob periculũ, qd ex amore & affectu carnis incidere posset. Idque notat S. Gregorius in illo exemplo in quo Christus iuueni prohibebat, ne sepeliret patrem. Aduerte, quod non prohibuisset alienum sepelire, sed potius iussisset, & opus misericordiæ fuisset, sed patrem prohibet sepelire, vt sciamus, quod cum alienis licet, sæpe non expedire cognatis fieri, ob periculum, cum proprium tu ob scandalum eorum, qui vident religiosum implicitem & inuolutum carnis & sanguinis negociis. Certum est alio modo aliorum, alio consanguineorum rebus occupari: Ille enim non turbat nec inquietum reddunt religiosum, sed in his experitur se turbari, & animi pacem subtrahi, & magno sibi impedimẽto in exercitiis spiritualib. esse. Idcirco dũ aliquando neci sitas exigit, vt quis cognatis adsit; expedierit aliũ Patrib. onº in se recipere: est que in Societate statutum, vt sic fiat,

In bonorum distributio facienda cognati pauperibus, sit duorum vel trium iudicio.

Greg. l. 7.
mor. c. 14.
Luc. 9. 60.

De Gloria. convenitque cum S. Basilio dachuma Pre-
1. ius d. 1. q. 1. terea quare filium duntaxat negotiis
 32. mitteret, quia et filius duntaxat filius mū-
 dum S. Basilio etiam filius, vellet cognatos
 proprios non esse, nec medium parit, &
 Deinde si filius de illis pauperibus esse de-
 beret, non erat par et filius et non filius
 enim conlutar, videret aliter conlutar
 duntaxat filius & filius, quia ali-
 quid filius de illis & filius, tunc eorum
 proprios de cognatis suis sunt & filius
 filius, non filius, vellet obdarent, si
 ipse par non esset. Quo enim de nobis
 fuerant, te vere hauriam, non esse, sed cor-
 poris filium cum enim humi cres esse de-
 bereat, matrem praesumptionem & va-
 nitate filium.

Denique si quis cum finem, ob quem ad
 religionem venit assequi desiderat, neces-
 se, ut cognatorum negotia deponat, & illis
 re non involvat: *Qui dixerit patri suo &*
Deut. 33. 9. *matri sue ne sit vis, & fratribus ne ignoret,*
non accipietur illis suis, hi custodierunt e-
lequm tuum, & pactum tuum servaverunt.
Bernard. Licet S. Bernardus, & est communis San-
 ctorum opinio, Religiosum ut alterum Mel-
 chisedech esse debere, de quo ait S. Apo-
 st. his Paulus illi nec patrem, nec matrem
 fuisse nec cognationem non quod hæc non
 habuerit, cum enim verus homo fuerit, hæc
 illi necesse non poterant, sed dicitur hæc il-
 li non fuisse, quod sacra Scriptura de illo
 ut Sacerdote loquens horum mentionem
 non facit, nec principii, nec finis dierum
 eius. Et dicitur sacerdos, maxime vero
 religiosus perinde ab eis sanctos esse de-
 bere, ac si nec non haberent & tebas spi-
 rituales & divinis tam a laicos, quasi
 ex corde deinde solent. Sicut in annuunt
 athen Melchisedeches, nec quidquam in
 nuntio habent, quod his connexam sit,
 quod iustos impedit & retardat ad Deum
 cum illi actione a se invicem. Cōcludamus
 ergo his verbis S. Bernardi: *sederat, &*
tanquam sicut currit: nihil tibi est turbe, nihil
cum mu: rituum exterorum, etiam q. ipum
obliviscere populum tuum, & domum patris

tui, & concupiscet Rex decorem tuum. Et S.
 Hieronymus in hac Prophetæ verba di-
 cit. *Grande pramium est parentis obliuiscer,*
quia concupiscet Rex decorem tuum.

In Fratrum Minorum chronica, legitur
 quidam a matre electus, & filius ma-
 cum paupertate sustentatus & nutritus,
 donec magister in Theologia cretus in
 eum ordinem cooptaretur. Anthes mater
 filium monachum factum, ad monasteri-
 um venit, & multis cum lachrymis & im-
 portunitate filium reperebat, voca ostē-
 dendo, & quanto labore illum aluerat, de-
 monstrando, ei que paupertatem & extra-
 mam inopiam, quam periebat, ob oculos
 ponendo. Hic lachrymis Magister de
 mortis a proposito cedere statuit & se-
 quenti die monasterium exire. Dumque
 super hac re magnum in animo certamen
 adverteret, orationis se dedit, ut contine-
 uerat & ante Crucifixi imaginem prema-
 tus, anxio corde dicebat: Domine non te
 volo relinquere, & quæso, ne tale quid
 petam, solum matri, que in magnis est
 angustis, succurrere solum volo. Cumque
 hæc diceret, & oculos ad imaginem ver-
 teret, videbat ex Domini latere verum ma-
 nare sanguinem, & altum vocem sibi di-
 centem audit: Pluris mihi confutisti, quā
 matri, quādoquidem te creavi, & hoc san-
 guine redemi nec me matris amore dese-
 rere debebas. Quo monito Magister ob-
 stupefactus, & naturalem matris amorem
 Christi amori postponens, qui maternus
 amor suadebat eius necessitati adesse &
 Christum deserere, tunc in ordine perseve-
 ravit, ibidem ad mortem usque summa
 cum laude vixit.

Quamvis hoc in tractatu solum Reli-
 giosis, ideamur locuti esse; tamen & se-
 culares non exiguum hinc fructum colli-
 gerent, si inde disicerent, ut desideramus,
 Religiosis non molesti esse, nec suis ne-
 gociis implicare, nec se religionis regimi-
 ni iniungere, petentes ut cognatus vel
 amicus hac vel illuc, vel alium
 quemvis in locum mit-
 tatur.

TRACTATUS SEXTVS.

De tristitia & lætitia.

CAPVT I.

De magis damnis quæ ex tristitia fluunt.

Ecl. 30. 24.

Cassia. l. 9. de
instit. remone.

Tristitia. o.

tas omni gustu
auget.

TRISTITIAM longe re-
pelle à te, multo est melior
de tristitia, & non est vir-
litas in illa, ait Sapiens
Cassianus librum de spi-
ritu tristitiæ composuit,

dicat enim ad medendum huic malo &
agritudini, non minore cura & dili-
gentia opus est, quam ad alias spirituales in-
firmittates & tentationes, quæ se nobis in
hac vita offerunt, ob multa & plurima dā-
na quæ inde manant, & in eodem libro
allegat, & sacræ Scripturæ testimoniis
confirmat. Caue, inquit, tristitiam, nec il-
li in cor suum ingressum præbe, si enim
intrare permittas, & ibi dominari expe-
rit, statim orationis delectationem & gu-
stum auferet, & faciet horam tibi longam
videri, & illam non perficere; imo sub-
inde te plane oratione & spiritu ali-
ciatione spoliabit. Et in omnibus spiritua-
libus exercitiis tantum & fastidium adfe-
ret, ut nec illa adspicere audeas: *Dormita-
uit anima mea præ radio.* Hoc versu ait Cas-
sianus recte exprimit Propheta dāna quæ
ex tristitia proficiuntur. Non dicit cor-
pus, sed animā dormire; spirituali enim
tristitia & acedia, tantum quæ animæ radio &
fastidio in omnibus spiritualibus exerci-
tiis & virtutis operibus afficitur, ut videat-
ur dormitans inepta, & torpens ad omne

bonum. Et tantum aliquando est fastidium
quod talis ad bonum & spiritualia habet
ut horrore sint illis, qui in virtutem & per-
fectionem incumbunt, quos & subinde à
bonis suis exercitiis retrahere & turbare
conatur.

Habet & aliud in se tristitia, ut aucter
est Cassianus, quod hominem morosum
& austerum proximis reddat. Ait S. Gre-
gorius: *Tristis ex propinquo habet irā.* Pro-
pterea id experientia docet, quod tristes
facile irascamur quidvis fastidimus: insu-
per hominem in agendis impatientem, fa-
spiciosum & malignam facit. Et aliquan-
do tam tristitia hominem turbat, ut sen-
sum perdat, & sui impos sit, secundum il-
lus Ecclesiastici: *Non est sensus, & non est ama-
ritudo.* Et sæpius videre est, aliquem tristi-
tia & melancholia obrutum tam insueta ap-
prehendere, & tam insolita & ratione &
fundamento carentia suspicari, ut ii, qui
apud illum sunt, illa ridere & de illis ioca-
ri & stultitiam iocantur. Alios, & quiden-
ros graues, doctos & honoratos videre
fuit, tū hac passione pressos, ut illis cōdo-
lendum maxime esset, quos nūc videre erat
ut puerulos stētes nūc tam alta ducere su-
spicia, ut rugire viderentur. Idcirco dū sui
compotes sunt & aduertunt sibi hāc stul-
ticiam (quæ iure optimo talis dici potest)
aduenire; se cubiculo suo includunt,

Facit homi-
nem morosum
impatientem,
suspiciosum.
Ecclesi. 30.
morosus.

Ecclesi. 19.

Psalm. 28.
Ecclesi. 1. 1.
c. 4.

viti

vibi soli suspirent & plorent, & neauthoritate sua apud illos excidant, qui huiusmodi illos agere cernunt.

Si ab ipsis exordiis nosse lubet effecta & damna, quæ in corde, tristitia operatur (Cassianus ait) Sanctus Spiritus illa per Sapientem breviter sic proponit: *Sicut tinea vestimento, & vermulo ligno; ita tristitia viri nocet cordi.* Proverbior. 25. versiculo 10. Vestis à tinea cortiosa ad nihilum valet, nec ad quid utilis est nec lignum verme plenum ad ædificandum conducit, nec quid oneris potest ei imponi, statim enim distrumpitur. Eodem modo & homo melancholia repletus, tristis & mælitus ad omne bonum inutilis est. Nec se hic malum sistit, sed quod omnium deterrimum tristitia in corde causa est & radix multarum tentationum & ruinarum. *Multos enim occidit tristitia, & multos in peccata labi fecit.* Hinc est, quod aliqui tristitiam nominant latronum nidum, & dæmonum speluncam; idque bone rure. Ad quod probandum allegant illud Iobi de diabolo dictum: *Sub umbra dormit*, Iob. 40. versiculo 16. Sub hoc enim umbra & obscuritate, sub hac nebula & tenebris confusionis, quam sentis, dum tristaris, dormit & se abdit diabolus: hic eius nidus & caverna est, ubi in insidiis latet, ut te post omnibus, quibuscumque volet, tentationibus ademptat. *Posuisti tenebras, & facta est nox in ipsa pertransibunt omnes bestie silva.* Psalmo 103. versiculo 20. & 21. Ut enim serpentes & fera noctis obscuritate expectant, ut cavernas suas exeant; sic & diabolus, serpens antiquus huius noctis obscuritatem & tristitiæ tenebras expectat, & tunc omni tentationum genere irruit. *Parauerunt sagittas suas in pharetra ut sagittent in obscuro vestes cordis.* Dicebat Sanctus Franciscus, diabolum valde letari, dum alicuius cor triste est quod vel illum facile in tristitia & desperatione suffocet, vel ad mundanas voluptates pertrahat: Notatu hoc dignissimum, nam maximi momenti est.

Dum quis tristis & melancholicus est, subinde diabolus illum in diffidentiam præcipitat & desperationem, ut contigit Cain & Iudæ: aliquando dum aduertitur non prospere hic negotium cedere, mundanis illum deliciis aggreditur, vel carnalibus sensualibusque voluptatibus allicit eo colore vel prætextu, quasi iisdem se hoc dolore & tristitia sit liberaturus.

Huic accidit quod dum quis tristitia affigitur, statim illi tentationes obrepere soleant de vocatione, diabolus enim ei proponit in mundo vitam hilarem & iucundam acturum: hacque ratione aliquos per tristitiâ & melancholiam à religione deficere fecit. Alias carnales & sædas cogitationes obicere solet diabolus, quæ sensualitati arident, & conatur illos in iisdem moram trahere, sub prætextu, quod iis mælitiam fugabunt, & animum lapsum erigent. Quod sane valde metuendum est illis, qui tristitia & melancholia vexantur, quod huiusmodi tentationes illis frequentes & familiares esse solent. Et recte Divus Gregorius aduertit, & dicit, quod ut homo ex natura aliquam delectationem & recreationem appetit, dum eam in Deo non reperit nec in rebus spiritualibus; eadem ratione diabolus, cui propensio nostra explorata est, illam ob oculos ponit, & lenitalia & inhonesta offert, & in eisdem delectationem & voluptatem, quibus tristitia & præfens melancholia fugetur vel saltem mitigetur: *Sine delectatione anima nunquam potest esse, nam aut in simulo delectatur aut in summis.* Intellegendum aut Sanctus, nisi in Deo voluptatem & oblectationem habueris & in spiritualibus, eandem tibi in vilibus & sensualibus querendam esse.

Denique tot sunt mala & damna quæ ex tristitia nascuntur, ut Sapiens dicat: *A tristitia enim festinat mors.* Ecclesiæ 8. 10. Et alibi: *Omnis plaga tristitia cordis est.* Et non solum mors temporalis, sed & æterna, quæ infernus est, & tristitia.

Tristitia facit de vocationem periclitari.

Est causa multarum tentationum & ruinarum: nidus dæmonum.

Psal 103.

S. Francisci ad. 1. de tristitia.

Greg. 11. mor. c. 8. Idem. ait S. Bonau. 1. de pres. de relig. cap. 1.

Ecclesiæ 8. 10. Ecclesiæ 17.

Aug. 52.
sap. Gen. aa
inter. 33.

tristitia oritur. Talique modo declarat Sanctus Augustinus id, quod Iacob filiis suis dicebat: *Deducetis canos meos cum dolore ad inferos*, Genes. 42. versiculo 38. & dicit, Iacob timuisse, ne tristitia, quam haberet ob absentiam Benjamin tantam in illo gigneret apprehensionem, ut in periculum, animæ suæ salutē adduceret & cum illa in damnatorum infernum descenderet. Hæcque causa est, quod Sanctus Apostolus Paulus illam nos cauere moneat: *Ne quæ radix amaritudinis sursum germinans impediatur, & per illam inquinentur multi*. Quando igitur tanta sint damna & pericula, quæ ex tristitia sequuntur, monent nos tam diligenter Sacra Scriptura & Sancti, ut illam caueamus: id quod non consolationis aut delectationis nostræ causa sit, si enim aliud non subesset; parum referret nos vel lætos vel tristes esse. Hincque tantopere illam desiderat & procurat diabolus, quod ipsum non lateat, multorum malorum & peccatorum radicem & causam esse.

Neb. 12. 15.

re Sanctus Franciscus, diaboli & membrorum eius esse tristari, nostrum vero in Domino gaudere: *vox exultationis & saluti in tabernaculis iustorum*. Nos in suam deduxit domum Dominus, & ex millibus multis elegit, cur ergo tristabimur? Merito nobis sufficere deberet, ut sciamus maximi momenti rem esse cum tones eam commendet & inculcet Sacra Scriptura, & quod altera ex parte perspiciamus magna damna, quæ ex tristitia nasci viximus.

S. Franciscus
dictum memorabile.
Psal. 117. 16.

Ut tamen quid addamus, sed ad oculum videntes utilitatem mentis magis; aliquas adferemus rationes, ob quas nobis expedit cum cordis letitia semper in Dei seruitio versari. Quarum hæc prima sit, quod iubeat Deus: *Non ex tristitia aut ex necessitate, hilarem enim datorem diligit Deus*: Dicit Sanctus Paulus, secundum quod per Sapientem dixerat: *In omni dato hilarem fac vultum tuum*, Ecclesiastic. trigesimo quinto, versiculo undecimo. Sicut in mundo videre est, omnes Principes velle, ut famuli illis cum letitia seruant, dumque vident illos languidos & torpentes esse, & demissis auribus & inuitos seruire & cum tristitia; non gratum est seruitium sed fastidio; sic nec Domino Deo gratum est, dum non illi seruitur prompta voluntate & gaudio, sed murmuratione & tristitia.

2. Cor. 9. 7.
ratio sumitur ex Dei mandato.

CAPVT II.

Aliquot adferuntur rationes, ob quas nobis Deo cum letitia seruiendum.

CAVDETE in Domino semper, iterum dico gaudete: dicit Sanctus Apostolus Paulus. Idem & in Psalmistæpius inculcat Propheta David: *Latamini in Domino, & exultate iussi, & gloriamini omnes recti corde Exultent, & latentur in te omnes, qui quarunt te. Iubilare Deo omnis terra, seruite Domino in letitia, introite in conspectu eius in exultatione. Lætetur cor querentium Dominum*. Et multis aliis locis sæpius nos hortatur, ut Deo in letitia seruiamus. Hæcque Angelus saluatio erat, dum ad Tobiam ingrederetur: *Gaudium sit tibi semper*. Solitus erat dicere

Psal. 118.
Psal. 69. 5.
Psal. 99. 1.
Psal. 104. 3.

Annotat Sacra Scriptura, filios Israel ad templi fabricam multum auri, argentii & pretiosorum lapidum prompta voluntate & gaudio obrulisse. Cum ingenti gaudio. Et Rex David Deo gratias agit, quod videret populum dona sua magno cum gaudio offerre. Hoc Deus magni æstimat, nec tanti opus, quam voluntatem, qua fit, facit. Et apud homines dici solet, pluris esse animum & benignitatem, quam reliqua omnia, illum enim magni facimus, quamuis factum parui momenti sit. Et contra, quantumcunque magnum quid sit, si bono animo & cum gaudio non fiat, non

1. Paral. 29.
ar. 9. & 17.

Tob. 5. 11.

Rodriguez exercit. pars 2.

dd æsti-

vires addat ad laborandum. Hinc aiebat
Psal. 138. 12. Propheta David: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum. Latitudo dilatata & extendit cor.* Dicit ergo Propheta: Dum mihi hanc letitiam dedisti qua cor meum dilatatum est, magna cum velocitate sine vilo impedimento mandatorum tuorum viam cucurri, nec quidquam laboris sensi: *Current, & non laborabunt, ambulabunt; & non deficient.* Et contra tristitia constringit, premit & arctat cor. & non solum operandi voluntatem, sed & vires tollit, & difficileredit, quod ante cuius facile erat. Ideo & Sacerdos Aaron debilitatem fatebatur, postquam vna vice duos illi filios occidisset Deus, & à Moysè fratre correptus, quod Deo sacrificium non obtulisset; respondit: *Quomodo potui placere Domino in ceremoniis mente lugubri?* Et filii Israel in Babylonico exilio dicebant: *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?* Et quotidie experientia ipsa discimus, nobis tristitia occupatis non solum spirituales deficere vires, secundum illud Sapientis: *In mœnore animi deicitur spiritus,* sed & corporales, ut quisque pes, & quodque brachium nobis gravissimum esse videatur. Hinc auctores sunt Sancti, ne in tentationibus tristemur, hoc enim cor figure spoliatur, & hominem pauidum & pusillanimum reddit.

Ex prædictis alia potest ratio colligi, ob quam Dei famulus, præsertim Religiosus optare debet, ut hilarem agat vitam. Estque hæc, quod dum aduerterit, quæpiam in virtutis & religionis negotio hilarem esse; inde multum satisfieri & spem concipi, talem perseveraturum, & corpora profecuturum. Dum vero tristis aduertitur, suspicionem & timorem adfert hunc non perstiturum. Ut dum videmus aliquem sub magno lignorum fascie, & anhelum & suspirandum incedere, hic subsistere, illic lignum aliquod cadere, & alibi aliud, statim dicitur, hic tanto fasci ferendo non est, media via cogetur deponere onus; dum vere videtur hilis, quasi

cantando cum onere progredi, mox dicitur, hic maius onus istoc onere portare posset. Hoc enim modo dum quis virtutis & Religionis negotia cum tristitia & molestia obit, & videtur gemere, & oneri succumbere; suspicio est, hunc non perseveraturum: nam semper contra aquæ fluxum remigare & eniti, sit remigum more est; quæ nimis violentum. Dum autem iactus humilibus & abiectis officiis & aliis religionis exercitiis incumbit, & corporalibus, & spiritualibus, omnia ei leuia & facilia sunt; bonam de se spem dat, fore ut progrediatur, & perseveret.

CAPVT III.

Culpas ordinarias quibus obnoxii sumus non sufficere, ut letitiam auferant.

TAN TÀ Sanctis sit, nos vsque hilares & lætos esse, ut dicant nobis nec in lapsibus quidem animo cadendum, nec desperandum, tristes & melancholicos esse oportere: quamvis peccatum huiusmodi sit, ob quod iure bono tritari nobis licet, ut statim dicemus; tamen dicit Sanctus Paulus tristitiam hanc temperatam & moderatam esse debere, & inniti indulgentiæ & misericordiæ Dei, ne desperationem & distidentiam pariat: *Nes forte abundantiori tristitia absorbeatur, qui eiusmodi est.* 2. Corinthiorum 2. versiculo 7. Hinc Sanctus Franciscus, qui hanc tristitiam in fratribus suis oderat locum suum, qui tristis erat, reprehendebat dicens, eum, qui Deo seruit, tristem non esse debere, nisi forte ob aliquod ab eo commissum peccatum. Si ergo tale quid (inquit) admiseris, huius te poeniteat, & confitere, & à Deo veniam & misericordiam pete, ut priorem tibi restituat letitiam: *Redde mihi letitiam salutaris tui, & spiritui principali infirma me.* Eodem & modo Sanctus Hieronymus hunc locum exponit; *Id est, redde*

Ob defectus non est desperandum nec nimis tristandum

S. Franciscus oderat tristitiam in fratribus suis

Psal. 50. 14.

Hieronymus.

Id est, redde mihi

nibus, quibus quis obnoxium se reddit. Hincq; Cassianus ait non minus nobis laborandum, ne eiusmodi melancholicæ & mœstæ cogitationes intrent, & ad se nos rapiant, quam eundem ne turpes & inhonestæ, castitati & fidei contrariæ cogitationes intrepant, ob magnam dampnum, quod cicimus nobis inde imminere.

3. Eff. immor-
talis passio-
natus.

Alias nulla particulari causa præcedente, quæ eo provocaret, quispiam repente se tam tristem & melancholicum sentit, ut nulla re delectetur, nec amicis nec colloquiis, quibus antevalde capi solebat, sed omnia illi nauseam pariant & aduerentur, & cum nomine communicare, nec loqui, nec agere velit; & si quid horum fiat, non ea suavitate & affabilitate, sed qua solet eum fastidio & tædio fiat.

Vnde facile dicit Cassianus colligere licet nostras morositates & aspera verba non semper ex occasionibus, quas fratres nostri suggerant, nasci, sed intrinsecus & in nobis causam latere, quod passionibus nostris inest mortificatio, hæcque radix illa est, ex qua totum hoc provenit.

Idcircoque remedium ad pacem fruentium, non est hominum commercium & conuersationem fugere, nec Deus tale quid iubet; sed patientem esse, & recte passiones mortificare, nisi enim has mortificauerimus, quocumque camus, & quocumque terrarum fugamus, nobiscum tentationum & turbationum causam circumferemus.

Surio in vi-
ta S. Euthy-
mii. mens
Jan.
Humilitas
sua non li-
berat aui-
ra, sed
sua mortifi-
catis passio-
nibus.

Notissimum est exemplum à Surio allegatum de quodam monacho iracundo, qui ira & bile sua parum mortificata, sibi & aliis grauis decreuerat monasterio S. Abbatu Euthymii exire, in quo degebat, sibi persuadens sublato cum aliis commercio, & solitarie viuendo iracundiam cessaturam, quod irascendi occasionem non haberet. Facit, quod decreuerat, & se cuidam cella includens, secum aquæ vas fert, & diaboli astu effunditur:

surgit, & rursum aqua replet, iterum effunditur & humi cadit, tertium implet, & tertium effunditur. Tunc more solito cum iracundia, vas capit, humi desicit & dissipat, quo facto, aduertit non in monasterium conuersum, nec cum iis conuersationem causam fuisse, quod in iracundiam & mortificationem adueretur, sed eam tam mortificationem, & tandem ad monasterium rediit. Sic ut in te sit inquietus & impatientiæ causa, & non in fratribus tuis. Mortifica tuas passiones, & hoc modo dicit Cassianus) & cum feris pacem habebis, secundum illud Iob: *Be-*

Iob. 5. 25.

stia terra pacifica erunt tibi, quanto magis fratres.

Alias (teste D. Bonauentura) solet tristitia ex aliqua tribulatione superuenire, vel quod vis voti sui non sit compos factus. Eadem radix & à S. Gregorio, Augustino & aliis ponitur, & dicunt mundanam tristitiam nasci, quod quis rebus mundanis deditus sit; certum enim est, eum tritari oportere, qui eo, quod amat, exultat. Qui vero plane a rebus mundanis abstractus & seuerus est, omnemque in Deo ipem & delectationem querit, hic à mundi tristitia immunis est. Optime ait M. Aurelius, dubium non esse, quin dolor ex desiderio nascatur, & quanto plus desiderem, tanto plus doloris, & quo minus desiderem, hoc minus doloris erit, & nullo vigente desiderio, quietem nasci. Sic ut desideria tortores nostri fiat, & lictores; qui nos excruciant.

3. Eff. super-
ueniens tri-
stitia.

Greg. 12.
rur. c. 14.
Aug. de il-
lud. T. 1. 1. 1.
Concepit do-
lorem, & pe-
perit iniqui-
tatem, &
traid. 14. sup.
Ican.

M. Aurelius
pronuncia-

Desideria
sunt nostri
tortores.

4. Est r. dis-
ferentia.

Specialius de his agendo, & nobis applicando; dico Religiosi tristitiam inde lape nasci, quod indifferens non sit ad quicquid quod obedientia exigere possit. Hoc ipsum est, quod frequenter solet illam mentem & melancholicum efficere, & anxietate & dolore afficere. Si mihi auferatur, quod mihi placet, si mihi iniungatur, quod meæ voluntati repugnat. Hinc ait S. Gregorius: *Qui aut non habita concupiscit, ut habeat, aut ad-*

Gr. 12.
mor. c. 14.

epa metuit, ne amittat: & dum in aduersis sperat prospera, in prosperis formidat aduer-
sa huc illucque quibusdam fluctibus ve-

tur, ac per modos varios rerum alternan-
tium mutabilitate veratur. Religiosus ve-
ro qui indifferens est ad quicquid quod
obedientia ordinat, in eo que delectatio-
nem omnem ponit, ut Dei voluntati ple-
ne fiat satis. temper hilarius & lætus est, &
nemo eum hac læticia priuare poterit. Po-
terit quidem superior eum officio & col-
legio priuare, non autem delectatione,
quia licet fruatur, quod illum certo alieni
loco vel officio non obligat, sed solum ut
Dei voluntati utatur; fiat satis. Ideoque
semper delectationem illam secum fert,
quo cumq; loci fuerit, & quo cumque mu-
nere occupetur. Si ergo utq; lætus & lila-
ris esse velit, omnem in hoc delectatio-
nem colloca, ut in omnibus Dei volun-
tati obsequaris, nec voluntatem huic vel
illi negotio applica, nec eandem tu ipse
completere stude: hoc enim medio ad dele-
ctationem non peruenies, sed infinita fa-
tudia & tædia tibi parabis.

5. Est super-
bia.

Maiores lucis gratia; quod vulgo tri-
stitiæ & melancholiæ solet esse causa &
radix, non est melancholicus ille sed in-
perbiæ humor, qui multum in animo no-
stro dominatur, ut diximus, dum de hu-
militate ageremus; & certum est, quam-
diu hic humor regnabit, nunquam tibi
tristitias & melancholias defuturas, sem-
per enim occasiones se offerent, & in tri-
stitia & dolore viuendū tibi erit. Ad quod
reduci potest, quod paulo ante diximus,
aliquem indifferenter non esse ad quid-
uis, quod obedientia imperabit; labore-
nim & difficultas nō in officio, quod no-
bis proponitur, sita sunt, & maior labor &
difficultas in magnis officiis & dignitati-
bus, quæ appetimus inuenitur, sed in su-
perbia & honoris cupiditate: Hæc nobis
id laboriosum, & onerosum reddit, quod
facile & leue est; eamque nobis tristitiam
& melancholiam adfert: imo sola cogita-
tio & metus, si nobis tale quid iniunge-
tur, ad hoc sufficiet.

Vnde facile colligere ait, ad huic tri-
stitiæ medendum, nullum aptius remedi-
um inueniri, quam humilem, & abiecto
loco contentum esse. Qui enim hoc fece-

rit, omni hac tristitia & inquiete liber erit,
& magna pace & tranquillitate fruatur.
*Dixit à me, quia multa sunt & omnia cor-
do, & inuenietis requiem animabus vestris.*
Hoc modo hæc verba exponit S. Augu-
stinus, & dicit, si Christum in humilitate
imitemur, nulla nos in virtutum exerci-
tio laborem & difficultatem, sed ma-
gnam facilitatem & suauitatem sensu-
ros. Amor enim, voluntas & iudicium
propriū hic difficultatem pariunt; qui-
bus honoris, exultationis cupiditas,
deliciarum, commoditarumque deside-
rium accedunt. Quæ omnia impedi-
menta humilitas auferit & disciunt: Hæc enim
hominem se paruipendere & voluntati
propriæ ac iudicio renunciare, honores,
exultationem, omnia bona & delecta-
tiones temporales contemnere facit.
Quibus sublati nulla in virtutum exer-
cicio difficultas & labor, sed magna pax
& quies animaduertitur.

Matth. II.
29.

CAPIT V.

*Ad orationem recurrere, magnum
& efficax remedium esse ad tri-
stiriam profligandam.*

Alit Cassianus, plerumque in quavis
tristitiæ genere ex quocumque etiam
causa nata conducere, ad orationem
contingere, & Deum cogitare & vitæ æ-
ternæ nobis promissæ spem ob oculos
habere. Hoc enim modo omnia nubi-
la fugantur, & serenitas redit, & abiit tri-
stitiæ spiritus. David enim citharam pul-
sante spiritus malus, qui Saul inuaserat,
fugebat & illum deserebat. Hæcque
causa est, quod sanctus Iacobus in sua
Canonica nobis hoc remedium assi-
gnet: *Tristetur aliquis vestrum orat.* Dicit-
que Propheta David se hoc remedio vi-
sum fuisse: *Renuit consolari anima mea,*
memor fui Dei, & delectatus sum. Canta-
biles mihi erant iustificationes tua, in loco pe-
regri-
regri-

Cassian. l. 9
de inst. re-
nuunt cap. 2.
Interfuit
ad orationem
confuge.

Iacob. 5. 13.

Psal. 76. 4.

*Psalm. 138. 54. vaginationes meae id est, erant mihi cantica
Trist. c. 13. & solatium.*

Si ad tristitia nos liberandos, sufficit cum aliquo amico agere; quanto magis conducet cū Deo tractare. Quodq; Dei seruus & bonus religiosus ad fugandam tristitiam & melancholiam non hoc vteretur remedio, vt loquatur, distrahat & sensus effundat, nec vt vana & profana legat, multo minus canat; sed vt ad Deum recurret & orationi se det: hoc eius solamen & quies esto.

*Noe ex arca
eius coruus
et columba
ad signifi-
ca.*

Examinant hoc sancti, quod in sacra scriptura habetur, quod quadraginta diuini diebus elapsis, Noe arcae fenestram aperuerit, & coruum emisit, vt exploraret, an terra iam sicca esset, vt descenderet: qui ad illum reuersus non est: & statim post, columbam emisit, quae in sacra scriptura cum non inuenisset, vbi quiesceret pes eius, reuersa est ad eum in arcam. Quarunt sancti, quando quidem coruus reuersus non est, quod inuenierit, vbi quiesceret pes eius, quomodo scriptura dicat, columbam non inuenisse, vbi quiesceret pes eius: respondet coruum lutum & cadauera seculi, sed columbam albam, simplicem & bellam cadaueribus non pasci, nec luto & sordibus insidere; & idcirco in arcam reuersam, quod non inuenisset, vbi pes eius quiesceret, nec pedem figeret. Eodem modo Dei seruus & bonus religiosus delectationem in mortuis hisce & vanis mundi deliciis non reperit; & propterea vt columba ad cordis sui arcam reuertitur, & totum solatium & quies omniumque labium & tristitiarum, leuamen est ad orationem confugere Dei recordari, ad sanctissimum Eucharistiae Sacramentum accedere, & secum Christo consolari, & suos ei labores exponere & dicere: Qui frui potest Domine me mortuum esse, cum in domo tua & consorcio sim? In verbo illo Regii Prophetae: *Dedisti latitiam in corde meo.* ait S. Augustinus: Non ergo foris quaerenda est latitiam, sed intus in interiore homine, vbi habuit Christus, in ipso corde in illo cubiculo, vbi orandum est, vt

Gen. 8. 9.

Gen. 4. 7.

Aug. in u.

Gen. 4. 7.

Gen. 4. 7.

Gen. 4. 7.

Gen. 4. 7.

Gen. 4. 7.

Refert de S. Martino Episcopo Severus Sulpitius, orationem, laborum & defatigationum leuamen ei fuisse. Vt fabri ferrarii vt paulisper respirent a labore, soliti sunt, aliquot irritos malleorum ictus in incudem dirigere; sic & ille, dum orabat, putabat se quiescere. De alio quodam Dei famulo refertur, quod in cella sedens maxima tristitia & incredibili dolore repletus; quo Deus ad certum tempus illum exercere voluerat, audiuit vocem sibi intus in animo dicentem: Quid hic ociosus facis & te consumis? Surge, & passionem meam perpende. Surgens, coepit maxima cum attentione passionis Christi mysteria meditari, & statim tristitia recessit, animum, & solamen recepit; & hoc exercitium continuans, nunquam amplius deinceps talem tentationem sentit.

CAPVT VI.

De consuetudine & ordinaria quadam tristitia radice, qua est, quod Deo quis, vt debet, non inferuiat, & de magna letitia, quam bona conscientia secum adducit.

VNA praecipuarum causarum & radicum, ex quibus tristitia & melancholia proueniunt, est, quod quis non recte cum Deo ambulet, quodq; se non secundum conditionis & professionis suae qualitatem gerat. Id quod quisque re ipsa & in se experitur, dum enim magno cum feruore & sollicitudine profectui suo studet, tanta letitia & delectatione repletur, vt fere illam non capiat, dum vero, quod muneris sui est, non exequitur, tristis, & consolationis expertus est: *Cor nequam grauabitur* Ecclesi. 3. 16. *in doloribus*, ait sapiens: *Et cor prauum dabit tristitiam.* Propria & naturalis peccati conditio est, tristitia & dolorem animo ingenerare. Quod & Cain, simulatque peccator, significatum

De S. Martino. Severus Sulpitius.

B. Henricus Suso in horologio sapientiae c. 14. Religiosus ex meditatione passionis Christi in tristitia conuenit.

Trist. c. 1. 10. Tristitia oritur ex negligentia de se servando.

Ecclesi. 3. 16. Ecclesi. 3. 22. Propria conditio peccati est, tristitia, quod & estenatur in Cain.

*Probris con-
ditis peccati
est visus,
ostenditur in
Cain,*

ficatum est; dum enim inuidiam contra fratrem suum Abel concepisset, dicit S. scriptura: *Iratus est Cain vehementer, & concidit vultum eius.* Ducebat secum peccatum interiore furore, & vultum demissum, & se in facie amaritudo & interior animi moeror prodebat. Et interrogabat illum Deus: *Quare iratus es? & cur concidit facies tua?* Cain vero non respondente, (nam hæc peccati conditio est) dicit Deus: *Nempe si bene egeris, recipies?* Fortitan non tibi constat, si bene egeris, lætitiā & delectationem te habiturum? Ideoque alius textus ait: *Nonne si bene egeris, leuabis caput tuum?* quod est, lætium esse. *Si autem male statim in foribus peccatum aderit,* pulsans ostium, ut intret, cruciandi causa, quod statim exterius & in vultu tuo apparebit. Sicut enim virtus, quæ est rationi conueniens natura, magnam in animo lætitiā excitat; eodem modo vitium & peccatum magnam parit tristitiā; Sic enim quis secum dimicat & cum ratione, & conscientie vermis intus latrat, mordendo & rodendo viscera.

*Bern. de intro-
itu domo. c.*

*45. Genuissima
pena est ma-
la conscien-
tia.*

Seneca,

*Plutarchus
epist. ad Fa-
cium
Simile.
Mala conscien-
tia est in-
ferus scelerum.*

Dicit S. Bernardus: *Nulla pena grauior est pena conscientia.* Mala conscientia propriæ agitatur stimulis. si publica tamen te non damnat, propria conscientia te condemnat, quoniam nemo potest seipsum fugere, quantumcunque fecerit. Hinc quidam Philosophus dicebat, nulli culpæ maiorem penam infligi posse, quam illam commisisse, ob magnum cruciatum, quo propria conscientia male facientem affligit. Plutarchus hanc penam & cruciatum, qui ex mala conscientia prouenit, febris caloris & frigori comparat; dicitque; sicut ægroti maiorem dolorem ex frigore & calore febris sentiunt, quam sani, dum ob intemperiem temporis calent vel frigent; eodem modo melancholicæ & tristitiæ, ex culpis propriis oriundæ, de quibus conscientia nos accusat; maiore nos cruciatu & pena afficiunt, quam quæ casu aliquo fortuito & infortunio procedunt, sine tamen culpa nostra. Et præsertim hæc frequentiores sunt in illo, qui iam

Deo delectari incipiebat, & recte progrediebatur, magno cum favore & diligentia, quam qui post resilit, & repide sua curat. Si quis diuitiis affluens ad paupertatem redigatur; maiore cum dolore & moerore, vitam agit, illo, qui nunquam nouit diuitias. Dum cui in mentem venit se quondam Deo cum deuotione & sollicitudine deseruisse, & gratiam ab eo impetrasse; iamque vero se longe alium ab illo animaduertit; non potest non summo dolore affici, & magnum interius sentire moerorem.

Si ergo tristitiā exulare, & semper hilarem & iucundum agere vitam exoptas; nullum efficacius hoc est remedium, quam recte viuere, & facere quod conditioni tuæ conuenit. *Vu nunquam esse tristis bene viuere.* ait S. Bernardus. Te ipsum

Bernardus,

*Bona conscientia
emittit gaudium
habet gaudium*

excute, & causas remoue, quæ hanc generant tristitiā, hæc ratione illa cessabit, & læticia aderit. *Bona vita semper gaudium habet. conscientia rei semper in pena est.* Vti enim maior cruciatus non est; quam morsus & laceratus peruerse conscientie, eodem modo nec maiorem est inuenire in hac vita lætitiā & delectationem bonæ conscientie testimonio: *Non est oblectamentum super cordis gaudium secura mens quasi iugo conuiuium.* Sicut enim qui in conuiuium lætum & hilarem se exhibet missum varietate, & inuitatorum præsentia; sic & Dei seruus, qui facit, quod debet, bonæ conscientie testimonio exhilaratur, & præsentie diuinæ odore, cuius pignora euidentia, & coniecturas in anima sentit. secundum illud S. Ioannis: *Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum.* S. Apostolus Paulus dicit bonam conscientiam paradysum, gloriam esse & felicitatem in terra: *Gloria nostra hac est testimonium conscientie nostra.* S. Chrysostomus ait bonam conscientiam ex bona vita oriundam omnes cordis tenebras amaritudines tollere & fugare, ut videre licet in sole, quo ex oriente nubila fugantur & dissoluntur; eodem modo, omnis tristitiæ copia in bonam conscientiam cadens, sic extinguitur,

*Ecclesi. 30. 16
Tren. 15. 1*

1. Ioan. 11

2. ad Cor. 1.

12.

Chrysostom.

25. ad p. 1.

Antiochen.

guitur, ut ignis aliqua scintilla in profundum aqua repletum lacum cadens. Addit

Aggustinus.

S. Augustinus, quod ut mel non solum in se dulce est, sed & insipida quæque quibus miscetur, dulcia reddit; sic & bona conscientia non solum per se læta & dulcis est, sed & labores exhilarat & dulces & lapidos reddit, secundum illud Pro-

Psal. 18. 10.

phetæ: *Iudicia Domini vera, iustificata in semetipso, desiderabilia super aurum & lapidem preciosum multum & dulciora super mel & sauum.* Per Domini iudicia, mandata eius & legis observationem intelligit, quæ non solum in se dulcia sunt, sed & omnes vitæ molestias dulces faciunt.

Hist. eccles. p.

lib. 4. c. 3.

Refert Ecclesiastica historia, fidei & religionis persecutores nouum & insolitum quid inuentasse, nec reperire est aliquos præteritis temporibus idem excogitasse, estque huiusmodi, quod quicumque vocati, vel tormentis excruciat fidei negassent, in carcerem cum sanctis martyribus coniciebantur, ut vero eorum iuxta omni consolatione careret; non ibi detinebantur ut paulo ante de Christianismo accusati, sed ut homicidæ & malefactores. Notaturque ibi discrimen, etiam quantum ad exteriores gestus & oculos utrorumque; quia sancti Martyres ad tribunalia & tormenta & læti properabant, & diuini nescio quid in vultibus eorum elucebat, & vinculis ut monilibus exornabantur, & ex carceris graueolentia Christo & Angelis suauissime olentes apparebant, quasi non in carceribus sed odoriferis hortis derenti fuissent. Alteri vero mæsti, capitis deformis horribiles visu, & omni deformitate deformiores exibant. Hos propria conscientia læuius vexabat & excruciat, quam compedes vincula, catenæ & carceris fœtor: illis vero bona conscientia, & quietis & gloriæ spes dolores mitigabat, & recreabat: quod etiam bonipleurumque experiuntur. Tanta enim est bonæ conscientie lætitia, ut frequenter bonus se tristem & excruciatum reperiens, ut omnem in partem oculos dirigens nihil reperiat, quod cum solari queat; sed il-

Rodriguez exercit. pars 2.

los intus reflectens, & conscientie pacem & testimonium intuens, se consolatur & erigit: nouit enim omnia reliqua, quæ etiam cumque ratione cadant, nihil ad negocium, nisi solum hoc, facere. Ex hoc res magnæ consolationis eruitur, & est eiusmodi, si bona conscientia, & Deo gratum esse, causa sit, ob quam quis lætus sit; eandem hunc spirituales lætitiæ signum euident & magnum indicium esse, aliquem bonam habere conscientiam & Deo placere, & in eius gratia & amicitia versari: ex affectu enim causa noscitur. Quod ideo recte S. Bonauentura annotauit, dum inquit: *Maximam inhabitantis gratia signum, est spiritualis lætitiæ. Lætitia est iusto, & rectis corde lætitia. Impii autem in tenebris ambulant, & in obscuritate & tristitia. Contritio & infelicitas in viscerum, & viam pacis non cognouerunt.* Hæcque ideo vel præcipua causa erat, cur S. Franciscus in religiosis suis hanc spirituales lætitiæ videri exoptaret, quod signo esset, Deum in illis habitare, & in eius gratia & amicitia versari. *Fructus autem spiritus est gaudium*, dicit S. Paulus. Spirituales hæc lætitia, quæ provenit & nascitur, ut ex fonte, ex cordis puritate & vitæ munditia, fructus est sanctus Spiritus, & signum, quod ibi habitet. Tantoque gaudio afficiebatur sanctus Franciscus, dum hanc in religiosis suis lætitiæ videbat, ut diceret, si subinde contingat me à diabolo acedia & spiritus mœritia tentari, adspicio fratrum meorum & sociorum hilaritatem, & statim eorum visæ lætitiæ, tentatione liberor, quasi Angelos viderem. Vide referuoram Deum, qui in eius gratia & amicitia habitat, est quasi Angelos in mundo certare, secundum illud S. Scripturæ. *Videte quasi Angelum Dei. Et bonus est tu in oculis meis sicut Angelus Dei.*

Ex hoc res magnæ consolationis eruitur, & est eiusmodi, si bona conscientia, & Deo gratum esse, causa sit, ob quam quis lætus sit; eandem hunc spirituales lætitiæ signum euident & magnum indicium esse, aliquem bonam habere conscientiam & Deo placere, & in eius gratia & amicitia versari: ex affectu enim causa noscitur.

Bonauent. in spec. discip. p. 1. c. 3.

Psal. 96. 12. Psal. 61. 5.

Psal. 13. 3. 1 p. 1. c. 26. Ch. 6.

S. Franciscus desiderium.

Ad Gal. 5. 22

Sernorum Dei lætitiæ videre, est, mœritia tentari. Videte quasi Angelum Dei. Et bonus est tu in oculis meis sicut Angelus Dei. 1. Reg. 29. 9.

CAPVT VII:

Aliquam bonam & sanctam esse tristitiam.

DICT quis: Ergone semper lætandum nobis est? Nunquamne tristandum

cc dura

Basil in reg.
brevib. 192.
& 194.

Matth. 5. 5.
Leo Papa.
Cassian. l. 9.
de instit. re-
nunt.

Duplex est
tristitia mun-
dana.
S. Apollonius

2. 1. 11.

Ad Thesal.
4. 12.
Ionn. 11. 35.

1. Ad Cor. 7.
30.

dum annon aliquam inuenire est tristitia bonam? Huic quaestioni responder S. Basilius, aliquam inueniri tristitiam bonam & vtilem. Vna enim octo beatitudinum, quas Christus in Euangelio ponit, *Beati*, inquit, *qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur*. Dicunt S. Basilius & Leo Papa & Cassianus, duo esse tristitiae genera, altera mundana, dum quis ob quidpiam mundanum tristatur, vt de aduersis & laboriosis. Hancque dicant seruorum Dei non esse. De S. Apollonio in vitis patrum legitur illum ad discipulos ita verba fecisse, quod diceret seruos Dei, qui Deo confidunt, & regnum caelorum sperant, non oportere trisari. Timentia. debet) gentiles & Iudaei & alii infideles, & p. ingant continue peccatores; iusti vero, qui viuam spe aeterna bona exspectant, latentur & exultent. *Latamini in Domino & exultate iusti, & gloriamini omnes iusti corde*. Si enim caduca & terrena amantes de eorum felici successu gaudent; quanto maior nobis gaudendi & exultandi in Deo & in gloria aeterna, quam speramus, occasio esse debet. Hinc est quod S. Apostolus Paulus non vult nos nimio dolore de amicorum & cognatorum morte affici: *Nolumus autem vos fratres ignorare de dormiensibus, vt non contristemini, sicut & ceteri qui spem non habent*. Non absolute dicit, ne tristemur, aliquem enim de hoc dolore ostendere, naturale & non malum est, sed bonum & amoxis signum: Quod & Christus seruator noster ipse ostendit, & lachrymatus est in Lazari amici sui morte, vt & adstantes dicerent: *Eccce quomodo amabat eum*. Sed S. Paulus dicit, ne tristemur sicut infideles, qui alteram vitam non sperant, sed vt moderata tristitia sit, nos consolantes breui mutuo nos in caelo visuros; quodq; ille nos praecesserit, illum breui secuturi. Sicut quamuis mundana & huius vitae negocia non possumus non dolere, quia homines sumus; tamen monet in his non perstandum, sed solum obiter illa tangenda esse. Qui flent, dicit Apostolus, quasi non flentes, & qui gaudent, quasi non gaudentes.

Alia tristitia spiritualis & secundum Deum est. Haec bona, vtilis & seruus Dei conueniens est. Haec quatuor modis gigni aiunt S. Basilius & Cassianus primo ex peccatis contra Deum commissis, secundum illud S. Pauli Apostoli: *Gaudes non quia contristati es, sed quia contristati es ad poenitentiam, contristati enim es, secundum Deum: quia enim secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur*. Quod quis peccata sua plangat, tristetur & doleat se Deum offendisse, haec bona & secundum Deum tristitia est. Adfert S. Chrysostomus suo ingenio dignam rationem. Nullum in mundo damnum, dolore, merore vel tristitia reparatur, nisi solum id, quod ex peccato incursum est; ideoq; in nulla alia re bene impeditur dolor & tristitia, nisi in hac. Omnia enim reliqua non solum non merore & tristitia reparantur, sed potius eo augentur & crescent: damnum vero peccati, tristitia & dolore restauratur; ideoque nobis plangendum est.

Secundo tristitia haec ex aliorum peccatis nascitur, quod videmus Deum offensum & sperum, & legem eius violatam. Haec & bona tristitia est; quo ex Dei amore, & diuinae gloriae & salutis animarum zelo proficiscatur. Hincq; videre est sanctos illos Prophetas & magnos Dei amicos debilitatos & consumptos dolore & tristitia, dum peccata & offensiones contra diuinam eius Maiestatem aduertebant, quibus ipsi remedium adferre non poterant: *Defectio tenuit me, pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam*. Tatus erat adfectus, quem ob hanc causam sentiebat Propheta David, vt animi dolor corpus debilitaret, & sanguinem inficeret. *Tabeſcere me fecit zelus meus, quia obliui sunt verba tua inimici mei. Et vidi prauaricationem, & tabeſcebam, quia eloquia tua non custodierunt*. Sanguis in corpore putrescebat, dum videret iniurias & transgressiones contra Deum factas. Et Propheta Ieremias huiusmodi & similibus plantibus gemitibusque scateret. Hanc tristitiam dicit nos valde decere, & nobis propriam esse;

2. Spirituali.

Idem, Aug.

Serm. 11. ad

fratres in e-

remo hac ori-

tur primo ex

peccatis pro-

non quia contristati es, sed quia contristati

estis ad poenitentiam, contristati enim es, se-

2. Ad Cor. 7.

9.

Chrysostomus.

mm.

2. Ex peccatis aliorum.

Psal. 118. 54.

139. 158.

nam instituti nostri finis est, vt Dei nomen sanctificetur & glorificetur ab vniuerso mundo, & ideo dolorum nostrorum maximus ille merito esse deberet, ne id, sed contrarium accideret.

3. Ex perfectionis desiderio nasci potest, quo in eo consistit, vt tanta teneamur cupiditate in perfectione progrediendi, vt semper suspiramus & ploremus, quod meliores non sumus & perfectiores, secundum quod Christus in Eu-

Math. 5. 6. angelio dicit: *Beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur*; Et Deus desiderium eorum explebit.

4. Ex desiderio & contemplatione celestium. Quarto solet & in seruis Dei sancta quædam oriri tristitia ex gloriæ contemplatione & celestium illorum bonorum desiderio, quod se ab illis exulare & ea differri videant. Vt filii Israel in exilio suo Babylónico plorabant, dum terræ promissionis recorderentur; *super flumina Babylonia, illic sedimus & fleuimus, dum recorderemur tui Sion*. Deiebat & Propheta David huius vitæ exilium: *Hæu mihi, quia incolatus meus prolongatus est*. Illud; *Nel te suspiramus gementes & flentes filii Eue in hac lachrymarum valle*, suspirium est, quod suauem Dei auribus harmoniam reddit.

Psalm. 136. 1. *super flumina Babylonia, illic sedimus & fleuimus, dum recorderemur tui Sion*. Deiebat & Propheta David huius vitæ exilium: *Hæu mihi, quia incolatus meus prolongatus est*. Illud; *Nel te suspiramus gementes & flentes filii Eue in hac lachrymarum valle*, suspirium est, quod suauem Dei auribus harmoniam reddit.

Psalm. 119. 5. *super flumina Babylonia, illic sedimus & fleuimus, dum recorderemur tui Sion*. Deiebat & Propheta David huius vitæ exilium: *Hæu mihi, quia incolatus meus prolongatus est*. Illud; *Nel te suspiramus gementes & flentes filii Eue in hac lachrymarum valle*, suspirium est, quod suauem Dei auribus harmoniam reddit.

Ponit Cassianus signa, vt dignoscatur, quæ bona & secundum Deum, & quæ mala & diaboli tristitia sit. Dicit priorem obedientem, affabilem, humilem, mansuetum, suauem & patientem esse; denique quandoquidem ex Dei more nascitur; in se omnes S. Spiritus fructus comprehendit, quos S. Apostolus Paulus recenser in hunc modum: *Fructus autem spiritus sunt: Charitas, gaudium, pax, longanimitas, bonitas, fides, mansuetudo, continentia*. Tristitia autem mala & diaboli, aspera, impatiens, rancoris, & inuicibilis amaritudinis plena est, nos ad disidentiam inclinat & desperationem, & ab omni bono nos separas & seungit; præterea maiora hæc tristitia nullum secum solamen aut lætitiā fert. Lætitia vero bona & secundum Deum (dicit Cassianus) est quodam modo laxa, & secum solatium, robur, & vigorem magnum

Ad Gal. 5.

Fructus autem spiritus sunt: Charitas, gaudium, pax, longanimitas, bonitas, fides, mansuetudo, continentia. Tristitia autem mala & diaboli, aspera, impatiens, rancoris, & inuicibilis amaritudinis plena est, nos ad disidentiam inclinat & desperationem, & ab omni bono nos separas & seungit; præterea maiora hæc tristitia nullum secum solamen aut lætitiā fert. Lætitia vero bona & secundum Deum (dicit Cassianus) est quodam modo laxa, & secum solatium, robur, & vigorem magnum

ad omne bonum adducit, vt videte est discurrendo per quatuor prædicta tristitiæ genera. Dum enim quis peccata plāgit & vna ex parte tristari videtur, tamen ex altera consolationem magnam sentit. Res ipsa docet quam læti sumus, & abunde satisfactum nobis sit, dum exacte & plene peccata nostra desueuimus. Et vnum eorum, ex quibus dignoscitur differentia & participatiua magna, quæ est inter spirituales & seruorum Dei vitam, & eorum qui mundo famulantur, in hoc consistit, quod serui Dei maius gaudiū & lætitiā in animo sentiant, peccatis iam deploratis, quam mundani in omnibus delectationibus & deliciis suis. Idque probans S. Augustinus perpendit, dum ait: si hoc primum sit quorum operum eorum, qui Deo seruire incipiunt, si iustorum plaudus, si eorum tristitia, tantum illis delectationem adfert; quid & quantum, credendum foret, dulcedinis illos experturos, dum Dominus illos in oratione consolabitur, & iubilos illos spirituales impartietur, quos electis impartiri solet? Quid fiet, dum omnes ex eorum oculis lachrymas absterget & siccabit: *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum*; & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra. Si quis ergo vult altereremus, aliena semper peccata plangit, facile aduertere est, quod tantum in anima dulcedinem delectationem & satisfactionem sibi patet; nam bonorum filiorum indicium est, bonum zelum honoris paterni habere. Quid suauius & iucundius esse potest, quam semper ad perfectionem anhelare & suspirare, & desiderare nos inuicem in celesti illa patria videre? Dicit S. Augustinus: *Quid enim pulchrius, quidue dulcius quam inter tenetras huius vitæ multasque amaritudines, diuinam dulcedinem mirare, & æternam beatitudinem suspirare, illicque teneri mente, ubi vera haberi gaudia certissimum est*.

Et hinc aduertere erit lætitiā, quam in Dei seruis requirimus non vanam esse nec illam, quæ in risu & ociosis verbis, nec in faciliis, & lepore consistit, nec

Augustinus.

Apo. 21. 4. 22

huiusmodi, ut quis omnibus obuiis lo-
quatur; hæc enim non seruatorum Dei, sed
distractio, libertas, & dissolutio foret.
Quod requiritur, est exterior lætitia,
quæ ex interiori redundet, secundum il-
lud sapientis: *Cor gaudens exhilarat fa-*
ciem. Ut enim spiritus tristitia sic in cor-
pus redundat, ut non solum carnem, sed
& ossa consumit & exsiccat: nam spiritus

Prov. 17. 13.

Prov. 17. 22.

tristis exsiccat ossa; eodem modo interior
lætitia in corpus adeo redundat, ut etiam
in vultu appareat. Ideoq; de quibusdam
sanctis legitur, in vultu lætitiæ & hila-
ritatem quandam ita eluxisse, ut lætitiæ
& pacem interiorem animæ testa-
retur. Hæc est illa nobis ne-
cessaria læti-

TRACTATVS SEPTIMVS.

DE THESAURO ET MAGNIS

BONIS, QUÆ IN CHRISTO HABEMVS.

Et de modo in meditando sanctæ eius
passionis mysteriis seruando, &
fructum inde nobis
eruendo,

CAPVT I.

*De thesauro & magnis bonis, quæ in Christo
habemus.*

Galat. 4. 4.

Tubi venit plenitudo tem-
poris, misit Deus filium su-
um factum sub lege, ut eos,
qui sub lege erant, redima-
ret; ut adoptionem filiorum
Dei reciperemus. Dicit S.

Tempus gra-
tia dicitur &
est, quo filius
Dei carnem
assumpsit

Apostolus Paulus: Alia omnia tempora
gratiæ inania fuerunt, hoc tempus ea &
donis spiritualibus pl-nū est, & propterea
bono iure tempus legis gratiæ dicitur,
hoc enim nobis hæc gratia data est, quæ
est fons, principium & et c. omnium
gratiarum. Misit Deus filium suum homi-
nem factum, ut nos à peccato liberaret, &
à potestate & seruitute diaboli sub qua
eramus redimeret. Nunc princeps huius
mundi eicietur foras, ut nos cum Deo in
gratiam reduceret, ut nos filios suos ado-
ptiuos efficeret, ut nobis cæli portas,
quas peccatum occluserat, aperiret. Post
calamitosum illum primorum paren-

tum nostrorum lapsum, quo sibi &
nobis beatum iustitiæ originalis sta-
tum amiserunt, in quo à Deo creati e-
rant, & infinitis miseriis se & posteros
suos subicerunt. Deus fecit hominem re-
demptorem, & ipse se infinitis miscuit questionibus,
vnum ipsis reliquum fuit solatium, inter
tot tribulationes, quod postquam Adam
peccauerat, Deus serpenti maledicens,
promiserit certo se tempore vnigenitum
suum daturum, quæ factus homo, & pro
nobis passus, malis illis eriperet, in quæ
ob peccata cecideramus. Inimicitias ponā
inter te & mulierem & semen tuum & semē
illius, ipsa cōteret caput tuum Hoc promif-
so, valde consolati fuere, poenitentiam
exerere, & filios suos docebant, quod
fœderis statum, quem habuerant, amisif-
sent ob peccatum, sed Redemptor ventu-
rus esset, cuius virtute seruarentur. Hoc
promissum post Deus sæpe confirmauit,

& redemptio-
nem mundi.

Eccl. 7. 40.

Gen. 3. 15.

Iohan. 11. 31.
Deus filium
suum promif-
sit & misit
saluatorem

praefertim illis, qui plus ceteris placuerunt
 ut Abraham, Iacob & Dauid, pollicens,
 Seminatorem ex eorum semine nati-
 turum. Idque tota Iudaeorum religio doce-
 bat, & Prophetae mira de hoc aduentu
 praedicebant, eumque multis clamoribus
 saepius & orationibus exspectabant: *E-*
mitte Agnum Domini Dominatorem terra
Remam aut menses caelos, & descendes:
Rorate caelum, & nubes pluant iustum,
aperiatur terra, & germinet saluatorem. Et
 in Canticis Sponsa optabat & dicebat:
Quis mihi det se fratrem meum, sugentem u-
bera matris meae, ut inueniam te foris, & de-
osculer te, utiam non me despicias: quan-
 doque sem Deum natum habeo. Et haec
 erat gentium expectatio: *Et ipse erit ex-*
spectatio gentium. Ut captiui redemptio-
 nem exspectabant, & hac spe alebantur,
 & in virtute eius, qui venturus erat pec-
 cata remittebantur, ut enim nos credi-
 mus illum venisse, sic ipsi, illum venturum
 credebant, & ideo nominabant eum, qui
 venturus est: idque illud ipsum est, quod
 petebatur à S. Ioanne Baptista: *Tu es qui*
venurus es an alium expectamus?

Isa. 40. 1.
 Isa. 45. 8.

Cant. 8. 1.

Gen. 49. 10.

Math. 11. 3.

Vbi ergo venit plenitudo temporis,
 dum iam hora aderat, qua Deus decreue-
 rat magnam hanc mundo misericordi-
 am exhibere, misit filium suum vnigeni-
 tum. Noliit Deus statim remedium mittere,
 ut homines magis exploratam suam
 haberent miseriam, & remedium efflaga-
 rent, & plaris afflarent, cum daretur.
 Frequenter non vult nobis mederi Deus,
 nec nos consolari, ut nostram insufficien-
 tiam agnoscamus, & quā nobis necesse sit
 ad Deum confugere, & nihil nobis adscri-
 bere postquam ergo decreuerat Deus no-
 stris miseriis mederi, & venit illud tam fe-
 lix & desideratum tempus, quo nullus di-
 gno & debite, lapsus illum reparare, nisi
 ipse Deus, poterat nec sat virum haberet
 homo, ut superet, nec qui sem Angelo-
 rum vires sufficerent, ut hominem erige-
 rent. Quis opus erat viribus, & iuuare
 demeritis, cum culpa satisfactione facien-
 daret, & hac satisfactio poenaria esse &
 poenina debebat, Deus vero in sua substan-

tia & natura pati non poterat; inuenit di-
 uina sapientia hoc medium & mirandam
 inuentionem, ut filius Dei homo fieret, &
 duabus naturis, diuina scilicet et humana
 in vnā personam vnitis, ipse hoc ma-
 ximi ponderis negotium redemptionis
 humanae perficeret. Inuentione sane sapien-
 tiae & bonitatis plena, quae Dei magnitu-
 dinem & infinitam potentiam declararet
 clarius quam aliquid eorum operum,
 quae in mundo fecerat. Ideoque à Deo
 petit Propheta: *Excita potentiam tuam, &*
veni, ut saluos facias nos. Petit ut in hoc ad-
 uentu potentiam suam demonstraret, opus
 enim maiorum virum erat, quam in
 mundo Deus facere poterat. Hinc San-
 ctus Augustinus ait, magnum fuisse opus
 mundum creare, & tam perfectas creatur-
 as, & potestatis eius signum fuit, & pro-
 pretea Ecclesia canit: *Credo in Deum Pa-*
trē omnipotentem Creatorem celi & ter-
rae: redemptioni tamen mundi compa-
rata, quasi nihil est.

Hincque est, quod Dauid creatio-
 nem nominet opus digitorum Dei. *Quo-*
niam videbo caelos tuos, opera digitorum
tuorum, lunam & stellas, quae in fundasi.
 Psalmi octauo, versiculo quarto.
 Dum vero sit mentio de redemptione ge-
 neris humani, vocatur opus brachii: *Fe-*
cit potentiam in brachio suo. Quantum in-
 ter brachium & digitum interest, tantum
 & inter vnum & alterum onus. Et non
 solum hoc opus Dei potentiam & magni-
 tudinem, sed & hominis ostendit, & quā-
 ti illum faciat, & multo plaris, quam in
 creatione.

Hincque ait Ecclesia: *Deus qui huma-*
na substantia dignitatem mirabiliter condi-
disti, & mirabilius reformasti. Multum de-
 dit homini Deus eum creando, sed plus
 dedit redimendo. Dicit Sanctus Leo Pa-
 pa: Deum hominem ad altissimū statum
 extulisse, dum illum ad imaginem & simi-
 litudinem suam creauit, sed magis illum
 extulisse & nobilitasse, dum se, Deus
 non solum ad hominis magnam & si-
 militudinem, sed verum hominem fa-
 ceret.

Incarnatio
 filii Dei ma-
 gna opus est
 creatioe
 mundi.

Psal. 72. 1

Luc. 51.

Leo Papa. 6.
 Aug. 15. 19
 de temp.

Plus nobis
per Christum
datur, quam
ab Adamo sit
relatum.

Tanta & tam innumera bona ex Dei incarnatione ut nos redimeret, sumus assecuti, ut & culpam Adæ mundo vtilem reputare oporteat. Sicut Ecclesia Sabbato sancto in mentis excessum rapta compuncta & Sponso suo se oblectans canit: *O felix culpa, qua talem ac tantum meruit habere Redemptorem! O certe necessarium Adæ peccatum, quod Christi morte deletum est! O felix malum, ex quo tantum ad homines manavit bonum! O felix infirmitas, cui tali medicina medicatum est! Plus nobis per Christum datur, quam per Adam ablatum est. Maius est redemptionis emolumentum, quam culpæ detrimentum. Non sicut delictum, ita & donum: Romanorum 5. versiculo 15. ait Sanctus Apostolus Paulus ponderans maiorem fuisse gratiam, quæ mundo per Christum collata, quam damnum, quod Adæ culpa illatum est. Et Sanctus Bernardus idem Sancti Pauli allegans testimonium ait: Vehementer quidem, Dilectissimi, vir unus & mulier unam nocuere, sed gratias Deo, ut unum nihilominus virum, & mulierem unam (quæ Christus & virgo sunt) omnia lauratur, nec sine magno sænore gratiam, neque enim sicut delictum, ita & donum, sed excedit damni estimationem, bene magnitudo. Innumera & ineffabilia bona & thesauri maximi, quos in Christo habemus. Dicit Sanctus Paulus, Deo sibi hanc datam gratiam, ut genti prædicaret & exponeret has diuitias inestimabiles thesauros, dum ait: Minus omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, in gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi. Hac gratia nos iam indigemus. Dicebat ipse Christus Samaritanæ: Si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi: Da mihi bibere. O mulier si gratiam quam mundo exhibuit Deus, illudque tam excellens donum, tibi nota essent quod promiserit filium suum se daturum quam & dedit. Hoc donum doni nomine dignum est: hoc enim, omnia Dei dona comprehenduntur: Omnia nobis cum illo donauit. Utinam donum hoc, & bona quæ*

in illo recipimus, noscimus & intellexeremus! Utinam hanc nobis auri venam aperiret, si hanc nobis fodinam ostenderet & thesaurum hunc grandem declararet, quam diuites, quam felices essemus! Hanc Sancto Augustino Deus fecerat gratiam, hincque ille dicebat: Domine, qui tibi ob creationis beneficium non seruit, infernum ille meretur, sed qui tibi ob redemptionis beneficium non seruit, nouo illo inferno opus est.

Augustinus.

Narratur de patre Magistro Auila tantum hic habitum contraxisse, ut si quis aliquod sibi à Deo impensum beneficium miraretur diceret: Non hoc mirare, sed potius obstupescere & mirare quod tam te amauerit Deus ut pro te homo fieret. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret. Ioannis tertio versiculo decimosexto. Nequibat Sanctus Apostolus & Euangelista Ioannes exprimere quanto altitudinis gradu Deus nos amaret, sed amorem ex dono metitur. Ex summitate doni nobis collati, metendus amor, quo nos dilexit, quantum enim donum, tantus fuit & amor. Deus ergo tantopere mundum dilexit, ut nobis filium suum unigenitum daret, ut ille homo fieret, utque illo moriente nos viueremus: o mira circa nos tue pietatis dignatio Canit Ecclesia: o inestimabilia dilectio charitatis! Ut seruum redimeres, filium tradidisti. Quis tale quid cogitare, quis tam temerarius esse auderet, qui apud Mauros captos, ut à Rege suo peteret: Domine, mitte huc filium tuum unicum, ut hic inter infideles hos moriatur, ut me redimat. Quod ergo non auderes eloqui, nec imaginari, nec in cogitationem tuam cadere posset, Deus pro te facit.

In Sabbato
sancto.

Neque enim solum captiuitate liberauit, sed & ad filiorum Dei dignitatem extulit: nostram induit naturam, ut suæ nos participes redderet, Deus se hominem fecit, ut nos Dei filios faceret. Videte qualem charitatem dedisti nobis Pater, ut filii

1. Ioan. 3. 1.

per. ser. 7. de
Maria de

Ioan. 4. 10.

Act. 8. 32.

fili Dei nominemur & simus (dicit S. Ioannes) utque verè Deum Patrem nominare, & Iesum Christum eius filium fratrem possimus. Ideoque ait S. Paulus non deignatur nos ut fratres habere, & nominare. *Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare, dicens. Nunciabo nomen tuum fratribus meis.* Sed potius videtur ille gloriari, & sapius hac voce vitur, & pleno ore fratres nos nominat. Quid ergo amplius exoptandum ei, qui Deum patrem & Iesum Christum fratrem habet, in quorum manib. omnis potentia in celo & terra est: *Data est mihi omnis potestas in celo & in terra?* Dum fratres Ioseph videbant eum in Ægypto in summo dignitatis gradu collocatum, & toti Ægypto dominantem, & Pharaonem omnia regni negocia per ipsum expedientem, dum dicerent: *Ute ad Ioseph* postquam Ioseph eos eo metu, quo ab eis sibi illatam iniuriam correpti erant, liberasset, & necessaria quæque offerret, & diceret: *Nolite timere, ego & famam vos,* quam læti & hilares erant? Omnes ad se accedite voluit, curius dedit, quibus bona sua adueherent: *Venite ad me, & ego dabo vobis omnia bona Ægypti.* Gencl. 45. versiculo 18. Idem & nobis facit Christus Seruator noster, qui frater noster est, & nos amat plus, quam Ioseph fratres suos, omnes nos secum ducere vult. *Pater quos dedisti mihi, volo & vobiscum ego, & illi sunt mecum.* Ioannis 17. versiculo 24. Dicit ipse apud Sanctum Ioannem. *Curus dat, ut eo veniamus, quæ tot Sacramenta & laetitia sunt, ut eo perueniamus.*

Sed transgressionem & peccata, quæ in illum commisit, se offerat, cum illa propterque intendam oblatas est. Idque non sufficit, ut propter eam mediator noster est & intercessor apud Deum. Item, ut misericordiam & veniam impetret. Hocque ipso nos confirmat Sanctus Apostolus & Euangelista Ioannes: *Et hinc hæc scribo, ut non peccetis, sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum,* Ioannis 2. versiculo 1. Et Sanctus Apostolus Paulus dicit, ideo

Christum celos ascendisse, ut officio aduocati & patroni pro nobis fungatur ante Patris tribunal. *Ute appareat nunc vultui Dei pro nobis.* Hebræorum 9. versiculo 4. Affirmat S. Bernardus eum in celo Patri celesti vulnera monstrare & caluere dicens, illa se nostri causa eiusque mandato accepisse, ne permittat periri, quod tam carèemptum est. Vti sanctissima Angelorum Regina benedicto filio suo ostendit cetera, quæ suauiter, pro nobis intercedens, sic & si eas vulnera celesti Patri, quæ pro nobis accepit, ostendit. Hancque dicant Sancti causam esse, quod post gloriosam reuersionem voluerit coram deo signa & foramina superesse.

Refert Sacra Scriptura post mortem Iacob fratres Ioseph adiisse, verentes ne iniurias sibi illatas, quas viuente patre non vlus erat, vlscisceretur, & dixisse: *Pater noster mortis suæ tempore nullum filiis maius optabat bonum, quam ut frater iniurias sibi illatas obliuiscatur & ignoscat, & Nos quoque oramus ut seruo Dei patri tuo dimittas iniquitatem hanc.* Bene notandum: iniurias patri non fuisse illatas, sed paternus amor filiorum delicta, sua facit. Eodem modo & Christus Seruator noster, magno illo erga nos amore scelera & peccata nostra, sua facit, quandoquidem illa in se suscepit, & nobis aduentu iactus est. *Posui Deum eo iniquitatem omnium nostrum. Et iniquitates eorum ipse portabit.* Esaia 53. versiculo 6 & 11. Dicit Isaias, Eamus ergo & nos eadem cum legatione & petitione ad æternum Patrem, & dicamus ei: *Pater æternæ, dimitte filio tuo Iesu Christo hæc mea peccata, nihil enim hora mortis magis commendatum tuit. Pater dimitte suas, nomen enim eius est, quid faciunt.* Quis ergo tam de venia desperet? *Habe* Luc. 23. 34. Heb. 12. 24. *tem sanguinem ad remissionem delictorum, quæquam Abel.* Licet Apostolus Paulus. Habemus Christi sanguinem, qui pro nobis clamat melius, quam sanguis Abel, hæc enim clamat & vindictam petit, sanguis vero Christi misericordiam clamat illis, pro quibus effusus

Christus &
noster
tor & m-
diator apud
Deum.

Bernardus.

Gen. 50. 17.

Luc. 23. 34.

Heb. 12. 24.

sus est, & qui effunderunt. Dum ergo peccatorum & miseriarum tuarum multitudinem & copiam diabolus tibi ob oculos ponit, vt te ad desperationem & diffidentiam redigat; tu oculos in Christum dirige, & imaginare, illum te manu ad Patrem ducere, & pro tē respondere & loqui, vt aduocatum & patronum, & confusionem verecundiamque tuam suis meritis & officiis Patri exhibitis tegere, & velare. Hoc modo nonum rutilus animum recipies, & diffidentiam in spem vertetur, & iustitia in laetitia, ipse enim nostra est iustitia, sanctificatio & redemptio, vt Sanctus Apostolus ait: 1. ad Corint. 1. vers. 30. *Qui factus est nobis iustitia & sanctificatio & redemptio.*

Ambr. l. 2. de virginis. Omnia habemus in Christo, & omnia nobis Christus est.

Sanctus Ambrosius inquit: Omnia igitur habemus in Christo, & omnia Christus est nobis. Si *ulnus curare desideras, medicus est. Si febris affluas, fons est. Si grauavis iniquitate, iustitia est. Si auxilio indiges, virtus est. Si mortem times, vita est. Si caelum desideras, via est. Si tenebras, lux est. Si cibum quæris, alimentum*

Quodcumq; desiderare potes, & quonque indiges, in illo inuenies. Et aliter: Si in te surrexerit lupus, petram caue, & fugis: petra tua Christus est: si ad bristum confugas, fugis lupus, nec terreo poteris. Hanc petram quæsiuit Petrus, & cubaret in fluitibus, & inuenit, quod quæsit, quia dexteram amplexus est Christus, & à periculo liberatus est.

Sanctus Hieronymus in illud Pauli: De cetero fratres confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius, induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli; dicit ex eo quod sequitur, & ex omni eo, quod in Sacra Scriptura de CHRISTO Seruatore nostro legitur, manifesto colligi, arma omnia, quibus nos Apostolus iubet indui, esse Christum Seruatorem nostrum: quasi diceret Induite IESVM CHRISTVM. Et probat, quomodo Christus lorica, galea, thorax, scutum, & anceps noster gladius

Rodriguez exercit. par. 2.

est, & framea *utraque parte acuta*: & omnia reliqua arma. Apocal. 1. v. 16. & cap. 2. v. 12.

Hinc arma nobis induenda, quibus nos armare debemus, vt omnibus temptationibus diaboli resistamus, & contra eius fraudes & insidias nos muniamus, & victoria potiamur; sunt Christi virtus; sic, vt Christus nobis omnia sit, & omnia in illo habeamus. Vtque illud euidentius intelligamus; Sacra Scriptura innumera illi nomina dat: cuiusmodi sunt: Rex, Magister, Pastor, Sacerdos, Medicus, Amicus, Pater, Frater, Sponsus, Lux, Vita, Fons, & alia similia. Sicut enim in illo sunt omnes thesauri sapientie & scientie absconditi (vt ait Sanctus Apostolus Paulus) eodem modo & nostri thesauri & diuitiæ in illo sunt reconditi, in ipso enim omne nostrum bonum & remedium constitutum est, & si opera nostra alicuius sunt meriti, ex ipso est, ipsiusque sanguine tincta, valorem habent. Vt S. Iohanni in Apocalypsi dictum est, omnem illam multitudinem, quam ante thronum DEI videbat, albis & fulgidis vestibus indutam, & habentem palmas in manibus; illos fuisse, qui vestes suas lauerunt & dealbauerunt in sanguine Agni. Omnia bona nostra, sunt vt partes & reliquæ quædam diuitiarum Christi. Quæcumque nobis adueniunt bona per illum veniunt, & eius merita. Per illum à temptationibus & periculis eripimur, per illum omnes virtutes consequimur, denique omnia in Christo habemus, & per CHRISTVM omnia nobis impetranda sunt.

Ideoque Ecclesia omnes orationes & petitiones claudit & finit, dicens: Per Dominum nostrum Iesum Christum, secundum illud Prophetæ: *Protektor noster adspice Deus. & respice in faciem Christi tui.* Ignosce peccatis nostris per amorem, quo illum prosequeris, quandoquidem pro iisdem in cruce mortuus est. Conuertere oculos in vulnera, quæ pro nobis accepit, & nostri miserere. Si Abraham, Iacob & Dauid tantum seruitio suo efficere

Ad Coloss. 2. 3.

Apocal. 14.

Psalm. 83. 10.

ff potue,

CAPVT II.

*Quam utilis & Deo grata sit Pas-
sionis Christi Servatoris
nostri medita-
tio.*

Aug. 23.
at Gravesen-
dermo.
Tasmanus
Chiribi mede-
tatio est uir-
tu.
Tern form.
62 Super
Garrica.

S Augustinus inquit: *Nihil tam salutiferum nobis est, quam quotidie cogitare, quanta pro nobis pericula Deus committit.* Et Sanctus Bernardus dicit: *nihil esse efficacius ad conscientiam nosse, vulnera curandam, & animam purgandam & perficiendam, quam frequens & continua Christi vulnerum, passionis mortisque eius meditatio.* *Quid enim tam efficace ad curanda conscientia vulnera, necnon ad purgandam mentis aciem, quam Christi vulnerum sedule cogitatio.* Et contra quasunque tentationes, praesertim inhonestas, dicunt Sancti nullum praestantius, remedium reperiri, quam passionem CHRISTI cogitatione, & in eas vulneribus nos abscondere. Dicit S. Augustinus: *In omnibus non inveni tam efficace remedium, quam vulnera Christi:* Et S. Bonaventura ait: *Qui se innotet & deuote in sanctissima vita & passione DOMINI exercet, omnia vitia & necessaria ibi inuenit, nec opus est, extra IESVM aliquid quarere.* Hanc causam videre est Sanctos hoc exercio praesertim vsos fuisse, & eoque magis sanctitatem, & perfectionem pa-

Quantumuis hoc in exercitio aliud nō
sub iſſet, quam nos Dei recordari, &
in memoriam reducere beneficia, quæ
a munificæ eius in acceptis, hæc
nihilominus cogitare, magni hæc pre-
cii & valoris eſſet apud Deum. Num-
ma conditionum amoris eſt, carare, ut
illo, quem amore proſequitur, eas ſepe
meminerit & cogitet beneficia, quæ ab
illo recepit, & viſitque de iſſidem a-
gere & loquatur. Quique vere amat, his
delectatur magis & gratius eſt, quam ſi

qui amatur, multa ei dona & munera
mitteret.

Ut patet in matre aliqua nobili domi-
na & diuiti, quæ valde absentem filium
diligit; si illi dicitur filium de illa fre-
quenter agere & loqui, & fere semper de
deliciis, quibus illum educebat, aliis-
que beneficiis audiri loqui, similes de
laboribus & doloribus, quos eius cau-
sa perpeffa est: gratus illi est, & plu-
ris facit, quam si nullam eius memo-
riam habentem filium contingeret il-
li multa ferica, & aurea monilia mittere.

Eodem modo & DEVS, qui omnibus aliis in rebus amoris proprietates & leges obseruauit, & hic eas non neglexit, quod proprietates eorum sit, qui feruentur amant. Hincque est, quod valde expetat, & magni faciat nos eius usque memores esse, & de eius beneficiis, mirisque operibus, quæ nostra causa fecit, meminisse. Huc accedit, si nos frequentî horum beneficiorum memoria exerceamus; non multum temporis elapsurum, quia in nobis finire DEO, in eorundem compensationem seruendi, desiderium nascatur.

Refert Blosius de sancta Virgine Gertrude, illi à Deo esse reuelatum, quod quoties quis cum deuotione Iesæ Christi Crucifixi imaginem adspexerit, toties eundem blande à diuina misericordia adspici. Bruamus ergo hinc, quandoquidem ipsi graue, & molestum non fuit nostri amore pati; ne nobis quoque graue sit eius, quod ipse pro nobis pertulit, recordari.

De Sanctō Francisco legitur, quod p. 4 l. 1. c. 86
prope Sanctam Mariam de Iernicu- Canon. 3.
la transiens alia voce plorauerit & con- Francis.
questus sit: Quod audiam vir grauis & 3. Francis
Dei famulus illac proficiens, cui ille memoriam h. f.
notus erat, audiens, & illum tam tristem sicut mortu-
& lachrymis obrutum viciens, & pu- elum excep-
tans aliquid infortunij accidisse, illum tibus.
accescit, & interrogat, quid ei esset
& accidisset, quod illam male haberet?

Sanctus multis cum lachrymis & suspiriis respondit: Me multum affligit, & deest magna tormenta & cruciatus, quos DOMINVS MEVS IESVS CHRISTVS sine vlla culpa passus est, & deploro nos homines summi beneficii tam esse oblitos, cum tamen passionis eius causa sumus

CAPVT III.

De modo in Christi Servatoris nostri passionis meditatione observando, & de compassionis affectu inde eruendo.

Modus meditando Christi passionem.

Simila.

MODUS in Christi passionis meditatione seruandus, ille fere est, quem Sancti & spiritualis vitæ Magistri docent in oratione observari oportere. In qua monent totum tempus non discurrendo per totam historiam & meditando consumendum, sed voluntatem, præsertim affectibus, & desideriis mouendam esse: quæ prius in animo formantur, ut postea in actum deducantur, & huic potissimum in oratione insistendum & immorandum, ut enim ille, qui fodit, ut aquam quærat, vel thesaurum inueniat, subsistit, neq; tunc amplius fodit, ubi id, quod quærit, inuenerit; eodem modo autem & veritatis thesauro & affectus, quem quæris, meditatione & intellectus consideratione reperto; aqua que viua, quam anima tua petit & sitit, effossa, non altius intellectu fodiendum, neque penetrandum, sed in his voluntatis affectibus & desideriis subsistendum, donec hac aqua te satiaris & sitim expleueris, & tibi satisfeceris. Hic enim finis est, qui in oratione quæritur, & fructus, qui eruitur; ideoque ad hanc omnes meditationes, considerationes, & intellectus discursus dirigendi sunt

Idem ergo hic modus in Christi Ser-

uatoris nostri passionis meditatione seruandus. Et hinc in medium adferemus ad hunc ex meditatione eruendos, & quibus insistendum sit, annotantes aliquas considerationes, quæ hos in nobis gignant & excitent.

Multi sunt affectus, quibus magno cum fructu nobis insistere & immorari licet, qui tamen ab illis, qui hæc tractant, ad septem adfectuum genera reducuntur.

Primus est compassio: Aliquam alii cui compati, & affigi ob eius afflictionem, & dolorem. ex eius dolore capere, illum in tribulationibus, sensu & cordis lachrymis, comitari; quo videtur cruciatus & dolor utrique participari, & eo ipso, quod in me recipio, videtur alter leuari, & eius dolor & afflictio minui. Vt contra, dum quis ostendit se, alterius malo & infortunio gaudere, irridere, illicque illudit; eiusdem cruciatum, & dolorem auget, & plus ab altero sentitur.

Et licet verum sit, nos hoc modo facere non posse, ut Christi dolores & cruciatus mitigentur, quod iam transierint, tamen illi nostra hæc compassio gratissima est, quod ea certa quadam ratione, ipsius dolores & cruciatus, nostros faciamus. Hinc est, quod dicat Sanctus Apostolus Paulus: ad Roman. 8. v. 17. *Si autem filij & heredes, heredes quidem Dei, cohæredes autem Christi: si tamen compatimur, ut & conglorificemur.* Si sumamus & in nos transferamus CHRISTI dolores, iisdem condolendo, simul & gloriæ heredes cum illis erimus.

Ad hunc compassionis adfectum excitandum, multum conduxerit dolorum, cruciatuum, & tormentorum, quæ CHRISTVS passus est, magnitudinem considerare, quod, ut aiunt Theologi & Sancti, maxima fuerunt, quæ quis in hac vita fuerit passus, vel pati potuerit, secundum illud Ieremiæ dictum: *O vos omnes, qui transitis per viam, attendite & videte, si est dolor similis, sicut dolor*

Affectus in meditatione excitandi, sunt septem

Affectus in compassio.

Compassio excitatur consideratione magnitudinis tormentorum Christi.

Thren. 1. 12.

Primum,

Hæc magni-
tudo colligi-
tur.

1. Corporis
doloribus.
Ej. 1. 6.

Psal. 12. 18.

2. Ex anima
doloribus.

3. Ex carni-
sa omnis so-
latus.

Primum, nulla eius corporis pars fuit, quæ non grauissimos dolores & crucia-
tus pateretur. *A planta pedis usque ad
verticem non est in eo sanitas.* Manus & pe-
des clauis perfossi, caput corona spinea
confixum, facies sputis fœdata, cor-
pus flagris laceratum, & crucis tormen-
to extensum. *Dinumerauerunt omnia ossa
mea.*

Nec solum in corpore stetit dolor, sed
& in animam redundauit, licet enim na-
tura humana diuinæ personæ vnita fue-
rit, tamen sensit & passionis amaritudi-
nem, quasi vnio illa non fuisset. His ac-
cedit, quod omni solatio carere volue-
rit, quo dolor ille maior esset.

Idque erat, quod in cruce dixerit: *Deus
meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?*
Matth. 27. vers. 46. Martyres in suis tor-
mentis celesti & diuino solatio frueban-
tur, quod illos non foriter solum, sed &
hilariter tormenta pati faciebat. Chri-
stus vero Redemptor noster, vt plus no-
stre amore pateretur, vndique consola-
tio & dolorum mitigationi aditum
refcepit, tam quæ cælo, quam quæ ter-
ra erri poterat, quantum ad inferio-
rem partem attinet. Ideoque non so-
lum discipulis, sed & à patre dereli-
ctus. *Factus sum sicut homo sine adiuto-
re mortuus liber*, quamuis morte &
non dignus, quod liber à peccato

CHRISTI dolorum magnitudi-
nem intelligendam, sufficit, quod ipse
tantum de iisdem cogitans, sanguinem
pro se effudit, tantaque id abun-
dantia, vt in terram fluxerit; quid ex-
tremum erat in passione, si sola cogi-
tatio tantum doloris & cruciatu attule-
rit.

Denique tanti eius fuisse dolores &
tormenta, vt sancti dicant, quod nul-
lus inter illa sine miraculo viuere pos-
set, quo vitam seruaret: ideoque neces-
sarium fuisse Christo diuinitatem hic au-
xilium accerere, ne inter illa moreretur.
Quod vero illic diuinitas operabatur, nō
erat, ne dolores sentiret, sed ne nimius

dolor & cruciatu illi mortem inferret,
vt tanto plus pati posset. Vnde Dei mi-
sericordiam & liberalitatem considerare
& ponderare licet, qui miracula facie-
bat, vt sancti Martyres tormenta non
sentirent, & in se eadem operabatur, vt
plus pateretur, & plus nostri amore sen-
tiret.

Præter exteriores hos dolores, qui
corpus excruciabant, etiam vt ante dixi-
mus, alii interiores dolores, immedia-
te sanctissimam eius animam afflige-
bant; quia prioribus maiores fuerunt. Ab
ipsa enim conceptionis momento sem-
per ei obuersabantur & præsentibus habe-
bat hominum errores & peccata, ab or-
bis exordio admissa, & omnia ad mun-
di vsque finem committenda. Et quia vna
ex parte tam Deum amabat, & iniu-
rias & offensiones suas esse videbat, al-
tera ex parte tam animas diligebat, &
eis eadem peccata damno & perditioni
esse & quod quantumuis ille mortem &
passionem, vt illis succurreret, libens
offerret; tamen tam innumera erant fu-
turæ animæ, quæ eandem in commo-
dum suum non verterent, sed potius
mortem vitæ præponerent; erat ei hoc vt
gladius anceps, illum vtrinque vulne-
rans partim ob Dei offensionem, partim
ob animarum perditionem & condemna-
tionem.

Hinc constat nec dici nec quidem co-
gitari posse incomparabiles illos dolo-
res, quibus sanctissima illa anima affli-
gebatur. Quæ omnia tormentis, dolo-
ribus & iniuriis connexa & in oratio-
ne, quam in horto habebat, illi ante o-
culos posita, sanguineum sudorem ex-
presserunt, tanta copia, vt in terram de-
fluxerit.

Quicquid præterea tota vita passus est;
semper oculis eius obuersabatur ab ipso
conceptionis puncto, vsq; in illud mo-
mentum, quo in cruce exspirauit, secun-
dum illud Prophetæ, Psalm. 37. vers. 18.
Et dolor meus in conspectu meo semper. Vn-
de intelligi potest totam Christi vitam
fuisse continuum passionis diem. Et sc-
pius

Interiorum
dolorum fon-
tes variis.

pus maius tormentum, & dolor esse so-
let, aduersitatem & cruciatum expe-
dare, quam pati. Sic ut tota eius vi-
ta immensiorum dolorum mare fuerit,
qui noctu & interdiu sine mensura ali-
qua saeculibam illam amarum affige-
bant.

Quicumque ergo hac speciatim & per
singulas partes attendet & examinabit,
quodque qui patitur, Dei filius sit, &
pro nobis hac patitur, & puro puto no-
stramorem, si ad compassionem non mo-
ueatur, laxo durius cor sit illi necesse
est.

Bern. ser. ser.
4. ser. 11.
sancta Mat.
27. 45. & 51.

Hinc ait Sanctus Bernardus, quando-
quidem terra tremuit, petrae scissae sunt,
monumenta aperta, velum templi scis-
sum, & Sol & Luna obscurantur; etiam
equum esse, ut & nos is condoleamus,
que Dominus pro nobis patitur. Non
tas nos petris duriores esse, & creaturis
rationis expertibus insensibiliores: do-
lore ergo cor noitum scindatur, & visce-
ra diuidantur. *Fili mi Absolon, Absolon fi-
li mi, qui mihi tribuat, ut ego moriar pro te?*
Absolon fili mi, Fili mi Absolon, dicebat
Rex Dauid, 2. Reg. 8. vers. 33. Stille filii
mortem plangens, qui tamen eum pecte-
quebatur, & regno exuere volebat: talia
proferebat, quanto magis nos huiusmo-
di conuocant, filii Dei mortem plau-
gentes, qui ideo mortuus est, ut nos
captiuos redimeret, & Latius atque mae-
ius daret.

CAPVT IV.

*De doloris affectu, & peccatorum
nostrorum contritione, qua ex Vo-
caminis nostri esu Christi passio-
nis meditatione e-
ruenda.*

2. Aff. 7. ser.
est. De de
procur.

Secundus Aff. 7. ser., quo nos exercere,
Sed ex Christi nostri meditatione e-
rit oportet, est dolor & peccatorum no-
strorum contritio. Hoc est maxime proprius

seclus, quem inde habere possumus, &
ut nobis de gratia & malitia peccati
coniter. & remedia consolatio oculos
nobis aperire daret, ut magnitudinem
infinatitatis agnoscamus. Dicit Sanctus
Bernardus. *Agnoce homo: quam grauius
sint vulnera pro quibus nati. Iesi Dominum
Christum vulnerari: quatuor vulne-
ris intellige, quod tam preciosa medici-
na egebat. Nihil tam peccati grauitatem
inducat, quamuis infernus ei aeternum
debitum adiungatur, quam quod tan-
tum malum peccatum at, ut necesse fue-
rit Deum hominem fieri, ut huius debito
fieret satis; alio enim modo secundum
iustitiae rigorem satisfieri nequibat, nam
Dei iustitiae damnum & detrimentum in-
ferebatur.*

Bern. ser. 3. 11
Natiuitate.

Offensio enim certo quodammodo in-
finita erat, quod contra infinitum Deum
commissa esset, unde purus homo illi sa-
tisfacere non poterat, ob magnum quod
inter Deum & parum hominem disci-
men est. Necesse idcirco erat, ut ille, qui
pro eadem satisfactorum erat, infinitae
dignitatis homo esset, ei aequalis, qui ini-
uriam passus & offensus erat, & illi in
bonitate respondens.

Hoc Theologi quodam exemplo de-
clarant. Si quis bubulcus vel rusticus, vi-
lis vel plebeius homo fuisse Regem pul-
set, vel colaphum impingat; certum est
Regem non crediturum sibi satisfactum
esse, si illum vilem hominem talem simili-
ter curret fuisse pulsari, aut colaphum in-
fringi, vel etiam ex patibulo suspensi,
ducenta vel plura verbera dari, quod
tantum inter Regem & illum discriminis
sit, quid enim e. lapus & iumenta Regi
illara cum rustici colapho & morte com-
parationis habet? Qui ergo Regem sa-
tisfieri poterit? Scis quis? Si ille daret, vel fa-
ctus esset tantus Rex, quantus ipse est,
tunc enim aequalis esset satisfactio, qua
Rex contentus esset. Idem & hic con-
tingit: vilis & abiectus homo, polius &
cinis offenderat & iniuria affecerat ce-
li & gloriae Regem, impegit (vita di-
cam) Deo colaphum, hoc enim, quan-
tum

Simile.

rum in se est, facit, qui mortale peccatum committit, quamvis vilis & abiectus hic homo moriatur, non satis fit iniuria. Quae ergo ratione satisfiet? Si hic homo Deus esset, ei, cui illata est iniuria, æqualis, & hic homo pateretur iniuriæ; si satis, quod ergo remedium, cum alius Deus non sit, quam vnus solus? Hæc Dei infinita misericordia & mira inuentio & artificium fuit, quod excogitauit, vt homini ignoscere sine iniurie suæ detrimento: quod quamuis ipse offensus, & alius Deus non esset, qui satisfacere posset; se hominem Deus fecit, vt pateretur & moriretur homo, quandoquidem homo Deum offenderat & iniuria affecerat, vtque infiniti valoris esset passionis opus, quandoquidem offensio, & culpa certo quodam modo infinita fuerit; vtque ille, qui paruit, etiam Deus esset, cuius infiniti valoris sunt opera, quod Dei infiniti operum sint. Hæc passionis Dominicæ necessitas fuit, quæ peccati gravitatem & meritum liquido demonstrat. Hincque ait Sanctus Iohannes Damascenus, quod quamuis Deus quotquot à mundi exitu homines fuerunt, eruntque vsque ad eiusdem finem, ob peccatum in infernum precipitet; non tam diuinæ iustitiæ satisfecit, quam Dei incarnatione, & morte satisfactum fuit. Estque hoc non aliqua hyperbole aut eminemens supererogatio, sed ipsissima veritas. Totus enim mundus, & eius æternum duratur tormentum, non tantæ satisfactionis obsequium. CHRISTI vite & mortis, quæ ille, quoniam satisfaciens DEVS erat, quanto iustitiæ mercede satisfecit, & beatitudinem, imo placem inferno eternamque pacem pro vno homine peccato satisfecit.

Secundum hoc etiam, dico vnum fratrium precipitum ex passionis meditatione colligendum esse, multum peccata noscupiorem & odiosius habere, quandoquidem tanti Christo contumeliam.

2. Reg. 24.
17.

Hanc Iohannem & Hieronymum. Domine, peccata mea exultant. Et iam, qui peccauit, ego iniqui ego, vertitur, obsecro,

manus tua contra me. Tollite me, & mittite me in mare, scio enim ego, quoniam propter me tempestas hæc grandis venit. Ionæ 1. 12. Hanc ego DOMINUS crucem meam, ego contui, flagellari, & illud debebam.

Sanctus Bernardus huic proposito accommodam adfert considerationem. Ludebam ego in foro cum collegis, & in Regio tribunali mortis sententia in me ferebatur: quam vnguentus Regis filius audiens, coronam ex capite deposuit, & vestes regias abiicit, & foras venit sacco indutus, cinere conspersus caput, pedibus nudis, plangens & plangens ferrum suum morte damnatum. Valde illum repente tali modo exeuntem, rei nouitate obstupefactus, causam interrogo, audio ire, vt pro me moriatur. Quid me hoc casu facere conuenit? Quis tam fatuus & inhumanus erit, vt ad lulum redeat, & illum non comitetur, nec cum illo ploret? His ergo & similibus considerationibus in oratione occupandi, sentes & plorantes nostra peccata, quæ passus est CHRISTUS cruciaturus. Hinc B. Pater N. in passionis exercitiis pro petitione, dolore, sensu & confusione ponit. Quare tanta pro peccatis meus DOMINVS passus est? Et petitio, quam B. Pater loco progitur ponit, semper est, quod vult ne minus colligere.

Igitur 1. exercitium.

Valde à Sanctis hoc exercitium commendatur, ideo æquam, nos id non obliuisci, sed eo vti & exerceari. tam quoniam incipimus, quam qui progredimur, quod magno commodo sit.

Et hoc exercitium commendatur.

Primo hoc exercitium, quoniam te rege in humilitate, & DEI timore considerat. horribilissima enim & tristissima considerationum, quæ adient possunt, ad nos humiliandos & constandendos, est peccatorum consideratio, & recordandus dolor & contritio. Qui Deum, Creatorem & Dominum suum offendit, & æternum inferno addici meretur, omnes contumelias quas miras, quas contempnis non æqui bonique conuilet, in eximium, qua

quæ contra diuinam Maiestatem commisit, compensationem, & satisfactionem?

2. *Secundus de vitiis*

Secundo hoc exercitium facis nos securos de venia reddit. Nihil enim cuiquam plus satisfacere potest, & certior rem reddere, quod Deus iam peccata dimiserit, quam quod eadem planxerit & deus contritus sit. Si peccata oculis subiatis, & de eis doles & confunderis; non illa adipiscieris, sed obliuisceris, hinc Sancti tam peccata in mentem reuocabant, & ob oculos ponebant: *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Id est, coram me: Dicebat Propheta, Psalm 50. 11. ut Deus illa obliuisceretur, & oculos ab illis auerteret. Auerte faciem tuam à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele.* Ideoque notat Sanctus Hieronymus in verba eadem.

Hieronymus.

Quia si tu ponis illud ante te, Deus illud non ponit ante se. Nihil tam oculos Dei, à peccatis nostris auerit, quam si nos illa intueamur, & ipsis confundamur & erubescamus. Ideoque hoc vnum coram est quod nos certiores reddet, & delectabit in hora mortis: idcirco nos ante, hoc in eo exerceri expedit.

3. *Antididum pro futuris peccatis.*

Tertio, non tantum remedium est prætoriorum criminum, sed & antidotum, ne post in peccata labamur. Qui enim continue se confundit, & dolet se Deum confundisse procul abest, ut iterum & de nouo peccet.

4. *Solutum in tentationibus.*

Quarto efficax remedium est, ut quis possit se consolari & confirmare, qui tentationibus non consensit, quibus infestatur. Nam qui contritionis se actibus exercet, & peccatum odio habet, proponens potius mori, quam vnum lethale peccatum admittere; certior esse potest se tentationibus & seculis aduenientibus non consensisse, nam quis ei, quod tanto odio prosequitur, tam facile assensum dat?

5. *Amor Dei.*

Præterea hoc exercitio se exercere, est amoris diuini exercitio exerceri. Genuina enim & vera contritio ex Dei amore nascitur, quod illum offenderis, qui tam

bonus, & amore dignus sit, ideoque quanto magis quis Deum nouit & amat; tanto magis dolet se illum offenderisse.

Sanctus Clemens refert de Sancto Petro, quod recordatus se Christum negasse, tantum à tot ille ex oculis lachrymarum fluxerint, ut faciem adusserint, & quasi canales fecerint. Dicitque, illum noctu, primo galli cantu surgere solitum fuisse ad orationem, & nunquam deinceps illa nocte dormiuisse, & tota vitæ hanc consuetudinem obseruasse. Quod & nobis esset imitandum, & vtilissimum, quod quis in oratione, & extra eandem, facere potest exercitium, est actus contritionis exhibere, odio habendo & detestando peccatum, firmiter proponendo male se milies mori, quam vnum mortale peccatum committere, à Deo petendo, ut potius illum ex hac vita decedere faciat, quam tale quid permittat. Ne permissas me separari à te. Ad quid enim vitam opto, nisi ut tibi seruiam? si tibi non seruiam, vitam nolo, aufer eam potius, quam te offenderam.

Clemens li. 1
Recognitio.

CAPVT V.

De diuini amoris effectu.

Tertius affectus, quo nos exerceri, quemque ex passionis mysteriorum meditatione colligere conuenit, est Dei amor. Nihil tam amandum mouet, quam si quis se amari sentiat, nec vlla vincula, nec compedes tam fortiter, manus & pedes constringunt. Anima ergo exacte Summum CHRISTI amorem qui hic tam elucescit considerans, & attente perpendens, necessario amore eius, qui tam eam amauit incenditur & inflammatur. Ait Sanctus Apostolus & Euangelista Iohannes. In hoc apparuit charitas Dei in vobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut viuamus per eum. Et S. Euangelista Lucas nominat amoris excef-

3. *Amor Dei.*
1. *Joan. 4. 9.*

excessum, quod tantus ille esset. Quando coram tribus suis discipulis transfiguratus est CHRIS TVS, dicit, illic appa-
 Luc. 9. 30. pante Eliam & Moysen, & locutus cum
 illo: fuisse de excessu, quem contumina-
 turus erat in Ierusalem, qui erat passio-
 nis, & mortis excessus. Et loquebantur
 cum illo, & dicebant excessum eius, quem
 completurus erat in Ierusalem. Merito a-
 moris excessus dicitur, primo, quia pro
 inimicis mortuus est. Magnus sane amor
 est, ut quis vitam det pro amicis, imo
 tantus, ut Servator mundi dicat, maio-
 rem amorem non esse, quem quis possit
 Ioh. 15. 13. exhibere: Maiorem hac dilectionem nemo
 habet, ut animam suam ponat quis pro ami-
 cis suis. Longius adhuc filii Dei amor
 processit, nam & pro inimicis animam
 dedit.

Idcirco ait Sanctus Apostolus Paulus, quod hic valde amorem suum pate-
 fecerit Deus: Commendat autem charita-
 uam Deus in nobis, quoniam cum ad-
 ceatores essemus, Christus pro nobis
 uis est.
 cundo amoris excessus dicitur; vna
 sanguinis gutta carum, quas pro
 effudit in circumcisione, & sudo-
 horto, & minimum nostræ redem-
 ptis opus, sufficiebat, & iustissima
 iustitiæ rigoris, satisfactio toti
 lo, imo mille munus erat (ut tan-
 ti dicunt) quod infiniti valoris opus ef-
 fecit, utpote ab infinito Deo profectum.
 vero infinita illa bonitas & misen-
 tia contenta non fuit, sed omnem
 is sanguinem, & vitam donare vo-

Apostolus Paulus nimiam charita-
 nominat, dum ait: Propter nimiam
 charitatem suam, qua dilexit nos: quod
 hac infinitis modis omnem amorem,
 qui dici vel cogitari possit, excedat. Pro-
 pheta Zacharias pater Sancti Iohan-
 nis Baptiste de hoc beneficio agens, non
 fati hanc dixisse, quod proveniret ex
 Dei misericordia, sed addidit provenis-
 se ex visceribus & intimis illius præcor-

Rodriguez exercit. pars 2.

diis, dum ait: Per viscera misericordie Luc. 1. 78.
 Dei nostri, in quibus visitavit nos oriens ex
 alto.

Quis ergo tam se amantem non reda-
 mabit: Hinc dilectus ille discipulus ait:
 Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus
 prior dilexit nos, 1. Ioan. 4. 19. Saltem illi
 vicem referamus, & convenit illi eodem
 modo amorem exhibere, quo ipse nobis
 exhibuit, ipse nobis operibus, & quidem
 carissimis exhibuit, in quibus amor ma-
 xime aperitur & attenditur. Hinc D. Am-
 brosius inquit: Plus igitur Domine Iesu
 iniuriis tuis debeo, quod redemptus sum,
 quam operibus, quod creatus sum. Magnum
 fuit creationis beneficium, quod tamen
 tibi nullo labore constitit; nullo alio o-
 pus fuit, quam dicere, & statim factum
 est: Ipse dixit, & facta sunt, ipse manda-
 vit, & creati sunt. Sed redemption nostra
 carius tibi constitit, quam dicere, nam
 sanguine & vita constitit: Exhibeamus
 ergo illi amorem non verbis, sed operi-
 bus: Filii mei non diligamus verbo neque

lingua, sed opere & veritate: dicit Euan-
 gelista. Filius Dei nobis amorem exhi-
 buit, quod pro nobis contemnatur & vi-
 lipendatur; exhibeamus eandem ei, de-
 siderando contemni & vilipendi etiam a-
 more, & gaudeamus humiliationis &
 mortificationis sese efficiente occasione.
 Ipse suum erga nos exhibuit amorem, se
 integro pro sacrificio æterno Patri in cru-
 ce offerendo; tali modo ut nihil illi re-
 liquum foret, quod non offerret nostri
 amore; ostendamus & nos, quo illum
 prosequimur, amorem, nos ei integre
 offerendo, & tradendo, dando totum
 cor, & desiderando ut tota eius in nobis
 hac voluntas, & non nostra. In hoc tan-
 dem amor animadvertitur, non discen-
 do: Domine, valde te amo. Sæpe illud
 Sancti Apostoli Iacobi à Sanctis exponi-
 tur: Patientia autem opus perfectum ha-
 bet. Iacob. 1. 4. Cui enim oneri non est
 labor, mortificatio & humiliatio; rei-
 ipsa testatur, amorem eum habet, non
 in verbis, sed opere consistere, & verum

esse, quod tribulationis & tentationis tempore non deficiat, quo veri amici examinantur.

Hic vel vna fructus, omnium maximus, qui nobis ex passionis meditatione colligendus; ideoque ille nobis multum in oratione exercitandus & in actum deductendus, prout in nos integre & ex toto corde libere offerentes, vt de nobis fiat, quod vult, vt vult, quando vult & qui in id vult: in hoc descendentes ad animi particulas & difficultes, qui occurrere queunt, non locum, non munus, non gradum vllum quicunq; etiam sit, omittamus, ad quem nos eius amore non offeramus. Hoc enim maximae utilitatis exercitium est, & summæ perfectionis quoque valde verus amor proditur.

CAPYT VI.

De gratitudinis & gratia-
rum actionis affe-
ctu.

Ang. aph. 77.

8. *Mal.* 49. 24. *Ms.* Et plena est sacra Scriptura canticis
à Sanctis & filiis Israel in gratiarum ac-
tionem pro acceptis beneficijs à Dei
manu decantatus Sanctus Hieronymus
ait traditionem suam Hebræorum, in-
firmam illam Regis Ezechie, qua vi-
dit ad extrema deduxit nam textus ait:
*E*rogavit Ezechias viqua ad mortem: & co-
acuisse, quod post insignem illam & mi-

randam De Scinam ab Assyriis obtin-
tam, quæ Angelus Domini centum & o-
ctoginta milia coluendam vna nocte ce-
cidit, canticum. Deo non cecinisset, vti
lij in similibus fecerant. Sapientius Augu-
stinus agens de decem illis I. proph. quos
CHRISTVS mundavit diligenter dis-
cutit, quod ille, qui redijt, ad agendas gra-
tias pro beneficiis acceptis, a **CHRISTO**
mundi. Seruat te in laudatis, & aliis re-
prehendis, ut inquit: *Nu. Item mun-
davit. pnt. denunc. et. vtr. non est muen-
tus aut rediret, & daret gloriam Deo, nisi
hic alius gratia.* Item as ergo in grati be-
neficiis a Dei manu perceptis, & præser-
tim maximo beneficiis, quod homo
factus fit, & cuius pro nobis altius *Gra-
tiâ fidei iussor* tus ne obliuiscaris, deat enim
pro te animam suam, dicit sapiens. *Chri-
stus* datus pro nobis si deus fit, & pro nobis sol-
uit, datus sanguinem & vitam. Is ergo est,
nos tanta gratia & beneficij non obliui-
sci, sed gratos esse.

Sanct. Thomas de gratitudine agens, dicit, tribus modis fieri posse gratiarum actionem, primo, interiori in animo agnoscendo, & estimando beneficii magnitudinem, & se beneficiatori valde obligatum profitendo: secundo eum laudando & verbis gratias agendo: & tertio opere, beneficium commentando, secundum recipientis facultates. Omnibus his tribus modis faciendum, nos in gratiarum actione exercere in singulis passionis materiis primo agnoscendo cordatum & tantorum beneficiorum magnitudinem, quæ singulis inueniri continentur, & magni ea faciendo, & examinando separatum omnes eorundem circumstantias, & bona quæ inde ad nos deriuata sunt & in posterum vique detrahuntur, & propter illa nos obligatos ad illa æternum seruandum, totis viribus faciendo.

Secundo & labijs nostris Deum lau-
dando & glorificando, & vt omnia crea-
ta nobis ad eum laudandum & pro ijs
gratias agendum, auxilio sint, petendo,
secun-

Aug. 1777.
IC. de. erby
Apostol.

Luc. 17 18.

S. Thom 2
8.102. 411

T'bus me
studo
exhibetur.
animo,
vbi.
3. ope.

Ad Hebr. 13. secundum illud Dini Pauli: *Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis: imper Deo, id est, Fructum labiorum conscientium nuntiemus.* Terrio conando tantis beneficiis opere respondere, offerendo & tradendo illi totum cor, ut precedenti capite dictum est.

Bernardus.

Inquit S. Bernardus, est quodeunque mysterium contideremus, temper existimandum nobis, dicenda esse verba illa Christi Seruatoris nostri, quae discipulis dixit, postquam eorum lausset pedes: *Scitis, quid fecerim vobis?* capitulum hoc mysterium? intelligis hoc creationis, redemptionis, & vocationis beneficium? Ohi quam male, quid pro nobis fecerit Deus, agnoscimus, & intelligimus? Si diligenter Domine perpenderem & excocterem, quod tu Domine, cum Deus esses non esses, pro me homo factus es, & pro me cruci affixus es, & motu opus esset, ut tui amore liquefcerem, & totum tibi traderem: Et haec ver. gratia-ctio esset.

Notat hic Sanctus Chrysostomus matulitatis negocium. & dicit, fidei affectum & sensum esse, magni Domini sui beneficia omnibus unum, & pro iudem gratum esse, sibi soli collata forent, & ipse solebatur, & illis, pro omnibus satisfactus esset, ut faciebat Sanctus Paulus dum diceret: *Qui me, & tradidit sanctissimum pro merito hoc dicebat: ut & nobis diceret, quod teste Chrysostomo tibi confert beneficium, quasi micollatum foret. Ut solis lumen tam ac illuminat, quam si me solum illuminet, non donum minuit, sed potius auget, dum enim alios illuminat, socios mihi dat, qui mihi auxilio sint, consoletur & beneficiant: Eadem modo, quod se Deus hominem fecit, & in cruce mortuus fuit, aequo mihi prodest, ac si soli mihi beneficium inueniendum foret. Dumque aliis beneficium confertur, commodum meum non minuitur, sed*

potius multum augetur, nam eo ipso socii mihi dantur, qui amens, exhilarent & auxilio sint ad merendam & augendam gloriam. Præterea, dicit tantum fuisse Dei aduersus vnumquemque, amorem, quasi illum solum non alium amaret: & quantum ad Christi voluntatem & amorem, tam paratum fuisse (si opus fuisset) pro singulis, quam pro omnibus pari. Et ipso facto (dicit Chrysostomus) tantus fuit Christi amor, ut non recusaret pro vno solo facere, quod pro toto mundo fecit: Insuper verum esse, Deum mei in particulari recordatum esse, & in oculis suis me præsentem habuisse, quando se hominem fecit, & in cruce mortuus est: *In charitate perpetua dilexisti te.* & putat vitam suam, recte impensam, ut mihi vitam daret. Sic ut cuique Dei beneficia & mysteria expendenda sint, tanquam sibi soli collata fuissent similiter & amor, ex quo beneficium oritur, cui libet sic considerandus, velut illum solum amasset Deus, & ei dicendum cum Sancto

Ierem. 31. 3.

Ad Galat. 2. 20.

Paulo: *Qui dilexisti me, & tradidisti semetipsum pro me.* Beneficia & amor, ex quo hæc orta sunt tali modo considerata in anima nostra magnam gratitudinem & amorem in eum, qui semper & perpetua claritate te diligit, excitant & mouent.

Addunt sancti: quod quamuis Deus à nobis exigat, ut ei pro beneficiis ab eo acceptis gratias agamus, nõ ideo fieri, quod ipse eo egeat, ut grati simus; sed quod hoc ad maius nostrum commodum & bonum cedit, ut hoc ipso nos nouis beneficiis dignos reddamus. Dicit S. Bernardus, quod sicut ingratitude & acceptorum beneficiorum obliuio causa est, quod Deus homini ea auferat. *Ingratitudo est vterus urens* fontem pietatis exsiccans, rorem misericordiae contrahens, & gratia fluens non recipiens; sic gratitudo & gratiarum actio Deo pro beneficiis reddita causa est, quod Deus eadem conferuet, & noua dona & gratias addit. Veluti flumina in mare defluunt & se exonerant, quod est quasi eorum fons ut inde

Chrysostomus. 2. in Genes.

Bern. super psalmum de gratitudine. Et serm. 1. in capite, de ieiunio.

rursus effluant; eodem modo dum Deo gratiarum actione, accepta beneficia reddimus, in noua dona & beneficia refluunt.

CAPVT VII.

De admirationis & spei affectibus.

3. Affectus
est admira-
tio.

QVINTUS affectus, quo nos in oratione & passionis meditatione exerceri expedit, est admiratio. Cum admiratione expendendum, quomodo Deus, qui impassibilis, & immortalis est, patiatur & moriatur, quodque pro illis impiis patiatur, & moriatur, qui illum morte afficiunt, & quod tantos, & tales dolores patiatur, quales & quantos nullus vnquam mortalium perpessus sit. Mirare immensum Dei & infinitæ eius sapientiæ & altissimi Consilii caritatem & pietatem, remedium eligendo, tam hominis salutis conueniens, quo & misericordiæ & iustitiæ eius omni ex parte fieret satis. Si quis hæc, & similia, quæ hic apparent, diligenter & continue expendere, & in eorum admirationem raptus persisterit, quodque infinitæ bonitatis DOMINVS pro creaturis, tam viliis, indignis, & ingratissimis hæc fecerit; bene sane orauerit. Præterea altissima habetur contemplatio. si quis in mirandorum Dei operum consideratione, & examine absorptus fuerit; & quo quis maiore horum mysteriorum luce illustrabitur, & quo plus illa examinabit; hoc plus mirabitur. In qua admiratione magnus DEI amor, cognitio, & beneficiorum gratitudo, & magna nostra confusio continetur. Hinc nobis eritendum, ut sepius nos hoc sancto affectu exerceamus: inde enim ad nos magna commoda manabunt. In Psalmorum fine, ponit Sacra Scriptura in textu Hebræo hoc verbum *Sela*, quod pausam, ponderationem & mysterii admirationem denotat; ut doceamur, sæpe in hoc affectu nobis persistendum esse in mysteriis, quæ meditamur.

ceamur, sæpe in hoc affectu nobis persistendum esse in mysteriis, quæ meditamur.

Sextum, quod expressius meditatione colligere licet, est spes & fiducia magna in Deum. Animum enim considerans quanta pro illa fecerit bonis, quamuis id non mereretur, & pro tanta capacitate & prompta voluntate, quam Christus ad eam liberandam ostendit, quandoquidem hæc sitis illa erat, quam in cruce se dicebat habere; hoc inspicitur, ut de tali bonitate & misericordia speret, omnia illi ad salutem necessaria, & conuenientia datum iri. *Quænam proprio Filio suo non peperci: sed pro nobis omnibus tradidit illum; quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit: dicit Sanctus Apostolus Paulus, ad Roman. 8. vers. 32.*

Idque nobis fecit Dei Filius, cum adhuc inimici essemus. Bene hæc ratio notanda est, quod S. Pauli sit, & magna confusionis, cum ad Romanos dicat: *Si enim cum inimici essemus, reconciliari sumus Deo per mortem filij eius, multa magis reconciliati saluauerimus in vita ipsius.* Si enim inimicos & Deo exosos nos misericordia sue oculis adspexit, & tanto suo sumptu nos reconciliauit; nunc cum simus reconciliati & amici, nec illi sanguine aut vita constabit, ut ante, & cum iam nullo sumptu opus sit; quibus nos oculis adspiciet? Qui nos nostris peccatis deformatos ante amauit; qui nos non amaret, quos sanguine suo precioso mundauit & dealbauit? Si nos illum fugientes, & eius inspirationibus resistentes quæsiuit & inuitauit, nec nos reliquit, donec domum deduceret; qui nos relinquet & oblitiscetur, postquam cum eo gratiam inuimus.

Ad hoc etiam multum conducet, ut fiducia hic affectus eruat, Dei magnam misericordiam inquirere, & penetrare; quæ ei tam propitia est, ut canat Ecclesiast. *Deus cui propitium est miseri, semper & parcere.* Verum quidem est, iustum Deum

6. Affectus
est spes in
Deum.

Ad Ep.
2. 4.

Ex Dei mi-
sericordia
nascitur fi-
ducia in Deum.

Deum esse, & tantum in iustitia, quantum in misericordia esse, nam Deo vnum quid est. Opus vero Deo magis proprium, & quod ex se & libentius facit, & virtus, qua sapientius utitur, est misericordia, ut canit Regius Propheta Psal. 144. vers. 4. *Suaui Dominus vniuersis, & miserationes eius super omnia opera eius*: illæque sunt quæ magis se aperiant & splendent. Hoc opus magis suum dicit, & per Antonomasiam, & excellentiam Dei opus vocatur. Et Sanctus Apostolus Paulus Deum in misericordia diuitem prædicat, Dum ait: *Deus autem, qui diues est in misericordia*. Quamuis in omnibus diues sit, tamen particulariter in misericordia diues dicitur, qui loquendi modus est ad excellentiam significandam: ut & nos dicimus: Talis pecoris diues est; sic & Deus ditior est, & opes eius excellentiores, & eminentiores in misericordia: *Deus qui omnipotentiam tuam parcendo & miserando manifestas*: canit Ecclesia. Hic maximus omnipotentiam, & magnitudinem aperit, quod parcat & misereatur, & de eo plus gloriatur. Ut nobilis quisquam plures habeat gratias & beneficia, tamen de vno plus, quam de alio offert, ut vnus de hastiludiis, alius de liberalitate; eodem modo & vnus de misericordia plus gloriari so-

leo ait Sanctus Bernardus, misericordiam Deo opus esse, quod ex se facit: nam ex natura misericordia & beneficium affluit. Nec meritis nostris indiget, ut ideo misericordia in nos utatur; castigare vero à Deo quasi alienum est, ut hoc deueniat, necesse sit illum à nobis ad id peccatis nostris cogi & compelli. Ut apertius proprium mellificare; punire vero minime, quod non facit nisi molesta, irritata & prouocata, & quasi vi coacta, ob iniuriam sibi illatam: Eodem modo dum Deus castigat, & damnat, id facit quasi vi prouocatus, & peccatis coactus, sicque ob dolo-

rem & tristitiam, quam exhibet: facile misericordiam suam demonstrat, ut in multis Sacra Scriptura locis videre est. Dum crescente hominum malitia terram diluuium perdere statuerat, dicitur textus: *Et tacuit dolore cordis intrinsecus: delebo, inquit, hominem, quem creauis, à facie terra*, Genes. 6. vers. 6. Videtur illi usque ad penetralia cordis peruenisse, quod mundus aqua in solitudinem esset redigendus. Et urbis Hierosolymitanæ excidium prædicens, dicitur in Evangelio fleuisse: *Videns ciuitatem fleuit super illam*, Lucæ 19. vers. 41. Et per Esaiam inquit: *Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis*, Esaiæ 1. v. 14. Ut iudex qui condemnationis sententiæ subscribere cogitur, sed cum lachrymis signat.

Neque hic solum, sed in ipsa castigatio-
ne & iudicio, quo nobis timorem incutit, & minatur, amor & infinita misericordia, & salutis nostræ magnum desiderium se videnda præbent. Hoc ex-
acte annotauit Sanctus Chrysostomus in illud Regii Prophetæ: Psal. 7. v. 13. *Nisi conuersi fueritis, arcum suum tenditis, & parauit illum, & in eo parauit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit*. Magna Dei est clementia & pietas (ut ait Sanctus ille) nos arcu minari & terrere, & verbis poenam exaggerare, ne in illam labamur.

Eodem nobiscum modo agit Deus, ut cum filiis, quos valde amant, solent patres, qui iram verbis amplificationis ostendunt, ut filiis timorem incutiant, & se emendent, & punitione opus non sit.

Præterea, ut gladius cominus, arcus vero & balista eminus vulnerant, & lædunt, nihilque amplius necessarium ad nocendum gladio, quam gladio manum admo-
uere & percutere; ad nocendum vero arcu, opus prius illum tendi, & sagittas pharetra extrahere, & arcui imponere, quæ arcu emissæ stridorem edunt propterea Deus nobis arcu minatur, ut

CAPVT VIII.

De Christi imitatione, quæ nobis ex
myfteriorum eius medita-
tione colligenda
est.

Simile.

Ezech. 38.
24.1 ad Timoth.
2.4.

tempus suppetat castigationem fugien-
di, & euadendi, secundum illud Pro-
phetæ, Psal. 59. v. 6. *Dedisti metuentibus te
significasti nomen tuum, ut fugiant à facie arcus, ut
liberentur de manu tua.* Dumque decretum
illi esset mundum diluuium perdere; cen-
tum annis ante prædici, & nunciari ius-
sit, ut sese homines corrigerent, ut qui
taurum caula emittit. Et homilia 17. su-
per Genesin, agens & de poena à Deo
serpenti infligenda, quod Euam decessisset,
ait idem Chrysostomus: Dei magnâ mi-
sericordiam aduerte, cui, & tibi, qui
valde filium diligit, non sufficiebat casti-
gare, qui occidit, sed glanum vel ha-
slam, qua occiderat, in manu capit, &
illum rumpit, & in mille frustra concidi-
t; eodem modo & Deus cum serpen-
te agit, qui quasi gladius & diabolicæ
malitiæ instrumentum fuerat, eum per
poenæ poena damnans. Deus peccatoris
mortem non vult, nec hominum perdi-
tione letatur; nam si tale quid vellet, sa-
tis illi causæ à te datum, si enim mortem
obvisses, tempore tibi noto, iam abhinc
multos annos esses in inferno: Sed no-
luit infinita illa bonitas & misericordia
morti nec diabolo permittere, ut eo te
deducerent. *Nunquid voluntatis mea est
mors impij, dicit Dominus Deus, & non ut
conuerteretur à viis suis, & vinas?* dicit
Deus per Prophetam Ezechielem, se nol-
le te damnes, quod caro, hoc est san-
guine & vita te emerit, & nollet tantum
peccati poenæ, sed vellet omnes se con-
vertere & saluos fieri, ut ait S. Apostolus
Paulus: *Quia omnes homines vult saluos
fieri, & ad agnitio-em veritatis venire.* His
& similibus consideratio-ibus, quarum
Sacra Scriptura & Sancti pleni, moueri
debemus, ut Dei misericordiæ plene fi-
damus, præsertim ea, quæ iam præ ma-
nibus est, videlicet, ut ad IESV
CHRISTI passionem & me-
rita confuga-
mus.

Septimum, quod ex oratione & pas-
sionis meditatione nobis erudendum,
& in quo exercendi, est imitatio virtu-
tum, quæ hic in CHRISTO relucet.
Duas esse dicunt causas sancti, ob quas
Deus in mundum venit, & homo factus
est, & hæc sanctissima mysteria opera-
tus.

Prior & præcipua, ut hominem sua
morte & passione redimeret: posterior,
ut homini perfectissimum omnium vir-
tutum præberet exemplum, & iisdem
eos ad se imitandum moueret. Hinc est,
quod peracto in vltima cena profundis-
simæ humilitatis illo opere, quo geni-
bus flexis ante discipulos diuinis mani-
bus, eorum lauit pedes; statim illis dixe-
rit: *Exemplum enim dedi vobis, ut quem-
admodum ego feci, ita & vos faciatis.* Quod
tunc temporis de hoc opere monuit
intelligi: voluit de omnibus aliis, & ut
indicauit Sanctus Apostolus Petrus in
priori sua Canonica, vbi de CHRISTI
passione loquens ait: *Christus passus est
pro nobis, ut se relinquens exemplum, ut se-
quamus, vestigia eius.* Ideoque ait Sanct.
Augustinus: *Crux Christi non solum est
est lectulus morientis, sed & cathedra docen-
tis, se imitari, & quid nobis agendum.* Et
licet tota Christi vita perfectissimum vir-
tutis fuerit exemplum & speculum; ta-
men videtur in passione repetere voluisse,
quicquid tota vita verbo & exemplo
nos docuerat, efficiens omnes virtutes
in illa in summo gradu nitere, & efful-
gere.

Id causa est, quod nobis omnibus ner-
uis procurandum sit, ut ex horum myste-
riorum consideratione, CHRISTI vir-
tutes elige-
amus.

7. A. 5. d. 1.
est imitatio
Christi.Basilianen-
sis. nonnal.
Dua. causa
c. 2.cur Christus
in mundum
venit:
1. redemptus
hominu.2. exem-
plum.

1. in 13. 11.

1. Petri. 2.

Aug.
119. In Ioh.Ex conside-
ratione vir-
tutis Christi
affectus im-
itationis elige-
re.

tutes imitandi affectum paremus, singulas virtutes per se, & separatim expendendo & ponderando. & inde in voluntate affectum & magnum eius desiderium excitando, simul propositum efficax eius actus & operationes exercendi, & perficiendi contrarii vitii odium horroremque inducendo. Sicut si quis Christi humilitatem expendat, quod Deus se tam abiecerit, & prompta voluntate contumeliis & hominum iniuriis, & quidem tam enormibus iniuriis obtulerit, hic illi subsistendum, & se contemnendum, se vilem nulliusque precii habendum, & ex toto corde desiderando, ne honoribus quis cumuletur vel existimetur, aut pluris aliis fiat; & proponendo, si contingeret aliquas ab hominibus iniurias inferri, libenter se illas passurum, & lataturum quod sese offerrent, ut saltem aliqua in re CHRISTVM posset imitari & illi similis esse. Similiter Christi patientiam perpendens, voluntate standum est, omnia adversa prompte & in murmuracione toierare, & accipere, cupere vitia se offerant, & DEVS tentationes & vitæ huius angustias imittat, ut CHRISTVM DOMINVM imitetur. *Nolo Domine sine vulnere* *quinte videor vulneratum*, dicebat aurent. Atque ita nobis per omnes, per obedientiam, charitatem, eruditionem, castitatem, paupertatem, continentiam, quæ omnes in illa re, silentium lum est, & conandum, eius imitandi desiderio exercea-

hic avertendum, quod superius, in singulis virtutibus ad particulares descendendum esse, nobis offerre possunt, illos accipiendo & gaudendo illis Dei amore. Hic enim magis conducunt, quam generales, cuius plus indigemus, verbi gratia, agendo de humilitate, ad casus speciales descendendum, & huiusmodi excoitandis, qui nam tui contemptus, & dedecoris causa accidere possint. Primo

faciliores, & post difficiliores, quique altius penetrarent, si se offerrent illique ita expendendi, quasi in actum deducerentur, illisque latandum quasi praesentes essent.

Eodem modo dum tractas de indifferencia, patientia, mortificatione & conformitate cum voluntate diuina: hac enim ratione paulatim virtus in animam influit & imbibitur, & contraria passio vel vitium remittitur & mitigatur. Sicque post actus faciliior erit, ut se obrulerit occasio, quasi iam praeiutus, & animo conceptus. Et ad hoc, orationis desideria & proposita faciunt.

Hac ratione abundanter, diuitem, vtilissimam materiam suppeditauimus, ut orationi & CHRISTI DOMINI nostri passionis meditationi insistatur, & alia sanctissimæ eius vitæ mysteria ruminentur. Et nemo iure dicere poterit, se nescire quid agere debeat, nec cui insistere, quandoquidem tantos affectus in medium attulimus, quibus nos singulis momenti exercere poterimus. Quibus additur, quod in singulis mysteris, & affectibus, ad magis nos mouendum, considerare & examinare liceat sequen-

Primo, Quis sit, qui patitur: Secundo, Quid patitur: Tertio, Modus, quo patitur, videlicet, patientia, humilitas, mansuetudo, & amor. Quibus patitur & amplectitur hos cruciatus & iniurias: Quarto, Pro quo patitur: Quinto, A quibus: Sexto, Quis finis, ob quem patitur, quæ puncta vulgo ponuntur, & à sanctis examinantur, in quibus magno cum fructu insistere licebit. Et quamuis aliud, non esset, tamen in solo posteriori imitationis affectu, satis nobis materiam in omnem vitam ellet: quod cupi ratione videre licebit: prior quod per omnes virtutes discurrere liceat, & omnibus egemus & omnes hic in Christo reperire licet. Posteriori, si in singulis virtutibus per casus particulares peragimur, qui solent & possunt se offerre, quos tam directos

6. Circumstantia in Christi passione meditando.

Tractat. 3.
c. 27.

directos & preparados habere & reddere debemus, ut eos non solum cum patientia, sed & gaudio & lætitia toleremus, secundum superius dicta; satis nobis negocij est, quo tota vita occupemur etiam vnica sola virtute, quanto magis in tantis.

Idcirco dico & affirmo, quamuis alij affectus maximi sint momenti; hic tamen Imitationis affectus, alios antestat, & magis necessarius esse; continet enim in se diuini amoris affectum, & omnes virtutum actus in se comprehendit. Sic ut imitatio non vnus affectus solus, sed omnium sanctorum affectuum epitome & compendium sit in quibus Christiana vita & eius perfectio sita est.

Hæc ergo ordinaria occupatio nostra in oratione & CHRISTI passionis & vitæ meditatione esse debet: & fructus precipuus, qui nobis inde colligendus, ut videlicet, incumbamus in eius virtutis imitationem, qua quis plus indiget, in eadem persistendo, penetrando, perseuerando, & eius sibi habitum parando, donec eandem quasi imbiberit, & altas in animo radices egerit, & eaque minuat & sedet passionem & vitium contrarium: Et postea ad aliam virtutem transeundo, & sic deinceps. Et hoc longe melius & utilius est, quam in oratione multis se intricare, & omnia leui brachio percurrere.

CAPVT IX.

In quo quibusdam exemplis confirmatur, quam utile & Deo gratum sit se passionis Christi seruatorum nostri meditatione exercere.

Siluest. in
seraurea ser.
de S. Ma-
ria Magda-
lena.

Siluester refert de Sancta Maria Magdalena, quæ post CHRISTI seruatoris nostri in coelum ascensionem in alperum quoddam & inarum desertum recesserat, in quatuordecim annos vixit: quod

CHRISTVS eam docere voluerit, quo se exercitio in illa solitudine occupare posset, quod illi & gratissimum esset & maxime placeret. Hinc initio ad eam misit Sancti. Archangelum Michaellem in manu pulcherrimam Crucem habentem, quæ ad speluncam ingressum fixit, ut Sancta hæc eam quotidie in oculis gerens, & nunquam, visam ab eadem retrahens, nunquam etiam sanctorum mysteriorum, quæ in illa exhibebantur, & perfecta erant, memoriam deponeret. Hinc toto illo tempore, quo in eremo illa latuit, continue meditabatur hæc passionis & mortis CHRISTI Redemptoris & Magistri sui mysteria.

Idem Sancta hæc cuidam Dei seruo ex Sancti Dominici familia manifestauit, ut fasius idem illud exponit Siluester.

Ludolphus Carthusianus narrat de quodam Dei seruo, qui in solitudine vivebat, & vitam perfectam & sanctam agebat, quod valde expetebat Deo seruire, & singulariter scire, quæ opera ei gratissima forent, quæque maxime sui amore fieri veller.

Petebat multo cum seruiore & instatitia id sibi declarari. Quodam tempore oranti & eadem petenti apparuit CHRISTVS, totus vulneribus confossus, nudus, & tremens, & graui cruce humeris onustus, qui ait illi: Omnium mihi gratissimum, & quo mihi gratius à seruis meis exhiberi non potest, seruitium est; si me iuuent in portanda hac cruce, quod fiet, si me omnium cruciatuum & dolorum meorum consideratione comitentur, & suauiter mihi in animo condoleant: Quousque liquis disparet.

Vincencius, Sanctus Antonius, & Surius referant in vita Sancti Edmundi Archiepiscopi Cantuariensis in Anglia, quod Sancto huic adhuc puero, & in Oxoniensi vniuersitate primis Grammaticæ fundamentis operam danti, & quodam die per agros ambulanti tanquam meditationibus occupato repente apparuit

erit

erit puer Iesus albus & rubicundus, ut illum ipse describit, & se indicans, & cum eo aliquot suavitissimos sermones miscens, inter alios, ipsi author fuit multumque commendavit, ut aliqua via, passionis & sanctissimæ mortis eius mysterium quotidie mente percurreret, affirmans id ei contra diabolum & eius insidias maximum auxilium & efficacissimum remedium fore, ut se in omni virtute conservaret, & tandem mortem bonam & salutarem obtineret. Quo dicto & salutari hoc consilio proposito, euanget, puero Edmundo magna in animo consolatione percipito. Et ab eo tempore magna cum diligentia quotidie circa vespertam alicuius vitæ & passionis Christi meditationi incubuit: ex qua meditatione, magna devotione & profectu & remedijs contra omnia peccata curavit.

In Regi historiarum antonia narratur de quodam eius ordinis religioso, natione Germano, magnæ virtutis & sanctitatis viro, quod à tenera ætate singulari ad passionem devotione amaret, & quod hoc erat in hunc modum. Cum adolescentis huiusmodi fuerat, & eius animus vniuersis reverentiam exercebat, regem loquendo quæque illa hæretica: *Annuntia te Christus, & cum illis, qui per crucem unicum redemptorem habent.* In quæque erans, & de generali deo erat, & totius christianitatis, & omni tam bonæ & bonæ memoriæ. Quam verum, & acceptabilem devotionis, persequere in singulari, & in partem quam ei exhibuit, delectaret. Nam ei oratione Christus salutaris & gratia apparet, & in omni deo, & in hunc modum reveretur, & vniuersis eius nunciat, quod & summa cum reverentia & humilitate complectitur, ore illa attingens, & tanta inde, in eius animam nunciat suavitatis & dulcedo, & potest illi, quæ ei Deus non esset, amantissimo & inextinguibili tormentum erit.

Narrant Lipemanus & Sucus de Ab-

bate Palamone S. Pachomij magistro, *Surviv in vi-*
quod dum ipse P. solatus die Pachomius *ta S. Pach-*
fieri in prandio, habebat cum oleo & tale *mirum, & lu-*
parallet, quod totum hunc die edere, & *no.*
solitus esset, hunc die us heris sine oleo,
ad lito tantum tale edere, videri, bonis
sine ex eadem oleo conditas, flere cepit
& lachrymas multas fundere, in memo-
riam Domini passionem revocans & di-
cens: *Domine crucifixus est, & ego*
non crucifixus comedam. Nam etiam tale quid
Deus permittat. Respondit discipulus
Pachomius, quod Hic haec esset, ideoque
has debet spernere, sed quæ nequid
diceret, & quamvis importunus virge-
ret, nunquam adduci posuit, ut gusta-
ret.

De quodam Christiano captivo, & F. Thom. Can-
Christi passioni valde deuoto scribitur, *supra cap. 1.*
quipia continua memoria, quam de illa *de ap. c.*
habebat, semper tristis & tristis erat. *ultimo.*
Quod videns tyrannus, cui seruiebat, sub-
inde interrogabat, cur itaretur, & cum
socijs non gauderet? Respondebat ille,
si lacrimare posse, quod eam in impres-
sam haberet Domini passionem. Quo
audito tyrannus sine dolens, num vera
diceret, pectus eius scindit & aperit in-
fuit, & eo exiit, in quo Christi crucifixi
imago inuent, & periculi exiit, cau-
sa fuit, quod tyrannus ad fidem conuertere-
retur.

Huiusmodi est, quod rebus de tan- *p. 2. l. 4. c. 12.*
ta, & que Clara M. de Falcione qua *h. c. 3.*
in illi, Christi passioni valde deuote transe-
rat, quæ in tanta fuit, in vna parte cor-
dis, Christi crucifixi imago cum tribus
clavis, lancea, spongia, & alundine in-
uenta, omnia ex virginis sanctæ carne
perfectissime facta, ex altera vero parte
flagellum, quinque tamis inflecta, colum-
na & spinea corona. Quod innotuit
usque in hodiernam rem memoria-
tur in monte Falcione Italiae
loco.

TRACTATVS OCTAVVS.

De sacra communione, & sancto Missæ
sacrificio.

CAPVT PRIMVM.

*De inestimabili beneficio & ingenti amore, quem Dominus noster nobis hoc diuinum Sacramentum instituendo exhibuit.*Dno opera-
lio Dei opera-
tio antecurrit:

Esa. 12. 4.

2. Incarnatio.

Tunc Aveo
pag cap 4. de
diuin. nom.

De opera nobis exhibuit Deus, quæ omnia alijs exelunt, & magis in admirationem hominum iudicia rapunt, quam omnia ista, quæ fecit, quæ tantis sunt artibus, ut deus loquens per prophetam, illa vocet Deum ad inuentionem: dum ait: *Notas facite in populo altissimi tui eius.* Opera eius modum, in quibus Deus cogitauit se, ostendit monstrare esse sui communem carum & diffusum. Prius fuit Incarnatio, in qua verbum Patris se naturæ nostræ coniunxit & vniuit, tanta conexione & tam stretto nodo, ut in vna persona essent Deus & homo. Nodus omni mundana ratione ignotus, & ei solus clarus & manifestus, omnino tenebræ & obscuritas, illi sol lux & claritas, nodus insolubilis, quem semel continxit, nunquam seorsum nec dissoluitur. *Quod semel alligatum, nunquam dimittit.*

Deus vnus dicit amorem virtutem vniuersalem, sic, qui amantem in amatum vertit & deos vnum facit. Quod ergo nunquam efficere potuit aliquis amor, in terrarum vniuersis, fecit amor diuinus pro homine. Nequaquam videre fuit à cælo intrinsecum deorum, quod amor vnum vere fecerit, amans, & amatum, sed à cælo sorsum videre est: nam eadem est Patris & filij natura, & vnum sunt, sed à cælo deorsum nunquam talis connexio & unio facta est.

Taurus ergo fuit amor ille, quem Deus erga hominem habuit, ut homini tali modo coniungeret, ut ex Deo & homine vna sola maneret persona, & tam vna, quod homo, verus sit Deus, & Deus, verus sit homo, & qui sequitur Dei proprium est, vere & propriè in nomine dicatur. Tabernaculum, ut quem omnes vident, Deus est, qui in cornu ab ore loquentem audiant. Deus est, quem eo regit, ad ore vultus, deus scilicet. Humanam naturam templum habet & operatur omnes humanas, quæ illa mirabatur, Deus erat. *Quis autem unquam tale? qui vult hunc simile? dicit Propheta istas.* Deus, quis est? vultus inuoluit? Deus vult? Deus deus est & illucit, & deus & clementia patris. *Erat Iohanna Regius: Amisimonia, & regnum, non accedat ad te, & regnum non opprobrat te, & regnum non opprobrat te, & regnum non opprobrat te.* *Esa. 66. 1.*

Alud opus amoris est in hunc modum propria fuit Deus quod fuit in hunc modum sacramenti institutio. In priori esse nam suam diuinam occulit carnis ve-
ut videri possit, in hoc non solum diu-
nam,

2. & Sacra-
mentis Eucha-
ristia, & c.

nam, sed & humanam occuluit, accidentium panis & vini velo & tegumento, ut comedi à nobis posset. In priore Deus hominem in se transtulit, humanam naturam cum verbo diuino uniens, & homo in Dei viscera penetrās: in posteriore hoc vult Deus ut tu illum in tua viscera & animam recipias. Antea ipse homo Deo unitus erat: nunc vult Deus & homo, se tecū unire & coniungere. In priore communitio & unio fuit facta cum vna singulari natura, quæ est sanctissima Christi humanitas, quæ personaliter verbo diuino unita est. In posteriore hac vult, ut quisque singulariter illum recipiat, & vnum cum illo fiat, non vniōne hypostatica vel personali, hoc enim non decebat, sed maxime intima & strictissima vniōne, quæ præter sequestramentum excoegit vel in hominis imaginem cadere potest. *Qui comedit meum carnem* & *bibit meum sanguinem, in me manet* ego in illo, dicit ipsemet Dominus. In mirandum. Memoriam fecit in suorum misericors & miserator Deus dedit timentibus se. Non solum sculorum ab ipso, sed etiam maximum. S. Thomas sed recollectio & compendium est. Igitur Rex Assuerus magnū & splendoris instruxisse conuiuium, quod ad non & octoginta dies proractum est: videret diuitias regni sui, eodem modo pugnabat Rex Assuerus, Christus feruenter etiam regium conuiuium paleis, in quo thesaurorum, diuitiarum, potestatis & Maiestatis gloriæ suæ multitudinem ostenderet, tibus enim, quoniam hic apponit, est ipse Deus. Opus sane, quod minus mundum obstupescere facit, quam prius. Imo & de admirabilis huius mysterij umbra, quæ fuit manna, admirabantur: *Man hic, quid est hoc?* Et postea dicebant: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Et hoc conuiuium non centum & octoginta tantum dies durat, ut Assueri conuiuium, sed mille & sexcentos & amplius annos, & usque ad mundi finem durabit, & semper comedimus, & semper durat, lute merito

admiratur & exclamat Propheta: *Venite & videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram.* Senne dum sancti artificium, & consiliorum Dei sapientia, quæ Deus ad hominum salutem instituit & decreuit. De posteriore hoc opere nobis iam agendum: Deus gratiam ad hoc suppetit, nam hac in ista negotio maxime opus est.

S. Apostolus & Euangelista Ioannes in suo Euangelio de huius sanctissimi Sacramenti institutione tractans ait: *Cum dilexisset, vos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos, tunc temporis enim maioribus illos proteceret, est beneficus, & maiora amoris pignora reliquit.* Inter quæ primum fuit hoc sanctissimum Sacramentum, manente in eo sua Maiestate vere & realiter. In quo exacte amorem, quo nos protequebatur, declarauit: nam hoc habet in se verus amor, quod semper velit ei adesse, qui amat & eius consortio frui, amor enim amati absentiam non fert. Dū ergo Christo ex hoc mundo ad Patrem abeundum erat, tali modo abire voluit, ut plane non abiret, & si abiret, ut & maneret, ut ergo & celo descendit, sic tamen ut cælum non relinqueret, eodem modo & e mundo vadit, ut mundum non relinquat: utque à Patre exiuit, sic tamen ut illum non relinqueret, eodem modo & iam a iulysabit, ut eos non relinquat: *Exiuit a patre, & venit in mundum: iterum relinquit mundum, & vadit ad Patrem.* Est præterea amoris conditio, ut velit in amati memoria viuere & vigere, & ut eius nunquam obliuio surrepat. Hæcque causa quod amantes abeuntes sibi mutuo munera & memoriam dant, quæ memoriam excitant. Ne ergo eius obliuiscamur, memoriali loco, hoc sanctissimum reliquit nobis Sacramentum, in quo ipsemet manet, nolens ut inter eum & nos aliud pignus, quod memoriam refricet, sit, quam ipse. Hinc instituto hoc sanctissimo Sacramento, ait: *Hoc facite in meam commemorationem.* Quoties hoc mysterium celebrabitis, in mei memoriam celebrare, in memoriam reuocantes, quæ vos amauerim & dilexerim, & quæ vestro amore passus sim.

h h 2

Moyles

[psal. 45. 9.]

[Ioan. 13. 1.]

1. Conditio amoris, semper adesse amato.

[Ioan. 16. 18.]

2. Conditio, nunquam amati obliuiscere

[Luc. 12. 13.]

3. Cor. 26. 12.

[Ioan. 6. 37.]

[Ezod. 15. 5.]

[Ioan. 6. 33.]

Secra-
Eucha-
ristiam

Deut. 4. 7.

Moyſes valde excellēbat populū milia-
clitatum, tam dīcet: *Nepuēſt aliana-
tis tam grātis, quā habet Deos appropi-
quantes illi, ſicut Deus noster adeſt cunctis
obſervationibus noſtris.* Et Salomon tem-
plo iam exadificato mirabatur & dice-
bat, Fieri ne poterit, ut habuerit Deus cum
hominibus in terra? ſicut enim in omni
omni ambitu cōmuni non ſufficit. Do-
mine, ut locum tibi deat, quanto mi-
nus ſufficit habitare domus, quam ad-
dificavi. Quam potiore iure nobis licet
dicere licet, quādoquidem iam non
videmus neque ſequamur, ſed ipſum Deum

Matth. 18. 20

quod noſ habemus. *Ecce ego vobiscum ſum
& quocumque locum mitti min. vultis.* Magnum
ſane ſolacium & grātia ſunt, volumine
Cōmuni deum uterem noſtrum apud nos
maiorē, al peregrina tōnis nō ſit. & leuā-
men & ſolacium. Si amici cōformum
nobis in doloribus & angustis olano eſt,
quanto magis Ieſu Chriſti cōfortium e-
rit. Illamque videre noſtris poſſit ſingulis
& pueris, & plures amare, & ſi-
nere ſe totū & in temporis noſtris cōmuni
habere, vultum noſtris videri deprecari
ceat, omni die, & noctis hora. Tunc ad
faciem illē tam illo de negotiis noſtris
agere, noſtris illi labores exponere, o-
tentationes communicando auxiliare
meditumque omnibus neceſſitatibus pe-
tendo, firmam fiduciam habent, ſi enim,
quā tam nos dilexit, ut nobis tam vicinus
ſibi voluerit, non tardaturum, quin no-
bis ſibi ſit. *Ponam tabernaculum meum
in medio veſtri, ambulabo inter vos, & ero
Deus veſter.* Ibo & ſedem meam in medio
medio ſigam inque quocumque me vo-
lueritis ſedere, & plateas veſtras incedam,
& non ero vobis oſecrator. Quod et hoc
audiens, & Deum ſibi tam familiarem
habens, non moueatui & incendatur.
Non facis ſancti Deo, ſe a nobis in templis
noſtris & domibus habere, nō & in nobis
ipſis eſſet, voluit noſtro ſecundum ingere-
re, vel certe tempus, calicem, ſepulchrum
noſtrum, & cetera ſanctiſſima in quo eſſet &
diſponeret hoc ſanctiſſimum ſacramē-
tum. *Inter ſcabra mea commorabitur.* Non

Leuit. 26. 11.

hoc offuſus, ut paſtoribus & Magis, da-
tur, ſed in viſcera recipiendus. O ineffabi-
lis amor: ſed liberalitas inaudita: Deum in
perſona, Ieſum Chriſtū verum Deū & ve-
rum hominē in mercepit; quē ſanctiſſi-
ma Angelorum Regina in vtero nouē men-
ſes tulit, eundem in viſceribus & cordis
intimis recipimus. Si S. El. ſibet S. Ioan-
nis Baptiſta mater, quod ſanctiſſima vir-
go tua mater, in cuius vtero latebas, do-
num eius inuenerit, miranda & S. Spi-
ritu repleta exclamauit, dicens: *Er-
go de hoc mihi, & cetera mater Domini mei ad-
me.* Quid dicam ego, cum aduerto,
quod tu Domine, ſi Ieſu viui non do-
mus mea mater ſedis, ſed corporis & ani-
mæ officium meras. Quanto potiore me-
re dicam: Et inde hoc mihi manū, qui
toto tempore diaboli ſibi habitatio: mi-
hi, qui te totus eſſendi mihi, qui tibi
tam debilis extitit & ingratus. Vnde hoc
mihi, niſi amariſſimæ tuæ magi-
tudine & bonitate, qui es tantus & in-
nummator. Vnde enim ad hoc mihi te
amore tuo.

Luc. 1. 43

Adiungunt & perpendant merito hoc
ſancti, quod in ſolis mundis & innoxius,
beneficium & bonum inſtituibile totet,
quod dicendum, quod te obſtinuerit, vi
multorum enim perueſto ſi manuſtrum
manus tua, qui atque permiſit ſe cruci-
fixi propter ſuorum manus noſtram amore
eodē modo & in ſanctiſſimo perueſto
& malori ſuorum manus traditi, &
impia & ſanctiſſima multorum peccatorum ora
& corpora habere, ut viſitet & conſoleatur
am eos. Omnia ſi his fecerit Deus, & ſi-
ſit, & ſapias vendi & ſi illud crucifigi
& interlationes tu pendit patitur ſi v. S.
Paulus dicat, peccatores, quāto in te eſt,
itā tam Chriſti crucifigere: *Crucifigentes. Hebr. 6. 6.*
*ſi meritis Filium Dei, ut in hoc modo ſe no-
bis cōmunicaret & daret.* Aduerte ergo,
an non ampla gratitudo & ſi ſeruenda
materia ſe ſuget. Caſit hecena,
& obſtupuit magi in hunc Dominum
non ſanctiſſime intrare Vgus utrumquē
ait: *Non horruis in Virgine utrum.* Cōſide-
ra ſi vna ex parte Virginis illius puritate,
& no-

Cap. I. 15.

& nostram, & facile sit animaduertere, quanto maiore nos ita potestate tenemur conueniat, quod non hōneat peccatis intrare peccatores.

CAPVT II.

De excellentiis & miraculis, quæ fides dicit, nobis de hoc sanctiissimo & diuino Sacramento credenda esse.

Quæ credenda sunt de hoc sacramento.
MIRANDA plurima docet Catholica fides, quæ consecrationis verba hic operantur. Primum est, nobis esse credendum, simulatque sacerdos consecrationis verba super hostiam protulit, ibi verum esse Christi seruatoris nostri corpus, idem illud, quod ex purissimis sanctissimæ virginis visceribus natum est, idemque illud, quod in cruce suffixum, resurrexit, idemque illud, quod iam ad dextram sedet. Et simulatque consecrationis verba super calicem protulerit, illic verum & preciosum Christi sanguinem. Et quamuis cennia, umilia in tota Ecclesia distillat pio monente, quo sacerdos consecrationis absoluit, hanc admodum Deus conuersionem operatur, ut nunc singulis realiter & vere est factum nostrum corpus & sanguis, hic contumitur, illic vero consecratur, & vtrique vnus & idem est.

Secundum admirabile hic credendum est, post consecrationis verba ibi nec panem nec vinum manere, quamuis visui, tactui, gustui, & olfactui contrarium videatur. Fides enim id negat. Dicebat patriarcha Isaac ab Isaac obsecrat, ut fratrum pellibus manus obduerat, ut fratrum similis esset ad benedictionem & primogenitum obtinendam: *et ex quo, vix lacet, & manus sunt*. Eadem. Eodem modo & hic, quod manibus tangitur, & sensibus percipitur, panis & vinum videtur; sed vox fidei est. *Andreas*

autem per conuersionem huiusmodi dicitur.
Propter idus supplementum conuersionis dicitur.
 Et in Manna, huius Sacramenti vniuersa & figura idem erat inuenire, nomen manna dicitur, perdidit lapideat, & perdidit non erat, perdidit lapideat, & perdidit non erat: Eodem modo & diuinitas hoc manna, panis & vinum, & panis non est, vinum sapit, & vinum non est. In aliis sacramentis vna materia in aliam non vertitur, vnde in Baptismo aqua, remanet aqua, & in Confirmatione & extrema unctione oleum, remanet oleum, in hoc vero sacramento materia mutatur, sic ut, quod panis videtur, panis non est, & quod vinum, vinum non est, sed panis & abstantia in verum Christum, materiam nostrum corpus verum, & non fictum, in preciosum eius sanguinem. Optime S. Ambrosius ait. Quamquam ex nihilo facere potuit, creando calum & terram, multo magis vnum ex alio facere, & vnam substantiam in aliam mutare poterit. Preterea videre est panem, quem quondam edimus, breui tempore per calicis naturalis virtutem in carnem mutari, multo magis omnipotentis Dei virtus in momento poterit hanc admirabilem conuersionem edicere. Et vt vno miraculo aliud doceatur: plus est Deum se hominem fecisse, Deum manentem, quam panem, deficientem esse panem, ea neminem. Eadem ergo diuina virtute, qua Deus homo factus est, panis & vinum in Christi corpus & sanguinem conuertantur. *Quamuis est in agnitione apud Luc. 137.*
 Deum omne verbum, vt dicebat angelus Gabriel sanctissimæ virgini.

Tertio, particulare quid in hac conuersione est, quod eadem non fiat eodem modo, vt naturales conuersiones, in quibus vna in alteram conuersa, aliquid substantiæ mutata manet, nam materia eadem est, sed tantum forma mutatur, vt dum terra in argentum, & aqua in vitulum mutatur. Etque vt dum ex particula luri vel eæ, subinde equum, subinde leonem effingit. Sed in admirabili hac conuersione post consecrationem nihil substantiæ panis remanet, & nec alie nihil substantiæ vini, nec materie nec formæ,

hh 3 sed

Amb. de linc. qui inueniuntur in agnitione.

3. Hanc conuersionem non fieri modo naturaliter.

Concilium Tri-
dentinum, sess. 13.
de sanctis. En-
chiristi sa-
cram. c. 4.

sed tota panis substantia in totum Christi corpus, & tota vini substantia in preciosum sanguinem conuertitur Ideoque valde conuenienter & proprie Ecclesia (vrait Concilium Tridentinum) ad totalem hanc conuersionem significandam vitur hoc vocabulo Transubstantiationis, quod indicat vnius substantiæ in aliam mutationem. Vt enim naturalis generatio proprie dicitur Transformatio, quod in ea forma mutetur; eodem modo in hoc sacramento, in quo quia tota panis & vini substantia in totam corporis & sanguinis Christi substantiam vertitur, bono iure Transubstantiatio dicitur.

Sic vt in hoc sacramento nihil substantiæ panis & vini remaneat, sed solum color, sapor, odor, & alia panis & vini accidentia, quæ species sacramentales dicuntur.

Accidentia
hic esse sine
subiecto.

Est & aliud mirandum quod in hoc sacramento elucet, quod accidentia hæc ibi sunt, & tamen in substantia & subiecto nullo sunt, quæ nui accidentibus proprium sit, simul cum substantia esse, & eidem inhaerere, vt in tota philosophia docetur. Certum enim est albedinem per se subsistere non posse, sed solum, simul & in aliqua substantia, vt & sapor & odor. Hic vero præter omnem ordinem naturalem, eadem panis & vini accidentia supernaturaliter subsistunt, quasi per se & in aere sustentarentur: nam panis & vini substantia ibi amplius non est, vt iam diximus. Et in Christi corpore & sanguine, quæ illi succedunt, hæc accidentia esse non possunt, hincque ea Deus per se sustentat continuo miraculo.

Hic sub speciebus
esse totum
Christum,
vt in calice est.

Insuper credendum in hoc sacramento sub speciebus & accidentibus rebus panis, non solum Christi corpus esse, sed totum Christum, verum Deum & verum hominem, vt in calice est. Tali modo, vt in hostia simul cum corpore etiam sit Christi Domini nostri sanguine & sanctissima anima & diuinitas. Eodem & in calice sub vini speciebus non solum est Christi sanguis, sed & corpus, & anima & diuinitas. Sed animaduertit Theologi, omnia

hæc ibi non esse eodem modo & ratione, sed aliqua hic esse consecrationis verborum virtute & efficacia, & alia via cōcomitantæ & consecutionis. Hoc in sacramento esse dicitur ex verborum virtute & efficacia, quod ipse verborum forma, cōsecrationis virtute & energia, significatur & declaratur: hocque modo in hostia nihil aliud est, quam corpus Christi, nec in calice aliud, quam sanguis. Verba enim hoc faciunt, quod significant, hocque illud solum est, quod significant: Hic est sanguis meus. Illud vero dicitur esse via cōcomitantæ seu consecutionis, quod simul cum eo est, quod explicatur & verbis declaratur. Et quod ad Christi corpus, non iam hoc solum est sed simul cum sanguine, & cum anima, & cum diuinitate, idcirco omnia hæc etiam in hostia sunt. Et quia iam etiam sanguis non est solus, sed simul cum corpore, cum anima & cum diuinitate; etiam omnia hæc in calice sunt. Dum enim aliqua ita inter se coniuncta sunt, vbi vnum est, & alterum esse necesse est. Et hinc facile intelligere erit, quod dicant Theologi, si S. Petrus hoc triduo, quo Christus in sepulchro fuit consecrasset, animam Christi in hoc sacramento non futuram fuisse, quod tunc corpori coniuncta non esset, sed solum corpus mortuum, vt in sepulchro erat, quamuis cum diuinitate vnitum, quæ illud nunquam relquit. Eodem modo dum Christus die Coenæ consecrabat, erat in sacramento Christus seruator noster, verus Deus & verus homo, quamuis passibilis & mortalis, vt tunc temporis erat. Sed iam in sacramento est viuus, gloriosus, a mortuis resuscitatus, immortalis & impassibilis, vt in cælis est.

Quamuis vero hoc se ita habeat, quod in hostia sanguis, & in calice corpus Christi Domini nostri sit, tamen conuenienter duas has distinctas consecrationes fieri, vnamquamque per se, vt siem. gas ad vnum exprimeretur. Christi passio, in qua sanguis a corpore coniunctus fuit. Idque causa est, quod huius mentio in eadem sanguinis consecratione fiat: *Qui pro vobis*
pro

Et pro multis effunditur. Præterea, quod hoc sacramentum institutum sit, ad nutriendam & sustentandam animas nostras, idcirco necesse fuit illud non solum in cibo, sed & in potu institui, quod perfectum corporis nutrimentum in his duobus consistit. t. vnum tamen hinc erui potest, ad eorum, qui sacerdotes non sunt, consolationem, quod quamvis sub duobus speciebus non communicant, ut illi qui Missam celebrant, sed tantum sub panis specie, ob multas & gravissimas rationes quas hic habuit Ecclesia, tamen hostiam recipientes, Christi corpus recipiunt simul & sanguinem animam & diuinitatem, nam integer & perfectus est sub singulis speciebus. Et dicunt Sancti & Theologi tantum illos gratiam recipere quantum Sacerdotes, qui sub utraque specie communicant, si tam dispositi, quam hi, qui sub una tantum. S. Hilarius ait, ut in manna, quod huius sanctissimi sacramenti figura est, nec ille qui plus colligebat, plus inue-
H. 111.
J. 116.
Luc. 22. 17.

integrum in tota specie vini, & totum ac integrum in qualibet eius parte. Aliqua in rerum natura sunt exempla & similitudines, quæ hic nobis aliquid lucis addere possunt. Nam & anima nostra tota est in toto corpore & tota in qualibet eius parte: & vox, quam exprimo, (quæ est similitudo à D. Augustino allata) tota est in tuis auribus, & tota in auribus singulorum. Et si speculum intueare, videbis in eorum tam tuam figuram, quamvis paruum speculum sit, & te multo minus: & si speculum in multas particulas diuiseris, in singulis etiam partibus figuram tuam videbis, ut in toto speculo videbas. Huiusmodi & similia à Doctoribus & Sanctis exempla & similitudines adferuntur, ut hæc mysteria exponantur, quamvis nullum sit quod in omnibus simile sit, quamvis rem adiuvet & aliquid lucis addant.

Hicque aliud est mysterium, quod quando hostia vel calix diuiditur & separatur, sola panis & vini accidentia diuiduntur & separantur, Christus vero non diuiditur nec separatur, sed integer manet in qualibet, etiam minima particula. Similiter & dum hostiam mandis, non Christum mandis nec frangis. Ait S. Hieronymus: O humanorum illusio sensuum! franguntur illa, quæ humanis sensibus in te videntur accidentia: & tamen nec corrumpis nec frangeris: te dentes videntur masticare, velut panem materiale, & tamen nec tuam masticas perfectum & integrum, ut qui libet quantumcunque minima contineris particula, & te integrum accipimus. Ideoque canit Ecclesia: A fumento non concisus, non confractus, non diuisus, integer accipitur. Nulla rei sit scissura, signi tantum sit fractura. Contra-
Hier. tom. 4. p. 25. & apud Euseb.

rens, quod tanta videret mysteria, & ne-
sciens quid sibi agendum, vocem audiuit
dicentem : Mune te tuo sanguine, & celi,
quod vidisti. Eratque noster ille hanc ten-
tationem non ferens. Acolytus vero minime, qui
interuebat, nihil horum videbat, nec vo-
cem audiebat, solum lacrymas Sacerdotis,
et quod Nilam plus solito produceret,
animaduertebat. Quæ omnia prædicta ei
non solum in hoc seculo fuerunt inuenta
in eius generali conuisione. Quod in se-
culum quidem, quod ei videatur, factum
fuit.

CAPVT III.

*Incipit agere de preparatione, quam
excellentius huius sanctissi-
mi Sacramenti digni-
tas requirit.*

Hic ex eminentiam tantissimam hoc
est. Et in sapia omnia alia habet,
quod hic et a te. & vere et ipse Iesus Chris-
tus verus Deus & verus homo. Hinc o-
mnium sacramentorum excellens illud est
quoddam, maximos in anima nostra gratias
& effectus operatur. In aliis n. participes
eius gratie, quae illic communiter uti, emi-
nunt, sed in hoc ipsius gratia fontis par-
ticipes esse iuratur. In aliis, quia ex riu sibi
bibimus, quia ex fonte emanat, hic vero ex
ipsius fonte bibimus, accipimus n. ipsum
Christum verum Deum & hominem. Hinc
que sacramentum hoc *Eucharistia* dicitur,
quod n. omne bonum & gratia princi-
pium situm ut Ideoque hoc ipse De. filius
datur, qui vere gratia & dona n. homini
datum, non tantum omni n. dicens nomi-
natur. Eandem ob causam per Antonem a-
liam Communionem dicitur. secundum quod
S. Lucas ait in actis Apostolorum de melli-
bus: *Erant tunc Hieronies in communi catione
fratrisque panis.* Ac per hoc cum hoc sa-
cramentum participamus, sumus & cum
eodem omnium bono, qui est Deus, & cum
eodem omnium spiritualibus bonis & gratiis.

Rodriguez exercit. pars 2.

Nobis dandum suum corpus & sanguinem
nos participes reddit omnium thauror-
um, quos sancta carne sanguine pietatis
acquirit. Quamvis & communio fiat,
quod fideles nonnumquam vult & coniungit,
nam oes vnum cibum & vinum tam accipien-
tes; & communicamus deo coniungimur, & vni
qui testificimur, laudem illi. & de quo
quasi vnu corpus efficitur, ut sic dicitur
D. Paulus *omnes panis unus, unus vinum* 1. Cor. 10. 17.
mus, oes qui de vno pane & vno calice. Unde
que est, quod S. Augustinus ait, Cuius sum
hoc Sacramentum ideo sub panis & vini
speciebus institutum, ut vindicaret, quod vt
panis ex multis tritici granis conficitur, &
in vnum colliguntur, & vinum ex multis
vitis granis eodem modo ex multis fi-
delibus, hoc sacramentum communicant, &
participant, vnum fit corpus mysticum. S.
Ioan. Damas. hoc sacramentum vni com-
parat pruna in ligna, quia vni de lignis
labe. Et sic propheta ergo inundauit, & oes in-
petitiones sustulit, Eodem modo loquitur

Deus. 24.
Heb. 12. 19.

alio bibat. Quæ verba hoc modo à Con-
cilio exponuntur: ut necesse sit, ut quis pro-
batus & Confessionis examine & iudicio
examinat⁹ accedat. Quæ enim ratio ex-
paratio omnibus Christiānis sub mortalibus
peccati poenā necessarii est, & illi iurata-
tiam in sacramento recipiendam sufficit.

Et hæc veniunt, quæ ob venialia pec-
cata & alios defectus & imperfectiones,
quæ mortalia peccata non sunt, leuatio so-
factio huius sanctissimi sacramenti gra-
tiam non amittat, sed gratia augme-
ntum recipiat, ut ait I. Hieron. 1. p. 1. tamen
copiosam & abundantem illam gratiam
& virtutum, & aliorum donorum ef-
fectum fructum, quæ in mundioribus
& purioribus, & deo usque ardentius ope-
retur: licet enim peccata venialia tunc
non tollant, tamen tuorem extingunt,
& deuotionem mutant, quæ maxime pro-
pria dispositio est quæ ad augmentum hoc sa-
cramentum requiritur. Stetgo paratipes
copiosi fructus esse velimus, quo frui so-
lent, qui ut debent, ad Communionem ac-
cedunt, necesse est multos nos esse, non solū
à mortalibus sed & venialibus peccatis. Ideo-
que & ipse Iesus Christus eandem no-
dispositionem leuio- e illa discipulorum pe-
dum, quam præmisit, edocuit, ut nos cer-
tiores redderet, ut ait S. Bernardus, de mū-
ditia & puritate, quæ nobis ad hoc sanctis-
simum sacramentum accedendum est, non
solum lethaliū, sed & venialium pec-
catorum, qui pulvis est, qui pedibus no-
stris adhærere solet.

S. Dionysius Areopagita ait, Dominum
non solum venialium peccatorum, sed &
aliorum defectuum & imperfectionum
munditiam hoc exemplo requirere, *Exi-
git, inquit, extremam munditiam:* ad quod
probandum adfert illam sanctam ce-
moniam, quæ Ecclesia in Missa vti-
tur, dum sacerdos manus lauat, antequam facio
sanctum hoc offerat sacrificium. Et ex-
acte dicitur, quod non totas manus, sed so-
lam digitum, & tamen lauat, ut in-
tellegatur nos non solum à grauioribus, sed
& leuioribus, & defectibus & imperfectioni-
bus mundos esse debere. Si Nabucho-

donosor mandabat, ut pueros eligerent:
In quibus nulla esset macula, puros & mūdos
& pulchros, qui cibis mentis suæ alerentur
& educarent, quanto æquius nos Regiam
hanc mensam & diuinā cum maxima mū-
ditia & uirtute adire. Et quia Angelorum
panis est, & nobis Angelica puritate sit
iungendus. Refert Petrus Clunacensis de
Sacerdote quodam in partibus Scythiarum
qui pueris bonæ & sanctæ vitæ institutus
turpe & inhonestū peccatum, & peccato
peccatū addens audebat altare accedere
a Missam dicendā, sine prænūcia emendatione
vel confessione. Qui error eorū qui an-
te bene vixerūt, esse solet, ut si post meru-
bescendū quod peccatum inciderint, non au-
deant id confessi, nec Communionem absti-
nere, ne exstimatione & opinione, quæ ante
apud homines habebant, excidant. Superbia
excitantur. Hunc Deus ut pater miseri-
corditer punire voluit, quodā negotio, quod
ei oculos aperuit, quod tale fuit: Dum ho-
stiam in manu haberet, ut sumeret, ex in-
dem euauit, ut & sanguis in calice eodē
que die non cōmunicauit, quo illo facto
valde cōfusus & obstupefactus fuit. Quod
& postea bis illi accidit, volens Missam di-
cendā experiri, an Deus idem indignatio-
nis signum, ut ante, illi exhibitus esset.
Quo cognouit, quantum suum esset pec-
catum, & quam iuste contra se Deum iram
excitasset. Et lachrymis persusus se ad Ep-
iscopi pedes abiicit, & magno cum dolore
& cordis gemitu illi, quid sibi accidisset,
refert, & ei cōfessus, & penitentia ab eo
accepta, quæ ieiunia, disciplinæ & alias re-
quirebat asperitates, multoq; tempore ea
exeruit, nec ausus amplius Missam cele-
bare, donec Prelatus & Pastor ei mādauit
& ad hoc licentiam cōcessit, quod videretur
iam pro peccatis Deo fecisse satis. Mirum
porro fuit, quod illi in prima Missa acci-
dit, quod dixit, quod maiore eius parte multis
cum lachrymis & dolore peracta volenti
S. sacramentum sumere, tres illæ appa-
ruerunt hostiæ, quæ ante ob eius indi-
gnitatem disparuerunt, & in calice
omnis ille sanguis inuentus sit. Quo
facto Deum indicare voluisse certum

*Bona de
preparat. ad
Mystic. 6.
Et in fidei
c. 8.
Cant. 1. 6a
Chrysost.*

uentura multum hanc devotionem suadet, ut quoruscunque sacram Communio-
nem adimus. mysterium aliquid passio-
nis memoremur & dicere se sic se habemus
se: eoq; p[ro]p[ter] *Liquifibat anima eius* De am-
more. Dicit q; S. Ch. tantum, quod qui
ad sacram Communionem accedit, ubi
persuadere debeat, & quoniam conamini-
cat, in Christi lateris vulnere totiusque
applicare, & sanguinem sugere, partici-
pemque fieri eius, quod illi nobis eo ipso
impetrant. S. Catharina Senensis com-
munis causis tibi persuadebat, sed ad matris
vbera ire, ut dum infans erat. Alij, quod
summam hoc Sacramentum Christi pas-
sionis memoria sit, in cogitatione desi-
gunt Christum crucifixum, & corpus
Calvarie montem imaginantur, & ibi
Domini crucem erigunt, & illam am-
plexantes in se sanguinis guttas ex illa
defluentes colligant. Alij imaginantur
se presentes esse in cœna illa, quam Chri-
stus Redemptor noster cum discipulis
nocte passionis habuit, quasi inter Apo-
stolos recumberent, & ex eius manu sa-
crum corpus & sanguinem reciperent.
Et hæc non solum consideratio & cœnæ
illius representatio est, sed ipsa ipsissi-
ma mensa, ipsum convivium, & ipse Do-
minus est, qui tunc temporis Apostolis
suis corpus & sanguinem dedit, idem ipse
nobis idem dat, & eodem amore, quo
tunc temporis dedit.

*Considerandi
in Euchar.
quis, ad quem
& quo fine ve-
niat.*

Bona præterea est præparatio, se se-
quentium punctorum consideratione ex-
ercere. Primum: quis sit Dominus ille,
qui venit: qui est omnium rerum Crea-
tor cœli & terræ Dominus, infinitæ Ma-
iestatis & perfectionis Deus. Secun-
dum: ad quem venit: ad me venit, qui
sum pulvis & cinis, qui sæpius illum
valde offendi. Tertium: quare venit,
ut mihi passionis suæ fructum & precio-
sissima gratiæ suæ dona communicet. Quar-
tum: quid illum venire moveat: non pro-
prium commodum, nam omnium rerum
Dominus est, & nullus indiget: sed purus
purus amor & desiderium, ut anima mea
salva fiat, & gratiæ eius semper particeps

sit. Quantum debet se a
virtutibus Theologicis fide-
tate exercere.

Et quia nos digne ad tantum
num accipiendum præparare non possu-
mus, nisi ille dederit petendum nobis est,
ut ille nos disponat & animam nostram
omni humilitate, munditia, amore & de-
bita reue-entia proponendo illi vulga-
remus tam rationem: Domine si quis po-
tens & dives Rex diuertere vellet ad pau-
perem tuum, non expectaret, donec
illa ei per litteras daretur, in quo quiesce-
ret, sed inquit iret, & hoc, ut suam præ-
mitteret & non daret, quod præpararet.
Idem ergo & tu fac in anima mea paupe-
re, quia tu quidem ad eam diuertis, præ-
mitte bonis deliquitorem tuum &
Angelos tuos, ut habitationem hanc
componant & exornent, quæ tam in-
fordinata & tam plena araneorum telis &
peccatis, & faciat eam te dignam ha-
bitationem. Nosque ad sanctissimam
virginem & sanctos nostros patronos
conuenientes humiliter eos rogemus, ut
nobis hanc petitionis satisfactionem im-
petrent.

Præter has præparationes, addemus &
aliam facilem & vtilem, & multis magnæ
consolationi futuram. Si hoc seruore te
potiri non contigerit, & tanto non in-
flammeris quo velles desiderio, quodque *Præparatio ad
tanto Domino excipiendo conueniret, Communis-*
exercere ista voluntate & desiderio habendo, & hoc ipso defectus istos supplere, *nem optima
defectus am
mendam
in dandi.*
Deus enim cor adspicit, & quod re- *que uis, quæ
cundum illud Prophetæ: Desiderium pau-
perum exaudivit Dominus, præparatio cor-
dis eorum audivit auris tuas. Dicit Bolog. Ludem. Ex-
hanc devotionem & præparationem a *finis cap. 6 mo.*
Deo doctam fuisse S. Mechthildem, nam *in scriptura.*
quodam tempore dicebat illi Dominus: *tu.*
Dum tibi facta sumenda est communio,
desidera ad nominis mei gloriam habere
omne desiderium & amorem, quo al-
quo tempore ad me maxime inueniam
cor arsit, & hoc modo me accedente po-
tens, oculos eam in amorem illam de-
figam,*

figam, cumque recipiam, secundum id, quod habere desideras. Idem & de S. Gertrude refertur. Quæ voleus quodam tempore S. Sacramentum sumere, & valde anxius esset, quod tam sibi non videretur ad id parata, rogabat sanctissimam virginem & omnes Sanctos, ut Deo pro illa omnem præparationem & merita offerrent, quæ quisque eorum aliquo tempore habuerat, ad idem recipiendum. Hinc illi dixit Dominus: *Iam vero omnibus calicibus apparatus eo ornatu, quem subijcisti.* Sic ut optima dispositio & præparatio foret, desiderare sanctissimum hoc Sacramentum recipere tanto eam fervore & amore, quo sancti ad idem accedebant, & cupere & Deum petere, ut, quod nobis deest, meritis & virtutibus Iesu Christi & sanctorum suppleat. Hocque ipso uti in gratiarum actione poterimus, ut post dicemus.

Cap. sequenti.

His & similibus considerationibus in nobis excitanda est actualis deuotio, qua sancti docent ad sacram Communionem nobis accedendum esse, aliquando una, aliquando alia consideratione, prout cui libet magis expedire videbitur. Animaduertendum tamen est, ut nos hoc modo præparemus, & faciamus, ad quod obligamur, necesse esse, ut tempus aliquod huic negotio infumamus. Pater noster Franciscus de Borgia in tractatu, quem composuit de præparatione ad sacram Communionem, tres dies ante Communionem assignat ad se præparandum, & tres dies post eandem ad gratiarum actionem, & multas considerationes & exercitia, ad se his diebus occupandum, ponit. Essetque illud valde vtile medium, ut quis tota hebdomade deuotioni inculcetur & se colligeret, partim spe tantum Dominum recipiendi, partim accepti beneficii memoria. Nam solum cogitare, Cras est mihi communicandum: vel recordari: hodie vel heri communicavi, sufficit ad se colligendum. Si tamen non tantum tempus esset, quod huic præparationi impenditur, saltem fas est illud, cui est communicandum, ora-

tionem vel illius partem alicui vel aliquibus prædictarum considerationum impendere. Ad quod multum præderit, ut nocte communionem præcedente, dum cubitum itur, hac nos cogitatione occupemus: Cras mihi communicandum est, & quoties è somno expergiscimur, eadem cogitatio surrepat: utque mane oculis vix apertis illa statim nos inuadat. Si enim Pateridem ad cuiusque diei orationem in animaduersionibus requirit, quanto æquius id fieri eo die, quo tantum Sacramentum nobis sumendum est?

signat. l. exercit. spiritual. in addis. prima hebdomada.

CAPVT VII.

Quid nobis post diuini huius Sacramenti sumptionem seruandum, & qualis esse gratiarum actio debeat.

UT ante pastum valde vtile esse solet aliquod corporis exercitium, quo calor naturalis excitetur, eodem modo & ante Communionem profuerit, aliquod meditationis & considerationis habuisse exercitium, ut animæ calor qui est deuotio & amor, excitetur, de quo iam dictum est. Eodem modo est post pastum conuersari cum aliquo & colloqui valde salubre est, ut & erit post diuinum hanc pastum, de quo iam agemus. Hoc commodissimum tempus est ad cum Deo agendum, & in corde nostro amplexandum. Ideoque necesse, ut eo uti nouerimus, & ne inutiliter illud elabi sinamus, & nec quidem minimam eius particulam: *Non defrauderis à die bono. Et particula boni doni non te praterent.* Tempus hoc considerationibus & similibus affectibus, de quibus ante diximus Communionem præcedere debere, impendendum est. Et præsertim nos occupare debemus primò laudibus & gratiarum actionibus pro omnibus beneficiis acceptis, præcipue pro inestimabili isto nostre redemptionis beneficio, & eo, quod nobis hic exhibet seipsum dando, & in viscera nostra penetrando. Et quæcunque

Eccl. 10. 14.

Post Communionem primo gratia Lxx. 4. 1. genda.

Franciscus de Borgia.

CAPVT. X.

*Sacra Communio frequentatio-
nem magnum esse contra omnes
tentationes remedium, praesertim
ad conservandam casti-
tatem.*

H Vitis diuini Sacramenti frequentatio nem eduxit esse remedium dicunt sancti, nam praequam quod magnas ingerat vires, passionēs & prauas per passionēs debilitat, concupiscentiæ ardorem diminuit, quæ omnium malorum radix est, & nos expedit ad Dei voluntati obsequendum reddit.

S. Thomas ait, rationem, ob quam
sanctissima hoc Sacramentum no-
ta reatur omnib. & lapidibus, & de se i-
det, esse quod in Consecratione sym-
bolice significat, quia antequam operetur in qua
in nobis Christi corpus & sanguinem vi-
dentes fugiant, & sancti Angeli nos vi-
sant & comitantur. S. Ignatius & Cyril-
lus ob eandem rationem huius sanctissimi
Sacramenti frequentationem suadent,
quod diaboli à nobis fugiant. Et S. Chy-
sostomus ait. Signum siquid sanctorum Sacra-
menti figura in lapidibus, & domo-
rum positus habet, tota à purificatione &
oratione, quam Angeli exornant, &
faciunt, liberata, quare magis id fa-
ciat nemini hoc Sacramentum.

mentum, dum bonum est, bonum san-
guinem & humores producit, eodem mo-
do & diuinus hic cibus in nobis castitatē
& affectuum puritatem producit. Præ-
terea dicit S. Cyrillus diuinum hoc Sacra-
mentum non solum animam, sed & corp^o
sanctificare, quo perficitur, quo I Ecclesia
in multis sacrificiis opetur: *Est nobis ad* 4. Reg. 4. a.
tem mentis & corporis. Farina Eni est, *Luc 8. 4. 4.*
qua viderum ex forbitione tollebat, &
saporem adest. Ex v mulier illa Euan-
gelica tangenti simbram vestimenti Chri-
sti, stetit in illa fluxus sanguinis: & tria
mentis arca Iordanem intrante, aqua
superne itererunt, & non fluxerunt, eodē
modo Christo corpus nostrum intrante
stant tentationes & crescit amor & concu-
piscētiæ ignis: O felix fructus vberta-
tis, ex quo vnguitas germinatur: excla-
mant sancti. Dicit quidā grauis doctor,
nihil tā ad castitatē conducere, quā deuo-
te sacram Communionem sequentare

R. ferunt Nicephorus Calixtus, Gregorius Turonensis, Naucerus, & alij graue auctoritatem, quod Constantino poliozedit, & huiusmodi est. Quod cum in Graeca Ecclesia verus esset consecretur, vt Christi Domini nostri corpus consecraretur ex pane communi, quo solent vesci, quibus panibus consecratis populus communicabar, & si quæ Reliquæ superessent in sacratio, addo. abant sacerdotes aliquot pueros Scholasticos, quorum virtus magis erat perspecta, & sinceritas notior, quibus ieiunij sanctissimam habere reliquias dabant, vt illas reciperent. Quod ait Nicephorus sibi puero sæpius accidisse, dum in Ecclesia educaretur. Accidit postea, euntibus pueris, qui ad hoc vocati erant, inter eos esse & filium cuiusdam Iudæi opificis viatrij, & cum Christianis pueris communicare. Quod causa fuit puerum diutius morari, & hora consueta domum non venire. Interrogat pater, vade venirer? conuincit illudiciter ex Christianorum se templo venire & comedis ex pane, quem pueris dabant. Quo responso pater tanta ira & furore correptus est, quod nulla excu-

kk 2

Niceph. Calix.
in hier. hist. v.
ele. 17 c. 27.
Greg. Turon.
l. d. mar. c. 6.

Iudæi puer
a patre post
Communione
nem in forma
eum accersum
conuincit illud
suis permanes.

fario-

est, quod S. Apostolus Paulus: *estis* verbis
signifi at: *Induimini Dominum Iesum Chri-*
stum. Et induite quoniam hominem. In
colle ctione, nunc et vobis accerit lentius, pa-
tis substantia in Christo Iesu, conuol u-
ti, n o t o m u n d o c o n s i t i t u t u r, n a m l o-
n n u l l u s t a m e n t e d o c t r i n a m u n-
tatur, homo en i m, q u i t u p o n e r a t,
h u m i l i t a t e, q u i n o c o n u e n s, c a l t a t: q u i
n a n t u d i n s, p a t i e n s: h i c e y e m o d o t u
Christi m u n d u m a m a n t.

S. Cyprianus in verba illa Regi i Pro-
pheta *Calceum meum transeveram; recu-
rus est*, quæ de hoc sacramento intel-
ligit, ut ebrietas hominem sui impotentem
& alium à se: eddit, eodem modo & diu-
inum hoc sacramentum aliquem sui impo-
tentem aliumque; à se facit, & obli-
vionem munda-
porum inducit, & efficit ut tota eius cõ-
versatio in calis sit. Quam maxime fuerit
difficilius in huiusmodi hoc diuino sa-
cramento accepto i Cognovimus enim, i
fratrem panis, ex dubitantibus fideles, ex
miseris fortes facti sunt. Eodem modo &
non sã Communionem mutatos redire & in
alios homines eos convertit. Mandatum
enim non alium habuit perfectum. Item
& S. Petrus inquit, & ad hoc mandum
allegat illud S. Pauli: *ut qui quies-
cunt, non moriantur sed, qui per opus
mortui sunt, resurgant.*

Antiqua quæ iam quid huic propo-
sito apparet, et in eas, & valde pri-
mæ Agnitionis rationibus, & signis, quibus
pertinetur, hanc animam in Deum transfor-
maturis, & æternum eorum esse, dum
homo desiderat contemni, abne-
quibus d. decore affici, & omnes vult cre-
dere, se de ore dignum esse, & vult
hunc de ore, & in nullis creaturæ or-
dinibus Deum hunc vivere vult. Et non so-
lum non vult aliquo modo reputari ali-
quid esse, sed magno honore a se habet
omnibus contenti, ut sit in Christo Do-
minum nostrum conformet. Et cum S. Paulo
dicit: *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce
Domini nostri Iesu Christi.*

S. Ioannes Chrysostomus exponens,
quid obligationis contrahamus, postquā

[illegible]

CAPVT XII.

De alio principali fructu ex sancta
Communione colliguntur, qui est nos
integre Deo cōjungere, & in eius
manus resignare. Et de preparatio-
ne & gratiarum actione, quæ
hic nobis facienda
est.

PRÆTERTIUM, quod nobis ex sancta
Comunione colligendum, est ac-
cipere, & conferre in gratia Dei an-
nus, ut particula liti in manum figuli, ut
de nobis faciat, quod lubet, & ut lubet,
quando lubet, & quemodo lubet, sine ali-
qua exceptione vel reservatione. Filius
Dei se integre in sacrificium Deo Patri in

mundi sapientibus locum habere, vt enim in hac misera vita nullus tam potest esse perfectus, qui alicui vitio non subiaceat, quod agendo cum eo sapius & familiariter detegitur, potest magna familiaritas causa esse, vt opinio & illius existimatio minuat. In Dei vero commercio & familiaritate locum habere non potest, vt enim hic Dominus infinitæ perfectionis & sapientiæ est, quo quis sapius cum illo tractat & melius illum nouit, tanto maiore illum honore & reuerentia prosequitur, vt videre est in sanctis Angelis & beatis, qui Deum perfectissime in cælo noscunt, & familiariter cum illo agunt. Quod & hic in mundo experimur, quo enim quis plus cum Deo per orationem agit, tanto maiore illi exhibet honorem & reuerentiam. Quod exacte exprimitur eo, quod Euangelium refert de muliere Samaritana, quæ prius cum Christo, vt aliquo ex plebe agebat dicens: *Quomodo tu, Iudæus, bibere à me petis, quia sum mulier Samaritana.* Proprie nationis illum nominabat vocabulo, sed ultra procedendo in colloquio Dominum vocat: *Domine, da mihi hanc aquam.* Et paulatim progrediens Prophetam dicit: *video, quia Propheta es tu.* Et ad ultimum Christum & Messiam agnoscit. Idem & in sacramentorum frequentatione accidit: vna enim Communio alterius est dispositio. Et magnus error est, cogitare, quo quis infrequentius hoc sanctissimum sacramentum accedit, tanto maiore cum preparatione & reuerentia accedendum. Hincque recte dicitur ante S.

Augustinus & Ambrosius, quod qui non meretur illud quotidie accipere, non meretur, ut annum accipere.

Questioni ergo & dubio respondens dico primo, Quod quis tantum non percipiat fructum huius sanctissimi sacramenti frequentatione, aliquando nostra culpa euenire, quod ad accipiendum nos debite non præparemus & disponamus, sed illud ex mera consuetudine accedamus, quod idem est, ac si quis dicat: *Communio, quia alii communicant, vel quia iam in consuetudinem veni, quod acce-*

damus, quasi per cerimoniam, nulla præuia consideratione, nec examine eius, quod accepturi sumus, hæc causa est, quod parum fructus percipiamus. Ideo dum quis sentit huius sancti sacramenti frequentatione non se proficere nec progredi, bene ei videndum & examinandum, num id dispositionis defectu euenit, si sic se res habet, conetur corrigere.

Alias hoc accidere solet, & quis scilicet in venialia peccata labatur. Duo sunt venialium peccatorum genera, alia quæ nobis non aduertentibus, quamuis aliqua cum negligentia, sunt: alia quæ scienter & ex proposito sunt. Venialia peccata, in quæ insensibiliter Deum timentes & in eius seruitio diligentes cadunt, hoc damnum secum non adferunt, sed quæ deliberata voluntate & proposito committuntur à tepidis & in Dei seruitio negligentibus, magna ex parte huius sanctissimi sacramenti diuinos hos effectus impediunt & abrumpunt. Quod & dici potest de defectibus, quos quis deliberate & ex proposito in obseruatione regulæ & instituti committit, vt pater solet filio, qui deliquit, vultum austerum ostendere, vt eo illum corripiat, & moneat, vt post à simile delicto sibi caueat, idem & nobis solet facere Deus in Communionem & orationem. Si ergo partem copiosi fructus, quo frui solent, qui debite hoc diuinum sacramentum accedunt, esse velimus, opus, ne scientes in errores & defectus labantur. Quod bene à timentibus Deum notandum, quod magni momenti sit, vt ille Deus gratia sua donet.

Tertio dico: quod quis hoc diuino sacramento dictos effectus non sentiat, lætius nullam ob culpam contingere, nec ideo magnum in animo fructum non recipere, quamuis sibi non videatur sentire, vt dici solet de oratione, de qua multi idem queri solent, quod quamuis quis in ea illum oblectationem & consolationem non sentiat, quam veller, & alias forsan sentire solet, ideo non minorem ex ea utilitatem consequitur: vt quamuis infirmis sibus non sapit, non tamen illi non est su-

Ludou. Blesius in sermone spirituali c. 6. Scandalosus frequenter peccata venialia frequenter venialius & delicta

Tertio quis fructus sapit Deo ita volente nos lætari.

Aug. de serm. c. 10. in Enchir. serm. Luc. c. 28. & epist. 118. ad Iohannem. Ambrosius l. 5 de sacram. c. 4. Causa cur non sentiamus fructum Communionis. Prima est nostra infirmitas.

stentationi & commodo. Hæc proinde f
simæ Dei prouident & sentantur hoc modo
solitus est seruos suos pungere & probare,
exercere & humiliare. & alia inde elice
sibi bona. His accedit, quod hoc sa
cramentum a iquando clauiculi ope
retur, ut homo viæ animæ aduertat, gratia
enim tere natu & congruenter operatur
paulatim, ut implanta apparet, quæ cre
dens, quamuis non videatur crescere, ta
mē creuisse aduertitur. Hinc dicit S. Lau
rentius Iustianus, quod licet corporeus
cibus hominem sustēteret & crescere faciat,
quamuis a nobis nō videatur, eodem mo
do & diuinum hoc Sacramentum corro
borat & confortat animam gratiarum au
gmento, quamuis non percipimus

Laurentius Iu
stianus.

Enchiridion
vnde dicitur
reuerentia
massæ.

Quæ modico non solum commodum
æstimari progrehi, sed etiam non labi, &
retrocedi. Non enim minores facienda
medicæ, quæ nos à morbo præcūat,
quam quæ sanitatem auger. Quo multū
a lætendum, quod multæ consolatio
stills, qui tam manifeste in se huius sa
cramenti fructum non aduertunt. Videre
seve est, illos qui sapientis huiusmodi cibo
vescuntur, in Dei timore vitam agere, &
animum, imo totam vitam elabi, & in mor
tale peccatum non cadere. Hic demum
præcipuus ferme fructus & huius sacra
menti effectus est, aliquem conservare, ne
in peccatum cadat: ut cibi corporei est vi
tam corporalem conservare. Quod et Clis

cont. Trid. sess.
13. de sanctis.
Enchiridion. Sa
cram. c. 2.

time annotavit Concilium Tridentinum,
dicens esse. *Antidotum, quo liberamur à
culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus
præservamur.* Idcirco quamvis in le qua
non sentiat talem fervorem & deuotio
nem, nec spirituales illam saturitatem &
consolationem, nec post Communionem
illam agilitatem & promptitudinem ad
bona opera, quæ alii sentire solent, sed po
tius siccitatem & tepiditatem, ideo mino
rem fructum non recipit: Et si communi
cans in aliquos defectus labitur, non com
municans in maiores labetur. Faciamus
ergo, quod in nobis est, ut ea qua dixi
mus, dispositione & reuerentia acceda
mus, & magnum anima nostra fructum

consequitur huius diuini sacramenti fre
quenti rone.

Refert T. Imannus Bredenbachius de Tilm Bredm.
quodam Saxoniz Duce nomine Wede. l. 1. col. 2. r.
clino quig. nili. erat, quæ cupido in
cōt. v. tēdi, quæ in c. a. Magni exer
citiā fieret. Quoniam facilius adsequeretur,
se ut peregrinam induit, & eo protectus
est. Erat in se temporis septima hora sancta,
& omnis exercitius Communionem ac
cedebat: ipsi omnia attente explorat &
inre a. a. v. tēdi, sacerdoti & opulo sacra
Communionem porrigente, ex m. a. r. m.
ma & ipse dore puerum in quaque hostia
esse, & in aliquorum ora puerum valde
lærum & hilarem & tam laetenter ingedi,
ut sua sponte nec & festinus intraret, &
aliorum ora inuitum & quasi coactum in
trare, nam & faciem auertebar & manus
post dorsum reiciebat & pedes inclabat,
quasi euitens, ne illud os intraret. Quo
mirant. Princeps ille conuertitur & cum
omnibus subditis Christo nomen dat.

Aliud simile exemplum, quoque præ
dicta exactius exponit, legitur de laetitia
te quo tam seculari, quo Milla n. d. c. n. e.
v. t. q. idam Dei famulus facti audiens
sumptionis tempore in patina non panis
species sed purum. Dumque hæc desce
ergeret, ut sumeret, auertebar pueri
cram, & quasi euitans & contradicens
manus & pedes ag. tabat, ut illum non re
cipiet laqueum Dei tam d. u. s. non se
mel, sed h. y. t. a. s. v. d. it, & quod in m. o.
te Sacerdote cum eo loquente & dicente
sen. sere quid esset, quod Communionis
tempore multa com. a. t. t. i. c. u. l. t. a. r. e. C. h. r. i. s. t. i.
corpus sumeret. Tunc reuertit Dei f. m. u. l. a. s.
las, quid vid. l. l. e. t. & suad. bat ut si m. o. n. s. u. l. e. r. e. t.
suleret, & se emendaret. Sacerdos boni
monita hæc consulens & compunctus vi
tam cortexit. Et post idem Dei famulus
sacrum audiens puerum ante ut videbat
sed sumptionis tempore manibus
& pedibus iunctis & magna
cum festinatione os
eius intrare.

CAPVT XIII.

De sancto Missæ sacrificio.

IN de diuino hoc Sacramento actum, deque eius effectibus & admirabilibus virtutibus, in quantum sacramentum est, restat de eodem, prout sacrificium est, agi. Sanctum Concilium Tridentium mandauit prædicatoribus & animarum pasto-ribus, ut quibus suis hoc nunciaret, ut oēs intelligant quantum Christus Seruator nos-ter Ecclesiæ suæ reliquerit thesaurum, dum sacrificium hoc donaret, ut quisq; sibi inde commodum pateret. Ab ipso mundi exordio, saltem post peccatum, & in lege naturæ semper sacrificiis opus fuit ad Deum placandum, adque eum honore & reuerentia prosequendum, in infinitæ eius excellentiæ & bonitatis recognitionem. Ideoq; in lege veteri instituit Deus sacer- dotes & multa sacrificia, verum quia lex imperfecta, ei smodi & sacrificia erant. Multa animalia mactabant & offerbant, quod tamen eos ad perfectionem ducere non valebat, nec Aaron sacerdoti nec eius sacrificia sufficiebant ad homines sanctifi- candos, & peccata exiungenda. *Impossibile enim sanguine tauro- rum & hircorum auferri peccata.* ait S. Apostolus Paulus. Necesse erat alium venire Sacerdotem se- cundum ordinem Melchisedech, qui est Iesus Christus, qui aliud offert sacrificium, quod erat ille ipse, quod Deo pla- cando & hominibus sanctificandis & ad perfectionem perducendis sufficeret. Hinc S. Augustinus ait, omnia veteris legis sacrificia hoc sacrificium significasse & huius figuras fuisse: & ut vna & eadem res possit significari & diuersis verbis & linguis exprimi, eodem modo vnicum hoc & verum sacrificium omni illa sa- crificiorum multitudine significatum & indicatum fuit, partim ut idem nobis multum & sæpius commendaretur, par- tim ut diuersitate & varietate fastidium leuaretur, quod frequens eiusdem repe-

titio adferre solet. Ideoque ait Deum ius- sisse sibi offerri animalia munda, ut indi- careretur, quod sicut animalia illa immo- landa corporis vitis & defectibus care- bant, & macula omnis expertia erant, eo- dem modo & ille, qui venturus erat, ut se in sacrificium offerret pro nobis, ab omni peccati macula immunè esse debere. Et si hæc illi sacrificia grata erant (ut pro- cul dubio tunc temporis erant) hoc tantū fiebat quod illis homines facerentur, Ser- uatorem & Redemptorem venturum, qui verum futurus erat sacrificium, cuius vir- tute præterita illa sacrificia alicuius erant valoris. Posteaquam vero Seruator & Re- demptor ille in mundum venit, non am- plius Deo grata fuerant hæc sacrificia. *Vnde ait S. Apostolus Paulus: Ideo ingrati sumus mundum dicit: Hostiam & oblationem non accipitis, corpus autem præstati mihi: holocausta mactata & pro peccato, non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, ut faciam Deus voluntatem tuam: Deus de- dit vnigenito filio suo corpus, ut faciat Patris voluntatem, se in cruce offerendo.* Ideoque in mundum veniente figurato, cessauit ymbra & figura, & non amplius Deo placuerunt antiqua illa sacrificia.

Hoc ergo sacrificium est, quod in gratiæ lege habemus, quodq; quoties in Missa offertur. Ipse Iesus Christus verus Dei fi- lius nostrum est sacrificium. *Tradidit se- metipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suauitatis.* Hæc q; nō propriæ cō- siderationes vel imaginationes sunt, sed id ipsum, quod res docet. Verū est, Missam passionis & mortis Christi memoriam & representationē esse, ipse enim hoc sum- mum sacrificium instituens sic dixit: *Hoc facite in meam commemorationem.* Tamen intellecto opus non solum esse memo- riam & representationem eius sacrificii quod Christus in cruce eterno Patri obru- lit pro peccatis nostris, sed & ipsum est sa- crificium, quod eodem tempore oblatum est, & eiusdem valoris & efficaciar. Et non solum idem est sacrificium, sed & il- le, qui modo illud offert sacrificium, idem ille est, qui illud in cruce obrulit.

Sic

Inc. Trid.
Sess.

Heb. 10. 4.

Aug. 1. 1. con-
trauerfa-
rum legu-
prophetarum
c. 18.
Sacrificia autē
quæ in lege
statuta sunt
hæc MissæHib. 10. 5
Psal. 9. 1

Ephes. 5. 2

Luc. 22. 19.

In Missa non
tantum fit me-
moriam passio-
nis Christi, sed
ipsummet &
sacrificium in
cruce oblatum
offertur.

Sacerdos cele-
stis. Christus
per suam re-
fuit.

Psal. 110. 4.

Heb. 7. 17.
C. 21.

Gal. 3. 7.

Aug. l. 4. de
17m.

Sic ut quemadmodum passionis tempore
Christus sacerdos fuit & sacrificium, eo-
dem modo & iam in Missa Christus non
solummodo est sacrificium, sed & sacer-
dos & Pontifex, qui sequendū in Mis-
sa offert ministerio sacerdotis. Ideoque
sacerdos Missam celebrans Christus ipso-
nam refert, & ut minister & instrumen-
tum eius nomine hoc sacrificium offert.
Quod consecrationis verba indicant,
non enim dicit Sacerdos: *Hoc est corpus
Christi*, sed: *Hoc est corpus meum*: loquens
in Christi persona, qui est Sacerdos &
Pontifex, qui hoc sacrificium offert.
Hincque est, quod Propheta David & S.
Apostolus Paulus illum nominet Sacer-
dotem æternum secundum ordinem Mel-
chisedech. Et non recte faciendo æternus
diceretur, si solum semel obtulisset sacri-
ficiam, sed Sacerdos æternus dicitur,
quod mediantibus sacerdotibus semper
sacrificium offerat, & nunquam cesset,
nec cessabit ad finem usque mundi offer-
re. *Fatis enim dicebat, et tibi esset Pontifex
per tuos, immortens, propitius, propitiatus a pec-
catoribus, & accipiens calicem patris, qui non ha-
bet necessitatem quiescentis, quoniam modum sa-
cerdotes. prius pro delictis suis hostias offerre,
deinde pro propria. Sed talem: Qui in diebus
carnis sue preces supplicationesque ad eum,
qui possit illum saluum facere a morte cum
clamore valido & lachrymis offerens exaudi-
turus est pro sua reuerentia.* Talem qui non
alieno, sed proprio sanguine Deum pla-
cavit.

Expendamus ergo hic Dei attentiones
& collationem eius sacrificium & sapien-
tiam, quæ hominum salutis ergo excogi-
tauit, & quicquid fecit, quo sacrificium
hoc omni ex parte esset gratū & acceptū,
ut idem expendit S. Augustinus. In omni
sacrificio quatuor consideranda. Primo
cui offeratur: si cunctis quis offerat: tertio
quid offeratur: quarto pro quo offeratur.
Dei sapientia tali modo hoc sacrificium
ordinavit ut idem qui offert, ad nos Deo
reconciliandos idem sit cum eo cui offer-
tur, & se vnum cum illis faciat, pro quib.
offeratur, & ipse idem est cum eo, quod of-

feratur: ut sacrificium hoc omni ex parte
gratum, acceptum & efficax esset. Ideoque
tanti valoris & energiz fuit, ut Deo pla-
cando & satisfaciendo succederet, non solum
pro nostris, sed & pro centum millibus
dorum, si essent, peccatis. *Ipse est propitiatio
pro peccatis nostris, non pro nostris autem tan-
tum, sed etiam pro totius mundi, dicit S. Ioan-
nes Apostolus & Euangelista. Ideoque di-
cunt Theologi & Sancti, sacrificium hoc
non solum pro debitis & peccatis nostris
sufficientem fuisse satisfactionem & com-
pensationem, sed valde operabundatam
multo enim maius est, quod hic offertur,
quam quod debebatur. Et multo magis
æterno Patri placuit hoc sacrificium, quā
dupliciter commendatum. Ideo acci-
dit, quod quantumlibet sacerdos puer-
sus & peccator sit, ideo sacrificium hoc non
non est valor & utilitati illi, pro quo
offeratur, nec quicquam de eius valore & ef-
ficacia detrahatur, quod Christus non
tantum sacrificium, sed & Sacerdos &
Pontifex sit, qui illud offert: ut eleemosy-
na, quam das, quamvis eandem per famu-
lum per te vel peccatorem mittas, nihil
menti vel virtutis per sit. Hincque ita defi-
nit & dicit Cone. Tridentina. *Ina enim eademq.
est hostia, idemq. nunc offerens, sacerdotum mi-
nisterio, qui tunc seipsum in cruce obtulit, sola
offerendi ratione diuersa: Iamque diuinitus
ostendat quod dicit, quoniam tunc sacri-
ficio cruento. cum sanguis effusus non esset
sit, quod tunc Christus Servator noster passi-
bilis & mortalis esset: in Missa vero sacri-
ficio fiat Incruento. Christus enim iam est
gloriosus & a mortuis iudicatus, ideoque
nec mori, nec pati potest: Christus resur-
gens ex mortuis iam non moritur, mors illi ul-
tra non dominabitur. Dicit Cone. Tridentina
& Euangelistæ, dum iam Christus sacri-
ficans & in cruce moriturus erat, ut nos
redimeret, solueret tibi sacrificium istare &
perficere quia erat sacerdos in æternum, sed
voluit suum sacrificium ab Ecclesia haberi
& ibi manere. Et quia sacerdos erat se-
cundū ordinem Melchisedech, qui panem & vi-
num obtulit, quoniam erat, ut ille sub specie
panis & vini nobis in sacrificio permanere-**

ret.

1. Ioan. 2. 2.
Sacrificium e-
bono aut ma-
lo Sacerdoti
oblatum ex si-
ne non est
valore & ef-
ficacia detrahatur,
quod Christus non
tantum sacrificium,
sed & Sacerdos &
Pontifex sit, qui
illud offert: ut
eleemosyna, quam
das, quamvis ean-
dem per famulum
per te vel peccato-
rem mittas, nihil
menti vel virtutis
per sit. Hincque
ita definit & dicit
Cone. Tridentina.
Ina enim eademq.
est hostia, idemq.
nunc offerens, sa-
cerdotum ministerio,
qui tunc seipsum
in cruce obtulit,
sola offerendi ra-
tione diuersa: Iam-
que diuinitus
ostendat quod dicit,
quoniam tunc sa-
crificio cruento.
cum sanguis effu-
sus non esset
sit, quod tunc
Christus Servator
noster passibilis
& mortalis esset:
in Missa vero sa-
crificio fiat In-
cruento. Christus
enim iam est
gloriosus & a mor-
tuis iudicatus, ideo-
que nec mori, nec
pati potest: Chri-
stus resurgens ex
mortuis iam non
moritur, mors illi
ultra non domina-
bitur. Dicit Cone.
Tridentina & Eu-
angelistæ, dum iam
Christus sacrificans
& in cruce mori-
turus erat, ut nos
redimeret, solueret
tibi sacrificium
istare & perficere
quia erat sacerdos
in æternum, sed
voluit suum sacri-
ficiū ab Ecclesia
haberi & ibi man-
ere. Et quia sacer-
dos erat secundū
ordinem Melchise-
dech, qui panem &
vinum obtulit, quoniam
erat, ut ille sub
specie panis & vini
nobis in sacrificio
permaneret.

2. 2. c. 2. 2.
Sacrificium
crucis cruen-
tum Missa in-
cruentum.

Rom. 6. 9.
Matt. 26. 16.
Marc. 14. 22.
Luc. 22. 17.
Cor. 11. 23.
Psal. 119. 4.

ret. Ideoq; in vltima cœna. In qua nocte tra-
debatur, accepit panem, & gratias agens fregit
dedecq; discipulis suis. dum homines delibe-
rarent de morte ipsi inferenda, agebat ipse
de vita ipsis danda: voluit Sponsæ suæ Ec-
clesiæ vîsibili sacrificiû vîsibile relinquere,
vt hominum conditio & natura exigebat,
quod non solum cruentum illud Crucis
sacrificiû in memoriam reuocaret, sed &
eiusdem cum illo esset virtutis & effica-
ciæ, ad peccata dimittenda, Deum placan-
dum & hominib; conciliandos, quodq;
re ipsa idem esset sacrificium. Hincq; cor-
pus & sanguinẽ suum sanctissimum conse-
cravit sub panis & vini speciebus, panem
in corpus & vinû in sanguinẽ conuerrens,
subq; iisdẽ speciebus se æterno Patri ob-
tulit. Hanc aiunt Doctores primâ Missam
fuisse, quæ in mundo celebrata fuit: tûq;
discipulos noui Testamenti sacerdotes
ordinauit, & illis & eorum in sacerdotio
successoribus, vt hoc offerrent sacrificiû
dicens: *Hoc facite in meam commemorationẽ.*
Hinc sustinent aliqui sanctissimi Sacra-
menti festum diem maximum esse, quem
de Christo Redemptore nostro celebrat
Ecclesia, alij enim solum sunt memoria &
representatio, vt Incarnationis, Natiuita-
tis, Resurrectionis, & Ascensionis. Hoc n.
die filius Dei non est factus homo, nec na-
scitur, nec resurgit, nec rursum ad cœlos
ascendit, illic n. semper est. Hic vero dies
festus non solummodo memoria & repre-
sentatio est, sed quod rursus veniat, quod
sub Sacramentalibus speciebus lateat,
quotiescunque sacerdos consecrationis
verba profert. Et rursum in Ecclesia quo-
tidie offertur idem sacrificium, quod ob-
latum fuit, dum pro nobis Christus in
Cruce mortem passus est.

Consideremus hic magnû Christi erga
homines amorem, quantumq; illi debea-
mus, quodq; illi satis non fuerit, semel se
pro peccatis nostris in Cruce obtulisse, nisi
& hic sacrificiû permaneret, vt nõ semel,
sed sapius & quotidie vsq; ad mundi cõ-
lummationem gratum sacrificiû habea-
mus Patri æterno offerendum, & tantum
& tam preciosum donum ei dandum pro

nostris peccatis, quo ille placetur, quoq;
illi nihil preciosius nec gratius esse potest.
Quid Christianis faciendû fuisset, n. hoc
illis sacrificiû non foret datû ad se Deo cõ-
ciliandos? *Quasi Sodoma fuisset, & quasi
Gomorra similes essemus, & nos Deus sub-
uertisset & destruxisset, vt peccata exige-
bant.* Dicit S. Thom. sacrificio proprium
esse Deum placare, secundû illud S. Pauli:
*Tradidit semetipsum pro nobis oblationem &
hostiam Deo in odorem suauitatis, vt dũ quis
placatur, & iniuriam sibi illatam dimittit,
aliquo sibi exhibito seruitio vel dono ob-
lato, eodem modo tam Deo hoc est gra-
tum & acceptum sacrificium & donum,
quod offertur, vt illi placando sufficiat,
eumque accedere liceat, & ille benignis
nos oculis intueatur.* Si ipsa feria sexta
sancta, dum Redemptor mundi crucifi-
xus est, ad crucis basim fuisset, & precio-
si illius sanguinis guttæ te conspersissent,
qua consolatione anima tua perfusa foret?
quod tibi robur suggestum foret?
quam certam remedij tui spem concepis-
ses? Latro, cui tota vita in latrocinij &
sceleribus peracta, tantum sumpsit ani-
mum, vt ex latrone sanctus fieret, & ex
Cruce paradisum faceret. Idem Dei fi-
lius, qui tunc temporis se in Cruce offe-
rebat; se nunc in Missa pro te offert, &
tanti valoris hoc, quam illud, est sa-
crificium. Idcirco ait Ecclesia: *Quoties huius
hostia commemoratio celebratur, opus redem-
ptionis nostræ exercetur.* Magni illius cruen-
ti sacrificij fructus, ad nos manant, & hoc
sacrificio sine sanguine nobis communi-
cantur.

Tantum & tantæ dignitatis hoc est
sacrificium, quod soli Deo offerri queat.
Quod Concilium Tridentinum aduer-
tit, dum ait, quod quamuis Ecclesia
in Sanctorum honorem & memoriam
solita sit Missas celebrare, tamen id
sacrificium sanctis non offeratur. Hinc
sacerdos non dicit: Offero tibi san-
cte Petre vel sancte Paule: sed soli
Deo offertur, gratias agendo de vi-
ctorijs & coronis sanctis concessis, &
eorum intercessionem requirendo. *Vs
ipse*

Esaï. 1. 9.

S. Thom. 3. p. 9.

49 art. 4.

Ephef. 5. 2.

Luc. 22. 19.

Eulm vene.

ratis Sacra-

mentum.

intra macti-

onem.

Domin 9. post
Pentec. in ora-
tione secreta.

Concil. Trid.

sess. 22. c. 3.

Sacrificium

soli Deo offer-

tur.

qui pro nobis intercedere dignentur in calice, quorum memoriam facimus in terra.

Essentia sacrificii consistit in consecratione utrumque speciei.

Sic ut duntaxat hoc mysterium non solum Sacramentum sit, ut alia, sed & simul sacrificium. Et magnum discrimen est inter duo hæc Sacramentum & sacrificium: sacrificij enim ratio in eo sita est, ut ministerio sacerdotis in Missa offeratur. Communis & recepta Theologorum opinio est, essentiam huius sacrificij consistere in utriusque speciei consecratione, quæ tunc offeruntur. Ideoque sicut Christus in Græce spiritum emittens cruentum illud sacrificium peragit, quo se pro nobis æterno Patri obtulit, eodem modo & hoc sanctum Missæ sacrificium, quod vera prioris representatio, & eodem numero cum eo est, essentialiter perficitur illo eodem temporis puncto, quo consecrationis verba super panem & vinum prolata finiuntur, tunc eorum verborum virtute & energia in hostia est corpus, & in calice est Christi sanguis, & in sanguinis illa consecratione, quæ post corporis consecrationem fit, ad vinum exprimitur Christi sanguinis effusio, & consecrative sanguinis à corpore separatio, quæ sequebatur. Tali modo ut consecrationis verbis sacrificium, quod offertur, producat, & illis ipsis fiat oblatio. Sed mysterium hoc semper Sacramentum est post consecrationem, quamdiu species panis durat, dum in repositoryo servatur, vel ad aegrotos deferretur, dum quis communicat: tuncque nec rationem, nec vires sacrificij habet. Et alia hic est differentia, in quantum enim Sacramentum est, prodest accipienti, ut alia Sacramenta gratiam conferendo & alios sibi proprios effectus largiendo. In quantum vero sacrificium est, non solum recipienti prodest, sed & alijs, pro quibus offertur. Hincque annotat Concilium Tridentinum ob duo hæc & duas has causas Christum divinum hoc mysterium instituisse. Prior quarum est, ut in

quantum Sacramentum, alimentum foret animæ, quo posset vita spiritus alius conservari, restaurari & renovari. Posterior: ut haberet Ecclesia perpetuam aliquod sacrificium Deo in veniam & peccatorum nostrorum satisfactionem offerendum; remedium in necessitatibus, in compensationem & gratiarum actionem pro beneficiis acceptis à Deo: & non solum in vivorum levamen & remedium, sed defunctorum, qui in gratia consistunt & in igne purgatorio sunt, quibus omnibus sacrificium hoc prodest. Occurritque hæc quiddam magnæ conolationis, quod sicut sacerdos Missam celebrans sacrificium pro se & alijs offert, eodem modo & illi qui intereunt, idem camillo pro se & alijs offerunt. Ut dum aliqua communitas vel Respublica alicui Principi donum offert, tres vel quatuor veniunt, sed unus solum pro omni us verba facit, sed omnes donum ferunt, eodem modo & hic, licet solus sacerdos loquatur, & suis manibus sacrificium offerat, tamen sacerdos manibus omnes offerunt. Verum quidem est, discrimen in allata similitudine esse, nam in ea quilibet eorum verba facere posset, sed in Missa minime: quod sacerdos ad hoc à Deo electus potest consecrare & facere quicquid in Missa fit, sed tamen camaudientes, & interuentes etiam sacrificium hoc offerunt. Hincque ipse sacerdos in Missa ait: *Orate fratres, ut meum & vestrum sacrificium acceptabile fiat apud Deum Patrem omnipotentem.* Similiter & in Canon: *Pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt.*

Quod magnum omnibus Missam audiendi & inserviendi desiderium excitare debet, ut exactius sequenti capite dicetur.

33:136

6

Conc. Trid.

CAPVT XV.

Qua ratione Missa audien-
da sit.

Videntur prædicta exigere, vt decla-
temus, quomodo Missa audienda
sit, & quid in bis tuba facientium. Ideo
de prædicta dicemus, quæ tres sunt de-
votiones, quæ sub Missa habendæ, &
quæque earum magni momenti est, &
omnes tres simul haberi possunt. Et non
illas ex cerebro nostro eruemus, sed eo,
quod docet sancta nostra mater Ecclesia,
vt quilibet eas magni faciat, & eo loco
habeat, quo oportet. Quod ad primam:
præsupponendum Missam memoriam &
repræsentationem passionis & mortis
Christi esse, vt supra dictum. Voluit
mundi Redemptor sanctum hoc sacrifi-
cium passionis & amoris sui erga nos
memoriam esse, non enim illum late-
bat, quod eorum, quæ pro nobis pas-
sus est, recordantibus memoria hæc in-
dicamentum futurum erat ad illum aman-
dum & inferiendum, & non esset
similis alteri populo: *Qui obliui sunt*
Deum, qui saluauit eos, & duxit eos ex
Ægypto. Hincque bona fuerit deuotio
in Missa habenda secundum prædicta,
passionis mysteria, quæ hic exhibentur,
aduertere, inde amoris actus & propo-
situm Deo diligenter seruiendi eru-
endo.

Ad quod plurimum conducet nosse si-
gnificationes omnium eorum, quæ in
Missa sunt & dicuntur, quo sic exactius
noscamus magna mysteria, iisque dele-
stemur, quæ ibi exhibentur: nulum e-
nim est verbum vel ceremonia, quæ in se
magnalicius mysterij significationem
non habeat, vt & vestes & ornamenta,
quibus sacerdos Missam dicturus se in-
duit, idem significant. Amictam dicunt
sancti indicare velum, quo Iudæi Chri-
sti Redemptoris nostri faciem obdaxe-

runt, dum illum in facie cordes es di-
cebant: Prophetæ, quæ de peruer-
sit: Albam aiunt ibidem vestem il-
lam albam, qua Hérodes illum cum ex-
ercitu eius ludibrio habens indutum ad
Pilarum remisit.

Cingulum signat vel vincula & fu-
nes, quibus, dum caperetur, ligatus
fuit, vel flagella, quibus iussu Pilati per-
cussus fuit. Manipulus signat alia va-
cula & funes, quibus ad columnam li-
gatus fuit, dum flagris conderetur.
Quæ crux o sinistro inferitur, quod
cordi est vicinius, vt magnus ille amor
indicetur, quibus crudeles illos flagro-
rum ictus pro peccatis nostris accerit,
& amor, quæ nos tantæ amoris & be-
neficæ respondere facit. Stola tenet
vincula signat, & tenet illum collo e-
ius iniecram, dum crucem humeris
ferret, & ad crucifigendum duceretur.

Casula significat purpuream vestem,
qua induerunt eum ad illudendum &
subannandam, vel se undum alios, ve-
stem illam incontinens, quam exierunt,
vt meminit scriptura.

Quod sacerdos faciatam intret, vt
his se vestibus induat, indicatur Chri-
sti in mundum aduentus in sanctissi-
mum illud veri virginæ sacrarium, in
quo se humanitatis nostræ vestibus
induit, vt post sacrificium hoc in cru-
ce offerret. Exeunte sacrarium sacer-
dote canit Chorus Introitum Missæ
quo magna illa sanctorum Patrum de-
sideria & suspiria, quibus Dei filij in
carnationem præstolabantur, indica-
tur: *Emitte agnum Domine dominato*
rem terra. Et vltimam disrumpas calos,
et descenderis. Repetitur Introitus, vt
frequentes clamores & desideria, quæ
sancti illi Patres habebant, vt Chri-
stum carne nostra vestitum in mundo
viderent.

Quod sacerdos vt peccator confes-
sionem recitet, significat Christum o-
mnia peccata nostra in se recepisse, vt
propter eam faceret satis, voluntque, vt pec-
cato

2. cor. 21.

fieri
sacerdo-
rum sed
elo etiam
ut.

Postea sacerdos
in celum
sancti signifi-
cat

Missa care-
re quæ
significat.

Esai 16. 1.
Lys. 64. 1

Esa. 53. 4. & 11

ator apparere & talis haberi, ut ait Propheta Elias, ut nos sancti & iusti esse-
mus. Kyrieleyson toties repetitum indi-
cat magnam mueriam, cui ante Christi
aduentum subiecti eramus. Longum fo-
ret per singula mysteria speciarim discur-
rere, sufficeret scire, nihil in Missa esse,
quod mysteriis plenum non sit. Signa illa
Cruis toties super hostiam & calicem à
sacerdote exhibita signant multa & varia
illa tormenta & dolores, quæ pro nobis
Christus in Cruce passus est: & hostiæ &
calicis post consecrationem eleuatio
præterquam quod fiat, ut populus ado-
ret, significat Crucis in sublimi eleua-
tionem, ut ad omnes crucifixus videretur.
Quisque vel vel duobus mysteriis,
quibus magis afficitur, poterit immora-
ri, fructum inde sibi colligens, & conan-
do tanto amoris & beneficio respondere:
quod utilius fuerit, quam per omnia my-
steria diuagari. Quæ prima deuotio in
Missa habenda est.

Secunda deuotio & modus Missam au-
diendi est magni ponderis, eique maxi-
me proprius, & eum præcedenti capite
inuimus. Ad cuius faciliorem intelligen-
tiam duo ibi declarata præsupponenda.
Prius, quod Missa non solum sit passionis
Christi & illius sacrificij, quo ipse se æter-
no Patri in cruce obtulit pro peccatis no-
stris, memoria & repræsentatio, sed idem
& sacrificium, quod tunc obtulit, & eius-
dem valoris & efficaciz. Posterius, quod
quamuis sacerdos loquatur, & suis mani-
bus sacrificium hoc offerat, tamen quod
& omnes adstantes cum illo offerant.
Quibus præsuppositis, dico optimum
Missam audiendi modum esse cum eo
hoc sacrificium offerre, & facere, quan-
tum fieri potest, quod ipse facit. Existi-
mantes nos ibi non conuenire solum ad
Missam audiendam, sed sacrificium hoc
cum sacerdote offerendum, quando qui-
dem id re ipsa verum sit. Hincque statu-
tum est, ut sacerdos voce clara & me-
diocriter elata omnia, quæ Missæ sunt,
peragant, quæque expedit populum au-
diue, ut delectetur & se præparet cum Sa-

cerdote ad idem offerendum, ea præpa-
ratione, quam Ecclesia tanto consensu &
matura deliberatione necessariam esse
iudicauit. Quicquid enim ibi dicitur &
fit, ideo contingit, ut tam sacerdos, quam
præsentés se parent & disponant, & ma-
iori cum deuotione & reuerentia sum-
mum hoc sacrificium offerant.

Quod ut melius & utilius in actum
deducamus, norandum tres esse Missæ
partes principales. Quarum prima est à
Confessione ad offertorium, quæ tota est,
ut populus præparetur, ad digne hoc sa-
crificium offerendum: primo Confessio-
ne & psalmorum versibus, antequam Sa-
cerdos altare accedat: deinde Kyrie-
leyson, quæ præterquam (ut diximus) quod
significent miseriam, in qua ante Christi
aduentum eramus, & nobis indicant,
quod is, cui cum Deo agendum est, non
id iustitia sed misericordia conficiendum
esse statim sequitur: *Gloria in excelsis Deo*,
quo Deo gloria adferuntur pro incarna-
tione. & beneficij illius magnitudo agno-
scitur. Et norandum sacerdotem dicere
Oremus & non *Oro*, quod omnes cum illo
orent, & ipse eorum nomine. Quoque
hoc maiore cum vigore fiat, petunt ante
S. spiritus auxilium, sacerdos se ad po-
pulum vertente & dicente: *Dominus vo-
biscum*, & respondente populo: *Et cum
spiritu tuo*. Epistola veteris Testamenti
doctrinam signat, & illam S. Ioann. Ba-
ptista, quæ ut præparatio, & catechismus
Euangelicam doctrinam præcebat.
Graduale, quod post Epistolam recitatur,
pœnitentiam, quam populus prædicatione
S. Ioannis Baptiste faciebat, imitatur.
Alleluia, quod Graduale sequitur, animæ
lætitiam aperit, quæ post peccatorum re-
missionem adeptam per pœnitentiam
exultat. Euangelium à Christo mundo
annuntiat doctrinam significat. Im-
primitur: sacerdos libro S. Crucis signum,
quod Christum crucifixum nuncari o-
porteat, & postea fronti, ori & pedori
idem signum imprimit, quod & populus
imitatur: quo signo profitemur nos Chri-
stum crucifixum in peccatoregere, & no-

Tres par-
tes principales
Missæ.Cæremonie
præces Missæ
alterius cap.

Modus opti-
mus audiendi
sacri sacrifi-
cium cum sa-
cerdote quoad
fieri potest of-
ferre.

titus

stris illum linguis & fronte aperta profes-
suros, & in hac nos professione victuros
& morituros. Noua lumina ad legendum
Euangelium incendantur, quod do-
ctrina hæc animas illuminet, & lux sit,
quam Christus in terram detulit. *Lumen*
ad reuelationem gentium, & gloriam plebis
suae Israel. Erectis omnibus & stantibus
Euangelium legitur, ut promptitudo obe-
dientiæ & illud defendendi, dum sic opus
est indicetur. Capite aperto auditur, ut re-
uerentia verbo Dei debita declaretur.
Statim subsequitur Credo, qui fructus
ex Euangelio decerptus est, quod in eo
præcipuos articulos & fidei mysteria ex-
ponamus. Hæc prima Missæ pars est, quæ
Catechumenorum Missa dicitur, huc us-
que enim licebat Catechumenis non-
dum baptizatis Missæ interesse, ut & in-
fidelibus tam Iudeis, quam gentilibus,
ut Dei verbum audirent, & instrueren-
tur.

Luc. 2. 32.

Secunda pars
Missæ.

Secunda Missæ pars ab Offertorio in-
cipiens duras usque ad Pater noster, seu o-
rationem Dominicam, quæ sacrificii Missa
dicitur, cui soli Christiani interesse pos-
sunt. Hincque solet Diaconus ex suggestu
denunciare Catechumenis, ut exirent, &
dici olim: *Ite Missa est*, nam iam Missa, id
est, sacrificium incipit, cui vobis interes-
se non licet. Hæc præcipua Missæ pars est,
in qua fit consecratio, & consecratum
offertur. Ideo Sacerdos silentium serua-
re, & secreto orationes dicere incipit,
quæ ab adstantibus non audiuntur, qua-
si iam sacrificio vicinior. Ut instante pas-
sione Euangelium dicit Christum in de-
sertum iuxta ciuitatem Ephraim seces-
sisse, nec in publicum produsse. Sacerdos
iam sacrificium oblaturus manus lauat,
ut indicet munditiæ & puritatē, qua hoc
sacrificium accedendum est: & se ad po-
pulum conuertens petit, ut cum illo, o-
ret, ut sacrificium hoc gratum & acce-
ptum sit Deo. Et oratione secreto peracta
silentium rursus interrumpit præfatione,
qua sacerdos se & populum disponit ad
hoc sanctum sacrificium, populum ex-
hortans ut corda ad cælum leuet, & Deo

Iuan. 11. 54.

Rodriguez exercit. pars 2.

gratias agat, quod è cælo descenderit &
carnem nostram adsumpserit, & pro no-
bis mortuus sit: *Benedictus, qui venit in*
nomine Domini: Osanna in altissimis. Quæ
laudes illæ sunt, quibus Dominica Pal-
marum Hierosolymis exceptus fuit. Et;
Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus
Sabaoth, quibus verbis æternum à cæli
ciuiibus laudatur, ut aiunt S. Iohannes in
Apocalypsi & Esaias. Postea Missæ Ca-
non incipitur, in quo ante omnia orat
Deum Patrem Sacerdos, ut per vnigeni-
ti filii sui, & Domini nostri Iesu Christi
merita acceptum habeat hoc sacrificium
pro Ecclesia, pro Summo Pontifice, pro
Prælato, pro Rege. Et statim sub silentio
pro aliis in particulari orat, offerens &
pro iisdem sacrificium, peragens primum
Memento, quod vocatur viuorum. Et
præsertim offert hoc sacrificium pro præ-
sentibus, dicit enim: *Et omnium circum-*
stantium. Ideoque vtile est Missæ interes-
se, qui enim interlunt magis donorum
Dei particeps redduntur, ut qui Regis
Mensæ adsunt, & vtrilli, qui obuiam
procedunt & excipiunt, dum ciuitatem
ingreditur, utque qui ad Crucis basin e-
rant, S. Iohannes, sanctissima Virgo & Ma-
ter Maria Magdalena, & bonus latro. Ru-
pertus Abbas dicit Missæ adesse idem est,
quod Christi Seruatoris nostri exequis
interesse. Statim Consecratio subsequi-
tur, in qua consistit & offertur Missæ sa-
crificium pro omnibus, quorum in si-
lentio, seu Memento facta est men-
tio.

Apoc. 4. 7.
Esai. 6. 3.

Rupertus
Abbas.

Dico ergo optimam deuotionem, quæ
quis in Missa habere potest, esse illis ar-
tendere, quæ à Sacerdote dicuntur &
fiunt, quantum fieri potest, & illum imi-
tari, ut personam, quæ magna pars ma-
gni illius negotii est, quod ibi tractatur
& celebratur. Sacerdote silentium vel Me-
mento viuorum facienda, expedierit &
quemque idem facere, & similiter in Me-
mento defunctorum. Pater N. Franciscus
de Borgia hoc modo Memento peragebat:
Præsupposita prædicta consideratione, quæ
sacrificium hoc referat & idem sit, quod

P. Francisci
de Borgia
Memento.

mm pro

P. Franciscus
de Borga
Memento.

pro nobis in Cruce oblatum est, Memento suū per quinque vulnera Christi dividebat. In dextera manus vulnere Deo summum Pontificem, Cardinales, omnes Episcopos & prelatos, Clericos & Pastores & omnem statum Ecclesiasticum commendabat. In sinistra manus vulnere Deo Regem, omnes iudices & statum secularis superiores commendabat. In vulnere dextri pedis omnes ordines & Religiones, & in particulari societate: In vulnere sinistri pedis omnes consanguineos, cognatos, amicos, benefactores, & omnes, qui se eius orationibus commendarant. Lateris vulnus sibi seruabat, in quod ipse confugebat & se colligebat. *In foraminibus petra, in cauerna mactis.* Petens à Deo peccatorum remissionem & in necessitatibus & miseris remedium. Talique modo hoc sacrificium offerebat pro omnibus his, & unoquoque horum, quasi pro uno solo obtulisset, offerendo in particulari pro illo vel illis, pro quibus ex obligatione vel deuotione Missam dicebat; ea voluntate ut ei tanta huius sacrificij pars applicaretur, quæ illi debebatur, quod quoniam illi auferretur & alijs adderetur, quibus ipse applicabar. Eodem modo & defuncto, iam Memento petagebat, primum, sacrificium illud pro eo & ijs, pro quibus in particulari Missam celebrabat: secundum pro defunctis parentibus & cognatis: tertio pro defunctis Religionis: quarto pro amicis, benefactoribus, commendatis, & quibus aliquo modo obligatus erat: quinto pro illis, qui intercessores non habent, nec qui pro illis satisfaciunt & pro illis, qui sunt in grauissimis peccatis & maiori premuntur necessitate, & pro illis, qui eo peruenerunt ut diem ignem purgatorium sint exituri, & pro illis, quibus maior charitas exhiberetur & maius Deo exhiberetur seruitium, ut pro illis offerretur. Hinc & nobis hoc vel alio modo faciendum ut cuius magis expedire videbitur. Et præsertim hoc nobis sacrificium offerendam ob tria, quæ inter alia nos multum obligant & vniuersæ quasi obsident. Primo in gratiarum actionem ob tantam Dei mun-

ifica manu recepta beneficia, tam generalia, quam specialia: Secundo in peccatorum satisfactionem & compensationem. Tertio ad remedium petendum nostris necessitatibus & fragilitatibus & nouis à Domino gratias impetrandas. Et valde expedit, quemlibet quotidie hoc sacrificium ob tria hæc offerre non solum pro se, sed & proximis, offerendo non solum ab accepta beneficia, sed & ob magnas gratias, quas fecit & quotidie omnibus hominibus facit, nec solum in suorum, sed & totius mundi peccatorum satisfactionem & compensationem, & ad pro omnibus illis Deum Patrem placandum, neque solum ad auxilium in proprijs miseris & necessitatibus, sed & totius Ecclesiæ impiorumque. In quo quis se maxime conformat sacerdoti, qui idem facit. Præterquam enim quod charitas & animarum Zelus requirat ut quis non solum suam, sed & totius Ecclesiæ bonum curet: ideo & vale pro omni eo pro quo Christus illud in cruce obtulit, sacrificium hoc offerri. Expediet etiam & nos ipsos simul cum Christo in sacrificium quotidie in Missa Deo Patri offerri ob easdem causas, nullo reseruato, quod ei non offeratur. Quamuis enim verum sit opera nostra ex se parui esse valoris, tamen Christi sanguine tincta, & eius meritis & passioni unita non possunt non magni esse valoris, & Deo valde placere.

S. Chrysostomus ait, horam, qua diuinum hoc sacrificium offertur, maxime opportunum esse, ut cura Deo agatur: & Angelos hanc suam formam opportunitatem arbitrari, ut gratias ab eo humano generi petant & tunc illos pro nobis clamare ad Deum, quod tempus tam accommodum sit. Hincque dicit cælestes Angelorum, Cherubim & Seraphim Legiones ante Maiestatem eam maximam reuerentia genua flectere quodque statim sacrificio hoc oblato volent per cælestes areas, ut purgatorii carceres aperiantur, & executioni mandetur, quod illic decretum est. Hinc decet & nos hanc commo-ditatem perma-

Chrysost.
hom. 3. de
comp. et
deus
lata.

gni facere, & tam bonam occasionem arripere; & ad Sacrum ire, ibique magna cum fiducia hoc diuinum sacrificium offerre, vt eo mediante æternum Patrum placemur, hoc enim debito peccatorum nostrorum satisfaciemus, & noua, quæ petemus, dona & gratias impetrebimus.

*Terria pars
Missæ qua
trahitur spi-
ritualiter
communica-
re possunt.*

Tertia deuotio præsertim est tertia Missæ partis, quæ incipit Dominica oratione seu Pater noster ad finem vsq; ac. In qua Sacerdos sumit sacramentum, & quæcunque post Communionem dicuntur orationes. Sunt gratiarum actiones pro beneficio. In ora & illi, qui Missam audiunt, hoc est, se eccommodabunt, vt tunc tamen. Non licet in quaq; sacramentaliter communicare, sed bene spiritualiter. Sit ergo hæc tertia Missæ deuotio: quæ valde utilis & expediens est, vt communicante sacramentaliter Sacerdote, qui præsentem spiritualiter communicent, quod fiet si quis magno desiderio sanctissimum hoc Sacramentum recipendi teneatur, secundum illa S. Iob verba: Si non dixerunt tibi tabernaculi mei (id est boni Christiani & timorati) quia des de carnibus eius, & auremur. Vt gulosus ad delicias & cupedias oculos retorquet; eodem modo & Dei seruo oculi ad diuinum hoc alimentum reflectendi sunt. Sacerdotes ad sumendum aperiente; ipsi & animæ os aperendum magno desiderio diuinum hunc cibum sumendi, & saporem hic querendi. Sicque Deus desiderio cordis augmento gratiæ & charitatis satisfaciens, secundum quod per Prophetam promittit: Dilata os tuum, & implebor illud.

*Psal. 80. 11.
Concil. Trid.
Sess. 13. c. 8.*

Sed notat hic Concilium Tridentinū, vt desiderium hoc sanctissimum sacramentum recipiendi Communio sit, vt ex viua spe, charitate informata nascatur, necesse esse. Dicere vult, necesse esse, vt qui desiderium hoc habet, sit in charitate & Dei gratia, tunc enim Deo se vnians fructum hunc spiritualement consequitur. Nam in eo, qui in mortali est peccato,

desiderium hoc non esset spiritualis Communio; sed si in peccato mortali communicare desideraret, peccaret mortaliter, sin idem desideraret, iam à peccato liberatus, quamuis bonum esset desiderium, non esset tamen spiritualis communio, quod enim in Dei gratia non sit, non potest eius fructum consequi. Sic vt necesse sit in Dei gratia esse, & tunc desiderium hoc habere, hocque est spiritualiter communicare. Ipso enim desiderio hoc sanctissimum sacramentum recipiendi gratiarum & bonorum spiritualium particeps redditur, quibus sacramentaliter communicantes frui solent. Potest & accidere, vt qui spiritualiter communicat, maiorem assequatur gratiam, quam qui sacramentaliter, quamuis in statu gratiæ communicet. Quamuis enim verum sit sacramentalem communionem ex se maioris esse gratiam, quam spiritualement, quod sacramentum est, & gratiæ prærogatiuam habeat ex opere operato, quod spiritualis non habet; tamen potest quis tanta deuotione, reuerentia & humilitate desiderare hoc sacramentum accipere, vt hic maiorē consequatur gratiam, quā ille, qui sacramentaliter accipit, sed sine tanta dispositione. Aliud præterea in spirituali hac est communione, quod quia secreta est, & ab aliis non videtur; nullū hic vanæ gloriæ periculum sit ab adstantibus, quod in sacramentali est, quod publica sit. Aliud præterea singulare habet priuilegium, quod sacramentalis nō habet, videlicet quod sæpius fieri potest: nā sacramentalis sit vel semel in hebdomate vel ad summū singulis diebus semel; spiritualis vero fieri potest nō tantum modo quotidie, sed & sæpius eodem die. Huicque multi laudandum hanc habent consuetudinem quod spiritualiter communicent non solum dum sacrum audiunt, sed quoties sanctissimum sacramentum visitant, & aliis temporibus.

*Fructus com-
munionis spi-
ritualis.*

Et utilis modus ille spiritualiter communicandi est, quo aliqui Dei serui vtuntur, quem hic ponemus, vt quicumque valeat, eo uti possit. Dum Missam audis vel

*Modus com-
municandi
spiritualiter.*

sanctissimum sacramentum vifitas, vel quando quotiesque spiritualiter communicare voles, cor tuum affectibus & desiderijs hoc sanctissimum sacramentum recipiendi excita, & dicit: O qui haberet puritatem & munditiam illam, quæ necessaria est tanto hospiti excipiendo! O qui dignus foret te quotidie recipere, & semper in visceribus habere! O Domine, quam diues essem, si mereret te recipere, & domum meam deducere! quam felix mea esset conditio! Sed necesse non est Domine, vt ad me sacramentaliter venias, quo me dices: velis id solum Domine, & sufficere, Iube id Domine, & iustificatus ero. Et in huius testimonium die cum Centurione: *Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur anima mea* Si qui æneum serpentem adspiciebant, à vulneribus cutabantur; eodem modo & sufficeret te viua fide adspicere, & te recipere ardenti desiderio concupiscere. Et vtile fuerit addere antiphonam: *O sacrum conuiuium.* &c. Et versum: *Panem de calo & cum oratione de sanctissimo sacramento.*

Matth. 8. 8.

CAP. XVI.

De aliquibus exemplis ad Missæ deuotionem pertinentibus, quibus ad illam quotidie audiendam & dicendam excitemur, & de reuerentia in Missa necessaria.

Pius 2. in sua Cosmographia, in descriptione Europæ.

SYMMUS Pontifex Pius secundus & Sabellicus referunt in Istria provincia Dalmatiæ & Austriæ contermina fuisse deuorum nobilem vicum, qui graui tentatione exagitabatur, vt sibi suspensio vitam eriperet, & subinde tam depreuaret id perficeret. Hac tentatione exagitatus exponit eandem cuidam pio & docto viro Religioso, qui eo confirmato & consolato dixit vt apud se haberet Sacellinum, qui illi quotidie Missam diceret. Attulit homini remedium, cum quo-

dam sacerdote conuenit, & secessit vterque in quoddam satis munitum castrum. In quo anno quiete ob sanctissimam hanc deuotionem peracto petit ab eo veniam Sacellanus, vt liceat ei ad festum quoddam celebrandum cum clerico sibi amico ad vicinum pagum proficisci. Annuit nobilis cū proposito eo eundi ad Missam audiendam, & festum celebrandum. Sed certas ob causas diutius moratus, circa meridiem castro suo exiit valde anxius, verensque ne Missam audire non posset, & in veterem relaberetur tentationem. Hac sollicitudine motus obuium habuit Rusticum, qui ex pago hoc redibat, quique diceret diuina officia peracta esse. Quo audito tanto dolore corripitur, vt sibi & sorti suæ malediceret, affirmans se perditum esse, quod illo die sacrum non audisset. Rusticus illi aiebat, ne se ex cruciaret, se enim illi & Missam & quicquid ea apud Deum meritis esset, venditurum. Placet nobili conditio, & conuenit cum rustico, vt vestem, qua indutus erat, det, quod & fecit & bona voluntate vestem dedit; sicque discesserunt. Voluit tamen nobilis ad pagum, ite vt in templo orationem faceret; quod & fecit. Et paulo post domum rediens, & ad locum, in quo simonia commissa erat, veniens videt rusticum se ex arbore quadam suspendisse, Deo id in peccati poenam permittente. Nobilis attonitus spectaculo Deo gratias de liberatione sua agit, & post in deuotione sua confirmatur, & tentationem non sensit, quamuis diu postea vixerit.

In Chronicis S. Francisci legitur de S. Elisabeth Regina Lusitanie cognata P. 2. l. 8. c. 11
Chronie. S.
S. Elisabeth Regina Hungarie, quod inter alias præclaras virtutes & hanc haberet, quod in pauperes & egros valde misericors & condolens fuerit, & lubens illis succurreret: vt de illa dicitur, nunquam pauperem ad eum accessisse, quem non inuenit. Imperauerat præterea ei; qui ab elemosynis illi erat, vt nemi elemosynam potenter negaret. Habebat Regina hæc pedissequum, seu à cubiculis,

lis, cuius opera in distribuendis elemosynis & misericordiæ operibus utebatur, quod virtute præditus & bene moratus esset. Hinc contigit, ut alter quidam pedissequus Regis Dionysii mariti eius, & ipsi amicus, videns familiaritatem, quã alter cum Regina habebat, neque inuidens, utque Regis sibi gratiam & fauorem conciliaret, & Regis in socium iram moueret, ad Regem derulit, Reginam non honeste & bene ad eum affectum esse. Et quia Rex non valde honeste vivebat, Diaboli, instigatione cepit male de Regina suspicari & illi non nimium fidere. Vnde eo, quod pedissequus ad se derulisset, attonitus, quamuis non certo crederet; sed sub dubitaret. Nihilominus statuit curare ut pedissequus ille secreto occideretur. Et illa die ambulans exiens, transiit locum quendam, in quo fornax erat, in qua calx coquebatur. Et seorsim operarijs locutus, qui igne incendebant, mandat, ut pedissequum, quem ipse eo esset missurus quæstum an perfecissent, quod Rex iusserat, statim in calcis fornacem præcipitarent, ut sic statim ibi neceretur, quod ita seruitium eius exigeret. Sequenti die mane vocat Reginæ pedissequum Rex, iubetque hoc nunciatum ad calcis fornacem vadat, ut operarij illi exequantur, quod iusserat: quo sic interimeretur. Sed Dominus Deus, qui suis nunquam deest, & innoxios defendit, ordinauit, ut iuvene hoc templum quoddam transiente, tintinabulum ad eleuationem sonaret in quadam Missa, quæ dicebatur, qui templum ingressus, sacrum ad finem vsque audiuit, & duo alia, quæ vnum post alterum dicebantur. Interim Rex scire desiderans an mortuus esset iuuenis, alterum pedissequum vidit, qui accusauerat & falso alium ad Regem detulerat. Hunc statim ad fornacem misit, interrogatū, an operarij fecissent, quod Rex iusserat. Quæ venientem & secundum signa quæ Rex dederat cognitum in fornacem viuū præcipitauerunt. Interea auditis Missis alter innoxius iuuenis iuit ad Regis mandatum

exequendum, & petendum an iussum Regis impleuissent. Quibus respondentibus, iam esse satisfactum, cum eorum responsione ad Regem redit. Quo ille vix apud se mansit, aduertens contra negocium hoc, acerbatur, successisse. Et cepit pedissequum reuersum obiurgare, & querere, vbi tam diu hæssisset? Qui rationem facti sui reddens respondit: Domine, dum Celstrudinis vestræ, mandatum executurus abirem, cõigit me templum quoddam transire, in quo tintinabulum ad eleuationem sonabat, quo ego audito ingressus sacrum ad finem vsque audiui, & inde aliud ac aliud, donec omnia absoluerentur, nã pater meus mihi pro benedictione reliquit ante mortem, ut quasunque Missas incipi viderem, ad finem vsque audirem. Hoc Dei iudicio Rex in veritatis cognitionem deuenit, & Reginæ innocentiam agnouit, & famuli fidelitatem & virtutem. hocque modo, quam de Regina malam conceperat opinionem, sibi eximi passus est. In exemplorum promptuario refertur, in quadam ciuitate duos habitasse eiusdem opificij opifices, & vnum eorum vxorem & proles habuisse, & tamen tam fuisse deuotum, ut quotidie Missam audiret, quod nullum ob impedimentum omittebat: Hinc Deus illi benedixit, & opificio suo se honeste sustentabat, & bona multiplicabantur. Alter vero contra nullam habens prolem nec famulum, sed tantum mulierem, noctes diesque operabatur, imo festis diebus, & rarius Missam audiebat; & tamen semper egebat, & in summis rei familiaris versabatur angustijs & paupertate. Hic videns alterum tam prospero vento nauigare, & quodam die illi obuius factus, interrogauit, qui tam prospere illi omnia cederent, & tantam rem faceret? Et quod quamuis magnam aleret familiam, & filios & vxorem haberet, tamen illi nihil de necessarijs deesset, sed semper abunde sufficeret, quo indigeret: Se vero solum cum vxore semper operando necessarijs indigere, & cum paupertate

Promptuari-
um exemplar
in verbo Missæ,
& in vitæ Pa-
trum. Et Su-
perius in vita
S. Ioannis E-
leemosynarum.

reconficari? Ille, qui quotidie Missam audiebat, respondit, se sequenti die illi ostensurum, vnde tam rem domesticam augetet, & postero die mane ad aedes eius diuertit, & secum ad templum deduxit, & absoluta Missa dixit, domum reuersus operaretur. Quod & sequenti die fecit, eadem verba locutus. Tercio vero die domum eius diuertente altero, vt eum secum ad templum deduceret, dixit illi: Si ad templum velim ire, non opus vt meo deducas, noui viam: nihil ex te expiscari volebam, nisi locum, in quo tantum commoditatis ad ditandum inuenisti, vt eo me deduceres, vt & ego ditescam. Alter respondit: Alium locum nescio, nec habeo, in quo corporis thesaurum & æternæ vitæ præmium inuestigem, nisi templum.

Ad quod confirmandum dixit: forsitan non audisti, quod ait Christus in Euangelio: *Quærit primum regnum Dei & iustitiam eius, & omnia hæc adiicientur vobis.* Quo audito bonus vir secretum intellexit, & de peccato compunctus vitam emendauit, & factus repente deuotus & quotidie Missam audiens, vidit negocia sua quotidie melius succedere.

Anton. 2. p.
Theol. l. 9. c.
10. §. 2.

Exemplū ali-
ud, quam ne-
cessarium sit
die festo au-
dire.

Calamitas
exiit neglectu
Boni Missæ.

Refert Sanct. Antonius de Florentia, de duobus iuuenibus, qui quodam festo die vrbe exierunt, vt animum venatione oblectarent: quorum alter Missam ante audire voluit, & Ecclesiæ præcepto satisfacere: quod alter neglexit. Simul cantibus cœpit aer turbari & mutari aura, ita vt mundus confundi videretur, magnos tonitruum ictus & fulgurum ignes, qui relucebant, cum magnis nubium & aquarum signis. Inter hæc iuuenes ipsi vocem dicentem audiebant: Inuola, percu-te. Qua voce licet attoniti iuuenes, tamen progrediebantur meliore, quo poterant, tempore: Illisque tale nihil cogitantibus cecidit fulgur, & iuuenem illū, qui Missam non audierat, extinxit. Quo casu tam exterritus & obstupefactus fuit alter, vt quasi sui compos non esset, nesciens quid sibi faciendum foret, maxi-

me, quod iam esset vicinus loco, quo venatum iuerat. Tandem progreditur, & viam prosequitur, & iterum vocem audit dicentem: Inuola, percu-te. Qua voce miser magno timore correptus est, recordatus quid ante scocio accidisset. Sed aliam in aere vocem audiuit: Non possum, quia hodie audiuit illud: *verbum caro factum est.* Quo significabatur illum Missam audiuisse, in cuius fine legitur Sanct. Ioannis Euangelium, vbi hæc habentur verba. Hocq; modo iuuenis hic horrendam hanc & repentinam euasit mortem.

D. Sanct. Bonauentura legitur, quod eo Dei summam Maiestatem, quæ in augustissimo hoc est Sacramento & maximam suam vilitatem considerans, & timens Dominum ea dispositione, qua conueniret, reciperet, ausus non fuerit altare accedere. Et audiente eo quodam die sacrum & sacerdote hostiam diudente, vna illius pars ad illū venit, & se ori eius in-

terfuit. Et Deo pro tanto beneficio gratias intellexit, Deam hoc ipso illum docere voluisse, se plus delectari illius, qui amore & interiori affectione illum accedant & accipiant, quam illis qui timore se ab illo separant, & non accipiunt, vt postidem sanctus scripsit: quod & S. Thomas anno-

tavit. De S. F. Ferdinando de Talauera primo chiepiscono Granatensi refertur, quod eo in aula versante & multis & magni ponderis negotijs occupato, eas amuli alius cuius eum accusaret non inuenirent, nisi quod quotidie Missam diceret, quod tanta & tam graui in se negocia susciperet, & tamen se tam dispositum & animo tam tranquillo & quieto inueniret, vt quotidie sacrum celebraret quasi in monasterio degeret. Et quodam die Cardinale Hispaniæ & Archiepiscopo Toletano Ioanne Gonzalez de Meudoca illi dicenti familiariter, quis de illo rumor spargeretur; respondit Dei famulus: sic est Domine: quando quidem celsitudines tantum mihi imposuerunt, vt eo fe-

Sacrum audi-
tum Venali-
tem die festo
ab interitu
seruat.

Bonauent. re-
fertur sacra-
vita.
Ex humilita-
te alij tamen
à Communis
ne partem S.
hostia consti-
quitur.

Bonauent. in
tract. de ex-
ercitijs spiri-
tual. qui fa-
ciens in-
finitum.
S. Thom. 3. p.
80. art. 10.
ad 3.

F. Ferdinan-
dus de Tala-
uera Archie-
piscopus Gra-
natensis

Quotidie cele-
brans negotium
maximū ex-
pediendū non
eo fe-
succumbit.

eo ferendo non sum; aliud mihi asylum non superest, nec oneri succubam, quam ut quotidie sanctissimum hoc Sacramentum accedam, ut eo confirmatus ad optatum finem negocia perducam & suis Celitudinibus rationem eorum, quæ iniunxerunt, possim reddere.

Surius in vi-
lappius to. 3. Narrat Surius de Petro Celestino, qui postea summus fuit Pontifex, quod eo cogitante & perpendente vna ex parte magnam Dei Maiestatem, quæ in sanctissimo hoc est Sacramento, & altera ex parte propriam abiectionem & indignitatem, & in memoriam reuocante Sanct. Paulum primum Anachoretam, S. Antonium, S. Franciscum & alios Sanctos, qui non fuerant nisi altare accedere & sanctissimum hoc Sacramentum consecrare, & quotidiana Communionem; tanta animum eius inuasit anxietas & trepidatio, ut ad aliquot dies sacra Communionem abstineret, cum tanta tanti Domini reuerentia, timore & tremore, ut decreuerit Romam ire & de eo summum Pontificem consulere, nam illi magis expediret a celebrando sacro plane abstinere, vel saltem ad aliquod tempus. Quo proposito delibato, apparuit illi in via quidam Sanctus Abbas iam vitæ functus, qui illi monachi habitum dederat, & illi dixit: Quis filii etiam Angelus dignus est huic mysterio? tamen suadeo, ut magno cum timore & reuerentia Missam celebres quæ frequentissime. Et statim disparuit.

Greg. hom. 37
super Euan.
6. 4. Dial
6. 17. Refert Sanct. Gregorius Paulum ante eius ætatem accidisse, ut quidam fuerit ab inimicis captus, & in remotas regiones deductus, ubi longo tempore in carcere detentus fuit, nec quis de illo inderumor vel fama ad uxorem perferebatur, quæ credens illum fato suo sanctum pro illo singulis septimanis Missas celebrari & sacrificia pro eius anima offerri curauit.

Et permisit Deus, ut quotiescunque pro illo Missæ dicerentur, captiuus se vinculis liberorum inueniret.

Contigit post, ut homo carcere & caripitate liberatus domum reuerteretur,

& inter alia miraculum hoc vxori referret, & miraretur quod certis diebus & horis cuiusque hebdomadis vinculis exueretur, ut dictum est; vxor reexaminata aduertit id eisdem diebus & horis accidisse, quibus illa pro illo sacrificia offerri & Missas dici iusserat. Addit S. Gregorius, hinc posse colligi, quantum virum hoc sacrificium habiturum sit ad animæ vincula & compedes dissoluenda, dum pro nobis offertur. Refert venerabilis Beda huic simile exemplum.

S. Chrysostomus ait sacerdote celebrante aditare Angelos, & in mensa honorari, qui offertur, altare ab Angelis circumdari. Et dicit se à quodam fratre suo audisse, quendam senem magnum Deum vidisse repente e celo descendentem magnam Angelorum multitudinem, & altare circumferre, tam splendidis indutos vestibus, ut claritas earum ad speciem non posset; & tam humili vultu adstante, ut solent milites in Regis sui præsentia. Idque se credere ait S. Ioannes Chrysostomus, quod ubi Rex est, & aulicus esse necesse est. Et S. Gregorius ait, nemini debum esse debere, quin eadem hora qua hoc sacrificium offertur, per sacerdotis vocem cæli aperiantur, & simul cum Christo cælestes illi aulici descendant & omnis ille locus à Choris Angelorum circumdetur, qui ut boni aulici Regem suum comitantur. Et tali modo multi Sancti exponunt illum S. Pauli locum, quo decernens mulieres in templo capite recto esse oportere, rationem addit: *Propter Angelos.* Quæ quidem illic est sanctissimum sacramentum, dicunt ibi & Angelos esse qui illud venerantur & respiciunt S. Nilus de eod. S. Ioanne Chrysostomo qui eius magister fuit, scribit, quod eo templum intrante videbant magnam Angelorum multitudinem, qui albis vestibus induti, pedibus nudi, & corporibus inflexis & curuatis ob summam reuerentiam erant, & summo cum silentio quasi obstupescit ob Christi Domini nostri præsentiam in sanctissimo hoc sacramento erant.

Auditis
Missæ pro
Christi
in illa
missa

Trid. 4.
in arte An-
gustino c. 21.
Trid. 4. Tit.
Benedictus
ab auctoritat.
Trid. 4.
Chrysost. l. 7.
de sue dot. 10.
Anglorum
missæ pro
in presentium.

Gregor. l. 4.
Dialog. c. 30.

Trid. 4. Tit.
Trid. 4. Tit.
Trid. 4. Tit.
Trid. 4. Tit.
Trid. 4. Tit.
Trid. 4. Tit.
Trid. 4. Tit.
Trid. 4. Tit.
Trid. 4. Tit.
Trid. 4. Tit.

Chrysost. l. 3.
de Sacerdo-
tio.

Secundum hoc dicit idem S. Chryso-
stomus, quod dum quis se in præsentia
sanctissimi huius Sacramenti sistit, illi nõ
cogitandum se inter homines huius mū-
di esse, quamuis coelestium horum exer-
cituum Cherubin, Seraphim & vicinita-
tem non aduertit, qui magno huic Do-
mino cœli & terræ adfistunt. Hinc dicit,
Ecce fratres magno cum silentio, timore

& tremore in templo. Aduerte quo mo-
do Regis alicuius famuli coram eo stent
quam modesti, quam quieti, quantaque
cum reuerentia, vt vix quis verbum ef-
ferre audeat, nec oculos in aliam vertere
partem. Et hinc discet, quali modo
coram Deo tibi appa-
rendum sit.

* *

F I N I S.

cto de ~~Crypta~~ & ~~Budus~~ end

k

